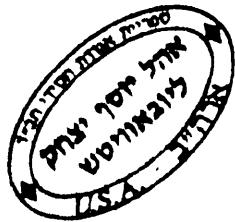

ספר המועדים

פרשת מועד י'ישראל

ערכם, גילוייהם והשפעתם בח"י עם ישראל ובספרות
מיימי קדם ועד היום זהה

אסף גנערך עלי-ידי
ד"ר יוסטוב לוינסקי

כ ר ז ג'

שבועות

הועתק והוכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org
ע"י חיים תשס"ט

הוצאת אגודת עוגן שבת (אהל שם) בתל-אביב ע"י דבר

פתח דבר

כרך זה, השלישי לספר המועדים, המוקדש לחג השבעות וכל התלוי בו, כקדמיו המוקדשים לימים הנוראים וכספר השבת — יסודו במחשבת שנהגה ת. ג. ביאליק ז"ל בשנות חייו האחרונות: להוציא ע"י אגודת "אהל שם" כמה ספרי כינוס גדולים, המתארים על-פי מבחר ומקורות את קומתה וצביונתה של היהדות, ובראשם: ספר השבת, ספר המועדים וספר ישראל.

עד עתה עלה בידי "אהל שם", בשיתוף עם הוצאת "דביר", להוציא את ספר השבת, שכזה לכמה מהדורות ובקרוב יצא במהדורות מותקנת, ואת שני הכרכים של ספר המועדים, שנחטפשו הרבה, ועתה מוגש לקורא הכרך השלישי של ספר כינויי גדול זה.

מקצת מן החומר שבספר זה לוקט ע"י היה ד"ר י. ברוך ומ. לייפסזג, אך את עיקר המלאכה, ליקוט החומר רובו ככולו, התקנתו לדפוס והשנאה על ההדפסה עשה דיר יו"ט לויינסקי, ושמו נקרה על הספר. תיזכרנה לתודה ולברכה עוזתו בעריכת של מר ברוך קרופנייך והערותיהם המועילות של שאר חברי ועדת-המערכת היה אשר בראש וodium לוין.

לכתחילה צרייך היה הכרך השלישי להכיל את שתי הרגלים שבועות וסוכות, אבל מפני ריבוי החומר היה הכרך אחד לשני הכרכים גדולים. הכרך הרביעי, המוקדש לסוכות, כבר נמסר לדפוס ויצא במועדו. הכרך החמישי יהיה מוקדש למועדים הקטנים, לשבותות המיויחסות, לתעניות וכו', והוא נמצא כבר בהכנה ובעריכת

גם ספר ישראל הוילך ונערך ואני מקיים כי גם הופעתו לא תאחר לבוא.
ועדרת התרבות של אגודת "אהל שם".

תוכן העניינים

4— 3

ועשית חג שבועות

מהחל חרמש בקמה : שלא תאמר אם אין קציר אין אתה עושה יומיטוב ; למה תלה הכתוב קביעת שביעות בספריה ? [3] ביום החמשים ; כמו שמתinan לבוא מאהבו ; יומיטוב שני של שביעות ; שבע שבתות חמימות [4].

7— 5

חג העצרת

יומיטוב של עצרת ; עזרתא — היא يوم החמשים ; עצרת של פסח ; שביעות — שמיני עצרת של פסח ; למה מונחים ספירה מפסח ועד עצרת ? [5] פירות האילן ידועים בעצרת ; מחרת השבת ; מנהג הקראים [6] לוח לספירת העומר [7].

12— 8

הג בפורי קציר חטים

חג הקציר ; ביום הבכורים ; בכורים לכתן ; לחם הבכורים [8] מנחת בכורים ; הבאת בכורים לבית אללים ; הבאת בכורים לאיש האללים ; הבאת בכורים בימי המלך יחויקיהו [9] הבאת בכורי אדמה ובכורי כל פרי עץ ; הבאת בכורים מלכות אפרים ; לפני מתן תורה : קין מביא בכורים ביד בנין ; ויהי מקץ ימים [10] חג השבעות בימי נוח ; אברהם עושה חג הבכורים בט"ו בסיוון ; יצחק ישמעאל באם לאברהם לחג השבעות [11] יעקב עושה חג קציר הבכורים ; שוננות של שביעות.

17— 13

בכורים בהלכה ובאגדה

א. יש מביאין בכורים ויש שאין מביאין ; ב. מביאין ולא קורין ; ג. אין מביאים מעבר היירון ; ד. כיצד מפרישין הבכורים ? ה. כיצד מעלים את הבכורים ? [13] ו. בדרך מה היו אומרים ? ג. כיצד קורין ? ח. עיטורי בכורים ; ט. שבעת המינים בשבעה כלים [14] י. אין בכורים נהגים אלא בפני הבית ; לא. גזירה שלא להביא בכורים ; יב. יהיה שנתעצל. תוכה לשנה הבאה ותביא בכורים [15] לחושיו יבכר ; ראשית כל פרי ארעה ; עומר ובכורים ; שתי הלחים [16] תפילות במקום בכורים ; מנהג היהודי כורדייסטען ; בכורים בשנת השמיטה [17].

21— 18

נדברי הימים

יהושע אינו מקדש מלחמה בחג השבעות ; יהודה המכבי שובת מכל קרב בחג השבעות ; צבא היהודי ויזוני שותבים בחג ; מרד עולי רגל שביעות [18] נחום סלושץ : חג השבעות בהסתוריה ובחימם [19—21].

26— 22

פרק ספרות

אברהם מאפו : בכורי ענבים מהכרמל [22—23] ש. בן-ציוון : בכורים מלוד עיר המழמ [23—25] אליעזר ברבי נתן : טנא בכורים משבח הארץ (פיוט) [26—25].

31— 27

zman matan toratenu

אתה בחרתנו ; שלחת ימי הגבלה ; והי ביום השלייש [27] עשרה הדרבות ; וכל העם רואים את הקולות ; נעשה ונשמע [28] הברית בחורב ; עשרה הדרבות האחרונות ; ושםענו ועשינו [29] יום אשר עמדת בחורב ; לא רואים כל תמונה [30] תורה צוה לנו משה ; ד' בזאתך בשעריך ; שמחת השבעות [31]

42— 32

בתורה שבعل'ה פה

מתן תורה : עוזין לא בא זיומם ; ה'יא יתירה ; כל העולם יכול לא נברא אלא בשליבת תורה [32] הקביה חור על כל האומות ; למה תרצוון הרים גבונאים ? [33] כפה הקביה הר כנigkeit ; שעה שהקדימו נעשה לנשמע ; בשעה שםעו ישראל בסיני 'אגדי' ; כה ואמר לבית יעקב [34] נתמאל כל העולם יכול בטלמים ; הקול יוצא מהחזר בכל העולם ; כל דברו נחק לשביעים לשונות ; זכרו ושמור בדברו אחד [35] היה הקול הולך מסוף העולם ועד סתו ; מה לילד אשה ביגינו ? [36] באש שחוורה על גבי אש לבנה ; תורה היכן היא ; הקביה קשור בתרים ; במלל משולש [37] על כמי נשרים ; התורה אש ; משה דברו ; הרכין הקביה שמים התחтонים ; מפני מה לא נאמרו עשרה הדרבות בתחילת התורה ? [38] כיצד ניתן עשרה הדרבות ? חידוש דברים הקביה עשו [39] למה ניתנה תורה בסיוון ? ארץ שמה ושמם בוכים ; ויבאו משה בחורע הען [40] בין חמיש דברות ראשונות וחמש אחרונות [41] עשרה הדרבות כנגד עשרה מאמרות [42]

47— 43

מתוך ספר הזוהר

מתן תורה : לא מצא הקביה פסול בורע ישראל ; מה בין משה לשאר בני אדם ; גור שנגלה עליו כבוד המלך [43] ישראל מלכים למטה ; הקביה מתגלה על ישראל ברחים [44] קולות וברקים ; עשו של הר סיני ; תחילת חיקוק את לכם בדברים [45] נזדוע הר סיני ; נחלתו עליונות ותחתונות ; כל דברו ויזבו הילך קול ; הקולות היו נתקקים באוטו החושך [46]

94— 48

מתן תורה בחזון הדורות

יוסי פלאביס : מתן תורה [48—49] ייחודה האלכזורי : דברה רדאשונה [49] ר' סעדיה גאון : רחט לשבעות (פייט) רבנו משה ברבי מיטון : משה יזכיר בקהל ר' העצום [52—53] רבי שלמה בן גבירול : שני ר' עינוי (פייט) : רבי יהודאה הלוי : במעמד הנזול וההוא : וירד אש אלהים (פיוט) [56] רבי אברהם אבןעוזא : עשרה הדרבות [57—58] בצד מנוטי אשימה (פיוט) [58] دون יצחק אברבנאל : שמונה פלאים של מעמד הר סיני [59—60] רבי משה בן נחמן (רמב"ן) : הדריבור השוני [60—61] רבי יוסף אלבו : שני הלוחות [62—63] רבי יצחק עזאמון : ראיית הקולות [64] רבנו בחיי : שלוש תיבות [65—66] צורה בן אפרים פיטן : כמה תביב עליינו המעודד הוה : רבי ישעה הורבץ ; 'אגדי' ולא יהיה לך [66—67] יעקב ברבי צבי (יעבץ) ; זמן מתן תורהנו ולא יום מתן תורהנו [67] גרב יושע אבן שמעיב : אגו אמרים [68] גרב יעקב קראנק (המנגיד מודובנה) : נתן תורה [68—69] ר' יצחק מבריז'ב : תורה מסיני א' ישראל והמ תורה ב' הגיבור שנעשה 'סיני' [71—72] רבי אברהם דוב מאברוטש : מודיע' ניתנה תורה בחוץ הארץ ? [72] רבי נחום מציגנוביל' נעשה ונשמע ; קבלת התורה מחדש בכל ח' שביעות [72—73] האודמיר מלטה

פלוניין : לכל אחד באה תורה המסgoalת לו [72] צבי אלמלך מודינוב : מה חב השבעות אינו ריק יום אחד ? [74] נפתלי הירץ ווייל : ביום השלישי בהיות הבוקר (שיר) [74–76] הרבה שלמה זווין : שבעות בספרות הלהכה (א. מקום של חב השבעות בהלהה ; ב. מה פושים בגולה גם שבעות ב' ימים פוכים ? ג. קוראים עשרה הרכבות שבעות בטעם העלויון) [76–77] זאב היינדיים : דברות ראשונות או אחרונות ? [77] הרמן כהן : מה בין נסח ראשון ובין בנסח שני של עשרה הרכבות ? התגלות על הר טיני [78–80] ח. ג. באליק : על ראש הראל (שיר) [80] אחד העם : קול אלהים מדבר מתחן האש [80–81] הרמן א. הכהן קוּק : צלילי השמע של געשה ונשמעו [81–82] וכל העם רואים ושותעים את הקולות (מתוך תפילה ערבית) [82] יעקב קלצקין : תורה מסיני [82–83] הלל ציטלין : התורה געשה קניין האלים [83–84] יחזקאל קויפמן : ברית סיני [84–85] יעקב כהן : מתן תורה (שיר) [85–89] גרב. ש. גורן : שמחת הייצה הטעית והרוחנית [89–90] הרב זר. יוסף זיגר : לא הגידה תורה בפירוש באיהו יומן ניתנה [90] דוד פרישמן : בהר סיני [90–92] יצחק אייזיק בן יעקב : הגהה של שבעות [92] טרופ. נחום סלושן : על ההגהה של שבעות [92–93] ש. שלום : בחג השבעות (שיר) [93–94]

102—95

בפרק העצרת

משנכנס סיוון : יום המיויחט ; שבת כליה ; עלيونים לשו (פיוט) ; נשמת קהילת כלת חן (פיוט) הכרזה על חג השבעות ; ב. ימי הגבלה ; סכילה ; אשmeno [96] ר. ישראל נאג'אה : כתובה לתג השבעות [97–98] תנאים בין הקביה וכנסת ישראל [98–100] ש. י. ענגן : מסכת עד עצרת [100] זר. שמריהו לין : ערב חג השבעות [100–102] ג. שניאור : בחג השבעות (שיר) [102]

117—103

תקון ליל שבועות

בלילה הוא ; פדור תיקוןليل שבועות ; חסידים הראשונים (מן הזוהר) : שבו יקרים [103] בזכות כתיר יגאל מכירית ; מי שלא ישן בלילה ; והיה משה מקיף אוותם ; תיקון שני לילות ; לא להוסף ולא לנغوוע מסדר התקיקו [104] תוספת קדושה בשביבה :ليل שימורים במנהג ספרד [105] נחום סלושן : תיקוןليل שבועות הו מנגן קרום [105] מיכל וביבוכין : תיקוןليل שבועות [105–106] אפרים כהן ר'יס : תיקון שבועות של השר משה מונטיפורי בקובשטה [106–107] ר. א. ברויס : בעט אשר יבקעו השמיים [107–108] מלכה שפירא : תיקון שבועות [108–110] יהנן פרברסקי :ليل שבועות בחזר האדומי מרמחטיטריווקה [110–111] בנימין והפריס : תיקוןليل שבועות בהולנד [111–112] דור פרישמן : תיקוןليل שבועות [112–117]

129—118

מגילות רות

נווהנים לומר רות שבועות ; מה עניין רות אצל עצרת ? מגילת רות בגדי ווית מזכות. כל יחיד קורא לעצמו [118] קוראים רות בתפילה מנוחה ; ד. מנוגים בעניין קריאת רות ; ש. שטרבר : מגילת הנשים [119] זר. א. קמינא : מהי חובה מגילת רות ? [122–120] יהונה שטינברג : בשודות ביתלתם [122–123] ג. ג. סילקינר : רות (שיר) [123–124] ג. ג. באליק : מגילת ערמה [124–126] י. ג. ברקובץ : ויהי ימי שפט השופטים [126–128] יעקב פיכמן : דברי רות בשודות (שיר)

[129]

136—129

אוֹהֲרוֹת

מןין תרי"ג מצוחה בשבועות; תרי"ג אוֹהֲרוֹת כנגד תרי"ג מצוחה [129] הקדמת הרמב"ם למןין המזוחות [130—131] פרשת המועדים בתרי"ג מצוחה לרס"ג [132] שתי תפילות לפני אמירת תרי"ג מצוחה [133—132] נהנו לפרש את האזהרות בשבועות; סדרי האזהרות [133] אוֹהֲרוֹת ר' שלמה בן גבירותול; אוֹהֲרוֹת לרס"ג [134] אוֹהֲרוֹת לרבי שלמה בן גבירותול [135—136].

161—137

אַקְדָּמוֹת

המנוג לומר "אקדמות" [137] זאב הייזנהייב: מקור המנוג לומר "אקדמות" [137]—[138] ר' מאיר ברבי יצחק: אקדמות (פייט) [140] ש.ש. קנטירוביץ': אקדמות בתרגום עברי [143—141] בית ראשון של אקדמות. בשלושה תרגומים אחרים [144—143] הרב י.ל. מימון: "אקדמות" ומהברו [148—144] יומיטוב לוינסקי: הליתון ושור הכר שב-אקדמות" [150—148] מ.ש. גשוּרִי: ניגוני חג השבעות; הניגון המסורתית לא-אקדמות" [152—150] יעקב בימל: ניגון שני של אקדמות [152] יהודה שטינברג: פירוש קזר של בעל הא-אקדמות" [153—152] שלום עלייכם: אקדמות [158—153] ישראל ברמן: אקדמות בחור [159—160] יצחק פתגס (פייט) [160—161]

167—162

מִתְנֵה לְתִינְקוֹת

מושבין התינוקות ללימוד בשבועות [162] כאילו הקריבו לפניה הר סיני [163] אל ישנה אדם מן המנוג [164—163] מדוּע בטלו המנוג הוה? בין עדן ותימן [164] ראוּבן אשר ברוייס: הדורשה הראשונה [164—167]

185—168

יּוֹם טְבוּח

יום טבוח עצרת: לעולות ראייה ושלמי חגינה [168] יומ טבוח שביעוב עצרת: רוח רעה ומוקה; ואחריו הגיעו ר' יהודה בן דמא [168] יומ טבוח בתהני. בן ימי ההגבלה ב מגnesia; היו נתונים ליום השלישי [169] הביצה ב קולוניה בשבועות; ניגנו על נפש רבינו שם; חי הירח של הישמעאים נספה בחג השבעות [170] גליק מהאמל: בהלה ב בית הכנסת בחג מתן תורה [170] שבועות שנת תק"ט בווילנה: שריפת אברהם בן אברהם פוטוצקי, בישיבות החפץ חיים: מתורתו של הגראיידך [171] א.מ. דיק: מעשה בגיר אדק [172—177] שלום אש: געשה ונשמע בודם ואש [177—181] נבכה ונספור הימים הוה (מתוך קינה של אבל ציון הקראים) [181—182] א. בזיעקב: יומ טבוח ביהודי בגוד (שבועות תש"א) [182—183] אחר ולמר: שבועות תש"ח, בכנ"ש מן הנזרה [183—185].

194—186

בְּצָל צְדִיקִים

ומת דוד בעצרת של להיות בשבת [186] נור שעווה; מאה וחמשים גנות על קבורי המלכים של בית דוד [186] י. בורלא: על קבר דוד בחג השבעות [187—189] ש.ג. עגנון: פעם אחת בשנה, בחג השבעות [189] ישראל בן יוסף בנימין (بنימין השני): חג השבעות באלקוש (על קבר נחום האלקובי); בצחצוז חרבות לקראות מתן תורה; שמחת החג [191—189] על קבורי צדיקים: על קבר יחזקאל; בחת קולו של רבי שמעון בר יוחאי; על קבר הוושע בן בארי; על מערת שמואל הנביא [191—

[192] איש תשבי [193] הסתלקות הצעשית [193] אביגדור המאייר : שני שופטים [193]
חלוקת השיס בתק השבועות [194]

220—195

דוד שמעוני : בלב ים [195] ר' שמעון ברבי צמה דודאן : עדרין וולדים לרجل משאר
ארצאות [195] דוד ילין : עולי רגל לירושלים בשנת חנניה ; מנהג צפת [196] אברהם
מאפו : שבועות בטבריה [196—198] מנשה מניא : חג הקציר בחברון [198—200]
א. שלונסקי : שיר העט/or [200].
חג זכרון הבכורים : מתוך חווור של מועצת מורים למען הקק"ל ומתרך
„דבר למתהנים“, תש"ה [201] מנחם אושישקין : אתם ילדי ישראל [201—202]
דר. ב. בניהודה : חג זכרון הבכורים [202—204] דר. מ. גליקסון : יפה חג
הbacורים עם חג מתן תורהנו [204] מ. מבשין : חג הפרת בתל אביב, תרע"ד [205—
206] י. קרני : בחילים ובמציאות עם גואלים מכל אפסים [206] פנחס נאמן : הבאת
bacורים במשמר הירדן [206—207] הבאת bacרים ממוקה ישראל [207—208] ג. בנארוי :
טקס הבאת bacרים ביישובי העובדים : הכנת bacרים ; תהלוכת bacרים ; הבאת
bacרים ; תנותה, פדיון והקדשה לקון הקיימת ; סיום [211—208] מאיר בן יהודה :
חג bacרים בבית אורן ; כי מצינו תצא תורה ; החזרויות של זריות ; מהלכת
bacרים [213—211] חג bacרים בניר דוד (תלי'על), תש"ט [213—218] חג
השבועות בחטיבה יהודית לוחמת (תלי'ל) [218—219] משה גורלי : חג bacרים בצלילי
המולדה [220].

243—221

פרום. נחום סלושץ : בנות מודבר (כיבוש גארדיאא באלג'יר ; „מעמד הר סיני“ ;
באסרויחג [21—22] אברהם אלמליה : ושבתם מים לרפואה [222] שמואל בן
שבת : בمول דלי [223—222] יוסף יהודה טשוני : חג השבעות בטמיר-חאנ'שורה
(דרבנט) [223] יוסף קאפא : שבועות בתימן [225—223] מהלאל העודי : חג השבעות
בעודן (חג מרכחת ממתיקים) [226—225] יהושע משולח : חג השבעות בין השומרונים
מעמד הר סיני : שביעות [227—226] מ. בן יהזיאל : שביעות אצל הסבא משפטלי
[228—227] ר. א. ברודס : יום bacרים בעירה [229—228] יהושע ילין : פומון
נאה לחג השבעות באמשטרדם [230—229] אברהם שוער : שולחנו של כבא [230—
234] רואבן בריענן :ليل שביעות בטירול [237—234] ש. י. ענון : מעמד הר סיני
בקלויזו שלנו [237—238] אצל חלוצים בחותם הכרעה [242—238] י. א. קצוביץ' : חג
השבועות במושבה אמריקה [242] חג זכרון bacרים בניו-יורק [243—242].

266—244

יד ק לשבעות
שאלות שרניזובסקי : חג השבעות [246—244] יrok לשבעות : נוהגים לשוטה
עשבים ; להעמיד אילנות ; מחלקים עשבים המריאים ; נזכר לנמן תורה בתה יrok ;
הגרא"א ביטל מנהג מלא העמיד אילנות ; וכן גם נהגו בשמחת תורה ; בשבייל שוננה
אתה ניצל כל הפרוס ; סוכה מענפי אילן ; לכבוד הרוב ; בעצי ליבנה [248—
247] דר. אפרים הרובי : ספר הירק לשבעות [251—248] יומיטוב לוינסקי : השוננה
המתוקנת לחג השבעות [253—251] הרב אלתר מאיר : חג שביעות תל [254—
253] שלום עלייכם : יrok לשבעות [254—261] אשר ברש : יrok וסודותים לחג [263—
261]

ח. הוו : בישוב של עיר [263—265] שמשון מלצר : הלילן של ר' גרשיל מאיר
[265—266]

284—267

מצדני יום טוב

שתי הלחמים ; זכר לשתי הלחמים ; לחם ארוך ; עוגנות הר סיני [267—268] אברהם אלמאליה : «סיטי סיילוס» [268—269] רוזה דוכס : «הקולאפטש» של שבועות [269]
חלב ובשר : אוכלים שני חבושים ; אחורי מאכלי בשר — חלב ; פירה שנחלבה
שבועות ; הפעם לסייעות חלב [269—270] ח. נ' ביאליק : לא תבשל גדי בחלב אמו :
[270—271] זה. ת. א' מגנוברג : על גדי בחלב [271—272] רבי קלונימוס בן קלונימוס :
המצוות העוברות דרך הפה [272—273] מיכל ובינוביץ : מאכלי חג השבועות [273—
274] שלום עליים : מטעמים של חלב [274—275] שאל טרניז'ובסקי : לכיבות
מחלאות בנבינה [275—276]

299—285

פרפראות

ט' ליפסן : תיקון שבועות של המגין מודובנה [285] חן שחורה ! אפנוי מה מצוים
גרים ומומרם ? דברי תורה בקייזור [286] מסכת דרך ארץ לקליע עולם ; למה כתה
הקביה תורה ביגזית ? [287] מסכת שבועות בשבועות [288] יששכר דבר חיס : שבילים
(נווגים לשטוח סוף) ; מאכלי חלב ; מפני הגבורה ; הקורתה לספר התורה ; גוי קדוש ;
כshall העם יתדריו ; לא יכול לשלהה ; משה ידבר ; הרclin ד' שמים עליונים ; פסל
ופסל ; ויונעו ויעמדו מרחוק [288—290] א. דרויאנוב : מעשה בסופגניות של שבועות
בחלם [290—292] בן דודו של משה ; פחד מפני מתן תורה חדש ; חזורה לאכפניהם
שלה ; גרי אריות ; כופר הכל פטור משבועות ; הקרים בשעת מתן תורה ; לא ידע
חובן [292—294] דניאל טרסקי : פרפראות לשבועות [294—297] ש. מלצר : הרוב
וכעל העולה [292—299]

לוֹחַ הַתּוֹיִם

(בעריכת החון ש. רביץ)

I	(עפי אידלסון)	1. עשרה הדברים נסח זימן
	(עפי אידלסון)	2. עשרה הדברים נסח ספרדי המורות
II	(עפי אידלסון)	3. מגילת רות. נסח ליטה
	(עפי אידלסון)	4. מגילת רות. נסח ספרדי לונדון
III	(עפי אידלסון)	5. מגילת רות. נסח ספרדי המורות
	(עפי אידלסון)	6. מגילת רות. נסח מארכו
IV		7. אקדמיות. נסח ליטה ופולין
		8. אקדמיות. נסח שני
V	(עפי אידלסון)	9. ירד דודי לבנו — נסח ספרדי המורות
	(מפי החון שמעון עוזיאל)	10. ירד דודי לבנו — נסח ספרד
VI	(עטם באර)	11. או ש ש מאות
	(עפי הניל)	12. או ש ש מאות. נסח ב'
VII	(מפי תמי שמעון עוזיאל)	13. אהרות, נסח ספרד
	(נעימה מפורתית)	14. מי כמוכה
VIII	(מפי מ. ש. גשוור)	15. ניון הבשיט. לשבות

זכורו חג הבכורים (עפי הוצאה מועצת המורים למען הקק"ל)

16.	פסוקים (וחג השבעות תעשה לך, הוועדים ברומעה, ארץ נתנה יבולה)	— הבימה י. גורוכוב וויא
	הנעימה ע. עמירון	17. עורו אחים ונעלת הר ציון —
	הנעימה ע. עמירון	18. הלളה —
A	הנעימה ע. עמירון	19. שיר העיטור — המלים א. שלונגסקי
	הנעימה י. גורוכוב	20. סלינו על כתפינו — המלים ל. קיפניסט
X	הנעימה ע. עמירון	21. בחלילים ובמצחחים — המלים י. קרני
	הנעימה ש. טוסטולסקי	22. שיר חודה — המלים י. שנברג
A	הנעימה יצחק אDEL	23. השקפה ממעון קדרש —
X	(ב' נושאות)	24. אוריתא, אוריתא ברתאי

לוח התמונות

א. בפנים הספר

7	(מויזיאון יהודי פראג)	1. לוח לספירת העומר
12	(מאוסף גולדשטיין, פולין)	2. שושנותנות של שבועות
42	(מאוסף גולדשטיין, פולין)	3. יום חג השבועות הוה
74		4. מתניתוּהה
97		5. כחובה לשבועות, גוסחה ספרד
117	(מויזיאון יהודי פראג)	6. פרכות עתיקת ימים לכבוד שבועות
161	(בבית הכנסת בקובץ, פולין)	7. לוח לספירת העומר
187	(1476, בבודיליאנה)	8. דוד מלך ישראל חי וקיים
184	(מויזיאון הייסט, מדייבזון)	9. דף מתוך פינקס חבורה-יש"ס, מדייבזון
203	(מאוסף א. שפירא, קק"ל)	10. חגיגת הבכורים בתל אביב, על מגש האיצטדיון
205		11. דגל הבכורים גבע, תש"ט
243		12. חג זכרון ביכורים בניו-יורק, תש"ט
247		13. בית הכנסת בנירנברג
266		14. קריאה בתורה בצל האילן
300	(קרימונה, 1556)	15. שער הספר "מאמר השכל"

ב. בסוף הספר

16.	וחג שבועות תעשה לך (לפי פיתוח נחותה 1748, מתוך ספרו של בודנשאץ)
17.	רוכשי הר סיני (לפי צילום אברס — גותה, משנת 1884)
18.	שער במחוזר לחג השבועות (ראשית מאה א'ז, זולצברג, פיתוח של יוסף הרץ — מאוסף דר. טויכטוואנגה, בצלאל)
19.	טס של כסף לכבוד שבועות (מויזיאון יהודי פראג)
20.	בית הכנסת בנירנברג בשנת 1735
21.	חג הבכורים הראשון בעמק (בעין-חרוד 1926, מאוסף "המשכן")
22.	ויכרתו משם זמורה ואשכול ענבים (מאוסף א. שפירא, קק"ל)
שבועות בנירנברג קפריסין, תש"ח (מאוסף מאיר נוי)
23.	א. נער חוגג לפניו פתח האוהלים
24.	ב. ילדי הגן מבאים ביכורים
25.	חג זכרון ביכורים בתל אביב, תרצ"ו (מאוסף א. שפירא, קק"ל)
26.	חג הבכורים לרוגלו הרגלבי (מאוסף א. שפירא, קק"ל)
27.	דף מתוך הגרא לשבועות בישוב משלט
28.	ויאמר בועז אל רות (צייר אוריה לסר)

חָג הַשְׁבָּרָעָת

רַעֲשֵׁרֶת חָג שְׁבּוּעָה

מִחְלָל חַרְמָשׁ בְּקָמָה

שבעה שבועות תספור-לך

שכזה שבעה מספר-לך מקלט טרופש בקמה פחל לסתור שכזה שבעות: וצפת
הג שבעות לי אלהיך מפט נדבת ידך אשר חתן פאשר זכרך יי אלהיך: וצפת
לפניך יי אלהיך אמתך יכלה וקדך ואמתך ותלו אשר בחריך וטגר ומיתום
ומאפנאה אשר בחריך בקומות אשר יכתר יי אלהיך לשגן שמו שם:
שלוש קבוקים בפונה ג'אה כל-זוכרך אה-פניך יי אלהיך בקומות אשר יכתר בפוג
טפנות ובוגן תפנות ובוגן תפנות ולא גראה אה-פניך יי ריקם: איש במתנה ידו
בקבנת יי אלהיך אשר נמנך: (דברים טו, ט'-יא; ט"ז-י"ז)

שלא תאמר אם אין קציר אין אתה עוזה יומ-טוב
ועשית חג שבועות לך אלהיך (דברים טו, י) — מה תלמוד לומר? לפי שנאמר
וחג הקציר בכורי מעשיך, שלא תאמר: אם אין קציר אין אתה עוזה יומ-טוב, לכן נאמר:
ועשית חג שבועות — כגון ישראל בגלות ואין להם קציר העומר ואפילו הci —
"יעשית חג שבועות".

(פסוקה זוطرחה, או "לקח טוב", לר' טוביה ברבי אליעזר הנודול, דברים פר רג)
שבעת שבבות תספור לך — בבית דין. מה חיל חרמש בקמה — שיא
החילה לנקדרים. יכול יקצור ויביאו ויספור כל זמן שירצתה, תלמוד לומר: מה חיל חרמש
תחל לספור שבעה שבבות. עוד למה לי? למד שלא תרחיק חג השבועות מן הפסח יותר
(שם, שם) משבעה שבבות.

למה תלה הכתוב קביעת שבבות בספרה?

בשנה בסיוון חג שבבות, דכתייב וביום הביכורים בהקריבכם מנחה חדשה לך
בשבותיכם וכתייב וספרטם לכם ממחורת השבת מיום הביאכם את עומר התנופה שבע
שבותות תמיימות תהיננה. וכשהתה מונה לעומר מיום ששה-עשר בניסן נמצא שבעה שבבות
כלים בחמשה בסיוון, שהם מ"ט יום, ויום ו' בסיוון הוא יום חמישים ובו נקבע חג שבבות.
ומדרש אגדה: למה הלה הכתוב يوم חג שבבות בספרה, מה שאין כן בכל המועדות?
לפי שכשנתבשו ישראל לצאת מצרים נתבשו שהן עתידין לקבל את התורה לסופו
 חמישים יום ליציאתן, שנאמר בהוציאך את העם מצרים תעבדו את האלים על ההר
זהו, הרי הנזון של תעבדו יתרה. לומר לך לך חמישים יום תעבדו את האלים
שתתקבלי את התורה. וישראל מרובה חיבה היו מונחים בכל יום ויום ואמריהם הרי עבר يوم

אחד ויום שני וכן כולם שהיה נראה בעיניהם כזמן ארוך מთוך חיבתם הנדולה על הדבר. לכך הטעירה נקבעה לדורות. ובטעמים דר' יהודה החסיד מצאתי לפי שהימים הללו ימי מלאכת השדה הוא ואין מי יגיד לכפרים אם אין מלא או חסר, שכן אמרה תורה בספר חמישים יום ואח"כ מקרה קודש יהיה לכם.

(זדקיהו בר' אברהם הרופא, שבלי הלקט, הערונה השמינית, רל"ז)

ב' יום חמישים

וזכרתם בעמך היום הזה — זה יום חמישים, וזה יום עמידת ישראל לפני הר סיני לקבל התורה, לפי שקיבלו אבותינו תורה לסופ' חמישים יום לצאתם מצרים, נתן להם يوم הביכורים לסופ' חמישים يوم ליום טوب ראשון של חג המזות לכך נקראו ישראל בכורה (הושע ט') בענבים במדבר מצאתי ישראל וגוי. ואומר (שה"ש ב') כחפוץ בעצי היער בן דודין בין הבנים — כשם שה��פוח הזה מוציא פרי לחמשים יום משיזיא, כך ישראל קבלו את התורה לך חמישים יום לצאתם מצרים, שהרי כל המועדים על שם יציאת מצרים... והם זכר ליציאת מצרים שלסוף נ' יום ליציאת מצרים ניתנו עשר הרכבות, וזה ז' בסיוון.

(פסקתא זטרתא פר' אמרו)
חספרו חמישים יום — יכול יספור חמישים וקידש חמישים אחד. תלמוד לומר חספרו חמישים יום. הא כיצד? מונה ארבעים ותשעה וקידש יום חמישים כיוובל.

(רמב"ם, מורה נבוכים ג' פרק מ"ג)

כ' מי שמתין לבוא מהבו

שבועות הוא יום מתנית תורה ולהגדיל היום והוא ימנו הימים מן המועד הראשון אליו כמי שמתין בוא הנאמן שבאהבו שהוא מונה היום וגמ' השעות. וזאת היא סבת ספירת העומר מיום צאתם מצרים עד יום מתנית תורה שהוא הכוונה והתקלית ביציאתם, כאמור: ואבא אתכם אל. (רמב"ם, מורה נבוכים ג' פרק מ"ג)
שבועות לעולם בשעה בסיוון, לפי סדר קביעתנו בגלות ואינו חל כי אם באחד מימי אבד"ז (בימים א, ב, ד, ו, שבשבוע) ונוהגים קודם יומטוב לשטוות עשבים זכר למתן תורה בהר ירושם.

י' יומטוב שני של שבועות

שבועות היה ראוי להיות חג של יום אחד גם בחוץ-ארץ, כי היום הוא קבוע ותלי בקביעת הפסקה שמאזו ספרדים חמישים יום. אבל משום "לא פlige" ולא להבדיל מיתר הרגלים בהם נוהג יומטוב שני. (ר' שלמה-צבי שיק, סדר המהגים)

ש' שבעתות תמימות

כתב מהרש"ל שקיבל איש מפי איש שלא לקדש ולאכול בלילה ראשון של חג השבעות עד צאת הכוכבים. והטעם מפני שבספירת העומר כתיב שבע שבחות תמימות תהיינה ואם כן כשמקדש בעוד יום מהסר אותו במקצת המ"ט ימי ספרה. וכן כתבו כל הפוסקים אחרוניהם שצרכן להמתין עד הלילה. (ליקוטי צבי)

יום-טוב של עצרת

יום-טוב של עצרת ברור — סימן יפה לכל השנה. (בבא בתרא קמיה, עט' א') בשבועותיכם — אמר רבי טוביה ברבי אלעוז ז"ל: חורתاي על כל ענייני המועדות ולא מצأتي חג שביעות שנקרא עצרת. ורבותינו ז"ל קוראים בכל מקום עצרת לחג השבעות והוא לשון תרגום דאמר אונקלס הגיר (במדבר כח, כ"ו: שביעותיכם) פסיקתא זו ספרתא, פר' פינחס) «בעצרתיכון».

עצרתא — היא יום החמשים
ומקץ השבוע השביעי לאחר (הבאת) הקרבן הוה (הוא העומר) — אלה הם ארבעים ותשעה ימים (הקרוים) «שביעות» — ביום החמשים, הנקרא בפי העברים «עצרתא» פירוש המלה «יום החמשים» מקריבים לאלהים וכו'. (יוסי בן מתתיהו, קדמוניות, ג, ו, 252—254)

עצרת של פסח

עצרת של פסח רוחקה חמישים יום — — בפסח ימי הקיץ והם עולים בעצרת לירושלים אחר חמישים יום, אבל [שמיני עצרת] אחר החג ימות הגשימים הם והדרכים טרכות, לפיכך אמר הקדוש ברוך הוא: עד שהם כאן, יעשו את העצרת. (יליקוט שמעוני, פנחס כט)

שביעות — שמיני עצרת של פסח

וציווה בחג המצאות שבעה ימים בקדושה לפנייהם ולאחריהם ומנה מנו תשעה וארבעים يوم וקידש يوم שמיני כשמיני של חג והימים הספרורים ביניהם כחולו של موعد, בין הראשון והשלישי בחג והוא יום מתניתורה, שהראם בו את אשו הנдолה ודבריו שמעו מתוך האש. ולכן יקראו חכמים בכל מקום חג השבעות עצרת היא, כי היא ביום שמיני של חג שנקרא הכתוב כן, וזה מאמרם: שמיני רגלפני עצמו. (רמב"ן, פירוש לתורה, ויקרא כג ל"ז)

למה מוננים ספירה מפסח ועד עצרת?

למה מוננים ספירה מפסח ועד עצרת יותר מאשר מבעודם? משל למה הדבר ذומה, לשך אחד שרוכב בדרך ומצא אדם אחד מושליך בבור שהיה אסור שם — אמר לו השר אני עולה אותך ואוציא אותך מבור זה ולזמן פלוני אתן לך את ביתך ושם אותו האדם שמחה גדולת. אמר לו לא די שאתה אני מבור הזה אלא עוד רוצה ליתן לי בתו. וכן עשה השר:

הוציאו מהbor ולבשו בגדים נאים וכסף וזהב נתן לו. כשראה אותו האיש כך שהדר קיים כבר מקצת דבריו התחל למןנות מיד כמה זמן יש ומה שקבע לו השר לחת לו בתו גומם אשר אמר לו למננות, כדי שידע שלא דבר. אך היו ישראל בבור. ושמעתיה שם הרב ר' שמואל: צוה הקדוש ברוך הוא למננות בין פשת לעצרת יותר מאשר משבאר מועדים לפיא שבארץ ישראל היא ארבע מאות פרסה על ארבע מאות פרסה ובית המקדש באמצע — הרי שתי מאות לכל צד ובעשרים يوم ילק לבתו, כי מהלך אדם בינו לבין ביום עשר פרסאות ובעשרים ימים יחוירו לרוגל שבועות — הרי ארבעים יום, ושבע שבתות שאנו הולך הרי ארבעים ושבעה. נשארו עוד שני ימים. לכך צוה הקדוש ברוך הוא למננות שאל ישכח לעכב בכיתו יותר משני ימים. (הגהות לספר המנוגים מהרייא טירנא, מגני שבועות)

פירוט האילן נידונים בעצרת

אתה מוצא שאין כתוב בעצרת אלא שמחה אחת ועשית חג שבועות לי אלהיך ושמחת... אתה ובןך וכוי ולמה? מפני שהtabואה נכנסת בפנים. ומה טעם אין כתוב בה שתי שמחות? מפני שפירות האילן נידונים. (ילוקט שמעוני אמר כי ~ ומפני מה אמרה תורה הביאו שתי הלחט בעצרת? מפני שעצרת זמן פירות האילן היא. אמר הקדוש ברוך הוא: הביאו לפני שתי הלחט בעצרת, כדי שיתברכו לכם פירות האילן.

ממחרת השבת

עצרת אחר השבת

היו ביטוסים אמורים: עצרת אחר השבת. נטפל להם ר' יוחנן בן זכאי ואמר להם: שוטים, מנין לכם? ולא היה אדם שהיה משיבו, חוץ מזקן אחד שהיה מפטפט כגדדו ואמר: משה רבנו אהוב ישראל היה ויודע שעצרת יום אחד הוא, עמד ותקנה אחר שבת, כדי שייהיו ישראל מתענגים שני ימים. קרא עליו מקרה זה: אחד עשר יום מחורב דרך הר שער (דברים א. ב') ואם משה רבנו אהוב ישראל היה למה אחרים במדבר ארבעים שנה? אמר לו: רבבי, בכך אתה פוטרני? אמר לו: שוטה. ולא תה תורה שלמה שלנו כשיחה בטלה שלכם? כתוב אחד אומר: בספרו חמישים يوم וכותוב אחד אומר: שבע שבתות תמיינות תחינה (ויקרא כג, טז) — הא כיצד? כאן ביחס טוב של להיות בשבת, כאן ביום טוב של לחיות באמצע שבת. (מנוחה סה)

מנהג הקראיים

הקראים הראשונים בaczara חשבו כי חג השבועות הוא רק ביום הראשון לשבוע ואולם הם לא ידעו ביום ראשון בשבוע. ויש שאמרו כי בכלל אין החג הזה חובה ביום אלה והוא באלת שאמרו כי כל החגים אינם חובה ביוםינו אלה וחוגנים אנחנו אותם לזכרון. (קרקסאי, על הכתוב פרק זי — עפ"י הרכבי, "ווסטוז", 1900, חוב' ז)

בנוגע לחג השבעות נפלגו הפרושים והצדוקים אפילו בקביעת יום חג. על-פי דברים כתובם בתורה חג השבעות חל "ממחרת השבת, מיום הביאכם את עומר התנופה שבע שבנות תמיימות" (ויקרא כג, ט"ז), והצדוקים פירשו את הכתוב, שהחג חל תמיד "ממחרת השבת" דווקא, זאת אומרת ביום ראשון לשבע; ואילו הפרושים פירשו, שכוננות הכתוב היא מחרת יום הבאת העומר, הוא יום שני של פסח, ונמצא חג השבעות חל ביום החמשים אחרי העומר, ולאו דווקא ביום ראשון לשבע (עי' מנחות סה). כנראה היה חג נקבע פעמיים על-פי הפרושים ופעמיים על-פי הצדוקים, הכל לפדי רוח הדעות בסנהדרין. (ובנוגע לדברי ימי עם פולם, כרך ב' § 35)

לוח לספירת העומר

כדי שלא למכוח לספר את העומר יומיום, הימים והשבועות עד שבעה שבועות, תיקנו בעדות אשכנז לוח מיוחד, כנודל תיכת דואר, ושמחוו בפתח עיניים בביתו, ולפעמים גם בכיתת הכנסת ונקרא בטוי העם "בית העומר" (עומר הוויזקן) או תיבת העומר. את הלוח נתנו לכון לספרה של יום אठמול, כדי לספר בכוונה ויראה היום כחידש בעיניו. לאחר הספירה חזרו ושובבו בכתור שлемטה את היריעה העשויה קלף והזיהה ליום אחר. באילו מקומות צרתו נט כבאות מיזודות ללוח, כמו:

על ספירת העומר / חייב אדם לומר /
ויצילך ה' השומר / מגירות כל וומר.

(מוסיאון יהוד, פרז'ן)

חָג בְּבֹרֶר קָצֵדֶךָ

חָג הַקָּצִיר

(שמות כג, ס"ז)

וְשָׁג הַקָּצִיר בְּפּוּרִי מֵצָבָה אֲשֶׁר תָּנוּבָה בַּשָּׂמֶן:

(שם, לה, כ"ב)

וְשָׁג שְׁבָעוֹת פְּצָחָה לְךָ בְּכּוּרִי קָצִיר חַטִּים:

עַתָּה גַּם וַיְנָה וּמְלֻקּוֹת בְּפִתְחוֹ, שְׁבָעוֹת חַקּוֹת קָצִיר יְשָׁקָרְלָנוּ: (ירמיהו ה, כ"ד)

בְּיּוֹם הַבְּפּוּרִים

וּבַיּוֹם תְּבִכּוּרִים קָנְקָרִיקָם מִנְמָה חַדְשָׁה לְךָ קָשְׁבָּטִיכָם סְקָרָא-לְקָרָשׁ יְהִי לְכָם
כָּל-מְלָאכָת עֲבוֹדָה לֹא מִתְשַׁׁחַת: וְהַקְּנָקָפָם עַולָּה לְרִים נִיחָס לְכָם קָנִי-בָּקָר שְׁנִים
אֵיל אֶחָד שְׁבָה בְּבָשִׂים בְּנֵי שָׁנָה: וּמִנְחָתָם סָלָת קָלְילָה בַּשָּׂמֶן שְׁלָשִׁים לְפָרָר
הַאֶחָד שְׁנִי אֲשֶׁרֶת לְאֵיל הַאֶחָד: עַפְרוֹן עַפְרוֹן לְקָבֵשׁ הַאֶחָד לְשְׁבָעָת הַקְּנָקָפָם: שְׁעִיר-
זְדִים אֶחָד לְכָפֵר עַלְיכָם: מִלְבָד עַלְתָּה הַתְּפִיר וּמִנְחָתוֹ פְּצָשׁוֹת מִמְּפָנָם יְהִי-לְכָם וּנְסֶבֶיבָם:
(בָּמְדִבָּר כח, כ"ו—ל"א)

בְּפּוּרִים לְפָתָן

פָּל מַלְבָּב יְצָקָר וְכָל-חֶלֶב פִּירּוֹשׁ וְגַעַן רְאִישָׁתָם אֲשֶׁר-יִתְנוּ לְךָ לְךָ נְסֶבֶים: בְּפּוּרִי
כָּל-אֲשֶׁר קָאָרֶצֶם אֲשֶׁר-יִכְּיאוּ לְךָ לְךָ יְהִי:
וּרְאָשִׁית כָּל-בְּפּוּרִי פָּל וְכָל-תְּמֹרָמת פָּל קָפֵל תְּרוּמָתִיכָם לְפָתָנים יְהִי:
(יְחִזְקָאֵל טה, ל)

לְחַם הַבְּפּוּרִים

וּפְרָקָם לְכָם קָמְחָתָה הַשְּׁבַת מִיּוֹם בְּכִיאָתָם אֶת-עַפְרָר הַתְּנוּפָה שְׁבָע שְׁבָתוֹת
מִסְפָּרוֹת תְּהִינָּה: צַד מִקְּרָבָת הַשְּׁבַת הַשְּׁבִיכִיתָה תְּקָפָרוּ הַמִּשְׁׁפָּטִים יוֹם וְהַקְּנָקָפָם מִנְמָה
חַדְשָׁה לְכָם: מִמְּוֹשְׁבָתְמָכָם תְּבִיאוּ לְכָם תְּנוּנָה שְׁפָטִים שְׁנִי אֲשֶׁרֶת שְׁלָשִׁים סָלָת תְּהִינָּה סְמִץ
סְפָאָתָה בְּפּוּרִים לְכָם: וְהַקְּנָקָפָם אֶל-הַלְּקָדָם שְׁבָעָת בְּבָשִׂים תְּמִימִים בְּנֵי שָׁתָה וְפָר קָנִי-בָּקָר
אֶחָד וְאַלְמָם שְׁנִים יְהִי עַלְתָּה לְכָם וּמִנְחָתָם וּנְסֶבֶיבָם אֲשָׁה רְיִסְׁנִיחָס לְכָם: נְזֶבֶת
שְׁעִיר-זְדִים אֶחָד לְסֶפֶת וְשְׁנִי בְּקָשִׁים בְּנֵי שָׁנָה לְזִבְחָה שְׁלָטִים: וְהַנִּיף הַפָּתָן אֶתְמָם עַל
לְסֶסֶם פְּגָרִים תְּנוּפָה לְפָנֵי יְהִי אֶל-שְׁנִי בְּקָשִׁים לְדַש יְהִי לְכָם: וְקָרָאָתָם קָצָם
הַיּוֹם תְּזַהֵּר קָנְקָרִא-לְקָרָשׁ יְהִי לְכָם כָּל-מְלָאכָת עֲבוֹדָה לֹא מִשְׁׁבָּשׁ חַקְתָּעַלְמָם כָּל
(וַיָּקָרָא כג, ט"ו—כ"א) מִזְשָׁבָטִיכָם לְדַרְעִיכָם:

מִנְחָת בְּפּוֹרִים

ואם-פרקיריב מונחת בכורים לין אכיב קליי באש גרש פרקל פרקייב את מונחת בפעריך: (ונמת אלייך שפן ושקה אלייך לבנה מונחה הוא: שם ב, י"ז-ס"ו)

הבאת בפורים לבית אלhim

נאשית בפורי ארכטח טביה זי אליעיך: (שמות כג, יט; לד, כ"ה) ונינה פ'יתבואה אל-הארץ אשר זי אליעיך נמן לך נקללה וירשחה וישקה לך: ולחתך מריאשית כל-שרי הדרשה אשר טביה מארךך אשר זי אליעיך נמן לך ושותך בשגא ותקבת אל-התקומות אשר יסתיר זי אליעיך לשגן שמך שם: וקצת אל-ההption אשר יהעה זיכרים קהם ואמרך אלווי הגותי היום לין אליעיך פ'יכאתי אל-הארץ אשר גשבע זי לאבותינו לחתת לנו: ולתח מפַתן משגא קידך והגיחו לפני פוגה זי אליעיך: וצנית ואמרך לפני זי אליעיך ארמי אבד אידי נירד מזבינהה נבר שם גטמי קצט נהירעם לגוי נדול צדום ונרב: ונירען אמינו טמזרים נינענו מונחנו אלינו צבוקה קשה: וגוזאנ אל-זין אלעניא אבטינו נישמע זי את-קלנו נירה את-צבינו ואת-צקלנו ואת-חלחנו: וגוזאנ אל-פזנים ביד חנאה יכונען גטיה יקמנא גול וקאתות וקמפתים: וניבאנו אל-התקומות הנה ניפן-לנו את-הארץ פזאת אנץ נבת סלב ירכש: ועתה הגה פ'יכאתי את-הראשת טרי טביה אשר-הנמהה לי זי והנחתו לפני זי אליעיך וחותמך לפגני זי אליעיך ושמחת קל-הטוב אשר נמנולך זי אליעיך ולכיביך אפה ומלאי ומגר אשר קרכך: (דברים כו, א-ג"א)

הבאת בפורים לאיש האלהים

ואיש זא כבצל שלשה ניבא לאיש האלים לחים בפורים טירטימ-לחים שעירים וכרכמל בזקלנו ניאמר פון לעס ויאכלו: (מלכים ב, ה, פ"ב)

הבאת בפורים ביום המלך יחזקיהו

ומנת המלך פון-רכוסו לעלוות הפלר וחקרב וקעלות לשבות ולחדרים ולטודדים בעתו בתרות זי: ניאמר לעס ליושבי ירושלם למת קנת תלעגנים ומלחים לבען יסוקו בתורת זי: וכפרץ פלך הרבו בני-ישראל בראשית דן מירושן ויצחק ורכש ולל תפוזת שדה ומקשר הפל לרוב הארץ: ובנין-ישראל ויתוקה היושבים בזנוי יהודה גם-העם מצרר גאר נצאן ומקשר קדשים נקאנדים לין אלעיקם עכיאו נתנו ערמות ערמות: בחוץ הפלשי הפלוי ערמות ליפור ובחדש הפלבי עלי גלו: (דברי הימים ב, לא, ג-ה)

הַבָּאת בְּפֹרִי אֶדְעָה וּבְפֹרִי כָּל פָּרִי עֵץ

קִמֵּן שִׁיבָּת צִוְּוֹן

וְעַמְּךָנִי צְלִינוּ פְּזֹות לְתַת צְלִינוּ שְׁלִישִׁית פְּשָׁלֵל גְּשֻׁנָּה לְצָבּוֹת שֵׂיחַ אֱלֹהִים..
וְלְקַבְּיאָ אֲתִ-בְּפֹרִי אֲדָמָתָנוּ וּבְפֹרִי כָּל-פָּרִי כָּל-עֵץ שָׁנָה בְּשָׁנָה לְבֵית יְהֹוָה :
בְּגַנְיוֹ וּבְקַטְמָנוֹ פְּכַתְּבוֹב בְּתוֹרָה וְאֲתִ-כְּכָלָרִי בְּגַנְיוֹ וְצָאַגְנִי לְקַבְּיאָ לְבֵית אֱלֹהִינוּ לְפָקָנִים
פְּקָשְׁרָתִים בְּבֵית אֱלֹהִים : וְאֲתִ-רְאָשִׁית אֲרִיטָתִינוּ וְתְרוּמָתִינוּ וּבְפֹרִי כָּל-עֵץ תְּרוּשׁ וְזַקְרָר
גְּבִיא לְפָקָנִים אֲלִילְשָׁכוֹת בְּיִת-אֱלֹהִים : (נִחְמָה י, לִבְג.—לִיח.)
וְצָפִיקָה פְּשָׁפְרוֹת לְפָקָנִים וְלְלוֹתִים אִיש בְּמַלְאָכָתוֹ וְלְאַרְכָּן קָצָים קָצָנָות
(שם יג ל.—לִא.)
וְלְגִבְעָרִים וְגַנְהַ-לִּי אֱלֹהִי לְטוֹהָה :

הַבָּאת בְּפֹרִים מִמְּלָכּוֹת אֲפָרִים

ונַק אַנְי לְבָדִי אַלְתִּימִי פְּזֹקִים נְבוֹת יְרוּשָׁלָמָה לְסָגִים גְּנַתּוֹב לְכָל יִשְׂרָאֵל לְתַחַ
עוֹלָם . וּבְנִי נְבָכָרִים וּמְשָׁרֹות נְקָדָר וּרְאָשִׁית נְגָן . נַעֲמָן אָוֹתָם לְפָקָנִים . יְבָנֵי אֲקָרְן לְפָנָגָט :
(ספר טוביה, א ו—ה, לפני הנוסח הקזר, הוזאי א כהנא)
וְכָל אַטִּי וְכִית נְפָתָלִי אַכְּבָה לְעַנְלָא אֲשֶׁר עֲשָׂה יְזָקָעָם פָּלָך יִשְׂרָאֵל גָּדוֹן
סְכָל גְּבוּל הַגָּלִיל . וְנַק אַנְי לְבָדִי אַלְתִּימִי פְּזֹקִים נְבוֹת יְרוּשָׁלָמָה לְסָגִים גְּנַתּוֹב לְכָל
יִשְׂרָאֵל לְסָק-עוֹלָם . וּמְתַרְתִּי לְזָלָות יְרוּשָׁלָים וּבְנִי נְבָכָרִים וּמְקַרְתִּי פְּקָדָה
וּרְאָשִׁית נַי נְצָאן . נַעֲמָן אָוֹתָם לְפָקָנִים קָנֵי אֲקָרְן אַרְכָּן לְפָנָגָט :
(שם, שם, לפני הנוסח הארורי)

לְפָגִי מַתָּן תּוֹרָה

קִיּוֹן מַבְּבִיא בְּפֹרִים קִיּוֹד קִנְיָנוֹ

נִיְמִי סְעִזָּן יְמִינָה וְמִגְּאָן מְפָרִי סְאַדְקָה פְּנָסָה לְיַיִן : (בראשית ג, ב)
וְנִנְהָה סְטוֹף יוֹמִיא בְּאַרְכָּבָר גְּנִינָן וְאַיִמִּי קִיּוֹן פְּאַיְקָא דְּאַרְצָא . סְזָנָבָל צִיְתָנָא גְּרָבָן
בְּפֹרִיא לְקָם יְיָ (וַיְהִי מֵקֵץ הַיָּמִים, באַרְבָּעָה-עָשָׂר בְּנִינָן וַיָּבָא קִין מִפְּרֵי הָאָדָם, מִזְרָע
פְּשָׁתָן קָרְבָּן בְּכָורִים לְד').

וַיְהִי מֵקֵץ יָמִים

וּמָן פְּסָחָה היה, אמר אדם לבניו: עתידים יִשְׂרָאֵל כָּלָם לְהַבְּיאָ פְּסָחִיהם וַיָּהּוּ לְרַצְוֹן
וְעַת רַצְוֹן הִיא נָתָת, אֲפִי אַתָּם הַבִּיאוּ קָרְבָּנִיכֶם לִפְנֵי וַיַּרְצָה לְכָם . (מדרש אגדת בראשית)
חָנָא, כִּיּוֹן שְׁהַגִּיעַ לִיל פְּסָחָה קָרָא אָדָם לְבָנָיו, אמר לְהָם: בְּנֵי, בָּהּ הַיּוֹם עַתִּידָן
יִשְׂרָאֵל לְהַקְרִיב קָרְבָּן פְּסָחִים לְכּוֹרָאָנוּ, הַקְרִיבוּ אֲפִי אַתָּם לְבָוֹרָאָכֶם קָרְבָּן שִׁיתְרָצָה בְּכָם

ויפסח עליהם. והביא קין מモתך מאכלו קליות וזרע פשתן, דבר מואם, והקריבו מנהה לד', על אותו המזבח שהקריב עליו אדם הראשון.

(מדרש הגadol, בראשית ד, ג' — ילקוט שמעוני בר' ד, ב')

קין הביא מותרו לד' לאחר שאכל ושבע ודשן ועל כן נגעש, ולא קרא בתורה: ראשית בכורי אדמתך תביא לביתך אלהין. (על פי מדרש ילמdone)

חג השבעות ביום נח

ויתן לנו ולבניו את לבל יהיה עוד מבול על הארץ. את קשתו נתן בענן לאות ברית עולם לבל יהיו עוד מי המבול על הארץ לשחתה כלימי הארץ. עליכם הולם ויכתב בלוחות השמים כי יעשו את חג השבעות בחידש החם פעמי' בשנה לחישר את הברית בכל שנה ושנה. ויעש כל החג הזה בשם' מיום הבריאה עד ימי נח עשרים ושמונה יובלות וחמשה שבועות שנים וישמרו נח ובניו שבעה יובלות ושבוע שנים אחד עד מות נח ומיום מות נח שחתו בניו עד ימי אברהם ויאכלו דם. וישמור אברהם לבדו ויצחק ויעקב שמרתו כי בניו הם עד ימך. ובימיך שבחו בני-ישראל עד-אשר חדש חנוכה בחידש צו את בני-ישראל ושמרו את-ה חג הזה בכל-דורותיכם למצוה להם יום אחד בשנה בחידש הזה ייחוגו בו. כי חג-השבעות הוא וחג-ה בכורים הוא משנה-חג הוא ומשנה משפט החג הזה כתוב וחרות בו תעשו. כי כתבתם בספר התורה הראשון אשר בו כתבתם לך לעשותו במועד יום אחד בשנה וקורבו אמרתי לך למען יזכרו נני ישראל ועשווו לדורותם בחידש הזה יום אחד בכל-שנה ושנה. (ספר היובלים ו, פ"ו — כ"ב)

אברהם עוזה חג הבכורים בט"ו בסיוון

ובשנה החמישית בשבוע הרבייעי ביובל ההוא בחודש השלישי בחצאי החדש עשה אברהם חג בכורי קציר הקמה. ויקרב מנחה חדשה על המזבח ראשית התבואה לד' ופרomial ושה על-המזבח עולה לד' ומנחות וגסכיהם העלה על-המזבח על-הקטרת. (שם פ"ו, א — ב')

יצחק וישראל באים לאברהם לחג השבעות

ויהי בשבוע הראשון ביובל הארבעים וארבעה בשנת שתיים היא השנה אשר-בה מת אברהם ויבאוו יצחק וישראל מבאר שבע לחוג את חג השבעות והוא חג הבכורים אל אברהם אביהם וישמח אברהם כי בא שני בניו. כי מקנה רב ליצחק בבאар שבע והלך יצחק לראות את מקומו ושב אל אביו. ובימים ההם בא ישמעאל לראות את אביו ויבאוו שניהם יחדו ויזבח יצחק זבח לעולה ויעל על מזבח-אביו אשר עשה בחברון. ויזבח זבח תודה ויעש משתח-שמה לפני ישמעאל אליו ותעש רבקה עוגות חדשות מהיבול החדש ותתנו ליעקב בינה [הטוב] להביא לאברהם אביו מראשית פר' האדמה למען יאכל וברך את בורא הכל טרם ימות. ויצחק שלח ביד יעקב מנהה זבח תודה לאברהם למען ישתה

ויאכל. ויאכל וישת ויברך את האל העלון אשר ברא את הרים והארץ ויעש כל-הלב הארץ ויתן לבני אדם לאכול ולשתות ולברך את בוראות. (שם כב, א – ז)

יעקב עוזה חג קציר הבכורים

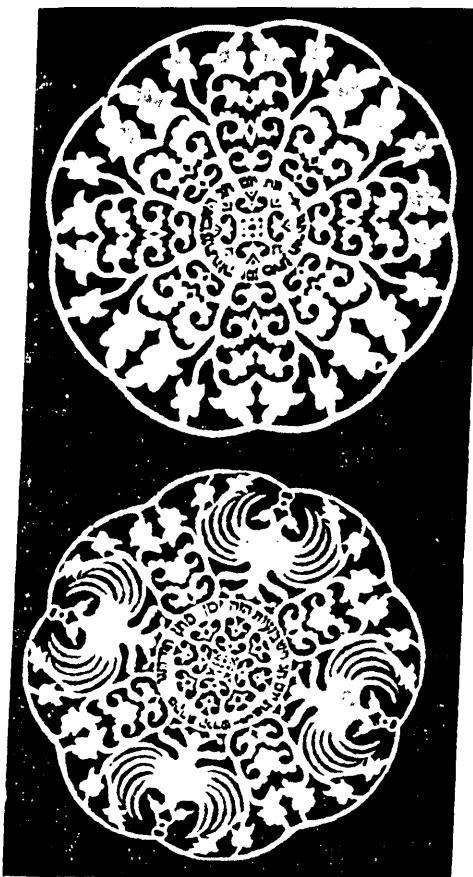
יעש [יעקב] חג קציר הבכורים מתבואה ישנה כי אין בכל-ארץ כנען מלא החפן זרע בארץ כי היה הרעב ההוא לכל-החיה והבהמה והעוף והאדם. (שם מה, ד)

שושנתונות של שבועות

הדרת נחנה בשושן – רזה ליבור;
כי הרת נחנה לעם קרובוי,
בחודש סיון שהשושנים נמצאות בו,
ולכן נחנה באותו החודש,
לפער בהן היכל הקודש.

(עמנואל הרומי, מחברת כ"ב)
תינוק בית רבנן מצייר צורות תימוריים ופכוריים
ציצים ומודבקם על החלינות לכבוד חג
השבועות.
(מנדיי מoise, בימים ההם, פרק י"ב)

אולם לכבודו של חג עשינו בנייר רב גוניות
תבנית השושנתונות לקבעה בדבק על גני כל
גוניות הבית הפוגות כלמי הרוחבות.
(שאול טשרניחובסקי, חג השבעות)

(מאיסף גולדשטיין – דרונגה, פולין)

בְּבָרִים בַּהֲלֹבָה וּבְאֶגְדָּה

א. יש מביאין בכורים וכיום ויש שאינם מביאין האריסין והחכורות והטיקוון והגנוין אין מביאין [בכורים], משום שנאמר «ראשית בכורי אדמתך».

אין מביאין בכורים חוץ משבעתה המינימום, לא מתמורים שבחרים ולא מפירות שבעמקים ולא מזית שמן שאינן מן המובהר. אין מביאין בכורים קודם לעצרת. אנשי הר צובעים הביאו בכוריהם קודם לעצרת ולא קבלו מהם, מפני הכתוב שבתורה: «הTAG הקציר בכורי מעשיך אשר תורע בשדה» (בכורים פרק א, משנה א-ב) אין מביאין בכורים קודם לעצרת, אם הביא ימתין עד שיבוא עצרת ולקרוא (תוספותה ביכורים א) עלייהן.

ב. מביאין ולא קורין
אלו מביאין ולא קורין: הגר מביא ואינו קורא, שאינו יכול לומר «אשר נשבע ד' לאבותינו לחת לנו». ואם היהת אמו מישראל, מביא וקורא.
מצרת ועד ההג מביא וקורא. מן ההג ועד חנוכה מביא ואינו קורא.
(שם, שם, משנה ג-ה)

ג. אין מביאין מעבר הירדן
רבי יוסי הגלילי אומר: אין מביאין בכורים מעבר הירדן שאינה ארץ זבת חלב ורבש.
(שם, שם, י-א)

ד. כיצד מפרישין הבכורים?
האם מפרישין הבכורים? יורד אדם בתחום שדתו ורואה תאגה שבכירה, אשכול שבכרי, רמן שבפר קושרו בגמי ואומר: הרי אלו בכורים. רבי שמעון אומר: אף על פי כן חוזר וקורא אותם בכורים מאחר שיתלשו מן הקרקע.
(שם, פרק ב' משנה א)

ה. כיצד מעלים את הבכורים?
האם מעלים את הבכורים? כל העיריות שבמעמד מתכוננות לעיר של מעמד ולנין ברוחבה של עיר, ולא היו נכנסין לבתיים, ולמשכפים היה הממונה אומר: «קומו ונעלת ציון אל בית ה' אלהינו»!
הקרובים מביאים התאנים והענבים, והרחוקים מביאים גרגורות וצימוקים. והשור הולך לפניהם וקרניו מצופות והב עטרה של זית בראשו. החיליל מכח לפניהם עד למגיצים קרוב לירושלים. הגיעו קרוב לירושלים שלחו לפניהם ועיטרו את בכוריהם, הפחות והסגנים

והגויים יוצאים לקרהתם. לפי כבוד הנכנים היו יוצאים. וכל בעלי אומניות שבירושלים עומדים לפניהם ושאלים בשלומם: «אחיננו אנשי מקום פלוני, באתכם לשולם?» החליל מכח לפניהם עד שmagiyun להר הבית. הגיעו לעורה. אפיקו אגריפס המלך נוטל הסל על כתפו ונכנס עד שmagiyu לעורה. הגיע לעורה ודברו הלוים בשיר: «ארומך כי כי דליתני ולא שמחת אויבי לי» (תהלים ל, ב'). הגוזלות של הגבי הסלים היו עלות, ומה שבידם נוגנים לכנהן. (שם, ג, ב-ה)
לא היו עולין היחידים אלא פלכים-פלכים. לא היו מהלכין כל היום — אלא שתי ידות ביום. חונים וכל בית הכנסת עולים עליהם ולנים ברוחבה של העיר. לא היו נכניםים לבתים מפני אוחל המת. (תוספותא, שם, א, ב)

ו. בדרכ מה היו אומרים?

בדרכ היו אומרים: **שמחתי באומרים לי בית ד' נלך!**
בירושלים היו אומרים: עומדות היו רגליינו בשעריך ירושלים!
בהר הבית היו אומרים: הלו יה, הלו אל בקדשו, הלו הוו ברקיע צו!
בעורה היו אומרים: כל נשמה תהלה יה הלואה! (ירושלמי, בכורים, פרק ג, הלכה ב')

ז. כיצד קורין?

עודחו הסל על כתפו קורא מהגדתי היום לי אלהיך» (דברים כה, ג') עד שגמר כל הפרשה, ר' יהודה אומר: עד «ארמי אובד אבי». הגיע לא-ארמי אובד אבי» מורייד הסל מעל כתפו ואוחזו בשפטותיו, וכחן מניה ידו תחתיו ומגינפו, וקורא מא-ארמי אובד אבי» עד שהוא גומר כל הפרשה ומניחו בצד המזבח והשתחווה ויצא.
בראשונה כל מי שידע לקרות — קורא, וכל מי שאינו יודע לקרות, מקריין אותו. גמינו מהביאה התקינו שיהיו מקריין את מי שידע ואת מי שאינו יודע. (ביבורים, ג, ד-ה)

ח. עיטורי בפורים

העשירים מביאין בכוריהם בקהלות של כסף ושל זהב והענינים מביאין אותם בסלי נצרים של ערבה קלופה, והסלים הבכורים ניתנים לכחנים.
רבי שמעון בן גנס אומר: מעטרין את הבכורים חוץ משבעת המינים. רביעיקיבא אמר: אין מעטרין את הבכורים אלא משבעת המינים. רביע שמעון אומר, שלוש מדות בבכורים: הבפורים, ותוספת הבפורים ועטזר הבכורים. תוספת הבכורים — מין במינו, ועיטזר הבכורים — מין בשאיינו מינו.
תני: מי שהיו לו בכוריהם גרוגות היה מעטרן תאינם, וצימוקים — היה מעטרן ענבים. (ירושלמי, שם, פרק ג, הלכה ג')

ט. שבעת המינים בשבעה כלים

מצוא להביאן בשבعة כלים. אם הביא אחד — יצא. פיז צד הוא עשה? נתן שעורים מלמטה ודבר אחר על גביהן; חיטין על גביהן ודבר אחר על גביהן; זיתים על

גביהן ודבר אחר על גביהן; תמרים על גביהן ודבר אחר על גביהן; רימונים על גביהן. ודבר אחר על גביהן; ותאיינם למעלה מוכLEN — ומكيف להן אשכבות של ענבים מבוחן. (תוספותא, שם, א ב)

כיוון צד — כאյזה צד, כייז.

ו. אין בכוריהם נוהגים אלא בפני הבית

מן פנוי מה אמרו בכוריהם אין נוהגים אלא בפני הבית? משום שנאמר: «ראשית בכורי אדרמתך תביא ביתך אלהיך» — כל זמן שיש לך בית יש לך בכוריהם. אין לך בית אין לך בכוריהם. (תוספותא, שקלים ב כח)

יא. גזירה שלא להביא בכוריהם

אמרו: פעעם אחת גזירה המלכות גזירה על ישראל, שלא יביאו בכוריהם לירושלים, והושיבו פרוסדות על הדרכיהם, כדי שהושיב ירבעם בונבנט. שלא יעלו ישראל לרוגל. מה עשו כשרים ויראייחטא שבאותו הדור? — הביאו סלי ביכוריהם וחיפום בקציאות ונטלום והעלו פעול כתפיהם. כיון שהגינו אצל פרוסדותם. אמרו להם: להיכן אתם הולכים? אומרים להם: לעשות שני עיגולי-דבילה במקצת שלפנינו ובעל שעיל כתפינו. כיון שעברו מהם עיטרום בסלים והביאו לירושלים.

(תענית כת, עט ב) פרוסדות — משמרות שוטרים.

יב. יחיד שנתעצל ולא בא [עם כל העירות שבמעם]

יחיד שנתעצל ולא בא [עם כל העירות שבמעם] — מביא גדי וקרניו מצופות כסף ועטרת של זית בראשו, שהוא ממין שבעה. (ירושלמי, שם, הלכה ב)

توزה לשנה הבאה ותביה בכוריהם

בוא וראה כמה מתחטאין וכמה יש להן פתחוון פה לעושי מצוות. אדם יש לו עסק אצל מלכות פעמים שהוא נותן כמה ממון עד שמנגיעין אותו אצל המלך. כיון שהגיעה אצל המלך ספק עשרה שאלתו ספק לא עשרה, אבל הקדוש ברוך הוא אינו כן, אלא יורד אדם לתוך שדהו, רואה אשכנול שביכרה, תאננה שביכרה, רמון שביכר, מניחו בסל ותולך לירושלים ובא ועומד במאצע העוזרה ומבקש רחמים על עצמו ועל ישראל ועל ארץ-ישראל שנאמר: השקיפה מעון קדשך וכו'. ולא עוד אלא שהיא אומר: אני זו מכאן עד שתעתשה צרכי היום הזה.

אמר רבי שמעון בן לקיש: יצחה בת קול ואמרה לו: תזוה לשנה הבאה ותביה כהיום הזה, כadam שהוא נותן פרי חדש לחברו ואומר לו: יהי רצון שתשתנה ותתנו לי לשנה אחרת. (תଘומא, כי טובא, א)

לחדרשו יברך
לחדרשו יברך — שכל אילן ואילן מחדש ביכורים כל חדש וחודש, לא
כביבורי חדש זה ביבורי חדש אחר.

(תנומה, פינחס, יד)

ראשית כל פרי הארץ

לפייך אמר הקדוש ברוך הוא לישראל להביא ביבורי אדמה מראש כל פרי הארץ, כדי לברך להם פרי אדמתם.

ולקחת מראש כל פרי הארץ — יכול כל הפירות יהו חיבין בביכורים. תלמוד לומר מראש. ראשית בכורי אדמה — יכול מביכורי הכל, לכן אמרו רבינו רבותינו ביבורי יחיד כביבורי ציבור, מה אלו משבעת המינים חטה ושוררה, גפן ותאננה ורמון זית-שמן ולבש, אף כאן, זית — זית אגורי שםנו אגור בתוכו ובדבש — זה דבש תמריים. מראשית — אפילו אשכול אחד, אפילו גרגיר אחד. כל פרי — פרי אתה מביא ביכורים, אי אתה מביא יין ושמן ביכורים.

(פסיקתא זוטרתא, סה"ת ב' בא)

שלא תאמר: הרי כתוב ולקחת מראש כל פרי הארץ, ואין לי אלא דרך, דרך ביכורים [והביא מהם] משקין — מנין? תלמוד לומר: ראשית בכורי אדמה, ומה הפרש בין אלו? אלא שעל הפירות קורין ועל המשקין אין קורין.

(ילקוט שמעוני, סה"ת מפטים כב)

עומר וביכורים

אסור לקצור בארץ-ישראל מין מהמשת מיני תבואה קודם לקצירת העומר, שנאמר: "ראשית קצירכם" שהיה תחילת לכל הנקצרים. כמה דבריהם אמרו? בקצר שראו לחייב ממנה עומר. אבל בית השלחין שבעמוקים הויאל ואינו ראוי להביא ממנה קוצרים אותו מלפני העומר, אבל לא יגדוש.

תבואה שהשריטה קודם העומר העומר מתירה ואם לאו אסור לקצהה בדרך שאסור לאכללה, עד שיבוא העומר הבא.

אין מבאים מנוחות ולא מנחת נסכים ולא ביכורים מן החדש קודם הבאת העומר, ולא יביא קודם הבאת שני הלחמים. (משנה תורה לרמב"ם, עבודה, הלכות חמידין ומוספין, פרק ז')

שתי הלחם

ביום החמשים מספירת העומר הוא חג השבאות, והוא עצרת. ביום זה מקריבין מוסף כמו מוסף ראש חדש ועוד מביאין יתר על המוסף ביום זה מנחה חדשה שת' הלחם ומקריבין עם הלחם פר ושני אילים ושבעה כבשים — הכל עולות, ושעריך חטאת שני כבשים — זבח שלמים.

שתי הלחם אינם בין אלא מן הארץ ומן החדש שנאמר ממושבותיכם תביאו לחם תגופה וכור. לא מצאו חדש יביאו מן העלייה. וכיצד היו עושים? מבאים שלוש סאים חיטים חדשות ושפם אותן ובוועדים בהן כדרך כל המנוחות וטוחנים אותן סולות ומונפים מהן שני עשרוניות מנופה בשתיים-עשרה נפה.

אין עשייתן דוחה יומ-טוב ואין צריך לומר שבת אלא אופין אותן מערב יומ-טוב. היה ערבי יומ-טוב שבת אופים אותן מערב שבת ונאלות בשלישי לאפייתן, שהוא יומ-טוב. ומרובעות הנז. אורך כל חלה שבעה טפחים ורחבה ארבעה טפחים וגובה ארבע אצבעות.

*

כיצד הנפת הלחם עם שני כבשי השלמים ? מביא שני הכבשים ומניפם בעודם חיים. שנאמר : והנני אתם תנופה. ואם הנני זה בפני עצמו וזה בפני עצמו יצא. ואחריך שחוטים אותם ומפשיט ולוקח חזה ושוק מכל אחד משניהם ומניחם בצד שתי הלחם ומניה שתי ידיו מלמתן ומניף הכל כאחד במורה במקום כל התנופות, מוליך ומביא מעלה ומוריד. (שם, שם, פרק ח)

תפילות במקום בכורים

צפה משה ברוח הקודש וראה שבית המקדש עתיד ליחרב והביכורים עתידיים ליפסק עמד והתקין לישראל שיהיו מתפללים שלוש פעמים בכל יום, לפי שחביב(ה) תפילה לפני הקדוש ברוך הוא מכל מעשים טובים ומכל הקרבות. (תנווהא כי תבוא א)

מנהג היהודי כורדיסטאן

ומנהג היהודי כורדיסטאן להביא בחג השבעות מתנה לנשיא מנהת בכורים, מפרי העץ והאדמה מעוטרים בפרחים.

(על פ"י ספר "משמעות ישראל" לר' ישראל בר' יוסף, המכונה "בניין השני", עמ' 40)

בכורים בשנה השמיטה

שנת השמיטה, אף על פי שאסורה בוריעה ונטיעת עבודה בשדה, אין זאת אומרת, שהשדות הוברו למגרי. יש ספיקים, הגדים מעצםם, וגם נטיעות העומדות משנה לשנה ומציאות פירות, אלא לפירות ולזרעים האלה אין בעליים : הפקר הם וכל הרוצה לזכות בהם זוכה, ולכנן אין חיוב הפרשת תרומות ומעשרות בשנה השבעית כי הפקר פטור בכל. והדבר מפורש במשנה וברמב"ם (פ"ו מהלכות מתנות עניות).

ברם מתעוררת השאלה : אם הבאת בכורים הייתה נהגת גם בשנת השמיטה. הרמב"ם סתום את הדבר ולא פירש. ויש נוסחאות ברש"י על התורה (שמות כג, י"ט), על הפסוק : "ראשית בכורי אדמה תביא בית ה' אלהיך" — "אף השבעית חייבת בכורים" לכך נאמר אף כאן". אולם גוסטה זו אינה מדוייקת ומפרש רשי' הראשונים "המורחיה" וגור אריה" מוחקים אותה. ובהרבה חומשיים דילקנים אינה נמצאת כלל. והרב בעל "אורח חיים" מחייב בפשטות נפלאה ש" אין הבאת בכורים נהגת בשנת השמיטה לפי שאינה שלו".

יְהוֹשֻׁעַ אֵינוֹ מַקְדֵּשׁ מַלְחָמָה בְּחֶג הַשְׁבּוּעוֹת

ויכתוב שוכך [מלך כנען] אגרת אל יהושע בן נון על פיו ועל פי המלכים אשר אותו דע כי אנחנו באים אליך לעשות ערך מלחה במקומם אלף מורה מול הר גרייזים. וישלחו את האגרות אל יהושע בן נון, אל הר גרייזים, ביה-אל. וישלחו את מכתב האגרת הזאת בידי איש נבון בעלiscal ויצוו אותו כי יתנו את האגרת בידי יהושע. וילך ויבא אל יהושע בן נון ביום הששי מן השבוע השבעי אשר מן שבעה השבועות ומספרו היה שמונה וארבעים יום מן חמישים הימים אשר צוה ד' את עמו בני ישראל על ידי עבדו משה לספר אותם כל שנה. ויקח יהושע את המכתב מיד באיש ויקרא אותו וידע את כל אשר בו. ויצו לשמר את האיש נושא המכתב. וישבחו בני ישראל את השבת השבעי ויהנו את חג השבועות למחזר השבת השבעי הזה בשמה וטוב לבב. וישכם יהושע ביום השני, וישלח ויאסוף את כל ראשי העם ואת כל זקנינו ושוטריו ויקרא את מכתב שוכך והמלכים אשר אותו באוניהם. ויענו את יהושע קול אחד; כל אשר תאמר אלינו נשמע ונעשה, לא נמרה פין.

יְהוָה הַמְכִבֵּי שׂוֹבֵת מִכְלָיָה בְּחֶג הַשְׁבּוּעוֹת

ומשם הלוכו [יהודה המכבי וחילון] אל ביתישאן הרחוקה מירושלים שיש מאות אסתדיין, ואחריו אשר היהודים היושבים שם העידו על הרzon הטוב של יושבי ביתישאן אליהם ואף על הנוגדים הטובה בימי צרה, הודה להם ויבקשו מהם להיות דורשי טוב לעם גם בימים הבאים וילכו ירושלים כי קרב חג השבועות. ואחרי החג הנקרה שבועות הלוכו ננד גרגיאס שר-יצה אדום. (מכבים ג' יב, כ"ט-לי"ב)

צְבָא יְהוָדִי וַיּוֹנָנִי שׂוֹבְתִּים בְּחֶג

בשעה שחיל יוחנן הורקנוס ליה את חיל אנטיוכס סידטס במסעו על הפרתים היה מוכרח כל האבא היווני לחכות שני ימים, עד שייעברו החגים היהודיים, [יום השבת וחג השבועות שmonths] שלא רצו הלוחמים היהודים לخلל את השבת והחג בנשיאות נשק ובהליכה בדריכים. (עמ' יוסף סלאבו, קומניות יג, ח' ד'; היהודים והיוונים, ציריקובר, 213)

מְרַד עֲוָלִי רֶגֶל בְּשִׁבּוּעוֹת

ובבוא חג החמשים — כי כן קוראים היהודים לאחד ממועדיו השנה אמר להם, מכך שבעה שבועות על פי מספר הימים, — לא עליה ההמון אל ירושלים לעבוד את

אליהו כחוק בלבד. כי אם גם לשופך את כסו. המון לאין מספר נאסר הארץ הגליל ומאודם ומריחו וגם מעבר הירדן, ועליה הרגל הקרכובים הארץ יהודה עוד עצמו במספרם ובנדבת רוחם מלאה. הם נפרדו לשלוות מchnות ונטשו משלוחה מקומות: אחד מצפון להר-הבית השני — ליד מקום מושך הסוסים אשר לצד דרום, והשלישי בקרבת ארמון המלך במערב. הם הקיפו את הרומים מכל עבר ושם עליהם מצור.

יוסף פלאביו, «מלחמות היהודים», ע"ט תרגום י. נ. שמחוני, עמ' קי'

לחג השבועות בשנה ההיא (שנה 4 לפנה"ס) באו לירושלים שב המוני עלי רgel. רבים גמשו לעיר המלוכה לא לשם החגינה אלא ביחד לשם מהאה לפני השם הרומי סビינוס, שנוא נפש העם. ההמון נ החלק לשלווה מchnות כדי להקיף את הרומים מעברים שונים: מהנה אחד עמד בככר-הוירה שתיקון הורדוס, השני עמד על-יד המקדש, והשלישי על-יד ארמון-המלך המבוצר שבו ישב סビינוס. כשהראה הפוקטור הפחן את המוני המורדים עליה אל מגדל פצאל, המקום וגבתו ביותר במוצר הארמן, וציווה לצבא הרומי לצאת לקרב היהודים. על-ידי המקדש התרוצזו שני הצדדים. הרומים מילאו את הר הבית היהודיים עלו על גנות האולמים שמסביב לבית ומשם ירו על אויביהם חצים ואבניים. או הבירю הרומים באש את עמודי העץ של האולמים. השלהבת אזהה מיד את כל הבניין עד הגג. הלוחמים היהודיים שנמצאו שם נפלו לארץ עם הגג ומתו מתחת למפולת הדולקה; רבים הפילו עצם לתוכה האש מיאוש, והמושלים מASH נהרגו בידי הרומים. אנשי הצבא התפזרו לתוכה בית-המקדש ונגלו את אוצרותיו. וכך יצא ממחבאו גם סビינוס, שהריה ריח שלל, והוציא מגנוני המקדש ארבע מאות ככר. (זובגוב, דברי ימי עולם, כ, § 56)

נחום שלוש

חג השבועות בהיסטוריה ובחיים

א

במקור הראשי שבו נצטו בני ישראל על חגיגת שלוש רגלים (שמות כ"ג) מטעים הכתוב, כי לכל שלשת החגים יש חכונה רק לאות. על חג הפסח הוא אומר: את חג המזות תשמור וכו' למועד חודש האביב, ככלומר הומן שהתבואה עודנה באבה ומעלת ניצה. סוכות הוא קורא בשם: חנ האסיף בצאת השנה באסף את מעשיך מן השדה את חג השבועות הוא קורא בשם חג הקציר — ביכורי מעשיך אשר תורע בשדה. ובסוט הפרשה הוא מדגיש את חשיבותו של חג הוויה, שלא לבד על הראייה לפני ה' (במקום המשכן או המקדש) חייבים בו אלא גם נצטו על הבכורים: «ראשית בכורי אדרתך בתיא בית ה' אלהיך». האופי החקלאי של אותו חג, שהוא שונה משני האחרים בו ולא נקבע בחצי החודש (בכ"א ליום חננו) והוא יום הירח במלואו, הריהו מוגדר על פי תנאי הקציר באקלימה של ארץ ישראל.

בכתובות לוח החדשים שנתגלה בגור ושותנו הוא קדום מאד (פרוב לדורו של דוד המלך) נקרא חדש סיוון בשם ירח צער החטים. והנה בס' ויקרא כי נקשר החג הזה בסדר הבאת העומר, בתורת בכורים של התבואה, אשר עניינו מתחילה ממחורת הפסח.

פרוטי הבאת הבכורים נמצאים בדברים פ' כי תבואה כי, ועל כן נקרא החג שנקבע בסופם של החמשים יומם בשם יום הבכורים. במדבר (כ"ח כ"ה) כתוב לאמר: «וביום הבכורים בהקריבכם מנחה חדשה לה', בשבעותיכם מקרא קדוש יהיה לכם כל מלאכת עבדה לא תעשו». ואולם בדברים (ט"ז, ט"ז) גוזע החג כבר בשם חג השבעות זול': «שלש פעמים בשנה יראה כל זוכרך את פנוי ה' אליהיך במקום אשר יבחר; בחג המצוות וב חג השבעות וב חג הטוכות»...

מכאן אתה לומד שענין ספירת העומר במשך חמישים יום — שהוא מצות עשה שבתורה הוא המכريع בעצם הטעם שבגללו הוגגים את החג: לא בלבד שספרו שבעה שבעות תמיימים — להוציא מדעת אלה שפירשו «מחורת השבת» הכוונה ליום הראשון בשבוע של פסח, אלא שגם קרוא לחג הזה בשם חג (שבעתה) השבעות.

זמן הבית השני גוזע בקהל — במיוחד בגולה שם היו תנאי הקציר שונים מאשר בארץ-ישראל — בשם חג החמשים שכן תרגמו השבעים (בזמן שקדם לתנאים) חג השבעות ביוננית «פנטיקוסטה» — ונשאר שם ה לדורות בלשונות הלועזות. מזה יש ללמד כי הכהני הערבי חמשין (חמשים). — מתאים לתקופת חמישים הימים של המקרה, שכן נקראו שבעות האביב ועל שם גם הרוחות המנשבות מן המדבר המיבשות את הארץ ומשילות את התבואה — בשם רוחות חמשין. רוחות אלו הן מייחודות לזמן פסח לשבעות ולהן נוהגים לקרוא לכל רוח חמה בשם חמשין, בעוד שאר הרוחות יש להן שמות אחרים כגון: רוח קדימ או סערות תימן. ונמצו בנוי ישראל על הבאת העומר מהtaboa ההולכת וمبשילה מים ליום, עד שהיא רואייה לקציר כולה, ועל כן נקרא החג גם בשם חג הקציר וכן חג הבכורים. ואל תחתה על זה זמן שב רוחות החמשין בימינו איננו מתחאים בדיקות לחמשים ימות העומר, שהרי השבון הלווה שלנו נשנה במשך שנים אלפיים מאז ואינו מתחאים למציאות, כמו שהוכיחו התוכנים בעת החדשת.

ב

העדר يوم קבוע לחג השבעות — שלדעתי היה תלוי בימי קדם בקביעת הלוח החלקיים, שהיה לעיני לפני התושבים — הביא לידי מבויבות גדולות בזמנים שונים הצדוקים, השומרונים והקראים ספרו חמישים יום ממחרת השבת ויצא להם, כי החג חל ודוקא ביום הראשון לשבעות. הפלשים מצדם הוגגים את השבעות באמצע חודש סיון. ואולם גם הכהני התלמוד שקבלו בקבילה את היום לא היו בטוחים כלל באמתוֹה: בתלמוד קוראים לחג בשם «חגא דשבועיא» (מנחות ס"ה ומגילת תענית) וכן גם נקרא בפי הכהנים בשם «עצרת של פסח» (פסיקתא פ' ל' וכו') וכל המיעין בויקרא פ' כי שהזכרנו יזכה מיד שענין הבאת העומר נוצע בתוכנותו החלקית של חג המצוות, ומה גם הטעם,

שהחכמים רואים את חג השבעות כעוצרת של פסח (זהה מתבאר גם על פי הכתוב יומם קדש, שפירושו עצרת — אספת העם).

ואשר לקביעת היום נמסרה להם לחכמים בקבלה מיוחדת שהיתה בקשר עם זכר מתן התורה שניתנה על הר סיני בששי בחודש סיון וגם בזוה לא בא הסכם גמור בין החכמים. שכן נאמר בתלמוד (שבת פ"ו): *תנו רבנן: בששי בחודש ניתנו עשרה הדברים לישראל, ורבבי יוסי אומר ששבעה בו. סתירה זו נתנה מקום בזמן מן הזמנים למנהג שנהגו לחוג את חג השבעות אפילו בארץ-ישראל שני ימים (עי' מגן אברהם לש"ע אורח חיים תש"ד א' על פי ס' לבושי מכלל המביא זאת מתרגם שני לאスター, שבכל אופן הוא חיבור קדמון שנכתב בארץ-ישראל). מן המקרא (שמות י"ט פ' א', י"א ט"ז) יש ללמד כי עשרה הדברים ניתנו בששי או בשבי עליון, שכן נזכר שם בפירוש החודש השלישי והא סיון ואחריו: היום של יש, ואם תוסיף לו את שלשת ימי ההגבלה תמצא את יום הששי לחודש ביום מתן תורה. על קדמות המסורות הזאת מעידה גם העובדה, כי בסדר התפילה לשבעות נקרא החג: זמן מתן תורהינו. בתלמוד (שבת פ"ח) אנו קוראים: דרש הוא גليلאה: בריך רחמנא דיהב אוריין תליתאי לעם תליתאי עליידי תליתאי ביום תליתאי בירחא תליתאי, ופירש רשי' שם: אורייתא משולשת — תורה, נבאים וכותבים; עם משולש — כהנים, לוים וישראלים, על ידי משולש — משה, שהיה שלישי בבטן אמו אחרי אהרן ומרים; ביום השלישי — לששת ימי ההגבלה בירח השלישי הוא סיון. מאמר זה אליה וקוץ בו: נראה שאמרו היה מכת הגילילים שהחזק בסוד השלישי, אך טרם נפרד בין היידות המקובלות, אבל החכמים שהביאו את דרישתו נהגו בו בקבילות-ראש במאמרם: *ההוא גليلאה, כלומר: כבدهו וחשדתו. ואולם דאמוראי רבי יוסף היה נהוג להכין בביתו ליום העצרת (שבועות) עגל משולש בתורה סימן לדבר (פסחים ס"ח).**

במדרש מסופר, כי בני ישראל התרשלו בקבלת התורה ואעפ"י שימושה אמר להם התקשו והיו נכוונים ליום השלישי, של ימי ההגבלה זיל': שהיו ישראל ישנים בכל אותו לילה קודם מatan התורה, ששינית עצרת ערבה ומתוקה. והיה משה רבענו מקץ ומעורר אותם ובא עליהם בקולות וברקים ולכן מראים אנו שאין עושים כן (לקוטי צבי, מגן אברהם).

נראה שעיל המאמרים האלה נסמכו המקובלים אשר תקנו להיות ערים בליל שבועות וסדרו סדר תקון שבועות מיוחד.

ג

מנาง אחר נהוג בחפוצות הגולה שבמערב החג מבאים אילנות ושמים אותם בכית הכנסת וגם בכתים פרטניים ונונתיים טעם לדבר מה שכותב במשנה (ראש השנה פ"א ב') כי בעצרת ניזונו על פירות האילן. והנה גם זה מנהג שישוטו בחו"ל החקלאות. והגאון מווילנא בקש לעקור מנаг זה, שכך עושים הנוצרים בחגא שלהם, ולא עלה בידו שהוא מנגן קדמון לכל הדעות וקשרו במוצאו החקלאי של חג הקציר. ("הבוkre", ה' סיון תש"ג)

אברהם מאפו

ביבורי ענבים מהכרמל

ותימן בא במצות ידידיה אביו אל סתרי הכרמלה. וישמח סתרי לקרהתו. ויהי היותו
וישכימו יהדי אל הכרמים. השחר הופיע חרו על הדר הכרמל, ובכרמים ירונן וירועע.
הboveזרים והboveזרות פצחו רינה וישרו שיריין ושירי דודים יהדי. ותימן בא אל מבחר
כרמיו עם שלשת עבדיו ויאמר להם: «שימו לבכם על כל ענף קשו בגמא. אלהות כי
קדוש הוא, והרימוחם את פריו בלבד, כי ביבורי-ראשיתם. משפט הכהנים. הנה שם גסן
סורייה משלחת בעמק יונקוטיה ועל גבעות נטישותיה, תחשוף שפץ ברכה לעין רחאים.
זמורותיה כפותה תחת משא אשכלותיהם, אשר הבשילו ענבים מלאי חמר. מה געמו בנוצצתם
כברקת בוזה אדים חכילי! שם האגנים ורומנוים מלאי עPsi יוציאו מבعد לעללים רעננים.
הטכנים אותם; הנה נשקפים מהם לי כמו ישחרוני להובילים שי אל מקום קדוש. אכן למו
משפט הביכורים, לישבם לפני היהת תירשם ועפיסם. שם נחמד מעשה זיה. ישוה
הנדו על פרי חממתו. כלו דשן ושמן ומלא יצחר, נסכו יערבلال, המרכיב ברכתו לאדםתו».
ויפן תימן אלboveזרים ויאמר: «השמרו לכם. פן תעללו! אכלו ענבים לנפשכם.
אל תמנעו מקשירותם ומריננסם. אשר יבואו הלום לשכוח ענים ועמלם. אל תגרשום
ואל תגערו בהם: כי מי יודע מה ילד יום. אולי גם בינויו ובנותינו רעבים ואכאים ילכו
לבקש טרפ נפש בשדות ובכרמים לא להם; השאירו להם עוללות. כי הם המכקס. אשר נרים
לה, השולח ברכתו לנו».

VIDIbovezerim וbovezerot amonot le'asot le'shotot meshivim. le'sonim mala'a reina וshefhitam —
tarouya. yeldim ve'ilidot merikim hosalim melalim ashkelot al ha'cdim. hogbirim. nosai b'kach,
yashom al hikbim. והנה שני יונגנים מדברים. זה יאמר: «משקה מובא בית אלハイ. ככל מתקים מגדר
לפני אודם פני קדמים». ורעהו ישיב: «משקה מובא בית אלハイ. ככל מתקים מגדר
שםים». ולעומת הדורכים יענו: «היהה! היהה! יהוד! יהוד! משמה אלハイם ואנשיים. ממן ינצר
על המזבח, ממן ישטו יששים. ישבו לימי עולםיהם. רעים — ויתעלסו באבותיהם».
הגעה עת הצהרים. ידיbovezerim וbovezerot עיפוי וישטו להם שטוח בכל פינות
הכרם לצחוק ולהחליף כח בהתולים ממשמי לב וטהורים מכל שmach דברי זמה. והנה פה
עלם עולה בתמרא. ידיו אחוזות בסנסני ורגלו כושלות בגין מעמד. יפל לארכז והיה
לשוחק; שם עלמה רודעת אחרי עלם אחד, אשר דבר דברים כתהלהם באזניה. ובידיה
ashkol ליסרנו; תשיגהו, תסחט ואשכול על לחינו, והנה פניו מתהלוים. עליו ימלא
הרואים שחוק פידם. כן המו וישקו עד אכלם בצהרים. —

וסתרי הגין ביום השני ביבורי הבציר ויאץ בתימן להובילים ירושלים. וישמו

מבחור כל פרי בסלי כסף זהב, ויתלו סביבותיהם גוולי תורים ובנוייונה, ויעמיסו את הסלים על כתף עיריות ויעכימו בבורן ויסעו. והנה שור מקרין מפריס הולך לפנייהם, הנדר בגאון קרנייו המצוות הזה ובכערת עלייזית, אשר תציג כנור על ראשו, להראות כי הוא מלך על בהמות שדי. רביתכאות בכחו ועורתה בו לבן-אדם, לפתח אדמותו ולשדר עמקים אחרים. ועתה, אחרי כלות עבדתו הקשה, אשר עופר בו, הנה גוא קורא לשולם לנגבות ולעמקים, אשר הוציא מהם יבל למכביר לאכלת, ולא לשובע נפשו, כי דרכו בקדוש ירושלים. שם יתם חייו, ובמוות ישמה אלהים ואנשימים, בתחום את חלבו ודמו לאשי ה', ומשמן בשרו — מטעמים לבכளיו.

ויסעו יחדו וייבאו ירושלים. ויקרב ידידה את הביכורים בטנא כמשפם.

(מתוך "אהבת ציון", פרק ה')

ש. בן-ציוון

ביבורים מלוד עיר המעד

בהשכחה, עם כל מבאי הביכורים, אנשי המעד — יצא חנניה כשתורא מנהיג את אשטו ובנו על החמור. וברוריה לא זר לה עוד המראה, כי לא עוד נכריה היא רואה את עצמה בתחום הקהל הזה.

ישמחו השמיים ותגל הארץ לפני ברוריה האם! אכן, רק בזכות הבן, בוכותו של ישראל קטן זה שהיה מעלה לירושלים, אף היא בת-ישראל ממש היא בת לאל השוכן בציון הר קדשו!

בין הרים, במשועל כרמים, שיירה ארוכה נמשכת, ומונחתם לאביהם שבשמיים — פירות מברכת אדמותם — על כתף ועל חמוריהם בסלים ישאו. סלים במקלעות עליים, ובhem אדמוני רימונים מבין פרכייל ענבים מציצים; שרביטי תחרים געוזים ווקופים מתוך ערימות של גרגורות; גם קלחות של TABOAה במקלעות שבלי והב ומחלפות יرك-הדים על דבשות גמלים נשאות. ולפני כולם בנזנתאי בכבודו ובעצמו מוליך את השור, — שור ברייא נוצץ שחור ועקוד לבן, וקרנייו, מצוות זהב. נוצחות מתחם עטרה של זית.

החליל מכח במתוך קולו, ואחריו בקול שנון וקול שמחה יענו:

"קומו ונקללה ציון, אל בית יי אַלְפָנִינוּ!"

חם היום — והוציאה ברוריה ופרסה לצל על בניית הסודר שركמה לפדיונו אף היא בקהל דממה תען שיר:

"עמיחאי גאקרים לי: בית יי גלעוי."

זה השיר שchananya היה אומרו לפני ולפני בנה כל יום בשמהן. שמהה היא ברוריה, והסודר אף הוא של בוגנים שלו וכל עין הוא מושך ביפויו. — הסודר בצעביו והאם באשרה שניהם יחד משוש כל עין הם... וחנניה אל תחת הסודר יציג. — אל הבן שנרדם על הדר,

ומגעימות שנטו שפתיו וכל פניו רותחות בשחוק עליון חרישני... ופתח האב שיר בקול רם:
„ארזקְמַךְ גַּג, כי דָּלִיתִנִי!“

זה שיר של תודה וחניתה. חנניה בקולו יסמלשו — והכל נדרמו לשמען בנועב זמרתו; כמו רחמים הוא מושך בתחינה הנובעת מתחוק לבו המלא... מן התחינה לומרת שwon וחדוה נתגלגלו קולו, אף ידיו ימחאו שמחה:
„קָפְקָטְ קְפָפְדֵי לְמַחְול לִי.“

וכל הקהל עמו בהליקתם מרתקדים ועונים: **„יי אלהי! לעולם אודך!“** — ומן הכרמים לעונתם, קולות קוראים **„הידד הידד!“** בהוד הרים יבואו.
 ורוח לבשה את חנניה ביתר עוז ופתח בהלל הגדול: **„הָדוֹדָה לְהִי כִּי טָוב!“** — וכל הקהל לkol השיר יצעד עוז, עולים בהר ועונים ואומרים כאחד: **„כִּי לעַלְמָה חֲכָדוֹ! כִּי לעַלְמָה הַדָּדוֹ!“** — וקללה ושמחה העליה.

הגיעו למצפה בנטות המשם — ופשטו ברחוב ללון בחוץ; והעיריה כולה צהלה ושמחה עליהם. ביין, במדורות-אש ובמחילות עד לאשمرة השניה בלילה עמוס טמונה. הכל שמחים משום מה עם שיריה זו ביותר. —

ולמחרת השחר, משעלו מקום לינתם למצפה, ומבין ההרים מאי הבוקה, איז תכלת דקה, התחלו בוצצות פאתי ירושלים — פתחו כולם ברינה:
„יְרוּשָׁלָם — קָרְבִּיבְ לָהּ, וַיִּ — קָרְבִּיבְ לְצָמוּ...“

וברוריה באשרה מצטמצמת עם בנה בגול זה אל תחת כנפי אמו — תחת כנפי השכינה וחסדה **כי טוב...**

הגיעו למזא עברו את המזא — וכעין שם בקרניה מתחיך הארץ להם ורחה,
 כפת זהב מגמות המקדש...

והרי זה הפחות והסגנים והגבורים יוצאים מן החומה ובאים כשם נושאים בידיהם לולבים וענפי-עץ-עבות בטרפים הרטובים, לעטר את הבכורים; ונערות רצות וambiloth לקרהת השיריה גוזלות למכירה, גוזלות להשכיןן בעטרות הירק על גבי הסלים — —
 ודפק חנניה את חמоро ו עבר את המhana שנתעכוב. הפו כדי שיקדים לבוא עם ברוריה לשוק שלפני הר הבית, למכור שם את הסודר המרוקם וליקח קרבנות-היולדת.

נפנו משם ולקחו מיד שה ותור, קרבנות החובה; חזרו והספיקו עוד להתחבר עם מבאי הבכורים שהגיעו — והתחילה עולים להר הבית.

חנניה — את הילד עטוף לבן על זרועו לפדיון ישא, וברוריה אחוריו את עולתה תנאל — שהיכבשים לבן ועתרה של ורדים לקרני הדקות, ובביקת תור לחטא תא. —
 עולים עם נושאוי הבכורים, ומשני העברים החוננים והשולחנים עומדים ושאלים בשלום הבאים בשמחה:

**„אֲחִינוּ, אֲנָשִׁי מָקוֹם לָוד !
 בָּאתֶם לְשָׁלוֹם ! בָּאתֶם לְשָׁלוֹם !“**

ובעוד החליל מכח לפניהם בשיר — נפתחו להם דלתاي הריהבית לרווחה — והמקדש
ביהود והרו על כל לשכותו הופיע...
רב העסוק בחזרות בית ה': כהנים משרתי הקודש בדממת כבוד יחפזון — והרייש
פתאום שיר הלויים בעוזו, עוי וומרת יה':
„אַרְפָּקָד יְיָ פִּי דְּלִיטָנָיו“ (מתוך „ מגילת חנניה“, פרק ט)

אליעזר ברבי נתן

טֶנֶא בְּכֹרִים מִשְׁבֵּחַ הָאָרֶץ

טֶנֶא בְּכֹרִים פְּשַׁבַּח קָאָרֶץ גְּנוּרִוֹת לְמִפְרִישָׁת
יְנָה מִזְנָה קְשָׁפָתָה קְפָתָה לְהַחִישָׁת.
קְיוּם בְּכֹרִים קְמַקְרִיבָם מְנַתָּה חֲרֵשָׁת.
כְּבוֹד סְלִבְנָן בֵּית לְפָר אַשְׁפָול,
לְהַעֲלוֹת וְלְהַכְּיאָה מְרָאִשָּׁת פָּרִי לֵל.
מִצְנָה בְּכֹרִים רֹאָה תָּאָה רְמוֹן וְאַשְׁפָול.
גְּבָר קְגַשֵּׁל מְסֻמָּנוּ לְהַכְּיאָו לְאַמְרָפָל.
סְוִידָר בְּכֹרִי לְמִדְרָן וְלְעַזְרָן מְפָל.
רְאָשִׁית כָּל בְּכֹרִי לֵל וְכָל חָרוֹמת לֵל.
עִירּוֹ שֵׁל מְזַקֵּד פְּתַחְפּוּסָות כָּל הַעֲזִירּוֹת.
עַן בְּאַהֲילָוּ לְגַיִם בְּרוּחָבָן כָּל הַשִּׁירּוֹת.
צָהָר אַלְהָ מִמְנָה אָוֹמֵר קוֹהָ וְגַעַלְהָ צִוְּן קְשִׁירּוֹת.
קְרוֹבִים מְבָיאִים תְּאִינִים נְעַנְבִּים בְּמִדְרוֹת.
רְחוֹקִים מְבָיאִים צְמוֹקִים וְגַרְגָּרוֹת.
טוּבּוֹת מָאֵד כְּתָגִני הַבְּפִרְוֹת.
שָׂור הַוְּלָךְ לְפָנֵיכֶם וּבְרָנָיו בְּצִפּוֹת זַעֲבִי.
פָּגָן זַיְתָן בְּרָאָשׁוֹ וְתַלְלֵל קְתַאְבִּיא.
אַנְיִי בְּתַגְגִּישָׁם בְּקָרְבָּן לְקָרִית לְכִיא.
לְעַפְרָר בְּכֹרְוִיקָם שְׁלֹחוֹתִים רְצִים לְפָנֵיכֶם פְּאַבִּי.
יוֹפִי תְּפָאָרָתוֹ קְשַׁבְּצָה גְּלִים לְהַכְּבִיא.
רְאָשִׁית בְּכֹרִי אַרְמָתָה בֵּית יְיָ אַלְעִיךְ פְּכִיאָ.
אַפְרוֹ בְּכֹרְוִיחָם יוֹצָאִים לְקָרָאתָם בְּשָׁדָה.
זְרוֹזָו לְפִי כְּבוֹד הַגְּנָנָסִים לְאָזָאת וְלְעָדָה.
רְצִים לְשָׁאָל בְּשָׁלוּקָם סְגָנִים וְאַמְגִנִּים לְמִתְּרָת
קְאָמָר בְּאֶכֶם לְשָׁלוּס לְעַרְגִּילָם לְחַמִּיד לְדָרָת
רְגִילִים הָיוּת לְבָא וְלְהַכְּיאָה וְלְחוֹגָמָה.

ונג פְּאַזִּיר בְּפָנֵי פֶּצְבִּין אֲשֶׁר תָּנוּעַ בְּשִׁדָּת
בְּתַגְגִּים לְפָרַג בְּבֵית אָף הַמְּלֹךְ כָּלּוּ מְרִים.
בְּסֶד בְּבוֹאָם לְעַזְרָה דְּבָרוֹ תְּלִוִים קְשִׁירִים.
נוֹאָמִים אַרְוֹמָמָק זֶה כִּי דְלִתְמִינִי וְגַזְוִרים.
תְּמִירִים וְגַזְוִלוֹת שְׁבָצָר נְפָלִים עֲולֹת לְפָרִים.
נוֹתְנִים מֵה שְׁקִינָתָם לְפָנָים וְכֵל הַפְּרָשָׁה קְוִרִים.
וְהַגִּיר נְפָנָן אֹתָם פֶּל לְחַם הַבְּפּוּרִים.
יְוָדָה מְקוּרִין וְאַינוּ יְוָדָה — מְלַהֲכִיסִּיהִ.
בְּבוֹל גָּוִרְיָה בְּפָצָרָת וְזֶד זֶפֶן אֲסִיפָה.
דְּבָר שְׁקָטָה מְאוֹן וְהַלְאָה לֹא בְּשִׁוָּתָה
לֹא קְוִרִים וּמְבִיאִים צַד בְּקָהָה לְזִדְקָתָה.
וּמְאֹן אֵין קְבִיאָן קְוָדָם יוֹם בְּנָתָה.
שְׁמוֹשְׁבּוּמִיכָם תְּבִיאוּ לְקָם פְּנוּפָת.
וּמָה יְפּוּ פְּצִמְפִיךְ בְּנָצְלִים קְאָמִי קְבִיאָת.
יְשִׁירָוּ בְּצָלִים שְׁמַחְתִּי קְאָמָרִים לֵי גָלָע בֵּית יְהָ.
אֲוֹקָרִים עֲוֹדָות קְיוּ רְגָלִינוּ קְשָׁעָרִי בְּנָיָה.
מִזְמְרִים בְּנָרְגִּתָּה נְבִיתָה נְלָלוּ אֶל קְהָדָשָׁו קְהָנוּתָה.
צְוּקִים וּרוֹגְנִים בְּבוֹאָם לְעַזְרָה קְהָוָתָה.
לְלִבְנָשָׂקָה תְּהַלֵּל זֶה חְלִילִוָה.
בְּהִיוֹת כָּל אֱלֹהָה תְּקֻפּוֹ מְשָׁעָנִי.
תְּשִׁוְתִּי וּמְנַחְתִּי הַוְלָתָה וּמְכַפְּרָתָה לְפָנִי.
וְזֶה אֵין זֶה וְאָסְפּוּ דָוָרָנוּ.
רְסָקָנוּ מְעַל בְּבוֹלָךְ וְאֵין לְפָתְשִׁירָה קְאָרְבָּנוּ.
בְּשִׁיגָנוּ זֶה אַלְיָךְ וּנְאַבְדָךְ בְּמַאֲמָר סְזִוְנִי.
כְּאַשְׁר נְבִיאוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת נְמַתָּה בְּכָלִ קְהָוָר בֵּית זֶה.
נְפָשָׁנִי תְּאַבֵּה וּמְצָפָה לְכִיאָת גּוֹאָל.
חַזְקָנִי וְאַמְקָנִי בְּכָנָן אַרְיָאל.
סְלָול נְפָלָוָם פְּרוֹסָץ לְעַמְקָה הַזָּאָל.
עֲשִׂקִיָּה כְּפָעָן גְּדוּשָׁה בְּנֵי הַשָּׁפִים וּבְרַךְ אֶת צְמַח אֶת יִשְׂרָאֵל.

(עמ' מחוזר לתג השבועות, הג' רדלהוּט)

ז מ ז מ ת ז ת י ר ת ב ר

אתה בחרתנו

אַתָּה בָּסְרֹפְנִי פָּלֶל הַעֲמִים אַמְקָט אָוֹתָנוּ וַךְצִית בָּנוּ וַרְומַפְתָּנוּ פָּלֶל כְּלָשׁוֹנוֹ
וַקְּפָשָׁנוּ כְּמַזְוִיחַ וַקְּנוּפָנִי מְלֵגָנוּ לְגַבְעָתָה וְשָׁפָךְ תְּגַדֵּל וְמַקְדוּשָׁ אַלְיָנוּ קָרָאתָ
וַתְּפַתַּחַנְנוּ נִיְּנָה אַלְתָּנוּ כְּאַבָּהָ מַזְדִּים לְשִׁקְקָה טָבִים וּמְגִנִּים לְשָׂוֹן אַתִּיּוּם סָגָן
כְּשַׁבְּעוֹת הָזָה וְמִן מִפְּנֵן תּוֹרָמָנוּ פָּקָרָא לְדֻשׁ וְגַרְ לִיאִיאַת פָּצָנִים
(תפילה שמונה-עשרה לשבעות)

שלשת ימי הגבלה

בָּרוּךְ נָשָׁלִישִׁי לְצַאת גָּנִי-יִשְׂרָאֵל מִארֶץ בָּזָרִים בַּיּוֹם הָזֶה בָּאוּ מִדְבָּר סִינְיָן
וַיָּסַע מִרְפָּדִים וַיָּבֹאוּ מִדְבָּר סִינְיָן וַיָּבֹנוּ בַּמִּזְבֵּחַ נִיסְנָה-שָׁם יִשְׂרָאֵל גָּדוֹר קָרָר : וּמְשָׁה צָלָה
אַלְקָאַלְהִים נִזְקָרָא אַלְיוּ נַיְן קוּרָל אָמָר פָּה תָּהִרְתָּ בֵּית יְצָקָב וְמַגְדָּל לְבָנָי יִשְׂרָאֵל :
אַתָּם רְאִיתֶם אֲשֶׁר קָשְׁתִּי לְפָזָרִים וְאַתָּא אַתְּקָסָם צְלָבָנִי נְשָׁרִים וְאַבָּא אַתְּקָסָם אַלְיוּ
וְעַתָּה אַסְ-שָׁמֹועַ תִּשְׁקַעְתָּ קָלְלִי וַיְשַׁמְּרָתָם אַתִּקְרִימִי וְהַיִּתָּם לִי סָגָלה פָּלֶל-הַעֲמִים קִידָּם
לִי קָלְלָהָרֶץ : וְאַתָּם תִּהְיוּלִי מִפְּלַגְתָּה פָּנָגִים וְגַוִּי קָדוֹשׁ . אֶלָּה מִרְכָּרִים אֲשֶׁר תִּבְרָר
אַלְקָנִי יִשְׂרָאֵל : וְנַבְּאָ מָשָׁה נִזְקָרָא לְזָקְנִי קָסָם וְנִשְׁמָס לְפָנָיכָם אֶת כְּלִמְדָרִים הַאֲלָה
אֲשֶׁר צָנוּי נִיְּנָה אַלְקוּסָם יִתְהַוו וְלֹאָקוּרָו פֶּל אַשְׁר-דָּקָר נַיְן גַּעַשָּׁה נִשְׁבָּר מָשָׁה אַתָּה
דָּבָרִי קָסָם אַלְיוּ : נִיאָמָר נַיְן אַלְמָשָׁה הַגָּהָא אַנְקִי בָּא אַלְיוּ קָצֵב הַקְּנוּ בַּצְבָּור יִשְׁפַּע
קָסָם בְּדָבָרִי שָׁקָד וְגַסְקָד יִאָמְנִי לְעוֹלָם . נִינְזָד מָשָׁה אַתִּקְרִימִי קָסָם אַלְיוּ : נִיאָמָר נַיְן
אַלְמָשָׁה לְזַי אַלְקוּסָם וְקָדְשָׁתָם הַיּוֹם וְמַתָּר וְכָבְסוּ שְׁמַלְתָּם : וְקַיְוּ נְכוּנִים לַיּוֹם הַשְׁלִישִׁי
כִּי – בַּיּוֹם הַשְׁלִישִׁי יִרְדֵּן נַיְן קָלְקָעָסָם כְּלִמְדָר סִינְיָן : וְהַגְּבָלָת אַתִּקְעָסָם כְּבִיבָּא לְאָמָר
הַשְּׁמָרוּ לְכָם עַלוֹת קוּרָר וְגַעַשׁ קָקָצָהו כְּלִתְמָגָע קוּרָר מֹת יוֹמָת : לְאַתְגַע בּוּ יְדָא כִּי-סְקָול
יִקְפָּל אֹוְרָה יִנְהָה אַסְ-בָּהָה אַסְ-אַיִשׁ לֹא יִתְהַהָה בְּפָשָׁע הַיְבָל הַפָּה יִגְלָוּ קוּרָר : נִנְדָּז
מָשָׁה סְנִירָהָר אַלְקוּסָם נִזְקָדָש אַתִּקְעָסָם נִיכְבָּסָו שְׁמַלְתָּם : נִיאָמָר אַלְקוּסָם קָיִוְגְּלִים
שְׁמוֹת יְפָר, אַ-סְּיָה :
לְשִׁלְשָׁת בָּמִים אַלְתָּקָעָס אַלְאַשָּׁה :

וַיְהִי בַּיּוֹם הַשְׁלִישִׁי

נוֹהִי בַּיּוֹם הַשְׁלִישִׁי בְּהִיאָת הַבָּקָר וְנוֹהִי קְלָת וְבָרְקִים וְזָנָן בְּבִדְחָהָר וְכָל
שָׁפָר סָקָקָד נִעְמָנָד כְּלִקְעָסָם אֲשֶׁר בְּמַחְנָה : נִזְקָא מָשָׁה אַתִּקְעָסָם לְקָרְבָּת הַאֲלָלִים
סָנָן בְּמַחְנָה וְנִתְיָצָבְוִי בְּמַחְנָה קוּרָר : וְתָר סִינְיָן שָׁן גַּלְוִי אֲשֶׁר יִנְדָּז שָׁלִין נַיְן
נִיגָּל עָשָׁנוּ בָּזָשָׁן הַבָּקָשָׁן נִתְחַבֵּד כְּלִקְעָר מָאָד : וְנַהֲיִי קוֹל הַשָּׁפָר הַוְּלָד וְחַנְקָק מָאָד מָשָׁה

ונבר ואלהים יגנו בקהל: נירד יי צל-הָר טני אל-ראש קְרָר נירא יי למשה אל-ראש קְרָר ניגל משה: ניאמר יי אל-משה רד הַזְדָקָם פָּנִיכְרָסֶו אל-יְהִי לرؤות ונפל ספנוי רב. ועם הפלחים הצעדים אל-יְהִי תתקשו פָּנִיכְרָסֶו קְהָם יי: ניאמר משה אל-יְהִי לא יכול קְהָם לעלות אל-הָר טני כי-אתה הצלחה לנו לאמר הגביל את-הָר וקדשתו: ניאמר אליו יי לזריר וצלי את-הָר ואהרן עמו והפלחים והקדים אל-יניכרתו לעלות אל-יְהִי פָּנִיכְרָסֶו. נירד משה אל-קְהָם ניאמר אלהים:

עֲשֵׂרֶת הַדְבָרֹת

ונדבר אלהים את כל-דבריהם קאלה לאמר:

אנכי יי אל-יהיך אשר הוואתיך מארץ אבאים מגית עבדים לא-ריהינה לך אלהים אחרים אל-פני. לא-תצאך לך פסל וכל-תמונה אשר בשמים סמץ ניאשר הארץ מפטת ניאשר במים מפטת לא-ארץ. לא-תשפונת להם ולא תשבוט כי אנכי יי אל-יהיך אל קנא פקד צוֹן אבת כל-בניהם גל-שלשים גל-רבעים לשנאי. ועה ספר לאלאפים לא-בבוי ולשברי מצוקה:

לא תצא את-שם-ך אל-יהיך לשונו כי לא ינאה יי את אשורי-ך את-שםו לשונא: נוכר את-יום השחת ליהוש. שחת נמים פגבי וצליים קל-מלאכיה. יום נשביצי שחת ליי אל-יהיך לא-תצאך כל-בלאקה אטה יכ-זרכיך צדקה נאחתך ובקשהך וגרה אשר בשעריך. כי ששת-בניהם צלה יי את-השימים ואת-הארץ את-הרים ואת-כל-אשר-ם נינח ביום נשביצי פל-גן בנה יי את-יום השחת ניקשחו:

כבר את-אכיך ואת-אמך למון יארכון ימי אל הָאֱמָה אֲשֶׁר-ך אל-יהיך נתן לך: לא מראה: לא תנאף: לא תגבוב: לא-מגנה ברעה צד שקר: לא מהמד בית רעה. לא מהמד אשת רעה וצבדו נאחותו ושורו נסמו ומל אשר לרגך:

וְכָל הָעֵם רֹאִים אֶת הַקּוֹלוֹת

וכל-העם רואים את-הקוולות ואת-העלפים ועת קול היטף ואת-הקר שן ונרא העם ניגעו ניסבדו מרוחך: ניאמרו אל-משה דבר-אתה פקנו ונשמה ואלי-יונבר צפנו אליהם פָּנִיכְרָסֶו: ניאמר משה אל-העם אל-תיראו כי לבצבור נשות אתכם בא לאלהים ובציבור תהיה יראתו על-פניכם לבל-תמי תחפאו: ניזמד נזם מרחוק ומשה נגע אל-הערפל אשורי-שם קאלהים:

בְּעֵשֶׂה וּבְשָׁמֶעֶת

ニיח ספר תקנית ונירא באנגי הקם ניאמרו כל אשורי-צדר יי גזחה ונשען:
(שמות כה, ד)

הברית בחורב

נתקנא משה אל-ישראל ויאמר אליהם שמע ישראל את-תורהם ואת-המפעלים אשר אָנֹכִי צִבְרָה בְּאַזְנוֹיכֶם פִּי וְלִמְדָתֶם אֶתְכֶם וְשִׁמְרָתֶם לְצַדְקָתֶם: זֶה אַלְפִיָּה בְּרָתָה צְמַנֵּנוּ קָרִית בְּחֹרֶב: לא אֶת-אֲבָנֵינוּ כְּנַתְּזֵן אֶת-תְּקִרְבָּתֵנוּ מִזֶּאת כִּי אָמַנוּ אֶתְנָהָנוּ אֱלֹהָה פָּה נִיּוֹם גָּלְנוּ טִים: טְנוּם בְּפֶנְים דָּבָר זֶה צְקָנָם בְּקֻרָב מִתְוָךְ קָאָשׁ: אָנֹכִי עָזָר בְּנֵינוּ וּבְנֵינֶיכֶם בְּצַדְקָתֵנוּ לְמִזְגֵּיד לְכֶם אֶת-דְּכָרֵר זֶה כִּי יְרָאָם פְּנֵי הָאָשׁ וְלְאַזְלִילָם בְּקֻרָב לְאָמָר: (דברים הא א-ה)

עשרה הדרשות האחרונות

אָנֹכִי זֶה אַלְפִיָּה אֲשֶׁר הַזָּאת מִארְץ פְּנֵינוּ מִבֵּית-אָזְקָדִים: לא-זָהָבָה לְךָ אֱלֹהִים אֲמָרִים כֵּל פָּנָן: לְאַמְתָּשָׁה לְךָ פָּלָל תְּמִונה אֲשֶׁר בְּשָׁמִים כְּפָזֵל נִאָשֶׁר בְּאָרֶץ מִתְסָתָה וְאַשְׁר בְּפִים מִתְסָתָה לְאָרֶץ: לְאַמְתָּשָׁה לְכֶם וְלֹא מִזְבְּדָם כִּי אָנֹכִי זֶה אַלְפִיָּה אֶל קְנָאָה פְּקֵד אָזְן אֲבוֹתֵיכֶם צְלָקָנִים וְעַל-שְׁלָשִׁים וְעַל-דְּבָשִׁים לְשָׁנָה: וְעַשָּׂה חָסֵד לְאַלְפִים לְאַבָּבִי וּלְשָׁבָרִי פְּצָוֹתָו: לא תְּפַא אֶת-שָׁמְרוֹן אַלְפִיָּה לְשָׁוֹא כִּי לֹא יַגְהֵה זֶה אֶת-אֲשֶׁר-יָשָׁא אֶת-שָׁמוֹ לְשָׁוֹא: שָׁמָר אֶת-יְמִין פְּשָׁבַת לְקָרְבָּוֹ כִּי אַלְפִיָּה: שְׁשָׁת יָמִים פְּגַבְדָּה וְשִׁשִּׁת גָּל-פְּלָאָבָהָה: וַיּוֹם פְּשָׁבָעִי שְׁבַת לְזֶה אַלְפִיָּה לְאַמְתָּשָׁה כָּל-פְּלָאָבָה אַתָּה וּבְנֵה-יוֹבָח וְעַבְדָּה נִאָמָתָה וְשָׂרָה וּמִרְךָ וְכָל-קָטָבָה וְגַרְבָּה אֲשֶׁר בְּשָׁעָרֵיךְ לְפָנֵן יְנוּם צְקָדָה נִאָמָתָה גָּטוּה: וּנְגַרְבָּה כִּי אָזְבֵד פְּנֵיס בְּאָרֶץ פְּנֵינוּ נִצְאָה זֶה אַלְפִיָּה מִשְׁם קָנֵד פְּנֵה וּבְנָרוּת גָּטוּה צְוֹה זֶה אַלְפִיָּה לְזַשְׁוֹת אֶת-יְמִין פְּשָׁבַת: כַּבֵּד אֶת-אָכִיךְ וְאֶת-אָמֵךְ כִּי אַלְפִיָּה לְפָנֵן יָאָרִין: בְּמִיחָד וְלְפָנֵן יִצְבֵּב לְכָל הַאֲרָמָה אַלְפִיָּה אַלְפִיָּה נִמְנָן לְזֶה: לא מְרַצְחָה וְלֹא מְגַנְבָּה: וְלֹא סְגַתָּה קְרַבָּה גָּד שָׂוֹא: וְלֹא מְחַמֵּד אֲשֶׁת רְגֵעָה וְלֹא מְתַאֲנָה בֵּית רְגֵעָה שְׁנָה וְעַכְדוֹ נִאָמָתָה שׂוֹרָה וּמִרְךָ וְכָל אֲשֶׁר קָרְבָּה:

וְשַׁמְעַנוּ וְעַשְׂיָנוּ

אֶת-תְּקִרְבָּתִים הָאֱלֹהִים דָּבָר זֶה אַלְפִיָּה קָרָב מִתְוָךְ הָאָשׁ כְּנָנוּ וּסְגַנְבָּל כָּל גָּדוֹל וְלֹא יְסִיף וְיִתְחַבֵּם צְלָשָׁנִי לְחוֹת אֲבָנִים וְתִמְנָם אֲלֵי: וְנִיהִי בְּשִׁקְשָׁעָם אֶת-תְּמִיקָל מִתְוָךְ הָחָשָׁךְ וְקָרָב בָּאָרֶץ וְתִקְרְבָּו אֶלְיָהָשִׁי שְׁבָטִיכֶם וּזְקִינִיכֶם: וְהַאֲפָרָו פָּנֵן קָרָאָנוּ זֶה אַלְפִיָּה אֶת-קְבָדָו וְאֶת-גָּדוֹלָו וְאֶת-יְלָלָו שְׁמַעַנוּ מִתְוָךְ הָאָשׁ כְּיוֹם קְנִיהָ רְאִינוּ קִידְבָּר אֲלֹהִים אֶת-הָאָדָם וְנִסְיָה וְעַתָּה לְפָה נִמְוֹת כִּי תַּאֲכִלוּנוּ הָאָשׁ כְּגֹלְלהָ מִזֶּאת אַמְּסִקִים אֶתְנָהָנוּ לְשִׁמְעָה אֶת-קוֹל זֶה אַלְפִיָּה עוֹד וְקַתְנוּ: כִּי קַיְיָה בְּלִקְשָׁר אֲשֶׁר שִׁמְעָה קוֹל אֲלֹהִים

שימים קדמם מתקודענאות קמננו ניחי: קרבן אקעה ושמע את כל-אשר יאמר ע"י אלתינו ואת תרבר אלינו את כל-אשר ידבר ע"י אלתינו אליך ושמענו וצחינו: וישמע ע"י אתי-כל דבניכם גנברכם אליו ניאמר ע"י אלוי שפטתי את-כל דברי העם הנה אשר דברו אליך היטיבו כל-אשר דברו: טריפון ועינה לבכם זה להם ליראה אמי ולשםך את-כל-פטוחה כל-טפחים לפצע ייטב להם ולגניהם לעלם: לך אמר להם שובי לכם לאלהיכם: ואתה פה עמד צפדי וארכבה אליך אה-כל-המצוה ומתקיים וממשפטים אשר תלמדם וצשו בארכך אשר אובי נתן להם לרשותה: ושמרתם לעשות כאשר צוה ע"י אלתיכם אתכם לא מסרו ימן וטמא: בכל-ברוך אשר צוה ע"י אלתיכם אתכם פלכו לפצע תחין וטוב לכם ותארכתם ימים בארכך אשר פירשון: (שם, שם, יט-לו)

יום אשר עמדת בחורב

ואתם הרבקים כי אלתיכם סיים כלכם הימים: ראה למדתי אתכם חיקים ומשפטים בארכך צוני ע"י אלקי לעשות כן בחרב בארכך אשר אתם שפה לרשותה. ושמרתם ועתיקם כי הוא סמכתכם ובינכם אשר ישבון את כל-חיקים אלה בארכרו רק צמיחכם ונבון פגוי הגדול הנה: כי טידיגוי גדור אשדרלו אליהם קרבים אלו כי אלתינו בכל-חרנו אלו: ומוי גוי גדור אשדרלו חיקים ומשפטים צדיקם כלל בתורה הזאת אשר אובי נתן לפניכם הימים: רק ושמר לך ושמר נפשך קאד פנדתשה את-הרבקרים אשר-ראו צייר וסניטו מלכיה כל ימי סייך והודעתם לבנייך ולבנייך בנייך: יום אשר-צדקה לך ע"י אלקי בחורב באמר ע"י אלוי נקהל-לי את-חיקם ואשפטם את-ברבי אשר ילקדו ליראה אמי כל-טפחים אשר הם סיים טיל-קדקה ואת-בניהם למזרון: נתקרben ותפערן פשת קבר ותקר בחר באה שדלב השפחים חשי צו נזרפל:

(דברים ז, ז-ויא)

לא ראותם כל תמונה

ונרבר ע"י אליכם מתווך קאש דקרים אם שפחים ותמונה איןכם ראים וולתי קול: נגיד לכם את-בריתנו אשר צוה אתכם לעשות עצרת בקרים ויתבונם על-שניהם לחות אבנים: ואתי צוה ע"י באת מהו למד אתכם חיקים ומשפטים לעשנתכם אם בארכך אשר אתם עברים שפה לרשותה: ושמרתם קאד לנפשתיכם כי לא ראים כל-תמונה ביום ذכר ע"י אליכם בחורב מתווך קאש: פנדתשהון ומשיטם לך פסל תמונה כל-סמל תפנית זכר או נקבה: תפנית כל-בקתה אשר בארכך תפנית כל-צפור גנף אשר פועף שפחים. תפנית כל-רפסט גאנטה תפנית כל-זנה אשר-בפחים תפנית לארכך: יסוד פשא צינע שפיטה וראית את-השפט ואתי-הניב ואתי-הנוכחים כל גרא שפחים ונכח

וְהַשְׁפָּחוֹת לְהֵם וְגַבְרָתָם אֲשֶׁר סַלְקָה יְהָוָה אֶתְכֶם לְלִלְךָם פֶּסֶת כָּל־עֲשָׂרִים:
וְאֶתְכֶם לְקַח יְהָוָה וְיֹצֵא אֶתְכֶם פְּכֻדָּתָם פְּמַצְנָיו לְהַיּוֹת לוֹ לְזַסְמָנָה נִמְלָה פְּיוֹם מִזְרָחָה:
(שם, שם, י'ב—כ)

תּוֹרָה צְוָה לְנוּ מִשְׁהָ

יְהָוָה סְפִינִי בָּא וּזְנוּחַ קָשְׁזִיר לְמוֹ הַוּקִיעַ פְּנֵי אַרְנָן וְאַתָּה מְרַבֵּת לְרַשְׁת סִימִינִי
אַשְׁדָּת לְמוֹ: אָף חֲבֵב עֲשָׂים כָּל־קָדוֹשִׁי קָנִיחַ וְנִמְמָתָן תְּנוּגָה יְשָׁא מְדִבְרָה יְהָוָה
תוֹרָה צְוָה־לָנוּ מִשְׁהָ מְוֹנָשָׁה קָהָלָת בְּזַקְבָּן:
(דברים יב, ב—ד)

ד' בְּצָאתְךָ מִשְׁעֵיר

יְהָוָה קָצָאתָךְ בְּצָפְנִיר.	בְּצָפְנִיר מְשָׁדָה אֲדֹם
אָחָן רְשָׁה גָּם שְׁפִים נְסָפוּ	גָּם שְׁכִים נְסָפוּ קִים:
קָרִים נָזְלוּ פְּנֵי יְהָוָה זֶה סְפִינִי קָנִיחַ יְהָוָה	קָרִים נָזְלוּ פְּנֵי יְהָוָה זֶה סְפִינִי קָנִיחַ יְהָוָה
אָלָעִי יְשָׁרָאל:	אָלָעִי יְשָׁרָאל:
אֱלֹהִים קָצָאתָךְ לְקָנִיחַ צָמָק בְּצָפְנִיר כִּישְׁמָונָן פְּלָה:	אֱלֹהִים קָצָאתָךְ לְקָנִיחַ צָמָק בְּצָפְנִיר כִּישְׁמָונָן פְּלָה:
אָחָן רְשָׁה אָרְשָׁפִים נְסָפוּ	אָחָן רְשָׁה אָרְשָׁפִים נְסָפוּ
סְפִינִי אָלָהִים זֶה סִיעִי סְפִינִי אָלָעִי יְשָׁרָאל:	סְפִינִי אָלָהִים זֶה סִיעִי סְפִינִי אָלָעִי יְשָׁרָאל:
(תהלים סח, ח—כ)	
פְּרֹאָלָהִים פְּרֹאָקָזָן סֵר גְּבָגִים פְּרֹאָקָזָן:	לְפָה חֲנָקָדָן הָרִים גְּבָגִים קָהָר שְׁמָד אָלָהִים לְשָׁבָתוֹ
אָרְדָּן יְשָׁבָן לְגַחַ:	אָרְדָּן יְשָׁבָן לְגַחַ:
רְכֵב אָלָהִים רְבָמִים אָלָפִי שָׁגָן:	רְכֵב אָלָהִים רְבָמִים אָלָפִי שָׁגָן:
(שם, שם, ס"ז—ח"ח)	

שְׁמַחַת הַשְׁבּוּעָות

וְאֶקְצָיו יְרוּשָׁלָם בְּרוּשָׁנָה תְּשִׁלְשִׁילָה לְשָׁנָת הַמְּשֻׁעָנָה לְמִלְכּוֹת אָסָא: נִזְקָחוּ לְיַיִן זְיוֹם
הַחֹוֹן פְּנִימָשָׁלָל הַכְּבָיוֹ בְּקָר שְׁבָע מְאוֹת וְצָאן שְׁבָעַת אַלְפִים: וְנִבְאֹו בְּגִרִית לְרֹדוֹשׁ אַתִּי
יְהָוָה אֲלָעִי אֲבוֹסִים בְּכָל־לְבָבָם וּבְכָל־נְקָשָׁם: וְמַלְאָךְ אֲשֶׁר לְאִינְקָרֶשׁ לְיַיִן אָלָעִי יְשָׁרָאל יוּקָת
לְפָנִים וְזָדָדָל לְמַאֲיִשׁ וְזָדָדָאָה: נִשְׁקָעוּ לְיַיִן קָפָול גָּדוֹל וּבְתְּרוֹזָה וּבְקָצָרָה
וּבְשׁוֹפָרוֹת: נִשְׁפָחוּ כָּל־יְהוָה אַל־פְּשָׁבִיאָה כִּי בְּכָל־לְבָבָם גָּשָׁבָעָו וּבְכָל־רְצָוָן בְּקָדָשָׁה
וּנִפְצָא לְהֵם. וְנִיחַד יְהָוָה לְעַם פְּשָׁכָבָב:
(וביריהוים ב', טו, י'—ט"ח)

מתן תורה

עדין לא בא זיון

אמר ר' יצחק: ראויים היו ישראל בשעה שיצאו מצרים שתנתן להם התורה מיד. אלא אמר הקדוש ברוך הוא: עדין לא בא זיון של בני, משיעבוד טיט ולבנים יצאו ואין יכולם לקבל תורה מיד. مثل, למה הדבר דומה? מלך שעמד בנו מחליו ואמר לו פדגוגו: לך בך לאסcoli שלו. אמר: עדין לא בא זיון של בני, אתה אומר לך לאסcoli שלו? אלא יתעדר בני שנים ושלושה ירחים במאכל ובמשתה ויבリア, ואחריך לך לאסcoli שלו. כך אמר הקדוש ברוך הוא: עדין לא בא זיון טל בני; משיעבוד טיט ולבנים יצאו — — ואני נתן להם את התורה? אלא יתעדרו בני שנים ושלושה חדשים במן ובאר ושליו ואחריך אני נתן להם את התורה.

(קהילת רבה ג; Shir haShirim ורבה ב)

אמר רבי יהושע בן-זורי: כשהיצאו ישראל מצרים היו בהם בעלי-מומיים מעבודת-פרק; שהיו עושים לבנים והיתה אבן נופלת עליו מן הבניון ושוברת את ידו וקוטעת את רגלו. אמר הקדוש ברוך הוא: אין דין שatan את תורה לבעלי-מומיים. מה עשה? רמז למלacci השרת וירדו ורפאו אותם. (תנומא, יתרו)

ה"א יתרה

אמר ריש-ליקיש: מהו שנאמר: «ויהי ערב ויהי בוקר יום הששי» (בראשית א, ל"א)? — — הא יתרה למה לי? מלמד שהנתנה הקדוש ברוך הוא עם משיח-בראשית ואמר להם: אם ישראלי מקבלים התורה, אתם מתקיים. ואם לאו, אני מחזר אתכם לתהו ובוהו. (שבת פ"ח)

כל העולם כולם לא נברא אלא בסביל תורה

«כשוענה בין החוחים» (שיר השירים ב, ב') — — אמר ר' עזריה בשם ר' יהודה בר' סימון: משל מלך, שהיה לו פרදס נתוע שורה של תנינים ושל גפנימ ושל רימונים ושל תופחות, ומסרו לורדים והליך לו. לאחר ימים בא המלך והציג בפרדס לידע מה עשה — — ומצאו מלא חוחים ודרדרים. הביא קצחים לקוזו, והציג בפנים החוחים וראה בהם שוננה אחת של ורד. נטלה והריחה בה ושבה נפשו עלייו. אמר המלך: בשביל שוננה זו ינצל כל הפרදס. כך כל העולם כולם לא נברא אלא בשביל תורה. לאחר כיו דורות הציץ הקדוש ברוך הוא בעולמו לידע מה עשה ומצאו מלא מים במים: דור אнос — — מים במים; דור המבול — — מים במים; דור הפלגה — — מים במים. התביא קצחים לקוזו. וראה בו שוננה אחת של ורד — — אלו ישראל; נטלה והריחה — — בשעה

שנתן להם עשרה הדיברות. ושבת נפשו עליו — — בשעה שאמרו "נעשה ונשמע" (שמות כד, ז). אמר הקדוש-ברוך-הוא: בשבייל שושנה זו ינצל הפרדס — — בזוכות תורה וישראל ינצל העולם.

הקב"ה הוזר על כל האומות

"ויאמר יי' מסני בא" וגוי (דברים לג, ב') — — כשנגלה המקום ליתן תורה לישראל, לא על ישראל בלבד הוא נגלה, אלא על כל האומות. בתחילת הלך אצל בני עשו ואמר להם: מקבלים אתם את התורה? אמרו לו: מה כתוב בה? אמר להם: לא תרצח. אמרו לפניו: ריבונו של עולם. כל עצמו של אותו אביהם רוצח הוא ("והידים ידי עשו", בראשית כז, ב') ולא הבטיחו אביו אלא על החרב ("ועל חרב תהיה", שם שם, מ') — — אין אלו יכולים לקבל את התורה. הלך לו אצל בני עמו ומאוב זאמר להם: מקבלים אתם את התורה? אמרו לו: מה כתוב בה? אמר להם: לא תנאך. אמרו לפניו: ריבונו של עולם, כל עצם של אותם האנשים אינם אלא מניאוף ("ותהריין שתי בנות מאביהך" וגוי, שם יט, ל'ו) — — אין אלו יכולים לקבל את התורה. הלך לו אצל בני ישמעהאל, אמר להם: מקבלים אתם את התורה? אמרו לו: מה כתוב בה? אמר להם: לא תגנוב אמרו לפניו: ריבונו של עולם. כל עצם של אותם האנשים אינם חיים אלא מן הגניבה ומן הגזל ("פרא אדם ידו בכל ויד כל בו", שם ט"ז, י"ב) — — אין אלו יכולים לקבל את התורה. לא הייתה אומה באומות. שלא הלך ודיבר ודק על פתחה, אם ירצה ויקבלו את התורה. ואחר כך בא לו אצל ישראל, אמרו לו: "נעשה ונשמע" זהו שנאמר: יי' מסני בא וורה משער למו הופיע מהר פארן אתה מרבות קדש מימיינו אש דת למור" (דברים טפתי, וזאת הברכה) לג, ב').

כל עצמו — כל עיקרו וטיבו.

למה תרצוון הרים גבוננים

"למה תרצוון הרים גבוננים" (תהלים סה, י"ז) — — אמר ר' יוסי הגלילי: בשעה שבא הקדוש-ברוך-הוא ליתן תורה בסיני, היו ההרים רצים ומדינין אלו עם אלו. זה אומר: עלי התורה ניתנת. וזה אומר: עלי התורה ניתנת. תבור בא מבית-אלים וכרמל מספמיא. וזה אומר: אני נקרatoi, וזה אומר: אני נקרatoi. אמר הקדוש-ברוך-הוא: למה תרצוון הרים גבוננים? כולכם הרים. אלא כולכם גבוננים: כולכם נעשתה עבודת זורה על ראשיכם; אבל סיני, שלא נעשתה עבודת זורה עליו — — "ההר חמץ אליהם לשבדו". סיini מהיכן בא? אמר ר' יוסי: נתלה בחלה מעיטה. מקום שנעקד יצחק אבינו. אמר הקדוש ברוך-הוא: הווא: הוואיל ויצחק אביהם נעקד עליו, נאה לבניו לקבל עליו תורה.

(שוחר טוב, סה, על פי "בית המדרש" חלק ה')

תבור — הר תבור. מבית-אלים — שם מקום. תרצוון — דרש מלשון ריצה ודין. גבוננים —

דרש מלשון "גבן" ובמה לעכובה ודה.

כפה הקב"ה הר כינויית

"ויתיצבו בתחתית ההר" (שמות יט, יז) — אמר رب אבדיי בר חמא: מלמד שכפה הקדוש-ברוך-הוא על ישראל את ההר כינויית ואמר להם: אם אתם מקבלים את התורה — מוטב, ואם לאו — שם תהא קבורתכם. (שנת, פ"ח; עבודה וורה, ב)

שעה שהקדימו נעשה לנשמע

דרש رب סימאי: בשעה שהקדימו ישראל "נעשה" לנשמע" באו ששים רבוא של מלאכי השרת לכל אחד ואחד מישראל וקשרו לו שני כתמים, אחד כנגד "נעשה" ואחד כנגד "נשמע"; וכיוון שחטאו ישראל, ירדו מאה ועשרים רבוא מלאכי-חבלה ופירוקם. שנאמר: "ויתנצלו בני ישראל את עדים מהר חורב" (שמות לג, ר).

אמר ר' אליעזר: בשעה שהקדימו ישראל "נעשה" לנשמע" יצחה בתיקול ואמרה להם: מי גילה זו זה, שמלאכי השרת משתמש בו? שנאמר: "ברכו יי' מלאכי גבורי כה עוז י' דברו לשמו ע' בקול דברו" (תהלים קג, כ').

אמר ר' אבהו בשם ר' יוחנן: כשנתן הקדוש-ברוך-הוא את התורה צפור לא ציזען, עוף לא פחת, שור לא געה, אופנים לא עפו, שרפים לא אמרו קדוש, הים לא נודען, הבריות לא דיברו, אלא העולם שותק ומחריש — ויצא הקול: "אנכי יי' אלהיך".

(שמות רכח כט)
"אנכי יי' אלהיך" — לפי שנראה להם הקדוש-ברוך-הוא על הים כגבור עוזה מלחמה, ונראה להם בסיני כסופר מלמד תורה, ונראה להם בימי שלמה כבחו, ונראה להם בימי דניאל בוקן מלא רחמים. אמר להם הקדוש-ברוך-הוא: לא בשבייל שעתם רואים אותי דמיות הרבה תדמיו שיש הרבה אלות, אלא אני הוא שביהם, אני הוא שבטני, אני הוא שככל מקום — **"אנכי יי' אלהיך".** (תנחומא, יתרו)

בשעה ששמו ע' ישראל בסיניי "אנכי"

"חכו מתקים" (שיר השירים ה, ט"ז) — אמרו בשם ר' יוחנן: בשעה ששמו ע' ישראל בסיניי "אנכי" פרחה נשמהתו, והוא שנאמר: "נפשי יצאה בדברו" (שיר השירים ה, ר). חור הדיבר לפניו הקדוש-ברוך-הוא ואמר: ריבונו של עולם, אתה חי וקיים, ותורתך חייה וקיימת, ושלחתני אצל מתים? — قولם מתים! באotta שעזה חור הקדוש-ברוך-הוא והמתיק להם את הדיבור. והוא שנאמר: "קול יי' בכוח, קול יי' בהדר" (תהלים כת, ד). אמר ר' חמא בר חニア: "קול יי' בכוח" לבחרים, "קול יי' בהדר" לתשישין. ר' לוי אמר: אילו היה כתוב "קול יי' בכח", לא היה העולם יכול לעמוד. אלא "קול יי' בכח" — בכח של כל אחד ואחד: הבחרים לפי כוחם, הנקנים לפי כוחם, הקטנים לפי כוחם, היונקים לפי כוחם והנגים לפי כוחן ואפי משה לפי כחן. (שיר השירים רכח ר; שמות רכח ה)

כה תאמר לבית יעקב

"כה תאמר לבית יעקב" (שמות, יט, ג) — אלו הנשים. אמר לו: אמר לך ראשית הדברים, שאתה יכולות לשמע. **"ותגיד לבני ישראל"** — אלו האנשים. אמר לו: אמר לך

דיקוזקי דברים, שהם יכולות לשמעו. דבר אחר: למה נשים תחילה? — שכן מזרועות במצוחות. דבר אחר: כדי שיהיו מנהיגות את בניין לתורתם. (שמות ו'ב' כה)

נת מלא כל העולם כולו בשמי

אמר ר' יהושע בן לוי: כל דיבור ודיבור שיצא מפי הקדוש-ברוך-הוא נת מלא כל העולם כולו בשמי. וכיון שמדובר ראשוני, דבר שני להיכן הlk? — הגזיא הקדוש-ברוך-הוא רוח מאוצרותיו והיה מעביר ראשון. ישראל לאחריהם ייב מיל, והוא מלאכי השרת מדדים אותם, שנאמר: «מלאכי צבאות ידונן ידונן» (תהלים סח, יג) — אל תקרי ידונן אלא ידונן. (שבת, מה:)

הקול יוצא ומחרר בכל העולם

בשעה שנתן הקדוש-ברוך-הוא את התורה בסיני הראה בקולו לישראל פלאים. כיצד היה הקדוש-ברוך-הוא מדבר והקול יוצא ומחרר בכל העולם. ישראל שומעים את הקול בא להם מן הדром — והוא רצים לדרכם לקבל את הקול ממש. נהפך להם לצפון — והוא רצים לצפון. נהפך להם למזרח — והוא רצים למורחה, נהפך להם למערב — והוא רצים למערב. נהפך להם מן השמיים, והוא תולים עיניהם לשמיים. — והיה הקול נהפך להם מן הארץ, והוא ישראל אומרים זה להזה: «החכמה מאין חמא זאייה מקום בינה». (איוב רב' ה', תנומה הקודם) (איוב כת' יב).

כל דיבור נחלק לשבעים לשונות

אמר ר' יהונתן: מהו שנאמר: «ייתן אמר המبشرות צבא רב» (תהלים סח, יב)? כל דיבור ודיבור, שיצא מפי הנבורה, נחלק לשבעים לשונות. תנא دبي ר' ישמעאל: «וכפтиיש יפוץן סלע» (ירמיהו כג, כט) — מה פטיש זה נחלק לכמה ניזמות, אף כל דיבור ודיבור, שיצא מפי הקדוש-ברוך-הוא נחלק לשבעים לשונות. (שבת, מה:)

זכור ושמור בדיבור אחד

תניא: «זכור» ו«שמור» בדיבור אחד נאמרו, מה שאינו הפה יכול לדבר ואין האוזן יכולה לשמעו. (ראש השנה, כ)

ונידבר אלהים את כל הדברים האלה לאמר» (שמות כ, א') — אמר ר' יצחק: מה שהגביאים עתידיים להתגבאות בכל דור ודור קיבלו בהר סיני, שכן משה אומר להם לישראל: «כִּי אֲתָא שְׁנַנוּ פָה עַמְנוּ עַמְדֵה יֹום וְאֶת־אֲשֶׁר אִינָנוּ פָה עַמְנוּ הַיּוֹם» (דברים כט, יד) — «עַמְנוּ עַמְדֵה יֹום» לא כתוב כאן, אלא «עַמְנוּ הַיּוֹם» — אלו הנשמעות העתידות להבראות, שאין בהן ממש, שלא נאמרה בהן עמידה; שאף-על-פי שלא היו באותה שעה כל אחד ואחד קיבל את שלו. ולא כל הנביאים בלבד קיבלו מסני נבואתם, אלא אף החכמים, העומדים בכל דור ודור, כל אחד ואחד קיבל את שלו מסני. (שמות ו'ב, כת, ד)

היה הקול הולך מסוף העולם ועד סופו

כשנתן הקדוש-ברוך-הוא תורה לישראל היה קולו הולך מסוף העולם ועד סופו וכל מלכי הגויים אוחזתם רעדת היכיליהם ואמרו שירה. נתקבעו כולם אצל בלעם הרשע ואמרו לו: מה קול ההמון אשר שמענו? מבול בא לעולם? אמר להם: כבר נשבע הקדוש-ברוך-הוא, שאינו מביא מבול לעולם. אמרו לו: טמא מבול של מים אינו מביא. אבל מבול של אש מביא. אמר להם: כבר נשבעו, שאינו משחית כל בשר. — אלא מה קול ההמון הזה ששמענו? אמר להם: חמדה טובה יש לו להקדוש ברוך-הוא בבית גמיין שהיתה גנואה אצל תקיע' דורות קודם שנברא העולם, והוא מבקש ליתנה לבניינו. שנאמר: «יְעַזֵּז לְפָנֶיךָ יְתָנָצֵל» (תהלים כט, ו'). מיד מהחו כולם ואמרו: «יְבָרֶךְ אֶת עַמּוֹ בְּשִׁלּוֹם». (ובחיהם, קסxo)

כיוון שקיבלו (ישראל) התורה, הלבישם הקדוש-ברוך-הוא מזוינ הדרכו. ומה היה הלבוש? ר' יוחנן אמר: עטרות הלבישם; ור' שמעון בן יוחאי אמר: כל-זין נתן להם והשם הגדול חוק עלייו, וכל הימים שהיה בידם לא היה יכול מלאך-המאות לשלוט בהם. (שמות וכח, נא)

מה לילד אש בינוין?

אמר ר' יהושע בן לוי: בשעה שעלה משה למרום אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש-ברוך-הוא: ריבונו של עולם, מה לילד אש בינוין? אמר להם: לקבל תורה בא. אמרו לפניו: חמדה גנואה, שגנואה לך תשע מאות ושבעים ארבעה דורות שנברא העולם. אתה מבקש ליתנה לבשר ודם? — «יְאָדוֹנֵינוּ מָה אֲדִיר שָׁמָךְ בְּכָל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר תָּנַה הָדוֹךְ עַל-הַשְׁמִימִים... מָה אָנוֹשׁ כִּי תָזְכְּנוּ וּבָנֵאָדָם כִּי תִפְקְדָנוּ?» (תהלים ח, ב', ה'). אמר לו הקדוש-ברוך-הוא למשה: החזר להם תשובה. אמר לפניו: ריבונו של עולם, מתירא אני שמא ישרפוני בהבל שבפייהם. אמר לו: אחו בכסא כבודי והחזר להם תשובה. אמר לפניו: ריבונו של עולם, תורה, שאתה נותן לי, מה כתוב בה: — «אָנֹכִי יְיָ אֱלֹהִיךְ אֲשֶׁר הָזָאתִיךְ מַארְץ מִצְרָיִם» (שמות ב, ב'). אמר להם: למצוירים ירדתם? לפערעה השתעבדתם? שוב מה מארץ זורה? — שוב מה כתוב בה: «לֹא תְשָׁא» (שם שם, ז') — משה ומתן יש בינוים? שוב מה כתוב בה: «זָכֵר אֶת יְמִינַת הַקָּדוֹשׁוֹ» (שם שם, ח') — כלום אתם עושים מלאכה. שאתם צרייכים שבוטה? שוב מה כתוב בה: «כְּבָד אֶת אָבִיךְ וְאֶת אָמָךְ» (שם שם, י"ד) — אב ואם קנאה יש בינוים? יצר הרע יש בינוים? — מיד הודיעו לו להקדוש-ברוך-הוא, שנאמר: «יְאָדוֹנֵינוּ מָה אֲדִיר שָׁמָךְ בְּכָל-הָאָרֶץ» (תהלים ח, י') — וαιלו «תָנַה הָדוֹךְ עַל-הַשְׁמִימִים» לא כתוב. מיד כל אחד ואחד נעשה אהוב למשה ומסר לו דבר, שנאמר: «עלית למרום שבית שבי לקחת מתנות באדם» (שם, סח, י"ט). ואף מלאך המות מסר לו דבר, שנאמר: «וַיִּתְן אֶת-הַקְטָרָת וַיַּכְפֵּר עַל-הָעָם» (במדבר, יג, י"ב). ואומר: «וַיַּעֲמֹד בֵּין המתוים ובין החיים» וגוי (שם שם, י"ג) — וαιלו לא אמר לו, מנין היה יודע? (שבת, פט)

באש שחורה על גבי אש לבנה
 אמר ר' שמואל בן לקיש: התורה, שניתנה למשה, כתובה באש שחורה על גבי אש לבנה וחתומה באש מלופפת באש. ועם שכותב קינה הקולמוס בשערו — ושם נטל משה זיו הפנים.

תורה היכן היא

אמר ר' יהושע בן לוי: בשעה שירד משה לפני הקדוש-ברוך-הוא בא שטן ואמר לפניו: ריבונו של עולם, תורה היכן היא? אמר לו: נתתיה לאرض. הילך אצל הארץ, וה אמר לו: תורה היכן היא? אמרה לו: «אללים הבין דרכה» וגוי (איוב כה, כ"ג). הילך אצל ים ואמר לו: «אין עמדין» (שם שם, י"ד). הילך אצל תהום, ואמר לו: «לאבי היא» (שם). חזר ואמר לפניו הקדוש-ברוך-הוא: ריבונו של עולם, חיפשתה בכל הארץ ולא מצאתה. אמר לו: לך אצל בוגדיםך. הילך אצל משה, אמר לו: תורה, שניתנת לך הקדוש-ברוך-הוא, היכן היא? אמר לו: וכי מה אני, שניתנת לי הקדוש-ברוך-הוא תורה? אמר לו הקדוש-ברוך-הוא למשה: משה, בדאי אתה? אמר לפניו: ריבונו של עולם, חמדת גנואה יש לך. שאתה משתעשע בה בכל יום. — אני אחזק טובה לעצמי? אמר לו הקדוש-ברוך-הוא למשה: הוαι ומיעתה עצמן, תזכיר על שמר, שנאמר: «זכרו תורה משה עצדי וגוי» (מלאכי ג, ב"ב). (שבת פט)

הקב"ה קשור כתרים

אמר ר' יהושע בן לוי: בשעה שעלה משה לארון, מצאו להקדוש ברוך-הוא שהיה קשור כתרים לאותיות. אמר לו: משה, אין שלום בעירך? אמר לפניו: כלום יש עבד שאתה שלום לרבות? אמר לו: היה לך לעוזני. מיד אמר לו: «ועתה יגדל נא כה אדרני כאשר דברת».

מנางו של עולם: מלך בשר ודם גור גורה, ספק מקיימים אותה, ספק אין מקיימים אותה. ואם תמציא לומר מקיימים אותה — בחיו מקיימים אותה, במותו אין מקיימים אותה. ואלו משה רבנו גור כמה גוירות ותיקן כמה תקנות — וקיימות הן לכלם ולעולם עולמיים. (שבת, ל)

בוא וראה, שלא כמידת הקדוש-ברוך-הוא מידתبشرודם: מידתبشرודם: אדם מוכר חוץ לחברו, — מוכר עצב ולוקח שמה, אבל הקדוש-ברוך-הוא איןנו: נתן להם תורה לישראל — ושמת, שנאמר: «כִּי לְקָחْ טוֹב נָתַתִּי לְכֶם תּוֹרַתִּי אֶל תְּעֻזּוּבָה» (משלי כו, א). (ברכות, ח)

במזול משולש

דרש גילי אחד לפני רב חסדא: ברוך המקום. שניתנת תורה משולשת עם משולש על ידי שלישי ביום שלישי בחודש שלישי. (שבת פח)
 «וַיַּחֲנוּ בְּמִדְבָּר» (שמות יט, ב') — ניתנת תורה דימוס פרהסיא במקום הפלר. שאלנו ניתנתה בארץ ישראל, היו אומרים לאומות העולם: אין לכם חלק בה, לפיכך ניתנת תורה

דימום פרהטייא במקומות הפקר, וכל הרוצה לקבל, יבוא ויקבל. יכול ניתנה בלילה? תלמוד לומר: "ויהי ביום השליishi בהיות התקר" (שם שם, ט"ז). יכול ניתנה בשתי קחו תלמוד לומר: "ויהי קולות וברקיהם" (שם). יכול לא היו שומעין את הקולות? תלמוד לומר: "וכל העם רואים את הקולות" (שם כ, י"ח). ואומר: "קול יי בכוח קול יי בהדר" (תהלים כת, ד'). (מכילתא, יתרו פרשה א')

על כנפי נשרים

"ואשא אתכם על כנפי נשרים" (שמות יט, ד') — מה נשתנה נשר זה מכל העופות כולם? שכל העופות כולם גותנים את בניהם תחת רגליהם, מפני שהן מתייראין מעוז אחר, שהוא פורה על גביהם, אבל הגשור הזה אינו מתיירא אלא אדם בלבד, שלא יורוק בו חז — מוטב שיכנס בו ולא לבנו.

התורה אש

"מפני אשר ירד יי עליו באש" (שמות יט, י"ח) — מגיד שהتورה אש ובאש ניתנה ובאש נמשלת. ומה דרכה של אש, שאם קרב אדם אצל נכה, רחק ממנו — צנן; אין לו לאדם להתחכם אלא כנגד אורה. (שם פרשה ב')

משה ידבר

"משה ידבר והאללים יענו בקול" (שם שם, י"ט) — ר' אליעזר אומר: מנין אתה אומר, שאין הקדוש-ברוך-הוא מדבר עם משה עד שם? אומר: דבר, שכבר קיבלו עליהם בניך? לכך נאמר: משה ידבר. אמר לו רבי עקיבא: בודאי כן הוא הדבר, ומה תלמוד לומר: "משה ידבר" אלא מלמד שנתן הקדוש-ברוך-הוא כוח וגבורה ממשה היה הקדוש-ברוך-הוא מסייעו בקולו, ובנעימתו, שהיה משה שומע, בה היה משמעו את ישראל. כך נאמר: משה ידבר והאללים יענו בקול.

הרביין הקב"ה שמים התחתוניים

"וירד יי על הר סיני" (שם שם, כ') — שומע אני על כלו? תלמוד לומר: "אל ראש ההר" (שם). יכול ממש, שירד הכבוד והצינו על הר סיני? תלמוד לומר: "כ' מן השמיים" (שם כ, כ"א): מלמד שהרבינו הקדוש-ברוך-הוא שמים התחתוניים ושמי שמים העליונים על ראש ההר וירד הכבוד והצינו על הר סיני, כד אדם שהוא מציע את הכר על ראש המיטה, וכadam שהוא מדבר מעל הכר. רבי יוסי אומר: "השמי שמים ליי" (תהלים קטו, ט"ז) — לא עלה משה למעלה, אלא מלמד שאמר המקומם למשה: הריני קורא לך מראש ההר ואתה עולה, שנאמר: "ויקרא יי למשה" וגוי (שמות יט, כ'). (שם פרשה ד')

מפני מה לא נאמרו עשרה הדרות בתחילת התורה

"אנכי יי אלהיך" — מפני מה לא נאמרו עשרה הדרות בתחילת התורה? משלו, למה הדבר דומה, לאחד שנכנס במדינה אמר להם: אמלוך עליכם. אמרו לו: כלום

עשית לנו, שטמלוּך עליינו? מה עשה? בנה להם את החומה, הכניס להם את המים, עשה להם מלחמות. אמר להם: אמלוך עלייכם. אמרו לו: הן והן. כך המלך הוציא ישראל מצרים. קרע להם הים. הוריד להם המן, העלה להם הבאר, הגינו להם השליות, עשה להם מלחמות עמלך. אמר להם: אמלוך עלייכם. אמרו לו: הן והן.

בשלושה דברים ניתנה תורה: במדבר ובאש ובמים — מה אלו חנס לכל בא העולם, אף היא חנס לכל בא העולם.
(שם פרשה ה)

כיצד ניתנו עשרה הדברות?

כיצד ניתנו עשרה הדברות? חמשה על לוח זה וחמשה על לוח זה. כתיב: «אני יי אליהך» וכנגדיו «לא תרצח»: מגיד הכתוב, שכל מי שופך דם, מעלה עליו הכתוב כאילו מעט בדמות המלך. مثل מלך בשריותם, שנכנס למדינה והעמיד לו איקונות ועשה לו צלמים וטבח לו מטבחות. לאחר זמן כפו לו איקונות, שיברו לו צלמיים וביטלו מטבחותיו ומיעטו בדמותו של מלך. כך מי שהוא שופך דמים מעלה עליו הכתוב כאילו מעט בדמות המלך, שנאמר: «שפך דם האדם וגנו כי בצלם אלהים עשה את האדם» (בראשית ט, ז). — כתיב: «לא יהיה לך גנו» וככתוב כנגדיו «לא תנאך» — מגיד הכתוב, שכל מי שעבוד עובודה ורעה מעלה עליו הכתוב כאילו מנאי אחורי המקום. שנאמר: «האשה המנافت תחת אישת תקה את זרים» (יחזקאל טז, ל'ב), וככתוב: «ויאמר יי אלי עוד לך אהב אשה אהובת רע ומנאפת כאהבת יי את בני ישראל והם פונים אל אלהים אחרים» (השע ג, א'). כתיב: «לא תsha את שם יי אליהך» וכ נגדיו כתיב: «לא תגנוב» — מגיד: שכל מי שהוא גונב, לסתוף בא לירדי שבאותו שוא. שנאמר: «גנוב רצוח ונואף והשבע לשקר» (ירמיה ז, ס'), וככתוב: «אללה וכחשות ורוצחות וגנוב ונואף» (הושע ד, ב'). כתיב: «זכור את ימים השבת לקדשו», וכ נגדיו כתיב «לא תענה» — מגיד הכתוב, שכל מי שמחל את השבת, מעיד לפני מי שאמור והיה העולם, שלא בראש עולמו לששה ימים ולא נח בשביעי, וכל מי ששממר את השבת, מעיד לפני מי שאמור והיה העולם, שברא עולמו לששה ימים ונח בשביעי, שנאמר: «אתם עדי נאם יי» (ישעיה מג, י'). כתיב: «כבד את אביך ואת אמך», וכ נגדיו כתיב «לא תהמוד» — מגיד הכתוב, שכל מי שהוא חומד, סוף מולד בן שהוא מקלל את אביו ואת אמו ומכבד למי שאינו אביו. לכך ניתנו עשרה הדברות חמשה על לוח זה וחמשה על לוח זה
(שם פרשה ח)

חידוש דברים הקב"ה עוזה

«בחדש השלישי וגר (שמות יט, א') — אמר ר' יהודה הלוי בר' שלום: אמר להם הקדוש ברוך הוא: חידוש דברים אני עושה ומחדר אתכם. למה הדבר דומה? למלך שהיה לו בן ועמד על פרקו. ביקש אביו להשייאו ולא היה לו ארגנטרין חדש. אמר המלך: אין זו כבודו של בני להשיאו בארגנטרין ישנה. אלא אם אני אמיתי עד שאעשה לו חדשה. אני מאחר שמחתו של בני. מה עשה המלך? הביא נפחים ואומנים והוא מנצחחים בכל ארגנטרין — מערכת כל כתף.

נחותת. הביא חדשים והיו מסרגין בכל-יעץ, נמצא המלך משיא את בנו על ארגנטוריון ישנה, שהיא נראית חדשה. כך כשיצאו ישראל ממצרים היו בהם סומים וחזרים וחיגרים. אמר הקדוש-ברוך-הוא: התורה כולה שלמה, שנאמר: "תורת יי' תמייה" (תהלים יט, ח'). אתן אותה לדור זה? ויש בהם בעלי מומין, אמיתי עד שעמדו בניםם — אני מאחר בשמחתך מה עשה הקדוש-ברוך-הוא? רפא אותם ונתן להם את התורה, ומניין שריפה אותם? מה הייתה סומה — היה רואה, שנאמר: "וכל העם רואים" וגוי (שמות כ, י"ח):ומי הייתה חרש — געשה שומע, שנאמר: "כל אשר דבר יי' געשה ונש מע" (שם כד, ז'):ומי הייתה חיגר געשה שלם, שנאמר: "ויתיצבו תחתית הארץ" (שם יט, י"ז). הוא: הידוש הדברים החדש לכם.

למה ניתנה תורה בסיוון?

ולמה ניתנה תורה בסיוון ולא באשר ירחים? למה הדבר דומה? למלך, שעשה חופה לבתו. ואמר אדם אחד מגודלי המלך: נאה לה לבת הכלך להרכيبة על פיל כשהיא יושבת באפריוון ולסללה בכל גודלי מלכות. ענה אחד ואמר: פיל גבוהה ואין לו הדר ואין לו יופי, ונאה להרכיבה על סוס ולהראות יפיה בכל גודלי המלכות. ענה אדם אחד: פיל גבוהה וסוס נאה, ואין להם פה לדבר וידים לספק ורגלים לركוד, ונאה להרכיבה על כתפים, להראות את יופיה. כך הקדוש-ברוך-הוא. הוא לא נתן את התורה לא בניוון ולא באיר, מפני שמול ניסן — טלה, ומול איריר — שור: אין נאה להם קלנס ולשבח. לנכ' נתן הקדוש-ברוך-הוא התורה בסיוון, מפני שמול סיון — תאותים, ותאותים אדם הוא ואדם יש לו פה לדבר וידים לספק ורגלים לרקוד. (פסיקתא רבתי)

ארץ שמחה ושמיים בוכים

וכשנתן הקדוש-ברוך-הוא תורה לישראל, ארץ שמחה ושמיים בוכים. ומפני מה ארץ שמחה ושמיים בוכים? למלך שעשה חופה לבתו. בני כרכבים לא נכנסו אצלו ולא נתנו שבת, בני כפרים נכנסו וננתנו שבת למלך בנבלים וכנוראים ובכל מיני זمرة. יצא הכרז מלפני המלך ואמר: "בנוגה شبולים, בני כרכבים, שידעו בכבודו של מלך, להם היה נאה קלנס במו של מלך. כך הקדוש-ברוך-הוא: בשעה שנתן תורה לישראל, ארץ נתנה שבת ושמיים לא נתנו שבת. אמר הקדוש-ברוך-הוא לשמיים: אתם שרוין למעלה, לכם נתנו קלנס לכבודך ולבתך יותר מן הארץ! אמרו לפניו: ריבון העולםים! ארץ תתן שבת, שהتورה ניתנה לך, ואני שיוציאת ממנה נתן שבת ולא נתעצב? שנאמר: "יי' בצתך משער בעדך משדה אדם ארץ רעשה גם שמים נטפו" (שופטים ה, ד'). (שם)

ויבוא משה בתודע הענן

תנו רבנן: "אנכי יי' אלהיך" (שמות כ, ב') — בשעה שעלה משה למרום, באוותה שעה אתה ענן ורבצתה כנגדו. לא היה משה יודע אם לרכוב עליה אם לאחزو בה. מיד

פתחה ונכנס בתוכה. שנאמר: «יבוא משה בתוכה הענן» (שם כד, י"ח). ונשאחו ענן והיה מהלך ברקיע. ופגע בו קמואל המלאך, שהיה ממונה על שנים-עשר אלףים מלכים-חכלה, שהם יושבים בשער הרקיע. גער במשה ואמר: מה לך בקדושי עליון? אתה ממקום הטינופת באת — ומה לך במקום טהרה? ילוד-אשה מה לך במקום אש? אמר לו משה: בן עמרם אני, שבאתי לקבל תורה לישראל. כיון שלא הניתה, הכהו משה פצע אחד ואיבדו מן העולם. והיה משה מהלך ברקיע כאדם שמהלך בארץ, עד שהגיע למקום הדרניאל המלאך, שהוא גבורה מחבריו ששים רבו פרסאות וכל דברו ודיבורו שיוצא מפיו, יוצאים בדברו שניים ברקיעים של אש. פגע במשה, אמר לו: מה לך במקום קדושי עליון? כיון ששמעו קולו נבהל מפניו וולגו עיניו דמעות וביקש ליפול מן הענן. באותו שעה נתגלו רוחמי של הקדוש-ברוך-הוא ויצחה בת-קהל ואמרה לו להדרניאל: דעו שמימייכם אנשי מריבה אתם. כשבקשתו לבראות את אדם הראשון עשיתם לפני קטigor ואמרתם: «מה אנוש כי תזכרנו» (תהלים ח, ח'). ולא עזבתם אותו עד ששרפתו מכם כתות באש. וככשו אתם עומדים במריבה ואין אתם מניחים אותו ליתן תורה לישראל, שאלמלא אין ישראל מקבלים את התורה אין דירה לא לך ולא להם! כיון ששמע הדרניאל כך, אמר לפניו: גלו וידועו לפני, שלא ידעתם, שברשותך בא. עכשו אני עשה לו שליח ומה לך לפני כתלמיד לפני רבו. והיה מהלך לפני עד שהגיעו לאשו של סנדפון. אמר לו הדרניאל למשה: עד כאן הייתה רשות להלוך, מכאן ואילך אין לי רשות להלוך, מפניו אשו של סנדפון, שלא ישרפנוי. כיון שראה משה את סנדפון נבהל מפניו וולגו עיניו דמעות וביקש ליפול מן הענן, וביקש רוחמים מלפני הקדוש-ברוך-הוא וענוהו. בוא ווראה כמה החביבים ישראל לפני הקדוש-ברוך-הוא! באותו שעה ירד הקדוש-ברוך-הוא בעצמו מן כסאו ועמד לו לפני סנדפון עד ש עבר. ועל אותה שעה נאמר: «ויעבור יי' על פניו וגור» (שמות לד, ו'). (שם)

בין חמץ דברות ראשונות וחמש אחרוניות

אדריינוס שחק טמייא שאל את ר' יהושע בן חנניה, אמר לו: כבוד גדול חלק הקדוש-ברוך-הוא לאומות-העולם, שאוთן המשך דברות ראשונות, שננתן הקדוש-ברוך-הוא לישראל, טמו מעורב בהן, כלומר: שם חטאו ישראל, הוא קורא אחריהם תיגר. המש דברות האחרונות, שננתן לאומות-העולם, אין טמו מעורב בהן, כלומר: שם חטאו אומות-העולם, אין קורא אחריהם תיגר. אמר לו: בוא וטיל עמי במדינות. ובכל מקום ומקום, שהיה מולייכו היה רואה איקוניון שלו קבועה. אמר לו: זו מה היא? אמר לו: איקוניים שליך. עד שימושו לבית-הכסא. אמר לו: אדון המלך, רואה אני, שככל המדינה הוו אתה שליט, שככל מקום ומקום איקוניום שלו קבועה, ובמקומות ההוא אינה קבועה! אמר לו: את הוא סבא היהודי? כך הוא כבודו של מלך להיות איקוניום שלו קבועה במקום בווי, במקום משוקץ, במקום מטופף? אמר לו: ולא שמעו אוניך מה שפיך בדבר: כך שבחו של הקדוש-ברוך-הוא להיות שמו מעורב עם הרצאנים, עם המנאפים, עם הגנבים? סילקו והלך לו.

עשרה הדברים בנגד עשרה מאמרות

נאמרו עשרת הדברים בנגד עשרה מאמרות, שבhem נברא העולם. «אנכי» — בנגד «ויאמר אלהים יהי אור» (בראשית א, ג'). וכותב «והיה לך יי לאור עולם» (ישעה ס, י"ט). «לא יהיה לך» — בנגד «ויאמר אלהים יהי רקיע בתוך המים ויהי מבדיל בין מים למים» (בראשית א, ו'). אמר הקדוש-ברוך-הוא: היה מבדיל בין ויהי עבדה זורה, שנקרה מים מכונסים, כדכתיב: «אותי עזבו מkor מים חיים לחצוב להם בארות בארות נשברים אשר לא יכולו המים» (ירמיה ב, י"ג). «לא תשא» — בנגד «ויאמר אלהים יקו המים» (בראשית א, י'). אמר הקדוש-ברוך-הוא: המים חלקו לי כבוד ופינו את עצם ואין אתם חולקים לי כבוד מהישבע בשמי לשקר. «זוכרו» בנגד — «ויאמר אלהים תרעא הארץ» (שם שם, י"א). אמר הקדוש-ברוך-הוא: מה שתأكل בשבת — תוקיר, שלא נברא העולם אלא שלא יהיו חוטאים ויהיו חיים לעולם ואוכלים גידולי הארץ. «כבד» — בצד «ויאמר אלהים ידי מאורות ברקיע השמיים» (שם שם, י"ד). אמר הקדוש ברוך-הוא: הא בראתך לך שני מאורות: אביך ואマー, הוה והיר בכבודם. «לא תרצה» — בצד «ויאמר אלהים ישרצו המים» (שם). אמר הקדוש-ברוך-הוא: אל תהיו כדים הללו שגדולים בולעים את הקטנים, שנאמר: «ותעשה אדם כdoi הים» (חבקוק א, י"ד). «לא תנאה» — בצד «ויאמר אלהים תוציא הארץ نفس חייה למינה» (בראשית א, כ"ד). אמר הקדוש-ברוך-הוא: הא בראתך לך זוגן, כל אחד ואחד דבק בזוגו, במננו. «לא תננובי» — בצד «ויאמר אלהים הנה נתתי לכם את-יכל-עשב זرع ורעד וגרע» (שם שם, כ"ט). אמר הקדוש-ברוך-הוא: אחד מכם אל יפשוט ידו בגניבה ובממון חבריו, אלא מן ההפקר כשבים הללו. «לא תענה» — בצד «ויאמר אלהים נעשה אדם» וגרע (שם א, כ"ו). אמר הקדוש-ברוך-הוא: הא בראתך לך חברך בדמותו ונתחברת לדמותו צלמי, לא תעיד על חברך עדות שקר. «לא תחמוד» — בצד «ויאמר אלהים לא טוב היה הארים בלבד» (שם ב, י"ח). אמר הקדוש-ברוך-הוא: הא בראתך לך זוגן. כל אחד ואחד מכם ידבק בזוגו, לא יחמוד גבר מכם אשחת חברו. (שם)

מתן תורה

לא מצא הקב"ה פסול בזורע ישראל

ובחודש השלישי לצאת בני ישראל מארץ מצרים" (שמות יט, א) — שנה ר' ח'יאו; בשעה שהגינו יהודים להר סיני, כינס הקדוש ברוך הוא את רועי ישראל והסתכל כולם ולא מצא פסול בכל צור ישראלי, אלא כלום זרע חדש, בולם זעם אמרת. אותה שעה אמר הקדוש ברוך הוא למשה: עכשו מבקש אני ליתן תורה לישראל, משכם באבותיהם לאבות, באתבה שאבותיהם ובאותות שעשיתי להם. ואתה תהיה לי שליח והגיד (להם) את הדברים האלה.

אמר ר' יוסי אמר ר' יהודה: כך אמר הקדוש ברוך הוא למשה: בדבר זה היה לי שליח נאמן למשוך אחורי את ישראל. ומשה עלה אל־אלاهים" (שם שם, ג') — למקום שכני השכינה פרושות שם. כמו כתוב: "וית שמים וירד" וגוי (תהלים ית, ה') — אשרי חלקו של משה, שזכה לכבוד הזה, שהتورה מעידה עליו כך.

מה בין משה לשאר בני אדם

אמר ר' יהודה: באו וראה מה בין משה לשאר בני אדם. שאר בני אדם כתוב עולים מעלה, הרי הם עולים לעושר, לנגדולה, למלכות. אבל משה כשלעה מעלה מה כתוב בו? — "ומשה עלה אל־אלاهים" — אשרי חלקו!
ר' יוסי אומר: מכאן אמרו בני החבורה: הבא ליתהר מסיעים לו, כתוב: "ומשה עלה אל האלוהים". מה כתוב אחריו? "ויקרא אליו יי'" (שמות יט, ג') — שהמבקש להתקריב, מקרבין אותו.

אמר ר' יהודה: אשרי חלקו של משה, כתוב עליו "אשרי תבחר ותקרב ישכנך חזריך" (תהלים סו, ח'). וכ כתוב בו "ומשה נגש אל הערפל אשר שם האלוהים" (שמות כ, כ'א). "ונגש משה לבדו אל יי' והם לא יגשו" (שם כד, ב').

הר שנגלה עליו כבוד המלך

"לא תגע בו יי'" (שמות יט, יג) — אמר ר' חזקיה: ומה הר סיני, שאינו אלא הר כשאר ההרים, ובשביל שנגלה עליו כבוד המלך הקדוש כתוב "לא תגע בו יי' כי סקל יסקל או יירה יירה", מי שנקרב למלך — לא כל־שכנן. ומה הר סיני, שיכל אדם להושיט אליו ידו דרך כבוד ביראה, כתוב "לא תגע בו יי'" סתם ואפילו דרך כבוד, המשיט ידו למלך דרך בזון לא כל־שכנן.

ר' יוסא אמר: כתיב «אל תקרב הלוּם של גָּלִיל מֵעַל רְגִילִיךְ כִּי הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אַתָּה עֹומֶד עַלְיוֹן אֲדָמָת קָדְשָׁךְ הוּא» (שם ג, ה). ומה משה, שמיום לידתו לא נסתלק ממנה זוהר הקדוש העליון, כתוב בו, «אל תקרב הלוּם», שאמר לו: משה, עד עתה איןך כדי להשתמש בכבודיך, של גָּלִיל. ומה משה, שלא היה קרב לקדושה אלא ביראה, כתוב בוvr, הקרב אל המלך דרך בזין — על אחת כמה וכמה.

ישראל מלאכים למטה

«וַיֹּאמֶר אֶל הַעַם הַיּוֹנָכִים לְשָׁלַשְׁת יָמִים אֶל תָּגַשׂ אֶל אֲשֶׁר» (שם יט, ט"ז) — אמר ר' יוסי: בשעה שקרבו ישראל אל הר סיני, באותו הלילה לאחר שלשה ימים שלא נודנוغو לנשיהם, באו מלאכי עליון וקיבלו את ישראל באחווה, שהם מלאכים למלחה, וישראל מלאכים למטה. הם מקדשים את השם العليון למלחה, וישראל מקדשים את השם العليון למטה, וגנתעטו יسرائيل אותו הלילה בשביעים כתרים, ומלאכי-عليון היו אומרים: «אתות לנו קתנה ושדים אין לה» (שיר השרים ת, ה), שאין בידם מצות ומעשים טובים. מה נעשה לאחותנו? — כלומר: מה יקר וכבוד נעשה לאחותנו זו ביום שיתגלת הקדוש ברוך-הוא על הר סיני ליתן להם את התורה?

הקב"ה מתגלה על ישראל ברחמים

«וַיְהִי בַּיּוֹם הַשְׁלִישִׁי בְּהִיּוֹת הַבּוֹקֵר» (שמות יט, ט"ז) — אמר ר' שמעון: בשעה שביקש הקדוש-ברוך-הוא להתגלות בהר סיני, קרא לכל הפמליה שלו ואמר להם: עצשו ישראל תינוקות הם, שאינם יודעים את חוקותי, ואני מבקש להתגלות עליהם. אם אגלה עליהם בכוח הגבורה, לא יוכלו לעמוד, אלא אגלה עליהם ברחמים ויקבלו את חוקותי. וזה שכותב «וַיְהִי בַּיּוֹם הַשְׁלִישִׁי» — ביום השלישי וודאי שהוא רחמים. מנין? שכותב «וַיְהִי בַּיּוֹם הַשְׁלִישִׁי בְּבּוֹקֵר יְהוָה» (שמואל-ב כב, י). ובכך נתגלה הקדוש-ברוך-הוא לישראל: הקרים להם רחמים בתחליה, ולאחר כך ניתנה להם תורה מצד הגבורה ביום השלישי, שכך ראוי להם, שהרי בשביל כך נקראו ישראל. «בְּהִיּוֹת הַבּוֹקֵר», שכותב «בּוֹקֵר לֹא עֲבֹתָה» (שם כג, ד), שאליו היה עבותה, הייתה שורה חשיכה ולא ניגלה החסד? בבוקר, כמה שנאמר «הַבּוֹקֵר אוֹרֵךְ» (בראשית מה, ג), שכן בשעה שמאיר הבוקר שורה חסד בעולם והדינים מתחבלים. ובזמן שאין הבוקר מאיר, אין הדינים מתחבלים עדין, שכותב: «בְּרוֹן ייחד כוכבי בוקר ויריעו כל בני אלהים» (איוב לח, ז), כיון ששוקעים אותם הכוכבים וורחה המשמש, על אותה שעה כתוב «בּוֹקֵר לֹא עֲבֹתָה». וחסד מתחorder בעולם התהווון, ועל שעה זו כתוב «בְּהִיּוֹת הַבּוֹקֵר».

אמר ר' יוסי: «בְּהִיּוֹת הַבּוֹקֵר», התחליל הקדוש-ברוך-הוא להתגלות על הר סיני. ושנינו: «בְּהִיּוֹת הַבּוֹקֵר» — כשנתעוררה זכותו של אברהם, שכותב בו «וַיִּשְׁכַּם אֶבְרָהָם בְּבּוֹקֵר» (בראשית כב, ג).

קולות וברקים

„ויהי קולות וברקים“ (שמות יט, ט"ז) — אמר ר' אבא: „קלת כתוב חסר, שני קולות שהיו לאחד, זה יוצא מזה, רוח ממים ומים מרוח, שניים שם אחד, ואחד שתואר שניים.“

אמר ר' יוסי: „קלת“ — אחד הוא, זה הקול הגדול והאדיר, שאינו פוטק לעולם, זה שנאמר בו „קול גדול ולא ישפּי“ (דברים ה, י"ט). שהרי שאר הקולות נפסקים. שכן שניינו, בארכע תקופות בשנה הקול נפסק ודיניהם מתעוררים או בעולם. וקול זה, שאר הקולות כלולים בו, אינו נפסק לעולם ואין קיומו ותכלפו מתחבטל.

עשנו של הר סיני

„והר סיני עשן כלו מפני אשר ירד יי' עליו באש“ (שמות יט, י"ח) — אמר ר' אבא: בשעה שיצא עשנו של הר סיני, עלתה אש ונתקערה בעשן זה כענן והיתה עולה ויורדת. והוא עשן היה מעלה כל ריחות ובשמים של גן-עדן, ומראיםם לבן, אדום, שחור. והוא כתוב: „מקטרת מורה ולבונה מכל אבקת רוכל“ (שיר השירים ג, ר). ומה היה אותו עשן? אמר ר' יצחק: זו השכינה שנתגלה שם, כמו שנאמר: „מי זאת עולה מן המדבר בתימרות עשן“ (שם).

אמר ר' יהודה: כל זה למה לך? הרי מקרה מלא הוא, כתוב: „והר סיני עשן כלו מפני אשר ירד יי' עליו באש ויעל עשנו כעשן הכבשן“ (שמות יט, י"ח). אשרי העם, שראה זאת וידע זאת.

תחילה חיזוק את לבם בדברים

„וירד משה אל העם ויאמר אליהם“ (שם שם, כ"ה) — אמר ר' יוסי: מה אמרה זו, שכותב „ויאמר אליהם“. ולא כתוב מה אמר? אמר ר' יצחק: בזא וראה, מנהגו של העם הוא, שבשעה שבאה לאדם שמחה או בא עליון צער, קודם שנודע לו הדבר אין יכול לעמוד, משום שלו יוצאה לשעה, וכשנודע לו הדבר, הרי הוא עומד בקיומו וכי יכול למכבול. וכן לא כך היה הדבר, שהרי משה אמר להם כל מה שהיה אחר כך וחיזוק את לבם בדברים. ולא יכול לעמוד, לא כל שכן אילו לא אמר להם כלום. ומשום כך „ויאמר אליהם“ תחילת וחיזוק את לבם בדברים. ואחר כך „וידבר אליהם“ (שם כ, א'). ואף על-פיין לא יכול לעמוד, שהרי שניינו: אמר ר' יהודה, אמר ר' חייא, אמר ר' יוסי: בשעה ששמעו דיבورو של הקודש-ברוך-הוא פרחה נשמהם ועלתה נשמהם של ישראל עד לכטא כבוזו כדי להתדקש שם. אמרה תורה לפני הקודש-ברוך-הוא: וכי לשוא הייתה קיימת שני אלף שנים קודם שנברא העולם? וכי לשוא כתוב כי: „ויאיש איש מבני ישראל ומן הנר נגר בתוכם“ (ויקרא יז, י'). ואל בני ישראל תדבר לאמרך (שם כד, ט"ז), וכי לי בני ישראל עבדים“ (שם כה, נ"ה)? בני ישראל היכן הם? באotta שעיה החזירה התורה את נשמותיהם של ישראל כל אחת ואחת למקוםם. התורה החזיקה ואחתה בנשימותיהם להזירן לישראל. וזה כתוב: „תורת יי' תמיימה משיבת נפש“ (תהלים יט, ח') — משיבת נפש ממש.

נודען הרים סיני

שנינו: אמר ר' יצחק: בשעה שנגלה הקדוש-ברוך-הוא על הר סיני, נודען ההר. ובשעה שנודען הר סיני נודיעו שאר כל ההרים שבולום והם עולים ויורדים עד שהושיט הקדוש-ברוך-הוא ידו אליהם ונתישבו. וקול יצא הכריז: «מה לך הים כי תנו, הירדן תסב לאחרך, ההרים תركדו כאלים» וגוי (תהלים קיד, ה'-ז') והוא השיבו ואמרו: «מלפני אדוֹן חולי ארץ וגוי (שם שם, ז').

נתחללו עליונים ותחתונים

וירבר אלהים את כל-הדברים האלה לאמר» (שמות כ, א') — שנינו: אמר ר' שמעון: בשעה שנגלה הקדוש-ברוך-הוא והתהיל לדבר, נתחללו עליונים ותחתונים ופרחו נשמותיהם של ישראל. ושנינו: אותו דבר היה פורה מלמעלה למטה ונחק בארכע רוחות העולם והיה עולה ויורד. כשהעלה, היה שואב מהרי האפרוסמן הטהור ומן הטל שלמעלה והלך וסיבב את ישראל והזכיר בהם את נשמותיהם, והוא מסבב ונחק במקומו בלוחות-האבנים. וכך כל דבר ודבר.

ואמר ר' שמעון: כל דבר ודבר היה מלא כל אותם הטעמים, כל אותן דברי הגירות, שכר ועונש, סודות ונסתורות, כביתי-אוצר זה המלא מכל. ובשעה שייצא אותו הדבר, היה נראה אחד, ובשנהק במקומו נראה באותו הדבר שבעים ענפים. שעלו בו וחמשים כתרים חסר אחד מצד זה, וחמשים חסר אחד מצד אחר, כספיטש וזה בזמנם שהוא מכיה בסלע, כמה שכחוב: «וכפתייש יפוץ סלע» (ירמיהו כג, כ"ט). וראו כל ישראל עין בעין והוא שמחים. וכל הדורות האחרוניים נודנו ו באו לשם, וכולם קיבלו את התורה על הר סיני, שכחוב: «כי את-אשר ישנו פה... ואת אשר איננו פה עמנו היום» (דברים כט, י"ד). וכולם ראו וקיבלו את הדברים איש איש ברاوي לו.

כל דבר ודיבור הוליד קול

«וכל העם רואים את הקולות ואת הלפידים ואת קול השופר» — הרי שנינו. שבשעה שנגלה הקדוש-ברוך-הוא על הר סיני, כשתינהה התורה בעשר דברות, הוליד כל דבר ודבר קול, והוא הולך לנחלק לשבעים קולות והוא כולם מאירים ונוצצים לעיני כל ישראל. והוא רואים עין בעין את זיו כבודו. והוא שכחוב: «וכל העם רואים את-הקולות» — רואים ודאי. והוא הולך היה מתרה בכל אחד ואחד מישראל ואומר לו: תקבלני עלייך בכך וכך מצוות שבתורה? ואמר לו: הנה (הkol) מסבב על ראשו ומתגלגל עלייך ומתרה בו ואומר: תקבלני עלייך בכך וכך עונשים שבתורה? והוא אומר: הנה. אחר כך היה אותו הולך מסבב אותו ונושא לו על פיו. וזה שכחוב: «ישקנני מנשיקות פיהו» (שיר השירים א, ב').

הקולות היו נחקרים באותו החושך

אמר ר'ABA: כתוב «וכל העם רואים את הקולות» — «רואים»? «שמעים» צריך לומר! אלא כר שנינו: אותן הקולות היו נחקרים באותו החושך והענן והערפל והוא נראים

בهم כמו שנראה גות, וראו מה שראו ושמעו מה ששמעו. ומהמת אותו המראה שראו היו מזהירים בזוהר עליון ויודעים מה שלא ידעו הדורות האחרנים, שבאו אחריהם, וכולם ראו פנים בפנים. וזהו שכותוב: «פנים בפנים דבר יי' עמכם» (דברים ה, ד). ומהinic הינו רואים? שנה ר' יוסי: מאורם של אותן הקולות, שלא היה קול, שלא היה מאיר באור, שצופים ורואים בו את כל הצפונות והנסתרות ואת כל הדורות, שעתידים לבוא עד ימאות המלך המשיח. ובשביל כך כתוב «וכל העם רואים את הקולות» — ראייה ממש.

אמר ר' אלעזר: «וכל העם רואים» — שראו באורם של אותן הקולות מה שלא ראו בדורות האחרנים. «את הקולות», כמה שנאמר: «ואראה אתיי» (ישעיה ה, א') — «ואראה יי' לא כחוב אלא «ואראה אתיי», אף כאן: «וכל-העם רואים הקולות» לא נאמר, אלא «את הקולות»... לרבות אותו קול אחר של מטה, שמכונס אצלו את כל מה שיוצא מהם. שבו היו רואים ומסתכלים בחכמה עליונה כל גני עליונים וכל הסודות הנעלמים והנסתרים. מה שלא נתגלה לדורות שבאו אחריהם ולא לדורות שייבאו לעולם עד שיבוא המלך המשיח. שכותוב: «כי עין בעין יראו בשוב יי' ציון» (ישעיה נב, ח). («זהר», יתרו)

יום חג השבעות זהה

(שושנתונה לשבעות, ראה לעיל עמ' 12)

יוסף פלביאוס

מתן תורה

ומשה אסף את העם והגיד להם, כי עולה הוא אל הר סיני, יען ברצונו לשוחח עם אלהים, ואחריו שיקבל ממנו חזון ישוב אליהם. ויצוו אותו לחנות קרוב להר ויתנו בזה חשיבות לקרבת אלהים. אחרי דברו את הדברים האלה עלה אל הר סיני, הגבהתה בין ההרים אשר במקומות האלה ובגלל תופעות גדולו ומורדותיו התלולים היה קשה לבני אדם לא רק לטפס ולעלות עלייו, אלא גם אי-אפשר היה להקיפו מבט בלי להוגיע את העין. ועוד יותר מכן נראה היה לגשת אליו בגלל השמועה, שאלהים שוכן עליו.

והעברים העבירו את המחנה, כאשר צוה אותו משה, ויתיצבו בתחום ההר והיו שמחים בחשבם. כי משה ישוב מאת אלהים ובפיו בשורת הטבות, שהוא עורם לקותם להן. ברוח חנigkeit חיכו למנהיגם והתקדשו בשאר הדברים, וביחוד לא נגשו אל אשה שלושה ימיים. כאשר צום קודם לכן, והעתרו לאליהם. כי יטה חסדו למשה ויתן לו מתחנה, אשר לפיה יהיה חיים מאושרים. ובינתיים אכלו ושתו וקיישטו את עצם בעדי מפואר וגם את נשיהם וטפם.

הם בילו איפוא ימים בחגיגות, והנה ביום השלישי לפני עלות המשם ירד ענן וכסה את כל מחנה העברים, שלא ראו מעודם מראה כזו, והליט את המקום. שבו תקעו את אלהיהם, ובעוד שאר השמיים נולם זכרים היו, פרצוי רוחות חזקות בלויות מטרות-עו, וברקים הפחידו את עיני הרואים ורעים התגללו והעידו על נוכחותו של אלהים, הנוטה און קשבת לבקשתו של משה. — המראות האלה והקולות, שהפחידו את אוניהם, הפחידו את העברים מאד, לפי שלא היו רגילים בהם, ונעם השמועה המתהלהת בנוגע להר זה, שאלהים שורה עליו, הביעתה מאד את דמיונם. בבהלה מהרו אל אלהיהם, בחשבם כי חרון אף אלהים עשה כליה במשה וחיכו, שגם אותם יקרה זאת.

בהתוות שרים במצב כזה הופיע משה ופניו מAIRIM ולבו מלא מחשבות נשגבות, ואך ראו אותו נס מהם כל פחד והם נמלאו תקוות טובות לעתיד. ואף האoir נעשה עם באו של משה בהיר וזכה מן ההפרעות הקודמות. אחרי כן אסף את העדה לאספה לבבדור ישמעו את אשר אלהים מדבר אליהם. אחרי שנתאספו יחד התיצב על מקום גבוהה, אשר ממנו יכולו לשמוע את קולו ועננה ואמר: «עברים, אלהים האיר אליו בחסדו את פניה, כמו תמיד, ולמען הוודיע לכם חי אישר וסדרי-מדינה יבוא הוא עצמו אל המחנה. בשמו ובשם עליותיו, שנעשנו לנו, אל תוללו בדברים, אשר אני עומד לדבר, בהיותכם בטוחים כי פי המדבר, יען כי לשון אנוש מדברת אליכם; אם תשימו לבבכם אל אצילות הדברים, תכירו גם את רוממותו של מי שם אתם בפי ושותעטלכם לא היהת קלה בעיניו מלדבר

אתה. לא משה בן עמרם וווכבד מדבר אליכם, אלא מי שהזכיר את מי הנילוס ליהפּך
למענכם לדם, אשר הכניע במכות שונות את לב המצריים, אשר שם לכם דרך בים, אשר
הוריד לכם לחם מן השמים כשהייתם רעבים, אשר הויל מים מצור, כשחזרתם אוטם.
הודות לו נוטל אדם חלק בפרי הארץ והים, והודות לו ניצל נח מן המבול, והודות לו
ירש אברהם אבינו לאחר נודדים את ארץ כנען, והודות לו גולד יצחק להוריהם זקנים, הודות
לו התפאר יעקב במידות הטובות של שנים עשר בניו, הודות לו שלט יוסי בעוז במצרים.
הוא הוא אשר חנן אתכם בדברות האלה בהשתמשו בי כמלך. קדושים יהיו לכם ומסרו את
נפשותכם עליהם יותר מאשר על ילדיכם ונשיכם. חיים מאושרים תהיו אם תלכו בהם,
וחתענו על פרי הארץ ועל ים בלתי סוער ועל בניהם, שנולדו בדרך הטבע, ומוראים
יהיה על אויביכם. יען זכתי לראות את אלהים פנים אל פנים ולשםוע את קולו הנצחי;
כה קרוב ללבו עמו ועתידו.

אחרי דבריו את הדברים האלה הוציא את העם על נשיהם וטפם, לבubar ישמעו
בדבר אלהים אליהם על החובות המוטלות עליהם. כדי שלא יפחח כח ערכם של הדברים
כשימיםו מפי אנוש חלש להכרתם. כולם שמעו קול יורד ממרום ומגיעה לאוזניהם עד שלא
נתעלם מאוזניהם אפילו דבר אחד. את הדברים האלה אסור לנו לומר בכל לשון, אבל
את תכונם נבואר.

הדבר הראשון יורנו, שהאלים אחד הוא, ואין לעבד אלא לו לבדו. השני מצה
שלא לעשות תמנת כל חי להשתחוות לה. השלישי — שלא לשאת את שם אלהים לשוא.
רביעי — לשמר את כל יום שבעי לשבות בו מכל מלאכה. החמישי — לבכד את
ההורם. הששי — להזהר מפני רצצת. השביעי — לבתני נזוף; השמיני — לבתני גנוב;
התשיעי — לבתני העד עדות שקר; העשירי — לבתני חמוד קניין אחרים.

והקהל בשמעו מפי אלהים עצמו את הדברים, אשר עליהם כבר דבר משה, שמה
על מה שנאמר להם וילכו מן האספה איש לאחלו.

(-קדמוניות היהודים, ספר שלישי, תרגום אלכסנדר שוו)

ידידה האלכסנדרוני

דברה ראשונה

הראשית הנשגבת של כל היקום הוא אלהים, ושל כל הצדקות היא יראת-אלוהים;
ולפיכך בין ההכרה הוא לדון על זה תחילת. אכן משגה, ולא קטן, שלוט ברוב הבריות בעניין,
שאך הוא בלבד או יותר מכל דבר אחר צריך להיות קבוע ועומד בראשם ללא נידנד של ספק.
היינו: הם נותנים כבוד אלהים — מהם לארכעה היסודות, עפר, מים, רוח ואש, מהם לשמש
ולירוח ולכוכבים האחרים, לכוכבי הלכת וכוכבי-השבת, מהם לשמים בלבד ומהם למכלול
העולם כולו. ואולם את הנשגב והגעלה מכל, את הבורא, את שליטה של הממלכה הגדולה
את מנהיג הצבאות, שאין לנ匝חם, את הקברנית, המנהה תמיד את הכל לאושר, הרי הם

מעמומים על ידי שקראים לאותם (האלים המדומים) שמות-ישker, אלה בכח ואלה בכח. כך יש קוראים לארץ בשם קורה, דמטר, פלוטו, לים פוטידון ומצרפים אליו בחזיר-בדים סגנינגבים, אלתויות של ים ולויה גודלה של דימונים, זכרים ונקבות; לאור הרים קוראים והרג' לאש — הפיסטוס, לחמה — אפולו, לבנה — ארטימייס, לנוגה — אפרודיטה והלכוב-הוזיר — הרמס. וכך קראו מושלי האגדות גם לכל אחד ואחד משאר המולות בשמות, שאוthon הייצרות המלאכותיות לא בדו אותן אלא כדי להטעות את האzon ושמתו כך סבורות היו, שעשו גודלות בעניין קריית השמות. — ואולם למי שאינו מבקש בחקירותיו אלא את האמת ומגיע לעדי יראת-אללים בלתי מזוויפת וטהורה, הוא (משה) מורה את התורה הנאה ורבת-החסידות ביותר, שלא לחשוב שום חלק מחלקי העולם לאל בפני עצמו. שכן כל אחד ואחד מהם נתהווה בזמן מן הזמנים; ואולם התהות הריהי תחילתה של גליה, ואפיילו אם המתהווה נועד על-ידי השגחת היוצר להיות קיים עולמי, שהרי היה זמן, שלא היה קיים בעולם. ואולם מי שאומר על-אליהם, שלא היה קודם לכן, אלא נעשה בזמן ידוע, ושאינו נACHI, הריהו מדובר דברי רשות. אפס יש למגיעים במשפטם לידי חוסר-בינה מרובה ככל-כך, שלא דים שחוшибים את העצמים הנונכרים לאלים, אלא שככל אחד ואחד מהם חשוב בעיניהם אל עליון וראשון; ואולם את זה, שהוא באמת כך, או שאינם מכירים מתווך בעורותם הטבעית כל עיקר, או שאינם מתאימים להכיר לו דעתם, לפי שסבירים הם, שחווץ מן העצמים הנראים לעין, אין שום סיבה فعلתנית, ה כמו מה העין ואין גראית אלא ברות, אף על-פי שמצויה לנגר עיניהם ראייה ברורה למדי, המעדיה על כך. שהרי הנפש היא-היא שכוחה הם חיים, שכוחה הם נמלים בדעתם ושלע ידה הם מבצעים את כל הדרוש לחוי אדם, ואפי-על-פיכך לא יכול מועלם לראות את הנפש בעיניبشر, ואילו גם יגעו בכל מאמרי כוחם לנסות, אם אפשר הדבר לראות בדרך מן הדרכים את היציר הנדור מכל היצירים; ומכאן לא היו צריכים, מטבח הרבריטים, אלא לפסוע עוד פסיעה אחת הלאה, כדי לקבוע במחשבת ציור על הבלתי-גנברא והגנאי, שמי על-פי שאינו נראה לעין הריהו מזיק בידו את הרسن ומונחה את כל מכלול העולם בדרך האושר. כשם שאדם, החולק את הכבוד, הרואוי למלך הגדול, לא-חסדרפנוי, לנכיבים שלו, לא די שהוא נחשב לסכל, אלא שהוא ממייט על עצמו סכנות מתווך קלות דעתו, ממשום שהוא נותן למשרתים מה שמנגע לאדם, כך משפטו של אדם, החולק כבוד לנברא ולברוא במידה אחת; עליו לדעת, ששותה ורשות הוא יותר מכל הבריות, ממשום שהוא חולק מתח שווה לשאים שווים, לא לכבודם של נחות-ידרגא, אלא להשלתו של מי שעומד על מדינעה גבואה מהם. ויש בני-אדם, שמרוב כפירתם-בעיקר אינם רוצחים אפילו בחלוקת הכבוד, אלא נותנים לאותם (האלים) את כל מה שיש בו מן הכבוד, תחת אשר לו (לאלהים) אינם גותנים כלום. אפילו את הכבוד הרגיל ביוותר, הינו להזכיר בו; שכן הם שוכחים את מי, שחווצה עליונה היא להתרה רק בו בלבד; האומללים הללו משתדלים ממש להשכיחו...

ולפיכך הבה נחזק לבנו את הדיבור הראשן והחדש מכל: לייחוד ולהעריך את אחד כל עליון; התורה של ריבוי האלים אסור שתגיע אפילו לאוזנו של אדם, הבקש

את האמת במדרכה ולא רטיה. והנה אם אותם הבריות, עובדייהם ומעריציהם של החמה והלבנה, של כל צבאות השמיים והעולם והקלים המצוינים ביותר, חוטאים הם — וכולם אפשר, שלא יהיה בזהמן מה חמאת? — משום שהם מכבדים את העבדים יותר מאשרTEM. הרי אין חמאת כבוד כל-כך כאלו שולחן ואבן, כסף זהב וחדרים אחרים, הכל כתוב בעיניו של כל אחד ואחד, וממלאים את פניו כדור הארץ במעשה-מסכה ומעשי-חיטוב ובפטיליא-אלילים אחרים. שנגשו ביד אדם ושאמנות הפיסול ואמנות הציור הן הן המתקינות אותו ועל ידייך גרמו לחיי האדם נזק גדול. —

ולפייך כל מי שיש בו נפש אל יהון כבוד אלהים לעצם חסר-נפש, שהרי זה מתנגד לשכל, אם יצורי הטבע פונים אל דברים, שנעשו בידי אדם וחולקים להם כבוד אלהים. ואולם מלבד התוכחה הכללית לכל ארץ וארץ, רואים המצריים לתוכחה מיוחדת: שכן חזן מן הפסלים והמצבות הכניסו לתוך פולחן האלים גם בעלי חיים חסרי-בינה, כגון פרים ואילים ושעיריים ובדו על כל אחד ואחד מהם אגדת-פלאות. אלא שהערצת הבמות הללו אפשר שיש בה עדין מן ההגיון, שהרי הן בעלי-חיים בני תרבות ביותר ומוסיפים ביותר לחיי האדם. הפר החורש חורץ תלמים בעונת הורעה, ולא עוד אלא שהוא בעל-חיים מוכשר ביותר לדישה, את הבגד; שכן אילו היה הגוף ערום, היה אובד וכלה על עטיפת המחסה הנאה ביותר, את הבגד; שכן אילו היה הגוף ערום, היה אובד וכלה על נקלה, אם מחמת חום קשה שלא במידה, או מחמת קור, היינו אם על ידי להט החמה או על ידי צינת האויר הקשה. אלא שהם מרחיקים לлечת עוד יותר ומעריצים גם חיות שאיןן בנות-תרבות, וביניהן את החיים הרעות ולפרעות ביותר, כגון ארויות ותמהטים, ומזהולין עפר את האספיס (נחש-המשקפים המצרי) הארדי, בונים להם מקדים ומיחדים להם chordot, מקריבים להם קרבנות ועורכיהם לבבודם אספות-חג ותהלוכות-חג וכיוצא בדברים אלה. הם בדקו את שני התחותמים, היינו את הארץ ואת המים, שחלק אלהים לבני אדם לצרכי תשמשם, וחיפשו בהם את החיים הרעות ביותר, ובין חיות-היבשה לא מצאו חייה רעה יותר מן הארץ, ובין חיות-המים לא מצאו חייה אכזרית יותר מן המים; ולאלה הרוי הם נתונים כבוד-אליהם. ולא עוד, אלא שהיו מעריצים גם חיות אחרות, כגון כלבים, חתולים, אברים, ובעלי-הcnf — את האיביס (אנפה) והאיה, ולבסוף — דגים, הנה שלמים והן חלקיים מהם. וכולם יש דבר מגוחך מה? דבר המובן מאליו הוא, שהנברדים הבאים בפעם הראשונה למצריים ועדין לא נטעו בנפשם את השגעון המצרי בארץ זו, אי-אפשר להם שלא לצחוק עד כדי יציאת הנשמה. ואולם אנשים שקנו להם השכלה מסוימת, מתפלצים על הכבוד הנדול הזה, שחולקים לעצמים נקלים כ אלה ונדים לבריות, העושים זאת, וחוшибים אותה בדין ובמשפט לפחותים מן הדברים, שהם מעריצים, וההעבירו אל תוכם בכivel את נפשם עד שהם דומים לבעלי-חיים בדמותם. ולפייך אסר אלהים בתורה הקדושה הערצתי-אלים זאת ודרש להעריץ את האל הקים לאמתו, לא משום שהוא עצמו צריך לכבוד, — שכן הוא, המוצה סיפוק גמור בעצמו, אינו זוקם לאחרים — אלא משום שרצה להוליך את המין האנושי, שאלמלא כן היה הולך תועה בנתיבות לא-אורות, בדרך בטוחה, כדי שילך אחורי הטבע ויגיע על ידי כך אל המטרה

הנעלה ביוון, היינו בידי הכרת המצוי לאמתו, שהוא הקניין המושלם ביותר וממנו זורמת הטובה לעולם ומלואו כמו מתוך מעין.

ר' סעדיה גאון

רְהֵט לְשָׁבּוּעוֹת

א נ ב י הַרְאִיתִי כְּבוֹדִי בְּנוֹגָה סְפָקָלֶר
 לֹא יִהְיֶה לְךָ פְּסָל לְאָדוֹן וְלֹא
 לֹא תִּשְׂא לְשָׁנוֹא שֵׁם עָן תָּאוֹסֶר בְּקוֹלֶר
 נִכּוֹר יּוֹם עוֹג בְּלֹעַט נָזְדִּי וְעַדְלִר
 בְּפָד יְוִלְדִּיךְ מְהוֹנָךְ מְמֻנָּה וְעַד פּוֹלֶר
 לֹא תִּרְצֶח בְּדָאָר, בְּפָנִית וְגַם דָּשׂ קָעָלֶר
 לֹא תִּנְאָף קְוֹשֶׁת בְּגָלֶר וְמְגַדְּלָה בְּלֶר
 לֹא תִּגְנוֹב קְסִי גְּרוֹד בְּפָרֶב קְפָלֶר
 לֹא טָעַנָּה אֲדוֹת שָׁאָר וְתוֹדָן בְּחָלִי שָׁמְרִי וְדִילֶר
 לֹא מְחַטֵּוד כָּל סְפָר בְּפֶשֶׁם וְתִפְנַדֶּר
 אֲשֶׁרְתָּה בְּדָרְרוֹת הַשְּׁמַעַתִּי כָּלָא צַט וְאוֹלֶר
 מְקַטֵּב אֱלֹהִים הוּא וְלֹא מְקַטֵּב לְבָלֶר.

סְפָקָלֶר — אַסְפָּקָלְרִיא. סָלֶר — אָדוֹן. קָוֶלֶר — כָּל בְּצֹואר האטיו. בְּלִיטֶר וְעַדְלִר — בְּמַאְלֶל, בְּמַכְשִׁיט וּבְסַנְדֵל נָהָה. פּוֹלֶר — מַטְבָּע קָטָנה. דָּשׂ בְּטָלֶר — סְוָפה בְּגָלֶל (הַמּוֹסָמָר). בְּנָלֶר — כְּנָרָאה צָרֵיךְ לְהִוָּת בְּלָנֶר — לְכֹשׁ או תְּכִשִּׁיט שֶׁל בֵּית המְרַחַץ. בְּלֶר — בְּלוֹרִית. קְפָלֶר — יְשָׁוֶבֶר בָּאַרְצִיּוֹרָאָל. שְׁחָפֶט — שְׁחָפֶט. דִּילֶר — שְׁגַעַן. סְנָדֶלֶר — הַכּוֹנָה לְבּוֹרָסְקִי.

רְבָנוּ מְשָׁה בְּרַבִּי מִימָוִן (רַמְבָּ"ם)

מְשָׁה יִדְבֶּר בְּקוֹל דְּהַעֲצָוָם

יתבאר לי, שבמעם הר סיני לא היה המגע למשה מגיע לכל ישראל, אבל הדיבור למשה לבדו עלייו השלום. ולזה בא סיוף עשרת הדיברות כולם סיופור היחיד הנפרד, והוא, עלייו השלום, ייד לתחתיות ההר ויגד לבני אדם מה ששמע. אמרה התורה: «אנכי עומדים בין ה' וביניכם» (דברים ה, ה), ואומר גם כן: «משה יִדְבֶּר וְהַלְהִים יַעֲנֵנוּ בְּקוֹל» (שמות יט, י"ט). וביביאור אמרו במקילתא, כי כל דיבור ודיבור היה משיבו להם כמו ששמע.

וכתוב בתורה גם כן: «בעבור ישמע העם בדברי» וגוי (שם שם, ט) — מורה, כי הדיבור היה לו, והם ישמעו הקול והוא העצום, לא הבדל הדברים. ועל שמע הקול והוא העצום אמר: «כשמעכם את הקול» (דברים ה, כ), ואמר: «קול דברים אתם שומעים» (שם ד, ייב). ולא אמר: דברים אתם שומעים. וכל מה שבא משמע הדברים. ואמנם הנרצה בו שמע הקול, ומה הוא אשר ישכנע הדרבים ויספרם להם. וזה הנראה מן התורה ומרוב דברי החכמים זיל. אלא שיש להם גם כן מאמר כתוב בהרבה מקומות מן המדרשות והוא בתלמוד גם כן, והוא אמר: «אנכי ולא יהיה לך מפני הגבירה שמעום», רוצים זהה, שהם הגיעו אליהם כמו שהגיעו למשה רבנו, עלייו שלום, ולא היה משה רבנו מגיעם אליהם. וזה שני השרשים, רוצה לומר: מציאות האל יתברך והיותו אחד, אמן יושג בעניין האנושי, וכל מה שידוע במופת — משפט הנבייא בו ומשפט כל מי שידעעו שווה, אין יתרון, ולא נודעו השרשים האלה מצד הנבואה בלבד, אמרה התורה: «אתה הראית לדעתך» וגוי (שם ד, ל"ה). אמן שאר הדיברות הם מכת המפורסמות והמקובלות, ולא מכת המשוכלות. ועם כל מה שזכיר (גם הם מן העניין הוא היוצא מן הכתובים ודברי החכמה, הוא שלא שמעו כל ישראל במעמד ההוא אלא קול אחד בלבד פעמי אחת. והוא המאמר אשר השיג משטה וכל ישראל ממנו: אנכי ולא יהיה לך, והשミニעו להם משה רבנו בהבדל אותיות נשמעות. וכבר זכרו החכמים זיל זה וסמכווהו לאמרו: «אתה דבר אלהים שתים זו שמעתי» (תהלים סב, י"ב) וביארו בראש מדרש חיית, שהם לא שמעו מאמר אחד מאותו יתעלה, וכתוב בתורה «קול גדול ולא ישפּח» (דברים ה, י"ט). ולאחר שמע הקול הוא, הראשון, מה שזכר מיראתם מן העניין ופחדם הגדול, ומה שספר מאמր: «ותאמרו הן הראינו יי' אלהינו... ועדת לה מה נמות... קרב אתה» וגוי (שם שם, כ"א—כ"ב, כ"ד). ובא הוא, הנכבד מכל נולד, שנית וקיבל שאר הדיברות אחת וירד למיטה להר וישמעם אותם במראה ההוא הגדל. והם יראו האש וישמעו הקולות, אשר הם קולות וברקים ברעם וקול שופר חזק, וכל מה שרכזאהו מזכרון שמע קולות רבים, כמו שאמר: «וكل העם רואים את הקהלות» וגוי (שמות כ, י"ח). אמן הם קול השופר ורעם וכיצא בהם, אמן קול ה/, רוצה לומר: הקול הנבירה, אשר ממנו הוכן הדיבור, לא שמעו אלא פעמי אחת בלבד, כמו שאמרה התורה וכן שביבאו החכמים במקום, אשר העירונית עליו, והוא הקול, אשר יצאה נשמהם בשמעו והשיגו בו שתי הדיברות הראשונות. ודע, שה הקול גם כן אין מדריגתם בו שווה עם מדריגת משה רבנו עליו שלום. ואנכי אעריך על זה הסוד ואודיעך, שהוא עניין מקובל באומה, ידוע אצל החכמים, וזה שכל מקום שתמצא «וידבר יי' אל משה לאמר». יתרגםתו אונקלוס «ומליל יי' עם משה למייר», וכן אמרו «וידבר יי' אלהים את כל הדברים האלה» — «ומליל יי' ית כל פתגמיא האילין». אמן מאמיר ישראל למשה: «ואל ידבר עמו אלהים» תרגומו: «ולא ית מל עמנה קדם יי'». הנה הבדיל לך עליו שלום הכלל אשר הבדנו הוגן ואלו הדברים הנפלאים כבר ידעת, שאונקלוס קיבלם מפי ר' אליעזר ור' יהושע, אשר הם החכמים שביבאו. כמו שביבאו.

(2) שזכיר — החכמים.

רבי שלמה בן גבירול

שְׁתִי רַעֲיוֹן

לשותך בקעוני	שטי בזעוני
יום נבד קסני	כום אנכי יי
נבהתי ונחפנתי	?פָאֵד נֶרְתָּעֵתִי
כמפט ופטה	דָבָר בְּשִׁבְעָתִי
השיר צפצפו	מִנְפָתְ צוֹפָו
ולאשר ישנו פה	לְאַשָּׁר יִשְׁנּוּ פָה
אליזוןים	אַיִם פְּחַתּוֹנִים
יום נם והוא נכוונים לגוי שומר אמוניהם.	לְרַצִּישׁ אַלְיוֹנִים
חץ ואמיין אל הקטיל אל טראל	חַצֵּק וְאַמְיִין אֶל הַקְטִיל אֶל טְרָאָל
כל יד יקוטיאל דתו לישראל.	כָל יָד יִקּוֹתְיאָל דְתּוּ לִישְׁרָאָל.

כגם — כאשר נאם, דבר, יום נם — ביום שנאם. יקוטיאל — זה פשה על פ' זרשת חילך.

רבי יהודה הלוי

במעמד הגadol ההוא

והתקדש העם ונודמן למדרגת הנבואה ולשםווע דברי האלהים פנים בפנים. והיה זה אחר שלושה ימים בהקדמתאות גודלות מכותות וברקים ורעים ואש שסבבה את הר סיני, ונשarraה האש היה ארבעים יום רואין אותה העם. ורואין את משה בא בתוכה וירצא ממנה, ושמע העם דבריך צח בעשרה דברים. — הם אמות התורה ורשעה. — — ואלה עשרת הדברים לא קבלם הממן מאנשים יהידים ולא מבניה. כי מאת האלהים נתנו. אבל לא היה בהם כוח כמשה לראות הדברים הגדול ההוא. והאמינו העם מן היום ההוא כי משה מדבר בו בדיור התהתו מאת הבורה. לא קדמה למשה לא מהשבה ולא עצה. שלא תהיה הנבואה, כאשר השבו הפילוסופים, מנפש ידיככו מחשבותיה. ותדבק בטכל הפועל הגרא רוחה הקודש. — — ואפשר שיתדרמה לו בעת ההיא בחלים או בין שינוי וקיצה כאיש מדבר עמו ושומע דבריו בנפשו, לא באזונו, ובמחשבתתו, לא בעיניו, — ואו יאמר כי הבורא דבר בון, וסרו אלה הסברות במעמד הגדול התוא. (הכוורי א פ"ג)

וירד איש אליהם, גבר הקם על

וירד ברכת שמים מעל

וירד איש אליהם, גבר הקם על,

וירד ברכת שמים מעל,

וירד גבר גאנון קביה ארדזינו,

וירד ذкар דבר צלאפנוי.

נירד פמונחים אַחֲבֵי סָודו,
 ויוֹרֵד וְכָל־טוֹב אֶדוֹנוֹ קִידּוֹ.
 נירד וְהַיְרָא יְשִׁירָן פְּמַלְקָק בֵּין קָעָלִם.
 ויוֹרֵד סִימָן צָדֵקָפּוֹלִים.
 נירד סְפֻסָּה פְּמַלְעָךְ שְׁפָצְבִּירָוּ.
 ויוֹרֵד יְרָאת אֶדוֹנוֹ הִיא אֹזְרוֹ.
 אֹזְרוֹ פְּמָחָלָם אַחֲרֵי גְּנָהִים
 לְפָנָשְׁפִּיעַ כָּל מְגֻבָּהִים
 נִינְבָּר אֱלֹהִים:
 נִינְבָּר כּוֹסִי וְקָנָתִי וְאַתָּה אָנָּנוּ וְלֹכִי
 לְרֹאֹת מָה יִנְדָּבֵר בַּיּוֹם
 נִינְבָּר מְזִדְעָץ זְרָקֵי לְמַשָּׁה קְחִירָוּ.
 נְפָשִׁי יִצְאָה בְּדָבְרָוּ.
 נִינְבָּר סָוד פְּמַעֲרוֹתָיו לְסָם פְּגָרָא בְּשָׁמוֹ
 אַדְרוֹת בְּיְהוָסָף שָׁמָן.
 נִינְבָּר שְׂדָה כְּנוּיו וְקָרָאָם לְפָנָשְׁפִּיעַ
 צַוְּחָר דְּבָשָׁ אַקְרֵי נָצָם.
 נִינְבָּר קְדוּשָׁ נְתָנִי נְגַנֵּן בְּבוֹדוֹ פְּגִיבָּי.
 רְוָס יְיָ דָבָר בַּיּוֹם
 נִינְבָּר שְׂדֵי קְקוֹלָם: רַיְק אֶל סָאַבָּאוּ
 תּוֹרָתִי אֶל חַזּוּבָוּ
 אֶל שְׁזַבְּבוּ תּוֹרָתִי אֲשֶׁר הַוְּרִימִינָּו.
 אָנָּנוּ אֲשֶׁר סְפָרָר פְּגָרָלָל קְדִימִינָּו.
 אָנָּנוּ אָלְעִי אַלְעִיךְ אֲשֶׁר הַוְּצָאָמִינָּו.
 אָנָּנוּ אֶל שְׂדֵי פְּכִין קָרִים וּמְלִיכָּם.
 בּוֹרָא שְׁפִים וּנְטִיקָם.
 אָנָּנוּ גּוֹיָר פְּאָמָר וּמְקִימָו בְּנֵי גָּאָקָנָנוּ.
 דְּבָרָתִי וְצָשִׁיטִי נָאָם אָלְנוּ.
 אָנָּנוּ הַגְּדָרָתִי וְהַוּשְׁעָתִי וְהַשְּׁפָעָתִי.
 וְאֵין צָור גַּל יִנְפְּתָחִי.
 אָנָּנוּ יְבָרֵי בְּדָרָא בְּדָרָה הַוְּלָעָה
 סִידָּאָנוּ. נָאָם פְּמַלְעָךְ.
 אָנָּנוּ סְהָור לְגַלְוֹת גְּבוּלוֹת גְּנָלִיתִי.
 בְּנֵי נָשָׁו שְׁפִים וְכָל־אֲבָאמָם גְּנִיתִי.
 גְּנִיתִי — זְרַע הַלְּעָשָׂא אָשֵׁד גְּלָלָנוּ סְמִצְנִים

טכוֹס — המסדר טכוֹס.

היום הואלתי לך גיזו מישרים.
לא-יינה לך אלהים אמורים.
לא-יינה לך קפסלי הגוים קבל ואין גם מועל.
לא-לפער ולא להוציא.
לא-יינה לך מבקשים לפסדר, ונפשם לא יסדרו.
נשא יבשאו פיי לא יבשאו.
לא-יינה לך סמכים ומתקנים בקמף יונחאו.
איןנים להם ולא יראו.
לא-יינה לך פסל יופאה לחפר קידר פעלוי.
זא מאמר לו.
לא-יינה לך גזוב ביצר, להיווח פקויידם.
רעה רום ולדוף קדרים.
לא-יינה לך שבצת נברים, לא יאנקה אם תקראם.
מןעם — ורומ פצאט.

רבי אברהםaben-עוזרא עתרת הדברות

שאלני ר' יהודה הלוי, מנוחתו כבוד: למה הוכיר "אני יי אליהר" אשר הוצאה
ארץ מצרים, ולא אמר: "עשיתי שמי וארץ ואני עשיתך"?
זהות היהת תשובה לי:

דע, כי אין מעלות בני אדם שוות באמונתם בלבד, שהם מאמינים בשם הנכבד,
כי הרבה מאמינים להשמעות אונים, שיאמר להם אדוניהם כהה, ולמעלה מהם — שרא
זה טוב בדברי התורה, שנתן השם למשה. ואם יבוא אפיקורס לעזרה, כי אין אלהים,
ישמו ידם לפיהם, כי לא ידעו להшиб. ואשר נשוא לבו למود חכמתו, שהן כמו מעלות
עלולות בהן אל מקום חפזו, יכיר מעשה השם במתכונת ובצחים ובחיות ובגוף האדם
בעצמו, שידע מעשה כל אדם ואבדר כפי התולדות ולמה היה על זאת המתכונת, ויגבה לבו
אערין כן לדעת דברי הגלגים, שהם מעשי השם בעולם האמצעי, שהוא עומד, וידע זמן
מתי תתקדר השם או הלבנה וכמה תקדר השם ממש ממנה. וכן ידע הלבנה ומה תקדרה
ומי גרים לה, וכל אלה ידע בריאות גמורות, שאין בהן ספק. ומדרכי השם ידע המשכיל את
השם. וככה אמר משה: "הודיעני נא את-ידרכיך ואדעתך" (שמות לג, י"ג). והנה השם הנכבד
הוכיר בדיורו הראשון "אני יי אליהר", וזה לא יוכל להבין רק מי שהוא חכם מופלא
כי כבר פירשתי בפרשת "אלה שמות", כי זה השם לבדו העומד بلا שינו ואין זולתו
שוכן עד, ולא כמהו יושב קדם סלה ומעמיד העולם העליון בכוחו, והעולם הא מצע
בכוח השם ומלאכיו הקדושים, שם בעולם העליון, וזה העולם השפל, שאנו בו — מעדן

ככה השם ובכחו שני העולמות העליונים. והנה יספיק למשכיל בכל גוי דברו «אנכי יי», כי עשיית שמים וארץ היום קרוב ממחמת אלפים שנה. וישראל לבדים מודדים בזה, והכמי האומות אינם מכחישים, כי השם לבדו עשה שמים וארץ, רק הם אומרים. כי השם עושה תDIR בלי ראשית ואחרית. והנה השם עשה אותן ומופתים במצרים עד שהוציאם שם להיות להם לאלהים. וככה אמר משה: «או הנסה אלהים לבא לך תלו גוי מקרוב גוי» (דברים ד' ל"ד). כי השם בראש העולם האמצעי והוא מושל על העולם השפל, כפי מה שיש במערכת מול כל עם מטיב או רע כן יקרנו, כי כן חלק להם השם. והנה היה במערכת ישראל כפי כוכבי מזולים להיות עוד עבדים, והשם בכוווען למען אהבת האבות חידש אותן בעולם השפל, שלא היה במלשלת העולם האמצעי, והוציא את ישראל מרשות המזולות להיות לו לנחלה. ובכעbor זה אמרו קדמוניינו: אין מול לישראל. — והנה בעבור האותות שעשה השם במצרים, אמר משה «אתה הראית לדעתך» (שם שם, ל"ה) — שהכל רואו והכמים ושאינם כהמים, גדולים וקטנים. גם הוסיף עוד במעמד הר סיני, שם קול והם, על כן אחריו: «מן השם השמייע את־קהלו ליסרך» (שם שם, ל"ז). ואמר באחרונה, כי הדעת הגמורה, שישיב האדם אל לבו עד שתתברר לו בראשות כי השם הוא לבדו. על כן אמר: «וידעת היום והשבות אל לבך» (דברי הימים א' כת. ט'). והדעת היא בלב, לא בהודעת הפה. והנה הזכיר למשכיל «אנכי יי» והוסיף «אשר הוציאתיך», שיבין המשכיל ושאינו משכיל. ואמר «אליהיך», כי אתה חייב בעבור שהוציא אותך מבית עבדים להיות לי לעבד, שתעבדני ותהי לי לעם ואני אהיה לך לאלהים. ומשה פירש זה בפסיק «כי ישאלך בך», כי טעם השאלה: למה אנו חייבים לעשות את מצות השם יותר מכל האדם, ולהלא בורא אחד לכולנו? והנה הזכיר שלוש תשובות: האחת — «עבדים היינו לפרטעה», והוא עשה לנו זאת הטובה הנדולה, על כן אנו חייבים לשמר כל מה שיזענו, אפילו לא היינו יודעים טעם מצותינו; והשנייה — כי אלה המצוות אינן לצרכו, כי אם לטוב לנו כל הימים לחיותנו; והשלישית — «וצדקה תהיה לנו», שנהייה צדיקים לנוחול העולם הבא.

وانשי המחקר מצאו כל דברי הגופות שלהם עשרה, והם ראשים כלליים אין למעלת מהם. הראשון הוא עצם כל דבר והוא עומד, ותשעת הדברים כולם מקרים וכולם נסמכים על הראשון ונלווים אליו וממנו יצאו, כי הוא כמוידות האחד בחשבון עשרה, כי ממניו יצא כל חשבון וכל חשבון נמצא בו, כי הוא היסוד. והנה זה הדיבור הראשון, שאמר השם הנכבד, כולל כל מצות הלב והלשון והמעשה, כי מי שאינו מאמין בלבו בשם, אין עליו מצוה. וחיבר אדם להזכירו בכל רגע לבוכדו, כי כל מה שיעשה לא יעשנו אלא בעבור בכדו. ולא ימנע עצמו ממצוות לא תעשה רק בעבור כבוד השם לבוכדו, כאשר נונן צדקה לעני, לא יתננו בעבור כבוד הגבאי ולא בעבור שישבחו לנו אדים, כי או תהיה מעלת האדים בגבורה בעיניו ממעלת כבוד השם, נתנו לו הון ועדף מונו מה שיוכל تحت לקבל שכבר מהשם. וככה העושה עבירה בסתר בעבור שלא יוזע מלך, או יראשו בני אדם ויקל בעיניהם. והחוشب זה הוא משוגע, כי כן כתוב: «אם יוצר עין הלא ייביט» (תהלים זד, ח'). והנה השם רואה במסתרים מה שלא יכולו בני אדם לראות בגלוי, כי השם יודע

מחשבתו וסודו. והנה פחד מהמלך, שימות מהר, שלא יונישמו, ולא יפחד מלך-דامتה. שנפשו בידו בעולם הזה ובעולם הבא. והגאון רב סעדיה חיבר אהורות וככל כל המזאות באלה עשרה הדברים ומזה השם הנכבד בחמשה הדברים הראשונים. וכבר פירשתי, כי הדיבור הראשון הראשון הוא היסוד ועליו כל בנייני המזאות. ואחריו כתוב: «לא יהיה לך» ופסע מי שאינו מאמין בשם גדול מפשע עובדה זורה, כי יש רבים, שהם מאמינים בשם ומקטרים לעובדה זורה, כמו המקטרים למלכת השמיים, שהם חושבים, כי ייטיבו להם, כאשר אמרו «ומאו חדלו לקטר למלכת השמיים... חסרנו כל» (ירמיה מד, י"ז); וכתיב': «את יי' היו יראים ואת-אליהם היו עובדים» (מלכים-ב יז, ל"ה); וככה נעמן «בהתחוית בית-דרימור» (שם ג, י"ח). והנה אלה מודים בשם, רק משתפים עמו אחר, על כן בדיור זה כהוב השם הנכבד. ובדיבור השלישי גם הוא כתוב, כי פשע הנשבע לשקר פחות מעבודה זורה, רק הוא בווה השם בגלו, אולי עשה זה בעבור כעס או צורך, כי בלבו מאמין בשם ואיןו מתחף אחר עמו. ובדיבור הרביעי כתוב השם, שבת בתום השבעיע. והנה העוסה מלאכה בשבת הוא מכחיש מעשה בראשית, וזה הפשע פחות מאשר ישא את שמו לשוא. ובדיבור החמישי כתוב השם, כי האבות משתתפים עמו ביצירתו, ואם לא יכfram, כאלו איינו מכבד השם. ובחמשה דברים הנוגעים הם כנגד האדם. והראשון הוא הקשה, שהוא להפריד הנשמה מעל הגות. ואשר אחורי אינו בנות. ואשר אחוריו: לא תנגב — במנון, ואחר כך בלשון ואחר כך חימוד בלבד (פיירש לספר שמות, פרשת יתרה).

בצֵר מְנוּסִי אֲשֶׁר־מִתְּבָרְכָה ד' תְּמִימָה

גַּנוֹ לְאַמְפִּים גְּרָאוֹתָם.	אֲשִׁים גְּדוּתִי סְרוּתִי.
אַתְּ-צַתְּה, אל, לְקָרָאתָם.	סְלָקִי גְּלָקְחִי וְמַנְתִּי.
קְצֻחוֹ קְרָזָה שְׁפָתָותָם:	עֲדוֹת-אַדְנִי נְחַלְתִּי:
גַּנוֹ קְרִיָּה פְּקִיָּתָה	שִׁירָה גְּפֹורִי אֲרִיקָה
נְצָחָה וְנְשָׁפָע וְיִהִקָּהוּ	לְהָ בְּנִיפִים יְמִיקָה.
הַקְּלִיא קְסִינִי נְוֹרָאָתִי	כְּכָו שְׁרָפִים גְּנוּבוֹלִים
צְוָרִי קְסָכָב לוֹחוֹתִי.	יּוֹם גְּדָדָה זֶה פְּגָבוֹלִים.
שְׁלִיכָן אַמְתָה זְדָקָותִי:	נְצָקָי חַוֵּץ אַרְאָלִים:
אָז פּוֹל גְּמֹל עֲוָשָׂה כִּיְחָה	אַיִּכָּה קְבִיָּה וְנְשִׁקָּה
פָּה פְּקָלְלִי, וְאַגְּרָקָה?	טוֹשָׁם גְּפִי עֲוָשָׂה אַשְׁקָה?
מְלֵאֵי שְׁזָה שְׁזָה דְּלִים.	
עֲוָגִים לְעָגִים גְּבָנִי אַלְיִם.	
שְׁקוֹדֶשׁ, גְּלָעֵשׁ פְּהָלִים.	
פְּוֹצָחִים גְּיַרָּאָה וְכִאִיקָה	
גְּצָפָה גְּרוּתָה וְנְשִׁיקָה.	

דון יצחק אברבנאל

شمונה פלאים של מעמד הר סיני

ואומר שבמעמד הנכבד הזה היו ונבראו על דרך הפלא שמונה דברים: האחד — הקולות, שם הרעמים; והשני — הברקים, שם הלפידים; והשלישי — ענן כבד על ההר, והוא הערפל שוכר; והרביעי — מטר מועט, כמו שאמר: «י' בזאתך משעריך... גם שמיים נטפו גם עכבים נטפו מים» (שופטים ה, ד'); וה חמישי — קול השופר, שהיה הולך וחוק מאה; והששי — קול אלהים מדבר מתוך האש בקול אונשי עצום מאד; והשביעי — שחר סיני כלו עשן מפני אשר ירד עליו ה' באש. הנה אם כן האש היהיא היתה על צד הפלא וממנה נمشך העשן; והשמיני — ויחרד כל ההר מאד, והוא הרעש, שוכר המשורר באמרו «ארץ רעשה», שלא הייתה חרדת העם ופחדם. כמו שחושו קצת המפרשים, אלא שההר עצמו נתרעש, פור התפורה ארץ. והנה דוגמת ההיות האלה כבר היו במציאות מתולדות הטבע, כי הנה המשם, כשיהם באورو את ארץ, יעלו ממנה מהדברים הללו אדים לחיים, ומהדברים היבשים מעלה שנים יבשים. ומהומר האד, אשר יעלה באויה, יתחו העניים והמטר, השלג והברד והקשת ושאר ההיות. ומהעתנים היבשים בעלותם באוויר יתחו הרוחות, הרעמים והברקים והכוכבים בעלי הנבות. והנה אם מציאות הרבירים ההם לא הייתה מהגמינות מפה עצמן, אבל מציאותם מבלי סבותיהם הייתה מהנפלאות של תמים-ידעים, כי הנה מבלי להיות במדבר ההוא ובעת היהיא לא אדים לחיים ולא שנים יבשים הומין הקדוש-ברוך-הוא בדרך פלא הקולות והברקים מבלי שנים העניים והמטר מבלי אדים לחיים, וקול השופר מבלי שופר מלאותי, והעשן והאש מבלי אש יסודית ולא מורכבת. שתהיה שם, ולא שריפה מחודשת עשן, ותקול המדבר מבלי כל הדיבור, וכן רעש הארץ מבלי להיות רוח מסתובך בבطن הארץ מסבב את הרעש. ונמצא לפיו זה, שעשה הקדוש-ברוך-הוא עמהם פלאות בעת היהיא בכל ארבעה יכודות המתחווים. כי הנה ביסוד האש הייתה האש הנראית בראש ההר לעיני כל ישראל; וביסוד האיר הוי הקולות והברקים והענן; ויסוד המים היה המטה, וביסוד הארץ היה הר סיני עשן כלו והרעש, כמו שאמר: «ויחרד כל ההר מאד» (שמות יט, י"ח). ובזה הודיעם יתברך, שבכוח התורה יעשו אותן ומופתים בשם וברצון ובכל היסודות. האמנם לך נעשה הנפלאות האלה באותו מעמד ולא זולתם ועל מה העירו וירמו הניטים הם? אין ספק שיש בזה מלבד פשוטי המאמרים חכמה וידיעה רמה, והנראה לי עתה בו הוא מה שאבא:

הנה האל יתברך גילה להם בדברים הנפלאים האלה, שיש שם שני דרכים בהשגת האחד הוא הדרך העיוני המחקרי, שיגיע אליו האדם בשכלו ודעתו. והשני הוא ההשגה הנבואהית, שיוכחה לה האדם בחסך עליון ורצוון אלוהי במא שישפיע עליו מהכמתו. ותגא הדרך הראשון העיוני אין ספק, שעם היהות שימצאו בשלימות, הנה גם כן ימצאו בו גם דבריים רעים, לפי שימצאו בו חילוף דעתות. זה אומר בכח זה ואמר בכח זה אין לו המעיין על מי שיסמוד. כי אם נתה אחורי אפלטון ודעתותיו, בא אחורי אריסטו והשחתת את כל דבריו. — ולזה הביא עליהם הקדוש-ברוך-הוא במעמד הנבחר את הקולות. להודיעם,

שבמחקר השכלי ירבו הקולות והדעתות, ולרמו קוצר ההשגה להם הביא עלייהם הברקים, לרמו, שעם להיות שיש יתרון להם על הכספי כיتروן האור מן החשך, הנה השגת החכמים היא בברקים והלפידים שהם מאירים לשעתם, אבל כבר יעלימים הטבעיים, כמו הברק, שבחיותו מדריך ומאריך ישוב מיד אישון לילה ואפלת. וכן היא הצעת האמת בעינויו, פעם תאיר ופעם תעלם, כאילו היא להט החרב המתהפהpta. עוד ימצא במחקר השכלי, שנטבע הדברים וצורתיהם העצמיות נסכל הרבה ונשיג מועט, כי הנה מכל צורות בעלייה חיים לא ידענו אחת מהן בשלימות, כי אם מקרים וסוגיותיהם, וככה בשאר החיים. ולרמו להה ראה להם הקדוש ברוך הוא ענן כבד ומטר מועט, כי הענן הכבד המחשיך מורה על קווצר השגנתנו וascalותנו בטבעי הדברים, והמטר המועט ירמזו, שהידיעה המגעת בעיון היא מועצת בערך הסכלות, שהיא הרבה. הנה אם כן ארבעת הדברים האלה, קולות וברקים וענן כבד ומטר מועט, ארבעתם היו רמזו להשגה המחברת כפי השכל האנושי. ואמנם קול השופר היה רמז לנבואה האלהית המגעת למשה, וכבר כינו הנביאים את הנבואה בשם שופר: «קראו בגרון אל תהשך כшופר הרם קולד» (ישעיה נה, א'). ועמוס אמר: «אם יתקע שופר בעיר... כי לא יעשה כי אלהים דבר כי אם גלה סודו אל עבדיו הנבאים» (עמוס ג, ז) — הרי שקול שופר הוא תואר לנבואה באמת ורומו עלייה. וראוי היה, שיקרא הדבר הנבואי קול שופר, לפי שהוא מעין יופי, כמו «הנותן אמריו ספר» (בראשית מט, כ"א). אף נחלת ספרה עליי» (תהלים טו, ז). ולהיות ההשגה הנבואה תמיימה אין מט, נקרה קול השופר, כי היא יכולה אמריו ספר. והתבונן שבຄולות ובברקים לא צר לשון חזק בשום מקום, אבל בקול שופר אומר תמיד חזק מאד, לפי שההשגה המחברת היא חולה מאד. לא כן הנבואה, כי אין בה חולשת הסברות והסתפקות, ואין נבי אחד מותר דברי נבי אחר, לפי שcols נינתנו מרועה אחד. ומה שאמר «ויחרד כל-העם אשר במחנה» (שמות יט, ט"ז), אין ראוי שתהשוף, שהדרו ופחדו מהקולות והלפידים והען הכבד, כי גם פעמים רבים היו רואים דברים רומים לאלה מתולדות הטבע, ובמקרים ראו במכת הברד קולות אלהים וברקים. אבל כשהם שופר מבלוי שופר מלוכותי, ודבר כזה מעולם לא שמעו ולא האזינו ועין לא ראתה זולתו. ואמנם האש, אשר ירצה על ראש ההר, היה רמזו לשכינה, כי באש ה' יבוא וכאיilo הודיעם, שישראל שכינתו בתוכם ויהיה להם חומת אש מסביב לשמרם ולהצילם.

רבי משה בן נחמן (רמב"ן)

ה ד בור ה שנ'

ובכן אני מזכיר מה שיירטו הכתובים בעניין עבודה זרה, כי היו שלושה מינים, הראשונים החלו לעבוד את המלאכים, שהם השכלים הנבדלים, בעבור שידוע למקצתם שררה על האומות, עניין שכותב «שר (מלכות) יונק» (דניאל י, כ') ושר מלכות פרס (שם שם, י"ג), והשיבו שיש יכולת בהם להיטיב או להרע וכל אחד עובד לשר שלו, כי הין

הראשונים יודעים אותם. והנה הם הנקראים בתורה ובכתובים כולם "אלhim אחרים", "אלhim העמים", כי המלכים נקראים אלהים. כמו כתוב: "כי אלהיכם הוא אלהי האלהים" (דברים י, י"ז). "וישתחוו לו כל אלהים" (תהלים צג, ז), "כי גדול יי' מכל אלהים" (שם קלה, ה). ואfine-על-פי שהיו העובדים מודים, שהכח הגדולה והיכולת המגמורה לאל עליון, וכן אמרו רבותינו: "דקרו לו אלה אליה". ובזה אמר הכתוב: "זוכה לאלהים יחרם" (שמות כב, י"ט). הזוכים בשם הידיעה. — והמן השני בעבודה זרה, שחוורו לעבדו לצבאו השמיים הנראות, מהם עובדי המשם או הירח, מהם למולן המזלות. כי כל אחד מן האומות ירעא כוח המול כמי שמשרו על הארץ שלהם וחויבו כי בעבורתם יגבר המזל ויוציא להם. בunningן כתוב: "ולישמש או לירח או לכל צבא השמיים" (דברים יז, ג') וכתיב: "ושתחוום לשמש ולירח וכל צבא השמיים אשר אהבם ואשר עבדם ואשר הילכו אחריהם ואשר דרשום ואשר השתחו להם" (ירמיה ח, ב'). וכן שנאמר בתורה בתיאור של עבודה זרה: "ופן תשא עיניך השמיימה וראית את המשם ואת הירח ואת-כוכבים כל צבא השמיים ונדרת והשתחוית להם ועבדתם אשר חלק יי' אלהיך אתם לכל העמים תחת כל השמיים" (שם ד, י"ט). יאמר כי בעבור חלק ה' אתם לכל העמים ונתן לכלם כוכב ומזל, לא תהיה נידח אחריהם לעבדם. ואלה האנשים הם שהחלו לעשות הצורות הרבות בפסלים והארונות והחמנים, כי היו הם עושים צורות מולם בשעות אשר להם הכוח כפי מעלהם והיו נוגגים בעם, כפי מחשבתם, כוח והצלחה. יהיו לכל אלה היכיות נבייאי שער, מגידים מהם מן העתידות ומודיעים קצת הבאות עלייהם בחכמת הלקט והניחס... וממיין העובדה הזאת היו מהם עובדים לאנשים, כי בראותם לאחד מבני adam ממשלה גדולה ומולו עולה מאד, בנוכדנצר, היו אנשי ארצו חשובים, כי בקבלם עליהם עבדתו וכונתם אליו, יעלה מולם עם מזלו; והוא גם כן חשוב, כי בהידבק מחשבותם בו מוטסיף לו הצלחה בכוח נפשותיהם המכוננות אליו. וזאת הייתה דעת פרעה, בדברי רבותינו, ודעת סנהדריב, שאמר הכתוב במחשבתו: "ಆעלֶה עַל בְּמִתְיָעַב אֶרְדָּה לְעַלְיוֹן" (ישעיה יד, י"ד), וחירם וחבריו: שעשו עצם אלהות, כי היו רשעים, לא שוטים גמורים. — והמן השלישי בעבודה זרה: אחד נך חורו לעבד את השדים, ובזה אמר הכתוב: "ייזבחו לשדים לא אלה אלהים לא ידועם חדשים מקרוב באו לא שערום אבותיכם" (דברים לב, י"ז) — לעזם הכתוב, שם ובחים גם לשדים, שאינם אלהו כלל, כלומר שאינם ממשדים אלהים אלה, אבל הם אלהים שלא ידועם, כלומר שלא מצאו בהם שם אלהות וכח שלטנותם והם חדשים להם. שלמדו לעשות כן מחדש מן מצרים המכשפים. וגם אבותיהם הרשעים, כתראה ונמרוד, לא שערום כלל. ומה מהoir: "וְלֹא יִזְבְּחُ עוֹד אֶת זְבַחֵם לְשָׁעֵרִים אֲשֶׁר הֵם זְבַחֵם אֲחֵרֵיכֶם" (ויקרא ז, ז). והנה התורה אסורה בדברו הוה השני כל עבודה בלתי לי לובו, וכך הוהיר בתקילה "לא יהיה לך אלהים אחרים עלי פנוי", שהם המין הראשוני, והוהיר פוד על הפסל וגם על התמונה, שהיא תדמה גם לדבר הרוחני המודומה, בunningן כתוב: "יעמד ולא אכיר מראתו תמונה לנגיד עיני" (איוב ד, ט"ז); וכן אמרו: "אשר בשםים" — לרבות חמה ולבנה, כוכבים ומולות, "מעל" — לרבות מלאכי השרת, כי גם בהם יעשו צורות לשכלים הנבדלים, אשר הם נשפם למזלות. ואמר: "ואשר במים

מתהת" — לרבות השדים מתחת מים ושוכניהם. וכן אמרו: להביא את הבוביא. ואמר בقولם לא תשתחה להם ולא תעבדם בשום עבודה כלל, ואיפלו לא יהא דעתו להוציא עצמו מרשותו של הקדוש-ברוך-הוא. והנה תיקן כל העבודות כולן לשם המיחד יתרך.

(פיירש לתורה, שמות, יתרו)

רבי יוסף אלבו

שנ' הלוחות

למה הייתה התורה האלהית הנוגה והישראל למן האדם מושפעת מהשם יתרך, הנה היא תורה בהכרח על קשר ודיבוק בין אלה יתרך, שהוא המזוהה, ובין העם, שהוא המזוהה, ובמעבר זה הוא מבואר, כי מן הצד הזה בשמיות איה ציווי מפני השם יורה בהכרח על מציאות הנבואה ותורה מן השמים וממציאות השם, המצוה בדת, והמשגיח, וכל שכן בשמיות „אנכי ולא יהיה לך“, שם יورو בעצם על שלושת העקרונות הללו. אבל עם כל הרצה השם יתרך להשמייע לישראל מפני את עשרה הדברים, כדי שיורו על הדברים הכלולים, שיחויב האדם בהם מצד הקשר הזה אשר בין יתרך ובינו, וזה אם מצד האדון המזוהה ואם מצד העבד המזוהה. ולזה באו בשני לוחות נבדלים — להוראות על שני אלה העוניינים נבדלים זה מזה. ובאו החמשה מהם, שהם כנגד השם, שהוא האדון, בלוז אחד — להוראות שניהם הכרחיים בהגעת השלימות האנושית. והוא אלה העשרה הם כללים כוללים את שני מיני המזוהה על זה הדרך, כי בלוז האחד היו חמיש הדיברות הראשונות, שאדם מהויב בעשייתו מצד קבלת אלהותיו יתרך בזו הדרך. כי כמו מלך אחד, שבנה מדינה ומלך ולקח עבדים והוציאם לחירות והושאבים בתוכה, ואחר כך בא אליה לדבר עמהם כדי שיקבלו עליהם את עול מלכותו, כי מה שרואו שיזדעם תחילתה — שהוא האדון, אשר השגיח עליהם להוציאם לחירות מבית עבדים. וזה דיבור „אנכי יי' אלהיך“ וגנו' (שמות כ, ב), ככלומר: ראוי לכם שתקבלו עליהם את עול מלכותי, כי אני הוא שהוציאי אתכם לחירות. ואחר כך יצווה אתם, שלא יתנו הממשלה לזרתו, וזה „לא יהיה לך אלהים אחרים על פנוי“ (שם); וכן יצווה אותם שלא יմרו לחקים עליהם מלך אחר, וזה „לא תעשה לך פסל וכל תמונה“. ואחר זה ראוי שיצחה אתם, שנינגן בו מנהג כבוד ושלא ינגן בו מנהג בזיהון, כמו להשבע בשמו לשקר, והוא „לא תשא את-שם יי' אלהיך לשוא“. ואחר זה ראוי שיקבע להם זכר ליום שבנה המדינה, ומתחךך יוכרו, שיש להם אדון שבנה המדינה, ויזכרו איך הייתה ישבתם בתוכה, שהיו עבדים והוציאם לחירות. ובמעבר זה ראי לשמור את יום השבת, להוראות על חידוש העולם ועל יציאת מצרים מעבדות לחירות. וזה שאמרו רוז"ל: „זכור ושמור בדיבור אחד נאמרו“ (ברכות כ, א'), ככלומר כי השבת בא לא להוראות על מציאות הפועל והחדש העולם בלבד, הגוזר בדיבור „זכור“, כי גם הפילוסוף יודה במציאות הפועל, ואין מי שיכחיש זאת וולת כת אפיקורס, אבל עיקר השבת בא להוראות על מציאות פועל ברצו תמיד וגם אחר בריאות העולם, כמו שנזכר בדיבור „שמורי“.

שנזכרת יציאת מצרים, שהוכר מתוכה שהשם יתברך עשוה במציאות חפץ ורצונו. ולא בעת בריאת העולם בלבד, אבל גם אחר שנתהדרש הוא משגיח ומשנה הטבע לעשות חפץ ורצונו בכל עת. כמו שעשה ביציאת מצרים. להוציא מלב האומרים: אין כל חדש תחת השם. ועל כן אמרו כי "זכור" המורה על מציאות הפועל, ו"שמור", המורה על מציאות פועל ברצון תמיד על צד ההשגהה, שנייהם בדברior אחד נאמרו, לומר: בדיבור מצות השבת, כי הבונה בו להורות על מציאות פועל ברצון תמיד ומשגית, לא על מציאות הפועל בלבד. — ואחר כך אמר "כבב את-אביב ואת-אמרא", לפי שהוא מן הידוע, שאין המלך שבנה המדינה נגלה בכל יום לאנשי המדינה והיה, ואם יוכרו אנשי הדור התואר. שראו בירת המלך אל המדינה, את קבלת עול מלכותו ושاملך בנה את המדינה והוציאים מעבודות לחיירות, הנה הבאים אחריהם, שלא הרגשו בעבודות כלל ולא ראו כניסה המלך במדינה, יבואו למadow ולחשוב, שהמדינה היתה שלהם תמיד ושהוא מושל עליהם. אין דרך לצאת מן השטוט הוזאת אלא בהיותם נכנים אל האבות ומקבלים המוסר מהם, כי הם יודיעו את בניהם, איך היו עבדים ושאדוו אחד הוציאם לחירות והוא שבנה המדינה והשיכון אותם בתוכה. ולזה היה מן ההכרה, כדי שלא תשכח ממשלה המלך בכל המדינה והטובה, שעשה עמם, שהוציאם מעבודות לחירות, שכינעו הבנים בכל דור ודור אל האבות ויקבלו דברי מוסרם עליהם. ובבעור זה בא הדיבור החמישי, שהוא "כבב את-אביב ואת-אמרא", להזהיר על הקבלה, רוצה לומר: שימוש האדם לקלט האבות, שהוא עיקר כלל לכל הדמות, שלא יציר מציאותם אם לא יהיה האדם נשמע לקלט האבות והכמי הדת — ונשלמו בזה הדיבור כל הדברים הכרחיים אל האדם בבחינת מה שבינו ובין השם יתברך, הם הדברים המתחיזים על העבר לעשות בבחינת האדון. ואחר כך שב להזהיר על הדברים הכללים, שהם הכרחיים אל האנשים בבחינת היitos והתקייםם במדינה, כדי שישלם הקיבוץ המדינה. והדיבור הראשון מהם הוא שצידם כailo היא גוף ומצד' חבריו, וזה "לא תרצה", ושישמור ממוני, וזה "לא תננו", כפי פשט הכתוב; ושישמור הדבר שהוא ממוצע בין גופו וקנינו וזו אשתו, כי היא מצד' מה כailo היא גוף ומצד' מה כailo היא קניינו, וזהו דיבור "לא תנאף". ואחר כך שב להזהיר ולומר, שלא יספיק לאדם שיזהר מלהיות את חברו בפועל, או בגוף, או בממוני, או באשתו, כי גם צידם שיזהר שלא יזקנו אףלו בדברior, וזהו "לא תענה ברעך עד שקר", וגם לא במחשבה — וזהו "לא תחמוד אשת רעך שדהו ועבדו ואמתו ושורו וכל אשר לרעך". ובזה נשלמו הדברים הכללים הכרחיים אל האדם בבחינת היitos באשר הוא הכרחי להשתחף עם זולתו. ולזה היו אלה העשרה בשניות, להורות שני העניים, עם היitos נבדלים זה מזה, הנה הם הכרחיים לשליימות האנושית. האחד בבחינת שלימות האדם מצד' עצמו, והשני בבחינת היitos חלק מדינה. ולזה היו חמשה הראשונים בלח אחד, להורות שallow הם כל אחד מיוחד בפני עצמו, ובשני allow הכללים נכללות המצוות כשיועין בהם. ועל דרך מה שאמרו רבותינו זיל בתורת כהנים (פ' יד, דף מה, ע"ב): "ואהבת לרעך כמוך" (ויקרא יט, י"ח) — רבי עקיבא אומר: זה כלל גדול בתורה. בן עזאי אומר: "זה ספר תולדות אדם" (בראשית ה, א') — זה כלל גדול מזה.

(עיקרים)

רבי יצחק עראמה

ראית הקולות

“וכל העם רואים את הקולות” (שמות כ, י”ח) — יאמור, שהם קיבלו שם מהפשתת חמריותם שיעורי-מה, שהספיק להם לראיות ולהשיג קולות הדיברות האלוהיות העם היה עדין שם לפידים וקול שופר, שהם כינוי המתרידים והמנוגעים מצד מעלה המושג, כי על כן היה ההר עשן. וליה החשו עיניהם מראות בזיו האור האלקי המדבר בם. והוא טעם “וירא העם וינווער” (שם), כי ראו הרחיקות עדין עצומה מאד ונזדעוו מהענינים הנוראים, אשר לא יכולו שאתם ואמר: “דבר אתה עמו נושאה” (שם שם, י”ט), שכבר נספיק לשימוש מפיק הדברים. “ואיל ידבר עמו אליהם” האדר, “פָּנִים נְמֻות” מעוזם הצער, אשר נבהלו מפניהם. “ויאמר משה אל-העם אל תיראו” וגוי — ירצה: אל חיראו שידבר העם יתעללה עוד עם כל קhalbכם על זה האופן הנורא ושיפגע בכם בזה השיעור מהחרדה והצער, כי לבעבור נסות אתם” זאת הפעם “בא האללים” — ירצה: שתהייו בעלי נסיון לדעת. כי ידבר אליהם את האדם וחוי, כמה שנאמר: “בעבור ישמע העם בדברי עmr וגו’ יאמינו לעולם” (שם יט, ט). ועוד שנייה: “ובעבור תהיה יראתו על פניכם לבליך החטאו” (שם כ, כ) בעבור על דברי רצונו אשר יצוה לכם על ידי עבדיו הנבאים. כי מעתה תראו חתת ותיראו, כי יבקש מידכם בכוח גדול וביד חזקה בכמה עניינים נוראים וymbhilim, אשר ראייתם אליהם שעם כדי שייראו מלפניו וככה יעשה וככה יוסיף להפרע מעוברי רצונו. ובכלל אל תיראו מאשר אמרתם “פָּנִים נְמֻות”, שאין הכוונהISM שימשך מזה המות, אשר יראתו מפניהם. אדרבה, הכוונה היא, שתשאזר היראה לבדה על פניכם לבליך החטאו לפני מפט מות, אשר תמותו עליו. משל למי שדורך קשה נגד זולתו, והוא ירא כי חז פהאום יהיה מכחו, ואומרים לו: אל תירא, כי לא חוץ להכotta בחמה שפוכה, כי אם שתירא תמיד מפני קשת דרכה. ואמנם בזה ברא ה' הדשה בארץ, אשר לא נראתה ולא נשמעה בכל הדורות שעברנו, אשר לא יראו את ה' מצד ראותם שהעולם מחויב. והנה עם זה “ויעמד העם מרוחק ומשה נגש אל הערפל אשר שם האלילים” — וזה משא כתאמור אל-בני בינויהם לכל שאר המצוות והאמירות, כמו שסמך: “ויאמר יי אל משה כת אמר אל-בני ישראל אתם כי מניהים דברתי עמכם לא תעשון ATI” וגוי (שם כב, כ”ג); “ואלה המשפטים” וגוי.

הענין מבואר מעדות התורה בכךן והוא מה שביארו במשנה-תורה: “וינגד לכם את בירתו אשר צוה אתכם לעשות עשרה הדברים וכיכתם על שני לחות אבני. ואותי צוה יי בעת היא ללמד אתכם חוקים ומשפטים לעשותכם אותם בא-ארץ” וגוי (דברים ד, יג-יב”). בא במפורש, שכל עשרה הדברים שמעו מפי הגבורה, אמן שאר המצוות שמעו מפי משה, כמו שאמר בכך רשות הדברים: “דבר אתה עמו” וגוי, וכן נאמר שם אחר סיפור רשות הדברים: “את-הדברים והלא דבר יי אל-כל-קהלם בהר” וגוי (שם ה, י”ט). ועוד אמר: “לך אמר להם שבו לכם לאלהיכם: אתה פה עמדו עמדך ואדברה לך את כל-המצוות והחקים המשפטים אשר תלמדם ועשו בארץ” וגוי (שם שם, כ”ז-כ”ה). “עקורת יצחק”, שםות)

רְבָנוּ בְּחַיִ

שְׁלוֹשׁ תִּבְוֹת

דע. כי כל מצות התורה נחלקות לשלוֹשָׁה חלקיים. יש מצות תלויות בדברור, כגון לימוד תורה, שכתוּ בה «ודברת בם» (דברים ו, ז). ומצות קידוש והבדלה, שכתוּ בה זכרוּ ר' ואמרו ר' זיל: «זכרו בכניתו וביציאתו» (פסחים קו). וכן מקרה מגילה מדאיתא זכירה זכירה, כתיב: «זכר זאת זכרוּ בספר» (שמות יי, יד). וכתיב ב מגילה «ונכרים ונעשים» (אסתר ט, כ"ח), מה להלן בפה, הכי נמי בפה. ויש מצות תלויות בלב, כגון האמונה בקדוש-ברוך-הוא שהוא בלב, וממצות היחוד וממצות אהבה לשם יתרך. ויש ממצות תלויות במעשה, כגון ציצית, תפילין, מזוודה, לולב, סוכה, שופר, מילה, צדקה וכיצא בהן, ושלשות רמזן משה בפסוק אחד, והוא אמר: «כִּי קָרוּב אֶלְיךָ הַדָּבָר מֵאַפִּיךָ וּבְלִבְכֶּךָ לְעַשּׂוֹת» (דברים ל, י"ד) — ביאר שלשות חלקי המצוות, שהם מצות הפה והלב והמעשה. ודבר ידוע, כי כל מצות שבתורה אין אלא לתקון הלב. כי הלב הוא העיקר. והוא הכוונה בכתב, שהכוונה מלה «ובלבך» במשמעותו, כי עיקר כל דבר שבעולם הוא אמצעיתו, והארץ היא נקודת אמצע השמים. ולכן דעת מקצת החכמים. כי השמיים נבראו בעבר הארץ, ואם כן הארץ עיקר. ודרשו זיל: עיקר שכינה בתחוונים היהת, שנאמר «וישמעו את-kol יי אלהים» וגוי (בראשית ג, ו). וכן באדם הלב עיקר, שהוא באמצע הגוף. — ולפי שהלב עיקר הגוף וכל האיברים תלויים בו, לכך השם בכתב במשמעותו, כי המחשבה קודמת לדיבור ולמעשה, ועל כן כשהתפלל דוד המלך לחדר בקרבו רוח נכוון בקיום המצוות, שאל עוז וסיווע מאת השם יתרך שיברא לו לב טהור, שהוא עיקר כל האיברים, שבו ישתדל בקיום התורה והמצוות וישיג רצון השם יתרך. ופירוש לב טהור מן התאותות שההמשך אחריו התאותות נקרא עוז, והעוזן קרוּי טומאה, וכן אמר דוד «ומחתאת טהרני» (תהלים נא, ד). וטהרת הלב הוא שימנען מן התאותות. —

וזאת היא הכוונה בעשרה הדיברות, כשהתחיל במצוות הלב, היא מצות האמונה, והוא אמרו «אנכי יי אלהיך». ובא להזהיר את האדם להתאמץ באמנות הלב, שיש לעולם בורא נמצא, והוא סיבת כל הנמצאים ומהוויב המציאות. ועל כן התחיל במלת «אנכי», המורה על נמצא, להורות על מציאתו יתרך. והוא מצות עשה של «ויעדעת היום» וגוי (דברים ד, ל"ט), ואחריו כן אמר «יי», שהוא השם המיחוד, והכוונה בהו לייחד אותו הבורא הנמצא, והוא שהזכיר השם המיחוד המורה על ייחדו, כדי לעצמי הקבלה, והוא מצות עשה של «שמע ישראל». ואמר «אל ה' יך» — הכוונה בו לאחוב אותו הנמצא היחיד יתרך, כאשר אמר: «ואהבת את-יי אלהיך» (שם ו, ה). וענין אהבתה הוא, שנחשוב ונתבונן פיקודיו ומצוותיו עד שנשיגו ונתענג בהשגתו תכלית תעוגג, וזהי אהבתה המחייבת. אמרו בספר: לפִי שנאמר «ואהבת את-יי אלהיך», אני יודע כיצד אהוב אדם את המקום, תלמוד לומר «והיו הדברים האלה» וגוי (שם שם, ר). שמתוך כך תכיר את בוראך. ושם עוד: «ואהבת את-יי אלהיך» — אהבבו על הבריות כ아버지ם אביך, שנאמר: «זאת הנפש אשר עשו בחרך» (בראשית יב, ה). כמו שהעיד עליו הכתוב «아버지ם אהביך» (ישעיה

מא, ח).قولמר, כשם שקרא בני אדם להאמין מרוב אהבתו, כך אתה תאהבבו עד שתקרו בני אדם אליו. והוא למדת בשלש תיבות הללו „אנכי יי אלהיך“, שבאו לרומו על שלוש מצות עשה הראשונות, הקודמות לשאר מצות. הן מציאות וייחודה ואהבתו, ותמצאים שלשתן בפסק של קריאת-שם: מציאות — „יי אלהינו“; ייחודה — „יי אחד“; אהבתו — (כד הכתוב, שבועות) „ואהבת את-יי אלהיך“.

עוריה בן אפרים פיגו

כמה חביב עליינו המועד זהה

חג השבעות הקדוש על כל ג' הרגלים להיותו מיום עליון יקר תפארת גודלה התורה שתתעללה, שהיא הכללית הטוב המוחלט. וכבר אנו מורים כמה וכמה חביב עליינו המועד הנורא זהה. בימה שאנו סופרים ימי העומר מליל שני של פסח ואילך, אבלו אחורי שיצאנו בלילה הראשון מתחת יד היוצר הנוטה אל הערב ואכלנו לחם עוני להכניונו ולרנסו התאות. מיד אנו מתוארים להכנס תחת שעבוד עבדתו יתברך, באהבת הטוב, שהוא קבלת התורה. ולא ידענו מתי יגיע יום זה. וכל יום ויום אנו סופרים והולכים: כבר הלכנו למם כך וכך ומתקרב הומן להגעה אל הפצז — כאשר הוא מORGEL מוד אצל הולכי דרכים היודיעים מה מילין יש להם לילך. כי בכל שעה ובכל רגע שאל ישאלו ויבקשו לדעת כמה מילין הלכו עד עתה.

רבי ישעה הורבץ

„אנכי“ ו„לא יהיה לך“

אללה העשרה (עשרה הדברים) כוללים כל התורה וכל המצוות, להיותם עיקרים וורשיים להם. ולזה היו עשרה הדברים יוצאים ומסתעפים מסוד עשר ספרות, שהן נחתמו שמים ואرض, וכל הדברים העליונים והתחתונים מהם יוצאים ומהן נמשכים והן הרשיטים והעיקרים לכל. ולפיכך עשרה הדיברות היו כדוגמתן — שרשים ועיקרים לכל המצוות ומהן יוצאות ומסתעפות. והנה המאור העליון, מקור התויה, הוא העיקר והשורש לכל ההויה, כי בו היו גנותות וממנו נאצלו ובו תרד' מאורות מנין כה'ר, וכונגדם תריד' מצוות אותן בעשרה הדיברות, אשר ממש נאצלה התורה العليונה, הכוללת תריד' מג מצוות וכונגדן מסתעפות יוצאות מעשרה הדיברות, והשבעה הנטוריות כונגד שבעת ימי בראשית. ולזה באו הדיברות החתוםים בשם אהיה שהרי תחילתו א' וסופה ד' — א"ד טוב לישראל. וכן דבר „אנכי“ כולל כל שאר הדיברות והוא עיקרים ושרשים, שהוא סוד קבלת מלכות שמים. והוא כולל כל העיקרים, שהם נתחביבו כל חלקו התורה והמצוות, שהם בכלל עשרה הדיברות, כי „אנכי“ יורה על מציאותו, ומהמציאות נתחביבו החוקים, שהם גוירת המלך, והוא החלק הגדל בתורת ה', מורה על היהותו מהויה הויות כולם והוא אשר

חידשם והמציאם והוא לבודו הקדמון האמתי. ומה הערך נתחייב הדעות והאמונות האמתיות הנקראות בתורת "עדות" אלהים המורה על ההנאה וההשגחה. ומה הערך נתחייב החלק בתורה הנקרא "מצוות", אשר הוצאתיך מארץ מצרים הוא פינה היכולה בבלתי בעלת-תכלית, וממנו נתחייב החלק הנקרא "משפטים".

הנה כי הדיון הנכבד הזה שורש ועיקר לכל הדיון כולם, אשר הם כלל כל התורה, ועם שכל אלה העיקרים — מהם היו בידם קבלה מהאבות ומהם מה שהשיגו בחוש מה שראו במצרים, הנה עם כל זה רציה הקדוש-ברוך-הוא, שיגיעו להם כולם ושישיגם הנבואה בעניין שיתאמתו להם אמות חזק, הוואיל והם העמודים הגודלים. שכל האמונה תלויות ועומدة עליהם.

והדיון השני, שהוא לא יהיה לך אלאים אחרים על פנוי, שהוא המורה על הייחוד ובאמרו "על פנוי" חזרה על כל אלה העיקרים מציאות וקדמות והשגת ויבלה. שהוא אחד בהם והם פניו, כלומר פנינים בו ואינם חזק ממנה, הווירם שלא יבקש אלה הדברים מזולתו, כי לא ימצאים בשום כוח ולא בשום נברא כלל, כי אלה הם אחרים בו ואינם חזק ממנה ובכל כוח זולתו, הם אחרים להם, כי הם תלויים בו ואין להם מציאות וקיים כי אם ממנה. ואלה שני השרשים הגיעו להם לישראל מפי הגבורה, להיוthem עיקרי האמונה, ולא הוצרכו למשה שיפреш להם שם שום דבר. כי עם שהגיעו להם כל הדיון מפי הגבורה, הנה הוצרכו אחריו כן לפירוש מפי משה, וזה בשמונה דיברות. אבל באלה השניהם הגיעו להם בשלימותם כמו שהגיעו למשה. וליה החליטו בהם הגוירה באמրם: "אנכי ולא יהיה לך" מפי הגבורה שמענו. ולא באהו הלשון למעט ולומר, שלא שמעו אלא אלו, כי יסתור בזה כל הכתובים המעידים, כי כל הדיון שמעו מפי הגבורה. אבל הכוונה, כי מניין תורה, שהן תרי"א מצות הנכללות בשמונה דיברות נאמרו למשה מסיני ביארון ופירושן, זה אשר ציוה לנו משה, כי כל המצוות נכללו בדיון וכולן השיגום ישראל בכל, אמנם פרטיהם ופירושיהם הם הם ששמעו מפי משה. וזה בכל הדיון קובל ווזיל, הראשונים. שלא הוצרכו בהם לשום פירוש מפי משה. וכך בכל שאר הדיון קובל ווזיל, שהТИו פרשיותה ודקדוקיה של תורה. לנין יראה מכונת "פרשיותה" כלומר הפירושים בכל דבר ודבר, וכן הראותם, שהיו עתידיים לדדקם בהם הנביאים והסופרים, ולא זה בלבד, כי אם גם סתריהם וסודותיהם השיגו, וכן אמרו במדרשו של ר' שמעון בן יוחאי עליו השלום: כל דבר ודבר היה מלא כל אותן הטעמים, כל אותן דברי הגוירות, שכר ועונש, סודות ונסתרות כבית-אוצר זה המלא מכל.

יעקב ברבי צבי (יעב"ץ)

זמן מתן תורהנו ולא יום מתן תורהנו

בחג השבועות אומרים זמן מתן תורהנו. אף על פי שמתן תורה היה ביום החמשים אחד לספרית העומר, מכל מקום לקביעתנו שזעיר חסר — לעולם הוא ו' בסיוון, שבו ניתנה תורה אליבא דחכמים.

הרבי יהושעaben שועיב

אננו אומרים זמן

לכך אין אנו אומרים יום מתן תורהנו כמו בראש השנה או ביום הקפורים שהם יום אחד שאנו מזופרים היום ואין אנו אומרים זמן תורהנו או זמן סליהתנו, אלא יום טרואה, יום סליהה. אבל בפסח וסוכות שהם שבעה ימים נמשכים אנו אומרים זמן חירותנו, זמן שמחתנו. ובכאן היה לו לומר יום מתן תורהנו אלא בעבור שאיננו מתנית' תורה ממש אנו אומרים זמן, כי ביום ג' עלה משה להר ונתקעט בקבלה ימים רבים מן ההר אל העם עד יום אחד וחמשים. אבל בעבור קדושת היום הנכבד שיש בו מצד אחד, אנו מזכירים בו גם מתנית' תורה שהיה גם כן בו ולכן לא הזכירה התורה בוה החג מתן תורה אלא חג שבօות ולא אמר "כי בו נתתי לכם תורתاي", כמו שאמר בפסח "כי ביום זהה הוצאה" ובסוכות "כי בסוכות הושבתי".
(דרשות, נט, עמ' א, דפוס קראקה)

הרבי יעקב קראאנץ (המגיד מדובנה)

נותן התורה

"בחדש השלישי... ויסעו מרפידים... ומשה עלה אל האלים" (שמות יט, א'ג'). ראיו להבין, כי לפי סדר וצחות הלשון יותר מהצדוק היה שיאמר "ויעל משה" וגנו. והנראה בזה להקדים דבריהם זיל במדרש: "באותה שעה ביקשו מלאכי השרת לפגוע במשה, עשה בו הקדוש ברוך הוא קלسطורים של פניו של משה דומה לאברהם. אמר להם הקדוש ברוך הוא: אַיִלְתֶּם מִתְבִּישִׁים מִמֶּנּוּ לֹא זֶה הוּא שִׁירְתֶּם אַצְלוֹ וְאַכְלָתֶם בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ?"

משל לשר-צבא גדול, שהוא חשוב ונכבד מאד בעיני המלך, עד שלא היה עווה דבר כי אם על פי עצתו. ויהיה למלך בן רך וענוג, ובכל פעם צורך לו להמתיק סוד עם שר-צבאו, צוח לבנו לסור מעצמיו, כי "כבוד מלכים הסתר דבר". ויהי שר-צבא זה מתחפער בפניו כל שרי המלך לאמור: הלא אנחנו טוב לו גם מפרי בטנו, כי בעבורו יפריד מעצמיו גם את בנו יקירו ויקח מועד להתבוזד עמי בחדר-היכלו ויגד לי את כל לבו. והגינו דבריו אלה לבן המלך, ונעצב הבן והוא על דבריו שר-הצבא ועל רוב גאנונו, מאשר הוא יקר בעיניו (של אביו) ונכבד יותר ממנו. והפליג כל-כך להתעצב אל לבו עד כי נפל למשכב. ויבואו הרופאים לבקרו ויבקרו בו, כי כל מחלתו באה לו מרוב עצבות. ויאמרו כי לא יועיל שם מזור ולא צרי גלעד, אבל רפואתו קרובה על ידי אשר יבקשו לו מני שחוק והיתול, שעל ידי כך יתפעל בעצמו לגרש עצבונו ויגוננו. ויצו המלך להביא לפניו הרבה כל-ישראל, המיטיבים כל לב, אבל לא פועל דבר, כי כבר היה מORGEL בהם. ויקרה המלך לחכמיו יועציו, אולי ימצאו מהה ברוחב לבכם איה עניין חדש, המשמש את הנפש. מה שלא ראה עוד בנו יחידו מפולם. ויתיעצו ויאמרו למלך: יצא דבר מלכות לפניו על כל המרים והפקדים.

אשר בחזר המלך, כי בכל יום יתחפש אחד מהם בצורת דוב וכדומה, ויבוא כד לפני בנה, ואין ספק כי יכיר את כל אחד בכחונו ופיקודתו, ועתה באשר יראה אותו מצחק לפניו יתפעל בשחוק ושב ורפא לו. יהיו כן, וכיום ויגיע תורו של שר-הצבא הגדול והוא התחפש על כחונו בדמות דוב ובא אליו והיה מצחק וברקע לפניו, והוא הכירו וימלא שוחש פיו ולבבו נתמלא שמה עזומה. יהיו בזאת השור ההוא החוצה, נלו אליו שרי המלך ואחותות מרעייו ויאמרו: הנה עתה ראה גם ראה, כי אהבת המלך לאחר אינה כאשר אל בנו. כי הלא בחלותו ציוה עלייך להתחפש בדמות דוב, מה שהוא לך בזון גדול, כדי להפיכך רפואי לבנו אהובו לחתה שמחה בלבו.

הנמשל: המלאכים, שרי מעלה, הסתכלו בעצםם, שאיז ערך כלל לגודלם וחסיבותם בין קרויצי חומר, כי מה עצמים נבדלים העומדים ממעל לי, ובנ"דם לו הארץ והוא שפל וירוד. لكن הפליגו ויאמרו: מה לילדי-אשתה בינוינו? «תנה הורך על השמיים!» ומי כהחים יתרברך, שבירר למלאיכים, כי יכירו וידעו, שהיבטים שלبشرיהם גדולה יתר מאך מהיחיבת המלאכים. וזה מה שעשה הקדוש-ברוך-הוא לסתור פניו של משה דומה לאברהם ואמר להם: אי אתם מתבישים הימנו, שירידתם אצלו ואכלתם בתוך ביתו? כי בהיות אברהם דואג ומטעצב אל לבו על שלא היו אורחים באים, בהכרח באו המלאכים בדמות אנשים לאכול אצלו לחם. מה שהוא בלתי נאות לשכל רוחני, כי אין לפניו לא אכילה ולא שתיה. ועם כל זה מה אהבת אברהם צוה להם לשנות את הסדר ויאכלו. הנה מזה עלייהם לראות את יקרתו של המין האנושי, שהוא עיקר במשיע ידיו יתרברך, ובנים מה להו... «בשבעה שעה מטה למרום, אמרו מלאכי השרת לפניו הקדוש-ברוך-הוא: מה לילוד-אשה בינוינו? אמר להם: לקבל תורה בא"ו וכו'. מה אנו ש כי תוכרנו?» וגנו. אמר לו הקדוש-ברוך-הוא למשה: «החוור להם תשובה» וכו'. וסיום דברי המאמר: «מיד כל אחד ואחד נעשה לו אהוב ומסר לו דבר, שנאמר עליית למרום שבית שני לקחת מתנות באדם» (תhalim סה, י"ט) — בשכר שקרואך «אדם» לקחת מתנות. אף מלאר-המות מסר לו דבר, שנאמר: «ויתן את הקתרת ויכפר על העם» וגנו (במדבר יג, י"ב). אי לא דאמר ליה, מי הוא ידע? (שבת פח). ויבואר על פי דמיון:

משל לעשיר גדול, שהיתה לו בת יחידה ושידך אותה לבחר אוחד מופלג בשלימותו. ויהי קודם החופה יצא עליו שם, שהוא גנו ומווכה בגונו במomin שבスター. והיתה שמחת הוא נכוצת. והוא הולך ומצטער מאד, שננתן בתו לחתן כהה. ויהי כי עברו כמה ימים אחר הנישואין בירר החתן את הדבר, כי שקר העליו עלייה והוכחה את היפך, כי הוא בריא אלום כל כד, עד שהוא בטוח מפגיעה כל מחלוקת כל ימי חייו. וישמח אבי הכללה מאד. וייעש משתה גדולה, וישתו וישכוו עמו. ויהי כתוב לבו ויאמר אל חתנו: לך נא החדרה וופש בכל כלי הנבחרים. וכל אשר תשאל נפשך קח לך. וילך ויחפש וימצא כלים נאים ומיידים מלאים רפואיות. והיה בוש לבש שיתגנו לו הכלים ההם עם הרפואות, מפהה החשד, שחשדוו לחולתה. אבל בא ואמר להם: הלא תחדו ותאמינו, שאין לי צורך בהם כלל. אלום הן אתם גמרתם אומר בלבבכם, אני חולה וצריך לרפואות והסכימה דעתכם לסכול

מנני הוצאות הרפואות, אם כן למה אפסידם עתה, גם כי אין צורך בהם? הנה אתן אותם לאחרים ואגמל טוב לצריכים להם.

הנמשל: משה רבנו, עליו השלום, בعلותו למרום ונתקשרות בעליונים, היה הדבר כמו זו בעניין המלאכים, עד שאמרו עליו: «מה אנוש כי תזכרנו ובניאדם כי תפקדנו?» ובאמת הלא בעיניהם ראו אחר כך, כי איש-ישראלים הוא ממש כמלאכי-מרומים. ועל כן בראותם אחר כך לפיסו אותו במתנות, הנוצרות לעיל, שמסרו לו, גם כי מהר אך לモתר לנו, כי שומר התורה כמותו לא ישמש בדברים כללה לעולם, עם כל זה לקח המתנות, מפתח שקראותו הchילה אדם והוא ראיות לו לפיו דעתם והסכמה. ועל כן עתה, אם כי איינו צורך להם, יתחסד ויתננו לבני-אדם הצריכים להם. וזהו: «לקחת מתנות באדם» — בשכר שקרואך אדם. והבן.

עוד נאמר: מה ראו המלאכים לעכוב את התורה, שתשאר בעליונים, שכבר ידוע כי עיקר התורה הוא אך בעבר ישראל, שקדמו במחשבה, וכאמור זיל: מוחשבתן של ישראל קדמה לכל דבר (בראשית ר'ב, א) ? ובויאור הדברים:

משל לגודול אחד, שהיה رب ומורה בעיר גודלה כמה שנים, ולעת זקנתו רצה לבקש לו מנוחה, לבلتוי יתרד עוד בעסקי ההמון הגדל הזה ובמשפטיהם הרבים, הכבדים ממנו. ועלה בדעתו לכתוב לעיר קטנה הסמוכה אליו, שיקבלוו עליהם למורה, כי שם ישב במרוגע, בהיות אנשים בה מעט. וקרא לאנשי עירו וישאל אותם לחותם דעתם, אם הם מסכימים עמו על הדבר הזה. ויאמרו לו: רבונו, כתוב בעיניך עשה. ויכתוב לראשי העיר ה'יא לאמור: אם תאבו, קבלוני נא אצלכם למורה. והם נאספו ויאמרו: טוב הדבר. ויבחרו מהם אנשים ויקחו עגלות וישלחו לשם לשאת אותו ואת ביתו. ויהי בבוא העגלות, ויתחכזו גודלי העיר ולא נתנו לנסוע מן העיר. ויאמר אליהם: הלא שאלתי את פיכם תחילה והסכימה דעתכם על הדבר, ועתה מה לכם להתנגד? ויאמרו אליו: רבנו, חילתה לנו מעשות בדבר הזה. הנה העגלות לפנייך, קח ולך כאות נפשך. ויהי העגלונים אוסרים את מרכבתו, והם באו והכו אותם הכה ופצעו וינתקו את המוסרות, לאמור: את רבנו הגדל אתם באים לקחת מאתנו? שוא לכם, שוא! — וילכו העגלונים אל בית הרב ויספרו לו את אשר עשו להם אנשי העיר. וישלח ויקרא אותם אליו ויאמר: הלא תגידו, מה לכם להתעבר בנשים האלה? הלא בחוץ לבכם ובכניםון כפם באו הנה אחורי כי השלמהם לעצתי! — ויאמרו לו: רבנו, אבל עלייך לדעת, כי בכוננה עשינו כן, למען הפק טובתך. הנה אתה כתבת אל אנשי עירם, שיקבלו אותך אצלם, וממי יודע מה הם אמרים בלבבם, אולי מדמים הם, כי גדולי עירנו שאטו בכך לגורשך מעמן עלי-ידי איזו סיבה ועל-ידיך תהיה כל בעיניהם, לאמור: מי הוא זה הבא, לגור ויטופט שפטות? על כן יעננו לעשות כה למען יראו הם כמה נכבד בעינינו וכמה יקרת, עד שלא נתרצה מתחת הלוך מעמן כי אם בקושי גדול, וידעו להזהר בכבודך, שככל עיקר מה שלחנו אותו מפה הוא מסיבת חפצנו למלא רצון רבנו, להרגיעו מרובי העסקים המזומנים בעיר רבתי-עם.

הנמשל: התורה הקדושה עליה ברצונו יתברך לתחה למשה בארץ ולבנות לבני-אדם מורכב מחומר וצורה. הנה המלאכים, גם כי ידעו כי התורה אך בעבר ישראל, עם כל

זה התאמזו לחמוד יפה בכלם ואמרו: «תנה הוזך על השמים» לבונגה גדולה, כי חשש המלאכים פון אחרי שיקבלות תהיה אצלם כמו גר בארץ. לאמר: לו היתה חשובה, מה נתנו העליונים לתהה למשה? על כן עשו בכוונה: בעלות משה למורום לקבל את התורה, בקשו להפצע בו וחזקו דבריהם עליון, לאמר: «תנה הוזך על השמים, מה אונוש» וגוי, למען ידעו ישראל, כמה היא חמודה בעליונים, בלתי למען זכותם ניתנה למטה, ועל ידי כך ידעו להזהר בכבודה ובהדרה.

לוֹיִצְחָק מִבְּרַדִּיזֶבּ

תּוֹרָה וּסְינִי

א. יִשְׂרָאֵל הַמִּתּוֹרָה

השם יתברך נתן תורה לישראל ונשומות ישראל הם גוף התורה. כי ישראל ישנים שישים ריבוא ושישים רבעה הן אותיות התורה. נמצא ירושהם התורה. כי כל אחד משישראל הוא אותן מהתורה. נמצא מה שפקד משה את ישראל — לימד את התורה.
(קדושת לוי, בדבר)

ב. דִּיבּוֹר שְׁנָעָשָׂה סִינִי

הנה ידוע, שרבי יוסף נקרא סיני מחתה שהיה בקי בהלכות והיה כולל כל השמעות והמסכתות, וכינו אותו בשם סיני. ובכן רואים אנו, שהתיבה «סיני» מורה על כללות הכל, שבה נכללו כל התורה והדברים. והנה ידוע, שkol הוא כולל מכמה בחינות מאש ורוח ומים. ותנה דיבור אלהים אין לשער מה שיכול לכלול, ואצלו יתברך אין חילוק בין קול לדבר, כי יכול לכלול בדבר כל העניינים, כמו שעמדו בהר סיני. «אנכי ולא יהיה לך», שני דברים אלו כלות כל התורה, מה שאין הפתה יכול לדבר. אבל הדבר הגשמי אי אפשר לו לכלול זולת דבר אחד. אמנם כשאדם מאמין, שככל הבלים • ודברים היוצאים מפיו הכל כוח וחיות הבורא ורוח ה' דברו, ואו כשמקשר הדבר בקול והקהל במחשבה בשורש הרוחני וחיות אלתית, או אפ-על-פי שאין הדבר יכול לכלול כמה דברים יכול הוא להיות מכמה עניינים וכמה שכלים והדבר מתרופץ לכמה חלקים, כיוון שהוא דבר אלהים, כמו שאנו רואים בתורה: כל דברו של משה, כתוב בתורה — כל תיבה כוללה מכמה עניינים בדילין ומתרפשים לכמה גוונים. לכן דברי התנאים והאמוראים — כל דבר כולל מכמה עניינים מהמת שחיו הדיבורים קשורים בשורש וכחות אליהם. והנה כתיב: «ירושלים הרים סבב לה וי סבב לעמו» (תהלים קכח, ב') — ירושלים היא כנסת ישראל, שבה נכללו כל הדברים, והיא מוסבה הרים, ואין הרים אלא אבות, שרשיש הקדשה ברוחניות בעולמות בעליונים מסביבים את כנסת ישראל, וכל אחד משישראל צריך שייהה דבוק בשורש ויהיה השורש מאיר לעצמי בלי שום מסך ובלי שום תערובת רע חס ושלום. כל אדם צריך לדבק במידותיו הקדושות, וצריך האדם להיות עשה חסד בעולם, אך

העיקר שייהיו החסדים טובים, שהם החסדים משורש חסד עליון ולא יהיה בו חלק רע כי אפ"ע-על פי שהחสด הוא טוב מכל מקום לא יהיה מעורר בו רע, כמו שאמרו חז"ל: «כל מי שנעשה רחמן במקומן אכזרי» וכו' (קהלת רבבה, פ"ז). וצריך להיות החסד כולם טוב, וכמו כן הגבורות, מה שצדrik אדם להתגבר על יצרו ולהכניע כל חלקי הארץ ולשבוד תחת הטוב אוו כשבא אדם לידי עבודה אמיתי ומתדבק בשורש האמת, שם כוללים כל הגוננים. ואדם צדריך להתדבק בכל המידות, בחסד ובגבורה שלו וכשהיא באמת. וזה הוא כולל שלושה קויים, כי במידה האמת כלל הכלול, וזה בחינת ש"ין הכללה שלושה קויים. והוא «בחודש השלישי», שהוא בחינת האמת, שהוא הש"ין, שהוא משולש מחסד וגבורה ותפארת. כשהאדם מגיע לנחיצות האמת, אז הוא יוצא מכל חלקי הארץ ומכל המיצרים, וזה כתוב: «לצאת בני ישראל ממצרים» — שהם יוצאים ענפי השעבוד תחת הארץ, ולהיפך — כל חלקי הארץ נכנעים תחת הטוב והאמת. והוא כתוב: «בימים זהה» — בבהירות זו, שהיה עצם הקדוצה. על ידי זה באו «לדבר סיני» — יכולם לבוא לבחינת הדיבור של סיני, שהוא כולל כל הדיבורים וכל העניינים. וכן שادرם מדק את עצמו במידת הכללה, כמו כן הדיבור שלו געשה «סיני» וכול הכלול לפועל בדיבורו כל מיני השפעות טובות לכנסת-ישראל, כל מיני חסדים ויישועות לארץ ישראל. Amen. (קדושת לוי, יתרו)

רבי אברהם דוב מאברוטש

מדוע ניתנה תורה בחו"ל ארץ?

זה הוצרכו ישראל למעמד הר סיני קודם כניסה לארכ'-ישראל ולא נתן להם הקדוש ברוך הוא התורה בארכ'-ישראל, כי לא יכולו להיכנס לארכ'-ישראל שהיתה בה קדושה יותר מקדושת בית הכנסת. שהמתפלל בבית הכנסת צריך לכוון לבו נגד ארץ ישראל, שיש בה ירושלים וקדשי הקודש ובחינת אבן השתייה שמננה הושתת העולם, היינו בחינת מלכות, בחינת יראה שבשבילה נברא העולם, כידוע. וזו ראייה שארכ'-ישראל הייתה בה קדושה יותר מבית הכנסת בחו"ל-ארץ ומילא הרוצה ליכנס לבחינת ארץ ישראל צורך צדrik הזדוכות תחילת במידותיו שיתחבר בהן תחילת בחינת אהבה ויראה ותפארת לד' בלבד והזדוכות גדולת כניל'. ולכן לא יכולו ישראל להכנס לארכ'-ישראל עד שעמדו על הר סיני תחילת ופסקו זהמתן ונודכו ממידותיהם, בחינת אהבה ויראה ותפארת בלתי לד' לבדו ואחר-כך נכנסו לארכ'-ישראל בקדושה ובטהרה בשלמות.

(בתיעין, פר' ירלאן)

רבי נחום מצירנוביל

נעsha ונשמע

«בשעת שהילדים ישראל נעsha לנשמע יצאת בת-קול ואמרה: מי גילה רוזה לבני, לשון שמלאכי השרת משתמשים בה» וכו'.

הנה נודע, כי יש עולם התענוג, עולם הבינה, וכשמדובר הדיבורים בחדווה והתלהבות, בא לו התענוג אחר כך, כי מתחילה צריך להתריח עצמו בעובודה, שתאה התערורות ותשוקה שלו. וזה נקרא "עולם הבא", רוזה לומר: כי הוא בא תמיד בשעת בעובודה, וועלם העתיד נקרא "עתיד לבוא" בגמרה, ומשמעותו הוא מלשון בינה, כמאמר "כי שומע יוסף" (בראשית מב, כ"ג). כי לולא זה שהיו צריכים לטrhoח מוקדם, לא היה נחشب לעובודה, כי היה תואה כשאר התאות.

וזהו שאמרו ישראל "נעשה ונשמע" — רוזה לומר: נעשה העבודה ונטרחת, ואחר זה נבוא לעולם בתענוג, כדי שהיא החשוב לעובודה. יצאה בתיקול ואמרה: "מי גילה רוזה" וכרי "לשון שללacci השרת" וכו'. באמת הוא דבר גדול, כי גם אצל המלאכים הוא גם כן כך: מתחילה צריך להתעורר בתשוקתו לקדושה והחיות מהבורה יתברך.

קבלת התורה מחדש בכל חג שבועות

זהו "ביום הזה באו מדבר סיני" (שמות יט, א'), דרשו ר' רזיל: שייהיו חדשים עלייך ביום שניתנה. ואיך אפשר העניין? הלא התורה ניתנה וזה זמן ארוך, ואיך יהיו חדשים ביום שניתנה? אבל לפי דברינו מובן היטב, שבכל יום ויום מקדים נעשה לנשמע, שה היה עיקר קבלת התורה, כמובן, וזה "ואתם הדבקים بي אלהיכם חיים כולם היום" (דברים ד, ד). וצריך להבין, למה כתיב בשני שמות, "בה אלהיכם", היה לו לומר "ואתם הדבקים בי" ולא יותר. ולפי דברינו לעיל יובן היטב, כי אלהים בכל מקום הוא דין וצමץ, וזה "אתם הדבקים בה אלהיכם", היינו אפילו כשהוא מצומצם אצלם, שנפלתם ממדריכתכם, אף על פי כן אתם דבקים בשם יתברך באמצעות, כי הלא חיים כולם היום. ומיל הוא החיות שלכם? הלא הוא יתברך שמו ויתברך זכרו.

יש בכתביו האראי זיל, שבכל זמן מן הזמנים, כגון פסח, שביעות, סוכות, הוא נעשה בכל שנה, כשבא זמנו, כמו שהוא בפעם הראשונה: בפסח הוא יציאת מצרים, ושביעות מקבלים את התורה, וכן בכל זמן, ואיך מקבלים התורה בכל שבעות, והלא כבר ניתנה? יש לומר על פי מה שאמרו ר' רזיל: בכל יום יהיה בעיניך חדשים ביום שניתנה. ואתה זה צריך לקבל עליו בכל שבעות. (מאור עינים, יתרו)

האדמו"ר גדליה מלוניין לכל אחד באה תורה המסוגלת לו

בשעת מתניתורה קיבל כל אחד את התורה כפי ערך שורש נשמתו וכפי הכנתו. כמו שאמרו חז"ל שלכל אחד ואחד באה תורה והמצוה בשעת מעשה ואמרה לי, קיבל אותו על עצמו. הכוונה בזה שלכל אחד באה תורה המסוגלת לו מערך נשמתו מבחינת הפרדים. והנה עיקר ההכנה לקבלת התורה היא השפלוות וכפי ערך השפלוות שבאים כך תבצע בו שיעור הכל, לקבל בו התורה כפי גודלה וקטנותה. (חשאות-חן, טר ואותגן) • פlate רמו דרוש סוף.

צבי אלימלך מדינוב

למה חג שבועות אינו רק יום אחד?

למה חג הפסח והג הסוכות מהה שבעה ימים והג השבעות, זמן מתן חורתנו אינו רק יום אחד? והוא לדעתו להורות שמתניתורה היא למללה מן הזמן. דינה ימי הפסח והג הסוכות חוגגים בכל שנה שבעה ימים. שבוע שלם. ובכל שנה חוגגים בקביעות יום א' שבשבוע, יום ב' ואילך. מה שאין כן חג השבעות: יום מתן תורה אין לו זמן מוגבל, כיון שהוא רק יום אחד. הנה בשנה אחת יהול ביום א' ולשנה אחרת ביום ב' וכיווץ זהה, בלי ומן קבוע להניגתו, להורות אשר יום נתינת התורה אינו תחת הזמן. (بني יששכר, יי')

נפתלי הירץ וייזל

ביום השלישי בהיות הבקר

בא פ'יום, לא ק'יה פלפניו יום ק'מהו,
גם פאקרו יום נורא. יקרה לו, לא י'ה.
כי ביום השלישי זהו, בהיותם מפקר,
נ'הי קולות — — מאן באנץ לא נ'שפעו,
סקול נעם ומקול ספר צבבו — —
צום אל, העוזלה נפלוות צד אין טקה.
ו'קנחים רב עראיון, גראוי מקל-צבר.
לקרכים יורדים פקסים לא י'זרבו — —
פעל אליהם קי, מאן לא נזקו.
על-הקר צו נבד מחריד קל-רויאו.
לא צען, אשר יקינה קיים הגשם — —
אל פרשו צלי צענו עם צרפליטנה.
גם אל קול שופר חזק פאר השמיין.
נקלא ונפלא, במו לא שפחה און.
אם יתקע שופר קציר קם נחרדי.
אף-כ'י מקהל שופר יתקע בו מקעל.
על-כן קל-קם אשר במקנה טרדי
איש לא י'זא חוצה, מוף אלהלים נחכאג
זולתי איש קאלים, איש אלקיו יונגע
יבע, כי נטונאים הנדרלים קאלה
גאנדור רומס ישנאל וגביר בקעמו
בא קאלים זעיר עמם פון-האנשימים.
כי אנטם קאלים וסגולתו הקה.

עַל־קָנְזֶן־דָּבָר עַל־לִבָּךְ קָצֵם דְּבָרִי טוֹב טָעֵם:
 מה תִּירְאָו, מָה תִּפְחַדְוָו וְמָה תִּפְהַלְוָו?
 הַגָּה אֱלֹהִיכֶם קָא, אֶל טֻוב, אֶל רְבִ-חֲסָד,
 וְדָבָר עַמְקָם תְּרוּות אַפְתָּח, פְּשָׁפְטִ-צָּדָק.
 דָּגְלוֹ אַקְבַּת־עוֹלָם, פְּמַתִּי יִקְרָאָה,
 כְּפָשָׁוֹשׁ סְתִּין עַל־פָּלָה קָנְזֶן שִׁיטָּה אַלְיָה,
 וּפְדוּעַ תֹּזֶךְ אֲהָלִיכֶם מִסְכָּאוֹו?
 צְפָה לְקַנְאָת קָאָלִים פְּנִ-הַפְּנִגָּה צָאוֹו.
 עַקְדוֹ מָול פָּר קְרָשָׂו וּפְצָתוֹו פָּאַוְנוֹו? — —
 כְּשָׁמוֹעַ קָצֵם קְפִיו אַפְרִינְזָם אַלְהָה,
 יָצָאוּ רְלָם וּבְמַחְתִּיתָה קָהָר הַתִּיאָבוֹ.

הַמִּזְאָו פְּנִ-הַפְּנִגָּה אַדְ-הַקְּבוּל שָׁם לָמוֹ.
 נַיְיָ זָאָפְעָנוֹ פָּן פְּשָׁמִים.
 וַיַּרְדֵּ צְלָהָר סִינְיָי מַתּוֹךְ רַקְבּוֹת לְקָיָשׁ,
 וַיַּהַי סִינְיָי פְּלָדָשׁ, נַיְיָ פְּקָדָשׁ פָּלָדׁ.
 כְּאָשָׁר גַּלְהָא צָלוֹי פָּלָדָה נַקְבּוֹדָ פָּלָה
 הַוּדוֹ גַּפְהָ שְׁפִים, הַאֲרַץ הַאִירָה
 שְׁפִינְיָי בָּא וּמְבָלָאָבָר נַאיָר לָמוֹ.
 מַנְרָ שְׁזִיר זְנָתָה, מַנְרָ שְׁאָנוֹן הַוּפִים.
 אַלְ-קָלָ-קָקוֹם הַפָּנוֹ — שָׁם כְּרָנִי-אָוָר הַבִּיטָּוֹ
 נַעַלְמָם פְּקָלָ-אוֹרִים, אַלְ גַּבְרָם אַוְרָ פְּשָׁמָשׁ.
 כְּלַ-הַקְּבוּד, כְּלַ-הַגְּדָלָה יְמָם זֶה הַרָּאָמוֹ,
 הַיְמָה לְהַמִּנְחָה בְּקָה שְׁעַשְׁוֹזִים וּפְשִׁיבַת גְּנָזָשׁ.
 לְלַיִי חַרְדַּת אֱלֹהִים עַלְיָהָם נַפְלָה,
 כִּי רָאוּ הַהָר בּוֹעֵר אַדְ-לִבָּה הַשְּׁפִים,
 כִּי בָּרְדָה זָלָיָה בָּאָש לְוַעֲשָׂת.
 נַוְרָא אֱלֹהִים, יָגָע בְּהָרִים גְּזָשָׁנוֹ.
 גַּסְ-עַרְסָרָ פִּינְיָי צָשָׁן בָּלוֹ פְּקָנִי אַלְוָה,
 וְצָשָׁן נַכְבָּשָׁן צָלוֹה צָשָׁנוֹ מַפְלָה,
 וַיְחַנֵּר כְּלַ-הַקָּשָׁם מָאָד. נַבְ פִּיּוֹם הַנְּגָשׁ.
 — — — — —
 וּמְשָׁה גַּשְׁשָׁ אַלְ-הַעֲרָפָל לְמַקּוֹם לְדָשׁ.
 אָוּ נַפְתָּחוּ הַשְּׁמִים וּשְׁמִי הַשְּׁמִים.
 הַצְּסָם בְּמַחְנָה הַקָּהָה רָאוּ וַיַּרְאָו
 מְהֹוד אֶל וּמְמוֹנָה צִיקָּם לֹא רְאָתָה.

עוזם עוקדים פרצירים ניהי קול בקעל.
 קול גדול, נעה מקל-קளות עד אין-תום.
 קול אליהם טים, לא שמע שם קודם.
 בו שמעו בית-ישראל פקוט-אונגנים,
 (משירי תפארת), שיר י.

את-עשרה פקרים פשי אליהם.

הרב שלמה זיין

שבועות בספרות ההלכה

א. מקומו של חג השבעות בהלכה

ביחס לחגים האחרים מופיע חג השבעות מקום זעיר בספרות ההלכה. מועד הר סיני ומתניתורה לא נתגשבו בדמות של מצוות מעניות מיוחדות להם. סיני ותורה הם עניין לקודשחן של חג. לערכו המהותי וצבונו הפנימי, אבל לא להלכות מוצקות ודינים קבועים. אולי כך היא המידה. אין הכלל צריך לפרט ואין העיקר זוקע לענף. אבל כך או אחרת — עובדה היא שלא בלבד בתפילה ובקריאת התורה אין ליום מתן תורה שעין ולאוין מיווחדים (מלבד כמנון הקרבות של חותם היום שנганו בזמן שבית המקדש היה קיים). ישנו הדינים הכלליים הנוגאים בכל יומ-טוב: שביתת יומ-טוב ואיסור המלאכה — לכל פרטיהם ודקדוקיהם המבוירים במסכת "ביצה" (יומ-טוב בלשון הקדמונית) בתלמוד והלכות יומ-טוב בשלהן ערוץ. אבל אין הלכות שבועות לחור כדין שיש "הלכות פסח" ו"הלכות סוכה". סימן אחד ב"שולחן ערוך" (ח'ז'ד) "סדר תפילה חג השבעות" כולל כל הלכות החג ואף הוא נכלל בתווך "הלכות פסח".

(מתוך "המועדים בהלכה", עמ' ש"ה)

ב. למה עושים בגולה גם שבועות שני ימים טובים?
 למה עושים בגולה גם שבועות שני ימים טובים משום "ספקה דיום". הרי
 ששבועות לא היה אפשר לעולם להיות שום ספק בדבר, אפילו בזמן שקידשו על פי הראיה.
 שהרי מכיוון שידעו מתי הוקבע פסח, מילא מנו ארבעים ותשעה ימי הספירה ואחריהם
 הוא חג השבעות? רמזו לכך כבר הרמב"ם (קידוש החודש, פרק ג הלכה י"ב): "וכדי
 שלא לחלוק במועדות התקינו החכמים שכל מקום שאין שלוחי תשרי מגיעים שם (מחמת
 ריחוק המקום מירושלים) עושים שני ימים אפיקלו יומ-טוב של עצרת". ר' משה
 טופר (חתם סופר, אוריה, סמן קמיה) תמה על זה: יוצא שם אבותינו, בזמן קידוש הראיה
 לא עשו מעולם יומ-טוב שני של שבועות מחמת ספק, אלא "שלא לחלוק במועדות", ולמה
 אני צריכה להיזהר ב"מנחה אבותינו בידינו". משום "שמא יחוור הדבר לקללו"? מתווך
 לכך הוא מוציא מסקנה הפוכה מהראיה לכאן: יומ-טוב שני של שבועות חמוץ יותר
 מאשר יומ-טוב שני של גלויות. כיון שלא מחמת ספק נתקבל לכתihilation רק ממשום גזירה.
 דומה לשני ימים טובים של ראש השנה בזמן שאבו הדברים מן המנחה ולמעלת שנוגנים
 שם, שם, עמ' ש"ח)

ג. קוראים עשרת הדברות בשבועות בטעם העליון

שלוש פעמים בשנה קוראים עשרה הדברות בזיכרון בתורה: בשבת יתרה, שבת ואthanן ושבועות. וחסיבות מיוחדת לקריאה זו. כיודע — ביום המשנה לא היו מברכים כל הצעולים לתורה על הקריאה, אלא הראשון והאחרון ("הפתח והחותם") בלבד. אבל בעשרה הדברות ציריך העולה לברך תחילתה וסתופה (ירושלמי, מגילה פרק ג', הלכה ז'). ונחנו שהחכם פולח לתורה בעשרה הדברות (מן אברהם, סימן תכ"ח). וחילוק יש בין הקריאה שבשנות לוי שבשבועות בנוגע לטעמיים. שבשנות קוראים בטעם התחתון ובשבועות בטעם העליון (שם תכ"ד). וכן אנו נוהגים ביוםינו. עיקר החילוק בין הטעמיים הו: בטעם התחתון כל פסוק ופסוק נחלק לחוד, ואילו בטעם העליון — כל דברה ודיברה. "אנכי" ולא יהיה לך" נקוראים (בטעם העליון) כפסוק אחד. ולא תרצה" ולא תנאך" וכו' — כל אחד כפסוק נפרד. לפיכך "לא תרצה" הצדדי פתוחה בטעם התחתון וקמוצגת בסוף פסוק, בטעם העליון. התווין של תרצה, תנאך, ותגנוב רפויות בטעם התחתון ודגושות בעליון. ויש עוד שינויים הנובעים מחלופי הטעמיים. (שם, שם, שכ"ה)

זאב היידנרים

דברות ראשונות או אחרונות?

הנה לפyi עדות הרב בעל משאת בנימין¹ והרב בעל נחלת יעקב² ווילטם כן היה מנהג בני אשכנו מעולם לקרוא עשרה הדברות בטעם העליון בשבועות דזוקא וכדעת הרב חזקוני³ לא בשבת פרשת יתרו ולא בשבת פר' ואthanן. ועכשו רובם תפשו במנהג ספרד אשר הוכיחו בשיטת הרב "אור תורה"⁴ לקרוא לעולם בטעם העליון בזיכרון ובטעם התחתון בלבד. ויאמר החכם ר' שלמה דובנא בעל ת"ס (תיקוני סופרים) כי לאות החזקתו הספרדים בדעת בעל אור תורה בעבוד שני מיני הנגינות הנמצאים גם בדברות האחרונות בפי' ואthanן שאינן נקראות לעולם בשבועות. ועל זה מתעצימים הספרדים בחשbos שאין להתיירו בשום אופן. ויאמר ר' שלמה דובנא זיל בהתרתו שאפשר שאין החזק ל��רות בשבועות הראשות והטעמיים הכהולים של האחרונות לא זו מוקומם". וזה שיבוש גמור. והאחרונים בחרו בראשונות והטעמיים הכהולים של האחרונות נתונה לבחור אויזו מהן שירצו. וקריאת הדברות הראשונות בשבועות ממנהג כי אם מדינה כמו שכותב מגילה (לא): א' בשבועות קורין בחודש השלישי וכו'.

¹ משאת בנימין — שאלות ותשובות, לרבי בנימין אהרון סלונייק, קראקה, 1633.

² נחלת יעקב — פירוש לערשי של התורה, לרבי יעקב בן הגיל, 1742.

³ חזקוני — פירוש על התורה, גוסף לרשי', לרבי חזקיה ב"ר מנוח, קרימונה, 1559.

⁴ אור תורה — לר' מנחם די לונציאנו, על כל פתחות וסתומות וחסר ומלא בתורה וכו'.

הרמן כהן

מה בין נוסח ראשוני ובין נוסח שני של עשרה הדרות?

מושא אתה שמלל עשרה הדברים לא נשנה נוסח ראשון מנוסח שני אלא מצוות השבת בלבד. בשמות ניתנן טעם לשבת בכראיה ואף בכך באמת לא ניתן לשבת, כי שאפשר לתנייה, טעם דתי בלבד. מטרת זו אחרונה היא, שכן באה הבראה יכולה רק בשבייל השבת בלבד. ואף על פי כן אתה מושא שבספר דברים חסר טעם זה למורי ובמוקמו בא המאמר גדול: למן ינוה עבדך ואמתך כמור... על כן ציך ד' אליהך לעשוה את יום השבת וכור. ואל מלא לא היו מעלות אחרות לשבת אלא שבת זו בלבד, הרי היהת היהדות בתקנת השבת ובקיומה בבחינת כובשת דרך ההחקידות. ואף אם תנאי הכללה של ימיינו מכבים ים על כלל היהדות לשמר את השבת מחללה הרי הייתה השבת מעין סמל החברתי של היהדות. (מתוך *כתביהם על היהדות*, תרגום ג. וויסלטסקי).

התגלות על הר סיני

כשם שאין הבראה מסתורין, כך אין לראות אף את התגלות כמסתורין ולא כסתרה למשוג יחידות זאל השיר וברור. אדרבא היא תולדותם של שני מושגים אלו. שהרי מכיוון שהחזקת יהדותו של אלהים בבחינת מקור לשותו של העולם, ודאי הוא שעריכה היא לשמש גם בבחינת מקור למשוג האדם, כל שהוא מונבדל כגון דעת מכל יצרי עולם.

וממשמעות של דעתינו הכספי העיונית של רוח ואדם בלבד, אלא ערבה היא למוסר ומתחן כך גם לייצרו של רוח האדם המוסרי ולקיים. בדין הוא שתהא התגלות יוצאה מאט האל הייחידי בבחינת מקור המוסריות היהדות לאנושות.

שכלנותה של תורה האלהות העברית הובלטה בעיקר בזמנים זה שהיה מוצמצמת בו בעצם את התגלות: בבחינת מעמד הר סיני. ויש בעובדה ספרותית זו בלבד לשמש פתח מחשبة: כלום לא ניתנה כל התורה יכולה למשה מסיני? היאך יעלת על הדעת לצמצם את התגלות ולהעמידה על עשרה הדברים בלבד?

תכןן של עשרה הדברים — יסוד ושורש לכל תורה מוסר אנושית. שכן אין לה לו מוקור אלא באלה בלבד, שאלהי רוח הוא וייחיד הוא ואין לו דמות. תורה מוסר זו נכנסת לפניה ולפניהם של האדם על מאיוו ורצונותיו, גם לתוכן מבנים החברתי של חי האבורה. הלכך עומדת השבת, זו המצווה על שחזור עבד ושכיר يوم מעבודת עולם. במרכזה תמציתה זו של תורה המוסר. וגם אותו דבר *"מתן תורה"* שבו ציינה התגלות, מרחיק מתחן ודאות תמיימה כל צל של מחשبة על הסרת צעיף וגלויה המכוסה. מעשה ההודעה לבדו הוא לפני זה עיקר לגבי רוח הלשון העברית. ההודעה זו אינה

אלא מתן עצמו של אלהים, כשם שהוא נותן את עצמו בכל היוצא ממנו. בטيبة של הודה
וזו אין רוחה הרותי של אמונה האחדות מפלל כלל, ואינו מטפל בה טיפול יתר אלא
לשם הרחיקת כל הgesma וככל חמרי מעלה רעיון גלווי של האל היחיד.

האלים יוצר רוחו של האדם, ויוצר הוא רוח זה בבחינת רוח הקודש. וברירות
זו בלבד נפטרות כל החידות, הנראות כרוכות בגלווי של האל לבני האדם.

ואולם תורה משה אינה תורה עיונית בלבד, אלא גם ספר דברי הימים לעם ישראל.
צריך היה להשמע לעם בראש וראשונה את דברי ימיו ואת ראשית התהווות, כדי שתהא
הכרתו הלאומית מלאה את תעודתו הרוחנית, ותעודה רוחנית זו תתקיים בסיוון של הרגשות
עד עצמו של הרוח הלאומי והתלהבותו.

שיאמ שדברי ימי ישראלי הפנימיים הללו, הוא דמות זהרו של משה. אלום חלילה
לו להעשה גיבור או מעין-אלים ועל אחת כמה וכמה שלא היה לממוץ' אליו. ואולם
עם כל זה היה מן ההכרה שידא הוא סרטור ראשון להתגלות, ושיננתנו לוחות הברית על-
ידיו. ציריך היה שתבקיע דמות זוהר מעין זו את אפיקת המיתוס. מאחר שرك בסיוון ההכרה
ההיסטוריה אפשר היה לפרוץ דרך לרוחו של האל היחיד.

APHINNIYAH היא העובדה שמשה נקגה לתודעה הישראלית כ-משה רבנו. הוא איננו
המנלה, אלא הרב. גםאותה טرسות בין האלים ובין עמו ישראלי שהוטלה עלייה, אין לנו
רואים אלא כהוראה בעלמא. כל טرسות רוחנית הוראה היא.

יאה לו לסגנון קדומים זה של תולדות ישראל בכתביו הקודש, שנפתחה הפלאתו
של משה בציורים שאינם אלא גובלים ברוחני. צא וראה שלא חשו להשתמש בדברו מה
אל פה דבר בו". ואולם כשם שאין ליחס פה לאלים, כך אין לייחס דבר אל פיו של משה
דברים אלוobar אבן עזרוBAL שוננה לאמתם: "בלי אמצעי". כל עניינו של הגוני
כולו מואר ומוסבר בשתי מילים אלו.

ואולם הצעה המקראית והולכת מתוך תמיותה האפית ומשמעותם ומגעת לידי
עקבות שלמה. "פנים בפנים דבר ה', עמכם בהר מתוך האש". הרי שארית העם כולם
דבר ה', פנים בפנים, והוא אומר: פה אל פה. ושוב אין מקום ליתרונו של משה: לכל העם
חלק בו. וקריאה זו לעם כולם, שידמה למשה בקבלת התהgalות, אף היא מחזקת ומאיצה
את ההכרה הלאומית שתהא מתוערת להשגת תעודתה.

ואולם עוד לא הורחק כל אבק של הgesma הרוח האلهי בהופעתו על הר טיני.
וain זה פלא ספרותי, ביבוכו, באוטו מהלך התהgalות הרוחנית של העם עצמו,
שנאמר בספר דברים (ה ג'): "לא את אבותינו כרת ה' את הברית הזאת כי אנחנו
אליה פה היום כולנו חיים" — בגבוב זה של מלות הרמו אנו נעתקים מן העבר כולם, ושדה
חוינה של התהgalות מעבר להוות.

וכך הולך וgambar אותו רעיון גדול, שעלי-ידיו מרחיק ספר "דברים" את מקורה של
תורת משה מכל העולם והציגו כולם, כדי לכוננו ולקיים אך ברוחו של אדם בלבד.
בנאות גדול זה שבערבות מואב, שאיןי מהסס כלל לצינו כמעשה-אמנות השוב
ביותר בספרות-הדבר בטליה, ניתנן פתרון פשוט וברור לכל דבר התהgalות, הנראית

כמסתורין: «כי המצוה הזאת אשר אנכי מצוך היום, לא נפלאת היא מכך ולא רוחקה היא, לא בשםים היא אמר: מי יעלה לנו השמיימה ויקחה לנו... בפיך ובלבך לעשותך». מכאן ואילך אין כל צל מרופך על גבי רוחניותה הטהורה של הרגשות. התורה אינה בשםים, כי אם בפי כל אדם, בכח דבריו ובלבבו, הוות אומר: גם ברוחו של אדם. היא לא באה לו לאדם מן החוץ: מפנימיותו עצמו היא נוכעת ושרשיה ברוחנו נתוניות. באותה רוח אשר נטע בתוכו האל הייחיד כروح קדושה, כרוח הקודש, והיא היא רוח המוסריות. כלום יש עוד גם עכשו בהרגשות משום חידה? כלום אינה תולדה ישרה ממושג האל הייחיד?

האל הייחיד הוא לבדו מגלה הנוסריות הייחודית, מוסריות זו שאין חלוקה חלה בה ואני משנתה עם כל אדם ועם כל עם, זו שאחת ויחידה היא לכל דברי ימי האנושות שאין להם סוף.

ולבו של אדם משמש לה לקדושה ייחודית זו מקור מטפיך. (שם, כ"ל)

ח. ג. ביאליק

על ראש הראל

על ראש הראל, גָּרוּעוֹת גָּלוּ רֹם וְקִתוֹתֹת.
בראש בְּקָרְבֵּי יְמִים עַמְּד אֶת אִישׁ שָׁב.
בְּשָׂמָאלֹו מְפַתָּה עוֹ וְמִנְיוֹתָה אֲחֹזָה.
סְפָנִיו נְגַהָה הָודָה, לוֹ שְׁגֹור — בְּקָמְתִי צָב.

וְלִרְגָּלִיו תְּפַפּוּ שְׁנִי אֲנֻקִים גְּבוּרִי קְוַתָּה
יְלִקְמָה בּוּ קְפָּעָז, יְעַרְכָו אַלְיוֹ קְנוּבָה:
בְּקָרְדָם וּבְקָנִית אַלְוָת יְעַפְּרִילוּ רֹוקָה
וְגַלְלָעָו אַתְּ-לִוּחוֹתָיו — אַךְ לְשֹׁנוֹ!

כְּשַׁנִּי צְפָפָעִי שָׁסָר אַיְנִי תְּקַקְעָתָה
וְקַעַנּוֹת אַזְקָק פְּגַבָּה יְגַבְּתִי צָם —
וְכַרְגִּי שְׁנִי אֲנֻקִים שְׁחוֹת, אַפְּחַקְעָתָה —
סְרֹוקְמָתוֹ קָסָן קְמָהוּ פָּוֹד לֹא גָּסָן!

אחד העם

קול אליהם מדבר מtower האש

עם שנתחנן בבית עבדים דור אחר דור, אין יכול לעkor מלבו בבה אחת רשמי
טהינוך הוא ולהיות בן חורין אמיתי, אף אם כבר הוטשו הcablim מעלה ידיין.

אבל הנביא מאמין בכוח האידיאל. בטווח הוא כי האידיאל גדול, שהוא מתחזק
תחת לעמו יהיה בו די כוח לעקור מושרטש כל נחלה העבדות ולברווא לה, לעס-עבד זה,
לב חדש, לב מלא עוז ושאיפה למעלה, למלחה, ככל אשר תדרוש ממנו תעוזתו הגדולה.
ומאסף הנביא את עמו "בתחתית הארץ" וкорע לפניו את השמים ושמי השמים ומראה
לו את "אליהו אבותינו" בצורה חדשה, בכל גודלו העולמי.

"כי לי כל הארץ" — קורא אלהי ישראל "מתוך האש". לא כמו שחוותם עד עתה,
אתם ושאר העמים, שככל עם ומדינה יש להם אלהיהם לעצם, שידם תקיפה בגבולם והם
נלחמים אלו באלו ומגנחים אלו את אלו. כהעירים המשועבדים להם. לא כן! אין בעולם
אליהי ישראל לבד ואליהי מצרים בלבד, אלא אל אחד שהיה הוא והוא, — הוא אדון כל
הארץ ומושל בכל העמים. ואל-עולם זה הוא אלהי אבותיכם. העולם כולו מעשה
ידיו הוא וככל האדים בצלמו נבראו. אף בכם, בני אברהם בחירו, בחר להיות לו לעם
סגולה, "מלכת כהנים וגוי קדוש", שתקדשושמו בעולם ותהייו לפיצת לשאר בני האדם
בחיקם האישים והחברתיים, שיתוכנו על יסודות חדשים, ברוח "אמת והצדקה".

"צדק צדק תרדוף!" — "מדובר שקר תרחק!" — לא השא פנים לתקיפים, ונדר
ויתום ואלמנה לא תענו". אך גם לצד החלשים לא תכרייעו את הכהך, "ודל לא תהדר בריבו".
לא שנאה וקנאה, ואף לא אהבה וחמלה יהיו לכם לקו-הameda בחיקם. כי אלו ואלו
מקלקלות את השורה ומוותות את הישרה, אלא — צדק צדק!
השמע עם קול אלהים מדבר מתחוד האש" דברים נעלמים ונשגבים כליה? והעם
אשר שמע כזאת, אף אם מאות שנה שקווע בעבודות ושפנות — איך יתכן שלא יתרוםם
משפנותו ולא ירגיש בכל חדרי לבו את האoir השועע עליו לטהרו מזוהמתו?
כך חושב הנביא, והעם מוסף חזק למחשבה זו, בקרווא פה אחד בהתלהבות: "כל
הדברים אשר דבר ד' נעשה".

הרבי י. הכהן קוק

צלילי השמע של נעשה ונשמע

ובכל שנה, כשהיומם הקדוש הזה, יום מתן תורה, חורר ומופיע על ישראל, גדרות
עולם מתהדרשת בקרבונו, ונוכנים הננו להקשיב עוד הפעם את קול ה' ב传达,
כאשר שמענו או במדבר לפני בוננו לארץ, טרם דרכה כף רגלו על ככר אדמה אשר
נACHINE בנה לנצח, אשר גדרה נשמתנו בקרבונו, ומטל של תחיה שבנו לחיות חיים חדשים
אחרי אשר פרחה נשמתנו, מרוב חזון ונגדליה אצילת.

ועתה, כאשר ימי תחיית הלאומית הולכים ובאים והנץ שב מחנות-מחנות אל ארץ

ירושטר, ביום הזה — הכוון לקראת אלהיך, ישראל!

דע — כי אחוריות היצירה היא על שכם: דע — כי מעולם לא תהיה אתה אומה
אחרת בעלת צביוון אחר, כי אם מלכת כהנים וגוי קדוש. ועליך חובת עולם מוטלת לתאריך
כל מחשיך וכל מחשכי עולם, בואר תורה ונר מזאות.

דע, ישראל — כי בימות עולם הנך הולך להיעשות עם אחד כימי חסד נעריך, ואהבת כלותיך. חドル ישראל מהיות עוד שוגה בחלוקת ובפירודים, אשר קדושת ארון השלום מסתלק על ידיהם מך, ועדי השמים אשר מהר חורב מוסרים מאתך על ידי רוחות המשmeta, מלאכי החבלה, אשר ריב ומדון יחרחרו בקרבך.

דע, ישראל, ביום הקדוש הזה, ותשפוג את הידיעה הקדשה הזאת לתוכך נשמח תמיד — כי הנך נישא על כנפי נשרים, כי מחשבותיך הנן מחשבות יוצר כל עולמי עד, והגינויות רוחך בקרבך חזובים הם מששchorה על גבי אש לבנה, יסוד חכמת הבירהה — כסוד: «מחשבותן של ישראל קודמת לכל...»

דע — כי דרך הכבושה, ישראל, היא מקור כל החדשנות אשר בא ואשר יבוא לטובה על האנושות הנהלה. שומר את איתן רוחך בקרבך, ונשمات ילודותך. ענה כמאו גם עתה בקול גדול את הקרייה הגדולה, הנהלה והנהבה: «כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע».

ואורחות היהך על אדמתך, וסדרי לאומך, וחוי עיריך, מושבותיך, וככוביזותיך, מהה יהיו צלילי השםך, אשר לקול הגדל הזה.

* * *

וְלֹא קָצֵם רֹאִים וּשׁוֹקְצִים אֶת נַקּוֹלֹת.
אֲנוֹדִים גָּסֶד לְגָלְלָה קְמֻרֹת וְקָלוֹת.
לְכַטֵּח הוֹשִׁיקָם עֹזֶה גְּדוּלֹת.
כֵּן יִפְרֹשׁ שְׁלוֹמוֹ עַל כָּל מַקְנָלוֹת. (מתוך תפילה ערבית לשבעות)

יעקב קלצקין

תורה מס' ב'

כשאני מסתכל בחיי יומיום של היהדות הקימת עוד בתחום הדת ובסמכות לה, מסתכל בדרךי המוסר שנכבשו לה כבר ונעשה לה כבר הריגל וכמעט חולין עד שלא להרגיש בסוד התפתחותה — הריני עומדת ותחהה על כבישת הטבע באדם שעלהה היא עצמה למלעת טبع, טبع שני: מבקש אני להבחין כיצד הגיעו לידי מדרגה זו של התגלומות וכייד הגיעו אליה אבותינו לפני אלף שנים, כשהפועלים כולם מסביב היה כי בטבעו הראשון ולא טעם טעם של כיבוש יצר — ועדיין לא מצאתי את החידה. פעמים ופעמים מתישבת באיה פתרון מפתרוני המדע היהודי הכל. אבל כשאני נתקל שוב בחידה החיה — מיד והפתرون מתזומו ובטל בפניהם, בפניהם חיותה.

אשרי המאמין, תורה מסני והשלה נשתקת. פלא אחד והוא פתרון לכל הפלאות. מתן אחד והוא הולך ומתרשם בכל הדורות. קופיצה אחת של התגלות מפני הגבורה, ומכאן ואילך הכל כשרה. ואני — חידות רבות לי בתחום החידה האחת, חידה לי מוצאה של אותה

תורה. חידה לי הפתוחותה, חידה לי קיומה. הרדי לפני החידה בכל שיעור קומתה: יהודו פשוט. ואני רואה חטיבה של מציאות בטבעותה ופשטותה וכאליו ממשמש אני בחידה שאין יכול לתפסה.

יש מקום רק להשערות הנחלות בכנה בגדה ומגלו אך את שוליה.

ניתן לשער שקדמו למסורת משה אידיודה תורות מוסר של עמים שונים, אבל מtower שהיו מעורבות ביסודות המתחם. בדמיוניותו והיויתו היה להן אופי של הסתכלות או הרהור בלבד ולא יצאו מכל פיות ולא באו לכל מעשה. מהותה של תורה משה היא אולי לא המוסר כשלעצמם, אלא המוסר בחינת חוק ומשפט. תורות המוסר שקדמו לה לא היו אלא תורות. מדרשים נאים. וכנגדן תורה משה אינה לכוארה תורה, במשמעות של הוראת עיקרים. כי אם חוכה או תורה-חוקים. אפשר כל חידושה הוא הצוויל של שמירות חוקים. שרוחם המוסרי היה מנמר בחללו של עולם ויטודם החברתי נמצא להם מכבר. קדמה לה ההכשרה העיונית, האידיאולוגית. אבל לא הכהוצה העפנדית: ושמרת! אפשר כל חידושה היא האכזריות של חוקים, חוות חמלת ולא חמלת כשהיא עצמה. פסק המוסר הפיזי שמתוך שחוק-אלים, התחיל המוסר החקוי, הגוער וגונתר, התובע זכירה ושמירה, המזויה, המענייש. התחיל שלטון המעשה.

ואולי נסתגלת האומה על ידי שעבוד מצרים לקשי של חוקים, נסתגלת על ידי עובדות פרך למבחן חוקים ולשמירת חוקים... (מתוך "מחומות", פרק "שלטון המעשה")

הلال ציטלין

התורה נעתשתה לבני האדם

מתחילת היה העולם מלא חרדה. הרגיש העולם, שאית דבר גדול אשר לא היה כמותו מתרחש לבוא. חלה וועה הארץ, חלו וועו כל דרי מעלה וכל דרי מטה. — אם ישראלי מקבלים את התורה — מוטב, ואם לאו — הם מתתפסים לתהו ובוהו.

ובני ישראל — פחד ורחב לבכם. עוד מעט — וידעו סוד הויתם וקיומם. עוד מעט — ונגלת לפניהם מסך הבריאת וראו מראות האלים... ווה אללים נגלה בענן כבוזע על עם קדשו לדבר עם. מן השמיים השמיים קלו וונגלי עליהם בערפליל טוהר, גם העולם כלו חל מפניו. ובריות בראשית חרדו ממנו. ובהגלוותו על הר סיני, למד לעמו תורה ומצוות. וישמעם את הוד קלו ודברות קדשו — בלהבות אש. «ויהי קולות וברקים וענן כבד על ההר וקול שופר חזק מאד».

«והר סיני עשן כלו מפני אשר ירד עליו ה' באש. ויעל עשנו כען הכבשוג, ויחרד כל ההר מאד». —

וכל התרים רצים ומדינים אלו עם אלו. זה אומר: עלי תורה נתנה, וזה אומר: עלי תורה נתנה. תבור בא מבית אלים, כרמל — מאספמיא. זה אומר: אני נקראתי, וזה אומר: אני נקראתי. אמר הקב"ה: מה תרצdon הרים גבונאים? — כלכם בעלי מומין אצל סיני.

הר סיני, ההר אשר בחר בו אלהים, התנסה למעלה בשמות, נאילו עף על גנים
ונחתעה בערפל...

בו' סין נגלה הקב"ה על יישראל בהר סיני. מקומו נחלש הר סיני ונפתחו השמים.
ונכנס ראש ההר בשמות וערפל מכסה את ההר. הקב"ה יושב על כסאו ורגלו עומדות על
הערפל — «וית שמיים וירד וערפל תחת רגליך».

יצא קול ראשון — ושמות וארכז רעשו ממניו, ימים ונهرות ברוחו, הרים והגביעות
נתנווהו, והמתים שבسؤال חייו ועמדו על רגלייהם, והחיים נפלו על פניהם ומתו, יצא קול
שני — וחיו ועמדו על רגלייהם...»

«כשיצא דבר שני מפי הקב"ה בזיקון, בברקון, בשלhabת, פרח וטס באוויר השמים
וחזר ופרח על מhana ישראאל, חזר ונחנק על לוח והתחperf מצד לצד. קרא ואמר: «לא
יהיה לך אלהים אחרים על פני...»

רעדה ורעשה הארץ. עברה הבלהה הראשונה, — באה מנוחת עולם. ארץ יראה
ושקטה — קודם יראה ולבוטף שקטה...»

היסודות שוקטים. החיים דוממים. השירה בשמות ובארץ נפסקה. המוסיקה הנצחית
נאלמה. הדעת כולה מכונת לנקודה אחת, הכל מהכח רק לאותו הדבר גדול שצידך הוא
להופיע פתאום, להדר לזרום ולפזר את הכל...»

וכל העם רואים את הקולות — רואים את הנשמע ושומעים את הנראו, ראו
דברו של אש יוצא מפי הגבורה ונחצב על הלוחות — קול ה' חזק להבות אש».

ירדה התורה למטה ונעשית ירושתו וקניינו של אדם, ומקשים אותה מלאכי השרת
ושואלים: איה מקום כבודה? עונים להם: בלבו של אדם...
התורה נקראת על שם בן עמרם והיא נקראת על שם כל אחד ואחד, בשעה שהוא
קונה אותה, ממזגה בדמותו, חזקה מאש רוח...»

חזקאל קויפמן

ברית סיני

החדש שבחוקת ברית-סיני לא היה בתבנה. משפטיה היו ברובם עתיקים
ומקבולים. החידוש היה בעצם המtan. בפעם הראשונה ניתן לגילוי נבואי, כביתי
לרצונו המוסרי והעליוון של האל. לא תורה חכמים ולא פקודת מושלים, כמו בעולם
האלילי, אלא דבר נבי-ישראל לשבטי מאמינים. לא חכמה אנוש וכח, אבל גם לא חכמה
אל המגלה חוקים לאדם עם שאר דברי מדע וכשרון מעשה. החוקה הייתה מצוות האל,
רצונו המוחלט. האידיאה נסתמלה באגדה, שאין דוגמתה בעולם, על התגלות האל לכל
העם. לא חוזה ולא כהן ולא חכם אלא האדם שמע מצוה מפי האל. בזה הוצאה המוסר
מתהום החכמה והעבר לתחום הנבואה. הינו: לתהום המצווה האלהית המוחלטת, כך ניתק
המוסר משלשו האלילי.

אידיאה זו עצמה מסומלת גם באופי הלאומי של חוקת ברית-סיני.

חוקי ברית סיני, וכן חוקי התורה בכלל, נתונים לאומה, והאומה יכולה אחראית להם. החובה לקיים אותם נובעת מן הברית הלאומית הזאת. זהה תפיסת המקרא כלו. אולם אין לחשוב, שהוקה זו היא בטוי להרגשה מוסרית פרימיטיבית המועריה ברגש של שתוף שבטי או לאומיראשוני וspark בזמנו מאוחר גולד בישראל המוסר האישני, כפי שהובע בספרות החקמה המקראית (משלוי וכו'). כי בעולם התרבותי, שבו היו שבטי ישראל, התורמתה ההכרה המשפטית-המוסרית זה כבר מעלה לדרגה זו של מוסר חברותי פרימיטיבי. המשפט והמוסר של בבל ושל מצרים הם על-לאומיים ואישיים. ברית סיני מעמידה, לעומת זאת המוסר על יסוד לאומי. אולם, החובה המוסרית כשהיא עצמה מוצאה מימי בראשית, ומוטלת היא Mayo על כל אדם. אולם על חובה קדומה זו מוסיפה ברית סיני חובה חדשה — לאומית. ברית סיני נעשה עם ישראל כולם אחראי לקיים המוצה המוסרית. אין המוסר עוד "חכמה" תועלתיות-אישית. החברה הישראלית יכולה אחראית לו. והוא שיא (תולדות האמונה הישראלית) הדרישת המוחלטת.

יעקב כהן

מִתְנַתּוֹרָה

— — — אמר נקודות-ברוקהויא: «תוצאים ניזוצי אורה-גץ' ציל-פנוי אדרקה ואדר-פנק צלייקם מכבפים. שואף לב-אדם אליו ובצורך עז ורפו נאחו: יסוד לשפטך. נאפר לשורה, לך יונח נחת. עם נאלץיו. ונזרים גם מפנוי ובקמלו נחלפו. הגה עם אחד, אורי בלכבי נאנגן לטרף. נרע בחורי אברעם. פעל קל-פוקביד-פשמים שבילו אליו, אל שפוגניר-קוניר-זקורי מזא. הינהיל קאור נקדוש לנניו למסורת-עולם. אפר-אני אשמר בריתי לךו, עם-עולם אפסם. אפר-כרי אנטמי ביכורי-קאננות, כי אמן תונמי תונת-פשמים לךם. ביד משה זקורי אהונגה». אמר ותקיט אל משה עזולה בקר לךראתו. ציוני בחולמות, הוא נופט לרונה ועל פצחו מפשעה ונאה, פונדקחת. נגה מוקפת כל אשר צל. ונה הוא עוזר, הופך את-פנוי וקמבע גיל צליין. פקיף קם שמלמטה, עס-זו אהב וסקל. גרכות נפקדר, מלא-עולם וכלים נשימים טהרו, שוקה וצינוי נושאות באקה ותפלת.

דעתה. מסתגל בזיו פני בוראו לברוא מצתה.
קיה רגע זה של דקמה קליל אויר ורניז'בראשית.
אדם ואל פירגנטשו, קומץ אסן גם נתקשו —
זקורי מלאכי השרת והזרו ראמט בצענותה.

שלוח כביכול ימינו וחלקת את-משה לפורים,
אפר לו: «מקה גנווה ישיל, מלכני בראל-עולם
שומרה היא אתי, יקרה ושקולה נור קל-עולם.
הנני למתה לבני-ישראל על נך מותנה.
וניה כיריאו אותה פאות וקמיטים ונעה
לכם בפלאי זורי כל הוזה, נפשם פרעה
מחות-אלקנות, וגשגבורה וגראשו-לקש.
וקיו לי לאס-סירה לברא מתחמי קרים
ומפי להשלים, ראשונים כל ארץ את עולם».

שפכו מלאכיה-שרת את-דבר אליהם נינווי,
מלא כל-זבול נשמים קנית גנפיהם הדרישית.
הגיעו ביצף עד בטהרקבוד — ונשפן בתוכם.
THONHO הדרפים: «ברוך שם קבוע מלכיתה לעולם ו'
ושבצת הרקיצים האדיימי ללהב פיקם וננווי.
אקרו הדרפים: «מקה גנווה ישיל, הבורא —
תנע לנו, לעשי-רכזוך פקח, ובקשתה
באה נארגהו' וכל מלאכית-טער לנו ברגש:
קסחה באה וכגאון אמת לעולם נארגהו'
נשא נשפן אף-הוא את קולו פגומים מתחיות.
במר שפת פרקה וחוגר ואמר, מתחפל בברורו:
«נחשך לזרר, לא יטהר מעלאה, קריין מזק;
מה-ילוד-אשתה סקנת-הפלאות בנוין כי מפקיד;
סלל יסיל זהנה, אבק נוץ יכפחה».

ענה כביכול למשה: «גן-עקרם, ענה להם שפה
אפס משה בכל-הרבbor, חיש אורי פני
אור שבע שפויות ניגבל ניצם מיל שרפיד-הלאן.
דקה לאסן בקני החקינה ולא בן החקינה,
שמע את פיו ואפר זרכיו בקנית פקינות:
ונברא הoor לא לא/or, כי לחשך — ונאם נא/orim;
חביב-הנץ, סקדה זו יסנה מה לכם ולמה?

ומכם היא תמנע אורה ואוצרות טובה לא מפחת
בכלתי אס-להם, לראים לסייעו, אסיריה-אצמלה.
בה יבחנו, אף יתגנמו וועליה יתנצלו בה;
בה יתגלו פלא-טסרי הפלורא ורצונו יתגלו.
עמדו מלאכים כמגיינ-נקרה למושע מרים.
עוזם משפטאים ליזו-דרני הזרובר ולגאות קוקה.
לאדם זה, אלה לזרים, והוא אוחז בקספא-הקבודה.
נראה, בו נתקין ותווסף כאחד... אמר גנון לו
כולם בראשם ותשואות בוניפיקס הוקאה לו ושבה.
בל-אחד שודק ממוקמו להודיעו חקה יתירה לו.
אפר ביך צמד פנעה, קשה וקדר, פשון,
בדל ובבדל, בשלואה לבושה הקבונן אל משה.
זעם רוחיו וניביט בעו בפקחון אל עניו — —
לא נטה גמכת ניפן, אחות-בפו על שפטיו, ובקרבו
בזעה נחרשת... .

ונקדוש-ברוך-הוא אמר למשה:
לך אל קעם וקדשנים וכקסו שקלותם וקיי
בכונים ליום נשלישי, כי ביום השלישי ארד
לשיני קעם כל פריסני — —

ברעם ראשון ליצירתה,
געל שמתם והברע בקדונה מצולות קתагו,
ונלה נקשורה בעם: אליהם אליהם גרא-לנו;
מעין רעם זה, בתיקול של בתיקול, תשפט מכותה,
דקה כי יקניב וראשונה. וסדר קעם מחרונה,
כל תשיקה סוף לב קל-איש וסדר קל-איש
לפער בשרו ונפשו ולשוב לתמו קראסון,
ראוי לשזה הגדולה. ונחסכו קל-צינים
אל צבר צוקי טהר, קמל ענני-סוד יבשווה
ישלחו מרים ציריקס ירב-תעלומה בפיהם.
וסדר תפדר מוניר ולעת טהון צפה,
שתחה פערבות-החול הלבנות. על אייד-תירך
לזה צופר פני זלד תווה, וביראת-תקבידה
רעזה בשיטים הנמוסות ובאשלים חדוקים:
ירד פיום, התרגש תפדר מבלו-לב צורה,
שפפו להבות המערב נבגר תפדר כל שימוש

באשר לא בחר אנקי ונא וצנו כאחד
בפני הריסני הצען, גם גראמי אנקי מפוזרים
ארמו ונברדאש, גם גושי-הצען של ראשו,
והפל צמא-פלא ודק כי רבת-אל... ובאכע טולחט,
באכע טולחט. שפַד קָם, אף הוא טפוש לפט
ואומר להשר שרטת-גִּזְגּוֹזִים...

נֵיהִי יוֹם הַשְׁלִישִׁי
שִׁמְשׁ־מְרֻכָּר, עַירְם וְסָרָא־קְרֻמָּן, אָךְ תְּגַז — —
נוֹנְגָזָעּ הַמְּרֻכָּר תְּגַדְּלָה מֶרְאָשוׂ וְצַד סְוּפָה,
נְהַם נְהַמְתִּשְׁקָדִים בְּאַלְמָם,
וַיַּתְּפַרְּפַר הַמְּחַבָּה:
הַחֲתֹפּוֹאָץ תְּקַרְרַר אָם שְׁמִים צָל אֶרְץ רְשָׁוֹי
פְּשָׁמִים וְנָר בָּא קְרֻעָשׁ
וְלֹא חְלָל — — וְגַנְקָא צָל גְּרָק וְרוּגָם צָל בְּזָם,
וְקוֹל שּׁוֹפֵר הַוְּלָךְ וְקוֹרָא בְּגַעַם קְרַעַשׁ
וְתְּהִי מְהֻקָּה וְזָקָה קָם נְינָסָוּ
וְיַקְלָטוּ צָל נְפָשָׁם.
וְהַאֲדָמָה מְתֻמּוֹתָה, קְוֹפָצִים אַקְלִים, גְּקָרָזִים שְׁחָקִים —
קְפָכוּ פְּנֵיכֶם בְּנָסָם — —

וְהַגָּה הוּא בּוֹצֵר תְּקַרְרַר, שָׁן וְסָרָד בְּלוּוּ
וְזַוְּלָה צָשָׁנוּ וְמַפְצִיעַ וְאָשָׁו בְּלוּ מְתַלְקָסָה
שְׁגַנְיָהּ אַמְּדִים בְּרַקִּיעַ, לְזָבְרִי מְרוֹפָּם יְתַפְּשָׁאָר,
כּוֹבָשִׁים תְּמַרְוִקִּים וּמַאֲקִילִים וְדוּחִים זְיוּדַשְׁפָּשָׁאָר,
וְזַיוּ נְשָׁבָב לְאַ-גְּנָרָה עוֹד בָּא צָל קְמוֹנוּ.
רְסַבְּ-צָנָן, בְּגִיר וְגַלְעָב וְמַרְחָף לְמַקְלָה,
בְּנָרְדִּיוּ אַלְהִיסָּוּ

נְינָסָעּ קָם שָׁם וְהַגָּה נִירָעֵד קְצַבְבָּה בְּרוּם
מְפָנֵי עַז אֱלֹהִים.
וְתַּקְלָוָת גְּבָרִי, גַּסְמָה יְתַנְקָזוּ אַל-שְׁגַי הַשְׁסָם
וְלְאַקְרָבָב פְּשָׁוֹק,
וְשַׁעַן גָּבָר, נֵיהִי לְלַחָה נְיוּם, וְכּוֹכָבִים פְּחַגְלִים
וְקוֹל הַשּׁוֹפֵר הַוְּלָךְ וְסַנְקָא מָאָר — —
וְהַגָּה קוֹל פּוֹקֵד: שׁוּבוּ: קוֹל גְּדוֹלָה וְחוֹזֵר לְפָרְחֹזָק.
מְשַׁה קוֹרָא — אַיְחוּ: גַּמְ-פָּה וְגַם-שָׁם קְתוּץ צְבִ-הַעֲלָן
צְבִ-קְנוּזָתִי תְּלַעַן סְנַגְּן.

הברון צ'ינו חושף כל-קומות. קול נרעם מוקש בקהל-איש
יוסק ביחסון גלובו. בשתוקה ובקנאה מושגתו
אל גבול מתחית הקבר —
ונימיצב העם. כל העם איש אחד. במחתית פרטני
לפניהם אלהים...

ונניי נפש קבר הולך ונדרול ונורא במאדר קאד
קלא קקה עוד רום בזם.
ונחשים פרווצים וקאש גאללים. קליט בזון.
טחאמ קול ברגעןש: קול אידיר זונך ובולע ברגעןש.
כא מאשי נחשים
וילמל צאנז ארךחה וגבולות קליזמים בזונג.
קול אל פסתתר:
אנכי — — — — — (בתוך אמתו-תורה)

הרב ש. גורן

שמחה היוצרת הטבעית והרוחנית

גilioי גדול ומופלא ביחס של התאמה מלאה ומיוזג מושלם בין שני הכוחות האלוהיים הפעולים בעולם, אלו מוצאים בחג הבכורים — חג התורה. כוח הייצירה הטבעית-מעשית וכוח הייצירה הרווחנית העולונה ביחסם, אשר למראית עין שניהם פעולים ככוחות נפרדים ובכיוונים שונים, אשר כל אחד פועל וושאך למטרתו ולפי דרכו הוא, ויש אשר הם נראים אף כמתנגדים זה לזה — הרי בסופו של דבר ובכח רוחם משליימים זה עם זה, יוצרים את הרמוניית העולם הכללית ע"י תיאום מכובן מראש וע"י מיוזג מושלם של שני הגורמים העולמיים האלה, עד שאין באחד אלא מה שבחבריו, והם כתרין ריעין ולא מתחפרשין ולית בהון פירודא כלל.

חג השבעות מונדר בתורה כ"ח הקצר בכורי מעשיך" (שמות כג ט"ז). עיצומו של החג ומהותו — קודש לשמחת הייצירה הטבעית בעולם, וככלו אומר שירה לחיה עבודה ועמל וייצירה במסגרת הטבע הטהור של העם היישב על אדמתנו. גם איד-קייטו של היום הגדול היה כיום מסטיים בחודש, אלא כסוף תקופה ימי עברודה — "מהחל חרם בקמה" — מעיד על אופיו ומהותו של החג הקדוש הזה בתקופת-השנה הזאת.

ככלו יונק את חיתו מן האדמה והטבע ואינו משועבד לגורמים אחרים. מטרתו להעלות את הגורמים החילוניים, כביכול, לדרגה עילאית, ולהציג עליהם מהוד קדושתו הרוחנית של העולם.

מайдך גיסא נקבע חזקה היום הזה לזמן מתן תורתנו והמאורע הגדול הזה הוא אשר מסמל לנו את קדושת היום ומஹתו.

אמנם אין אנו מוצאים שם רמז בתורה לקשר הגדול שבין מתן התורה לעיצומו של חג הקציר, חג הבכורים, אבל לא בכדי נבחר היום להמן מתן תורתנו. דוקא חג זה, המסמל את תקופת העבודה והיצירה הטבעית שבין פטח לעזרת – הוא, ורך הוא, ראוי לקבלת התורה, להפעלת כוח הרוחני בעולם העשייה, והחדרתו בכל שטחי החיים היומיומיים.

הרבי יוסף זליגר

לא הגידה תורה בפירוש באיזה יום ניתנה

לא הגידה תורה בפירוש באיזה יום ניתנה תורה לאבותינו ולא קבעה את החג ביום ידוע בחודש ולא הודיעה כי يوم מתן תורהנו חל בחג השבעות – למפני נדע כי המורה געלה מהזמן וממתן תורה איננו תלוי ביום, כי אם בלב. וכשם שהיא געלה מהזמן היא גם געלה מהמקום; לו ניתנה תורה לאחר בואנו ארץ ישראל היה מקום לחלוקת כי מצוותיה מתאימות רק לארץ ישראל ולענינים ידועים, ואולם אנו קבלנו את תורהנו במדבר, בארץ ציה ושםמה אשר לא היו בה תנאים מקומיים כלל. (מתוך כתבי)

דוד פרישמן

ב ה ר ס י ג י

יום אחד בבוקר והנה רعش גדול מסביב כרעש שעת אלפי בני אדם עם מחנות עדרים כבדים ורבים, עדרי צאן ובקר ובHEMA רבתה. מושי ופועה השתו מאד. מי זה ערב את לבו להרים לבוא עד פינותם השוקת ולשדד את רבצם החבוי ולהחריד אותם מאשרם ואהבתם? – וכאשר יצאו פתח המערה וישאו את עיניהם, והנה עם רב ועצום מאד חונה נגד ההר. או שמעו דבר זו ונפלא מад: תורה נתן מה לעם הזה וחוקים ומשפטים... ופועה ומושי לא הבינו דבר. למה זה תורה? ומה חוקים ומשפטים? – כמו בו שכן על שפתיהם שניהם.

...והتورה תכבש את כל העולם אשר מסביב, למקצת האדמה האחד ועד הקצה השני, והחוקים והמשפטים יכניעו תחתיהם את כל יושב הארץ, כל גוי ואדם אשר על פני האדמה...

ומושי ופועה שמעו ויהי כל הובר עלייהם למעיטה גדולה. למה תהיה תורה אשר כזאת לשים חיים בלחמי האדם ולמה לא יתנו לעצם החיים להיות כאשר הם ובאשר הם? – כמו לעז עלה על שפיהם. לו רק לא תבוננה כל הקטנות האלה להפריע אוטם מעת מתוכן חייהם הגדול! או מגרו לבוא אל סתר פינותם אשר במערה הפנימית ויתחबאו שם, אשר

לא יעלה אליהם קול מן החוץ ולא יגיע עד אונם, ובعود רגע התרפקו איש על אחיו, לב אל לב ונשמה לקרה נשמה — ואות כל אשר ראו ואות כל אשר שמעו שכחן. והעם העצום, אשר לא יספר מרוב, מתקדשים ומכובדים את שמולותם יום אחד ויום שני, ובahiות היום השלישי ויהיו כולם נכוונים.

ופתאום רגזה כל הארץ מתחת, למנ הקצה האחד ועד הקצה השני, והשמים מעל נבקעו פתאום ויקרעו, למנ הקצה האחד ועד הקצה השני, ואותות זרים ונפאלים מאד ונוראים מאד נראו בשםים ובארץ. אורות אדומים ואורות כחולים הילכו על כנפי רוחות, ולשונות אש ושרביתי להבות התקחו, וכוכבים גדולים. נוצצים ומהבהבים מאד, נראו מתוך הרקיע בעצם היום, ומן הצפון עלה וזרח פתאום אור ירוק-כח. ברגע זהה התנדדה האדמה, ופתאום קפא כל היקום תחתיו: העצים חדרו מצמוח, כל צמח וכל שיח אשר בשדה עמד מגאות, חגוי היטלים פערו את לועם הנורא וייחכו לדבריהם, וכל החיים וכל הבתמה וכל אשר נשמת רוח חיים באפו עד תחתיו וחיכת. שרף מעופף חדר פתאום מתעופתו בחזי השמיים ויקשב, ועל הארץ זחל צפמוני גדל-טבעות וזוקף פתאום את ראשו וישמע.

ובתוכם המערה בפנה הפנימית כרע משה ברגע זהה לרגלי פועה ויבט אל תוך עיניה. —

ופתאום והנה קולות וברקים ולפידים וענן כבד יורד ורובי על ההר ועל כל הארץ מסביב ועל כל גבעה. כל המדבר הגדל עיר בעד נשמת אפו ועמדו ויקשב. وكل שופר וקול קרן יובל חזק מאד נשמע פתאום, וההר עשן ועשנו עולה השמימה כעשן הכבשן, ומחנות הכהנים עומדים בתחתית ההר, מערכות מערכות, ואחרי הכהנים מחנות לויים, מערכות מערכות, ואחריהם עם רב כחול אשר על שפת הים, וכנתנותיהם לבנות אחרי הכבשן, ועל פניהם רובצת אימה גדולה וחשכת. וערפל כבד עולה ועוטה את כל ההר.

והברקים והקולות והלפידים הולכים הלקח וחזק, ופתאום והנה קול, והקול איננו קול, כי אם רעם, ובכל אלה תשמען הסערה כל מלא ומללה מפורשה, ויש אשר יחשוב השומע כי תשמע המלא עד קצה כל כנף מארבע כנפות הארץ ועד קצווי האי הרחוק מכל האיים:

„אנכי יהונה אל-קייך — לא-יהיה לך אל-היהם א-סרים צל-קייני —“

אר בעצם הרגע הזה תלחagna שפטין פועה באוני משה: „עיפיפה מנין אדם! מה יפית, מה יפית?“

„לא-תְּשַׁחַת לְךָ פֶּסֶל וְכָל-תְּמֹונָה — לא תִּשְׂחַק נָהָר לְקָם וְלֹא תִּזְבְּדָם —“

ומושי אוחז בכף ידה שכור אהבה ולשונו לעעה, והוא לא ידע מה: „אהבתיך מכל בנות הארץ! מה אהבתיך, מה אהבתיך?“

„לא תְּשַׁטֵּא אֶת-שְׁמֵי יהוֹה אל-קייך לְשׁוֹןָא כי לא גִּזְקָה יהוֹה אֶת אֲשֶׁר-יִשְׁא אֶת-שְׁמוֹ לְשׁוֹןָא —“

ופועה מפפתת ודוברת, מפפתת ודוברת: „השבעתיך בשם אליהם, השבעתיך בכל יום ובירח לילה, השבעתיך בשםים ובארץ: תנני ואמץ בשפטין את יין הרקה

על שפטיך, כי צמאתי לשפטיך, חנני ואשכיר את נפשי מדם הלהט. כי לדם כלתא נפשי, חנני ואשׂוך בשני את בשרך הרטוֹב, כי לבשר אדם חי התואתי, חנני ואחנקך בידי אלה עד אם אמותה אותך מעט מעט בעצם ידי".
ז'COR AT-TIYOM HESHTA L-KDOSO — SHASHAT KEMIM ZLAH YALUA AT-TINAFIM VAT-TANAFIM.
את-תינאים ואות-קל-אשרא-בם —"

ושפתוי מושי גנות, והוא לא ידע מה, ושפתוי מלחשות: "הרביizi עלי את עינך היוקדת! תלהתני נא עינך ותמוגגני, עד הנדיי ועד חלמי מהיות! هو פועה, אשקע-נא בר עד להחותה נשמהך העמוקות! רבו החלליך ממשי ומעדך הקזבות אשר בשדה תחפנchas, ענוגות שעדרותיך מן הגמא אשר על שפת היאור! היו חמייקי ירכיך כעמודי פרעה אשר על-פני רעמסס! היו שני שדייך כגבבות המור, אשר ארבע עלייהן בצהרים ו...
ונגד את-אכיביך ואת-אטמך — לא מרצח — לא מנאה — לא תגנב — לא מצנה בראך צד שקר —"

ופתחום הלבינו פני מושי. בא הקול מן הסערה ויגיע עד לפינה החבוחה אשר במערה הפנימית וירידיהו למקוםו.

"לא מחרד בית רעף — לא מחרד אשת רעף —
ופועה השטערת פתאום ממקוםה ותקים: «התשמע? התשמע? מושי?» ופועה ומשי
שמו את אצבעותיהם באזוניהם לבaltı שמו...
וחרדת גדולה נפלת עליהם, והם לא ידעו מה, ורק יראו לפתע פתאום יראה גדולה
אשר לא הבינו מה היא..."

יצחק אייזיק בן יעקב

הגדה של שבועות

הגדה של שבועות היא מדרש עשרה הדברים או עשרה הדברים, בפסטיבים ומאמרם על כל דבר ודברו מענינו, נוסד על חג השבועות, וכן נקרא באחד מכתבי-יד בוואטיקאן הגדה של שבועות. ביד החכם ריפמאן נמצא בכתב-יד גדול יתר מאוד מהנדפס ועל השער מפורש שם המחבר ר' אשר בן משולם.
(אוצר הספרים, ערך מדרש עשרה הדברים)

פרופ' נחום סלוזץ

על ההגדה של שבועות

על המסורת של מתן תורה בשבועות סומכים מאמרי חז"ל ביחד במדרשים ונמצאו גם מדרש מיוחד שנכתב לזכר היום ואשר מחברו אסף בו לאסתיפה כמה מאמרי התנאים

בתוספת מעשיות ומשלים. שם הספר כמו לנו לומדים מכחבי-היד השמור בוואטיקאן הוא הגדה של שבועות ונועד על פי צורתו ותכנו להיות מקביל להגדה של פסח שאומרים אותה בליל פסח. מן חיבורו של המדרש אינו מאוחר מהמאה העשירית, אבל המאמרים והדרושים הכאים בו הם רובם מזמן התנאים ומעטם מדורות הגאנונים. על קדמתה המארמים מעידה הלשון הצחה שהיא מקראית ומדרשת תהורה, אף על פי שיש בה ערכי מילים וביטויים שהם מיוחדים לתקופת הגאנונים והמחבר דאג לתרגם את המאמרים שנאמרו בארכאית לעברית צחה.

המדרש נדפס פעמיים יחדות משנה הש"ד (בפיראה) ועד ימינו ועד ר' ילינק הוציאו אותו בהוצאה מדעית בבית המדרש חלק א'. המחבר משתמש בכמה מילים ובוטים בהוראה מיוחדת כמו שנגנו הכותבים עברית והפיטנים הראשונים בתקופת הגאנונים וביניהם גם ר' סעדיה גאון בעצמו בטרם נקבע הסגנון המיחזק לכותבים עברית מליצית או רבנית בימי הבינים. נביא כאן דוגמאות אחדות מלשונו של המחבר:

דברי תורה כשרו (מצאו ח) לפני הקב"ה: באו כל האומות למפרע (לכתחילה), קודם לזה; וככש מחת כפות רגליו; מחויב (במובן מוכחה); נכפרנו (נתבדינו), מלשון הכהר בעבודה זורה וכו'. על קדמות הספר מראה גם המקום: «אלך אצל ראש היישבה ש בבלאי» דוקא, אף על פי שנסדר בארץ-ישראל ושם הלא נתחדשו היישבות במאה התשיעית.

ואשר לתוכן מדרש ההגדה הנה הוא מתחילה בדרישת כבוד התורה מקדמי עולם על פי כתובים ומאמרי חז"ל, ואחר הוא מתאר את פרשת שבעת הרקיעים בטוב טעם ומתרבלה במשלים נאים שרובם לוקחו מהתלמוד והמדרשים הקדומים. אבל בעיקר נועד המדרש לדוריית עשרה הדרשות באריכות ובהתעמה על ידי כתובים ומשלים נאים. המשלים והסיפורים שנאספו בספר קובעים ברכה בפני עצם ומשמשים קרייה נעימה ומוועילה. מלבד מאמרי חז"ל באו במדרשי ספריים מחיה התנאים הידועים או אנשי שם שאינם ידועים, ואפילו סיפור אחד מביא מעשה בשלמה המלך. בסיפור האחרון מסופר המעשה בר' שמואון בן שטח והמכשפות באשקלון; הפסיקות הארמיות שבו מתורגמות בעברית.

ש. שלום

בְּחִג הַשְׁבּוּעָה

לצקדים דרור קריא	קֶסֶג שְׁבּוּעָה
והקימה קאונה	נתבשרא ישוועת
ונקעה כתורה	עס נאדר גתרוועת
פָּמָרּוֹפִי פֵּר סִינִי.	יְקָרָנוּ לְאַל חַי.

ונחנוך בפצעלה.
ונחרופם ממצוללה
ונכיא נאלה
ונדרור לכל טין
ונאם חלשו היזירות
וילקו העזרות
ונגבירו הזרות
עד כל שאל, עד כל די.

מתן תורה

וכל העם רואים את הקולות ואת הלפידים ואת קול השופר ואת ההר עשן וירא העם וינעוו ויעמדו מרוחק. (מתוך ספר המנהיגים על סדר מעשה בראשית וכיה, אמשטדט, תפ"ג).

משננס סיוון

משננס סיוון נהוגים בו קצת יומ-טוב עד אסרו-חג או עד י"ב בו, לפי מנהג הארץ זיל. ואין אומרים תחנון בימים אלה — לכבוד חג השבעות. (אוצר מנהיגים)

יום המיווחט

יום ב' בסיוון קוראים יום המיווחט, לפי שעומד בין ראש חודש ובין ג' ימי הנבלה, וכן אמרו (תענית י"ח) : הואיל ומוטל בין שני ימים טובים הוא כיום-טוב עצמו. טעם אחר : באותו יום נאמר לישראל «וְאַתֶם תָהֻיוּ לֵי מַמְלָכָת כָהֲנִים וְנוֹזָבָד» (שמות יט, ו'). ועוד טעם : אותו יום יכול בו תלמיד יום כפוריים המיווחט. (טעמי המנהיגים ע"ג, עמ' ב' ; ספר מטעמים עמ' 43)

שבת פלה

שבת כליה זהה בשבת שלפני שבועות ונקראה כן משום שהתורה היא בבחינת כליה. ונוהגים בעיר המערב ביום שבועות, בשעת הוצאת ספר התורה לקרוא נוסח כתובת נשזאין, כאילו התורה נשאת לעם ישראל. (כתיר שפטיב. לר' שפטוב בגיאן)

*

עֲלִיוֹנִים שְׁשָׁו וּמְחַזּוֹנִים צְלָלוּ
קְקַלְתָּה כָּלָה קְתַבָּתָה סְמָן.
תְּאַר כָּלָה פָּאֵד נְתַעַלָּה,
קְקַלְתָּה יוֹם זֶה אֲשֶׁרֶת פְּזָקִירִים.

(מתוך סיום למוסף יום ב' של שבועות, ע"פ מחוזר רדלאים)

*

גְּשִׁמְתָּה קְהִלָּתָה כָּלָתָה סְנִמָּה לְעַלְוָתָה בְּסָלָם
וּסְמָן נְמָן לְהָסָס נְקַבָּ לְגַאוֹן עַזָּלָם
וְשַׁנִּי אֲמִידִים אֶל זְדִיקָה אַשְׁרָה זְקָבָה פְּשָׁאָלָם.

(שחרית ליום א' של שבועות, סדר קרטיניסטראץ)

הכרזה על חג השבעות

שבת שלפני שבועות יש קהילות שאומרים פיותם וולת בשחרית ורוב הקהילות לא נהגו אלא במנחת. ואחר שיאמרו פרק "רבי אומר", אומר רשות זה לרבי בנימין ברבי שמואל:

קד צורו נבונינו סנהדרין גאון עולם.
 בבית קקדש שני קבנה ונשלם.
 ואנו גראה כפאה אש קדשים
 וצליו מלכו של עולם.
 בסתלט ועומד בין ממלכת
 וקלו קתר ומתקשו חותם גולים.
 וגפן קיד רב אליזר גדור שבקדים
 והתקין לא זביד פור ולא ברדו פסח לעולם
 ולא גהיז גזרת ולא אדרין ראש שנת עולם
 ובירושם יש לנו טגב שכויות זו
 יום פלוני ויום פלוני ליום עולם
ישמחנו בו אלוני עולם.
(סידור מנוג רומניה, וונציה, 1347)

שלושת ימי הגבלה

ג' הימים שלפני חג השבעות, ג. ד. וה בסיוון נקראים שלושת ימי הגבלה. על שם הפטוק: והיו נכונים ליום השלישי, כי ביום השלישי ירד ד' לעיני כל העם על הדר כיini והגבלה את העם וכו' (שמות יט, יא—יב). ג' ימים אלה הם קצת יוסטוב ואין נהנים בהם אכבות. ומנגד פשוט הוא לעורך בהם שמחות כגון אירוסין ונשואין. (מנוגים)

טבילה

צריך לטבול בערב שבועות (באר היטב, תצ"ד, ז').
 לפני האיר היום הולכים כולם למרחץ.
(יוסף אומץ, מנוגי שבועות)

ashmano

בערב חג השבעות ילכו היהדי גרמניה לטבול בנهر ושם אומרים יdio, מכבים על חטאיהם להה "אשmeno".
(ווארדאפטיג דויטש רעד. העבר. — פסיננסטען)

בשש

(כתבו לשבועות, נוטח ספרד, והוא המשך השיר דלהן)

רַיִשְׁרָאֵל נַגְּאָרָה

পৰ্যাপ্ত লিঙ্গ শব্দসমূহ

לְאַמְרָה זֶם הַזֹּאת סִפְר תּוֹרַת

וְיִתְחַיֵּל אָשֶׁרֶת קָצֵם שְׁפָקָה לוֹ וְגָמָר

יְהִיד דָּוִד לְגַנּוֹ לְעֶצֶרְגּוֹת בְּשֶׁמֹּו

אם בת נריב ולבסוף שליח סכת שלומו

אָפְרִיוֹן שֶׁה לֹא הַפְלִיק שְׁלָמָה.

שְׁרָקִים וְאֹפֶגֶים נַטְשׁוּ וּפְרַשְׁיוּ וּרְכָבוּ

יוג'ן שני אילת אַנְגָּלִים שם מסבו

קיום מתחם וקיים שקסת לבו.

רְצִיתִי יָנַתִּי בָּאֵי אֲתִי לְדָבֵר וְאַוְלָם
כִּי לְמַעַן אָזֶב כָּל הַמּוֹגִן מִלְּהָה וְסִילָּם
וְאַבְשָׁתִיךְ לִי לְעוֹלָם.

אָמְרוּ אֵיךְ אַת שְׁפָצָת דָּוד שְׁמַעְתִּיכְךָ
וְאַבְתָּת עוֹלָם אַפְּכָתִיכְךָ
יְשָׁקְנִי מִבְּשִׁיקּוֹת פִּיהָן.

לְחַפֶּה נִתְּרָצָתָה קְחוֹלָת נִמְמָנִים
וְכָנְגָד נִצְחָה וְגַשְׁפָע לְקַתָּה שְׁשִׁים רְבּוֹא אַדִּי עֲדִים
בְּחִדְשָׁ פְּשָׁלִישִׁי לְצָאת בְּנִי יִשְׂרָאֵל מִאַרְץ פְּצִירִים.

נִנְהִי נִקְשָׁד אָמִיץ עַם עַם זֹו גַּנְהָ קְסִינִי
וְאַת סְפִר נִמְמָנָה וְקַטְנוֹת אַקְרָא בְּאָנוֹנִי בְּמוֹנִי
גַּנְהָ הִיא קְתוּה לְפָנִי.

בְּשָׁאִי קְשָׁת אָגִיד אַתְּ-קָרְשָׁוָם בְּקָתָב נִגְשָׁתָנוּ
יּוֹם לְהַנְחִיל אַזְּקִיוֹת תּוֹרָה אֶל סִי נִחְצָנָן
שָׁאָה יְמִים לְחִדְשָׁ פִּיוֹן — —

(מתוך "זמירות ישראל")

תנאים בין הקב"ה וכנסת ישראל

(לשכת שלפני שבועות *)

מצאתי כתוב בספר מוגניתא טבא התנאים ראשונים בין הקב"ה ובין כנסת ישראל
הנקראת כליה נאה וחסודה מוכתרת ומצוירת בתדרי"ג מצוות
זהה נוסח התנאים :

ה מגיד מראשית אהricht הוּא יתַּנְהַן שֵׁם טוֹב וְשָׁאָרִית לְאֱלֹהִים דְּבָרֵי התנאים וְהַבְּרִית שְׁנָדְבוּר וְהַוְתָּנוּ
בֵּין הַנִּי תְּרִי הַזְּדָדִים לְשֵׁם וְלְתַהְלָה וְלְהַפְּאָרָת דְּהַיָּנוּ מִצְדָּא אֶתְהַיָּד וְמִיחַד בָּרוּא כָּל וְכָל יְכוֹל חַי
וּקְיָם קְדוּמָן בְּמִזְיאָות עִילָּת כָּל הַעִילָּות וְסִיבַּת כָּל הַסִּבְוטָה הַעוֹמָד מִצְדָּא עַצְמָוּ עַצְמָוּ כְּבוֹדוֹ אֵין לְשָׁעַר
וְאֵין לְעַרְךָ וְלְדָמוֹת בְּכָל מְرָאָה וְזָוְרָה. וּמִצְדָּא הַשְׁנִי הִיא כִּנְסַת יִשְׂרָאֵל כָּלָה קְרוֹאָה בְּנֻיָּה וּבְדִיה עַסְרָת
תְּפָאָרָת מִסְרָוִנִיתָא קְדִישָׁא עַולְמָתָא שְׁפִירָתָא יְפָה כְּלַבְנָה בְּרָה כְּחָמָה זָוְהָה מַתְנוֹזָץ וּמַבְהַקְתָּ בְּכָרָק. בַּת
מְלָכִים יְסוּדי אָרְעָא הַמָּה אָבוֹת הַעוֹלָם. וּבְמִלְכּוֹת בֵּית דָוד וּשְׁלָמָה הִיא מְעוֹטָת וּמְהוֹדָת הַעוֹמָדָת מִצְדָּא
אַלְוֹהָותָו. סּוֹף הַמְעָשָׂה וְתִחְלַת הַמְחַשְּׁבָה מִdot מְלֹכָה קְדִישָׁא סּוֹדוֹת הַתּוֹרָה הַקוֹוָשָׁה שְׁבַכְבָּשׁ וּשְׁבַעַל פָּה
סּוֹפָא וּעַיקָּרָא דָכְל דָרְגָוּן קְדִישָׁן עִילָאוֹן.

רֵיד הִיא הַבְּחוֹר הַחַשׁוֹב בְּחוֹרָא כָּרְזִים בְּחוֹרָוּ שְׁלָוּל הַחַתָּן הַמִּוּחָד הִיא מֶלֶךְ מְלָכִים
הַקָּבָ"ה יְשָׁא לְמוֹל טוֹב אֶת בְּתוּלַת יִשְׂרָאֵל שְׁכִינָתָה קְדִישָׁא בְּחוֹפה וּקְיָושָׁין כְּדָת מָשָׁה וּיְשָׂרָאֵל. וְאֶל
* בעדות ספרדים נהוגים לקרוא גם בשבועות בשעת הוצאת ספר התורה, במקומם אקדמיות.

יבריהו ואל יעלימו לא זו מוה ולא זה רך תמיד פגיהם איש אל אחיו באחבה ואהווה ושלום וריעות ולא מתרשין בعلמא דין ובעלמא דאי דין מן דין זא זא מן דין וישלמו שווה בשווה זור לא יתרעב בתוכם ולא יקרב. ומטריך אלוף לא יראה מאורות. רך ספיר גורתם יחד מאירות.

החתן הקדוש הניל התחייב את עצמו להכenis כל אשר האציג וברא ויצר ועשה הכל למענה ולמען התורה הקדושה כמו שעשה במעמד הר סיינ' הרכין השמים ושמי השמים וכל זבאם אשר תיכנס בזורת. וסילק תיכף ומדי סך ש שמות ושלושה עשר אורות הקדושים ליד השלישי המרוצה לשני הזודים ה"ה רעה מהימנא רבנן של כל הנביים. והתחייב את עצמו לשבולנות לסבול נסתך ישראל עד סוף כל הדורות. ומהיה לו מלכת כהנים וגוי קדוש ולבלתי החליפם באחרות ולהביאן לציון עיר מלכות הנברת. ואלה הבוגדים אשר הלביש את עצמו עשרה לנושאים מהה עשרה כתירים קדרישין להרכיב להם חיים שפע וברכה וחמים ושולום למשמרת. ומתנות להכלה הניל גnom והב בעקב משקלה בשלק הקדוש לנופר נפשם. ושני צמידים על ידה. אלו שני לוחות הברית. ומרגניתא טבא בזוארה לחן וכבוד על כל בריותינו. ומאבען נאבען¹ התליי במרגליות דהינו נובלות חכמת תורה ולעילא ומקריצין התליי בחכמת התורה אשר הוא בין עיניה למשמרת. ועתרת זהב בראשם וצודיקים ישבים ועיטורייתם בראשיהם לכבוד וחתורת. טבעת קידושין אלו שלוש כרכיבות שבמצבע האמצעית להיותה דבוקה בו ית' ומאותרת חז' מתנות קטנות שם יעדווים הנשימים ותענוגי עולם הזה אשר הן הכהנה לעבותות הבוואר הלא הן מתובים בפרשא בחקוטי ובפירוש האלישיך הקדוש בספר התורה הקדושה הכתובה לנו בשירות.

והכלה הקדושה התחייבת את עצמה להכenis כל האזול לה ולמסור בדיחלו ורוחתו וקיבלה עליה תרים לקדש תרייג אביה וגדייה בתרייג מצוות וסילקה תיכף ומיד על זיין השלישי הוא משה רבינו עליו שלום כשהקדימה נעשה לנשמע. ואלה הבוגדים אשר הלבישה את עצמה בגדי כבוד וחתורת ליום טוב מאורות עליונים הנעשים על ידי המצחות התלייות במועדים וימים טובים ובוגדי שבת על ידי המצחות הנעשות בשבת חז' מבגדיו חולן הווא לה לבטל הפטוק והגита בה יומם ולילא. ובוגדי לבן כמאמר שלמה המלך עליו השלום בכל עת יהיו בגדיך לך בני. צעיפים ורדידים וזה מעשה חדודים וחולוקה דרבנן. מטה מוצעת וזה מפטו של שלמה ששים גבורים וגור. ומתנות להחתן הניל כובע ישועה בראשו מתפלתן של ישראל הנעשים כתור בראש ממ"ה הקב"ה. ועוד מתנה טוכה להחתן יופע² עם עור שועלים הטונין אחורייהם. וזה שפונים תמיד לאחוריהם וכלל צד על מחשבותיהם אם הם חיו מחשבת פסל ופניות בדרכם ימברך והשכilio פאר בזה.

והחתן הניל התחייב עוד את עצמו ליתן מתנות להכלה מטרוניתא קדישתא היינו השבת קודש ועוז מתנות להכלה ושורבינה כל ימי חיתו. הן מזונות רוחניים והן מזונות גופניים ודירה בטולה בזה ובבא. ושתר שלישי שכד מזווה ושתר חלוצה מלוחזה ומכל צרותיה.

והחתונה תהיה למול טוב ביום ששה בסיוון שנת שני אלף וארבע מאות וארבעים ושמונה לבראות העולם על הזאות החתן שתזזיא קולות וברקים ולפידים. והרווקים מטיפים כל מיני שם שם לשעת הנשואין ובוחני הוכיחים מהה מלאכי השרת כמו שנאמר מלכי צבאות ידורון ידורון. ועוד נעימת הגלבים ושרפים ואופנים ושירות.

¹ נאבען — יקר, של נזיבים. ² מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא. ³ יופע — בנו

ומחמת עיור וקפת יתגנו כתקנת צוים⁴ ובכי בתשוכה ומעשים טובים. וקיבלה עוד גבלה לשפטה בכל מיני שירות ותשבחות אחר קריית כל הנשכחות ובעל השמחה במעונו יהויר כל הגמאות ישמע חכם ויטסף לך ומגוננו. עיק⁵ מצד העובר היינו מצד החתן כל יטול מכל דבריו ארזה. עיק⁵ מצד הכללה צדקי הדור ותינוקות של בית רבן.

והכל שורי וקיים.

נאום השמים ושמי השמים עד הראשון.

נאום הארץ וכל אשר בה עד השני.

והכהנים והעם העומדים בעוריה טיה במקושט מעט כולם ענו ואמרו מול טוב. כי אחד ושמנו אחד. אשרי העם שכנה לו אשורי העם שה' אלהי. סליק התנאים הקדושים⁶. (לוח הכלל משנת תקמ"ז, ז. שטיקלו, ע-ט דניאל פרסקן)

ש. ג. עגנון

מפסח עד עצרת

חג הפסח עבר, אבל שימושו קימת והולכת. הרקיע מעוטף טלית שכלה חבלת וציציות ציציות נמשכות מכונפיה. החלונות פתוחים וצפרים מציציות ושרות. הימים מאricsים והולכים והלילות אפלים ומתקוקים. כאשרני רעב אמרנו גותנת לי פת בחמאה שריחת כריח השדה, לא כבימות החורף שרגילים אנו בשומן אווזים שממשין את הלב ומכביד את הגוף. אף אני מעורט מעיטופין של חורף ושל אני על פני העולם. חביבין ימים שבין פסח לשבעות, חיבת יתרה נודעת להם לשבותות שבתת. והמה זורחת על טלי הרים והעיר שוקתת על בוקרה ובכיתה הכנסת הגדול אומרים יוצרות שביה עניה איזומתי סגולתי ושאר שמות חיבת השkadוש ברוך הוא קורא לישראל. חיבת אומן ורחמים מקיפה את הימים. אנו יושבים בחדר ולומדים מעשה הקרבנות. שמיטה ויבבל, נגדרנו בישיבה של מעלה יושבים כדי אלף תלמידיו של רבי עקיבא שמתו בין פסח לשבעות. ובשעה שהקדוש ברוך הוא זכר את בניו שנותנים נפשם על התורה מורייד דמעות ומרוחאת את הארץ והגנים מתקשטים בצדיכים ופרחים והעיר מלבלב. זה כלפי המשtron. עדין הוא עומד בין שמיים לארץ, זורקים בו חצים עד שברשו געשה ככברה זו שאינה יכולה לעמוד בתוכה כלום, כך הוא אינו יכול לעמוד השפע שיורד לעולם בזכות ישראל שקיבלו את התורה.

ד-ר שמרייה לוין

ערב חג השבעות

ביחוד חרות בוכרוני יפה חג השבעות הראשון למדוי בחדר: החג על כל הבנותין. עדין מרטפים בלבי האור והזוהר, ההודה והשwan של אותם הימים. זכורה לי הומה על

⁴ על משקל חקנות שויים. ⁵ ערב קבלן.

אורה המבاهיק בתחילת קיז, שפעת האורות והגוננים אשר מסביב ובלב. זכרוני, دائم סחיה ליامي בסעם הראשונה על המאורע הגדול של מעמד הר סיני, הייך הוא עטוף כלו אש וענן; על לוחות הברית, שהיו חרוטות עליהם אותיות גדולות דוגמת אותן האותיות, שאנו הפעוטות לומדים אותן עכשו בחדר, המלמדות אותנו לדורי דורות את המותר ואת האסור לנו. קולה של אמא היה מצלצל בגאון מיהוד ובהתרכמות הרוח כשתייתה מגיעה בספרה אל הרביי של הדורות המופלגים, אל רכם של כל ישראל, אל משה רבנו: *שהוזיאנו מידי הגמנים* וקרע לנו את הים לשנים, והמים עמדו להם לבני ישראל חומה מימיינס ומשמאם, שתי שורות הלכנים העוטרות את דרך המלך מחוץ לעירנתנו, והיהודים הילכו ביבשה ואף טפת מים אחת לא הרטיבה את רגליים; *שהעבירו* אותנו דרך מדבר נורא, מקום נחשים ועקרבים, וכל אלה נשרפו ע"י עמוד האש שהלך לפניהם. והיתה הולכת ומסבירה עניין ההליכה דרך המדבר לפי דרכה: רצח משה רבנו ללמד להם לבני ישראל את חמשת חומשי התורה, בדרך שanon הילדים לומדים אותם בחדר. מה עשה? עמד והסיעם במדבר כדי שלא יפגעו בהם עובדי האלילים ולא יפריעו מלמוד התורה.

אף הרבי שלנו, מוטיה-קטניות, סח לנו אותו ספרו, אולם דרך ספרה של אמא הייתה געים יותר, ערבית יותר ומלבב יותר. כשהרבינו היה מספר לא הייתה אלא שומע בלבד, אולם בספרה אמא היה לבי הרך דופק בחזקה ודמיוני המשולב גושאosti לעולמות עליונים ורחוקים. שוב לא ראיתי לפני את כתלי החדר אלא דמיות וחיוונות, העוברים שם הרחק הרחק, וענני התחליו כואבות. ומראות וחיוונות נגלו לפני: הנה תבע הסביסלה, וחומות שתים תזכרנה ועמודי אש וענני עשן יכסו את גבעת הארמון. ושם על ראש הקומה החמישית של טagnet הרוח יתגלה בכל הדרו משה רבנו ויחירות את הדברים הקדושים על ארבע הכנפים של הטחנה באותיות גדולות, גדולות מלאה אשר בשער הסידור של... ושוב יאמר לנו: זה עשה וזה לא עשה עד סוף כל הדורות...

לכוארה הרי חג השבועות הוא הדל שבשלש הרגלים: הוא אינו נמדד אלא שני ימים בלבד ווחול המועד אין לו בכלל. אך הבריות מצאו בו כמה מעולות טובות שנשתבחה בהן על חברי: על חג הפסח ועל חג הסוכות. הם היו אומרים: בחג הפסח ראשאי אדם ליהנות בכל מקום שהוא רוצה, אך לא מכל מה שהוא רוצה: משום חשש חמץ; בסוכות יכול אדם ליהנות מכל מה שהוא רוצה אבל לא בכל מקום אלא בטוכה בלבד. בנגד זה מוצא אתה בחג השבועות, שניהם בו: ראשאי אתה ליהנות מכל ובכל מקום. תאמיר: וחולו של מועד? עמד הקב"ה וייצר שלשת ימי הגבלה כנגדו.

ושלשת ימי הגבלה אלה היו מקור תענוגות מיוחדים לנו, אף כי לא הינו פטורים בהם מן החדר אלא מחצי היום בלבד. כל מה שמצוים הינו לכבות בלבותינוغمesh השבועות האלה שבין חג לחג, עת כלאים הינו כל היום כלו בחדר, פרץ עתה ועבר על גודתו. וכמה מרוביים היו העניים והעסקים, שניתנו לנו עכשו לעונת בהם! ראשית כל הינו רצים אל הסביסלה. עומדים מאחוריו גבעת הארמון ומסתכלים במלאת הפועלים, הקשורים את הרפסודות. אולם את התענוג הענגן ביוטר של אותם ימי חופש ראשונים

לא היו מעניקים לנו הרפסודות וצריפי האקרים ולא הטיוילים באפרים ובכער אלא הריחיצה בנהר סביסלה. אמנים אנו הפעוטות לא היינו רשאים לлечת אל הנهر לבוננו אלא מי שהוא מן הגודלים היה צומד על גבינו. אך הגיעה שעת הרחצה פורצים היינו כולנו מן החדר כאיש אחד בקהל שאון וצלה ונהרים אל הנهر. בקוצר רוחנו הרבה לא היינו מוגעים אל הנهر עד הגיענו אל חוף הנهر, אלא היינו פושטים את בגדיינו עם ריצה והיינו מגיעים אל הנهر פשוטי בגדי, מוכנים ומזומנים לקפוץ אל תוך הגלים המלטפים. וכמה גדולה הייתה שמחנתנו כשעברנו ימי הספירה, ימים שאסורים בהם בריחיצה בנהר, והנה עברה שעתו של האיסטור, ונינחה לנו הרשות לקפוץ אל הנهر! חיות צמאות היינו מזנחים ו קופצים אל תוך המים. ששה, שבעה ולפעמים אף שמונה חדשים היו עוברים עד שם הנهر היו מתחממים די צרכם, וכמה כלתה נפשנו לטבול במים קרירים וזכים אלה, ולהרגיש איך הגלים מלטפים ומפלפים את גופותינו החשופים. כל החורף הארוך כלו היינו צפויים לחסדיו של רואבן הבלן, ליקון קפדן ורוטן זה, שיתן לנו עוד דלי מים חמימים בבית המרחץ; היינו מתחננים אליו על כל דלי שלא מן המניין. וכעכשו, בעמדנו על שפת הנهر הרחוב, הנוחר את מימי הקרים בשפע — כמה רחוב לבנו, שהנה אין אנו צריכים לבקש ולהתחנן על המים; כום וקפץ אל הנחלים הזכים והתעדן בהם כאות נשך.

(מתוך "ילדות")

ג. שניואר

ב חג השבועות

סג פשׁבעות, סג כתורה! על כל פַּמַּח — אֲבִינָסֶל, אני צפְּתִימֵי לו זֶה כְּמֹת. גְּנָרִי יוֹסִיטּוֹב, פָּנִים שְׁמַחִים... גְּנוֹת שְׁטוֹפִים אוֹר נְסָמָה.	צל כל פַּמַּח — אֲבִינָסֶל, על כל סְלֹון וְרִי דְשָׁאִים. שְׁלָמֵן שְׁרוֹך. אַלְצָוֵל גְּנִיכִים... אוֹרְחִים יוֹצָאים וְאוֹרְחִים קָאים.
---	--

"שְׁנָא הַנָּה! קְרָאָה אַמָּא

מְדִי פְּגַם לִי בְּאַקְבָּה,

וּמוֹשִׁיטה אָנוֹג. דְּקָשָׂן.

מְאַפְּהַתְּג שָׁם סְפֵל בְּנָה. (מתוך "זמנים ומועדים", לילדי ישראל)

תְּרִיקָה לְרַלְשֶׁבֶת עֲזֹת

בלילה הַהוֹא

בלילה ההוא של חג השבועות ידיד השנה מכל מי שרוצה לדבק בקדושה ויעסוק בתורה כל הלילה — — — וסדר הלימוד של זה הלילה כבר נתרפס וונודע לרבים על ידי הקונטראיטון שנחפשו. והמנగ הוה נחפט בכל ארץ־ישראל ובכל המלכות. אין נקי, כולם כאחד הגודלים ועד קטנים. וכן קימו וקבלו עליהם ועל זרעים.
(השליה, מסכת שבועות)

סדר תיקון ליל שבועות

סדר תיקון ליל שבועות כולל:

קצת פסוקים ראשונים ואחרונים מתורה נבאים וכותבים ובתוכם קצת פרשיות מתורה ונבאים מענינה דיומא וקצת מזרמי תהילים ומגילת רות ומשנה ראשונה ואחרונה מכל שיש, משנה ופרק ראשון מספר יצירה וסדר תרי"ג מצוות ומאמרי זהר ואידרות וכו'ليل חג השבועות. נוסד על ידי חסידים ואנשי מעשה בית יוסף ומורנו הרב שלמה אלקבץ הלווי, על פי מעשה הכתוב בספר שני לוחות הברית.

(כן יעקב, אוצר הספרים, ערך תיקון)

בבית יוסף — לר' יוסף קארו (1488—1575)

חסידים ראנזנים

חסידאי קדמאי לא הו נימי קהאי ליליא והוא לעאן באורייתא. רבינו שבעון עכבי אמר בשתפה דמתכונתי סקניא קהאי ליליא לנגייה: גיתוי למקנא מkickיטי כליה. בגין דמתפכח לךער במקשיטא ותקונא לגבי מלכא פרקה אאות. חסידים ראשונים לא היו נמים באותו לילה והוא עוסקים בתורה. רבינו שמעון פר אמר בשעה שהחכנסו אצלו החברים בלילה זה: נבו להחקין תכשיטי כליה, כדי שתמצא מהר אצל המלך בתכשיטיה ובתיקוניתה ברاءיה לה. (מתוך ספר הזוהר, פרשת אמר ז"ח)

שבו יקרים

כתב האריזול (דרך אמת):

בליל א' של שבועות קודם הלימודים יאמר מאמר זה מתוך הזוהר (בראשית ט, א'): תיבוי זקרין, תיבוי ונסדש תיקון דקללא קהא ליליא קל מאן דאשפוף בקדחה קהא ליליא יעה נסיר צילא וטפא כל מהיא שפה וינפיק שפה בשלום אלילא, דקמיב: חונה מלאך ד סכיב ליראוי ניסלאם, טעם וראוי כי טוב ד'.

[שבו יקרים, שבו ונתכו תיקון הכלל באותו לילה, שכל מי שמשתתף בה באותו לילה לא שומר מעלה ומטה כל אותה השנה ויוציא השנה בשלום עליון, כתוב; חונה מלאר ד' וגוו].

בזכות כת"ר ינצל מכר"ת

כתבו המקובלים: מי שלא ישן כלל ועוסק בתורה בוה הלילה ולא ידבר שום דברبطل עד אחר "קדושת כתר" מובטח לו שישלים שנטו ולא יארע לו שום נזק וינצל מכרת שכן כרת אותן כת ר' ומלאכי שרת יכתירו אותו בכתור תורה, ואשריו לו בעולם הזה טוב לו בעולם הבא. וסדר לימוד הלילה זה כבר נדפס בתיקונים השיעיכים להזה הלילת. וישתדרו שהוא עשרה כי כל ביעשרה שכינה שורה. (ליקוטי צבי)

מי שלא ישן בלילה...

מי שלא ישן בלילה כלל ועוסק בתורה מובטח לו שישלים שנטו ולא יארע לו כל נזק.

וכבר נהגו רוב הלומדים לעשות כן. ואפשר تحت טעם על פי פשוטו, לפי שישראל היו ישנים כל הלילה והוצרך הקדוש ברוך הוא להעיר אותם. כדייאת במדרש — בכך אנו צריכים לתיקון זה. (מן אברהם)

והיה משה מקיז אותם

שהיו ישראל ישנים כל אותו הלילה שקדום מתן תורה. והיה משה רבנו מקיז ומעורר אותם ובא עליהם בקשות וברקים ולכון מראיהם אלו שאין אנחנו עושים כן. (ליקוטי צבי, בשם "מודרש חיית")

תיקון שני לילות

ונוהגים פה גוא אמון [מצרים] לעשות תיקוןليل שבועות גם בלילה ב' של החג. (מנגבי גוא אמון)

לא להוסיף ולא לגרוע מסדר התקון

ויזהר מאד למעט באכילתו בסעודת הלילה בכל מה אפשר כדי שיוכל לעשות התקון של הלימוד בלילה זה. ויזהר בעניינים שיהיו באוכלי שולחנו, ותיכף אחר ברכת המזון ילך בזריות לבית המדרש לעשות התקון של הלימוד ולא יבטל בשיחת חולין אף רגע כמימרא, חס ושלום. וגודול מעלה תיקון הלימוד בלילה זה מבואר בזוהר הקדוש וכיודע מספרים מהמעשה הנפלא שהיה בבית מדרשו של מהרייך (מורנו הרב ר' יוסף קארו) בלילה שבועות ותקח לעצמך התעוזרות גדולות. ומצות לחזור אחורי עשרה אכן ראוי ליראי ד' שלא להרבות בקדישין כי מגודלי הקדמונים ערערו על זה. ויזהר האדם מאד מאד לעשות התקון כסדר שנדפס בתיקוןليل שבועות דוקא. עליו אין להוסיף וממנו אין

לගרום כי הוא נתקן על דרך השותלות. והאיש המשכיל ישקיף וירא להתנהל לאיתו בليمודו וטוב מעט בכוונה ובנעימה מהרבות بلا כוונה. ואם לא יעצרו חיל בכולה — לחזאין כשרה. כי מי בקש זאת מידכם לקרות את כולה מבוהלים ודוחפים?

תוספת קדושה בתבילה

וקודם עלות השחר מעט יlk לטבול כדי לקבל Tosfot קדושה. גם בתבילה זו עושה תקון גדול בעולמות העליונים.ומי שאינו בטוח בעצמו שלא יתריד בתפילתו למהר ככלא יישן כל הלילה — מוטב שיישן קצת, כדי שלא יצא שכרו בהפסדו.
(סדר תפלה נהואה)

ליל שמורים במנハ סדר

הספרדים נהגים להנעים את ליל שמורים זה "משמארה", בפיוטים מיוחדים ובكريאת עשרה הדרשות לפיה מפרשין שונים ובפרט "תפairy אלף קلامת תצדקה רבענא סעדיה אלףומי" [עשרה הדרשות לרבי סעדיה (גאון) מאלפיומי]. (ש. בונשכט)

נחום שלוש

תיקון ליל שבועות הוא מנהג קדום

נאמר בתלמוד "אתה מוצא שאין כתוב בעצתך אלא שמחה אחת ולמה? מפני שהtaboa נכנסת בפנים [הגוזן]. ומה טעם אין כתוב בה שתי שמחות? מפני שפירוטה האילן נידוניים".

ممאמր זה אנו למדים שני דברים שלא הובילו לציבור כל צרכם: מחוץ לחכונתו של חג השבעות כאשר הקציר נחשב היום ליום הדין, שבו דינים על הצלחת פרי העץ במשך חדשני הקיץ, ועל כן ראוי שירבו בו תפילות ותחנונים. ואמנם אנו מוצאים שתפירות מסווג זה נשמרו בספרותינו הקדומה. ושובנו אנו רואים כי המנהג של תיקון שבועות במשך ליל החג שנתהדרש על ידי המקובלים יסודתו במנגנון הדורות הקדומים שפשטו צורתם וקבעו צורה חדשה בדורות האחוריונם. (מתוך חג השבעות בתוסטורה וכבסטרות)

מיכל רבינוביץ

תיקון ליל שבועות

אנשי מעשה נהגים להיות ערים כל הלילה ומתקוננים לקראת קבלת התורה. קוראים בתנ"ך, "לחבר את האhole להיות אחד", ושונים בתורה שבעל-פה רוב הלילה "לקשט את הכללה" (כנסת ישראל היא הכללה, המודוגנת ונארשת לאהובה, כביכול, והתורה היא הכתובת, החזואה הנצחית לקיום ההתייחסות בין שני הצדדים). וזה הסדר: "בתחלת

יעסוק בעשרה מאמרות, שבhem נקרא העולם, ואחר כך בעשרה הדרשות, שהן כנגדם, אחר כך בנביאים, בעניין המרכבה דיחזקאל; אחר כך בכתובים, מגילת שיר-השירים בומרה ושבחה, והוא קיושוט חיבת הכללה; אחר כך יאמר מזמור «יקום אלהים» (תהלים, סח), שמדובר על עניין מתן תורה; אחר כך יעסוק בתורה שבבעל-פה. יש נהגים לקרוא האזהרות, שסידר ר' שלמה בן גבירול, והכללים תרי"ג מצוות עשה ולא תעשה; ויש נהגים לקרוא מנין המצוות להרמב"ם. וכך היה נהוג רבנו הרב יצחק קופ, זכרו לברכה, שבכל ליל שבועות היה קורא בספר המצוות להרמב"ם. ור' משה בן מכיר, ריש מתיבתא בעין ייתון שlid צפת — אחד מחבורות המקובלות בימי רב יוסף קארו ור' אלקבץ ועוד — אומר: «ולי נראית, שייעסוק בספר נשים, אם אאשר לו לקרוא בעל-פה; ואם לאו יקרא אותו (מתוך הספר), כי ראוי הוא להתקשת בו הכללה, ויש בו שבע מסכות (כגンド שבעה שבועות תספור לך) מסוף עד עצרת) ושבעים ואחד פרקים (כגנד שבעים זקנים ומשה על גביהם, שהיו בשעת מתניתו). ואם יוכל להתחבר בחברת אנשי אמרת רודפי צדק, מה טוב ומה נעים שיחשב עמם להמנות מבני היכלא דמלכא ומששכינין של כליה...»

לפנינו מסודר סדר «תיקון ליל שבועות», המכיל קטעים של התחלת הפרשיות והפרקים שבתנ"ך וסיומייהם, ובסיום «ספר יצירה», ואחד האחראונים אמר, שהשם «תיקון ליל שבועות» מכוון בראשי תיבותיו להמלים «תערוך לפני שולחן...»

לאחר תיקון ליל שבועות משכימים לטבילה ומקדים לחתול בזוריות עם הנץ החמה, כדי לבונן את השעה לקבלת התורה שאו שערי רחמים פתוחים, והשעה שעת רצון לאדם לכובן את ה-שעתה דרעוין, שאינה אלא כה רקע-עין, זוכה לכל טוב...».

שעתה דרעוין — שעת רצון.

אפרים כהן ריש

תיקון שבועות של השר משה מונטיפיורי בקובשתא

בין הרב שמואל סאלנט ובין השר מונטיפיורי היו קשרי ידידות משכבר הימים. פגישתם הראשונה הייתה בלילה שבועות בקובשתא. ומעשה שהיה כך היה: בעליות ר' שמואל בחברת תשעה ת"ח אחרים לא"י, התעכבו בקובשתא. ביום הגם נזדמן גם השר מונטיפיורי לעיר בירת תורכיה ויתאכسن בבתו של גנוף קומונדו, ראש הקהלה היהודית בעיר זו. השר שנמצא גם הוא בדרכו ירושלים, ביקש את גנוף קומונדו להזמין את עשרה החכמים האשכנזים העולים לציון אליו, למען סדר בתברותם תקון-שבועות. לצורך הגדיל תפת עליו השינה בהמשך התיקון. באמצעות רביהם נאבק השר מונטיפיורי עם שר של שינה ולא יכול לו. גנוף קומונדו שראה ביטויו יעצו להפריד מעל המטוビין ולחת תגומה לעניינו, אך השר באחת: «כיצד זה יעבור עבירה כה גודלה». הקומונדו, שלא היה עם-הארץ כל

עicker, ניגש אל הזקן שבחברת האורחים האשכנזים, אל ר' משה ריבלין, לשאל את פיו אם באמת כה גדולה היא העכירה, אם י许可 השר לישון. «הנני אמגַן הזקן שבחברה — ענה ר' משה ריבלין — אך הפסיק הוא הצעיר שבנו, ר' שמואל. פנו אליו הגרכ' והשר כי יפסוק להם דין זה. שקל כבר שמואל סלנטם בעדתו ואמר: המצחוה הגדולה ביותר בלילה הזה, הוא תיקון-שבועות בעודה, ואין עדיה אלא מניין של עשרה. אלמלא השר שכברנו וקרוינו אל המקום הזה, היינו מסדרים תיקון-שבועות. איש איש באכסייאו שלו. הויאל זוכינו השר במצוות גדולה זו של לימוד במנין, הרוי רשאי הוא תחת תנומה לעיבוגו.

(עמ' זכרונות בן ירושלים" לאפרים כהן ריטט)

ר. א. ברוידס

ב„עת אשר יבקעו השמים“...

לאחר הסעודת ציוה ר' ירוחם להעמיד את המנורה על השולחן, למען אשר ישב כל הלילה להגות בספר **„תיקון ליל שבועות“**, אשר הכין לו.

— גם אנחנו אשכ פה עמך — אמר אחיטוב — גם אנחנו לא אישן בלילה הזה, ושנינו יחד נקיים את מצות ה'.

— טוב הדבר — ענה ר' ירוחם בכל לבו — כמו נגוני במו' נהגה בზירות ה' כל הלילה ונתפלל וותיקין בבוקר השכם.

והليلة ליל-אביב בכל הדרו; שמיים טהורין מאד ומראייהם חכלת כהה נחמד למראה, הירח יקר הולך וככל צבאיו, הכוכבים, יעלו איש במסילתו, בנקודות כספי יהירנו וישמחו כל נפש וירנינו כל לבב; רוח צח נושב בארץ, לווח על הדשאים וממו יפיח רוח חיים באף כל היקום וכמו ישא על אברתו נשמת הבריאה ורוח כל המאושרין עלי תבל הארץ.

עין אחיטוב לא שבעה מראות את המהה הנחמד הזה, מדי צאתו החוצה, ועמד כאיש אשר לפניו נגלו תעלומות, אשר אין פרוד להם...
— היזכה אדוני לעת אשר יבקעו השמים ממעל? — שאל אותו ר' ירוחם בזחוק שפתים בזאתו גם הוא ובראותו את אחיטוב נפעם ונרגע — היאמר לכחן את הרוגע ההוא?

אחיטוב הביט בפניו כי לא ידע מה בפיו.
ויצחק ר' ירוחם עוד, ויספר לאחיטוב את אמונה הhamon, כי בלילה הזה יבקעו השמים כהרי-עין אחד, וכל איש אשר יכוון את הרוגע ההוא, יהיה כל היוצא מפיו או בוא יבו וכל מshallות לבו בהרי-עין הזה יקום.
— אפס כי עוד לא קרה מקרה כהה — הוסיף ר' ירוחם בסוף דבריו — כי לא יאהה ה' להודיע לבני האדם את **„עת רצון“** אשר לפניו, כי הנהו לנו בבחינת **„הסתור פנימי“**.

אחיטוב לא ענה דבר, ואף כי הבין עד מWOOD, כי האמונה הזאת בהבל יסודה, אולם לא אבה הפעם הזאת להתוכחה עם ר' ירוחם, להוכיח לו אוילתו, וכי מכחיש.

אחיטוב לא נתן גם הוא שnat לעניינו כל הלילה, וביחד את ר' ירוחם ישב, שמע לדברי "תיקון", אשר הגה בו האחרון, אף דיברו דבריהם, וככאשר האיר היום ור' ירוחם הלך לטבול את בשרו במקווה, יצא אחיטוב לראות בצאת השמש, דבר אשר לא ראה מעודו בעיר גודלה, אשר מחותט הטע מורות לאנשיה. —

אחיטוב התבונן אל המראה מאור, עשתנותיו בקרבו נחו שקטו, לבבו הרגיע ונפשו רותה עד עד מאד ...

והנה יד שלוחה אליו ותגע בכחפיו, וקול מדבר באזני יהודית, לאמור :

— מה תחזה במראה אשר לפניך ?

אחיטוב התעוזר וירא והנה יד ירוחם היא וקולו הוא זה. ירוחם שב מבית-הרחצה, ממקה המים, אשר טבל את בשרו בו, וישתומם לראות את אחיטוב עומד ומשתאה.

— הווי, אדון, מה נחדר מהותה הזה !

ר' ירוחם לא הבין לדבריו ובכלל דמה אמר :

— הילך אדון עמוני עתה להתפלל "וותיקין", או כי ישכב לנוח ויתפלל עם האמנון השני ?

— אתך אלך — ענהו אחיטוב.

ויבאו אל הבית וישימו בגדייהם עליהם וילכו לבית-המדרשה להתפלל עם הנץ (שתי הקוזות) החמה.

מלכה שפירה

תיקון שבועות

(ובדרוננות)

בימים שלפני חג השבעות היו חסידים מבני הכפרים מתכנסים לעירות הסביבה ויחד עם חסידים מבני העיירות היו נסעים ובאים בעגלות, המביאות סוף הנקה, ירך לשבעות, גם חמאה וגבינה מחלב בקרם של בני הכפר.

בערב חג הביכורים היו מתכנסים בחצרות של בית אבא זיל, בבתים העתיקים, ירושת המגיד, זיל, שבעיר קוינץ. החצרות המו מהמוני החסידים שכאו ליינות מוזהר החסידות ביום מתן תורה. מן ואחותה, אחוזות הסבטה שרה דבורה-זיל, זיל, הביאו המשגיחים על חיליבת הפרות תוכרת הלב בתוך עגלת מקושתת ירך. המשגיחים האלה, אשר יראות בעלה הוקן ובניהם השגיחו גם על הכנסת האורחים באחוזה, משומש ענינים וסתם עובי דרכים היו רגילים תמיד להתראה שם וליהנות ממאכל הצלב. מדכבה מקושתת הביאה את תינוקות החזר, שבלו רוב ימות החול באחוזה.

העגלון היה לבוש חיליפה לבנה, מקושטה כפתורי ולב, על ידי כסיות לבנות וכובע

לبن בראשו. הסוטים הוכנסו לתוך האורוות והעגלונים הגוים, שדברו חזי נזיה וחזיה יהודית, שימשו בתורת גויי שבת וחג בחצר. גם פראה, כבשה ועופות נתגלו לחצר מן האחוותה. בעלייה החאים האלה היו נחשבים ליוצרים חשובים, בעיני הקהיל, מפני שהם באו מן האחוותה, שם יראת שמים וברכת הארץ היו משמשים בערבותה.

גם פירות מושבחים דളתה מוציאה האחוותה, הסbeta, זיל, הייתה מביאה מני שתילים של עצי פרי מושבחים והגנן היה שותלים בגין הפירות.

בתוך האגם שבסודות המרעה היו מגדלים דגים כדי לכבד בהם את השבותות. מנין מתפללים היה בא מן העיירה הקרובה והסבאתה הרגילה את הילדות בנות שלוש וארבע לעונות אחרים קדושה וברכו. התינוקות היו יוצאים לראות בקציר החטים והיו רגילים לשחק בגינת הפרחים, הגדורה עצי לילך. בגינת הפרחים היו בני המשפחה שותים את התה, לפני שקיעת החמה. גן הפירות היה מTEL קצת אימה על התינוקות, בגל אלילי הצוענים, שבו נטויים קרוב לעיר האחוותה, מעבר לנדרות הגן, הגדרות של עצי אגון.

רוב השבותות היו בני המשפחה שוכנים בחוותם שבעיר. שם היו חוגגים גם את ימות החגים.

לחג השבעות, חג הביכורים, היו מבאים בעגלה ענפים ופרחים, לשם ירך, גם חמאה ונבינה לסעודת חלב. בערב שביעות היו החזרות והבתים העתיקים רוחשים,لوحשים וממלים. חסידים ואנשי מעשה התקינו עצם לתzon גדור לפני קבלת התורה. בלילה, ליל שביעות, היו החסידים קוראים לאור נרות דולקים, ופוסקים פסוקים של תורה, נביים וכותבים, זהר ואדרות הקדשות.

התרגול קרא לחצות הלילה וצלילי הפסוקים עלו מבית הכנסת העתיק וכן החדר הקטן של המגיד, זיל. אותו החדר שהקדשה לא זהה ממנו מאה ועשרים שנה, עלה אורו בלילה הה שבעתים. מזמן פטירו של המגיד, זיל, לא חל כל שינוי בהדר הוה. מטה-הכילה שבה ישן המגיד, הכסא המרופד שעלייו ישב, השולחן הצר והגבוה, שעלייו כתוב את הקמיעות וסתרי התורה, שעומדים עדין במקומם. הם סופרים בדומה את מרוי שימוש של הבריות. שבאים תדריך לשופך את לבם במקום הקדוש הזה.

בערבי שבנות ובימים טובים היה אבא, זיל, מזרן את עצמו, בא וועלה במעלות של בית-הכנסת הגדור, מסתכל בחמה השוקעת, כדי לבונן את זמן הדלקת הנרות. מוזרנו וחוזר לחדר הקטן של המגיד, זיל, מדליק ומיטיב את הנרות. ולא זו בלבד אלא ש, החצר, היו נטלה קדשות הרבה. במזואי-שבת היה אבא, זיל, יושב עם בניו ומנגן בכינור את גגוני הזמירות. והיה כנגן המנגן ויעלו צלילי Shirat החסידים, שעמדו צפופים, בתוך החדר הקטן והחמוגו צלילי Shirah בנגינה והנגינה נשכנת וועלה, יורדת וועלה ומשתפה בליל הרף, בלי גבול ובליל סוף.

סוכות היו עורכים שם שמחת בית השואבה בשירות ותשבחות. בהושענא רביה היו אוגדים שם את הערבות.

ועל אחת כמה וכמה בליל שביעות,ليلו שבאים שושבינים ליחד את הכנסת ישראל עם הקדוש ברוך הוא.

אחרי אמירת התקינות התקינו החסידים עצם לשבח ולהלל את התורה הקדשה בזמר «אשת חיל מי ימצא», היא התורה הקדשה המשולה לאשת חיל. קולות מתחילה להסתלט מתוך דבוקת גמורה. ואחריו שמתמוגים לשירה אחת, נשגבה, משתתקים צלילי הקולות כאחת. ובתוך דממה דקה, בתוך רטט של קדושה, שומעים את הקידוש על היין.

הגשים, לבושים בגדי משי בהירים מתחכשות בפינה של בית-הכנסת, כשפטחים לוחשות פסוקי הזמר: «אשת חיל». הן שוממות קידוש. אחרי שgomoth מכוס היין המונש להן הם מסתלקות מן הקהל דרך החזר לחדרי הנשים ולהמתבחים כדי להשיג עלי הכהנת המאכלים לשעודה.

המשמשים בעודש רצים, אצים ומגשים בוריות הרבה את ואוכל לקהן המיסב לשולחנות הארוונים ומארכים בשולחן עד עלות השחר. עם עלות השחר מתפזר קהן החסידים. מהם מתקינים עצם לעלות על הגבעה. אותה הגבעה, שממנה התגלגלו ר' לוי יצחק מברדייטשב, זיל, מתוך התלהבות קדושה, בליל שביעות. מהם מתחבדים עם האילנות הפויריט בחור ו诙זר, כדי לקרוא קריית שמע של שחרית. והחכצלות שבגינה רויות טל הלילה מקשבות בדומהו לקולם.

זרחה החמה והאיר פנוי המורת.

נשים נשים וטף נוהרים מן הבתים העתיקים, דרך הרחוב הרחב, לבית-הכנסת הגדול. את בית הכנסת הזה בנה המגיד, זיל, תיכון את בדקו אחרי הדliquה. בחורשה מknנים כל מיני בעלי כנף שאומרים שירה עם עלות השחר, על ענפי האילנות. ואילנות ריחם נודף כלפי בית-הכנסת.

יוחנן טברסקי

ליל שביעות בחצר האדמוי' מרוחמייסטריווקה

בבית-הבישול הגדל שבחצץ ראהחמייסטריווקה מלבדים עכשו לביבות בגבינה. הר סיני, אומרים החסידיים, נקרא גם גבנונים והוא לשון גבינה. בתנורי-הדגים הגדל מלחתת האש, ורבה המלאכת.

צערוי האישובים» הגיע עכשו תענג של מצווה לידיים. הם משלשלים וכורכים זרים ולויות בצורת «מגן דוד» לתלותם בבית-המדרש, ששטו כרעעו בעשביים, זרייריק לכל סייפוני ה-חצץ, לכטלים ולכל החלונות. — רמו להר סיני, שהיא מלובש בעשביים. ריח העיר והבריכה נודף מהם וממלא את כל החלל בשמחת-החג.

ليلו. עופות, שמקורותיהם תקועים בתוך כנפייהם. נרדמים בשינה. ליל שביעות. תורה بلا אהבה ויראה אינה עולה למעלה. גם לא תפילה. ומה רבה עתה ואהבה בניגנו!

הן! יהודים, שוכנו להתחדשות והרמת המוחין, יוצאים בצד ימין מבית-המדרשה. באפלולית של ערבית מאיריים ביותר למולם חלונות האחצר". החסידים, שבאו לחג קיבוץ גדול מרוחק ומרקוב ובני העיר הולכים לבך את ר' יוחנאי במנועדים לשמחה". רואים בחוש: הוא עומד עתה בשנים האחרונות הגוף נכווות חייו, ואולם, דומה,ימי הירידה מי עלייה הם לו, שלעת זקנה כוחות הגוף נכווות לכוחות הנפש, ויש שוקן בעולם הזה הוא בחור לעולם הבא... ממנה ננסים לרבייה חנה-לי, המקושתת בתכשיטין של חג, תכשיטין של יווי, ולבסוף — אל ה"ילדים" כסדר תולדותם, הבכור בכוכרתו.

כל היישוב הקטן כבר התפלל "בידך אפקיד יוזחי", ראשי תיבות בא"ר, שהוא אין סוף, מעין שאינו פוסק תדир; וב-חצרא"י היו נערומים כל הלילה, בתיקון הארי"ז ויל — כל מי שאינו ישן כלל ועיקר בליל שביעות וועסก בתורה, מובהה לו שישלים שנטו ולא יארע לו שום נזק.

מספרים: הבעש"ט, שההילולא שלו היה שנת תקי' לפ"ק בחג השבעות היה נהוג לשכב בחצי-הלילה. שאלתו פעם בתו אDEL (אדיל ראשי תיבות "אש ית' למ"):

— ותיקון חצות, אבא?

החויר לה בוה הלשון:

— יルドתי האהובה, אדייל, יפה שאלת. ואולם את חצי הלילה השני, שהוא, לפי הוועර הקדוש, עת רצון וرحمים, חיקנו זה מכבר. הכללית ירידת נשמי היה להתחיל לתקן את החצי הראשון של הלילה, שהוא בחינת דין!

ועכשיו יושבים תלמידי-תלמידיו של הבעש"ט בראהמיסטריווקה, וליל-השבועות יכולים להם לשמור לעבודת-הקדוש בתורה בעלי לזראות שנייה כלל בעיניהם. צעריריה-העיר ובעל-יבטים ננסים ומctrפים אל ה"ישבינים" והחסידים, יושבים אף הם אל שולחנות- העץ של ארבע רגליים.

בנימין דה-פריס

תיקון ליל שביעות בהולנד

על תיקון ליל שביעות וליל הווענאנ-דרבה הקפידו במערב יותר מאשר במזרח. הראגה לשני "התיקונים" הללו נמסרה בדרך כלל להנחתה "חברה קדישא": היא קבעה את סדר התקון, העמידה דרשן שידרוש לאחר אמרות כל הפרקים שתקנו חכמים לומר בלילה זו גם דאגה לכיבוד.

באם-טרדן, עיר ואם בישראל, לא הייתה החברה קדישא היהודית שדאגה לכך. כל חברה, חברת מנויות, חברת ש"ס, "ראשית חכמה", בית-המדרשה הגדול, כולן התקינו לתיקון משלהן. ובכל המקומות האלה באו יהודים, אנשים פשוטים, כדי להשתתק. וכשם

שכיפה הילך מתחוך געגועים כבירים לגיל הבוגר-מצווה, כדי שיוכל להצטרכן למנין ולצום בתענית ציבור, כך מנה גם את הימים, עד שיזכה לרכת בלווית אביו לליל התקון. אמנים חלו בתקן ידי המשכילים: בחברות האשכנזיות השםטו כתפיו הוואר. ובשנים מאוחרונות לא אמרו בחברות מסוימות כל המשניות הנדרשות «בתיקון ליל שבועות», אלא חילקו אותן על פני כמה שנים ובמקום זה באה הסברת אותן המשניות שנקראו. הידושים אלו הותקנו ונעשו לטובת הצעירים.

היו דרשנים מצווינים. נזכר אני בר' עקיבא פרנק הייד, אחד הדרשנים האחרונים בבית-המדרשה באמשטרדם, שהיה מבקש מכל המשתתפים לאמור לו פסוק והוא יחבר מניה ובה דרשה על סמך כל הפסוקים האלה, ודרשותיו הצעינו תמייד.

אף בבית-המדרשה לרבניים ולמורים נערך תיקון יפה. כאן הקדימו — כדי לתה אפרשות של שינוי לתלמידים הצעירים. ראש הישיבה בעצמו ר' אריה ליבוש וגאגאנז'יל היה דואג לכיבוד ביד רחבה. הוא ערך סעודת יומ-יטוב מיד אחרי תפילה ערבית עם כל תלמידיו. אף היה משמע תמיד הידוש באחת המשניות שהיא לימד ובעקבותיו הлечו התלמידים.

ביתר בית-המדרשה היו עוד לומדים עד אור הבוקר. כתום התקון שרוא «יגדל» ו«אדון עולם». היו מקומות שהיו ניוגנים מיהודיים לנכ.ليل השענא רבא. כמו כן, שרוא לפיה הניגון של הימים הנוראים. בעיר האREL היה ניגון מיוחד בלילה שבועות לא-יגדל». על ניגון זה שמרו מכל לשמור והיה הרושם כי הוא שייך לעולם הגנתר. ברורו שלא רביהם היו יודעי הח"ן, שנזכרו בניגון מופלא זה. ומעשה שהוא — כד הויינא טלייא — שלא נזכרו בניגון. כבר גמר הדרשן וכולם מתראים ומסתכלים זה בזה, ושאלים: «נו?». אך נעלם הניגון ואין מי שידע. אוביدي עצות היו היהודים הללו, ביןיהם חיותים מכובדים. מוכרי ירקות, סמרטוטרים וכדומה: כיצד יכולו לקום ולהתפלל ועדין לא שרוא «יגדל»? המתינו וציפפו לרחמי שמים. לבסוף קם אחד, מיוחד במינו, פועל דפוס, רוק ז肯, שקפול בחובו מסורת כל העירה, והתחל מזומם. פשפש ומצא, וכך ניצלה חבורה קדושה בישראל.

דוד פרישמן

תיקון ליל שבועות

החודש סיון ליל התקדש חג — ברן יחד כוכבי נשף...
מי שמע את הרנה הזאת, אשר ירונו הכוכבים בלילה? מי הקשיב את קולות הפלדיים האלה החלויים ממעל בראשינו על בלימה? — פעמים רבות התהתקתי לבדי בלילה ברחובות העיר בהיות הקיץ, ואוני פקוחות וקשיבות ואין קול ואין קשב, זולתי כל הצערה אשר אנכי צועד על הארץ. או אן אספורה כל צעדי: אחת ואחת, אחת ושתיים, לבי בלבד עמי מדי ספרי. מסביב לי הרוחות הטהורות החמות, וממעל לי האור המתוק הזרע מקצה השמים ועד קצה השמים; ומעט מעט יחרדו כל אלה לי ובאו ונגעו עד

נפשי, עד כי אחרד ואתפעם מההתענג ומרוך. אז יתרוג לבני ממסגרותיו וישאף ויירוג לאשר אין לו — ורוח מלפני יוטוף, אשר לא אדע שחרו. מי לא ידע את הרגעים הקדושים והנסגים האלה? על מי לא הייתה היד הגדולה והנוראה הזאת? — ברגעים כאלה יתרוםם האדם ויתעללה, יתגדל ויתקדש, ועיניו תראינה מראות אליהם ואזניו תשמענה נפלאות עד אין מספר. ברגעים כאלה שמעתי גם אני קול דנה לפטע פתאים, ותבעור הרנה מקופה השמים ועד קצה השמיים, ונפשי ירעה מאד מי זה הנוטן זמירות בלילה... פעמים רבות התהacketiy בלילה בקץ בלבד ברחובות העיר; ואולם לילה אחד לא יסור עוד מקרבי זכרו לא יסוף מלבי עד עולם. והלילה ההואليل בהיר בשחקים,ليل התקדש חג השבאות. ובתקדש החג, ותהי גם האדמה מתחת לרגלי לאדמה קודש, ואתנהל לאטי ואקשב רב קשב ברן יחד הכוכבים מעל.

כמו רונו בלילה כל אשר מסביב לי, כמו רונוathi, כי גם שפט מלאות רגנות!

„הלויה!...“

מי זה? — הנה איש קרא פתאים באוני „הלויה“. את הקול הזה שמעתי מפורש יוצא מפני איש — ואפן כה וכפה לראות את הקורא. ואולם בקשתי ולא מצאתה. אולי קול איש הוא, היושב על התורה כל הלילה, והוא קורא בספר „תיקון ליל שבאותה“. וככאשר נשאתי עיני כה וכפה וארא כי לא שגיתי; לאחד החלונות נשקמתי והנה איש עברי וכן ונשוא-פנימים יושב אל השולחן וקורא בספר בדממה וקול — ופני הזקן הזה לא יערכו עוד מנגד עיני כל הימים אשר אחיה על פני האדמה... .

כמו רונו בלילה — הנה כבוד אליהם מלא את כל הארץ — וגם שפט מלאו

רגנות... .

„הלויה!“

הנור אשר במנורת הכסף עוד טרם יכבה והזקן יושב אל השולחן. אנשי הבית נמו את שנותם וויתר הוא לבדוק, כי חג השבאות הו, ועליו לקרוא בספר התורה כל הלילה. אנשי-הבית נמו את שנותם, אבל מה לו ולאנשים האלה — לו גם ערנו עמו כל הלילה? הנה בניו יצאווהו ובתו איננה ואשתו Mata עליון. — הלא אג לאدني ועצבת-לב חטאת. ולכן בביתם יתגורר ודבר אין לו עמהם. הזקן התעורר. — הלא אג לאدني ועצבת-לב חטאת. וילך עבר את ידו על מצחו, לנער את מחשבותיו ואת דמיונו הרעים בזרוע נתניה, ויקח את הספר מעל השולחן אשר לפניו להגות בו ולהעמיק בו חקר. אולי יבואו פסקוי כתבי-הקדש אלה ובראו לו לב תהור ורוח אחרת. אכן רק בשפתיו יקרה את הפסוקים ולבו כל עמו. תמנונות שונות תערבוננה על פניו, והמלים עודן בפיו בקרואו אותן והוא לא ידע בעלותן ובצאתן מפיו. דף הולך ודרף בא, והוא לא ידע ולא ישם עלייהם לב... .

מה אחריות גבר אשר דרכו נסתרה?

„...ונאמר אל-אדוני ישילנו אב ז肯 וילד זקנים קטן ואחיו מת וויתר גוא בלבד לאמו ובאיו אהבו...“

הוא — האם לא אהב אותו? האם לא אהב את ילד זקנו הקטן כנפשו וישמרנו כאישון בת-עינו? — הנה גם הוא ז肯 ושבע שנים. וגם לו היה ילד זקנים קטן, אשר

הפלת אותו לו מכל אחיו. הן אמרת הוא : את בניו כולם אהב אהבה גדולה מאד ; ואולם בניו אלה הטעיסו בהבליהם וימרדו את חייו. ויתר לו אף ילד זקוניו לבדו. כן, כד ! בניו הגדולים לא אכו לכת בדרכיו ויטו מן המסללה הישרה. אשר ילכו עלייה כל שלומי אמוני ישראל, וילכו בשירותם לבם הרע... לא ! לא בשירותם לבם הרע הלאו, כי לא נקרא שירות-לב למעשי איש, אשר יבחר לו דרך חדשה המוצאת חן בעיניו ועשיה פרי רוחו ; ולכן גם על בניו לא יאמר, כי הלאו בשירותם על מבויע התורה ולעשותם לנערם לМОדי אדני, והם סרו מן הדרך הזאת, סרו מהה, ויבחרו להם תורה אחרת ולמורים אחרים ; וגם בעשותם בדבר הזה לא פשעם ולא חטאתם הוא, כי אם פשע הדור והטאת הקהלה, אחרי כי רוח חדשה עברה או על הארץ ותצרור גם את בניו בכנפייה. בימים ההם ובעיר וילנה ובעיר צ'יטומיר הוקמו בחיה-מדרש לרבניים. וינהרו אליהם נעריו בני-ישראל מכל עיר ועיר, וינהרו אליהם גם שני בניו הגדולים. והוא עד היום הזה איןנו יודע安娜 הלאו, אם לוילנה ואם לצייטומיר. אכן לנכח לא ישכח את הלאו הלאו בקומו לבוקר לקרה לבניו לשמעו בלמודיו, והנה אין קול ואין קשב, ובבאו אל חדרם. והנה אין איש. ורק אגרת קתנה מצא על השולחן, ובה כתבו אליו גם שנייהם. כי בלילה לקחו את צורחותם על שכמם, וילכו ללימוד «השלכה»... אז התרגז, התגעש, ונפשו דאהבה עליו מאד מאד ; ובכל זאת הנה ימים באו, אשר נשא להם ולמעשיהם אשר עשו לו. אבל המעשה אשר עשו שת איבה ביןנו ובינם, ולכן גם בשובו לرحم עליהם. כאשר ירחם אב על בניים, לא היה עוד לבו שלם עם כתמול שלשים. — ואת אלה עשו לו בניו הגדולים ; ואולם עוד שאר האחד, והוא הקטן הילד זקוניו, והואו אהב תמיד מכל סגולות מלכים, וגם היום עוד יאהב אותו哉...哉...

„...פקד עון אבות על-בניים על-שלשים ועל רביעים לשנאי ועשה חסד לאלפים להאbei ולשומרי מצותי...“

במה חטאו אבותינו, כי פקד אלהים את פונותיהם עליו ועל בניו ? הן האלים עושה חסד לאלפים, לכל אשר יאהב וכל אשר ישמר מצותיו — וזה החסד אשר עשה לו, והוא גם הוא הלא שמר את מצותיו תמיד ? ותאלהים עשה חסד לאלפים. — אבל העשה יעשה גם לאיש היחיד ? הנה כל איש ואיש בהיותו יחיד וגמר ידע בנפשו, כי טוב וחסד רדף כל ימי חייו ולנצח לא מצא אותם. כמה אנשים ייחדים מתהפכים על משכבותם בלילה יודיעים בנפשם, כי אהבי אדני המה ושומרי מצותיו, והם לא יאכלו בטובה לעולם ; כמה צדיקים וישראל-קוראים ויודעים, כי האלים הוא העשה חסד לאלפים, ואיש אשר לו נעה החסד אין ; כמה יש קוראים ואינם גענים, צועקים ואינם גועשים, שומרי מצות ואינם נשمرם. אהבי אל וחינם נאחים, ובכל אשר נפנה נראה צדיק ורע לו ורשע וטוב לו — הלעומם-עלומים יאבדו הצדיקים בצדקהם והרשעים יאריכו ברשותם ?

הס ! הנה קול מורה-השעות דופק, הנה חזות-הלילה...“

„...איש אמו ואביו תיראו ואת שבתו תשמרו...“

אבל בניו לא יראו את פני אביהם וגם את פני אם לא יראו כי על בן קמו הילכו להם ! ובלכתחם הנה באו אל עיר נכירה, ותהי שם גם עבדותם נכירה.ומי יודע אם לא חללו גם את שבתות אדני, בהיותם בערים ההן ! — ואולם עוד שאר אחד, הוא השלישי, והוא קטן וילד זקוניו, ואותו אהב מכל סגולות מלכים. ואף אם גם היה הנער הוה סגולה מכל אחיו, ויחכם מהם ויעש חיל בלמודיו. הלא שתים עשרה שנה רק מלאו לנער הזה. והוא עמר וידרשו ברבים בבית-הכנסת הגדול, ורבים השתווא והשתוממו לו ! אמנים כן הוא, בן שתים-עשרה שנה היה הנער אז, ושמו היה לתהלה ולברכה וחתברכנה בו כל משפחות העיר. בהיותו בן ששי-עשרה שנה ידע כל העם מסביב, כי אין כמוו בכל הארץ, וכי בקרוב יכו כסאו בין הרבניים — וענינו אביו רואות ואנוינו שומעות. אכן פתאום היה מוכתו, לפתח פתאום באה הרעה : ביום אחד בהיות הבוקר נגש אליו בנו זה, ובפה מלא וכי בושת פנים דבר אליו לאמר : «אבי ! שלחני-נא ולאלה, כי חשקה נפשי לשימוש במלודים באחד מבתי-מדרש לחכמה בעיר המדינה... שלחני וברכני נא, אבי...» הן לא תתעמר بي ו גם התעלם לא תעתלם מبشرך ! » — לדברים האלה דבר אליו בנו זה אשר לו אמר לבו, כי בצלו יחיה והוא יהיה לו למשיב נפש ולשלומים תחת אחיו אשר יצאו והוא לאחרים...»

עד עולם לא ישכח את הלילה, אשר שכב על משכבו, אחרי שמעו את הדברים האלה מפי חממדת חייו ; עד עולם לא ישכח את המלחמות, אשר נלחם בנפשו בלילה ההוא, ואת הדמעות, אשר המטה בהן אתUrשו ; עד עולם לא ישכח את שיחו ואת הגינוי, אשר היה על לשונו ואשר עבר משבויות לבו ; ואולם לפנות בוקר באה מנוחה אל קרו וינחם, ונפשו ידעה את אשר עליו לעשות. בהיות הבוקר קרא לבנו החדרה ויאמר אליו במנוחה ובקל גדול : « לך, בני ! לך אל אשר ישאך רוחך ואדני יהיה עמר בכל אשר תכל : הלא רואה אני, כי רוח חדשה עברה על הארץ, ואני מה כי אתחפaar לכלוא את הרוח הזאת...»
...וענו ואמרו ידינו לא שפכו את הדם הזה וענינו לא ראו : כפר לעמך ישראל אשר פדיית ה' ואלתתנן דם נקי בקרב עמר ישראל ונכפר להם הדם...»

הוי, אל אלהים אדירים ! איך יתכפר לו הדם, אשר ידיו שפכו וענינו ראו ? האם תהיה לו כפירה עד עולם ? ואם לא בעצם ידיו נתנו דם נקי בקרב ביתו ובקרב עמו ? האם לא במו פיו דבר לבנו ויאמר אליו : « לך, בני, אל אשר ישאך רוחך ! » ובנו מה כי ילין צליין עתה, אם הילך אל אשר נשאו רוחו וסר מן הדרך אשר הילכו בו אבותינו מדור דור ?
...וקם העם הזה ווניה אחרי אלהי נכר-הארץ אשר הוא בא שמה בקרבו ועונבי והפר את בריתך אשר כרתי אותו...»

וכל הדברים האלה כתוםם בן באו, לא נפל דבר מכל הדברים הנוראים האלה אריצה ! הן אמר נכון הדבר, עד היום הזה עוד יפלא ממוני לדעת ולהבין את אשר נעשה עם בנו בימים ההם, ובנו זה הן היה נזהר ונשמר לנפשו כל הימים. ואיך עברה עליו הרוח הרעה הזאת פתאום לנוגות אחרי אלהי נכר-הארץ ולעשותם במעשייהם. — ואולם אמרת נכון הדבר ! בימים הראשונים כתוב אליו בנו את מכתבו מעיר החכמה לעתים מוזננות, ואחרי בן הילכו המכטבים הולך וחסור, ואחרי בן חדלו, ולא שמעה אוננו דבר למטוב ועד

רע, ופתחום והנה שמואה נוראה עברה למקצת הארץ ועד קצה הארץ, וישמע פתואום דבר המרד אשר געשה. כי כמו ילדי בני-הנעוורים אשר למדינת פולין למורוד במלכם. בימים ההם והיה שנת אלף ושמונה מאות וששים ושלש! או בא הימים הרע והמר ועיניו ראו. היום היה יום הששי אחרי הצהרים... אנסים רבים רצים בחוףון עד בואם אל השוק הרבוע, והוא גם הוא רץ בין הרצים. ובבאו והנה מראה נוראה לנגד עיניו: עץ גבוה עשוי בתוך השוק, ושם עומדת ההורג ומושך בחבל אנשים רכים עוליימיים מאד מאד, והם ימתו בחניקה איש אחרי איש, איש אחרי איש; ואחרי כן ראה את האחرون מן האנשים הצעיריים הדם... קול זעקה גדולת התמלט מבין פתחי פיו, ואחרי כן נפל ארצת מלוא קומתו ולא יסף עוד לראות דבר...

אבל הנה תמנונות אחרות עוברות פתואום על פניו. אז לא יסף עוד לראות את בניו הגדולים, וגם את בנו הקטן לא יראה עוד, ורק את תמננת אשתו בית בשכבה על הארץ ושמייה שחורה פרושה עלייה ונור בוער למאשותה ורגליה אל מול הפתח, והוא רק את האחת יוכור, כי היום הוא היה מחרת יום הששי והוא... אין זאת כי לקחה אונה גם היא את דבר השמוועה הנוראה היא, ותופל גם היא ארצת, כמוותה, ורק בזאת נבדלה ממנה, כי לא יספה עוד לקום. — מקצת שלשת ימים, ויקברו אותה בלבוד גדול בקברות ישראל... אבל כל התמנונות וכל הזוכרנות האלה מאפע הם, הכל הם, רק הם! ורק תמננה אחת מתיצבת עתה לפניו, ואotta לא יוכל עוד להסיר לנגד עיניו, ואת תוייה ואת רשמיה לא ייחיד ולא ישמיד מלפניו, כי בנפשו היא!

הנה בתו, הנה בתו יחידתו, אשר הייתה נפשו כל הימים...

אבל למה זה איפוא יחטא ולא יקרה את הפסוקים מעל הספר כראוי, והוא הלא איש

אשר לא עבר גם על מצוה קלה מעודה?

הנה הוא אוחזו בידי הספר וקוראו בו. דף הולך ודף בא, פסוקים הולכים ופסוקים באים, פרשיות הולכות ופרשיות באות. — התמנונה לעולם עומדת לנגד עיניו כאשר עלהה לפניו.

...ותאמר רות אל תפגעי-בי לעובך לשוב מאחריך כי אל-אשר תלכי אלך ובאשר תליני אלין ערך עמי ואלהיך אלהי; באשר תמותי אמות ושם أكبر כה יעשה ה' לי וכה יוסיף כי המות יפריד ביני ובינך..."

כן הוא, רק המות הפריד בינה ובינו! הן יפה ונחמדה הייתה רות המואביה הזאת; ואולם יפה ונחמדה ממנה שבעתים הייתה בתו, וכמהות לא הייתה עוד בכל הארץ נערת בעלת לב טהור ורוח נכוון. רק מעשה-פלאות עשה אלהים בעשותו אותה, ויברא אותה, למען אשר יכרע ולמען אשר ישתחו לה כל רואה, ולכן כרעו אף השתחוו לה כל רואה; וגם האיש הרוקת הוא הנוצרי הצעיר, אשר בבית-המרקחת ממול ביתו, כרע אף השתחו לה; ובתו הנה הבדילה ביןו ובין יתר הגברים, כי אותו הצעיר אף הרעימה ותתאמץ להראות אותו כפעם אשר משקצת ומוסצת היא אותו, תחת אשר את יתר הגברים לא הצעירה ולא הרעימה וגם את לבה לא שטה עליהם. מי יודע עד כמה התازזה עוז האומלה ועד כמה התגברה לעמוד על נפתח ולחסום את רוחשי לבה בקרבה ולהלחים בהם

בכל אשר תוכל! אין זאת כי באחרונה לא קם בה עוד רוח ולא עזרה עוד כה, כי על כן
קמה ותאמר אליו: «באשר תלבך אלך ובאשר תליין אלין» — ותתקם ותלבך עמו באשר הלה,
וילכו שניהם יחדיו, ויבאו עד המקום, אשר שם עמקו מי הנהל מאד ואשר שם ילינו ואיש
לא יעורר עוד אותם; וממחרת היום הוא וישטו מימי הנהל ויעלו אל היבשה את גופת
העלם ואת גופת העלמה המהמים...»

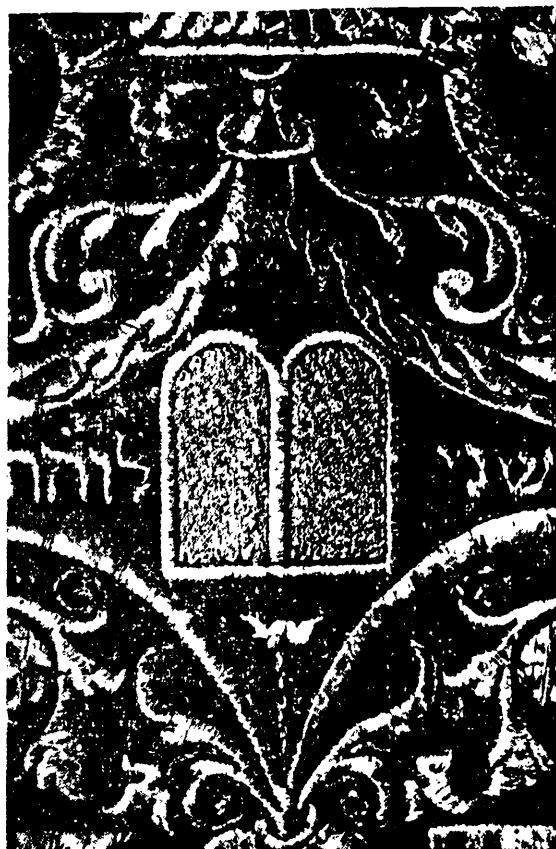
הס! הנה הוקן בוכה הילד קטן...

הבוקר אור.

הנה חג לאדני היום ובני ישראל מHALCOM ברגש אל בית-אליהם, וצדדים צעדי
און כולם ופניהם צוהלים משמחה ובגדיהם בגדי-חמודות.
מחלון ביתנו נשקי איש זקן והוא רואה ומביט בשפעת התהמון החוגג, אשר יעבור
לפניו — ועיניו לא תשבענה הפעם מראות ומעט מעט תהיה רוח אחרת גם עמו, ומעט
מעט יחלפו קמטים מצחו ויחדרו גם פניו ינhero. הלא חג היום לאדני ועצבת לב — חטא!

זה הכוח לאיש-יהוד...

קדוש היום לאדוננו ואל תעצבו!

שורוכת עתיקה ימים לכבוד שבועות (מויאאן היהודי בפרנאק)

נוהגים לומר רות בשבועות

מה עניין רות אצל עצרת?

[קוראים] רות במווצאי יומיתוב ראשון של עצרת עד חציו ומשלים במווצאי יומיתוב��ו. ויש אומרים בכלון מתחילין במווצאי שבת שלפניהם. וננהגו העם כך, שאין הלכה נקבעת עד שהיא מנגה. (פסכת סופרים, פרק יד)

ומה עניין רות אצל עצרת שנקרה בעצרת, בזמן מתן תורה? למדך שלא ניתן תורה אלא על ידי יסודין ועוני. (ליקוט שמעוני, רות, רמו חקצין)

קוראים רות בשבועות מפני שכותב בה "בתחלת קץ שעריים" והוא זמן הקציר. (אכידותם, שבועות)

לפיeskballo ישראלי התורה נתגיירו ונכנסו תחת כנפי השכינה וגם רות נתגירה ונכנסה תחת כנפי השכינה (חו"אכרהם לר' אברהם כלשון, סימן רפ"ב, ואחריהם) קוראים רות בשבועות, כי דוד המלך נסתלק בעצרת ומוגילה רות מסורת ביהוסו שם. ע"ש היירושלמי של דוד.

מגילת רות נגד רות'ת מצוות

רות ז' מצוות בני נוח קיימה וכשנתגירה קבלה עוד רות'ת מצוות, להשלים מנין תרי"ג ועל כן קוראים רות ביום מתן תורהנו. (שם, שם)

טעם על המנהג לומר מגילת רות בחג השבועות, נראה שהוא זכר למועד הר סיני שקיבלו או ישראל סך תרי"ז מצוות נוספת על השבע מצוות שנמצאו בני-נוח, ועלה סך הכל למספר תרי"ג.

לכן תיקנו לומר מגילת רות בחג זה, כי רות הוא מספר תרי"ז. (תשואות חז' ליקיטיב, לר' גוליה מלונז) וקוראים רות לפי שבועו התחthon לרות בקציית התבואה. (הגחות מהרבי פירנא, מהני שבועות)

כל יחיד קורא לעצמו

רות קורא כל יחיד לעצמו ועל כן אין לברך עלייה על מקרה מגילה. (עמ"ש שאלות ותשובות הרמ"א סימן לה^ג) מגילת רות אומרים ביום שני וכל אחד מברכ לפניה על מקרה מגילה. (המחריל, הלכות שבועות)

• נראה לנו כי הرم"א לקרוא מחומשים ולא מתוך מגילה כחובה על בני קלף.

קוראים רות בתפילה מנהה

במנהה נכנסים לבית הכנסת ומחיל החון "גילי מאוד" ואומר תהילה (אשרי יושבי ביתך) ובא לציון וקדיש ומתפללים סדר של אטמול ואחר התפילה נהנו לקרוא מגילת רות חזיה וח齐יה למחר מפני שכותב בה "בתחלת קציר שעורים".

(סדרו מהנו רומניה, השיז, וונציה)

וכן נהנו במנהגי איטליאנו לקרוא רות במנהה. (מחוזר מהנגי איטלאינו, הווי שדי'')

בקיש קארפינטראס לא נהנו בכלל לקרוא בשבועות מגילת רות ואין זה בטידורם.

ומנהג היהודי בוכרה לקרוא רות במנהה עם פירוש רש"י.

ד' מנהגים בעניין קריית רות

בימינו אנו קיימים ארבעה מנהגים בעניין קריית רות בשבועות: בני עדות המורה אין נהוגים כלל לקרוא המגילה בבית הכנסת בשעת התפילה. וכך גם נהוגים חסידי חב"ד, חסידי קוצק-גנור ועוד. חסידי ווהלין וגליציה נהוגים שלפני קריית התורה קורא כל הקהל ביחידות את המגילה מתוך החומש, בחוץ לארץ — ביום כי של שבועות ובראץ — בחג עצמו. האשכנזים (המתנגדים או הפרוזים) קוראים בצדור כדיין שנוהגים בקריאת התורה ובפורים. קהל שיש לו מגילה כשרה כתובה על קלף קורא השילוח צבור מתוכה. וזה שאין לו קורא מתוך החומש, בין זה ובין זה אין הש"ץ מברך על הקראיה. "הפרושים" שבישראל נהנו לקרוא מגילה כשרה על קלף ולברך לפניה על מקרא מגילה — אוחזים מעשה הגראי בידיהם. (הר' ש. י. זיין, המועדים בהלכה, שכז—שכח)

ש. שפרבר

מגילת הגרים

מגילת-ירות היא מגילת-הגרים, גרי-הצדיק, שנתקדשו בקדושתו של ישראל. היא נכתבת מתוך שוכן ישראל למעמד הנבחר. היא נקראת ביום השני של חג-התורה (בחוץ-لארץ) אחרי שקבלנו התורה.

ואמנם אפילו הנכרי הגמור אשר לא בא לחסות תחת כנפי השכינה — חביב הוא. "חביב אדם שנברא בצלם". אין הנכרי אשר בארץנו זוקק לגיור רשמי בכדי שייהיו לו זכויות-חברים. כל בריה — זכות-חברים אתה בעצם הויה. ובוצר לו לנכרי אנו מצוים להחוותו. "מפרנסין עני עכו"ם עם עניי ישראל מפני דרכיכי שלום". אין זו ערמה חברותית אלא תביעה היוצאת מעצם מהותה של התורה אשר "דרךה דרך נועם וכל נתיבותה שלום". מגילת רות היא לא מגילת-הגרים בלבד. אין היא מספרת לנו על רות הגירות בלבד, מתחארת היא לנו את יחס העברים אל הנערה המואביה, אל הנכרי. רות, נערה מואביה באה ללקט בשדות הבוואים היסראליים; איש לא יכולמנה. הלקט הזה פרנסתם של עניי ישראל היה. אף הם, העניים, אינם גוררים בה כמסיגת-גבול. כל התורה הדורה בהכרה של "דרך-שלום". ועל זה מעידה מגילת רות.

ד-א. קמינקה

מתי חוברה מגילת רות?

א

ההשערה מזמן האמוראים, כי שמואל כתב ספרו וספר שופטים ומגילת רות, אינה מתאשרת לטעין. המאמר (שמואל א', ט, ט') «לבניה היום יקרה לפניהם הרואה» מורה, כי ספר שמואל בעצמו חובר בדרך מאוחר וכן «ויתן עוז למלכו» בחפיפת חנה, ושם העיר «בית אؤז» (שם, יג, ה') מתחת «בית אל» מורה, שונמו לא קודם מלכות ירבעם. גם בספר רות «ויאת לפניהם בישראל» (ה, ז') מורה, שנכתב זמן רב אחרי המעשה המוספר. ומהו רוח החיבבה הרבה לבני דוד, הביצרת במגילה זו, והבלטת יהסו של המלך המהולל ונעים זמירות ישראל בتورה ננד אשת החל תמיית דרך ורבת אהבה ואמונה, שאף-על-פי שהיתה נכrichtה, בת עם אחר, דבקה בכל לבבה ובכל נשמה בעם ישראל ובאליהו, יוצאים שני דברים: א) בזמן חיבור הספר הייתה הערכת המוחלתת למלכות בית דוד כבר שלוטה בקרב כל העם עד שלא עלה על לב איש למצוא כהן ופגם בוכרוון מצוי משפחתי ישי מרות המואביה; ב) הדעתה, שהיתה רותה בזמן הוא היא זו של מומור כ"ב בתהלים: «יוכרו וישבו אל ה' כל אפסי ארץ וישתחוו לפניך כל משפחות גויים» ושל ישעיהו מ"ה: «פנו אליו והושעו כל אפסי ארץ כי אני אל ואין עוד».

בזה צריכים להזכיר ביחוד כנגד השערה מזורה של חוקרים חדשים (בתוכם אברם גיגר וחלק מהמבארים הנוצרים), שעל יסוד הסברה הכללית, המופרcta מהרבה טעמי מדיעים, כי רוב כתבי הקודש נתחרבו בתקופת בבל, טעו לאחר גם זמן מגילה זו ואמריו, שנכתבה בזמן עזרא ונחמה בתורת מהאה כנגד גוררותיהם להבדל מנשים נכריות ולמען הזיכיר, כי מגוזע עם נכר יצאו אבותיו של המלך דוד. מה שטענו כדי לבסס השערה זו, שנמצאו במגילה זו מילים מלשון ארמית, כמו «תעננה», «תשברנה», «צבחים», הוא טעם קלוש מאד, אם גם השורש «עוגן» לא נמצא בתנ"ך, הרי במשנה העוגן נחשב יחד עם תורן וננס כמכשורי הספינה וכמו שתורן וננס הם שמות הכלים מזמן עתיק, מסתבר שגם עוגן, שבמקרה לא נזכר בכתביו הקודש. ויש אומרים (רש"י), כי «תעננה» הוא משורש «עג עוגה», שהיא מלה עברית עתיקה, והכוונה: תסגורנה עצמן בחוגנן הצער. והפטול שבר לחיכוי ותקוה הרינו חורר כמה פעמים בתהלים (כמו: «עיני כל אליך ישברו»). והמאמרים את ספר תהילים לדורות של אחרי גלות בבבל כבר נתברר על-ידי התגלויות החדשות האשוריות והמצריות המוכחות באופן ברור מציאת מוזומי תהלה ותחנונים ממש בסגנוןם ובמליצותיהם של שירי דוד והם מזמן מושלי מצרים הקדמונים וזמן מלכי אשורי, ואין להטיל ספק בדבר. המשוררים בישראל השתמשו בעברית באותו סגנון ובאותן התמונות המליציות, שהיו רגילים בתקופתם בקרב עמי המזרח ובתקופת גלות בבבל והלאה אין דמיון להם. בוגר למליגת רות ביחס בתב בצדק ש"ר: «אם לשון צח ונמרץ כזה, אשר רוח חיים מרחף על פני כלו, הוא מזמן מאוחר, אין לנו עוד אותן על דרכי הלשון בזמן מוקדם».

ב

אולם הסמכות לגורירת הבדلات הנכריות אינה עומדת בפני הבקורת הרו' היחס המשפחתי של דוד לארכז מואב היה ידוע ומפורסם בעם ולא היה צורך להזכיר. בזמנ ששהיה דוד נע וננד שלח את אביו ואת אמו אל מלך מואב, שיחיו אותו "עד אשר אדע מה יעשה לי אלהים" (שמואל א' כב, ג'). במחקרים לתרגם השבעים בארתאי, מה ששם מהתרגומים בספר חגי "פתחת יהודת" כאלו כתוב "גוז יהודת" ("פתחת" כמו "משפחה"), שמה שנמסר בתלמוד (תענית, כה, ב') "בני פחת מואב בן יהודת הן הן בני דוד בן יהודת" הכוונה: בני גוז מואב שהם בני דוד. אבל הקורא את מגילת רות מראה ועד סופה לא יכול להטיל ספק בדבר, שمولדת רות המואכיה אינה חשובה למחבר אלא כדי לספר איך באה האשה הזאת באמונה ובתומ לב לחשות תחת כנפי ה' אלהי ישראל, וכל צערו של עזרא, שגרם לגזירות התבදלות, הרי היה, כי "לא נבדלו... מעמי הארץות כתובותיהם. כי נשאו מבנותיהם להם ולבנייהם והתערבו זרע הקודש בעמי הארץות", ואין שום זכר, שהתגנד לגרים גמורים העובדים את עם ונספחים באהבה לבית יעקב. אדרבה, כניסה גרים כאלה תחת כנפי השכינה נחשבה בכל הדורות גם בימי התנאים והאמוראים בדבר יקר וחביב לישראל, ולכנן דרשו: "מבנה בניו של שנחריב למדדו תורה ברבים". ואמרו: רות וערפה בנותיו של עגלון מלך מואב היו. «אמר לו הקדוש-ברוך-הוא: אתה עמדת מכטאך לכבודך, הריני מעמיד מך בן יושב על כסא ה'!»

ג

יותר מניה את הדעת השערה אחרת, שהספר מת לחבר בארץ יהודת גלויה שומרון, כדי לעשות פרטום לדעה, שאחורי שאפסה מלוכה בארץ אפרים יש למלכות בית דוד זכויות גם על עשרתו השבטים. לפי הדעה הזאת, שבת מוחיק אחד בגדולי החוקרים בדבר, אדווארד רייס, אין צורך לנցע בתוכו הספר ויכולים לקבל אותו כמסורת, שהיתה נפוצה בקרב העם על יהס בית דוד וגם על המדות המצוינות של אם המשולת המלכותית. אולם המחבר, בצד הציורים הפוטיים הנחמים והחמוןות, שהוא מתאר מרות ומכועז מכניס לתוך סייפורו גם פרטים, שיש להם טעם מדיני. אל מלך ובניו אפרתים הם, זאת אומרת יוצאי משפחה מארץ אפרים אשר התישבה בבית לחם יהודת, מקום מושב משפחת ישי בימי המחבר. והאפרתי הוה — סמל לכל בני אפרים הגילים — נאלץ לנדוד למרחוקים. השדה אשר לו נזוב והוא מת בארץ נכירה בלי בניהם. כעהזרת המשפחה ומקשת גואל קרוב אשר יקיים שם ושארית למשפחה האפרתית — אין איש נמצא; הגואל היחיד משתמש ורק בזען, גבור חיל מבית לחם ואיש נדייב, הוא נכון לנガול את השדה ולהקם שם המת. מן הספר זה יצא הלקח, שנכח בזען מבית לחם. דוד בן ישי והיושבים אחריו על כסא המלכות, הם הוכאים עכשו גם להיות גואלים לא פרטם. הרעיון יהיה לפוי זה דומה לרעיון של המשורר במזמור ע"ח בתהלים: "וימאס באهل יוסף ובשבט אפרים לא בחר, ויבחר את שבט יהודה — ויבחר בדור עבדו ויקחו ממלאות צאן — וירעם כהום לבבו ובתבונות כפיו ינחים".

רות ב מגילה הנקראת על שמה מתוארה כסלל התום, הענוה והחובנה, וגם כאשה יראת אליהם, שמתוך עוני ויסורים ומתחUr ערגת נשאה לבנות בית ביהודה נישאת לבועז ונעשית לאם שושלת המלכות. כשהמציגים את המסורת הזאת לעומת האגדות המורורות והמבהילות על האבות והאמות, שיסדו שושלות-מלכות שונות אצל אחרים, ביחס אצל שבטי יון, מכירם ביזודר את הרמה המוסרית והאצילות המוחירה של המסורה ההיסטורית העתיקה בישראל.

יהוד שטינברג

בשדות בית-לחם

בשדות בית-לחם עמדו אכרי ישראל בתוך הקמה. אלה הניפו את המגלים על השבילים ושרו: «הזרעים בדמה ברנה יקצרו»; אלה אלמו אלומות. ובפיהם רanno: «הלוּך וובכה נושא משך הורע — בא ברנה נושא אלומותיו»; ואחרים אספו לגורן ויומרו: «כרעה קמתי ותשתחווה לאלומתי. אל! ברך את אוני לאסוף את גרגני».

וימלא השדה עבודה ורנטנות.

ובעת היה בא גם אליאב עם אשתו ועם בניו אל חלקת שדム להחל הקציר. ויבאו אליו ואשתו ושני בניו בתוך הקמה מארכע פאות שדהו. ויטבעו כולם שם, כי כסו עליהם השבילים המלאות והגבבות, ולא נודע, כי באו אנשים אל תוך הקמה. אך חיש הבריקו המגלים בידי העובדים הורייזים וחפולנה השבילים מזה ומהז ויראו ראשי הקוצרים מתוך ים-ההוב. ראה השכן ויקרא לאלייב: מקתך — אל גrnd, שכנו! מכרך — אל יקבך! ענהו אליאב — ברכה תחת ברכתך.

— ברכת אדוני עלייך, שכני — קראה אשת אליאב לשכנתה — הכבשת את צמר צאנך?

— אלהים עמדך, שכני! — ענתה הלזו — גם כבשתי, גם נפצתיו.

— ואני כבר טויתי ממנה חותם.

— שלוח לנו אלהים את הברכה לפוי כחוננו!

זיוו! זיוו! — לחש מגן אליאב על הקמה, ויהי כאילו גער ואמר: «הסינה, נשים!

אל תרבינה שיחה: עט לעבדו!»

הנשים הפסיקו את שיחתן, ותנפנה את המגלים על השבילים.

זיוו! זיוו! לחשו המגלים זה זהה.

ובעת היה עבר נודד מארץ מואב, והוא היה עיף ורעב מאד, ויראהו אליאב ויקרא אליו:

— אדוני עמק, נודד! סורה אליו, וקטפת לך מלילות מן הקמה, וברכת את אלהינו אשר שלח לנו את ברכתך.

ויבא הנודד, ויקטוף לו מלילות ויאכל וישבע.

— חכה נא, נודד — אמר לו אליאב — הנה אני קווץ את קמתי — ולקחת לך פאה!

ולא ידע הנודד מה זה „פאה“.

ויאמר לו אליאב: זה מנהג האיכרים העבריים: עת יקצרו את קמתם, ישאירו שבלים בפאת השדה לעניים ולנודדים, וזה היא „פאה“. ויהי השדה שודה אליאב, ויחבותו אותה וימרחה ויישם את הזורע בזכלונו וילך לו.

ויעבור הנודד על שדה שכן אליאב, והנה קול קורא אליו באחריו: هو ברוד אלהים! למה זה תכלי מני? ואני לא עשיתי לך כל רעה! ויחרד הנודד ויאמר: כי אדוני, متى הכלמתיך? ואני זר! זה עתה באתי מארץ מואב, ולא רأיתי את פניך עד היום! — ולא הכלם תכלי מני — ענה האיכר — אם עובר אתה על שדי בעת שאני מאלם אלומות — ואני לך „לקט“?

— מה זה „לקט“? — שאל הנודד.

— כן משפט העברים — ענה האיכר — הקוצר מלא כפו שבלים והמנג קופטן מלמטה, השבלים, אשר נשפטו מתחוך הCEF ונצלו מן המנג, — לא לקוצר הוא, אלהים הצליל אותן לעני ולנודה.

לקח הנודד לקט, וימרחהו ויישם בזכלונו וילך לו.

ויעל הנודד ההרתה, והנה קול קורא אליו:

— נודד! ככח אתה עושה לי? הנה אני עושה גורן, ואני סר אליו לחת שחחה? ויען הנודד ויאמר: כי אדוני: „לקט“ ו„פאה“ כבר יודע אני מה הם. אך „שכחה“ אינני יודע מה זה.

ויאמר האיכר: זאת תורה האיכר העברי: אדם כי יאסוף עמריו אל הגורן, ושבח אלומות מאחוריו — אותו הוא כי נתנו אלהים לנודד ולעני. אתה לך עבור בשדי, והפסת מיצאת אלומות, ולקחת לך את אשר הצליל אלהים למענד.

וילך הנודד וימצא שחחה, ויחבטה וימרחה, ויישם בזכלונו וילך לדרכו.

ב. נ. סילקיןර

רֹת

הצירו על אפר שבלה:	בקארץ נבריה ובשלוחה לא לה
ועדרנת פגית פשופטים בלאי-יזדים	מאפברי מקוורים קלבה,
נעימות, ותקפתת פארה	מלקחת דומכתה, צלוכה וכפופה
ותונעוות יעריך וגונה חנניות —	את פלשת אסנתה פקנחתה.
כuned ענו ליטמי אבראה... —	דומכתה... אך אטונ שפלחתה חזין
או מזקף לרגע קומחתה בחרר	שבקצינו לא שפוד וכלה,
ושלחה למפרק חיינית —	ומשי יצנחתה נגפקל שם עני —

ספאתחה גצללים ואורות —
ושנית הוריקה, אגנה ונוסה
לאזרץ איגעך פשהורות. —
ונקרו פופקרים בזנץ וודוקם
הגייטו אליך גנשת.
פשלאים קלטס אם סכיה לא סאניך
כב יער מאשר לוחתת...
ו贊ה לא-קורואה פדמזה צל לחייה
וסלף צל תוכה סבינה וצבר
לרגע את טהר פגעה:
ובבר צלך קרים ולפען
במחלה פלפלוי קוצמה
השחורים פעורב, וונלא ובפס
בקנפו את ליטש אנטמא:
וכנפה לא-קורואה פדמזה צל לחייה

ח. ג. ביאליק

מְגַלֵּת עַרְפָּה

(חומר לנטלה רוח)

א

ארחה ורות המואכיות אחות בנות אב אסיד כי, בנות עגלון מלך מואב, וסתינן
חירות יפהיות וגחמות ל蹶אה, בנות בקעה ונרכבה: נתני ארחה חוללה וסונרת וצוטה
גש מעוזה בבעריה קלה, ורות קיטה מפה ואנוצה נפרדה באילת פשתה
ועגלון מלך מואב איש קרייא וכבד־בשר ושמן־פפרקמת כתוא בעשן, כי קיה
מושבו קם שמי הארץ, עשבות ערבותיו גבויו בקומה איש וילשטרומיין אין גאה. ויעבד
את־הומות אלקיי קשחה ובטוב לבב, נזרף לו פמקסר אילוי וחתוקין, ניכגד ידו על
גבינו יישראל שכנו ניצר להם קבל־שאבירעם: ובכל־זאת ירא בסתר לבו גם את־אליה
ישראל נמן כבוד לשמו, כי אמרו: כי יונע. אולי גם אלמי קברים אלהים ידו נדולה
ונזקנת.

ניתי בימים בהם, ניתי רצב ביהודה, יומואב קיה להם. ניבא מגיית־לעם יהקה
איש אפרתמי, ושמו אלימלה, לגרור בשליה מואב, והוא ואשותו נגידקה נמי ושיי גוי
הברקים מחלון ובלון. ניחמל עגלון אל קאפרתים ולא הרע להם, וגם מקום לגרור فمن
לهم בקאה נחלתו, ונגורו בשליה מואב.

ונימת אלימלה איש נמי בארץ מגוריו נתשארא קאהה ושוי בוגה בבד אבלם
וינゴם על ארמת נבר. נראה עגלון את־קני האפרתים הרכבים והעוגים כי טוביים הם נימן
לهم את־שתי בנותיו לנשים. וגם לאם קיטיב בעבורם. נישמה צל דקוקו בוגע זי.

אך אלהים לא אמר לך טוב, נימגע משתי קאחים פרדי בטן. נמשכה הנזרות
בריות נזבונות־צפעש בביה מומן קאלקינה, ניכלו ימican באפס שטן. ומחלון וכליון
גם הם לא התגומו בנסיהם אחריהם. ולא ירעוי ספקה, ניקוי קל־הרים פשי פערחים
פתעלפים כסרבוני קיז, ומכך אשר שנים מתו שניהם בוגזון טרייש. נתקברים אום
בשלה צל־יד גבר אביהם. אסיד מעה ואמד מעה. נראה עגלון כי גתק נקשר, ניכגד
עוד את־יריו אל ישראל ניצר להם פאדה. נימיתהו זי ביד אחד בונ־גרא, אשר שפט
את־ישראל בימים בהם.

ונאשי נשאה פאייה יופני יילקע. ותאמר: «פיילַי עוד מה מה-לי מה-ה?» נהיה בשפחה כי סקר אין אתה-עמו לסת לךם ותאמנו טפונה מואב לשוב ארזה יהוקה ולא אבהה רות לשוב פאקרי חסומה. כי גע אין בלאה: ותאמנו באת-חסומה ואת-ארזה ואת-טולדטה ואת-אללה. ותכלך אם חמומה ארזה יהודת. וזרעה שלחה את-חסומה עד נבול פשחה ותשק לה. ותשב אל גית אקה גנעריך.

ויהי ביום ניאבר פלשתי על שדה מואב. ונטפלשתי איש מדות וגבר חלצים. פיליני קרפה. והוא לבוש מדים ותפוש נשק וקליע קמות בפה רגל וצד גורף. גלו ברול ומחשת. כי ניבור פלמלה הוא. ניסר עזנק אל בית ארעה נילן שם לילה ונרא את-חחו ואת-זבחו ואת-בקור פדיינו ונשכו ותקדנו. ותכלך אתקרי פאקה העREL פטפלשתי נתה צирו כאשר מלך פבל אתקרי אדרוני.

ב

רות באה לחשות מהת גנבי אלהי יישראאל ותשב את-חסומה קבית-ליך יהוקה. ובՃנעה יבא ללקט בשדה לעז ביה-תולחמי. לעקיפות נפשה וגעש חמומה. ובזע איש נבלה והזע. גבר-חסודות ינדיב-צם. סמפעת אל-ימלך. ומודע לאזבוי. נראה את-תונגרה בלאה ויבר את-אטם דרכיך ואת-טהר רוחה ונכיה אל ביתו ניקשה לו לאשה: ולתקופת היפטים זרעה לו בן. ותקרא שמו עובד. ותדקך רות בזע עם קדוש וקהור עד עולם. גבתוב בוגרת רות. ותזקן רות ותשבע יפם והיא פוזנה דשנה ורונגה. ויניע לא יגעו סנורע זרקה ותפֶּד ורכפים על קל-סכיבותיה. ותראו בני-בניהם ובני-שלשים לבזו איש. גלים בגוניסיל ויראי-אלחים. ובקארית ימיה יולד על גרכיך קראזנים לישין בן גנעה. ויברא שמו דוד. ויגבל בנער נינגרהו אלהים. נהיה ארכוניעם יפה-אננים וטובי-לאי. אפיקזרים יגבונ-זבר. ונילמד אצבעותי לבגור ניניה נסיט זמירות ומיטיב נגן. וברעוטו בזאןacci נלטם בגבינה את-סיתו פשחה. נינך את-קארוי ואת-טלב. ניאל פטיקם טרכו: ויפלאה העריות תרעות שירינו מקותים ושמפים וארכז רוו זירומיות.

וזרעה כלמה פזגן בארכז פלשתים. ותהי הומיה וסונרת. ותשב הקלה קל-תיניטים על אם נזרך ובראש גמיבות קאותה נבלות והיא טוה קשטים ותבקת פלא. ותראו גם היא בני-שלשים לבזהה קזק. את-צלות וישבי אחים: ויגדלו הנגירים פרא. נהיה פריצי אדים. ונבה להם ויראה. וילקשו ברול ומחשת פאבותם. וילמדו הרג ורצח מגנעריהם. ובקשטים בגדורו ניקוי קנאבי ארבות נירוא את-הארץ דקעות ודם.

קצע בן פריו ופרי פריו. ולט אבות גורמים אטיריהם עד עולם.

ג

נהי לתקופת ניסים. ניאספו פלשתים את פה-ניהם למלחה על יישראאל. נהיה עזקרים על קבר פעה וישראל עזקרים על קבר פעה ופאייא בינייהם. ניאא איש היניגים מפקנות פלשתים. גבוח ש אמות ווועת. וכובע נושא על ראשו. ושרוון קשטים היה לבוש. ובסקל השריין חפסת אלפים שקלים נחשת. ומצחת נחשת כל נבלין. וכיידין

נחשת גין כתפיו וצץ חניתו כמנור אריגים. וללהכת חניתו שיש מאות שקלים ברגיל
ונושא פגעה לפניו. נימסיד הפלשתי נינער פערוכות אליהם סיים.

הוא נלחת הפלשתי פגת, צו-שלשים לזרפה.
וממץרכות ישראלי יצא לקראתו נזר ארכמי עט יפה-זעינים וטוב ראי, לא נשק
לו ולא מרים. אין בידו בלתי אם מקללו וקללו נטפשה סלקי אבניהם קילקוטו ושם
אליהם סיים כל שפטינו.

והוא צוד הרעה פגית-לעם, צו-שלשים לרות.
שני צאצאי קאתיות המוארכות, צוק פלשתי ונער עברי, התינקו בגיא חד
מול רצחו, ופשעתם מות. פשעתם גוי ואלהיו לגוי ואלהיו, גורה בצעיקם.

ג. ברקוביץ

„ויהי ביום שפט השופטים...“

„ויהי ביום שפט השופטים... ויהי רעב בארץ...“

הזכיר אתה עדין את הימים הטובים ההם, העומדים הרחק מאחרינו, את הימים
הנפלאים ההם, אשר היו פעם אחת ולא ישובו אלינו עוד?
הימים ימי תחילת הקץ. חלונות „החדר“ הנמר והצרצר נפתחו אל החוץ, ואיר
העולם החם ביחד עם שאון הרחוב והמיתו ועם ריח הירקות, הצומחים בגנים מסביב,
פרצו אל הבית הפתוח לכל עברי ונתערכו בריח הקנמן הנכחש, שהרבנית מטפלת בו
מכבוד בוקר ועשה אותו תבלין לעוגות-החמאה, הנאותות לכבוד החג, לכבוד המקום
ולכבד התורת...“

„ויהי ביום שפט השופטים...“

ישוב אתה בתוך חביריך הקטנים. הצפופים והדוחקים אל השולחן, עיניך לספר
הפתוח ולברך לימי מחשבות והרהורים, הרוחקים מן הספר והטלאת. הלא פלא הוא וכי
לפלא! אתחמול, בהיות היום יום סגיר ומטר סוחף ניתך ארצתן מן השמים הקודרים,
ניגשה הרבנית עד הרב ותבעה ממנה מזונות לחג בתוכחות ובאללה ובכללה. והצדק היה
אתה: הן באמת נוראה היה המצב! נשוי ישראל כולם כבר יצאו אל החנויות ואל האטלייז,
וכבר שבו כולם משם עמוסות כמה וחמה וחרציז-חלב ושאר המינימ. הנחוצים לאשה
יהודיה בערב חג השבעות באשר היא אשפה יהודית — והיא, הרבנית העולבה שלנו, אין
בידה אפילו פרוטה לפורטה. והיה אם ישב רבנו במקומו ולא יזיו את ידו או את רגלו
לעשות דבר לתקנה — ולקח את ילדיה והלכה יחד אתם לקפוץ מעל הגשר אל הנהר...
והנה עבר הלילה והגיע היום — והנה היתה רוח אורת מסביב: השמים הטהרו מן העבים.
הגשם חלף-הלהך, ושם חמה ובהירה, שם הקץ הצער, הציפה בזורה המבריק את כל
העולם כולם. והנה נפתחו החלונות אל החוץ, והתפשט רבנו את קפותו ופניו מבהיקים.
והנה פרשה הרבנית מפה לבנה על שולחנה וערכה שם מכל טוב: הסולט הלבנה ושם
הכרכמין הטוב. החמאה הרעננה וקמנוז-הבושם הנודף, אשר ריח ניחחו עליה באפינו

כדריה הקטורתה בזמן שביתת-המקדש היה קיים. והנה פניו הרבנית מאוראים ומאדימים עתה מאור התנור הבוער, הנהנה שלום ושלולה ורוכב נחת מצאו קنم בבית הוה לכבוד החג, לכבוד המקומם ולכבוד התורה... האמנים אמרת בפי האומרים, כי לצדיקים והחסידים הקדושים ברוך הוא מזמין את צרכי החג על-ידי שליח, על-ידי אותו סבא, על-ידי אליו ה_nvיא ?

„ויהי בימי שפט השופטים...“

רבונו של עולם, מה רב הטוב אשר צפנת לילדי היהודים בערב החג הוה, שחל בעצם ימי הקץ ! היום ארוך והמלאתה מרובה, ומגילת רות מגילה קקרה היא עד מאי. עוד שעה אחת וכליינו אותה. עוד שעה אחת ורבינו יתן חופה לנו. או נצא כולנו בחבורה אל השדה, אשר מאחריו העיר, אל שפת הנחל, אשר מעבר הגטר מזה, לקוצר יرك לכבוד החג, לכבוד המקומם ולכבוד התורה. יחפים ומוזינים בסכינים ובחלבים. כל שטכינו חודה יותר וחבליו ארוכים יותר, הרוי זה משובח. ובוואנו אל השדה ברינה ובצלה. תהיה ראשית מלאכתנו להתחפה על פני הדשא הרך אחת ושתיים ושלוש — ראשנו למטה ורגלינו למעלה — כל המהה להתחפה, הרוי זה משובח. אחריך נPsiיל את מכנסינו למעלה מן הברכים וניכנס כולנו יחד אל חוץ הסוף הרענן והזוקף, אשר עד צוארכנו יגיע. ואו תחל המלאכה, מלאכת קצ'ירירך לכבוד החג. כל המרבה לקוצר, הרוי זה משובח. וכאשר נשוב מן השדה אל העיר עמוסי ירך לעיפה, יהיה מראנו במראה אנשי צבא, השבים ממערכות המלחמה ; לחינו אדוות ולהוטות, עינינו מבריקות וטיפות זיעה מתגלגולות ונשרות מפנינו תחת חום המשמש, המכה על ראשנו... רבונו של עולם, מה רב הטוב, אשר צפנת לנו בערב החג הוה, שכלו שם וריח שדות !

„ויהי בימי שפט השופטים...“

הלא הימים האלה הדרת-קדוש חופפת עליהם. ימים, אשר כמוום לא היו לישראל אלא פעם אחת, עת לכתם במדבר אחרי משה מנהיגם. שלושה ימים הם בשנה, שלושת ימי הגבלה. אנחנו בעינינו לא ראיינו זאת, ורק אבותינו סיימו לנו, אבותינו, שעמדו רגליהם על הר סיני לקבל את התורה מפי ה' ביד משה. ההר היה עשן כולה, ומתוך העשן היו בוקעים ועולים עד לב השמיים קולות וברקים וקול שופר חזק. המהומה והרעש גדלו או מאד, והפחד והאימה גדלו מהם שבעתים. בני ישראל עמדו וציפו בחזרה, ומוקצת-רווח הרסו אל ה' לראות. משה רבנו עלה וירד, עלה וירד. להיעיד בהם, לבל יהרסו אל ה' לראות. יתקדשו-נא שלושה ימים, כי קדוש היה היום הבא אחריהם ! קדוש ונורא ! וכאשר התקדש העם שלושת ימים ונעשה טהור ווך כתינוק בן יומו, כמה דממה גדולה בכל העולם كانوا מן הקצה אל הקצה. הם כלبشر ! משה עלה למרום. משה ידבר מתוך האש, והאלים יענו בקול... הוי, כמה נוראים היו הדברים, אשר נמסרו אחריך מפי הגבורה ! כבד את אביך ואת אמך למען יאריכון ימיך... זכור את יום השבת... לא תרצח... ואותם תהיו לי מלכמת בתנים וגוי קדוש... אל אלהי אבותינו ! הלא גם אנחנו, תינוקות של בית רבי, קטנים ורכים וחלשים, קיבל את התורה החמודה הזאת, אשר נמסרה לנו מפי אבותינו, לקים אותה בכל נפשנו ולשמור אותה מכל שומר...“

„ויהי בימי שפטות השופטים... ויהי רעב בארץ...“

ואולם מה עניין הרעב, אשר היה ביום שפטות השופטים, אצל חגי הירק הזה? — יש רגע, אשר לבנו תורה ומ הסט בעניין: למה בחר רכנו במגילה הקטנה הזאת למדנו בעבר החג? האוננים מפני שקטנה היא וקלה ביותר? .. אבל רק רגע אחד יעצור — והנה רוח הקץ, העולה אלינו بعد החלונות הפתוחים, וריח הקמנון הנכחש, המפזר על גבי פגעות החרמאות, מעשי ידי הרובנית, הולכים ומתערבים יחד בריח השズות הרחיקים-הקרובים, שרדות בит-לחם, ובריח קצרים-השעוריות ובריח הקלי ובריח הפט הטבול בחומץ... ורק צר, צר לנו מאד על זו האשה נעמי עלובת-הנפש. אילו לא ראנן איש, כי או פרשנו לקרים- זווית לעמוד ולבכות על צרחה ועל ענות-נפשה הגדולה.سأل בנותי, היא אומרת, „אל בנותי, כי מר לי מאד? .. אל תקראנה לי נעמי — קראאנה לי מרה, כי המר שדי לי מאד...“ והנה עומדת זו האשה נעמי ומפרשת לרות המואבה את פרשות היהדות כולה. וכי סבורה את, היא אומרת, כי קלה היא להיות יהודי? הו, כי קשה מאד להיות יהודי! את היהודי רודפים, את היהודי לוחצים, את היהודי מכימים כל אלה, שאגרוף להם להבות... .

„ויהי בימי שפטות השופטים...“

אכן, אמת הדבר. קשה מאד לדירות היהודי. כי על בן גלינו מארצנו ונתרחקנו מעלה אדמתנו. גם בעינינו ראיינו ונם אבותינו סיפרו לנו. ואולם אין בכך כלום. יש תקופה לנו, והתקופה קרובה מאד. בידינו היא. בלילה הזה, בהתקשרות החג, יהיה האות. בלילה אחר סעודת הערב, כשהישבו אבותינו לקרוא „תיקון שביעות“, נצא כולם החוצה, אנחנו הקטנים, ונשב איש על מפתח בית אביו, נשבע ערים כל הלילה כולם, נשב ונחכה עד שיבקעו השמיים לעינינו ואלהים יראה בכל הדורת-יכבודו. והתפילה הלא שמורה היא על שפטינו זה שלושת ימים, תפילה קצרה ורכבת-ענן: אלהים, יבוא נא משיח צדקנו מחר... הה, לו רק תשמע ותרצה תפילתנו זאת! הלא או יגיעו לנו ימים טובים, אשר כמוום לא היו לכל עם, אשר עני כל ישראל נשואות אליהם! הלא או נעלם כולם, בנערינו ובזקנינו, לארץ-ישראל, ארץ זבת חלב ודבש, ארץ, אשר החروبם מאכל עזים הוא בה. הלא או נהייה כולם ביזא-מצרים לפניהם, ומשיח צדקנו הולך לפניינו, ממשה במדבר. הלא או נזכה לעולם שכלו טוב, אשר אור הלבנה יהיה בו כאור החמה, ואור החמה — שבטים כואר שבעת הימים... .

הו, יבוא נא משיח צדקנו מחר... .

התזוכור עוד את הימים הטובים ההם, העומדים הרחק מאחרינו, את הימים הנפלאים ההם, אשר היו פעם אחת ולא ישובו אלינו עוד?

ואם כבר נשכחו מכך ברוב הימים, העלים מתחום הנשיה והחיים שוב בזיכרונך, והיו לך למקורי-חים ביום הרים האלה, ימי הערפל והשממון.

וגם לבנייך מספר עליהם ושיננת להם, כי בית היה לאביהם ואל היה לו וחגיהם, חגי יך וויהרשים היו לו. וכאשר מספר את זאת לבנייך הקטנים, רחם תרחםם: هو על בנייך העלוביים, כי גם זכרונות לא יהיו להם... .

יעקב פיכמן

דברי רות בסדרות

וברוכה רמו — בה מצאתי נפשי.
סדרסתה לי פני-אל הלבינו.
לאaira עוד נד-גועל אקורייה
לא אסת טפנוי פגשי אליטים רצים:
מה נפשי שקסה, קסחה, הנטינט
מה שקסה נייפב לה, הו, שקס
אךמה טובה, לי, וקמו לבקבי
הכלא, טרחי סכיב בקדומותיך
ושקס איזילבן, אותות-חסיד.
אשר לא שכח אל יתומי אןץ!
הו, טרחי, נאדרה פשואקסת.
אשר לאט טטיגוך טשאיין
ולאן לא ארע — זונברתי ספי
געתי כי ליל אט קל-קטען נקסיך!

על שנות זכי-שקט אלה ונגלי
תרלקנה כל נבטה, קצל ארכט
מולכת קרווחה בן פיום אשר
פוקבי היביאני עד קלים.
סחדידות בנטידיל אליהם עיני
כל-שים פקחין פה, קל-גט, קל-רב.
במולדת פנסני טבה, גאננה,
בק זה לי יסיט קבושים פה, וקענע
אשר לא פגעה זהה בו, קלפטני
קאנבה לאץ פגברה.
קל-טגע גאנטה מטה רגלי.
ברית-לקש עם מולכת זה ברשת.
כמו קל-אשר יונצמי ונטקטי,
לפן ימי ילדותי פזקרים
ונוד פיום, רק לאץ זה שוגחת

מנין תרי"ג מצוות בשבועות

וממצאי שאנשי דורנו רגילים שיאמרו להם במוסף עיקרי תרי"ג המצוות אשר צוה ד' יתברך את בני ישראל, בחיבור המתיחיל "אתה הנחלתה". ובדקתי אותם וממצאי שאיןם מכילים תרי"ג בשלימות וראיתי בהם חורות ואדריכות הלשון שלא ראוי להזכיר בספר הזה. וראיתי לשים דבר אחר במקומם, לא מפני שהם עיקר אי-אפשר בלבדו אלא מפני שראיתי שהאנשים נתנו את לבם בהם. גם רأיתי שהראשונים חילקו את המצוות לאربعة חלקים ואמרו שמצוות עשה מאותים ומצוות לא תעשה מאותם שביעים ושבע עבירות שיש בהן חיוב מיתה שביעים ואחת וחוקים המלחים במרקם ידועים ששים וחמשה. וחלktiy את מצוות עשה הנוגגות בכל זמן ומקום לחוד והאחרות לחוד, וכן מצוות לא תעשה הנוגגות בכל זמן ומקום לחוד, והאחרות לחוד, והפשעים לחוד והמשפטים לחוד ויצאו ששה פרקים.

תרי"ג אותיות כנגד תרי"ג מצוות

בעשרת הדברים תרי"ג אותיות כנגד תרי"ג מצוות האמורות בתורתה.

(ערוך ערך תפליין, מוחת לר' גרשון מאה)

הקדמת הרמב"ם למנין המצוות

ראיתי גם כן שאחבר חבר יכלול כל דין תורה ומשפטיה עד שלא יהיה דבר חסר מינו ושהאשה בו דבר שהוא מנהגי לעשונו לעזוב וכורן מהחלוקת והאמורים הנידחים ולא אביא בו כי אם הולכה פסוקה ושיהיה החיבור ההוא כולל כל דין תורה משה מצריך בזמן הגלות ומה שאינו צריך. והיה הנאות אצליל להפיל ממנו האריכות והסמכות בוכורו ועל הקבלה, עד שלא אומר דברי רבי פלוני ולא רבי פלוני אומר כך וכך בכל מאמר. אבל אזכור חכמי המשנה וחכמי התלמוד עליהם השלום זכרון כולן בתחלת החיבור, ואומר כי דין תורה כולל והוא תורה שבעל-פה מקובלים מפלוני ומפלוני עד עוזא, עד משה רבינו. ואזכור עם כל אחד ואחד מי שמקבלים מינו כל זה לביקשת הקיצור. וכן רأיתי שלא לחברתו בלשון ספרי הנבואה, לפי שהלשון היא קצר בידינו מהשלים ענייני הדינים בו. וכן לא לחברתו בלשון התלמוד לפי שלא יביןו מאנשי אומתנו כי אם יהודים ומלות מינו זרות וקשות אפילו לבקאים בתלמוד, אבל לחברתו בלשון המשנה כדי שיקל זה לרוב ואשלים בו כל מה ישהתאמת והתרברר ממאמרי התורה עד שלא יתעורר שום שאלה צריכה שלא אזכרה או אזכיר שורש תצא ממנה השאלה היא מהר, מבלחתי עיון דק, כי כוונתי בו גם-כן הקיצור עם הכללות עד שימצא בו כל מה שימצא במשנה ובתלמוד וספרא וספריו ותוספותה וכל מה שהוציאו הנאננים המתארים ובארו ופרשו האסור ומותר טמא וטהור, פטול וכשר, חייב ופטור, משלם ואני משלם, נשבע ופטור מלישבע, ובכלל שלא יצטרך כמו אחר התורה ספר אחר זולתו, לדעת מינו דבר שיצטרך בכל התורה, בין מדאוריתא, בין מדרבנן. וכאשר כוונתי בדעתו התכלית והזאת שמתי מחשבתי באיה פנים חלק החיבור ושעריו איך ראוי שהיתה אם חלקו חלק אחר ואקדים מה שיחייב העיון שהוא יותר ראוי והיותר נקל ללימוד. ונראה לי שהטוב שתהיה חלוקתו שישום הלכות הלכות במקום מסכנות המשנה, עד שיאמר בו הלכות סוכה, הלכות לולב, הלכות תפילין, הלכות ציצית, הלכות מזווה ושஅחלק כל הפרקים והלכות כמו שתעשה המשנה, עד שהיא דרך משל בהלכות תפילין פרק ראשון ושני שלישי וכל פרק נחלק להלכות כדי שהיא נקל לדעת אותו על פיה למי שירצה או לנזכר דבר ממנה. והוא מבואר כי בהיות החלקה כך שהמצווה אחת עשה או לא תעשה אין ראוי לחלוק דיניה בשני עניינים אבל כל מה שיצטרך בה מן החלקה יהיה בפרקם שבאותו הכלל. ופעמים יהיה בכלל אחד מספר המצוות אם בעבור שהיא להם עניין אחד שיכללים או שהיא המצוות בכוונה אחת. ואומר דרך משל: כי כשדבר בעבודת אלילים ואזכיר בו הכל הלכות בעבודת אלילים הנה לחבר בו דין מצוות רבות: מסית ומידח ומעביר למולד, ומתנבא בשמה ועובד אותה וולת אלו ממה שהוא מן המצוות בעניין בעבודת אלילים בלבד וכן כשאומר הלכות אסורי מזבח בדבר בכלל ההוא על שאור ובדש ובעל מומין ואתנן זונה ועובד אותה וולת אלו כי המצוות כלן יש להן עניין אחד יכללים — והוא שהם דברים שנאסרה הקרבתם.

ומפני זאת הכוונה באתי וرأיתי שהוא ראוי שאשים תחילת בפתח הספר מספר המצוות כולם «עשה» ולא «פשעה», עד שתבווא חלוקת הספר על כללם ולא תמלט מצוה

שלא נשלים הדיבור בדיניה, אם בפרט כמו סוכה ולולב וציצית, כי כל אחת מהן סובלת הדיבור בפרט, או על כללמצוות מהם, כמו שוכרנו אחר שנמנתה אותה ונאמר שהלכות עבودת אלילים אלו יש להם כך «מצוות עשה» וגם אלו ואלו, וכך וכך «מצוות לא עשה» וגם אלו ואלו. זה כולם — להישמר שלא יuder ממנה דבר שלא לדבר בו ובוכרי כל המצוות במספר התייחס לטוח מהן.

ואני עתה אתחיל בזכרון השרשים שראוי לסגור עליהם במספר המצוות והם י"ד שרשים, אחר שאקדים כל המצוות שיכללים ספר התורה אשר נתן לנו האל יתברך הם תרי"גמצוות, מהןמצוות עשה רמ"ח — מספר אבראי האדם, ומהןמצוות לא עשה — שס"ה מספר ימי השנה השמשית. זהה המספר נזכר במצוות בתלמוד בסוף גמרא «מצוות» (דף כ"ג, עמי' ב), אמרו: תרי"גמצוות נאמרו לו למשה בסיני, שס"ה בוגד ימות החמה, רמ"ח בוגד אבראי של אדם.

השורש הראשון — מהן שאין ראוי למןנות בכלל הוה המצוות שהם מדרבנן.

השורש השני — שאין ראוי למןנות כל מה שלמדין באחת מ"ג מידות שהتورה נדרשת בהן או בריבוי.

השורש השלישי — שאין ראוי למןנותמצוות שאין נוגחות לדורות.

השורש הרביעי — שאין ראוי למןנות המצוות הכלוליב כל התורה.

השורש החמישי — שאין ראוי למןנות עם המצווה בפני עצמה.

השורש הששי — שהמצווה שייהו בה עשה ולא עשה ראוי שימנה עשה שבה עםמצוות עשה, ולא עשה שבה עםמצוות לא עשה.

השורש השביעי — שאין ראוי למןנות משפטי התורה.

השורש השמיני — שאין ראוי למןנות שלילות החיוב עם האזהרה.

השורש התשיעי — שאין ראוי למןנות הלאוין והעשה, אבל הדברים המוזהרים מהם והמצווה בהם.

השורש העשירי — שאין ראוי למןנות זהקדמותו שהן לתוכלית אחת מן התכלויות.

השורש האחד עשר — שאין ראוי למןנות חלקי המצווה בפרט, חלק וחלק בפני עצמו, כשהיהה המטובץ מהם מצווה אחת.

השורש השניים עשר — שאין ראוי למןנות חלקי מלאכה מן המלאכות שבאה חזוי בעשייתה, כל חלק וחלק בפני עצמו.

השורש השלושה עשר — שהמצוות לא ירבה במספר במספר הימים שתתחייב בהם המצווה ההיא.

השורש הארבעה עשר — שאין ראוי למןנות העמדת הגדרים במצוות עשת.

(מתוך הקדמה גרבאים בספר המצוות)

פרק ש' המזומנים בתရי"ג מצוות לרס"ג

וְקָרְנוֹ שָׁמֹר פִּשְׁתָּה, אֲפָה וּבְגַנְעֵךְ נַצְבָּרִיךְ וּבְקָמְתָה יִשְׂקְטוּ בָּו.
 רָאשׁוֹן וְשָׁבִיצִי בְּגַנְעֵן עַצְרָת וְתָרוֹזָה קָרְשָׁל לְנַקְבָּו.
 חֲקַת הַכְּפֹרִים קָרְשָׁהוּ וְחַטָּבָג וְהַשְּׁפִינִי בָּו,
 שֶׁלֶשׁ רְגִילִים תָּחוֹג וְמַתְנָת יְדָכְרַת טֻבוֹ.
 טֻבוֹ גַּפְסָח מִזְחָה וּקְרוֹרָה לְבָאָר חַפְץ וְלְכָלוֹת,
 שְׁבוּזָות וְקָהָה וְלְוָבָה, תְּקִיזָה וְצָנוֹי סְמָאָלוֹת,
 יְרִיחִי עֲבוֹר וְפָסָח שְׁנִי וְשְׁפָסָת הַסְּגִים לְמִלְאָתָה,
 "כְּתוּב זָאתִי" רְפֹזָה קָגָלה וְגַרְבָּה יְמִינָה אַדְלָוֹת.
 שְׁמָחָה הַכְּכִירִים אָם שְׁמָחָי הַבְּיאָם וְתְקָרָא בְּקָדְשִׁים
 מְצָהָר בְּהַקְהָה וּמְצָהָר רָאשׁוֹן וּמְצָהָר אֲקִיּוֹנִים פְּדוּשִׁים
 — — — — — — — —
 לֹא מְצָהָה כָּל פָּלָאָה בְּשַׁבָּת, גַּמְתָּיו וְכָרְיָה לַיּוֹם רָאשׁוֹן
 רָאשׁוֹן וְשָׁבִיצִי בְּשַׁבָּת, שָׁחָה בְּסִינוֹן, וְמְקָסָה חַוִּימִיךְ
 הַקְשָׁוָר וְחַטָּבָג נַצְרָתוֹ סְמָלָאָת אַבְזָה הַזְּעָרָתִיךְ
 קָצִיר חַדְשׁ וְמַחְמָצָת לֹא יְרָאָה וְלֹא יִקְאָא שְׁקָדְמִיךְ
 נָא וְקָשָׁל וְשָׁבָר אָסָם מְהוֹתִיר וְהַזִּיא וְעַבְרָה עַל חַפְץ צְוִימִיךְ
 צְוִימִיךְ בְּלַ תְּפָסָח בְּשַׁעַרְךָ גַּנְדָּר וְשָׁרֵל וְתְשַׁׁבָּ לֹא יְגַרְוּ שְׁלִין,
 בְּלַ פְּעַבָּר וְתְזַא גְּבוּל בְּשַׁבָּת, שְׁלִשִּׁים וְשְׁבָעָ מְצָוֹות זָמָן נַקְוּ אַלְיוֹן.

(סדר רב סדרה מאון)

ראשׁוֹן וְשָׁבִיעִי בְּנִיטָן — הַכּוֹנָה לְחָג אֲשֶׁר בְּנִיטָן — פָּסָח.

שתי תפילות לפני אמרת תרי"ג מצוות

א

הריני מקבל עלי מצות "ואהבת לרעך כמוך". אתה בחרתנו מכל העמים אהבת אותנו ורצית בנו ורוממתנו מכל הלשונות וקרבתנו לעובותך וקדשתנו מכל העמים במצוותיך. קדושת הנוף ברם"ה מצוות עשה — שם נגד האברים שבאדם ושם הס"ה מצוות לא תעשה — כנגד גידים שבאדם, כדי שנהפך מדברים חומריים ונশמיים לרוחניים וכדי שניהה מחוברים ומקשרים בך ונזכה לתהים ארוכים בעולם הזה ולהיות נצחיים לעולם הבא וכו' (הובא בספר "טועל זקן" לש"ג).

ב

רבון העולמים ואדוני האדונים, אב הרחמים והסליחות מודים אנחנו לפניה ד' אלהינו ואלהי אבותינו בקיודה ובהשתוויה שקרבתנו לעובותך עבדות הקודש ונחת לנו

כאלה משבטים ישרים ותורת אמת חוקים ומצוות טובים והבדלתו מכם העמים הקדמוניים ותודיענו משפטך זדקה ותלמדנו לעשות בהם חווית רצונך וחקלא טוב בסודות תורהך הקדושה. מה אנו ומה חיינו אשר עשית לנו חסד גדול כזה. על כן אנחנו מפליים תחינתנו לפניו שכם שוכנתנו לקבל את התורה תזכנו לעבדה ולשמרה במצוות עשה ולא תשעה וחתך לבנו להבין עמוקי סודותיה וכו'. וחותם משה רבנו אשר על ידו נתת אלה המצוות יעמוד לנו ולכל ישראל אחינו שבגולה כדי שתמהר גאולתנו. שם נעבדך באמת וביראה כי מי עולם וכשנים קדמוניות.

אזהרות

נהגו לפרש את האזהרות לפני קהל וצבור שהתאפסו לשמעו. שהיו אנשים פשוטים שמקבשים לומר אזהרות לפניהם. כדי שיישמעו תרי"ג מצוות כולן על פי הסדר, ביום נתינתם על הר סיני, ויזכרו אותם וייהו סדרות בכלם ובלבושים.

(תשובה רב נטרוני בגין, הלכות פסוקות, קיד)

ונוהגים בכל המקום לקראו בשני ימים טובים של חג שביעות אזהרות החכם המשורר ר' שלמה בן גבירול זיל שעשה על מנת המצוות. ביום הראשון קוראים מצוות עשה וביום השני מצוות לא תשעה. ורוב שליחי ציבור אומרים אותם כשוחרים תפילה נוספת, כשמגיעים עד "על ידי משה עבדך". (אבודרם, סדר ימי העומר ושבועות)

סדרי האזהרות

כל פיות הנוסד על תרי"ג מצוות אם בדרך פשוט או באורה Shir וחרוז. ולפי שמנתג כדום הוא בכל הפותחות ישראל לקראו אזהרות בחג השבעות, لكن רבו סדרי האזהרות שיכדו גdots הראשונים והאחרונים, ומALA נפלגו בני ישראל לפי ארץם מושבותם בסדר האזהרות שנגנו לקרות ולכל ארץ וארץ נמצא במחוזיהם הסדר שהחזיקו בו. ואלה הם סדרי האזהרות הנמצאים לנו בדפוס ובכתביד:

אזהרות הרב אליהו הזקן — גיסו של רב האי גאון, חילתן "אמת יהגה חפי" ונוסדו על פי אלף-בית ותש"ק.

אזהרות הרב אליהו העדני — כמנהג אנשי הودו בקושין (והם אומרים אותן בשם נני עצרת).

אזהרות הרב יהושע בנבנשטי — על פי סדר הרמב"ם. ופירשו עלייהן.

אזהרות הרב יצחק ב"ר מרדיקי קמחי — אחד מרבני פרובינצייה, חי

בזמן הרשב"א. כמנהג ארבע קהילות בצרפת הצפונית. נדפס במחוז אוונינז.

אזהרות הרב יצחק ב"ר ראוון אלברגלווי — כמנהג גילדות המערב.

פנימי וחיצון (למהדרה משנה תפ"א נוספת "כתובה לחג השבעות", לרבות הפיטן ישראלי גנארה).

אזהרות הרב מנחים תמר — עם פירוש עלייהן בשם תנחות אל (כתב

ازהרות הרמב"ן — נזכר בשאלות ותשובות הרש"ש (ר' שבתי ביר שלמה, סוף סימן קמ"ו).

ازהרות רב סעדיה גאון — יסודתן על עשרה הדברים לפי מצוות והליות בכל דבר ודבר. נעתקו מיסודו העברי.

ازהרות רבי שלמה ז' גבירול — ובראשו רשות מר' דוד ביר אלעזר בקדזה ורשות מרשב"ג בעצמו לאזהרותיו. והחוויקו בהן הספרדים מכל הארץ הצבי וכי ונדפסו במחוזיהם.

ازהרות הרב שמואל הגadol, או הרוב ר' שמואל מדינת מנש.

(אווצר הספרים, ערך אזהרות)

ازהרות ר' שלמה בן גבירול

זהירות לשבועות לרבי שלמה בן גבירול מייסdot על תרי"ג מצוות לפי שיטת בעל הלכות גדולות, ובהן שני חלקים: הראשון כולל רמי"ח מצוות עשה, חתימתו בראשו שלמה בן יהודה. והשני כולל שס"ה מצוות לא תעשה, וחתימתו בראש ד' הบทים הראשוניים *בכיצ"ד* שהוא *שלמה* באית ב"ש. האזהרות הללו הן מן המפורסמות בייתר ונדפסו פעמים אין מספר בנוסחאות שונות ומשונות אלה מללה שניי גדול, הן בסגנון הלשון ובמשקל והן בסדר המוקדם והמאוחר של הบทים וביחד של הצלעות הסוגרות (חג. ביאליק וי. ח. רבניצקי לשיר רשב"ג, כרך ב, הערות ובוארות, עמ' 27)

ازהרות לרס"ג

אל כְּמֹלֵה תִּסְפֶּלֶת	אֲצָלָק בְּסַעַר
לֹא הַסְגָּלָה טַלְתָּה	בּוֹגְדִּים רַיִם בְּמַזְדָּךְ
מְקֻרְבָּי אֲרַץ	פְּשָׁכְנִי גְּבֻנָּנוּ הַוד מַצְקִין בְּמַזְדָּךְ
בְּקַבְתָּה שְׁפָה קְדָת קְטָבָץ	דָּרוֹד אַקְבּוֹטִיךְ בְּצַעַדְךְ
תְּגִיהָ סְפָר טַו נָא פְּדָר וּבְרוֹנִיךְ קְגַנְץ	הַוָּר וַקְתָּה וַסְפָּמוֹן
עוֹד וַתְּרוּמָמָה לְנַשְּׁת אַרְצָה	וְלִדי סָנָן וַתְּיִלּוֹן וַשִּׁימֹן
פְּתָרוֹס קְהִי קָה בְּגָנְכִים	שְׁחוֹרָה צְפָתָה פָּאָרָה כְּכָרְתִּת גַּשְׁמָן
אֲלָחוֹ וַתְּהִי לִמּוֹ כְּפָכוֹרִים	חִרְרוֹת סְרוֹת קְנַפְלָה בִּשְׁיִמוֹן,
אִם קְרַבְתִּי פְּחַפְצָזִין לְוִפּוֹרִים	טְפַחַת נְפָכֶבֶת לְשָׂוָם קָדְבָּה קְסָלָה
לְאָשִׁית קָנָן קְבוּ בְּיָם כְּכָרִים	קְבָרָה אָוּ וְשָׁבָה לְכָסָלָה
כְּכַתּוֹב בְּתוֹרְתָךְ : וּבַיּוֹם הַכּוֹרִים בְּהַקְרִיבָם מְנַחָה חֲדָשָׁה לְךָ בְּשִׁבְועָתֵיכֶם וְנוּן.	כְּכַתּוֹב : שְׁלַש פְּעָמִים בְּשָׁנָה יִרְאֶה כָּל זָכוֹר אֶת פְּנֵי דָי וְנוּן.
לְסִוְמָתִי הַרְפָּה מְתֻגָּס תְּלוּשָׁה	שְׁטַקְקָה גָּבָה נְפָקְלוֹשָׁה
תְּזַפְּקָתִים חָגָג פְּקָדִים שְׁלוֹשָׁה.	שְׁוֹנְאִיךְ קְבּוֹאָם לְפָלוֹשָׁה

(מתוך סיור רס"ג, קטע מאזהרות לשבועות)
הוּר וַקְתָּה... וַשִּׁימֹן — תחנות בדרך מדבר סיני. חנס — עיר במצרים, בדורמה של מות.

אזהרות לרבי שלמה בון גבירול

מתוך מצות עשה

מתקות לטיות.	אפסר חסויות
לאשר עזירים.	ואכיב תלפיות
קדת קען וטבפה	ואנזר פצנות צלה
מגלה נסתרים.	וזל פשעי יכפה
וקאמים פרוקעים	שמענה וארכזים
במספר אברים.	כמו מספרות גוטעים
ומרום נשכעו	בפני נודעיו
בתחז שרת רברים.	ויחדי קטבשו
בשבות נשפות	אשר התוו כתות
ויקם נאקרים.	במספר העמינות

— — — — —

לכליה נהרצת	לבזר מחמצת
אלילים נאשרים.	ולשלף ספלצת
בפשחת ובקשתה	לענג يوم סנוּחה
ולאהב הגרים.	ולתג ולשכה

— — — — —

ופרטה הפציר	ולקט מקציר
לרלים נארים.	עוז לקלוי תזיר
בפענק ובפעבט	ואלמו פקט
ונרבות ונדרים.	ותן אין מלכת
קמחיותךעה	שםח ואמר האח
וינהנתר באח	וינהנתר באח
שורי אותו באש	ונגול כי יבאש
ומצאות וסרוורים.	ופכח גגלי אש
תקונש טג ישפי	וראשון ושביצי
ובכורי קצירים.	ומקרא שבוצי
ויום כפור תועה	ויום זכרון פרישה
אחסחים נבקרים.	וסקה וארכזה
וזץ שבות נהנור	ארכיז בספקר
ובפרי זאת פדר	ובפרי זאת פדר

— — — — —

שְׁלָמִים צָם קָנוֹת	עֲזָולּוֹת קָרְבָּנוֹת
וְשַׁלֵּשׁ מִפְנָנֹת	כְּמוֹזָדִים נָזְקָרִים
וְקָעֶפֶר גַּהֲלָה	וְגַרְגָּשָׂת יְתָלָה
וְפְּרַשְׁתָּת פְּקָהָל	וְשְׁוֹפְטִים צָם שׁוֹפְרִים
לְפְחָלִית רִיבּוֹת	גְּפָשּׁוֹת וּמְצֻרְבּוֹת
וְדִין אַרְבָּעָ(ה) אֲכֹתָה	גְּזִיקִים נְשָׁקָרִים.
וְלִכְזָבֶד יְמִכּוֹנָה	לְקָרְשִׁי הַשָּׁנָה
וּמְתֻהָנָה הַכְּהָנָה	לְאַרְבָּעָ צָם אֲשָׁרִים.
וּמְתֻקּוֹת פְּלָאוֹת	וְגַרְגָּשָׂה פְּגָלוֹת
וְלִרְאֹות לְעָלוֹת	וּבְשָׁנִי מְשָׁלָרִים.

סתוק מצוות לא מצחה

בְּצָל שְׁדֵי אַחֲסָה	וְצָרְקוֹת לֹא אַכְסָה
בְּסִצּוֹת לֹא מִצְחָה	וְאַגְדִּיד מִישָׁרִים.
וְכִימִי הַשָּׁנָה	בְּמַסְפֵּר גַּחֲקָרִים.
יָקָרִים קְפִינִים	גַּתִּידִים וְצַפּוֹנִים
לְבַת הַאִתְּנִים	בְּאַדְדִּי קְשׁוּוֹת.

וְלֹא תַּאֲכֵל קָלִי	וְגַרְגָּשָׂה בְּרָמְלִי
בְּטַרְמָם תְּבִיא לִי	לְרָאשִׁית הַקָּצִירִים.
וְלֹא תַּאֲכֵל אַגְלָלִים	בְּטַרְמָם הַלּוֹלִים
וְלֹא תַּאֲכֵל גְּדוּלִים	וְגְדוּלִים גְּחוּרִים.
וְלֹא תַּהֲיוֹת נְשָׁה	לְאִישׁ עֲנֵי נְקַשָּׁה
וְלֹא מְפַנֵּן אָשָׁה	בְּצֻוּרִים וּשְׁבּוּרִים.
וְלֹא יַצְלָה קָשִׁיחַ	בְּמַעְלוֹת צָל מְנוּחַי
וְלֹא תַּזְבִּחַ שְׁסָחִי	בְּאַסְדָּר בְּשָׁרְדִּים.
וְמַכְלִים תִּמְשַׁש	וְהַתְּמִצְּזָן תְּרוּשָׁש
וְמַשְׁרָפָנוּ בְּשָׁש	עֲדֵי אַסְדָּר וְצָלָרִים
וְלֹא חֹזֵיא לְחוֹזֵץ	בְּשָׁר פְּסַח נְחוֹזֵץ
וְנַר וְשַׁבֵּל בְּחוֹזֵץ	וְתוֹשֵׁב וְשְׁכִירִים.
וְוּכְחֵי לֹא תִשְׁפַּץ	גְּנוּכָה צָל סְפִּיצָה
וְלֹכַךְ לֹא תִּאְמַץ	לְמַתָּן מְחַסּוּרִים.
וְנַשְּׁיָּא לֹא תָּהַר	וְלֹא יַרְאָה בְּשָׁאָר
וְלֹא גַּלְעֵן צָד אוֹר	בְּשָׁר לְלִיל שְׁמֹרִים.

בשש — בשש שעות. עד עשרים ואחד — עד כ"א בניסן.

המנハג לומר „אקדמיות“

שבשעות אמורים הדיברא אקדמיות מיLIN אחר סיום פרק ראשון דקירתת התורה שהוא בחודש השלישי. וכן אמר ר' אברהם בן נתן (הירח) — לאחר שלראו פסוק „וידבר אלהים“. וכן ביום ב' של שבועות קוראים „אתא ודוגמא“ או „יציב פתגמ“, אחר פסוק ראשון של הפטירה, אבל בין ברכה לקריאה אין אמורים דהוי הפטק.

(מהרייל, הלכות שבועות)

ומה שנוהגים במדינות אלו לקרות פסוק א' (בתורה) ואחר-כך מתחילה אקדמיות, יש לתמהה, האיך רשאים להפסיק? ושמעתה מקרוב שהנהיגו רבנים מובהקים לשורר „אקדמיות“ קודם שמתחילה הכהן לברך על קריאת התורה וכן ראוי לנוהג בכל הקהילות. גם ביציב פתגמ שאמורים ביום ב', אחר פסוק ראשון של הפטירה ראוי לנוהג כן.

(טוריות הלכות שבועות, סימן חמ"ב)

אולם אין נוהגים לקיים את המנהג לקרות פסוק ראשון בתורה ואחר-כך „אקדמיות“ כי אין ביד שום אדם לשנות המנהג וכן הטכינם החמדתיים. (באר היטב, סימן חמ"ד, ב)

זאב היידנהיים

מקור המנהג לומר „אקדמיות“

דקמתי במחזר כתבייד אשר לי, אשר נכתב בשנת י"ח אלף הששי, וחיפשתי ולא מצאתי בשם מקום, זולת בשבועי של פסח ושבועות, אשר כתוב שם המקרה עם התרגומים. כי בזמננו הוא עדין היה המנהג קיים להעמיד מתרגם אצל הקורא בימים השניים האלה (כמובאarth בתוספות, מגילה כד, עמ' א'). ואופן כתיבתו, המקרה עם התרגומים, הוא על זה הסדר: תחילתה כתוב פסוק „בחודש השלישי“ ואחר-כך „אקדמיות מלין“ והוא רשות ופתחה למתרגם מענייניא דוימא ובסיוף אקדמיות כתוב ביראה תליתה וכו' שהוא תרגומו של „בחודש השלישי“. ואחר-כך כתוב פסוק „ויסעו מרפידים“ ואחר-כך תרגומו. ועל דרך זו כותב והולך מקרה ותרגום. מקרה ותרגום. עד פרשת וידבר ד' שהקדמים לפני פיות ארוך על סדר א'ב תחילתו, ארclin ד' שמייא לסיני" ואחר-כך כתוב פסוק „וידבר אלהים“ ואחריו תרגומו „ומליל ד'“ בציירוף פיות ארוך מעניין הפסוק. תחילתו „ארעה רקיי שמייא זמרו“, ואחר-כך פסוק „אנוכי“ עד „מבית עבדים“ ואחריו תרגומו „דברא קדמאתה עד הווה נפק“, עם פיות ודרוש ארוך מעניין הפסוק על פי קבלת ר' זיל. ועל דרך זו כתוב עשרה הדברים בעשרה פסוקים ובעשרה תרגומים עד גמירה. וגם הפסוקים שאחר הדיברות, עד סוף פר' יתרו, כתוב פסוק ותרגום. וכל המתרגומים הנזכרים לקחים מתרגומים ירושלמיים המכונה אצלנו בשם ת"י, עם קצת שינויים ותיקונים. וכל הפoitים האלה שבתוכם לקריאה

מתוקנים בלשון ארמי והתומם בתוכם מאיר ברבי יצחק • ולמדנו מזה אגב גורא כי הרשות הייתה נתונה לכל מתרגם לדרש בכל פסוק מעنى הפסוק, לפי חכמתו ובקיומו בקבלת רוזל ואין זה בכלל הפסקה בתורה.

ומכל הדברים האלה גלי לעיניים כמשמעותם שמדובר לא נהנו לקרות «אנוכי» ולא «יהיה לך» בפסוק אחד, שאילו כן לא היה רשאי לתרגם להפסיק בינהם בתרגומו שהרי אסור לקרוא לקרים למתרגם יותר מפסוק אחד ואסור למתרגם לתרגם עד אחר שכלה הפסוק מפי הקורא, כדאיתא במס' מגילה (כד, עמ' א') וברמבי', פרק ייב מהלמת תפילה.

ועכשיו, אף-על-פי שכבר נחטף המנהג הזה, הדאיינן לא נהנו לתרגם כמו שכחוב בשולחן ערוץ אורחות-חיהם (סימן קמ"ה), מכל מקום השארנו לנו שמצ דבר מן המנהג הקדום הזה בקיום פיות «קדומות», אחר פסוק בחודש הראשוני, לזכרון המתרוגמן, ובכור שאין הקורא רשאי לתרגם בעצמו שלא יאמרו: «תרגומים כתוב בתורה» — וכך נראה בעיני המנהג שנוהגין באיה מקומות שאין השlich-צבור הקורא בתורה מנגן «קדומות», כי אם איש אחר, זולתו, מן הצבור, שהוא כדמות המתרוגמן. (הבנת המקרא, סוף ספר שמות)

• ראה מאמרו של המחבר «על הפוטיטים».

מאיר ברבי יצחק

א ק ד מ ו ת

(מצד צל סדר א'ב כפול, בראשי החורותם, בסוף, מאיר ברבי יצחק
ינגד בתורה ובמצוות טוביים, אמן וחוזק ואמץ)

א. קדימות קליין ושריותשו
תא.	א קדימות קליין ושריותשו
תא.
ו ולא שקידען פרקן ורשו
תא.	ו ולא שקידען פרקן ורשו
תא.
כ גדי תרי ומלת דאפקה קנקשו
תא.	כ גדי תרי ומלת דאפקה קנקשו
תא.
ג בונן צלפין לה ולא ספק פרישו
תא.	ג בונן צלפין לה ולא ספק פרישו
תא.
ז ויל אלו רקיצי, גני כל חרש
תא.	ז יו אלו ישי וכל טי גנישו
תא.
ב יני ארקא ספרני ורבשטי רשן
תא.	ב יני ארקא ספרני ורבשטי רשן
תא.
ה דר פרי שמיא ושליטים קינץ
טא.	ה דר פרי שמיא ושליטים קינץ
טא.
ו גט אולמא יתידאי וכבקשה קבקשו
תא.	ו גט אולמא יתידאי וכבקשה קבקשו
תא.
ו בללא לאו שחבללה, ובלא תפישו
תא.	ו בללא לאו שחבללה, ובלא תפישו
תא.
ו גאנטא קלילא, דלית קה קששו
טא.	ו גאנטא קלילא, דלית קה קששו
טא.
ז פין כל אכזרימה קהה יומי ט
טא.	ז פין כל אכזרימה קהה יומי ט
טא.
ו הור יקרנה אלי, אלי גרטה דאש
תא.	ו הור יקרנה אלי, אלי גרטה דאש
תא.
ט כל אלף אלפין ורבוא לשקשו
טא.	ט כל אלף אלפין ורבוא לשקשו
טא.
ס רתין נבוט לזרקין, זגאה טרשו
טא.	ס רתין נבוט לזרקין, זגאה טרשו
טא.

ש פ' יקידין שראקין. קלול גדי
א אם עד יתיניב להונן, שמייקין באנדש
ו' קבלון דין פון דין שני. דלא קשך
ו' קר פלי כל ארפא. לתלומי קדרש
ב' קל פון גודם שדי קבל מי נפישו
כ' יזקין גבל גלאלין. ברופפני באנדש
ל' מהויי באנטס - אין קות גיבי קק
ל' כל אפר דנטפלחין. וריזין באנדו
מ' בריכין - בריך יקריה. גבל לישן לחישו
מ' אמר גיט שבענטה. דלא צריך ביחסו
ג' חיים כל חיל מראמא. פקלסין גהשש
ג' הירא פלכותה. לדר ודר לאפנש
ס' דירא בהונן קדרפה. וכד טלאפַע שׁ
ס' יומא דלאלטם. ואוף לא לשבע
ג' רב יקר אהנטמה חביבין. דרבגבע
ע' בידין ליה חייקא. גראנץ וסנק
פ' רישון למונטה. למצעד לה רשו
פ' רישומה שבקה יסויון בשפוי
א' בי וטפיד ורגיג. דילאון גלווע
צ' לוחהון בכו פקבל, ומגנא בעי
ק' טירא לחי זלפא במתא בשבוש
ג' כל יקר טופטה. יטיכא גאנכיעו
ר' שיקא היא גופא גנטקטה וקידע
ר' בותהון דישראל. גראוי גשפז
ש' בח רבון זלפא. אסמא זכו
ש' ספר עלי ליטויניה. קאפעי מלכו
ת' אין ומטבענשין. גטינו אדע
ת' מהין ושלון לה. גאנסק אונ
מ' גן וקאן הווא רחיקה. שטירא בריע
א' דום גאנינה. ספיט פדור אדען
ו' גראנו ונאה אט. אין פערבי למון
ר' עויתן נעבד ליה. גבל אתרן
ב' טכמתא טהיקטה להונן. קצת להוועז
ז' דעתון טקפני לה. גאנטמוועז
ר' בותהון מה חייקא. גאנל מהיא שבת
ר' בויאו דינצעד לי. גד קפיא ישוע

ב מימי לי גנורא. ותפמי לכוון בק
 ? גראה כר אתגלי בתקפה ובעגר
 ? שלם גמליא לסתאי ונגע
 א דרכא לעס טיב וסגיא זען
 ס דו שלמא בימי ומען דכו^ו
 ק רימא דירושלם. כר יבנש גלו^ו
 ? גראה מטיל אלה. ביומי וליל
 ג נוננה למזבב בה בתקשהן כליל
 ד זהור ענניא לפספר כיל
 ל פומה זבקדפא. אכידן מטלל
 ב מתקאי דרב שיא ושבע פאל
 ח' חיפין צדייני גדם בע פאל
 ג ריניהון דפי לאבזא סון
 ר קייזא גזיהורה. וכובבי זין
 ה דרא דלא אפשר לקבב בשפנו
 ו לא אשפטע ותחמי גבאיון סון
 ב לא שלטא בה צין. בגו אדרן גע^ו
 ס טילוי בה חנאגא לבני דשכנ^ו
 ג לה ובמי שדין הוּא קרטם באקתו^ו
 ש ברנא לה קשיבו פקוף הקנו^ו
 י דבר לן אלפין אלפין קדמוני
 ב נת דילן דסלקרסן פרש בארכמו
 ט לילא דלוניטן וטור טור רמו
 ו סדר במד פיי סכיה. ושבד קרבו^ו
 ק קרנווי פונוח קהמות קרבבו^ו
 ? קרטע נון לקללה. גאיצוי בגבר
 ס ארב לה קרייה קסרגה קנרבו^ו
 א רסטון לצדיקי ימאנ ושרו^ו
 ס סחרין אלוי מאוי דרבילד וגומך
 ג גידין גמייתן אפרסמן נבר^ו
 ו בתקשין ורוי בכספי רון^ו
 ס מר בת דסבראשית. נטיר כי גען^ו
 י גאין. כר שמתוון. שכח דא שין
 ק ביאין נו סהוון בטהו סבור
 ו תפונין די מיטבון גאליא דר^ו
 א כי פאייתן למלו. געפאיו קפער
 ס רוקט הוּא אלהי גאנדא ובחנו^ו
 ג כי ואחרזי בז יופר לן אוּני^ו

ש. ש. קנטרוביץ'

אקדמות בתרגום עברי

(מיוסד על סדר איבר כפול ובראשי החרוזים, בסות)

שםואל שבך ביר זאב, מתרגם, חזק)

אצורך נא מלין, אפרקה שיר תחלה.
 אף רצון אשללה, אשל פסק תחלה
 בשתיים. שלש דלתות, זו אחל בחליה.
 בורה ונושא כל, נורא העלילה:
 גבורות פולם לו — ומ יספר בדקרים.
 גויל אלו רקיע, גנים כל נזירים,
 דו אלו כל נזירים. אגמים ונקרים;
 קרי אץ סופרים מהירים אף נקברים —
 הדר שליט באץ ומושל בשדים
 הקיימים עולם וועלם סוד יסודי מזינים.
 יגלי לאות קללה ובאין גיש ידים
 ואך קאות זו קללה קל צקרים וshedim,
 וכן שלם נמלאה — ובשביעי ליפים
 והר הוד יקרו כפה פסא עולמים.
 חיל שנאי שטך רבו רבומים,
 חקרים לבקרים יארו בשדים;
 טהורים שרפאי אש, בלוי שׁ שֶׁ גנבים,
 טרם חוק יגמן לא יפטרו שפטים.
 יקרו זה אל זה יחליל הם מעלים,
 ישלשו קדוש קדושים. שם אל אלים מעלים;
 פקל מלפני שדי, פהמות قول ים גללים,
 קרוביים בקהל המלה גנו מול גללים.
 ? פראה בת צין כחאים אצים שישים.
 ? כל קום ישלו, בקרים רצים שישים
 בקרים: פrown קבועו — בכל קלות ולחשים —
 מלא הארץ הodo, אדון כל הנפשים:
 געימי שיר גלום ויונמו בךחה:
 גדרה מלכותו, לדוד ודור יסדה.
 סדרה להם קדשים — ופסם אף הגנה
 סוף וכח לעדר, להם עוד לא נוענה.

ערכתו מה חביבה. מה אשרה נחלתו.
 צ'רב גם בקר שיר ישרו תחלה.
 פלאים והקלם זה לשמר חקי מצותו.
 פיהם כל יום קלא עי מרצה.
 אדיקם ירצה ייחמד נזקלם כתורתו.
 זרים אל כן יקהל תפלום פבעתו.
 קשינה היא בכתרו. בשובזה מפק שחתה.
 קביצה מול הור טופות. בהן ידו רשות
 לום תחלות צמו בין בשפחות ארקה.
 רצון קדרשו יעריצו כל עוד בהם נשחת
 שם כבוד מלכותו ינפרו ויפארו.
 שבעיו בפנוי גוים ומיליכים יספרו.
 תפחים נקיים. גנלי נקיים יקסרא.
 פני אותך ישללו וינגרו.
 מחדך פדור. נימה גנשין.
 אשר צליו חאגי, שוכנת בין גנשימים.
 גרהו לו פנרי. בסרת חיקים ברושים.
 בהפים ונצון יסוד קלא אן לעג נגנשימים.
 בטקמה מפוח פיך ואליהם פגיהם:
 יודאי בינה וגאינה. קשר מלין אשפיין –
 לום הזקם מה נחשב מול הור צלי יופיע.
 רוקמות זה אלבש. מוזך כי גיג.
 בחולע לי נקרה ויכסليل אקל זרים.
 יבן אל כי חילה ופצעינו באנדרים.
 יחו רשות זדים. גמלן זם – קאנרים.
 ארגטם – צם סכיב. פצלת – גני ישרים.
 חורה שלחה בגבואה – יכמלה באזריך.
 קרית מואדע חקאל גני פוגריך.
 יקסם ולילה יופע קבוד שווי אלען.
 גונגה יכונגה. גקליל עדר יכונ.
 דק צני זהר. שפריני אקלים.
 כל איש אפרינו. שבר לפי מצללים.
 בככאות שנ ופוג. בשבע פצלות נבדלים.
 תפחים נקיים לפנוי אדון פפחים;
 יהוד פראה פגימו באור שבעת נקיות.
 נקי גונגרו – גנק כוכבים נקיים.

פָּרְנִי גָּוֹשֶׁם פָּסֶפֶר לְשׁוֹן נַפְהָ גַּאֲלָמִים,
וְלֹא שְׁפָעַ כֵּל נְכִיאָ, מַשְׁיָּח חֹזֶה גַּאֲלָמִים.
בְּאַדְנָן יְחֻנָּכָה שֵׁם קֹול שְׂדֵי גַּאֲלָמִים.
מְחוֹל יְצָהָה לְקַם וּמְטוֹב לְקַם יְרַגְּנִינָה,
עַלְיוֹ יְרַזְמוֹן בְּאַיָּתָה: «זֶה הָוָא, לוֹ קַוְיָנוֹ
שְׁבָרְנוֹ לוֹ בְּאַבִּי, קָלְיוֹ גַּם עַגְגִּינוֹ
יְנַהֲגָנוֹ צְלָמוֹת, עַוְלָמִים יְנַהֲגָנוֹ
מְאַרְטָם לוֹ קַוְיָנוֹ, לְגַזְחִים יְמַנְיָנוֹ»
שֵׁם שְׁחוֹק לְלוֹנִיתָן שֵׁם שַׁוְרָ קְרִים קְרִים,
וְסֶרֶד קְאָסֶד כֵּי יְגַשְׁו — (אַזְרִיכָו קְרַב דְּבָרִים):
אֶל לְוַגְתָּנוֹ יְתַמְּרֵר אֶלְף קְבָעַ קְרַנְיָו
שְׁוָלָס דְּג סְנַפְירִיָּו בְּחַקָּה לְמֹלֵעָנוֹ:
בְּפַרְבָּמוֹ יְקַנְבָּ אל, וְלַפְזָן קְנִי גַּאֲקָנִי
בְּרִיהָ יְקַרָה וְכַרָה — יְרוּם פְּשָׁתָה שְׁקָנִי.
לְקַצְם אַלְיָי בְּרַפְדָה, לְפָנֵיכָם נְהָרִי שְׁקָנִים.
אֶיך אַפְרִסְמָנוֹ קְרִיחָו — פְּלָגוֹת נְמָלִי אַגְנִים.
מְתַעֲגָנִים רְחוֹקִיָּו גַּם יְרוּזָן רְבָשָׁנִים —
חַמְרָר פְּסָאָפָר גַּאֲגָנִי פְּלָגָנִים.
זְנִי, גַּאֲשֶׁר שְׁמַעַפָּם רְוָם יְהָ וְתַהֲלָתוֹ,
קְכָבָזִים גַּהָה תְּהִקָּי קְתוּעָקָנִי סְעַלְתוֹ
וְקָרִים פְּעָלוֹת פְּשָׁבָו וְתְּחִוָו הַוְדָקְמִינָתוֹ:
אַונְגָּם כֵּי הַטִּיקָם לְרַבְנִי, לְמַצְחָתוֹ,
מְרוֹקָם אַלְהִינָגָו רְוַמְקָנוֹ גַּאֲהַקְתָּהוֹ,
צְנָקָצָמוֹ שְׁפָן, וְסֶרֶד לוֹ תַוְרָתוֹ:

בית ראשון של אקדמות

בשלשה טריגומות אחרים

א

אַרְשָׁת שְׁפָתִי בְּרָאָשִׁית נַדְך — רִימָם,
אַשְׁאָלָה רְשִׁיאָן בְּתִחְלָתָה נַפְאָק — רִימָם,
בְּמַפְתָּח כֵּי בְּשָׁנִים וּשְׁלָשָׁה טו — רִימָם,
בְּיִרְאָה לְסֶפֶר תְּהִלָּתָה יוֹצֵר נַצְזָנוֹ — רִימָם.

ב

אךש **שפטים וראשית עזין**,
אךח במלחה גם רשיין,
בשקרים אסדים אפקח גורתה,
ברשות הבורא והסובל קבל עת.

(מהרגום דיר יוסף זינגר, בהוצ' כל כתבי ירושלים, תר"ץ)

ג

נאשית מלים ומפקט טים
מלחלה אךח מסכה ורשות
בדלקות שטנים ושלש שאפקח בחרדה
ברשות (הבורא) שבעה ונשא צדי זקנה.

(מהרגום "אמניה", בחוזיר למועדים)

רב י. ל. מימון

"אקדמות" ומחברו

הרבה משוררים ופיטנים עמדו לישראלי מיימי יוסי בן יוסי ורבי אלעוז היליד ועד האחרון שבחשובי המשוררים הספרדים, רבינו ישראל נג'ארה — ומכל אלה דומה, לא זכה אף אחד מהם להגיע לממדתו של פיווט "אקדמות" מיסודה של רבינו נהורי*. הוא הרב רבי מאיר בן יצחק ש"ץ.

יותר מאלף שנים כבר עברו משתחוויה הפיזיטים לתהופס מקום חשוב ומוחדר בתוך תפילותינו בבחתי-הכנסיות. אלה "הפיזיטים שנהגו החזנים לאמור ולהכינים אותם בכלל הברכה, כגון מגן ומ militia וויצר" ושוכנסו לתוך ה"סידורים" ו"המחזורים" השונים, לתוך ה"קורבות", הזרירות, הטלויות, הקינות וההושענות. הפיזיטים האלה היו במשך הזמן לסוגים שונים: ליוצר, לאופן, לוילת, למאורה, לאהבה, לגאותה וכדומה, — שקבעו להם כל אחד מקום מיוחד בתחום התפילה המקובלת. היוצר הוכנס לברכה ראשונה של קריית-שם ע, האוף נ נשלב בתחום ה"קדושא"; הזוולט נספח לברכת "אמת ויציב" סמוך לומרם "אין אלהים זולתך"; המאורה היא חתימת ברכת "יוצר אור"; האהבה נטפלת לברכה שנייה של קריית-שם ע והגוארה נסמכה לתפילה שמנוה-עשרה לפני חתימת ברכת "גאל ישראל". אבל גם אחד מכל סוגי הפיזיטים האלה לא זכה לתהופס מקום בעת קריית-התורה, זולתי פיווט "אקדמות".

* כן נמצא בכתב יד שונים רשום בראש הפיזיט של "אקדמות", שהוא "רשות לר' נהורי", והוא על דרך מאמרם בעיירובין, יג, ב, רבוי מאיר הוא רבוי נהורי, וראה בהערות ר' שטרן לפירוש המאירי על אבות בסוף הספר.

אבי המנהגים, הרב יעקב בר' משה הלוי (המהריל'), שחי במאה השניה לאלף הנוכחי ושיהה רב במנצחה ובכוויר מישת, אלו שתי הערים, שהיו שנים רבות מרכזי התורה וההוראה בכל מדינת אשכנז ושם הרב רבי מאיר ש"ץ, בעל "אקדמות", שכן כבוד בתוכן, מעיד, כי "אומרים בשבועות הדיברה אקדמות מלין אחר סיום פסוק ראשון וקריאת התורה שהוא בחודש השלישי"¹⁰, זאת אומרת, כי מפסיקים באמצע הקלראת, בין פסוק ראשון לשני ובין ברכה ראשונה לשניהם, כדי לומר "אקדמות". גם הרב דוד בר' שמואל הלוי (בעל הט"ז), שחי כמאהים שנה אחרי מהריל' ושהיה רב בערים ובקהלות גדולות במדינות ווהלין ופולין, מספר "מה שנוהגים במדינות אלו ל��ות פסוק ראשון ואחיך מתחלים אקדמות מיליון". על המנהג הזה היו מערערים ביחס באיטליה. והרב רבי אפרים כ"ץ (זקנו של החכם צבי") מספר בספרו "שער אפרים" (אורח חיים, שאלה י) ש"שאלוהו ודרשו הוכמי ק"ק וייניציאה העיר רבתיה בדעתו, שרתי בתבונת" על דברי ריבות אשר בשעריהם בענין הפוט אקדמות שנוהגים האשכנזים לאמרו בחג השבועות בשעת קריאת הتورה אחר פסוק ראשון של בחודש השלישי וחדשים מקרוב באו לבטל המנהג והוא — אם יש כוח בידם לבטל מנהג הקדמוניים". והוא מאירך לבאר, שנוהג זה הוא קבלה "מרבים וגදולים ומפורטים וכתוبيים על ספר הישר הלא מההרב מהרלי מולין בספרו, שהוא גדול בדורו וכל מנהגי האשכנזים נהגו על פיו ווחכמי דורו היו גදולים ומופלגים ונכתב בדבריו בספר בלי שם חולק שנוהגו לומר אקדמות אחר פסוק ראשון, וגם הרב מהרלי טירנא בספר המהאגים אשר אנו נוהגים אחריו כתוב גם כן בזכור. ואחריהם הגדול בדורו הרב מהרלים יפה בעל הלבושים אשר היה מוחכמי פולניה והביא דבריהם לנוהג כו בלי שם חולק". לפיכך הוא מסיק, ש"מנהג זה יש לו עיקר ונעשה כדת וכהלכה". גם הרב רבי שמישון מروفורגו מעיר אנקונה בספרו שאלות ותשובות "שם צדקיה" (אורח חיים, סימן י"א), "שכשנסאל הגאון המפורסם מהרלי ברונא ול מיחדי בית-הכנסת אחד שבק"ק Kaselli זה יותר מעשרים שנה, שהיה רוץים לבטל אמרת פוט אקדמות מלין ביום דעתך — והוכחים על פניהם במתוך לשונו הוך והטהור והוירם שלא לשנות מנהג אבותיהם". (וגם בשווית "פנים מאירות", חלק ג, סימן ל"א, כתוב, שאין לבטל מנהג זה ו"המבלט פוגע בכבוד הראשונים").

ומספרים, שמחמת מנהג זה פרצה מריבה בין קהילת ישראל בעיר מצ'ז ובין רבתה הנאון רבי אריה-לייב בעל "שאנט אריה". גם שם היו נוהגים לומר "אקדמות" באמצע קריאת הتورה והרב בעל "שאנט אריה", שהיה תקין בדעתו דרש לשנות את המנהג ולקרו את "אקדמות" לפני שיברך הכהן ברכבת התורה. הדבר הזה העלה עליון חמת ראשי הקהלה.

ואף-על-פי שכמה מגדולי ישראל ערעו על מנהג זה, נמצאו רבים וכן שלמים, שהשתדלו לקימו ולאלה "הרבנים המובהקים". שלא היתה דעתם נווה להפסיק באמצע הקראייה "הנהיינו לשורר אקדמות קודם שמתחילה הכהן הברכה על קריאת התורה", אבל

הכל שימנו וקיבלו לקרו את הפיאות הוה בעת קריית-התורה ובשעת שהספר מונח על שולחן הקריהה — דבר שלא הונาง לשום פיות ונעם לא לפיווטיו האחרים של רבי מאיר מהבר «אקדמות».

כפי אמנים פיויטים חשובים הרבה נתחברו עליידי רבי מאיר ביר' יצחק זה. וחלק מן הפיויטים האלה נשאר לנו לזכרון בדפוס. באילו קובצי-פיוטים, כמו הפיאות «וישע אור ישראל איזומתו מיד כובשים», מכור הברזל שמטה מאודגינים קשים, מצפור גמלטה מכף יוקשים», שנגהנו לאמרו בוירמישה ביום האחרון של פסח «ושלפי מנהג פולין אמרים אותו בתור יוצר לשבת ראשון אחר פסח». וכמו כן מוכרים הראשונים, «מעיריב של פסח» מיסודה של רבי מאיר ש"ץ. יש ממנה גם פיות מיוחדות, שנגהנו לאמרו בוירמישה ביום שני של שביעות ולפי מנהג פולין ב»יוצר לשבת אחר שביעות« והוא מתהיל: «אדיר ונאה בקושט קדושת מתנאים. אותן ודוגמא דגול ברכבות קורש משובחים ונאים. אמן מופלא משובח ביסוד בנאים». וכאליה יותר מחמשים סליחות ופיוטים, שנשארו ממנה בדפוס ובכתב יד ובהם גם פיויטים בארמית — ואף אחד מהם לא זכה לעלות לمعלת «אקדמות» ולהאמר בשעת קריית-התורה.

ומה שמפליא ביוור הוא זה: מהבר «אקדמות», רבי מאיר ביר' יצחק ש"ץ, מקום מושבו העיקרי היה, לפי הרישיות ההיסטוריota, בעיר ווירמישה, ובספר «הזכרת נשות» של קהלה זו מזכירים גם את «רבנו מאיר ביר' יצחק שליח צבור שתיקון שבוחות למקום» — ודוקא בוירמישה, מקום שנוהגינו לומר הרבה הרים פיויטי-מערבית ויווצרות ווותחות של רבי מאיר, שם לא הגינו לומר את «אקדמות» בחג השבעות; «ובמנגנים דקיק ווירמישי» אשר בכתב ייד נאמר: «כך קיבלתי למה אין אמרים אקדמות. כי פעם אחת היה פה קיק ווירמיша חון אחד ואמר אקדמות בקהל נעים וכוננה גדולה, ואחר שיטים לעת אותו אלהים, ועל כן אין אמרים אותן».*

ואמנם נפלא הוא פיות «אקדמות» ואיזה מעטה-טוד פרוש עלייו. אבל נפלא ממנה הוא מהבר, שאפי-על-פי שנודע ומפורסם הוא בפי חכמי ישראל הקדמונים, אין ההיסטוריה יודעת לטפר בדיש לא על עיר מולדתו ולא על מקום מנוחתו, וכל דברי ימי תולדותיו מעולפים אגדות ומכוסים ערפל.

לאפי מה שהיו רגילים להזכיר את נשמתו בוירמישה יש מקום לשער, כי אמנים שם, בוירמישה, מנוחתו כבוד, אבל ישנה מסורת, האומרת, שרבי מאיר ביר' יצחק בעל «אקדמות» בא לעיר לובלין שבפולין ושם מקום מנוחתו. ישנה גם השערה מצד היסטוריונים-מבקרים, שרבי מאיר בעל הנס הקבור בטבריה זהו רבי מאיר בעל «אקדמות», שלפי דאגה המסורתית היה מלומד בנסים.

ואמנם ברור הדבר, שרבי מאיר ביר' יצחק ש"ץ היה בדורו אחד מבני-העליה המעתים, שהיו מפורטים לא בתורתם בלבד אלא אף בצדקהם, ועל-כן אין כל פלא אם

* ראה מאמרו של ר' אפסטאין על «מנagi ווירמישה» בספר הזכרון לוז קויפמן, עמוד

רבנו שלמה יצחקי (רש"י) למד תורה מפי הוכיר לא פעם דברי תורה ממשו וקראו בשם חסיד ובשם צדיק, ביחס קשורת האגדה העממית כתרים לראשו של בעל "אקדמות" והיא מספורה ספור שלם על היותו מעבר לנهر סמבעון, זה הנהר הזורק אבניהם בכל ימות החול ומעבר את הנהר בשבת בתורת הוראת-שעה ומשום פקווח-נפשות לבטל גזירה רעה מעל כל ישראל, והראתה אותן ומופתים והגנירה נתבטלה, ולא היה רשאי לחזור למקוםו בשבת, עילין נשאר כבר במקום שבא להtmp ושם מנוחתו. וכנראה, שלאגדה זו השגורה בפי העם ושעוזר לפניו שנים רבות נדפסה בלשון יהודית, מכוננים הדברים המסתופרים מפי רבייהם איטלקית, שחי בראשית המאה הריבית, רבי אברהם ייגל, שבכללות הקדושות בני אשכנז נמצאת מגילה אחת אשר קצתם נהוגים לזכרה בשבאות" על נס "שנעשה ליהודים בארצות אשכנז בקום מלך עירץ" אשר שמע "לכל כומר אחד" להכותם "ביהודים מכיה רביה והיה מבקש להשרים [לשרגם] מארץ החיים" ועל-פי בקשת היהודים הסכים המלך להגביל להם זמן, כי ייביאו גם מהה איש אשר יעמוד בפרק" ואשר תהי היכולת בידו "להלחם עם הכהן המתואב בפעולותיו ודבוריו". וכשהגיע הזמן המוגבל הביאו היהודים איש עתי מבני עשרה השבטים אשר גבר בחכמתו על הכהן ההוא... והצליח את היהודים מידר.

ברור הדבר, שבאגדות אלו יש קורתוב של אינה מאורע היסטורי, ואם נצרכ' את האגדה העממית הנוצרת יחד עם המסתופר על ידי ר'א ייגל, נוכל לחActor לנו מעין מאורע כזה: אחד מן הקרים באשכנז, שנוא ישראל, השתדל להביא את דבכם רעה להלשן עליהם לפני המלך ואולי דרש מאות היהודים, כי יבואו להתוכח עמו בעניין האמונה. היהודים בקשרו מאות המלך לחתם להם ארוכה, כדי שיספיקו להביא אחד מחכמי ישראל המובהקים, שידע מה להשיב לכומר כאלו, ואו בא מරחך הרב רבי מאיר ביר יצחק והוא גזילה בחכמתו לנצח את הכהן ולהצליל את היהודים ועל הנס הזה נתחברה מגילה מיוחדת שהיו קוודאים אותה בחג השבאות.

אפשר לשער, שאחרי המאורע הוה חיבור רבי מאיר פיות "אקדמות", שבו הוא מתאר את מעלתה של האומה העברית העולה גם על מעלת המלאכים ואת כל הטוב הצפוי לה בצדיד החות כל מי עניה ומרודיה, ואולי מכוננים כלפי המאורע הזה גם דברי שירתו: "תאיין מתמכשין חייזו אדotta. תמהין ושילין ליה בעסק אתה. מן ומן הוא ריחימך שפירות בריותה... יקרה ויאה את אין תערבי למרותה..." — לromo על הווייכחים התודיריים נגידנו מצד שונאיינו ומנדיינו וכי האומה העברית יודעת להשיב לשונאייה כהלה ובחכמתה מתיבטה להן קצת להודעות..."

קרוב הדבר גם כן, שמקום המאורע היה בוירמיisha, מקום שהוא מוכן לפורענות ואשר שם נפל חיל בעת מסע הצלב הראשון (מתניין) בתוך שאר קדושים תאומה גם מר יצחק בן רבנו מאיר שליח צבוי, הוא בנו של מחבר "אקדמות", שם בוירמיisha הייתה המגילה אשר "קצתם נגגו לזכרה בשבאות", ולא קראו אותה בפומבי, כדי שלא ליתן פתחון פה לשונאי ישראל להתגולל ולהתגנול פליהם עוד פעם. ואולי דוקא בשביל כך הין

גמנים בוירטואשה מלקרוא את „אקדמות“, שישנם בו דברים מכוונים כלפי „סנאי ונגנתא“ ומה שצפוי לאומות העולם בימי חי גהורא ותחמי להון בהתחא“. נוכל לשער, שבשביל מאורע זה זכה רבי מאיר להקרוא ולהתעטר בתואר שליח צבור וגם בשם ציר נאמן, להוכיח שהיה שליח הצבור העברי בוכחו עם הקומר היה ציר נאמן לשולחיו. ועובדת זו היא שumpedה לרבי מאיר ול„אקדמות“ שלו לתקדש לדורות זוכה, שיחלקו כבוד לפיותו זה לקורתו בצבור בפומבי ובעת קריית התורה. (מתוך „חגיגות ומועדים“)

יום-טוב לוינסקי

הלויתן ושור הבר שב„אקדמות“

הימ והיבשה, שני איתהני הטבע, העסיקו הרבה את דמיינו של האדם הקדמון. את פני הים הוזעף, על משבריו ומימיו שאין להם סוף, היה רואה במצבת תנין-ענף, מין „נחש עקלתוון“ האורב לארץ ומלאה ומתנצל לבלהה, והיבשה — אף היא אינה אלא יצור אידיר מזויין בהרים וסלעים, באש וגפרית — עומדת הכנן להלחם ביריבתה הייזון. האדם, שמלחמה לו ביום מדור דור, בחתרו ליתנו בו דרך ולהסביר את דרכיו, היה כਮובן בעל בריתת היבשה. ובשעת גאות הים וגעשיו, שטפנות וסערות, הוא פונה אל היבשה שתגן עליו ותשתיrho עד יעבור זעם. לבעל בריתתו זה היה האדם מחקך כבוד-אל ומספר עליו גדלות וניצרות. ובדרך זו נארוג ונוצר סוג האגדות אצל עממים רבים על אורות מלחמת אל היבשה בשר הים.

בספרותנו העתיקה אנו מוצאים שרידים לאגדות האלה. במדרש תנומה (חיי שרה) כתוב: „וכך היה העולם כולו מים והארץ שקיעה במים. אמר הקב"ה: תראה היבשה! אמרו המים: הרי כל העולם אנו מלאים והוא צר לנו, להיכן נלך? מה עשה הקב"ה? בעט באוקינוס והרג שר שלו, שנאמר (איוב כה, י"ב—י"ג): בכוחו רגע הים וכבתונתו מח' רבב“, ובמקום אחר בתנ"ך כתוב:

אתה פוררת בעוזך ים

שברת ראשי תנינים על המים,

אתה רצצת ראשיו לוייתן,

תתנהו מאכל לעם לציים. (תהלים עד, י"ג)

בספר איוב (מי—מ"א) מתואר הלויתן, מושל הים, מלך על כל בני שחץ, עינוי עפUPI שחר, להב מפני יツא, משאותו יגורוון אלים וכקש נחשבו לו תותח וכו'. ולעומתו יריבו הגדל ביבשה, „בהמות“, האוכל כבקר חבן ויגיח ירדן אל מיהו, גבבו כארז, גרמו ברול, עצמותיו נחושה וכו'. שני יצורים אלה פגיעתם רעה. „אלמלי נזקקים זה זהה מחריבים כל העולם כולו. מה עשה הקב"ה: סירס את הוכר וצינן את הנקבה ושמרים לצדיים לעתיד לבוא“ (בבא-בתרא עד, עמוד ב') — גם בספר „חנוך“, (ח' 7—8) ובכתבי הרירdotps (ב', 68—71) מדבר על שני הבראות הללו.

בספר „חזונות אסר שאלתיאל“, הנקרא בתרגום הולגאטה „עוזרא הרבייעי“, כתוב: „או שמרת לך שתי חיים, לאחת קראת בה מות ולשניה לויתן, לפרד אותן זו מזו, כי לא יכול לשאת אותן מוקה המים בחלק השביעי, והתן לבهما חלק באשר יבשה הארץ, ביום השליישי, לרבות שם בהורי אלף. וללויתן נתת את החלק השביעי הלח ותשמרתו להיות למאכל לאשר רציתם בו ובמקום אשר תבחר“ (פרק ד, מ"ט – נ"ב, הוצאה א. קמינקה).

מיימי הורדוס ואילך קיבלה אצלנו אגדה זו צורה אחרת. הלוייתן ושור הבר מובטחים בה לצדדים בעילם הבא.

בימים ההם רבו מבקרים הקירקסאות בארץ-ישראל. חכמינו התנגדו בכל תוקף לתופעה זו, שאינה אלא משחיתה את מדות האדם, בכאו להחטנג בקרב חיים בחיות, או חיות בבני אדם, שהם ע"פ רוב שבויימלכות ועבדים. והם אמרו: „ארור אתה בבואה! – ליטון אותן במעלכם לבתי תאטרינוכוון וקירקסתוכוון (ארורים אתם בבוכם לבתי תיאטי ראות שלכם ולבתי קרקס שלכם – תרגום ירושלמי). במקום פורעניות זה – דרשו – ילמדו שרי יהודיה תורה לעתיד לבוא (מגילה ו, ע"א) ובמקום המשחק בקירקס (קניגיא) יעריך הקדוש ברוך-הוא קניגיא לצדיקים לעולם הבא. „וכל מי שלא ראה קניגיא של אומות העולם בעילם הזה זוכה לראותה בעולם הבא: „בבמות“ נrotch ללויתן בקרניו וחרונו ולויתן נrotch לבמות בסנפירו ונווחרו“ (ויקרא רבא י"ג, ג'). מبشر שניהם יהנו הצדיקים. והויה תמורה „קרב החיים בחיות“ שבקirkס הרומי. על חמורות הקרב שבין אדם וחיה, נאמר: „עתיד גבריאל (המלאך) לעשות קניגיא עם לויתן“ (ביבז'תרא עה, עמוד א'). מבשרו יעשה סעודתצדיקים ומעוורו – סוכה. הרמב"ם (כפרושו למשניות, סנהדרין י, א') השתדל להחילש את קלות השעוזעים של שומרימ-מצוות בשכר הלוייתן ושור הבר („בבמות“) ואמר: „ואין אנו מתחזאים לימות המשיח לרוב התבאות והועשר כמו שמחשבים מכובלי העולם...“

המקובלים ראו באגדה זו את הקרב המכרייע בסמאל ולילית אשתו, אחרים (רד"ק ואברבנאל) – את נצחון ישראל בקרב האחרון עם שונאיםם. אך בדמיונו המשיך העם לראות כאן את הקניגיא באחרית הימים, והוסיף להשתעשע בתקופה ליהנות מדשן בשרט טל יצורי בראשית אלה – כתגמול بعد שמירת המצוות.

במאה האחת-עשרה לבשה אגדה זו צורה פיטותית נאה, בשפה הארמית, ע"י שליח הציבור והמתורגמן ר' מאיר ברבי יצחק נהורי. בשירו, בן תשעים החرونים, הוא מביע שבBORAH העולם, ויכוח בין אומות העולם וישראל בענייני דת ותקות עמו בבא יום הנואלה באחרית הימים. ואו יעשה הקביה קניגיא בין שור הבר ולהויתן, וישעש באה את הצדיקים. שירה זו, אף כי נכתבת ארמית, נתחבבה מהר בתפוצות ישראל ושעשעה הקות רבים ברוב הארץ לצדיקים בעילם הבא.

המחבר, רבי מאיר, זכה לכבוד רב והעם קשור לו כתרים משביצים אגדות פליה אשר מארצות עשרת השבטים, מעבר לנهر סמבעון. וככה פשוטה שוב בעם אגדת הקדמוניים על מלחת האיתנים מיימי בראשית, בין הלוייתן ושור הבר, אלא שזו תהיה לעתיד לבוא,

בימות המשיח. וכמה שירידם ואגדות נאמרו Mao על גושא זה במשכנות היהודים עד היום. והיו גדולים בישראל שניטו להתנגד לקריאת שירה זו בחג השבעות הציבור וועל אחת כמה וכמה שלא להפסיק לרגלה את הקריאה בתורה. אחרי שקרה פסוק א' בעשרה הדברות. וכן עשו חכמי וונציה שביטלו את הנוהג הזה — אולם לא הצליחו, כי נחכבה "אקדמיה" בתפוצות רבות ולא רק גדולים אלא גם קטנים נהגו סלסל בה ודורות רבים היהת שירה זו לימוד של חיבת ובכבוד בתבי האולפנה בפריס חג השבעות. בניגון המקובל אשר מיסטרין ספוגים ריח שדה וסוף עולים ממנה.

כ"י גבר מדרש העם: שמע בני מוסר אביך — זה פסוק א' שבתורה, ועל תחושת אמרך" — זהה אקדמי, הנكرة אחר פסוק א' (שער אפרים. סימן י').

מ. ש. גשורין

ניגוני חג השבעות

ניגוני חג השבעות מחולקים לשני סוגים. הסוג האחד הוא כללי. משותף לכל שלוש הרגלים, שהן חטיבה אחת לעניין תפילה ונגינה. אין شيئا בין רגלי לרגלי אלא בהזכרת עניין הרجل בתפילה ואילו המנגינות אינן משתנות משאר הרגלים.

שונים הם ניגוני הסוג השני הבאים לשמש קשר פסיקولوجي לפיויטים שהוברו לכבוד חג השבעות ולהביע רגשות עמוקים בצליל ובדיבור אחד.

נעימת שבעות פועמת בעוזו במקורות החג בהרבה מקומות שבתפילה. למרום הפסגה מגיעות נעימות החג בשתי הפתיחות שהוברו בלשון הארמית "אקדמיה" ויציב פtagm. המנגינה המקובלת לאקדמיה מושרת ברוב המכדריע של תפוצות יהודי אשכנז. אולם יש גם מנוגינות אחרות, שהוברו בידי חונים גדולים, מנוגינות הדומות באفين למנגינה המקורית ו באו לשמש הבהה לנכונה לחזרוי הפיט. נגינה מקורית יפה מאי לאקדמיה מובאת באוסף הניגונים של עבר. החזן י. ל. מומברץ חיבר בשנת 1870 גנון לאקדמיה, בשbill בית-הכנסת הגדול של בולונדון.

מנגינה "יציב פtagm" דומה לנעימת ההפטרה שבימות הגים. בכל תפוצות אשכנז מושרת היא בunedma אחת, בתכניתה כפי שהיא ב"פארבעטער שולע" לדוויטש. הוקן שבחורות החונים, אהרון פרידמן מברלין, מביא בשיר לשלמה" גם נעימה מינורית, נסח פולני אמיתי.

גם התפילה "או שיש מאות ושלש עשרה מצוות" שבתפילה מוסך מצוית בunedma יפה, בולטה, הנמדדת בסגנון ימים נוראים. החזן היוזע נזימברג מביא באוסף גנוגין גם גנון קדיש מיוחד לשבעות, גנון גבורות ממש, המיוחד ליהודי פולין. אף הוא מביא נעימה ל"יוצר אור" ול"אל ההודאות".

מהו המקור של גנוגי שבעות? לדעת חוקר המוסיקה היהודי ארנו נאדל היו משתמשים במנגינות הידועות של שבעות לברכת כהנים בלבד. למסקנה זו בא נאדל

מתוך הסתכלות באופי המנגינה, שאינה מתאימה לפִי רוחה לתוכן התפילה „מי כמורך“, אף לא לתפילות אחרות, שנכורו לעמלה. המילים נדבקות למנגינות בדריעבה, בדרך כפיה, בעוד שהמנגינה מתאימה במיוחד לברכת כהנים, שבה היא מושרת ברובם בעלי מילים, אלא בדרך הסתכלות ובכוונה עמוקה ודובקה להברה תא תא. לרוץון הקהיל, שהיא מהביב לשיר ולשםו תדריך את המנגינות הללו, עברו למן גם בתפילות אחרות.

עדינות יתרה מורגשת בנעימה המיוחדת של „מגילות-דרות“, הנעימה דומה לתכנה ושיכת למנגינה העברית המקורי. המנגינה בנויה על סולם נסוח התורה ולפיכך היא דומה לה במהלך נעימתה. אלא שגבולהתי הקוליים צרים מוגות התורה, ובשיירה ליריות זו חסרים הטעמים הדינמיים המוראים על הדגשה יתרה של הקול והגברתו, כגון: שלשלת, מרכז כפולה, ירח בן יומו וקרני פרה. לדעת א. ז. אידלסון * נשכח נגן רות מן האשכנזים. משום שחדלו זה כמה מאות שנים לקרו בו בצדור והוא נשתרם אצל הליטאים בלבד.

הניגון המסורתית ל„אקדמות“

הניגון המסורתית ל„אקדמות“ הנאמר כעין פתיחה לקריאת עשרה הדרבות הוא אחד הניגונים האהובים והנערצים ביותר בישראל, מצטיין בטעם מיוחד ובהתאמאה סגונית גמורה לרווח האיגיגיותו של מתניתתורה.

בצורך הניגונים, הנוסחאות והנעימות היישנים המפארים את חגיינו ומעורדים בנו זכרונות ישנים, שמחים ונוגנים של עברנה, נפנית תמיד תשומת לב מיוחדת לניגון מרכזיו הנחשב כ„נתון הטוון“ באותו חג ומנצח על הזמירות. ניגון „כל נדרי“ הוא מרכזי לנעמיות ליל יום כיפור, ניגון „אתה הראית“ليل שמחת תורה ו„אקדמות“ – לחג השבעות.

הניגון נקרא על שם הפיות „אקדמות“. אבל אין מוכח מזה, שהניגון נוצר ונודע לכתחילה לפירות זה ידים מוכיחות, שהניגון בא לפירות מן הנעמיות המסורתיות העתיקות. שעבورو מדור לדור ושרו בהן פיותם או תפילות אחרות ומפני התוארותם בפיות וההרמוניה שביניהם נקרא על שמו.

נשתمر בניגון זה שריד למנגינה עתיקה של היהודים וממנו נשמעת בתיקול מלאת הוד של מעלה. הניגון מצודד את האוזן בפתחו האיתני, בטון הנשגב וברוח של נצח הנשבט הימנו וצליליו חיים ורעננים גם עתה. עובדה היא, שמלבד היופי ההרמוני והפיוטי יש לו לניגון זה עוד חשיבות, שהוא לא בלבד מזמר ומנגן אלא אף מרצה ולחוש באזינו אגדות ומסורתות מchnות קדם. הוווג בין הניגון ומלות הפיות עליה יפה. התוכן תמלולי שופע שירת אם ניגון „אקדמות“ נעשה לשם דבר בניגוני החגים. הרוי חלק הימנו יש Zukof לזכות הפיות המלא תוכן נעלט.

לפי ייחסו נמנה ניגון „אקדמות“ לאוותם ניגוני החגים המשוררים לשעתם, ומשתמשים ב شبויות לשבועות. אבל קרוב הוא קרבת משפחה גם לניגוני חג אחרים, כגון הקידוש

* מtoloth המנגינה העברית, חלק ראשון, ברלין, תרס"ד, הוצאה „דביר“.

ליום-טוב. קריאת התורה בנוסחאות ידועים בראש השנה. גם באמירת ההגדה של פסח משתמשים בכמה מקומות במוטיבים הללו. מפתיע הדבר באיה צמצום של אמצעים מוסיקליים יצר היוצר האלמוני נעימה געלה. הניגון מונח טונים ספורים וдол במבנהו. בשעה טונים מסתובב הניגון. מכאן הוכחה חזותית מה מעט ערך השימוש באמצעים הרחבים לגבי האינספירציה.

וכמו הניגון כך הסולם משקף את האופי המוטיקלי המיחוד של היהודים, בהיותו בניו לא לפי היסודות של סולמות המוסיקה המערבית. אלא לפי הסולם המיכטולודי, שהוא תערובת של שני הסולמות העיקריים של נגינתה המערב: מאז'ור ומינור. הסולם המיכטולודי נחשב לסלם מזרחי עתיק בניגניהם והביבאנטים, והוא הסולם החשוב ביותר, שעליו בניו חלק גדול של ניגוני התפiloות של היהודים.

יעקב בימל

ניגון שני של „אקדמות“

לפיוט „אקדמות“ יש גם נעימה שנייה ושרים אותה במערב-אירופה. מוצאה מהמאה השבע-עשרה וחילונית היא בסגוניה ובבנייה. אין לה כל מגע עם גותי התפiloות המקובלים. יתרן, שחוץ אלמוני בחפשו להיות מקורו ושונה מחזנים אחרים המציא את הנעימה הזאת והנήגה בקהילתו ומשם פשוטה ועברה גם לקהילות אחרות. ואולי ילידת חוץ היא, נעימה זו ? לdry פתרונות. אולי ביןתיים נתחבבה גם היא באילו מקומות. והאמת נתנה להאמר כי יש בה הבעת גואה ונואן, חן האביב נסוך עלייה וכולה אמרת תקווה חזקה.

נעימה זו של „אקדמות“, או כפי שהיא נקראת בפי החזנים שבארצות המערב „נעימת שבועות“ — זכתה גם שכמה תפiloות יונגו על פיה: „מי כמושה“, „שהחיןנו“ (בקידוש על היין), „הווא“, „אנא“ (הלו) וגם „ברכת כהנים“.

גם „bahmanon לשבועות“, בשפת המדינה, שוחרר על ידי תנועת הריפומציה היהודית בגרמניה וכיוצא בו נעימת החג בהיכל, הריפורמה היהודית בארץות הברית בשפה האנגלית —anno טומעים ניגון שני זה של „אקדמות“. (מתוך שני ניגוני „אקדמות“)

יהודית שטינברג

פירוש קצר של בעל ה„אקדמות“

וב חג השבועות, כשהעמד שלמה חסיד בקהליו קודם קבלת התורה להתפלל שמונה שרה בלחש, והגיע לע „אתה בחרתנו“ — הגיעת התרטתו לאוֹתָה מדרגה, שהיא יכולה להגיעה לבב חסיד אמיתי העבד את בוראו מאהבה —
„אתה בחרתנו לעז ולקלט ?“

רומתנו מכל הלשונות כדי שהగויים יסקלנוábנים! ברוך שבפיהם!" והשתקע שלמה חסיד בעצבות נוראה, ולא יכול לנכוש بعد דמעותיו, דמעות עלבון, דמעות צדיק עולב.

וכתוּ עצבות עמד לקרוֹ אֶקְדָּמוֹת בְּצֻבָּר; והוא קרא מתחד אונס. אינו מגביה את קולו בשער. מתכוֹן הוא להכעיס את המלאכים באמרה זו. לאותו הנגון המזרוי, המזכיר "שיר נצחון של חילימ", הוא מערב בכוונה שבריבבה וויצא לו שיר של פגעים. וכשהגיע הקהל לפוסק "ירא ויאה את אין תערבי למרוחות" — שאגו הצדור בקול יוצא מתחד לב רחוב, קול מכיר את ערכו. והקהל חדר אל לבו של שלמה. כעין ניצוץ של אור הנעלם נתלקח בתוך חשת לבבו...

הוא מבין עכשו את כל אותן הטענות, שהללו טוענים על ישראל. לכל אלו יש פירוש אחד קוצר, שבעל האקדמי הבינו במלוואו: "ירא ויאה את אין תערבי..." ולא קשה עליו הדבר לסלוח לכל אלו הגויים הגסים, שאינם יודעים לבחור לעצם מבטאים הולמים את מחשבותם.

ומתפלא הוא על עצמו, שלא הבין את העניין על בוריו עד עכשו. בא"ת בחרתנו" של מוסף השיג עוד יותר. ואחר התפלה התפעיס עם קונו והלך לביתו לקיים מצות "ושמחת בחגך".

שלום עליכם

אקדמות

"אקדמות מלין ושריות שותא, אולא שkilנא הרמן זרשותא?"... — כך מזומר בהתלהבות רבה יהודי קטן וצנום, כשהוא עומדת לפני עמודו בבית-הכנסת ממול פותל המורה, פולו מעוטף בטליתו המצחיבה עד לחודה של ביפת-ראשו, ובשעת מעשה ידיו פרושים לפניו, עיניו זkopות לפני מעלה, והוא גופו רוגש ומתרגע לכאנ ולכאנ, קופץ ורוקד ברוחת-אברים, פנוי, פניאלף מכורכים, נוגרים מאור החמה, המציצה בקרן-זהר אחת بعد חלון בית-הכנסת, והשיטה האחת, היהדות והמיוחדת, אשר בחצר בית-הכנסת, שפבר הניבת ועומדת עצם ליבולה, שולחת את ריחת הערב אל אף היהודים המתפללים. פאומרת: "יערב ריחי לאפכם, בני ישראל, עם קדושים! טעמו אף אתם מטופ בשמי ומתקי, טעמו וראו מה נאה עולמו של הקדוש-ברוך-הוא!"...

היהודים אתם, מי הוא היהודי הקטן הזה, המזומר "אקדמות" ברגש של חודה עליזה ובתלהבות מרובה פַּלְכָּךְ? יהושע-השיל הוא. מפירים אתם את האיש הזה ואת טיבו. הלא הוא אחד מאותם היהודים הכתראילים, שאთם רואים אותם תמיד בדרך דרך ריצתם, עטוקים וטרזדים מאד, דחופים ומבוהלים תמיד, רודפים כל ימיהם אחר פרנסת ומשחררים למצוא טרף לביתם. ופרנסתם, בעונותינו הרבים, הלא ברוח יסודה, מתפרנסים הם מן הרות. העולם הזה דומה להם פיריד, מקום השוק, והם אנשי-היריד,

שפאו' לכאנ' באיחור זמן, לאחר שכבר קידום עזים וזריזים מהם. והרי הם מתהלךין ב'ין' המ שפטים, מחוץ לתהום הסוחרים ואנשי-המעשה. סובבים לבב שוק ובנפש הומיה ומרחיהם על ימין ועל שמאל, אויל' יקרה אלהים גם לפניהם מציאה בהיסח-דעתם של אחרים. סוחרים ממיין זה הם עצם אינס יודעים, מה עניינם במקום השוק ומה חפצם שם? קופצים הם על כל מה שעיניהם רואות תחילת, קונים ומוכרים הכל על רגל אחת. נסאים ונזהנים מיד ליד, איןם מבחינים בין שכיר להפסה, ובלבך שיעשו עסק, מעלים דינר ומורדים דינר, ובלבך שהייה הפל געשה בצדק ובירוש-לבב, מתחוקים שבטוחרים, שלא לפגוע חלילה של אחרים. סוחר ממיין זה, כשהוא מתעשת לאחר יום-השוק, מחשב חשבון שלו וראה, כי היריד יוכל את יתר הפליטה בכיסו ולא השאיר בו אף פרוטה לפורתה, הרינו אוחזו זקנו בידו, שוקע רגע בהירהורים, ניעור ואומר: «ובכן, כבר נפטרנו, ברוך השם, גם מענשו של יריד זה. עכשו הבה נרוץ ברוחבה של עיר, אויל' יקרה אלהים גמilot-חסד להביא פטילתם הביתה».

ואחד מאנשי-היריד האלה הוא גיבוריינו יהושע-השיל.

מה עסקו ומה משליח'יו — איני יודע. דומה, סרטור הוא, עוזה שליחותם של אחרים, ואף שدقן במלצת. כלומר, לא שהוא שدقן ממש, שאומנתו בכם, מאותם השדכנים, השלוחים מכתbihם למרחוק, מסככים חתן בכללה, מרפייבים מין בשאיינו מינו ובאים אחר-כך על שכרם, אלא שדן לב שירצה. משדר שידוכים רק דרכ'-אגב, בין עסק לעסק, בשעה שאינה לא יומם ולא לילה. וימן לו הקדוש-ברוך-הוא שני צדדים, שזוגם עולה יפה, — פלום יעמוד מרחוק בח'בוקדים? וכי לא עסק הוא זה פשאר העסקים, שמתן-শברים בצדדים? אלא מה? תאמר: זיוג זה, שנראה לו יפה פלאך, אינו יפה כלל בעיני בעלי-הדבר, עוקם ומשונה ותפל הוא לנבייהם, וסופה לצאת מעם פניהם בפח-נפש? הלא מולו גרים לכך. ולא תהא שדכנות כסרסורת? כמה סרטורים אתה מוצא בעיר, שאיןם גדולים ממוני לא בחכמה ולא בחירות-כפיהם, ואף-על-פריכן בכל אשר יפנו יצילחו; ורק הוא האחד פונה על ימין ועל שמאל, רק ומתרוץ בחוצאות העיר כל היום, מן הבוקר ועד הערב, ושב לבתו כל-עומת שבא. טובל וטובל — זמעלה חרס בידו. אם אין מזל לאדם, לא תועיל לו חכמתו אשר הוא חכם תחת המשם! אמגנם הוא עצמו איינו בוכה על מולו ואין מתרעם חלילה על מעשי הקדוש-ברוך-הוא. ואילם אשה יש לו ובנים קטנים — אלה הצאן מה חטאו? עוד זאת באשרו של יהושע-השיל, שייהודי חסיד הוא וירא-שים, נאמן עם אלהיו ועובדו מאהבה. בכל לבבו ובכל נפשו, פרוץ אחרי השכינה, נכסף ועורג אליה, חתן עורג אל פלאו, ולפיכך תפילתו נלהבה פלאך. בואו-נא לביית-הכנסת הכתראיל' ותראו את יהושע-השיל בתפילהו — אז ישמה לבכם ותגיל נפשכם. אין זו תפילה חטופה של סוחרים וחוננים, הנוהגים עם הקדושים-ברוך-הוא מנגג דלווה עם הנושא בו, פורעים לו את חוכם מאונם. עלי-פי מצות-אנשים מלומדה, עומדים על רגל אחת, מנענעים שפתיהם, טוחנים כמה תחוץ ולכם כל עם — לבם הולך אותה שעה אחרי הקונה, או אחרי הפרץ, או אחרי כל דבר-חולין אשר בחוץ. לא: תפילתו של יהושע-השיל תפילה וכפת היא, תפילה לעני פי יעטוף. עומד יהושע-השיל לפני קונו מתח' יראת הרומיות, עבד לפני רבו, מתחנן וمبקש רחמים בלב קרוע

ומורתה, בוכחה ו��ובל על מר הגלות ועל עניות ואביזנות. ויש אשר יעמוד יהושע-השיל לפניו אלוהיו EVEN מתחטא לפני אביו, ואו יملא לבו רגשות אהבה וכבוד. רגשות גאה ונואז עד אין קץ. וכי קלה זו בעיניכם, שהיהודים הוא, בן לאביו שבעשימים. בנו ותלמידו גם יחד, אשר מפיו קיבל את התורה על הדר סיני ביום זה, יום חג השבעות!! ומרוב רגשותיהם רודק יהושע-השיל במקומו, מחלב ומקיש באצבעותיו, מתלהב ו מגיביה קולו על קולותיהם של שאר המתפללים. העשירים ונשואיהם הפנים, היושבים ראשונה בכוחם המזרת, יודעים את יהושע-השיל ואת דרכו בקדש, כי בשגעון ינагה, «הסゴ הטו פולכם! — ואולם יהושע-מתוך בדיחות-הදעת. — הנה יהושע-השיל עומד להריע שמים בזעקה!» ואולם יהושע-השיל אינו משגיח בהם ולא כלום: הלא מקום קדוש הוא הבית הזה, בית-תפילה למתפללים, ולא מושב לצים. שמחנסים שם גברים ותקפים, ריקנים ושאננים. יושבים ראשונה בכוחם המורה ועתרותיהם בטליותיהם, מעינים כביבול בominator קריאת התורה בחומשיים אשר לפניהם ומשוחחים ביניהם בלחש שיחת-חולין של עמי הארץ. וכאשר יראה יהושע-השיל יהודים מדברים בשעת התפילה, תבער כאש חמתו. אז יעמוד ויכה בידו על סידרו: «איך-הינו!» אכן יהודי משגונה הוא יהושע-השיל זה: דומה, פשחתה רואה אותו בחוץ, הלא דרך נכלם הוא, תולעת ולא איש, עפר תחת כפות רגלי העשורים. אך פיו שפה לבית-הכנסת, שוב לא תפירהו: נודקה קומתו. רמו עיניו וכל הליכותיו עם הבריות נשנה תכילת שנייה. עוזפניהם הוא מאין פמותו! אכן, בבית-הכנסת, לא ניכר בעיניו שוע לפני אלהים. מבטלו הוא את העשירים תכילת ביתול. בבית-הכנסת כל היהודים שווים. ולא עוד, אלא שגם מראה פניו כאילו משתנה בבית הזה, בעמדו לפני האלוהים: נזגה לו ויפעה לו ואור גנו מקרין את ראשו. אפשר, הטלית והכיפה המחודדת אשר על ראשו משותע עלי לויתן. ואפשר, פניו מאירים מאור השכינה, שהוא מקידם אותה כאן ומתעלס בחברתה בשפטות ומוועדים. וביחוד בחג השבעות, עת אשר «חיל אלך אל פין וריבא» לשמשות א' — פלומר: אלףים וריבוא רבבות מלאכים ושרפים, פרובים וגיגליםocabaim-morom נאספים ועומדים במקהלה לחת שבח והודיה לפני ריבון העולמים ואדון האדונים, מברכים ומשבחים אותו, מפארים ומעריצים את שמו בקהל תרואה, קול אדריך חזק, פkol מים רבים... ויהושע-השיל שומע את kol מקהלה-מרום ותרועת ועוז אחריה אף הוא, מרום kolו ומזמר אתה. רודק ומקיש באצבעותיו ומריע לכבוד השכינהביבול. ודאי לו, פי ש. בפמליה של מעלה, מקום נכון לו בין כל החפידים והישרים, יראין אלוהים וחושבי-שםו, שהם בבחינת «עד ביך יקר אחותניתה הביבין דקבעת א' — פלומר: מנת חלקו וגורלו של הקדוש-ברוך-הוא, נחלתו אשר שפירה עליו. והוא מציר לעצמו, פי ישב הוא שם עם כל הצדיקים והחסידים תחת האפריז העשוי זהר-עננים, ברצותו הוא מסב עמם להגנתו «בת כתקי דה ב פיזא» — פלומר: בכיסאות עשויים נתמף, וברצותו הוא יוצא לטיל אתכם בגניעון ולרדק בחבורה לפני השכינה. ובשוותו לפניו את התמונה הנדרה הזאת, הריחו מבטל בלבו את כל העולם פלו ואות כל תעוגני העולם הזה, ואפלו את המטעמים של חלב הנחמדים, אשר יאכלו העשירים היום בביתם אחר התפילה. ויהושע-השיל מעיף עיניו בגאה ונואז בעשירים אשר לפניו, השחזנים

הלו, היושבים בראשונה בכוחם המורה, ועיניו נתקלות באחד מבעלי-יכרים אלג', יהודי עשיר מגולדנסטר, פולו לבוש מחלצות וצילינדר מבית בראשו. מארכוס שם. בנו-אדם שעשה עושר זה מקרוב ומזהן האשפות יצא למלוך. כמה מכוער טבעם של העשירים החדשניים הללו, שkopצאים הם תמיד בראש, מתנים בגדייהם, מבטאים פרנסם ברכפים, מתנפחים פחרנגוליה-יהודו ודוחקים עצם למקום גדולים, מזומנים ומזומנים על כל אוזן, נובוביקץ טרדרניים.

وعשר מהם זה היה מארכוס.

מפני בא לבאן מארכוס זה? אין איש יודע. פלומר, הפל יודעים אותו ואת מקור מחצבותו, ואולם פי שמו נקרא מארכוס — לא נודע בקהל בלתי-אם לאחר שעשה עושר. לפנים נקרא בשם אחר: «איש-העצים» קראוהו על-שם מלאכתו, שהיא מספק עציה-סקה לקסתקיטן, מחוץ אחורי פקידיה-צבא ומשמש להם סרטור לכמה וכמה דברים. עכשו הניח את עסוק העצים ואת הקסתקיטן ואת פקידיה-צבא ואת צרכיהם ונעשה שולחני בכתרייאלייבקה. כלומר, היום יקרא לה שולחני, ובשלוננו יאמר לו זה שמומו «מלוא ברביה». מטבחו הרוי זה הדירות גמור, ורק מיום שנעשתה עשרה התחיל מתבררב ומתגנדר, הולך בנימוסי הגדולים, דוחק עצמו למקום ומתאמץ להוכיח לפל, כי בר-אבהון הוא, נזר מגוע הייחש, וכי שם, במקום-מולחתו, יש לו קרוביים מיזחמים ויקיריים-ארץ, פולם רבנים ולמדנים מופלגים. ואולם אין איש מאמין לדבריו. כל מי שעיניו לו לראות רואה את פניו האדומים, אף כי מגולחים הם למשעי, ואת ידיו הגסות והנקשות. אף כי אבני-חן נוצצות באצבאותיהן (בין האצבאות הללו אתה מוצא אחת קצרה, משוממעה שהיא; ואולם אין זה מעניינו).

ונם אשתו, זו מרת מארכוס. אשה גוצה ועבה ושהורה, בעלת ידים גסות ומגשומות, שהכל עדין זוכרים אותה בהיותה משרתה בימי בתוליה, אף היא העבירה قول בעיר, פי מוצאה משפחחה עשירה מאד, מאנסי-המעלה, פולם עשירים מופלגים ונכבדי-ארץ. ואולם גם לדבריה לא יאהה איש להאמין. הפל רואים את מנהוגה בשוק עם הבשים העניות ואת הליכותיה בבית עם משרותה וטבחותיה, שהיא רודה בהן בחזוק-היד ומעבידה אותן בפרק. ואף-על-פי-כן הפל נכענים גם מפנויו ונעם מפניה וחולקים כבוד לשניות. כי מי האיש, אשר יערוב לבו להתייצב בפני עשירים? ובפרט אם עני האיש ומלاكتו מלاكت סרסורים, כיהושע-השליל מודענו, והזא צרייך להשפיכם לפתחו של עשר הטעיר את לבו — לא מרוץן ומחיבה יתירה, אלא מאונס ומהנהה. בסבור הוא אויל ירך העשיר את לבו הקשה ויגלגל זכות גם לאחיהו האביון. אף כי יודע יהושע-השליל מפי הנסיון, כי לא עלה נקלה ירך עשר כמארכוס את לבו ולא מידו תתגלל זכות לענינים. איש קשה הוא מארכוס זה. פלומר, לכאותה, איש טוב הוא ונוח לבריות, מקבל את כל אדם בסבר פנים יפות ושואלו, אם מעשן הוא סיגריות. ורק פיו שמתגלגל הדבר ומגיע לידי שקל-פסח, שאחיהו העני מצפה להרוויח אצל, מיד יהפו לו אלהים לב אחר ופניהם אחרים. קשה, קשה פרנסתו של אדם מיידי מארכוס זה פקדיעת ים-יסוף! מיום שעשה מארכוס עושר, ומיום שהיושע-השליל התחיל להשפיכם לפתחו, עדין לא זכה ליהנות ממנו טובת-הנאה כל שהוא!

והיושע-השיל, בומו עם החון ועם כל הקהל את זמר «אקדמיות», מעיף עין במרקוט ובסנטרו המגוללה, בכרכוס העגולה ובצילינדרו המבاهיק, וככайлוי הוא אומר בלבו: «פאן גדול אתה ומרומם בעיניך, וכל העולם פלו לא נברא אלא בשביבך». אבל שם — «מנת דילן דמלקdemין פרש בארכמותא» — פלומר: מנה יפה ערוכה שם בשביבינו מקומות עולם, מנה אחות אפים... אמנים את סעודת-החלב השמנה יאלל היום מארקים, וטעמה של פום קהוה דשנה ורعنנה עם עוגות-חמאה נחמדות למאכל יטעם היום מארקים, ואני אהיה שמח בחלקי, אם אמצא בבייתי כום ציקורייה שחורה יכול או כל לתה לפוי ילדי העלבובים לוא עוגת-ביביצים אחת; מדגנים מטוגנים בחמאה אני מסיח את דעתך, ולביבות וחביצות טובות ואטריות בחלב לא לי הון, אלא למארקים. אבל בנגד זה, למי כל חמדות ישראל שם, בגין-עדן, אם לא לכבודו? .. טולול דלויתן ותור טור רמותא» — הוי, מה גדולה תהיה השמאה, עת לויתן ושור-הבר יערכו קרב לעיני הצדיקים בגין-עדן! שור-הבר יונגה בקרניינו הנוראות, ולויתן יחרד פולו ויפרס בסנפירו וקשתחו האימאים! או יעמוד הקודש-ברוך-הוא בפיולו בחרבו הגדולה ויתכן בכבודו ובכעמו סעודת לצדיקים, סעודת-עדנים, אשר לא טעם חך אדם מעולם...

כך מזמר יהושע-השיל אחרי החון, מגביה קולו ומתקוון, כפי הנראה, לככוש את יצרי ולהשתיק את קול הרעב, ההומה ועולה מלבו. לבו מתעטף בקרבו עוד מליל אלש. כל הלילה היה ער, יושב וקורא «תיקון ליל שביעות». ובבוקר השפיכם וטבל במקווה עם שחר, הקדים לבוא לבית-הכנסת ושם את לעג חכמי פתריאלייבקה, שhammadו לצzon' להם: «מה יום מיום, רב יהושע-השיל? למה זה השכמת קום היום? אין זאת פי-אם לכבודה של סעודת-החלב? ... אך מי ישמע להם וממי ישם לב ללווג השאננים? יהושע-השיל כבר הספיק לשחות לעג פמים. הכל מלגלנים עלייו ועל עמידתו הדלה. יותר מפולים — מארקים זה. מידי פעם בפעם, כשהוא נכנס אצל מארקים, הלה שואלו מתוך בריחות-הדעות: — השלום, רב יהושע-השיל? איך עבר עלייך יום השבח?

או :

— האם נעמו לחכך הלביבות בפסח?

או :

— האם לא מנער הגשם מהתענג בסוכיה על לפתן של יום-טוב?

על שאלות ממין זה אין יהושע-השיל עונה כלום. יודע הוא, כי רק לצzon' יחמוד לו העשיר. לבו גם בו, והריהו מבדח דעתו. ולפיכך עונה יהושע-השיל לעומתו אף הוא בחירות: חיה-חי. החיויך הנכגע מפיק רצון מאי מארקים, והריהו מעניל ליהושע-השיל אחת מסיגריותו ומגישי לו פום תה:

— שתה, רב יהושע-השיל. קה גם סופר. גנה הסופר לפניו. קה ושתה!

— תודה רבה! — אומר יהושע-השיל, ולבו איננו הולך אחר שתיתת התה. מעלה הוא על דעתו את ביתו ואת ילוינו. ילדיו הקטנים אף הם הייז מתאימים לכום תה — ואין,

מייחם יש לו בביתו, אך מה וסופר אין. ומماין יכח להם תה וכיכר? האם מישיבה בטליה זו, שהוא יושב בעל-פרוחו שלוש שעות רצופות בבית מאركוס ומספר לו חדשות להנאותו? או מעבודת אשתו ובנותיו הבכירות, התופרות כותנות ומעלות בשכרן והוב אחד ליום? אשתו ובנותיו לימדו ידיהן למלאכת תפירת כותנות, והרי הון עוכdot מן הבוקר עד הערב ואולם לא בכל יום תימצאנה להן כותנות לתפירה, וכשאין כותנות לתפירה, מה עושים בני-הבית? מתמוגגים ברעב. פלומר, עולים על משכבות בלבד ריק ובנפש הומית. ואף-על-פיין יהיינא לבכם סמוך ובטחת, כי איש זור לא ידע את זאת. אין דרכו של יהושע-השיל לגלוות את נגעים-ילבו בחוץ ולהתאונן על גורלו באוני אחרים. ואין צורך לאמר, שלא יבקש חסד מאיש ולא יבוא חיללה לידי מתנת בשר ודם, ואפילו יגוע וימות!... בקיצור, יהושע-השיל הוא אחד מעני עמי, הגועים ברעב בחשאי, בסתר אהלם, באין ראה ובאיו יודע ובאיו בואה על ענים ועל מרירות חייהם. עוד זאת באשרו של יהושע-השיל, שיהודי חסיד הוא וירא-شمימי. נאמן עם אלהיו ותמים עמו, פרוץ אחריו השכינה ועורג אליה, בחתן עורג אל פalto, ולפיך הוא מוצא תנומים בתפילהו הנלהבה ובפירות נפלא זה, שהוא מזמר לכבוד שבזות עם החזן. והוא משוחה לנגד עינוי את כל הטוב, הצפון שם. בפועל הבא, לעניין ישראל: *געידיין קמי הון אפרסמן נחרתא* — שם יהיו נמשכים והולכים לפנייהם נהרי שנן אפרסמן, *זמת חטנקין ורוי בכסי רויתא* — והצדיקים יתפנקו לרווח על גביים מלאים יין, היין הטוב, המשומר מששת ימי בראשית...

כך מזמר יהושע-השיל זמר של שבזות עם המוז יהדים כמוני, אף הם עניים ובאיוני, שלא ראו עדיין טוב בחיהם. והוא עוצם עינויו, מתגעגע בכל גוף, קופץ ורוד ברתת-אברים ונושא את נפשו היזומה לשם, לשם, לעולם שפלו טוב, לעולם שכלו זהר ונחת ועדרנים, לעולם שאין בו עשירים ועניים, סרקרים ושדכנים, תאות ומואים. צרות ויסורים, דאגת-פרנסה וצער גידול בניים, קנאה ושנאה וכל פגעי בני-אדם. והוא פושט את לבשו הבהיר, מתחפש את העולם הזה, מתאמץ לשכוח אותו ולהסתיח מלבו, עוצם עינויו מראות את כל אשר מסביב לו, וכלו עורג ונכסף להירבק באחובתו, זו השכינה כביכול, מה לו ולאנשים העומדים סביבו, מימינו ומשמאלו? מה לו וכל אלה בני-האדם הקטנים, והשביעים והשמחים בחלקם, השלים בבני-מעיהם? ומה לו וכל הנעה שם בחוץ — אם היצאה החמה בקרני-זהר אחת بعد חלון בית-הכנסת, ואם כבר הגצה השיטה, היחידה והמיוחדת בחצר בית-הכנסת והיא עומדת עתה בעצם ליבלהה, שולחת את ריח-גינויה אל אף היהודים המתפללים, שולחות ואומרת: «יערב ריחי לאפכם, בני ישראל, עם קורושים! טעמו אף אתם מטופ בשמי ומתקי, טעמו וראו מה נאה עולמו של הקדוש-ברוך-הוא?»...

הס כל בטל! הרגע הזה רגע-קדש הגז. ברגע הזה אל תגעו ביהושע-השיל ובאיוני אל תרעו! הלא עיניכם הרואות: רוחו מרוחפת עתה בעולמות העלונים. רחוק הוא רוחך הוא מנגנו. מרום הוא מנתנו. מתפרק הוא על כנפי השכינה...

אל תגעו ביהושע-השיל ובאיוני אל תרעו!

ישראל ברמן

“אקדמות בחדר”

כשילדנו “אקדמות” לפני חגי השבעות, היה הרב ר' מרדכי לילה קורא לפניינו בהטעה מיוחדת את דוחהiah שבן אומות העולם בין נסתי-ישראל ומתרגמאותו לשון אידית עסיתית. היינו מוקסמים מקריאתו וכשגמר נשארנו יושבים על מקומותינו בלי נוע, באילו תרדים עמוקה היתה נסוכה עליינו :

והיה ביום ההוא תחכנסנה כל אומות העולם מסביב לכנסת-ישראל לקפהה בדברי קינטורי ושאלות קשות :

“מי הוא ואיה הוא ואיה הוא ומדוע אין מופיע אליהך-אהובך, אשר על קדשת שמו את נחרגת ונשחתת ומושמדת בין שניאים ורודפים, במעוננות ארויות והרדי גמרים ? וכי לא מוטב לך להתחבר אלינו, לך את דתנו ולהתבולל בתוכנו ? אנחנו מצדנו מוכנים לעשות עמק טוב וחסד, ולמלא רצונך תמיד בכל מקום ובכל שעה.”

יקרא ויאה אם תזרבי לפרקא

רעותך נזרביך לך באל-את្វומא.

וכנסת-ישראל משיבה להם בחכמה ובדעת :

“זה אלף שנים מכירה אני ויודעת את טובתכם וחסדכם ; מרגינה אני אותם בברשי ועצמותי. תקופות וובלות צלitem את BODY בשמי לתוכה, חרשתם על גבי בכל מיני כלי משחית ומות. הצפתם אותו בגלי מים זדונים, בגלי זדון ורשע ולא יכולתם לי, והנה אתם באים עלי בערמתכם ורוצחים להמית אותה מיתה נשיקה ? שוטים שביעולם ! מה ערכם של גודלכם ואשרכם בשעה זו לעומת כל הטוב והאשור האפוגנים לי לעתיד לבוא ?

בקפיים לי נהורא ומתקפי לךון בקטא.

יקרא פד אתקלי בתקפא ובגבוקטה.

וכך היה רבוי מרדכי לילה הולך ומעביר לפני הגויים המודומים את כל גנוי הנחמה, את כל היקר והגדולה והתפארת האפוגנים לעם ישראל באחרית הימים. נזכר היה לפני שהוא רואה בדמיונו ריבות וAMILIONIM גויים, אשר שתו סכיב על אותה כנסת ישראל ומקפחים אותה בשאלות ומחכים למשובה הנצחית. הוא הולך והتلבה יותר ויותר וכשהגיעו לקטע האחרון של “אקדמות” ירו עיניו זוקין-ידי-נון :

“לעתיד לבוא יופיע שור-הבר האיום והנורא, והואכל בכל יום מרעה של אלף הרים ובקענות, ויפיל את חתיתו על כל העולם, ובקרניינו הנוראות ינעה אפסי ארץ, קדמה וימה, צפונה ונגבנה, ולעומתו יופיע הלויתן הגדל והנורא, המרתיח בעופיו מים ומצולות, ובין שניהם יתחולל קרב איים ונורא אשר לא יהיה כמוום מיום בריאות העולם, עד כי ירעם הים ומלואו, הארץ נוע תנוע, ורעש מלוחמתם עד שמי יגיע. אז יתרוםם מכסאו יוצרת התבל בכבודו ובעצמו, יוציא את הרבה הגדולה מנדרנה ושחט בבת אחת את שני ערי צי העולם גם יחד, ומבשרם יתקין סעודת גдолה, סעודת גאולה לצדייק עם עולם. על שפת נחל הנזר, שוטף אפרסמן זך כבוזלה, מתחת לעצים גDALI-צמרת, אשר בהם יקנו צפרי גנ-עדן שירות מלאכים. תערוך אותה סעודת גдолה. מסביב לשולחנות פנו וכדכו וαιומרגדין, על ספות של זהב וכיסי מרופדות עשבי גנ-עדן ריחניים. ישבו צדייקי

עולם, איש איש על ספטו, איש איש תחת אפרינו, יאלו מבשר הלויתן ושור-הבר וישתו מתוך גביעי ספיר ויהלום את הין המשומר משחת ימי בראשית, המפץ את ריחו הנעים על פני כל העולם כלו וגם על פני שבעת הרקיעים. ובאותה שעה יהיו נוהים מזיו השכינה, מזיו הדרו של אלהי ישראל העומד עליהם לשרתם, כביכול, ותחת רגלו כמעשה לבנתה הספיר...”

אותו היהודי מסכן, שמיימו לא טעם טעם של יין אמיתי, מלבד יין צמוקים לארבע כוסות ומשבת לשכת לקידוש ולהבדלה, ושתיים שלוש כוסות של מיידבש משמחת תורה לשמחת תורה — הצלחה בכח הדמיון וההשראה לתאר לפניו במילים גמלצות ובהבעת פנים מפיקים הנאה ותענוג את טumo המשובח וריחו הנעים של „הין המשומר”, עד כדי כך שבאותה שעה הרגשנו בפינו, בגרונו ובכל אברינו מין מתיקות נפלאה, ובנחרינו מין דיגוד נפלא ונעים, מענג ומ捨ך — ריח גן-עדן...

צ'יב פָּתְגָם

ביום ב' שבועות אומרם אתה ודוגמא או יציב פתגם אחר פסוק ראשון של הפטורה, אבל בין ברכה ל夸ירה אין אמרם דהוי הפסק. (מהרייל, הלכות שבועות) באילו קהילות באשכנז נהגו לומר ולגנן פיות זה, אשר בראשי החורות מיסוד שם המחבר יעקב רבבי מאיר לוי, ביום ב' של שבועות, לאחר קריאת פסוק א' של ההבטה, תפילה לחבקוק הגבאי על שנינות" (חבקוק ג'). החורו האחרון מכונן לאחר יהונתן, רב העדה או נכבד הקהיל, שתיכבו עללות לתורה, מפטר, ולכבודו שר הפיטין את יציב פתגמן.

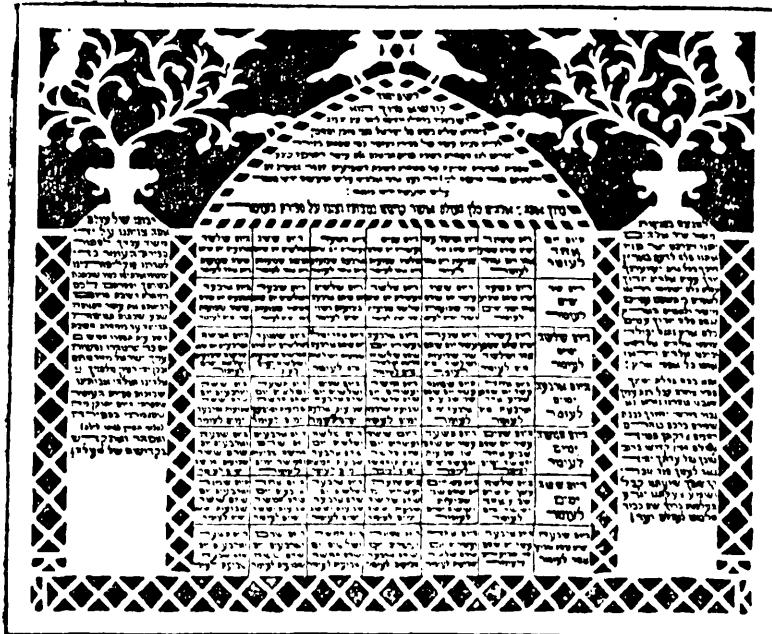
ברבו רבכו צי	לאת ידקם	יציב פתגמן
דקסלון אַרְכְּבָא טו	קֶמְגִינָא	אֲנֵי אָנָא
געיד זונטיך גַּפְרָר דָּנו	לְגֹן מוּהִי	גָּדוּמָהִי
וַיְקִין דָנֵיר וְקַעַי	גַּהְוָר שְׁנָגָא	קָטוֹרָמָלָא
וְעַמְהָ שְׁרָנִין גָּהָו	מָה בְּחַשּׁוֹכָא	קְרָא וְסְכָא
וְגַלְוָן לָהּ דְמַשְׁקָא	בְּלָא שְׁפָא	רְחִיקִין צָפָא
וּבְתְּרוּהִי צָדִי גּוּק	נִתְּרָמְנָה	קָצִית מְגָה
וְתוֹסְפָּהָא. סְפָרָא וְסָפָרָא	וְפְתִינְמָא	יְוָדָאי הַלְּכָהָא
יְמָנוֹן צִם לְהֻוּן בְּשָׁפָן	לְאַלְמָנָא	פָּלָא סִיאָ
וְלָא יְתַקְנֵנוּ טִיךְ צָפָה	כְּסָלָא יְהֻוּן	אַסְפִּיר אַלְיְהֻוּן
יְסֻופָּוּן נְצָוִי סָפָה	לְהֻוּן בְּקָצָן	יְסֻוּרָן בָּצָן
יְנָהָרָוּן גַּטְרָר צָפָה	וְאַפְיְהֻוּן אַטְבָּב	רְעוּתְהֻוּן נְבָב
בְּזִי שְׁרָךְ דְּבָךְ נָפָה	וְאַזְנָעָךְ זְקוּרָה	לִי נְבָב פְּקוּדָה
בְּאַקְנָא יְשַׁתְקָוּן סָפָה	כְּגֹנוּ לְכָנָא	וְיְהֻוּן קְמַבָּנָא
בְּגָנָן לָהּ נְמַפְּשִׁי אָפָה	כְּבָר אַגְּנוּן	יְהֻוּגָּנוּן

אמת הדיבור לאות ודוגמה ברכוא רכבות מלאכים, אני עונה במנין שחצבו ארבעה טורים • לפניו, בתוך המים, נمشך ויוצא נהר דיגור בהר השלג, אור הנר זוקי אש ולפידים. ברא ורואה מה בחושך ועמו דרים מאורות. מרחקים צופה בליך טעות • ומגלה נסתורות. אבקש ממוני רשות ואחריו — Männer יודעי הלכה ומשנה, תוספתא, סדרא וספריא, מלך חי לעולם יגן על המשוחרים אליו, שנאמר עליהם בחול יהיו ולא יספרו כמו עשר. ילבינוacea להם הבקעות, יטפו הקבאים יין, רצונם חן ופניהם האצל, יאירו כאור אחר. לי חן כח ועינך זקוף וראה שונאייך הכהפרים בה, ויהיו כתבן בתוך הלבנים ובaban ידומו בשיטם, יונתן, איש ענו, لكن תשואות תנייחן לו.

• הכוונה לארבעת הלוות, שני לוחות הראשונים וטנין האחראוני.

• טעות הבאה אגב חפוץן.

לוח לספירת העומר

תיתון ניר, מולין

מַתְזֵז תָּרֶבֶּה לְתִרְבּוֹת

מושיבים התינוקות למד בשבועות

מנาง אבותינו שמושיבין התינוקות למד בשבועות, לפי שנחינה בו תורה. וכעלוות השחר מולייכין הנערים לבית הכנסת לספר, (כדכתיב ויהי ביום השלישי בהיות הבוקר ויהי קולות וברקים שמות יט. ט"ז) ובמביאם הלוות שכותב עליו א' ב' ג' ד' ה' ות' ש' ר' ס' ותורה צוה, תורה תהא אמונה, ופסק ראשון של ויקרא. וקורא הרב כל אותן ותינוק קורא אחורי. ונונן על הלוח מעט דבר, לאחר הנער הדבש שעל האותיות בלשונו. ופסוקים האלו כותבים על עוגה נילושה בדבש: «ויאמר ה' אלי בן בטןך תאכל ומעיך תملא את המגלה הזאת אשר אני נתן לך ואוכלה ותהי בפי כדברך למתוק» (יחזקאל ג. ג'). ה' אלהים נתן לי לשון למדут לעות את יעך דבר עיר בברך עיר יער לי אוזן לשמעו כלמודים. ה' אלהים פתח לי און ואנכי לא מריתי אחר לא נסוגותי (ישעה ג. ד'-ה'). במה יזכה נער את אורחו לשמר בדבריך. בלבד צפנת אמרתך למען לא אתהך לך. ברוך אתה ה' למדני חקיק. גל עיני ואביטה נפלאות מתרתך. הבינוי ואצרה תורהך ואשרמנה בכל לב. מה אהבתך תורהך כל היום היא שיתה. פתח דבריך יאיר מבין פתחים. צרופה אמרתך מאד ועבדך אהבה» (מתוך תהילים ק"ט). ועל הביצה יכתוב: «מכל מלmedi השכלתי כי עדותיך שיחה לי. מוקנים התבונן כי פקדיך נצורת. מה נמלצו להכי אמרתך מדבש לפ. נר לדגلي דברך ואור לנתקתבי» (שם). ויאמר עשר פעמים אלו נ' תיבותו: נגף, סגף, אגן, משבע עלייך פותה שר של שכחה, שתסידר ותעביר ממי לב טפש, אני פלוני בן פלוני, ותשליך אותו על טורייא רמתא בשם שמה תא קדישאה, בשם ארימס ארמייס אנסיסיאל ופתחיאל^๑. והרב קורא עם הנער כל מה שבלה ובעוגה ובביצה, ובביצה תהיה מkolפת ומבושלת. אחר שסימנו הנערים תחת המקטרון כشمולים אוחם מביתם עד בית הרב או עד בית הכנסת. והטעם על שם «ויתיצבו מתחתית הארץ». ונוננים אותו על זרועו של הרב המשיבו למדוד על שם «כאשר ישא האמן את היונק». ועל שם «ואנכי תרגליך לאפרים קחם על ורוצעותי». ולאחר הלימוד מביאים הנער על שפת הנהר, על שם שהتورה נמשלת למים. ועל שם יפוצו מעינותיך חוצה. ושיהא לנער רוחב לב. והעוגה מתוקנת מן ג' גרייצין של סלת, בנגד מן ובאר ושליו, ומערביון בה דבש ושמן וחלב, דוגמא לאויניקטו דבש^๒ וגומר, וכתיב, «דבש וחלב תחת לשונך» וגור.

(מתוך ספר אסופות, דף סז, עמ' א כתבייד מגילות הרינווט.

ע"פ מקורות לתולדות החינוך בישראל, ד, י"א)

כאילו הקריבו לפנוי הר סיני

דומה הענייןcaiло הקריבו לפנוי הר סיני — ללמדך שתנהוג בבנך שתכenisחו לתלמוד תורה פסדר הזה, לכוסתו ולהעלתו, שכן מצינו במשה שעשה כסדר הזה לישראל... ולמה מרחיצין ומלבישים אותו בגדים נקיים? כדי מתחן תורה וכבשו שלותם. ולמה לשין את החלות בחלב ודבש? משום שנאמר "גיניקחו דבש מסלע" ומעין מקרה של פתיחת לב, שנאמר "דבש וחלב תחת לשונך". ולמה אין מניחין לולוש את העיטה אלא לבתולה? תבאו בתולה שהיא טהורה ותולשו לקטן שהוא טהור... ולמה ביצים? שדעתו של תינוק אצל ביצים. ולמה החכם מכסה אותו תחת כנפיו? דרך צניעות ודרך ענווה. ולמה מהפכים האותיות בדבש ואומרים לו לחוך? فهو עניין שיפורש (bihokal g. ג'). ואוכללה והתי בפי כבדש למתקוק', ככלומר, כשם שנוחים לו ואוותיות להחוך, כן תהא לו תורה נוחה ללמידה ולמדדה. (מתוך מחווור וויטר, סימן תק"ח)

ועל כן נסרא ר' אליעזר הקלייר, שאכל עוגה [שהיא קלר] שהיה כחוב בה קמייעא
ונחפקת.
(עריו, עריך קלר)

אל ישנה אדם מן המנהג

מנาง אבותינו שימושיבין התינוקות למד בשבועות, לפי שניתנה בו תורה. רמו להה שמכסין הנער שלא יראה גוי וככלב ביום שמחנכנין אותו לאוותיות הקודש: גם הצאן והבקר אל ירעו אל מול ההר ההוא.GeV עלות השחר יום עצרת מביאין הנערים. על שם: בהיות הבוקר ויהיו קולות וברקים. ומכסין אותו תחת המקטרון מביתם עד בית הכנסת או עד בית הרב, וננתנים אותו בחיקו של הרב המושיכם למדוד, על שם כאשר ישא האומן את היונק; ואנכי תרגליך לאפרים קחם על זרועותי. ובמביאים הלוח שכותוב עליו אבג'יד השריך, תורה צוה לנו משה, תורה תורה אמרתית, ויקרא אל משה. וקורא הרב כל אותן מאיב והתינוק אחריו וכל תيبة של תשريك והתינוק אחריו, וכן תורה תהא', וכן ויקרא. וננותן על הלוח מעת דבש ולוחץ הנער הדבש שעל האוותיות בלשונו. ואח'כ' מביאין העוגה שנולשה בדבש וכ כתוב עליה: ה' אלהים נתן לי לשון למודים לעות את יעוף דבר, יעיר בבקר בבקר, יעיר לי און לשמען במלודים. ה' אלהים פחה לי און ואנכי לא מריתי, אחזר לא נסוגותי. וקורא הרב כל תיבה של פסוקים והנער אחריו. ואחר כך מביאין ביצה מבושלת וקלופה הקליפה ממנה וכ כתוב עליה: ויאמר אליו: בן אדם! בטנק תאכל ומיעיך חמלא את המגלה הזאת אשר אנכי נתן לך ואוכלה ותהי בפי כבדש למתקוק, וקורא הרב כל תיבה ואחריו הנער, ומאכילין להנער העוגה והביצה, כי טוב הוא לפתיחת הלב של ישנה אדם מן המנהג (מתוך ספר תורתך לר' אליעזר מגומיאה, הלכות עזרת)

בדבר זה נהגו לרוב בימי הקדמוניים בימי הגאנונים והוא דבר בדוק ומןזה לפתיחת הלב ולולי היהתי יודע דבר זה בעוד היוthem בני קטנים הייתה הייתה משתמש בדבר הזה

וסגולה הוזת לבניו יצ'ו אבל אנכי לא הייתי ודע רק בקרוב ימים קבלתיו ומאתיו בספר ישן נושא".
מכניסין ילד בחודש סיוון כי הוא ביום עמוד העם לפנוי ד' בהר סיני.
(ספר המטעמים, 48)

מדוע בטלו המנהג הזה?

ובאמת לא ידעת מדוע בטלו המנהג ההוא מכל וכל. ואף אם מנהג אכילת העוגה שכחובים עליה פסוקים ושמות יש להרגר אחריו והיכא דנהוג נהוג, אבל כל מה שכח מתחלת עד סוף נראה טוב וישר והגון מאד, ואיך נהייתה זאת לעkor דבר הנה כזה בלי טעם, אין זה כי אם ממייעות מחשבה על עסק הלמוד הישיר והטוב".
(מהונ סידור יעכ"ז לר' יעקב עמנון, ברכת גבעון, תעה א)

בין עdon לתימן

ילד שהגיעתו לדרת קרא פסוק מתחילה לחג השבעות ל夸ו בספר התורה. ובعلותו בפעם הראשונה לאמר: ברכו את ד' המבורך, מלבושים אותו בגדים חמורים, מהללים אותו בהללות של חתן תורה. והילד מומין אצלו את כל ילדי בית הספר שהוא לומד בו, מחלק להם ממתקים והם מהללים ומעבירים אותו מבית לבית של קרוביו והוא עובר אתם כמלך בגודו וכחתן ביום חתונתו וביום שמחת לבו.
(מהללא העוני, בין עdon לתימן)

ראובן אשר ברוידס

הדרשה הראשונה

ושמע שם אחיטוב הילך ונдол בעיר סוכות עד כי גדל מאד; שמעו כי היה ער כל הלילה, כי התפלל "ותקין", כי עלה לתרורה וכי "נדרכ" נדבה הגונה בעלותו לתרורה, מלבד מכסט הכסף אשר שלם בעד "העליה"; ספרו כמו כן כי אכל את הסעודה של חבבי בבוקר השכם, הכל כמנהג ישראל, ועליכן לא התפלאו מאומה בראותם כי הואילך אחורי חמות היום ביחד עם ר' ירוחם לבית חתנו — ר' ברוך.
זה הדבר;

אחרי אשר קמו משתתם ויסוכו לאכול את ארוחת הצהרים, פנה ר' ירוחם אל אחיטוב ויאמר:
— הנה האיל אדוני לנוהג ביום הוה כמנהג כל היהודים. ועתה זוב טוב בעינינו
ילך נא אחורי הצהרים אתנו יחד לבית בתיה הנה, ומזהה אשר לא ראה מעורדו יהוה.

— ומה נחוה שמה?

— בנה הקטן ידרוש ביום זה.

אחיטוב הביט בו, כי לא ידע מה הוא שאל.

— הוא החל ללמידה "חומר" בימים האלה — בארה לו לאה בראותה כי לא ידע אחיטוב את "מנהג ישראל" הזה — ויעש לו אביו משתה, והילד, יאריך ה' ימינו, ידרוש בעני כל הנאים ככל אשר הורשו מלמדנו.

ואף כי לא הבין אחיטוב גם עתה את כל אשר אמר לו, בכל זאת נאות לлечת עמם באשר ילכו הם, ולראות גם את אשר יעשה שם.

כל אנשי בית ר' ירוחם הלכו לבית ר' ברוך, גם תמר גלוותה עליהם, כי חגי מ"ש פח הנקו הדבר הזה.

— אני, עמדי נא על ידי שמה — אמר אחיטוב אל שפה היהותם בדרך — למען אשר תביני במראה, ותגיד לי פשר הדברים אשר לא אדע.

— אני אעשה בדבריך.

אחיטוב ידע כבר את ר' ברוך זה, כי ראה את פניו וגם דבר אותו בבית ירוחם, גם את אשתו, את הננה, ועל כן חשבונו גם המה כמפר, וישמו מאד לקראת בואה, ויתנו לו מקום בראש הקרים.

כל משפחת ירוחם, אבי הננה, וגם אבות ברוך ומשפחתו, נאספו לאט לאט, וישבו כולם אל השולחן, לראות בשמחת האבות ובחכמת הבן; אף כי הבן "הדורש" הזה לא היה עוז בבניה, כי לקחו "המלמד" לשנן לו את הדורשה עוד פעם אחד.

ואחיטוב גם הוא מחריש משתחה לדעת מה היא הדרשה, ומיל הוא הדורש. והנה הדלת נפתחה, והמלך נשען על יד "העוזר" עם כל צבא תלמידיו, ילדים

רכים מבני חמש ועד בני שבע שנים, באו הביתה.

כל הנאים כמו מקום שבתם, ויתנו מקום להורחים הקטנים האלה לשבת על יד השולחן; ואדון הבית ואשתו מהרו להגיש לפניהם אגוזים ושקדים, הפוחים וגסים, גם רקבי שמן, וגם יין הביאו بعد המלמד ועוזרה, והילד "הדורש", בן חמיש שנים, נגע אל אמו, אשר באהבה רבה החזיקה בו ונשקה לה, ותחבבו מאר.

— הלא תראה את הילד היושב שם על יד המלמד — אמרה שפה אל אחיטוב להבינו במראה — הנה הוא הדור בלבשו וגם מורה שעות גם שרשות זב נתנו עליו — הילד הזה הננוו «ה מקשן».

— לא אבין דבריך, עדינה!

— האם לא תדע את סדר היום הזה?

— לא אדע.

— הילד "הדורש" יעמוד על השולחן, וזה "המקשן" יעמוד לפני הכסא, זה ישאל וזה ישיבו דבר, וזה הוא "הדורשה".

ובין מה וכמה לך ר' ברוך את מצנפתו הלבנה, לשער נועדה לו ליום הכהנים, ואוצר קליעות מעשה עצות במשי ובזובב חתולתגה, וישראל על ראש הילך, גם את מורה-הашעוטה

אשר לו הוציא מצלחתו וישם בכליו, ויקחו גם יתר הנאספים את מורי-השעות אשר להם
ואת שרשותיהם, אשר בכיסף ואשר בזהב, גם אוחיטוב נתן את מורה השעות אשר לו, וגם
שרשתת זהב אשר עליו, וירכשו את כל אלה על בגדי הילד ממול לבו עד אפס מקום,
והילד עדہ גאון למראה כל השרשות האלה. ואבותיו ואבותות אבותיו גם הם ראו ונחרנו.

המחלמד נתן אותן. ויציגו את הילד «הדורש» על השולחן, והמחלמד הציג את «המקשן»
לנגדו על הכסא. כל הקרים התאספו סביב לשולחן ופניהם מול פני הילד. דמעות שמחה
גראו בעיני חנה ועיני לאה, האב גם הוא היה נפעם עד מאד, ואמו הזקנה נדחקה בין
הannessים ותגש אל «הדורשן» ותלחש עליו לחש להצליח מן «עין הרע» — והדרשה ה恰恰ה:

— מדוע העמידוך על השולחן? שאל המקשן.

— יען כי החלותי ללימוד «חומש», ענה הדורש.

— מה זה «חומש»?

— «חומש» — הוא תורה ה' תמים אשר נתן לנו אלהינו על ידי משה עבדון.

— ומה לך ולחומש זהה?

— אני הני בן ישראל, המצווה «לעשות לשמור ולקיים» את כל הכתוב בו, ועל
כן הני לומד בו למען דעת את המעשה אשר לנו לעשותות, ואת המצויות אשר לנו לשמור
ולקיים.

— ומה למדת בחומש זהה?

— ספר «ויקרא».

— מה זה «ויקרא»? יהודי או נכרי?

שחוק שפטים נראה על פני האנשים לשמע השאלה הזאת.
«ויקרא» איננו שם אדם — ענה הילד «דורשן» בקול גערה — «ויקרא» היא תיבת
— ומה תרגום התיבה הזאת?

הילד תרגם לפניו בשפת יהודית-אשכנזית את הפועל הזאת:

— מי קרא?

— ה' אלהי ישראל!

— למי קרא?

— אל משה.

— מי הוא משה?

— אדון כל הנביאים.

— ומה בקש ה' מאי הנביא הזה?

— להודיעו את תורתו ואת מצוותיו.

— ומה המצווה הכתובה בספר «ויקרא»?

— בספר «ויקרא» כתובים דיני הקרבנות.

— ומה זו החלטת ללימוד את הדינים האלה?

— להורות כי איש ישראל מצווה להקריב את נפשו קרבן بعد אמונתו ואלהינה.

— ומה תדע עוד בספר באוני על אוזות «ויקרא»?

— אות אלף בתיבת "ויקרא" היא קטנה מכל האותיות
— ומדוע?

— להורות לנו כי אין התורה נקנית אלא למי שמשפיל את דעתו עלייה; וכל איש המתגאה בתורתו תורה נשכח ממנו... משה רבנו היה אדון הגבאים, והיה ענו מכל אדם, וממנו ילמד כל איש שלא להתגאות בתורתו נגד חבריו...

— ומדוע קטנה אות אלף, ולא אות אחרת?
— יعن כי אלף פירשו למד.

— ומדוע תתגאה אתה בדרשתך זאת?
— חס ושלום. אנכי לא אתגאה.

— ומדוע לעמוד על השולחן?
— הנהני שומע בקולך, והנני יורד ממנגו...

— טוב דרשת, בני! טוב מאד, אמר המלך, לאות כי הדרישה באה עד קצה הפעם. אבי הילד ואמו מהרו ויחבקו בו בורופוטיהם, ויבכו מרוב חודות לבם, ואבותיהם גם הם היו עליויים באותו, ונפניהם כל האנשים הביעו רצון רב. אם ברוך הוקנה הוסיפה עוד הפעם להוחש עליו מפני "عين הרע" וכל הנאספים ברכותו בכל לבם.

— יתן לך ותגדלו תורה, לחופה ולמעשים טובים!

— אם ירצה השם נזוכה ונראה בו ברכה — הוסיפה אמו בלב שמה מאד — וזה היה ביום הגיעו לארץ מצוה ידרוש עוד הפעם דרישה טובה ממנה.
— אכן! ענו הנאספים.

ולב אהיטוב סער מאד בקרבו.

"הנה כי כן ישרישו אהבת התורה והעם בלב הילד עוזו באבו! — חשב בנפשו למראה המזהה הזה. — הנה כי כן ישמחו האבות ביוצאי חלציהם, וכן תאושר המשפה בישראל!... שוא כל התיאטראות, הכל כל קרקסאות! ושמחה בית, שמחת אב בבניו היא תהול!..."

והאנשים לבבו וישבו סכיב לשולחן ביחד עם כל הילדים. רבים מהם לקחו את הילדים ויושבום בחיקם. ובורך ואשתו וגם לאה עמדו לשרת את האורחים ולהת לאיש בכל מshallות לבו, ולעשות כרצון הקראוים. (שתי הקצוות פרק נ)

יום טובות כעצרת

לעולות ראייה ושלמי חגיגה

עלולות ראייה ושלמי חגיגה אין הקרבתם דוחה יום-טוב, שאין דין קלרבנות ציבור, והוא מקריבים אותו בחולו של מועד הפסח והסוכות. בשבועות, שהוא יום אחר, הקריבו קלרבנות אלה ביום שלאחר החג ולפיכך עשווהו קצת יום-טוב שלא לسفוד בו, עד היום, ואותו יום נקרא **יום טובות**.

* * *

עצרת שחיל להיות בערב שבת, בית שמא אומרים יום טובות אחר השבת ובית הלל אומרים אין לה יום טובות, ועודים בית הלל שאם חל להיות בשבת — יום טובות אחר השבת. (חגיגת פrisk ב, משנה ד')

ערב הפסח כפטח, יום טובות כעצרת. (ירושלמי שם, פרק ג, דף ע"ט, עמוד ד') מעשה ומת אלפסא בלבד ונכנסו כל ישראל לסופדו ולא הניחם רבינו טרפון, מפני שיום טובות היה. (חגיגת יית, עמ' א') גוסח התוספთא: מעשה שמת (ביום טבחה) אלכסא בלבד ובאו אנשי עירות והספידון. אמר להם ר' טרפון: צאי, אין מספידין ביום-טוב. (חגיגת סוף פרק ב')

יום טובות شبיעת עצרת

רוח רעה ומזיקה

מעלי יומה דעתרת סכנתא וגוזרו חכמים אפלוּהוּ מעלי יומה טבא. משום יומה טבא דעתרת, דנפק ביה זיקא ושמית טבוח دائֵי לא קבלו ישראל תורה והו טבח להו לבשראיהו ולזמייהו [ערב יום העצרת סכנה וגוזרו חכמים על כל ערב יום-טוב, משום יום-טוב של עצרת, שיצא בו זיק (רוח מזיקה) ושמו טבוח, שאלאן קבלו ישראל את התורה היה טובח להם,بشرם ודמם]. (שבת קכ, עמ' ב')

ערב חג השבעות אסור להקיו דם. (עפי' שולחן ערוך, אורח חיים, הלכות שבעות)

ואהדריו הוציאו ר' יהודה בן דמא

...ואהדריו הוציאו ר' יהודה בן דמא. ואתו יום ערב שבעות היה. אמר לו רבי יהודה לקיסר: חייך, המtan לוי מעת עד שאקיים מצוות עצרת ואקדש, כדי לשבח לקדוש ברוך הוא שננתן לנו את התורה. אמר לו הקיסר: עדין אתה בוטה בתורה ובאלاهים שננתנה? אמר לו: הן! אמר לו: מה שכחה של תורהך? אמר לו: עליה אמר דוד עליו השלום: מה

רב טובך אשר צפנת ליראיך (תהלילים, לא, כ'). אמר לו הקיסר: אין שוטים בעולם כמוותכם, שסבוריים שיש עולם אחר. אמר לו: אין שוטים בעולם כמוותכם שכופרים באלהים חיים, ואוי לך ואוי לבשתך כשתראה אותנו באור החיים ואתה תרד שאלתתית מיד חרה אפו של הקיסר וציווה לקשוו בשערות ראשו בזונב סוס ולמשכו בכל רחוב של רומי, ואחר כן ציווה וחתכוו איברים-איברים. (עבודה זורה יי', עמ' א)

יום טבאות בתקנין'

סימך למבן פְּתֻבּוּת

קלראיין רבות רָעוֹת

קִישָׁרָאֵל גַּפְרוּץַ פְּרֻעּוֹת (מתוך זולת לשבת לפני שבאות)

הרג נב' ויום טבאות בתקנינו גגנהה גגנהה
ונגרגנו קלחנות פלקש גגנעם ואקרתת ואקרתת
זאגן וקחוור וכתולחה אערמיטים גמנסקו לקבורה
קפורות מלאות זילדים וילדות ומפליגני פתורת
מתן שעשושים ספרי תורות ירוזים / גטוטים לאקל פרוזים צלי מותות רקוזים /
סוף אשהום בטפי שוקים למןצל נגלי קאזרצים / צל אלה אני בזינה וציני גפמים נזקצים.
(זולת לשבת שלפני שבאות לר אלעור ברבי יואל הלוין)

• • •

פהדרש נשלישי בשלישי נוסף לדאכון ומאRNA

פהדרש אשר נהפק ליגון וצירה

קיום מתן דת שברתי להתקשרותה ..

(מתוך קינה לתשעה-בבא, "מי יתן ראש מים")

בג' ימי ההגבלה מגנצה

והיה ביום שלושה בסיוון אשר היה יום קידוש ופרישה לישראל במתן תורה באותו יום שאמר משה רבינו עליו השלום "הו נוכנים לשלוות ימים" — אותו היום הופרשו קהל מגנצה חסידי עליון בקדושה ובטהרה והוקדשו לעלות אל האלים כולם יחד, כי היו נעימים בחיותם ובמותם לא נפרדוו, כי כולם בחצר ההגמוני. ויחר אף ד' בעמו וקיים עצת החועים ועלה בידם, וכל הון לא הוועיל ולא צום ועינוי וצקה וצדקה, ולא נמצא עומד בפרק, לא מורה ולא נשיא ואפיקלו תורה הקדושה לא הגינה על לומדי גן

(גנורות התקנין', מדברי ר' שלמה בר שמואן, שנה 1140)

היו נבוגנים ליום השליishi

ויהי ביום ה' לחודש סיון, בערב שבאות, ויבאו שני החסידים מר יצחק הצדיק ב' ר' דוד הפרנס ומר אוריה ב' ר' יוסף והכירו את בוראים וקידשו שם יוצרים עד מאד — —

ויקח מר יצחק הצדיק את שני בניו ויליכם דרך החצר בחצי הלילה ויבאים אל בית הכנסת לפניו ארון הקודש וישחטם שם על קידוש השם הגדול. (שם, שם) ויהי ביום אשר דבר ד' לעמו «היו נכונים ליום השלישי» אותו היום הכינו עצם ופשטו צוארים והקריבו לרבעם לדריח ניחוח לד', ונחרנו באותו היום למטען שמו הגדול, שהוא ייחד בעולם ומבלעדיו אין אלהים, תתר'יך נפשות קדושות (שם, שם)

הביבזה בקובלוניה בשבועות

אחרי מגנزا הגיעה שעתה של הקהילה הישראלית הקדומה ביותר שבגרמניה, קובלוניה. היהודי העיר בקשו מעת הבישוף ושכיניהם הנוצרים להתחם מקלט. ואמנם קבלו קצת מן הנוצרים העיר יושבי העיר יהודים לתחימתם. כשהבאו נסעי הצלב בחג השבועות (30 במאי 1096, ד' תנתנ'י) לבתי היהודים מצאו אותם ריקים מאדם «וישברו הבתים וישללו שלל ויבחו בו ויהרסו את בית הכנסת ויוציאו משם ספרי תורה ויתעללו בהם ויתנוגם למורם חוצאות ביום נתינתה».

יגוזדו על נפש רבנו יעקב تم

יום ב' של שבועות בשנת ד' תתק"ז (1147).

ובאו בבית רבנו יעקב [תם] שיחיה ולקחו כל אשר בביתו וקרועו ספר תורה בפנוי ולקחו והוליכו אל השדה ופצעו אותו חמשה פצעים בראשו כי אמרו: אתה גדול של ישראל, לכן נקחה מך נקמת התליין ונפצע בכך כאשר פצעתם באלהינו חמשה פצעים. וכמעט שכנה דומה נפשו, וימן אלהים שר גדול בדרך אותו שדה ויקראהו רבנו וישראלו בסוט שווה חמשה זקנים, וילך השר וידבר על לב התועים: הניחו לו הימים ואני אדבר עמו אליו יפותה. וכשה עשו ונדרית השעה הרעה».

חצי הירח של היישמעאלים נוטה בחג השבועות

והישמעאלים יש להם ציור בראש קובת העוריה, והציור הוא כחצי ירח נוטה לצד מערב. וביום הראשון לחג שביעות, מאותים שטמוניים ושלושים, נטה לצד מורה. וכראות הישמעאלים זאת צעקו בקהל גדול. אמרתי להם: על מה אתם צועקים? השיבו: בעזנותינו נטה ציור זה של חצי ירח לצד מורה המשמש והוא סימן רע לשמעאלים. (ספר דוד הראובני, בספר החכמים לניבורי, עמ' 146—147)

גליקל מהאמל

בהלה בבית הכנסת בחג מתן תורה

אני יכולה לעצור ברוחי מבלי הוודיע מה שקרה בקהילתנו מײַן ביום שבת-קדש דחג השבועות. בשנת תע"ה (1715), בעת שהיינו בבית הכנסת אנשים ונשים והחון המשורר הגדול ר' יוקלא מק' רישא, מדינת פולין, התחיל להתפלל תפילה «יוצר» והיה מנגן

בנעימת קול מן „האל בתקומות“, עד שהגיע לברכת „יוצר המאורות“, וקודם שהחילה את הברכה הנילג נשמע באוזני האנשים והנשים קול כאלו גהרים איזה דבר. הנשים חשבו שהכיפה מלמולה נופלת עליהם, ומתווך הפחד הגדול שנפל על האנשים והנשים, מתרו הנשים לרדת וכל אחת חפזה להיות ראשונה להציל את נפשה, זה אומר בכלה וזה אמר בכלה, גברים ונשים. ושותפות הנשים מהומה הגדולה שבעזרת האנשים שיצאו דוחופים ומובלים. וסבירו הנשים שאובייכם באו עליינו חי, וכדי להציל כל אחת ואחת מהן את נפשה ונפש בעלה [נדחקו לנצח]. וכשהגיעו אל המדרגות נפלו אשה על רעותה ומעכו אחת את חברתה בנעליהם עד מות. ממשח החץ שעלה מתחו שישים ויוטר משלושים היו פצועות, ועל זאת דווה לבנו וחשכה עינינו על חילול שבת ויום טוב ועל ביטול התפילה, ביום הקדוש הזה, מתן תורהנו הקדושה, שבחור בנו מכל עם ולשון. ואילו זכינו היינו שמחים בשמחת מתניתורה, מקראי קודש ה' ועכשו היינו חרפה לשכנינו לעז וקלס לסביבותינו. (זכרון גליק מהעמל, ספר ששי)

שבועות, שנת תק"ט, בוילנה

שריפת אברהם בן אברהם פוטוצקי

ר' אברהם ב"ר אברהם, הנלה על בית ישראל, ועלה כליל ביום שני לחג מתן תורה, שנת תק"ט. (קדירה נאמנה, לרשי פין, וילנה, תרכ"ב, עמ' 120) ונוהגים ביום ב' של שבועות בק"ק וילנה להזכיר בבית הכנסת הגדול את נשמת גור הצדיק, גראוי אברהם בן אברהם פוטוצקי ז"ל, שנשраф שם ביום זה (24 במאי 1749) על הכר הכנסתיה הקתדרלית. (עמ"ט עמוד בית יהודה 1776, אמסטרדם ואח')

בישיבת החפץ חיים

ערב שבועות מבعد יום, היו מפנים את השולחנות והספסלים שבאולם הגדול של הישיבה שיוכלו הבחוורים לרקוד ולשmove בשמחת מתן תורה ברוחה. ובאמצע הריקודים היה קופץ ראש הישיבה, ר' הירש לויינסון, משתק את קהל החוגגים ומתהיל בספר בתלהבות וברטט על מעשה הגרא-צדיק, כיצד הגיעו למדרגה כזו למות על קידוש השם ביום מתן תורה, היאך גלה למקום תורה וכיוצא הלשינו עליו. (פתחור חייו ויצירותיו של החפץ חיים, לרבר מ. מ. ישוב)

מתורתו של הנר צדק

מוסרים מפי ר' אברהם בן אברהם פוטוצקי:

גרי-צדיק מנין? בשעה שהוזר הקדוש ברוך הוא על כל האומות שיקבלו את תורהנו ולא קבלוה נמצאו בכל אומה בודדים יוצאים מן הכלל שרצו לקבללה. ומהם יצאו הגרים, שנשומותיהם היו גם כן במעמד הר סיני.

אם תעמוד לי זכותי לפני אבינו שבשמים אכנים גם את האיש שהלשין עלי ומסרני למלכות לחיי העולם הבא. כי זכות גדולה נתגלגה לי על ידו לעמד בנסيون ולמות על קידוש השם.

א. מ. דיק

מעשה בגר צדק

ויהי בשנת תק"ט לאלף הששי, היה בארץ פולין דוכס אחד והוא בן חכם ונבון ו יודע כל מדרך. וכאשר גדל הבן, והיה יקר ונכבד בעיני אביו, שלח אותו לעיר פראדיש, הלא היא עיר המלוכה בצרפת ו מדינה, למען ישתלם בידעותיו, כי שם שבת החכמוני לכל חכמה וחכמה. בימים ההם היה בפולין אחד מבני האציליים יוצאי זאמוט ושםו זרמבר ואגם לו בן, והיה הבן הוא גם בן חכם ונבון מאד ומשכיל אל כל מראה עיניו, וישלח אותו אביו אל עיר ווילנא שילמד שם באקדמיה שלהם והבן שקד על לימודו ויעש ימים כלילות, עד אשר גדל מאד בכל שבע החכמות, שכם אוזע על כל התלמידים בני גילו, ונעשה מפורסם בין כל השרים ורבי המלוכה, ויתנו לו הרבה כסף להוצאות הדרכו וישלחו אותו לפאריש הבירה, ושם קבלו אותו הפרופיסטורים בכבוד גדול ויתרוועע עם בן הדוכס פוטוצקי, מגדולי היחס בפולין בימים ההם.

ויהי היום וילכו הנאהבים והנעימים לשוח בעיר ולהתהלך בה ולהתענג על שכיות החמדה ורוב עשרה של העיר רבתיה עם משוש כל הארץ. ויזמאו ויבאו לכרכם אחד לשחות כוס יין, ויראו שם סוכנה קטנה בתוך הגן, וישמעו בה קול אדם לומד בקולו ויתהמו על החפש, הם באים לתוכה והנה איש שיבה יושב בה ומלמד לנער קטן וירצז לדעת מה דבר הלמוד ויסתכלו בספר הפתוח לפני הזקן עם תלמידו ולא ידעו פשר דבר וישאל בן פוטוצקי את חבריו: הידעת מה דבר הספר הזה? ויאמר לו חברו: «לא ידעתי אף פירוש מלאחת, מימי לא שמעתי ולא רأיתי כתוב ולשון כזו». ויבקשו מאת הזקן להגיד להם, מה טיבו של ספר זה, וייען הזקן: «ספר התנ"ך הוא זה וכתוב הוא בלשון הקודש». ויבקשו ממנו שישפר להם את הכתוב בספר. וישפר להם פרשיות אחדות באור היבט, מפורש ושום שבל, וימצא הספר חן בעינייהם וישאלו את הזקן אם אמרת כל מה שכתב בספר, וייען הזקן ויאמר: «אמת וצדקה». ויאמרו לו: «אם כנים בדבריך תימה שאין הפרופיסטור שלנו מלמד לנו בספר זה, והוא הן מלומד גדול ואיש אמרת, ושנית, אין מתבושים באמת ולמה איפוא אתה לומד בסתר בעבור עבירה?»

ויען הזקן: «הסבה היא אמרת והפרופיסטור שלכם מאמונה אהרת אתם. נוצרים אתם, יشو הנוצרי הדריך אתכם מדרך הישר ולא עוד אלא שגור חרם על לימוד הספר הזה. ואנחנו בני ישראל שרים בגנותינו ולומדים בסתר את הספר הזה שהוא תורהנו האמתית ואם תרצו נכוון אני ללמד עמכם ספר זה דבר דבר על אפנוי ועל בוריו ואח"כ כאשר תבינו ספר זה היבט אלמד עמכם גם ש"ס. זו גمرا אשר היא פירוש לתורתנו הקדשה». וויבט בעיניהם דבר הזקן ויכרתו עמו ברית שלימוד עמם בכל יום ויום וקצתו לו שכר למד;

; ביד רחבת.

ויהל ללמידים את התורה הלודשה מבראשית ויגיעו עד לעיני כל ישראל ואח'ך למד עמהם את הנכאים, הכלobar היטב עד שנהפכו מלימוד זה לאנשים אחרים ויחדלו לשקו על דתני האקדמי ולא הלו עוד אל בית תפלה שלהם. וירע הדבר בעיני הוקן כי פחד מאד ויגד להם פעמים אחדות כי לא טוב מהה עושם בעזם את לימודיהם ובכזותם את אמונתם ויחר אף פוטוצקי בשם זו את יידבר עם הוקן קשות על אשר הוא מדרחה אותם מדרך האמת.

פעם אחת הלו הcharים לטיל בשדה ועבדיהם הולכים אחריהם ויסרו הצדקה ויאמר פוטוצקי לחברו: «אמור נא לעבדינו שיימחו מרוחך כי דבר סתר לי אליך». ויעמדו העבדים מרוחך ושני הcharים הרחיקו לכת וואו אמר פוטוצקי לחברו: «אך אם אתה לו שמעני, דבר חשוב לי אליך ורצוני לגלות לך מצפוני לבבי בתנאי שלא תגלה לשם איש שביעולם». ויאמר לו חברו: «יהיה לך ממוקם ובטוח, חלילה לי מגילות סודך לאחר». ויאמר לו פוטוצקי: «דע לך כי גמורתך בדעתך לבrho מכאן לאמסטרדם ולהתגיר שם, כי שם אין איסור מטעם המשללה להתגיר ואני עושה זאת אחרי שנוכחתך, כי רק האמונה הישראלית היא האמיתית והאמת טובה לי מכל הבלוי העולם הזה, עולם התהוו, בקיצור: רצוני להיות לישראלי ולעבוד אלהי אמת שלא ידעת עד כאן לפצעי ולהבורתי, ובכן הגני הולך».

ויען חברו ויאמר: «כתר נא זעיר ולא תלך בלבד, דע לך שלא נופל אני ממך במחשבה ודעתך כදעתך וגם לי יכולת הנפש לדת ישראל ובכל לביו מתגידי ע"כ אם תנתן לי להוצאות הדרך אל אשר חלק לך». ויאמר לו פוטוצקי: «לו יהיה דבריך וכל מהתסורך עלי, הכוון לך». וישבעו שניהם להחזיק את הדבר בסודי סודות ויכרתו ביניהם ברית שהיו כל ימיים ידידים נאמנים וישימו את האלים לעד בינם וישבו העירה ושם גמלכו עוד הפעם אם באמת לקיים מה שנדברו כי נפשם ידעה מادر כמה צרות ויסורים יבואו עליהם בלבד מה שייצטרכו לעזוב עושר וכבוד הארץ מולדתם ומשפחותיהם וכל טוב ולישות יהודים קבצנים בארץ נבר ואם אמן יקרה האמת אבל גם החיים יקרים ובפרט לצעריהם ימים שהיו אמונם עלי תולע וכל אשר נפשם שאלה לא אצלו ממנה, נקל להבין כמה קשה היה להם לבוא לידי גמר בנפשם וזמן רב היו פוטחים על שתי הטעמים. לבסוף גמרו להפיל גורל וכאשר יגורר הגורל בן היה. ויפול הגורל שיתגירו.

וישע בן הדוכס לרומי כי באשר הייתה האמת נר לרוגלים גמור שיטע בן הדוכס למקום מגורי האפיפיור להתחקות שם על שרשי האמונה שלהם. הצעקה כן היא וشكرا יסודה ואו יסעו לאמסטרדם בשם אלהי ישראל, וכך היה. ואביו הדוכס שמה מادر על נשיאה זו ושלח לו כמה שקלים זהב להוצאות הדוכס הצער נתקבל שם בכבוד גדול והביי דאפיפיור ייתן לכולם מתנות.

לא עברנו ימים מועטים והדוכס הצער אמר לנפשו: הנה ראייתי מה שראיתי וברור לי שלהיהם נהני משקר לאמת והנני מוכן ומזומן להיות לישראל. ויברח מרומו וירד באניה ובא לאמסטרדם ונתגיר שם, כי שם לא נאסר הדבר, וישב שם כמשלשה חדשם.

חברו לא ידע את כל אשר געשה כי ירא הרכס הצער להודיעו פן יבלע לו, ושב זרמְבָא בפאריש עד שלשים חדש כי אין מלאו ימי תלמיד ותלמיד בשבת תחכמוני ואחר כך שב לבתו לארכ ליטא אשר שם אביו ויבוא לה坦רא בחזרה השר טישקוויך ידיד אביו ויקבל אותו השר בסבר פנים יפות ויוזיקו ירח ימים ובאשר רצה זרמְבָא לשוב לבית אביו אמר לו השר: «דבר לי אליך כמו עמדת חתום בלבci, דע כי חשקה נפשי לתת לך את בתاي לאשה ונפשה קשורה בנפשך».

ויקוד זרמְבָא וייסתחו ויאמר לו: «קטוני מכל החסד הזה ואלפי הדל בליטה ואתה השר מגודלי ארץ אתה». ויען לו השר: «אם לא נבדת בעינך הלא יקר כבודך בעיני בתاي ובענייני». ויכתוב זרמְבָא אגרת לאביו ויבוא תיכת ומיד אל השר ויתקשרו בעבותות השידוך והיו נישואין סמוך לאיושין ויגדל שמו של הצער בעיני כל גודלי פולין כי היה מלומד גדול ותמ וישראל.

ויהי לתקופת השגה ותהר אשתו ללדת וילוד לו בן למל טוב ותרב השמהה במעונו ויעש משתחה גדול לכל שרי פולין וגדולה שלשים יום וצופים ומרוב שמחה והצלחה לא זכר את השבואה והברית עם פוטוצקי וישכחו.

בימים ההם באו אגרות שלוחות לכל בתי הפקידות וערכאות שלחה, כי זה הדיכס פוטוצקי שהיה ברומי נעלם ולא נודעו עקבותיו. בגין שיחקרו וידרשו בכל עיר ועיר אולי ימצאווהו, ובכל עיר ועיר מקום דבר האגרות מגיע כrho יוצא בחיל. ויזכור זרמְבָא את יידתו את פוטוצקי ויהמה לבו על שבעותו שחאל ויצר לו מאד ובין שבוראי פוטוצקי באמשטרדם ובודאי כבר עשה מעשה ונתגיר. והנה קשה היתה לו פרידתו מאשת נעוריו ומילד שעשוויו ומרוב עשרו וגדלווהו אבל הרה לו על עזון חלול שבועה ומה גם שידע לבו את האמת לאמתה כי רק אמונה ישראל היא הנכונה. ויהי סר וועף וכבל ימי רעים עד כי נפלו פניו ונהפק הodo למשחית וירגש חותנו בדבר וישראל מה זה ועל מה זה, ויאמר שאינו בכו הבריאות ונכפה גם כתה נפשו ליטע למרחקים ובודאי הצמח לו מהה בריות גופה, בגין שאלתו ובקשתו ליתן לו מרכיבה עם סוסים ואיש נהוג גם כדי שיוכל ליטע לפיה כבודו. ויתן לו חותנו כל אשר שאלת נפשו וגם שני עבדים לדורך לפניו, ויטע זרמְבָא הוא ואשתו ובנו הקטן ויעשה בבית אביו חדש ימים ואחרי כן כתב לחותנו שישלח לו כסף להוצאות כי יש בדעתו ליטע לכרכ קניגסברג ולבלות שם ימים מועטים בתענוגות. וישלח לו חותנו כסף וזהב למכבר. ויטע הוא ואשתו ובנו לקניגסברג אשר במדינת אשכנז. ויטיב בעיניהם דבר אמונה פריסן, כי נאצלה היא וטהורה מן הדת של אנשי ליטא, וישחו שם כמה חדשים, ואחרי כן אמר לאשתו: פה אשכ כי אויתיה, על כן כתבי נא לאביך שישלח לנו כסף ונקנה כאן קרונות ונכסים ונחיה בשלחה, ויטיב הדבר בעיני דאהת וחכחות לאביה שישלח כסף בשפע, ויעש אביה בדבריה.

וכאשר הגיע להם הכתבי אמר לאשתו, שברצוננו ליטע לימים מועטים למדינת הולנד. ולפיכך רצונו לילך לחוף הים לראות אם אין אנית הולכת לאמשטרדם היא בירת הולנד. ותאמד האשה כי רוצה גם היא ליטע לשם לראות כרך נאה זה וירדו שניהם באנית

ויסטו לאמשטרדם. וישכרו להם שם ארמן ויגורו שם. ולמחות בואו לשם הילך אל רב העיר ואמר לו שרצו לנו להתגify, והקצתה לו חדר מיוחד בארמננו למול שם אותו ואת בנו. והקתן בן חמץ בהמולו.

ויהי כאשר בושח זרמב"א לבוא ולא ידעה אשתו פשר דבר, ותשוף בעד החלון והצפה בכליון עיניים מתי ישוב. ויהי הלילה על הארץ והוא עדין לא בא ותליך היא ושני עבדיה עמה לבקש את בעלה ובנה הקטן כי גם הוא אבד, ויגונגה גдол מאד, עד שמצאהה ברחובות העיר שליח מיוחד ממנה והודיע לה, כי בעלה ובנה נתגifyו ושניהם שכבים באחד החדרים בארמן.

וכאשר שמעה את הדברים האלה נפלה לארץ באמצע הרחוב ותצעק צעקה גדולה וمرة. ויסובו אותה נשוי העיר וישאלות מה לה, ותוספר להן את דבר אסונה הרבה הכהול ומכופל מצדי צדדים, ראשית, סכנת הנפשות שבדבר, כי חשבה האשא שוגם כאן גזה דין ליטא כי כל המתגיר אחת דתו להחרף. והשנית, היא מה תהא עליה? וינחמו אותה נשוי המקום ויספרו לה, כי כאן מותר להתגיר ומעשים בכל יום הם שכאים גdots ספדר ומחידים ואין פוצה פה ומצפץ.

ותלך לחדר בעלה ותבעך ותתיפח לפניו ותבקש ממנה על נפשה, שרצה גם היא לקבל עולה דת ישראל, ויאמר לה: ברוכה את ברוך טעם, אבל קודם שתתעשי זאת דע לך כמה קשה להיות בת ישראל כשרה, כי לא כdot הנוצרים דת משה וישראל שאצלם הכל מותר ואצל היהודים כמה חומרות יש ותרי"ג מצוות, על כן עצה אם רצונך להיות כבת ישראל, שתלמידי מקודם כל החומרות והדקוקים שבדת ישראל וכאשר תהיה מרוזגה מכלון, אז תטבלי ותתגירני ואראשתיך באהבה והיות לי לאשה כdot משה וישראל.

ויטב הדבר בעינה ותשלה לקרו לנשים צנעות יודעות דת ודין וילמדו עמה דת ישראל כהלה ובפרט הלכות נשים. ואחריו כן הילכו עמה לבית דין ויגיזו לה כל החומרות והעונשיות וגם מתן השכר בשתקיים המצוות. ויטבלוה במים ותהי לבת ישראל ותשב לבולה בשמחה רבה ותאמר לו: «הנני בעלי היקר גם אני נתהדי כמוני». ויאמר לה: יאה בתاي, ומאד אשמה שקיבלה עלייך דת יהודית, אבל עוד לי דבר אליך, ועליך להסכים לדברי בגין הדות. וצוני להתגרש ממי ולקחת בת ישראל שהורתה ולידתה בקדושת ואת אשתי תנשאי ליודי ועיין נוכל לקיים כל המצוות והדינים כראוי, בעלך לימד עמך ואשתי תלמד עמי וכך נהייה לייהודים ממש».

וכאשר שמעה אשתו זה הדבר נהפק עליה לבה ותאמר לו: שמע מה שקרأتي בספר דברי הימים. מעשה שני הברים שהלכו בדרך ותעו מני אורח שלושה ימים רצופים והיו בסכנה גדולה למות מרעב או מצמא או מחירות רועה. ויבכו מאד ויתפללו לאליהים שיראה להם את הדרך הימש. ועשה להם הקדוש ברוך הוא נס וימצאו דרך וישמחו שמחה רבבה. ויאמר האחד אל השני: «עכשו שמצאנו דרך הימש הבה גפודה איש מעל רעהו, אתה תלך לימיון ואני לשמאן. ויאמר לו חברו: וכי כך עושים לבני לוויה? האמנם מרות היימש והצדקה היא שבעה שבעה הלכנו יחדיו ודוקא כשבאנו לדרכ הימש נפרד זה מזו? לא כי יחדיו בגזרה הינו ויחדו נשמה ונברך למי שעשה לנו את הנס הגדול הזה».

כאשר שמע בעלה דברים נכוונים אלה שב ונחם אותה ויקחה לאשה כרת משה
וישראל ויגר עמה באמסטרדם זמן רב. ואחרי כן עלו לארץ ישראל ויחיו שם עד שנות
שינה וימתו כמות כל אדם יהיו להם חלק לעולם הבא. כי כן גורל גרי צדק ובמקום שבולי
תחסונה עוזדים אין צדיק גמור יכול לעמוד. והשל מחייב שכן הוא, כי נקל להיות גוי
מלתירות היהודי, כי לנגי הכל מותר, והלך זה ונתייד לשם ד', נמצא שהוא חביב מיהודי
האמש שלא טעם טעם הפקר.

לא כן הייתה אחריתם בין הדוכס פוטוצקי. הוא לא מת במנוחה על משכבו, כי לגדולות נוצר, הינו לקדש השם כמו שנספר. מתחילה עלה לארכץ ישראל ומשם נסע לאשכנז ומאשכנז למדינת ריין ומריין לליטא ושם התגורר בקיק איליה' כמה חדשים וישב בכבוד גדול אל בחרום ושל בaczובקה ויידשו הבעל כי גור הגוא.

פעם אחת ראה בבית הכנסת נער יהודי, והוא בן החיט. מkapץ ומדלג ועושה העוויות
משוננות. ויקצוף עלייו ויגער בו שלא יעשה מעשים אלו בבית ד'. ויען לו הנער עוזות ודברי
חוופה. ויאמר הצעיר: מובטחני בו שלא יוציא שנותיו בדת משה וישראל ובודאי יהיה
כופר כי עז פנים הוא וחווה שאינו מזור ישראלי. וינגידו הדברים לאוני החיט אבוי הנער
ויחר אףו ויגמור אומר להנעם באותו צדקה. מה עשה? הילך לחצר שער העיר ויספר לו,
כי יש בעיר גדר אחד, וישלח השר את עבדיו ויקחו את הגדר ויביאו אותו החצרה. וישמעו
בസדר רגליו ויאסרו את ידיו בשלשלאות של ברזל וישלחו אותו לווילנא. ושם הכירו השרים
שהוא בן הדוכס פוטוצקי.

ויפלו לפניו ארצה ויאמרו לו: «היתכן, הישמע כזאת, אתה שר וגדול בפולין, מה ראייג לשוטות זו להיות היהודי נבזה?» ולא ענה להם מטופח ועד רע, ויוסיפו לדבר אליו: «למה אין משיב לנו על שאלתנו?» ויאמר להם: «כǐ לא יקרה شيء עוד פוטוצקי ואתם קוראים לי בשם נכרי זה על כן אני משיב לכם. כי שמי האמת הוא אברהם ואני ישראלי ושורי בגלות כל היהודים. ופוטוצקי הוא שר של הגויים ואני אינני גוי». וירתו השרים לאחורייהם ונצטוּרו צער גדול וישימו אותו בכלא. וישלחו אליו את הבישוף עם קהל מרעיזיו ויבקשו ממנו שייגלה את ראשו לכבודם. ויאמר הגר: «מן הדין עלי לננות ראשיו לכבודכם כי אתם כולם שרים נכבדים ואני יהודי فهوות שורי בגלות. אבל אתם הבאתם עמכם צלם יראתכם על כן לא אגלה את ראשיכי גם לכבודכם». וילכו ממנו בחרפה וישלחו אליו נשים עדינות מרומות עם הארץ אויל תולכנה הן לפתוחו. ולא ענה אותן אותן דבר. וישב במאסר שנה תמיימה וצורתו עלו למעלה ראש עד כי רימה כסתה גופו. ובכל זאת לא נתן חפלה באלהים וישאר נאמן לאלהי ישראל. וכל יסוריו קל באחבה ורך היה אומר לתולעים: «אכלו גופי על חטא שחטא לפנים בפנים בשער טריפה». ויצדק עליו את הדין וישא בשרו בשני שבד הנ' השבוזות. שאו יצא דינו לשביון.

ובעצם חג השבועות יום מזמן תורתנו הביאו אותו לרחובות של עיר. זיבאו כל הבישופים ועוזרי רצונם עם הצלמים והפסלים שלהם וינסו עוד פעם להוכיחו ולדבר על לבו שישוב לאמונתם. זיבן אותו ויעשה אותו לשחק ולקלם ועיב גורו עליו שיזיכו את לשונו מפין.

בו ביום נפלו אימה ופחד על כל היהודים בליטה ובפרט בוילנא. וחשובי הקהלה הזהירו, שלא יצאו איש מפתח ביתו. כי גדולה חמת הגויים על היהודים, שעשה הגר את אמונה הנוצרים ללעג ולקלס. וחמי היהודים לא היו חיים מרוב פחד.

רק איש אחד היה ושמו ר' אליעור סירקש ולא הייתה לו חתימת זקן, וילבש בגדי הגויים שלא יכולוהו ויגיע עד התלין ויתן לו שוחד שיתן לו أكبر מאבריה הגר להביא לקבר ישראל. ויתן לו התלין מעט אפר ואצבע אחת. וכל שאר הגוף נשרכ לאפר ויעל העשן השמיימה.

(תרגום ברוך קרוּפַנִיךְ, מאידיש, ברלין תרפ"א; המקור נתפסם ב"די יידישע וועלט" וילנא, תרע"ג)

שלום אש

"נעשה ונשמע" — בדם ואש

חג מתן תורה היפה בא לעולם, ויחד עם החג בא האביב ושכון בערביה. זלוצ'וב הוצפה נחר-DSA יירוק, שורם מן הערבה אל תוך העיריה. הירק ליבלב בכל אשר נמצאו, ולא האדמה בלבד נתכסתה עשב לה, אלא גם גנות הבתים וקירותיהם פרחו. דומה כאילו צצו ועלו הבתים מן האדמה, מקשטים ועדויים גפֿיסְרָק, המטפסת על הכתלים, ועל ראשיהם סוככו כותרות הענפים הירוקים של התרזות, המטפסים זה על זה ופרושים כהופחות מעל הבתים. כל ביב זולוצ'וב נהף לעצץ של פרחים, כל ביצה נתכסה פרחיה זרניini, "ארופים" צהבהבים רמוו מעל הגגות, שהעלו אוזב. מול כל חלון וחלון שבזולוצ'וב היציו שיחיים מינן גבויים, ולילך לבן מילא ריחו את הבתים.

ועל פני זלוצ'וב החלו נושבות רוחות-אביב מן הערביה, רוחות הבאות ממעינות משוחררים, שנגalo מרטוקות הקרה, רוחות הבאות משוט על גבי ים הירק הגדול, השוטף מסביב לזלוצ'וב, על גבעותיה ועמקיה, על יעריה המלבבים וערבותיה המכוסות פרחים; באו גם הערבים, בשעה שהאלנות והירק מתעטפים צללים. או דומה היה שזלוצ'וב תיסחף כליל בירק הערביה וכל זכר לא ישאר לה לעולמי עד.

בערב שבועות, בשעה שהשתעשעו התינוקות מסביב לקורת העץ סמוך לבארה של העיר שבשוק, בא מן הדרך היהודי טב, בעל ז肯 לבן ועגול, על כתפיו שק גדול ובידו מקל יירוק, זמורה חמוכה. התינוקות הסתכלו בסקרנות בזר הבא אל העיריה, כי אורה מן החוץ חיון בלתה מצוי היה בעיר. פתאום קם נער מסולסל-פיאות וייחף מעל קורת-העץ וקרא:

— החיטט בא, החיטט בא!

התינוקות הכירו את החיטט ורצו לקרואו שכונתויהם ומכנסיהם מופשיים וננים ממורהים בגרגריים:

— חיטט, חיטט, הוֹפֶן!

— גשו הלאה, הלאה! — אים החיטט במקל שבידן.

— בוא אלינו, חיטט!

— אלינו, אלינו!

— לא, אלינו! על האצטבה חישן!

אבל פנדק מיוחד מיהודי היה לו לחייט בעיירה — האקסדרה שבבית-הכנסת. התינוקות ליווהו בשממה עד בית-הכנסת. שם באקסדרה פרק מעליו את תרמיליו הגדל, הוציא מתוכו מתנות ויחלק לתינוקות. לזה — חליל גור מזומרה, זהה — דובשן, שהטמין בשביilo בעיירה, שהיה שם לאחרונה; לשישי, שידע קרווא — ספר קטן; ומתחוך שעוד מוקדם היה לлечת למוקה, התאספו הילדים סביבו, והוא לימדום זמר נאה לכבוד יום-טוב.

בليل יום-טוב התחרו בעלי-הbatisים שבולוצ'יב זה בזה אצל מי ישען החיט בעומי-טוב. כולם רצו לוכות במצות הכנסת-אורחים, כי רק לעיתים רחוקות אירע להם לקיים מצחה זו בולוצ'יב.

ביום-טוב הראשון של עצרת אכל החיט אצל מנDEL; זאת הייתה החולה שלו, כי הוא היה הפרנס. והחיט מלא שמחה בשתו לפני השולחן, הוא שר ודיבר שלא כדרכו תמיד. הוא שמח לקרה של מה'לי, שכבר בא מן הישיבה, דרש ממנו שכרי-לימוד, כי הוא למד אותו להתחפל, ושלמה'לי כיבדו בכוס של מיידבש. החיט שתה את מיידבש ונגנה:

— גdaleה זלוטצ'יב ותהי לעיר ואם בישראל — העולבת.

איש לא הבין את גניחתו, ומדובר זה אמר «העלובה». מאי השותמו על זה, ואיש לא

שאל ממנו ביאור, כי גנפאים היו דרכי החיט.

למחרת בבוקר השכם, ביום-טוב שני של עצרת, ישב שלמה'לי בחדרו ושנה את פרקו. האשנבים היו פתוחים ואל תוך החצר הנמוך הציצו האילנות הגדלית לפניו החלון. קול שירות הצפרים הנעימה נשמע מbehזק, וריח דבש מזורק מפהחי הערבה הלבנים בא ומילא את החדר הנמוך של הוג' העיר. האשה עמדה על יד הארגן, הוציא מתוכו את גדריה החמודות ואת תכשיטיה והתקשתה בהם, כדי לлечת עם חמומה לבית-הכנסת. חן רב היה משוך עלייה בבוקר-אביב, בוקר חג זה. לחיה היו עדינות. עונג הלילה עוד היה שורה עלייהן, ועיניה הגדולות היו מעולפות טל מבהיק, כאילו עוד טרם הקיצו מחלות הלילה שרחרף עלייהן עד הגנה. ואהבה רבה נתעורה בלב האברך לאשתו, חמלת גדולה ותחוננות מילאו את לבו. וגם לבה מלא אהבה אליו. כי קולו, קול התווורה, נשמע ברוב גוועם באזינה בכוקר החג,��ול הצפרים המאושרות, כי שניהם אהבו מאי זה את זה, כדרך בני אדם צעירים בעת הראשונה אהדי נישואיהם. הוא לא יכול ללמד עוד. את השטרימל שלו שם על הנגمرا והתהלך בחדר אננה ואנתה. והיא, האשה הצעריה, קישטה וייפחה את עצמה לפניו ותעד את תכשיטיה הנאים. ולאחר שהיתה מקושטה יפה, כמה מלפני הארגן ותגש אל אישה, למען יברכנה לפני לכתה לבית-הכנסת. אז שם האיש את שתי ידייו על דרשה היפה ואמר: «לא יסור חנוך מך עד עולם, כאשר לא סר מרחל אמן!»

הашה לקחה את הסידור «קרבן מנהה» ברכבת-הכסף, אשר נתן לה חותנה לתשורה וברוב פאר, מקושטת בגדי החג, הלכה לבית-הכנסת. הקהל התאסף בבית-הכנסת. הנשים עומדות בעזרת הנשים מקושטות לכבוד יומי-

טוב. ובצד הסורגים הקטנים המכוסים ווילונות מציצות הן אל עורת האנשים. דברה/לי עומדת בין האם והחמות. מוקשחת במטפח-מצח חדשה, מעוטרת בעדי גדול אשר נתן לה חמיה בכוואה אליו לכבוד יומ-יטוב, נעה געלייזהב, אשר הביא לה שלמה מן היישבה מציצה היא למיטה ורואה מבין הסורגים את שלמה/לי כשהוא מעוטף בטלית גדולה ועומד על הבימה. אוחזו בספריה-התורה באחבה רכה ושר Shir לכבוד החג. בקולו הערב מסלסל הוא צפורי-דרננים את ניגון "האקדמאות" ומטעים יפה יפה את כל ה"טעמיים". ובעוד דברה/לי מקשיבת קולו של שלמה/לי, והנה הרהורים ענוגים מאד מתגבבים אל לבה וחולפים בו בשירות עריבות מאד; מתגבים הדרהורים אל נפשה, מעודרים אודם רך על חייו האשה ומכט רטווב ומכובייש בעיניה. את עיניה היא מסתירה בין כפות ידייה, כאילו יראה היא שמא תקרה אמה מעל פניה את המתחשה הענוגה, אשר היא חושבת...

עוד הולמת הנגינה מתוך קול אישה, והנה פורץ מן החוץ קול צווחה ומתגבר על שירות החג. איש אינו מעיו לפשט את טליתו, ליצאת ולראות מה אירע שם. ושלמה/לי מהאמץ להרים את קולו ולהטעים עוד ביתר מתקיות את ניגוניה, אך שאון הרחוב מתקרב אל בית-הכנסת ומגרש את החג. פה ושם משתמש מי שהוא מבית-המדרשה ויזוא. הגבאי מקיש על הבימה, מיד מתפרצים אל בית-הכנסת נשים, אנשים וטף, ולחש ישמע:

— שליחים באים.

— מקרטזון באו שני שליחים.

— על טסום באו רוכבים. חיללו יומ-יטוב

— סכנת נפשות היא.

לא נשמע עוד קול סלסולו של שלמה/לי. ניגנת החג נדמה. מנ德尔 מקיש על הבימת

הקהל נזהר מבית-הכנסת החוצת

פתחואם נשמע קול בכיה:

— מה קרה?

— הא, הא! — מקיש מנ德尔 על הבימה.

והנה נפתחה בחזקה דלת בית-הכנסת ונשמע קוֹל פחדים:

— יהודים, הצללו את נפשותיכם!

על בימת החג, המועטרת רק לכבוד יומ-יטוב. בין ספרי-התורה העדויים כסף,

עומדים שני יהודים, היהודי חול, מאובקים מן הדרך, שבאו רוכבים ביום החג

— חמלניצקי הרשע ניצח את שני הגנלים הפולניים פוטוצקי וקאלינובסקי —
מספרים היהודים — והוא עובר עם חילו בכל אוקראינה. החאן של הטاطארים הולך עמו. הוא השמיד ואיבד את קהילת קרטן. הרבה יהודים נהרגו, נמלטו רק הרוכבים, אשר באו רוכבים ביום-יטוב לולוציאז. להודיע לאחינו אנשי ולוצ'וב. כי גדולה הסכנה, לבל ישגיחו בקדושת יומ-יטוב ויצילו את נפשותיהם. כי חמלניצקי עם היוננים והטاطארים הולכים וקרבים אל העיר.

מהומה גדולה כמה בבית-הכנסת. נשים חטפו את התינוקות בידיהן ולא ידעו להיכן ירוצנו. נצטם קראו, כי נחוץ לתרום את העגלות לסוסים ולברכות מן העיר ביום-יטוב. אך

איש לא העו לעשות זאת, הם לא יכולו לדמות בנפשם, כי ייגרו מון החיים ככה, לפעת פתאום. איש לא מצא בו די און להרים יד ולטלטל איה חוץ ביום-טוב. ובינתיים הרבו האנשים, הנשים והטף לבוא אל בית-הכנסת, כאילו מקלט הם מבקשים להם בבית-אליהם. אף אחד לא נשאר בעיר בתיו — כולם הרגישו, כי עליהם להיות יחד בבית-הכנסת

מנדל הפרנס עלה על הבימה חיור-פנימם, הקיש על גב השולחן ו אמר :

— לא נצא מכאן, יהודים. ישוב בנינו, בית-הכנסת הקימו — על מי נשאיר את כל אלה ? הלא מן הנמנע הוא זה, שעולם מלא יחרב וייתם. יום או יומיים — וועורה תבוא לנו... דממה הייתה בבית-הכנסת. הרוב קם ממקומו, עלה על הבימה וטפח על השולחן : — אסור לישראל לסכן עצם חנם. «ושמרו נפשך» — כתוב בתורה : המאבד עצמו לידע אין לו חלק לעולם הבא. פיקוח-נפש דוחה אפילו יומי-הכיפורים. גורני בתורת רב על פרנס-הקהל ללכת ראשונה, לרחותם את העגלת ולצאת מיד מן העיר, כי סכנות-נפשות גדולה היא.

הפרנס לא זו מקומו. הוא נשאר יושב על הבימה.

— הרוצה לילך יילך לו. אני אשאר כאן עם בית-הכנסת. אליהם בנה את בית-הכנסת — הוא יגן עליו. אני לא אשאיר את העיר הפלר. משביב למנדל התאספו בראשות הקהיל, כי נשאר הפרנס, לא אץ למלא את מצוות הרב. משביב למדל התאספו יהודים קצבים, סוחרי-סוסים — ואיש לא העו לחלל ראשון את קדושת יום-טוב דממה גדולה הייתה בבית-הכנסת. כולם הביטו אל הרב וחיכו מה יעשה הוא. אך הרב לא אמר אף מלה. הוא עלה אל הארון, הוציא שני ספרי-התורה בשתי ידייו והכין צעדו ליצאת מבית-הכנסת.

— יהודים, הצליו את ספרי-התורה ! — אמר הרב.

אך דבריו הרב כבר היו מיותרים. בראות העם, כי נשא הרוב את ספרי-התורה מבית-הכנסת, געו בכפייה. רק עתה הבינו את הצרה, הם זכרו את הזמן, שבו הבינו את ספרי-התורה לבית-הכנסת, וכולם בכנו בכפי גדול. המלים נעתקו מפי כולם, כל היהודים לא היו בלב. הם לקחו את ספרי-התורה ויצאו מבית-הכנסת אחרי הרב

או קרא הרב :

— יהודים, גורני עלייכם, חלו את הган ! רתמו את העגלות הצליו את הרכזיות, כן אעשה גם אני.

העם יצא אחרי הרב מבית-הכנסת. האנשים כבר חתרו-צצו אניה ואנה. פה ושם רתמו את הקרונות לסתומים, הסיעו את הקרוןנות, הושיבו עליהם את התינוקות, סחבו את המטლלים מן הבתים — ספרים וכקרים וכסתות. מקצתם הוציאו מן הבתים את הארגזים, אשר בהם היה אוצר רכושם, רתמו את עצם במושכות וגררו את הארגזים על אופניים עד הרחוב שאחורי בית-העלמין. אחרים חטפו מכל אשר בא בידם : כל-בית, בגדי, אחד הרהיטים. אחדים — עטופים בטליתות אחר התפללה. וולז'יז'ו יוצאה בגללה אחרי הרב בذرך לנימירוב. —

על פני הערבה השתרעו אורחות ארוכות של קרונות מלאים נשי ישראל, מינקות

וכרים וכסתות, שהתחאפו מכל הסביבה — בדרך לנימירוב. בלילה יראו לנסוע מפני חיות רעות והיו חוננים על יד הנהל. הנשים והטף נרדמו תרדמה כבده, והגברים התיצבו על המשמר לשמור על הקינות מפני החיים הרעות והטאטארים הרעים. הם הציתו מדורות. הוקנים ישבו מסביב לאש ואמרו מזמרי תהילים, והבחורים עמדו וצפו מרחוק.

זה היה ביום-טוב שני של עצרת, עם חסיכה, בשעה שיהודים נהגים לשותה בשמחת-תורה. החיט לא נתן לעם להשתקע בעצבות.

— יהודים, הבה נשמה בשמחת-תורה:
העם לא ענה. כל אחד היה טרוד בעניינים שלו. גדול מאד היה צערם על עזוב את העיר. הם שכחו את החג, שכחו את בטחונם בקדוש-ברוך-הוא — ואיש לא גענה לו.
— יהודים קטנים, כבר בנסיען הראשון אבד לכם בטחונכם! — אמר מי שהוא מבין הקהלה.

— ואולי כך דרכו של הקדוש-ברוך-הוא. רצונו, ברוך הוא, לראות יהודים שמחים בשמחת-תורה לא בעיר, בבתייהם ובתיכוניותיהם, כי אם על פני השדה.
— גם ישראל, שקיבלו את התורה על הר סיני, לא היה להם לא עיר ולא בתים ולא בתיכוניות — הם חנו על פני השדה כמותנו, ואף על פי כן אמרו: «נעשה ונשמע».

— «נעשה ונשמע!» — גענה מי שהוא מבין הקהלה.
וכאילו קב תנומאים ירד אל בין הקהלה, כאילו שביב תקופה הוצאה לבותם וליבם את בטחונם. יהודים החלו להבין, לראות מה טעםו של דבר. ומיד הוציא אחד את ספרי-התורה של זלוצ'וב, שהלך עם ישראל בגולה, וקרא בקול גדול:

— «נעשה ונשמע!»

והקהל ענה אחריו בקול:

— «נעשה ונשמע!»

mirishoָא החל לשיר את ההלל, מזומי תהילים, והקהל ענה אחרים. ילדים הקיצו מושנתם, ראו את האור הבוער בערבה ואת היהודים הרוקדים מסביב לאש וספרי-התורה בידיהם:

— «נעשה ונשמע!»

והערבה הייתה להר סיני. האש להטה בקול, יהודים מסביב לאש וספרי-התורה בידיהם, והרחק הרחק התגלגל בערבה:

(מתוך «קידוש השם», מתרגומ. י. ל. ברון) — «נעשה ונשמע!»

גְּבַּכָּה וְגִטְפָּד הַיּוֹם הַזֶּה...

גְּבַּכָּה וְגִטְפָּד הַיּוֹם הַזֶּה עַל מֵגְשָׁבוּזָה:

שְׁבַת מְשׁוֹשָׁת תְּפִימָה,

שְׁרֵל שְׁאוֹן צְלִיזָם.

שבת קיטוש כנור.

שְׁבַת קִיטוּשׁ פֶּסְחָה לֵישָׁרָאֵל
 שְׁבַת קִיטוּשׁ לְאֹדוֹם וַיְשַׁקְּפָאֵל
 שְׁבַת קִיטוּשׁ זָה סּוֹפְדִים וַיְתַאֲגָלִים
 שְׁבַת קִיטוּשׁ שְׁמָחִים וַצְפָלִים.
 שְׁבַת קִיטוּשׁ פְּשָׁבַת פְּשִׁיבָה קִי שְׁלִיטִים וְגָלוּם
 שְׁבַת קִיטוּשׁ גָּאָסְפוּ רְסָפְדִים וְגָדוּלִים.
 שְׁבַת קִיטוּשׁ אַרְבָּב חַמְשִׁים יּוֹם קְסֻצָּרוֹת קִי מְפָלִים.
 שְׁבַת קִיטוּשׁ וְקִי ? קִם נְגַפָּה בְּקִילִים.
 שְׁבַת קִיטוּשׁ אַרְבָּה כְּרָשָׁה פְּאַזְןִ פְּבָא לְאַל אַלְים ?
 שְׁבַת קִיטוּשׁ אַרְבָּה כְּלִ שְׁפָחָה וְגַשְׁאָרָנוּ וְגַשְׁלִים.
 שְׁבַת קִיטוּשׁ שְׁזַרְבָּנוּ פְּמִיד לְמַכְשִׁים וְגַלְלִים.
 שְׁבַת קִיטוּשׁ אַכְאֹת יִשְׂרָאֵל אַפְדָוּ פְּרָחוֹק נְגַלְלִים.
 שְׁבַת קִיטוּשׁ קְרָשִׁים בּוֹסְטוּ פְּאַלִי גְּלוּלִים.
 שְׁבַת קִיטוּשׁ רְוֹקְדִים בּוּ וְשַׁוְפְקִים בְּתַרְשִׁים וְפְקָלִים.
 שְׁבַת קִיטוּשׁ שְׁאַרְבָּה מְפָקָר לְקָפָאים נְזִוִּילִים.
 שְׁבַת קִיטוּשׁ יְזָאִים וְקָאִים קְדָרְבִּי חָלִים.
 (מתוך קינה של אבל ציון הקראים, על פי ספר הייסוב ב', עמ' 111)

א. בן-יעקב

יום טבוח ביהודי בגדד

בשבועות שנה תש"א

ערב שבועות, תש"א, הודיעו הכרז בبغداد כי ראשיד עלי המורד, ברוח אל היטלר ימ"ש ומחר תוקם ממשלה חוקית. בעיר יושכן סדר, ההאפלה בלילות תבוטל. נשמו היהודים לרוחה. זה כמו ימים שהיו שרויים בפחד וחבוים בכתיהם מלחמת ההסתה הפרועה בנוסח ברלין: מות ליהודים, רכושם לבוזוים, נשייהם ובנותיהם למשיט גדרה התקווה בלב שחג השבעות, ومن מתן תורהנו, לא יושבת הפעם והיהודים יכולים לлечט להתחפל ולשםוח ביום חגם.

והנה באה ידיעה שנייה שעוצר עיראק, הנתרך על ידי הצבא הבריטי, מגיע מחר, בא' של שבועות, באוירון לשדה התעופה בبغداد. נדברו נכבד היהודים לצאת לשעת הייעודה לשדה התעופה שהוא רוחק כשני קילומטרים מן העיר ולקבל את פני העוצר. אולם משהגיעה המשלחת היהודית לנ'סר אל-כיר התנפלו עליהם פתאום החילינט באגרופיהם וכיכידוניהם, לעיני השוטרים האזרחים והצבאים. היהודי אחד נהרג במקום וכעשרים איש נפצעו. זה היה אות לבני העיר ולצבא שהטבח היהודים שזם ראשיד עלי החל. האספסוף ארבע יהודים ברחובות העיר וערך בהם טבח אכזרי. יהודים ברחובות

הראשיים שמצאו להם מקלט במכוניות ובאוטובוסים הציבוריים הוציאו שם בחזקה ונשחתו בסכינים ופגוניים לעיני כל. גופותיהם התגלגלו ברחובות ואין מאסף. המכוניות, אוטובוסים העירוניים עברו על החללים. דרשו ורסקו את גופותיהם ללא כל מוסר כלויות. מיד הקיפה השמואה בתה הספר ובמשדרי הממשלה והמשטרה כי החל הטבח. מרצאו המונימ'ה מונימ' תלמידים, פקידים גבוהים ונמוכים, שוטרים וחילימ', אל שכונות היהודים לשולל שלל ולרצוח. מכל עבר נראו נבדים מוסלמים נושא חבילות בגדיים, כלים וכיום שבזו מבתי היהודים. החנויות של היהודים שהיו סגורות בחג נפרצו והורכו. נשים ובנות אונסן זקנים וילדים, נשים ויונקי שדים פרפרו ברחובות ובחצרות מתבוססים בדמים ומהם נתוחים לנתחים, כדגים, ואין מגיש להם עזרה ואין מאסף ומקבר.

למחרת, ביום ב', של חג השבעות, חילקו לאספסוף גם נשק חם ובכללו מכונות יריד — לגמר עם התושבים היהודיים ולא להשאיר להם זכר. נשים מוסלמיות יצאו לפשת את החללים. בית הכנסת «פרחה» שהיה מקושט ומעוטר לכבוד החג נשדד כליל: ספרי התורה חוללו ונזרקו אל תוך הרחוב ואילו נרתיקיהם, כתراهם ועיטוריהם נעלמו. חולים יהודים שהובאו לבית החולים המשלתי בהנהלתו של ד"ר סאיב שוקאת הורעלו בזדון. בכתיים בודדים הצליחו אילו יהודים להציג את חייהם. כי היה בידם נשק. כמה מהם השתמשו בנשך קר ובקרייה «תמות נפשי עם פלשתים» פגשו את הרוצחים. רבים על

על הגנות והחלו קופצים ובורחים מגן וגואל ואלה חסרו גם בינוים קרבנות.

ובאותו זמן ישב לו בתוכו העיר העוזר העיראקי שביחסות הבריטים,odon עם נכבדי המדינה בהרכבת הממשלה החדשה: ישחקו להם הנערם ביודים ולא יתרבו בפוליטיקה ביניהם. כאשר הרכבה הממשלה, ביום ב', של שבועות בשעה שתים אחיה'צ וג'מאל מדפי מונה לראש המיניסטרים הובא לעיר צבא עיראקי חדש, מצפון הארץ, ברובם כורדים, לפזר את הפורעים. לאחר יריות אחדות ברה ואספסוף והתפזר לכל רוח נשארו רק כשלוש מאות הרוגים יהודים ברחובות העיר ולמעט מאלף פצועים, בהם נכים, מקוטעי ידיים ורגלים וכיום. אלפיים ושלוש מאות בתים דירה נשדדו ונתרבו ושש מאות חנויות רוקנו.

הצנורה האכעית הבריטית אסורה לפרסם על הטבח וגורה שתיקת

אלהר ולנרג

שבועות. תש"ח, בבן-שמן הנצורה

שי לחג

הימים שלפני חג השבעות — רביעי-מorrowות ורביעי-מתיחות היו, ימי הקרבות האחרונים בפרוס ההפגנה, שעמדה להיכנס לתקפה ביום שני ערב חג השבעות. האויב התאמץ בימים הללו «לחטוף» יותר ויותר ולהשיג בערב התהופה מה שלא הצליח ידו ביום הקרבות והוא לחץ עצמו בכל החוויות.

באotta שעה מצבנו בבן-שםן הנקרה לא היה מן המשופרים. הלב דוחה עין על נצורי גוש עצזון, שנפלו, ובתוכם מחלקה מפלוגתנו, הפלוגה הדותית מת"א והלב חרד לבאות. הנשך בנקודה מועט ובימי העיוב פסקו גם ה"פרימוטים" לבקר אותן. וכשהיו פוקדים את הנקרה לעתים, בחשכת לילה, מיד ניתן ה"אות" מלוד וمبית נבאללה ומכל הכהרים האויבים המקיפים את הנקרה והם יורדים להבות-אש על המטוס המתקrab. מפחדים היו שא בא להפיצים וכל שיש בידו רובה או כלי אחר היה יורה בו השמיימה עד שהশמים האירו בשלל צבעים וגונו-אש שונים. לא היו רגעים מועטים והמטוס חג מעל הנקרה, עד שהוא יורד אט-אט. מלווה יריות רובים מהדייה השכנה. משפרק המטוס את מטעןנו ומספר קצר חדשות לאנשים בשדה וממהר מיד חש להמריא ולהפליג — עסוקים היו מטוסינו ביותר. כמהليلות קודם החג הביא לנו מטוס מעין זה «מתנה קטנה» לחג, מכונת ירידת וכעשרה אלפיים כדורים, ועוד באותו לילה עברה הרינה במחנה וכל הנקרה כמה משנה נדי לראות את ה"פלא", — «הנשך הכביד» הראשון שהגיע לנקרה.

עם נפילת גור

לילה שלפני הכרזת ההפוגה, אור ליום ה' בסיוון, הגיעו המתייחות לשיאו. עם ערב נתבשרנו בبشرה המרתעת על נפילת גור. מרוחק שמענו את לוד בצהלה ואנו חורקים שנ קופצים אגרופים כלפי העיר הרשותה, שחגגה את כיבושה של גור בסערה פנטזיה ויריות באוויר. אף ראיינו את המשך הכנחותו של הלגיון להסתערות מחודשת ולא ידענו בבירור את הכוון המדוייק. ובינתיים שעה רודפת שעה ובעקבותיה — שמוות נספות על תוכנות האובי. נתכנסה מיפקדת המקום והכריז על מצבה המכור ביותר. לאנשים ניתנה הוראה לישון בגדריהם ובנעלייהם ורבים נתכננו עוד בעצם הלילה ההוא ללמידה סתרי מכונת היריה החדשת.

משהאייר הבוקר מצאנו ערב החג במצב קודר. טרם ידענו ברור על גורלה של גור ומרוחק ראיינו בנפול יהודיה, כעbor זמן מועט המשיך האויב להתקדם. עבר פתח-תקווה ותל-אביב — והתותחים רועמים, רועמים. השעה 10, שעת ההפוגה — ועדין התותחים רועמים...

תוֹךְ כַּדִּי כַּדִּי נִתְבָּשָׂרָנוּ עַל כִּיבּוֹשָׁה שֶׁל גָּוָר בֵּידֵינוּ וְקָמָעָה יִקְמַעָה עַם הַתְּקִרְבָּה שְׁוֹת הַצָּהָרִים חִדְלָו הַתוֹתָחִים לְהֻרְעִים וְתַחַנְתָּה הַשִּׁידּוֹר אַפִּי יִדְעָה לְבָשָׂר עַל הַדִּיפָּת הַתְּחִקָּה שֶׁל הַלְּגִיּוֹן מִמֶּשׁ בְּקוּ הַגָּנָה הַאַחֲרָן שֶׁל תְּלִ-אַבִּיב

רוֹחוֹן הַלְּבָבוֹת בָּ"הַפּוֹגָה" וְנַעֲצָמָו הַכְּנוֹת לְקַבְּלַת פְּנֵי הַחַג. פָּשָׁטוּ בְּנֵי הַמִּקְום עַל

פְּנֵי הַשְׁדּוֹת הַסְּמוּכִים, לְהַבְּיאָ יִרְקָן וְלַקְשָׁתָ בּוֹ אֶת הַבְּתִים לְכָבֹוד הַחַג עַם כְּנִיסַת הַשְׁבַּת הַוּפִיעוּ אֲוֹרָחִים יִקְרִים, שְׁלָא צִיפִּינוּ לָהֶם. הֵיו אַלְוּ בְּנֹת גָּוָר הַדוֹּוִיה, שְׁנַלְקָחוּ בְּשֵׁבִי עַם כִּיבּוֹשָׁה הַנְּקֹודָה. עַמְדוּ לָהּ לְבַנֵּי-שםן יְחִסְיָה המתוֹקִנים עַם הַסְּבִיבָה הַעֲרָבִית, הַצִּיעַ מִפְּקָד הַלְּגִיּוֹן שְׁבָלוֹדְרַמְּלָה לְהַבְּיאָ אֶת הַשְׁבּוֹוֹת לְבַנֵּי-שםן בָּמָקוֹם הַוּבִילָן

לשבי לרבת עמן ולשחררן משם ע"י הצלב האדום. נתקבלו האורחות פדיות השבי בשמחה
רבה ובנות המקום סבו עליהם להאכילן להלבישן ולהאריכון, אחרי ליל הצפה והבלחות
שעבר עליון בכלא רملה, שם היו עצורות

ליל התקון

משיצאה השבת והתקדש ליל החג חנונו חג מתן תורה בהתרומות רוח רבתה.
אחרי סעודת החג נתכנסה הפלוגה לבית הכנסת לקיים תיקון ליל שבאות כראוי,
למרז מסכת ביכורים ובין פרק לפוך — שירה. יודע תורה שבינוינו אומרים חידושי תורה.
ביני ליבני מתקשרת שיחת ערוה. יש מי שמכיר לילות ה"תיקון" בישיבת בני עקיבא
ויש מי שסת על "ליל התקון" בשטיבל של בית אבא ומתוך כך מתפתחת השיחת על מתן
תורה ועל חג הבכורים ועל דמות התցים ועל הדמות. שניסו אלו המחדשים לשונות
לחג הזה. ובסיום השיחת — עולה ניגון למורים: «עלינו נים שוו». השעה מופלת, אך
המתמידים אינם מותרים ונשאים לסייע התקון עד האשמורה האחרונה. משגנזה החמה
עמדו וותיקין להתפלל שחרית אך בשעת התפילה נתרבר, כי אין بما לערו «אקדמות».
מחoor אחד היה בנקודה, והוא של ה"סבא" של בנים-שמן וראשון מתישביה, שהלך לבתו
אחרי התקון. אך לא אלמן מנין הוותיקים, דאג לו ה"סבא", שהמחoor יוחזר אל המניין
בעוד מועד, כדי שיוכלו לקיים תפילת החג כדת וכדין.

מעמד מורה-הוד היה מעמד אוכרת נשמות באותו יום. רבים היו חלליה של הפלוגה
לכמה עשרות הגיעו. וכשעמדו באמירתה «אל מלא רחמים» נתיחה הפלוגה עם אנשי
המחלקה מעציון שנפלו כולם, מלבד 4 שהלכו בשבי, חלי המחלקה היירושלמית של הפלוגה
עם חבריהם שנפלו בונגב, בהגנת תל-אביב ובבן שמן עצמה. נתיחה הפלוגה באיזוכו-
מתוך כאב אישי עמוק, שלא נראה עוד אותו שלושים מחברינו בפלוגה הדתית והטל-
אביבית.

שרויים היו בהשראת חג מובהקת כל אותו יום, שעבר בשירה, בזמרה ובמסיבות
משהגי מוצאי החג, נתכנסו כל אנשי הנקודה הנצורה למסיבת צוותה אחת עם כל אנשי
בני-שמן לגוניהם השונים וסימנו את החג יחד בחדרות ישראליות עילאה, ברוח «שבועות»
ראשון במדינת ישראל. וכך נכנסנו לתקופה חדשה, תקופה הפוגה — ואנו בבני-שמן הנצורה
בחודש הרביעי למצוור..

ומת דוד בעצרת

שחל להיות בשבת

אמר דוד לפניו הקדוש ברוך הוא : רבונו של עולם — הודיעני קצי. אמר לו . גוירה היא מלפני שאין מודיעים��זו שלבשר ודם. ומדת ימי מה היא ? — גוירה היא מלפני שאין מודיעים מدت ימי של אדם. באיזה יום אני חdal ובטל מן העולם ? אמר לו : בשבת המות — — בכל שבת ושבת היה יושב ועובד בתורה כל היום. ואותו היום שהגיעה שעתו למות עמד מלאך המות לפניו ולא יכול לו, שלא פסק פיו ממשנתו. אמר [מלאך המת] מה אעשה לו ? היה שם גן מאחוריו הבית. בא מלאך המת ועלה וניער באילנות. יצא דוד לראות, היה עולה במדרגה. נשברת המדרגה תחתיו ויצאה נשמתו ומת (שבת ל). ומת דוד בעצרת שחל להיות בשבת. עלתה טהדרין להיראות פנים לשלהמה. אמר להם : ככלות מותר להעביר המת מקום למקום ? אמרו לו : סכימים ומידחים את המת ובלבד שלא יזוז אבר.

היה דוד המלך מוטל בחמה. מה עשה שלמה בנו ? קרא לנשרים ופרש עליון אגפיים שלא תרד עליו המשמש. ויש אומרים : נטול פפיליון (אהל) ופרש עליון.

(ע"מ ילקוט שמעוני, תהילים ל'ט. ואחריהם)

הטעם שקוראים רות בעצרת — פשוט על פי מה שכחוב בתוספות (חגיגה יג, בשם הירושלמי) שדוד מת בעצרת, וכיימא לנו : הקדוש ברוך הוא ישב וממלא שנותיהם של צדיקים מיום ליום (קידושין ל"ח) וכיון שמת בעצרת, נולד גם כן בעצרת ועicker ספר רות (בכור שור, בפירושו על בבא בתרא) ליחס את דוד.

נֶר שְׁעֹוָה

ונוהגים להתאסף בבתי הכנסת ומדרשות ביום ב' של שבועות. שהוא יום פטירתו של דוד המלך ע"ה, ולהשלים את כל ספר תהילים. ונוהגו להדליק לזכרו נר נשמה של שעווה, בערב יום ב' של שבועות שחל להיות בשבת.

מַה וְחַמִּישִׁים נֶרֶות

הסתכו להדליק בשעת אמרת תהילים ביום ב' שבועות מאה וחמשים נרות [כמנין קין מומר תהילים] ואם יהיה يوم ב' של שבועות שבת או החיוב להדליק נרות של שעווה מבעוד יום [בערב שבת], כפי אשר יהיה או בכוח הגבאים.

(משמעות חbara תהילים וקייק גומבחן, פוליך)

עַל קְבָרִי הַמְלָכִים שֵׁל בֵּית דָוד

הספרדים ישבו ירושלים ילו כבדת להתפלל על קברי מלכי בית דוד בציון ולטהרתו (ר' בסיוון) ילו להשתטח על קבר שמעון הצדיק ועל שאר קברי

הצדיקים אשר בסביבותיו. ואחינו האשכנזים ילו'ו ביום הוה להשתתת על קברי מלכי בית-ידוד.
 (לוח ארכ'ישראל, לונצ, מס'ב)
 ויום השבועות יומם ביקרו הוא לבני עירנו. כי ביום הוה ולמהרתו ילו'ו אל קברי
 מלכי בית דוד על הר ציון לשופך שיחם בחדר אשר לפני מקום הקברים. כי אל מקום
 קברי מלכינו אנו לא יתנונו המושלים בעלי המלום לבוא.
 (דוד ילין, ירושלים לפני 40 שנה, היא שנות תרנ"ו)

דוד מלך ישראל חי וקיים!

(מתוך ספר מלכים מזויר, כתבייד משנת 1476 בבודפשט)

ג. בורלא

על קבר דוד בחג השבעות

המו דרכי ציון מארם. יהידים, חבורות, גברים ונשים — הלו הולכים והללו
 שבים — יעברו בסך ברכבות העולמים אל "שער ציון". אל קבר דוד המלך ביום שבועות
 אחר חצות היום.
 שפעת צבעים וגוננים למלבושים השונים. יrokeim כירק העשב, או תכלים ממשי

חכלת. יתרדרו שלו, גליםות קטיפה והיטל של יהודי פולין ורוסיה. העוטרים על ראשם כובעי שיער רך וטוב מונבות שועל וזאב. ברק הקמה הבשלה הצהובה לשמלות נערות תימן שופות-הפנינים ודקות הגו. פה ושם תחנותסנה כנפות צעיף אדום משני, או זורוד בעין הורד החוי, מעל כתפות בנות טוניסיה ואלגיר. ומתחנים-מתוחנים צעדו גברים בוכרים עטויים מדימיש מבריקים, ונשיהם, בריאותبشر, אחריהם עמוסות שמחות פסים וציריים עם עתרת גוננים למכביר.

צוהלים פני ההולכים מחדות-חג ואור-קדש. בלבד ההמון החוגג יהמו ירחשו רגשות גאון וניל: איש איש מלאה הצללים במעלה הר-ציוון יראה עצמו כחוותר רב-יחס מגוע בית מלוכה, השם פעמיו לעת זאת אל ארמונו המלכות לחוזות בתפארת אבותיו מלכי ארץ. עם הגלות לעיני ההולכים השער הגדול — שער ציון — אשר בחומה מנגב, יתיצבו רבים תחתיהם, ירימו ראש ויביטו. דומם יעדמו כאחורי יראת-הוּא ושיקפו, כמו נפתח לעיניהם פתח רחב לחוזות בתעלומות ימי קדם, וכמו נגולים עתה לפניהם נתיבות נתיבות דורות עברו ומשלות-זמנן עתיקות. תפארת קדומים תנחת שפי על אבני המזוזות הגבוהות אשר ל„שער ציון“ ועל המשקוף הרם. וכמו שבת ונגלהה באבני הכבירות, הדומות, אותה הרומיות האבודה מאו והוד-מלךים כמו יריחוף בלאט בחלל פתחו של שער-ציוון. אכן דורך תדרוך רגלה לעת זאת במקום עברו יום דוד מלך ישראל ושלמה המלך ובניהם בן יהוידע וגנן הנביא — אשר עין ראתה זאת!

בין הנוראים לעבר קברי המלכים יודוון יודוון בלאט שני אנשים מעולי סלוניקי, הדוד ישראאל אלשיך, בכן שניים, ובנו חנניה, בן שלושים ומעלה. על ידם צוועדות הנשים, החמות וכלהה. —

הגייה החבורה הקטנה אל משכנן הקברות. במדרגות התלולות, הצרות, המובילות אל חדרי הקברים, נדחקו ונדחפו ארבעעתם בין המצחופפים הרבים, עד נעתקו בחזקת היד יירדו מתונות לחדר הגדול אשר מעל לקברים.

משצעדו בפתח החדר היו כאחוזות סחרחות-ראש ולא ידעו נפשם. לנם פעם מיראתי-קדש ועיניהם תרו כה וכיה באפלולית השורה על כל. דרך אשנב, גדור שבנה עבה, הגיע אור ורפה ואפק את העמודים המעטים ואת קשתותיהם ממעל ואת שירות עשרות האנשים, השופכים שיחם בפינות החדר פה ושם. בלאט צעדו הארבעה צעדים קלים, רופפים, כחרדים על כל מדרך כפיגלים. דומם נשאו עיניהם סביבם לבלי חיל הקודש בדבר שפתה.

או יעדמו ליד שכת-ברול — כאשר הורה להם אחד ממונה על הקהיל — וקראו מזמרי תהילים. לפתע נשמע קול שליח-צבור, האומר קדיש לתפילה מנהת הביטו זאב והבן איש אל פני רעהו ונראה להם כמו יורדה שפעת קודש על ראשם.

כתום התפילה התחליו המבקרים מקיפים את פינות החדר ולוחשים מזמרי תהילים. האב והבן נמשכים בין הקהיל כמו צעדו ברגלים, כי אם נישאו בכוח לא להם — עד נמצאו יחד עם נשיהם בין ההמוניים היוצאים נדחפים ונדחקים. כמו בעת כניסה נעתקו עתה בחזקת היד מבין הקהיל — והוצאו תוצאה

בחוץ ואירה המשמש באור שבעתיים, כמו צהלו פניה ל夸רת ההמון החונגן. — לצד הדרן מימין, בשדה פרוץ-גדר ובו עצי-זית רבים, ישבו מספר אנשים ונשים, חברותות חברותות לפוש.

נכנסה החברות הקטנה אף היא וישענו למנוחות תחת עצי-זית אחד. מעבר השדה מימין נמשכה חלקת השדה במורדי-ההר משופע אל גגיא השוכם אשר בקרבת ג'יחון, לעיני היושבים נשקפו סביבות ירושלים ממרוח-ידרום. למטה שכון כפר-השלוח על בתיו הקטנים, הנערמים זה על זה כמבנים גדולות, מונחות ציבוריים-ציבוריים, ושני החלונות הצרים-הקטנים אשר ביכול כל בית ייראו מרוחק כעיניהם אפלות, טענות מסטורין, והן משקיפות תוהות כל הימים על פני ירושלים רבת-הדורות, הנשאת על מromo הרה-המורית, ממול היושבים נגלת קצה גרא-הויתם. מדרום, הרחק הרחק, ייראו הררי גלעד ומואב כארדת ענקים שkopפה, כחללה, מונחת על קיפוליה, קמטיה ובליטותיה הרביים, והיא כחופה על סטראיס-וד רבי-עלילה מיימי קדם ועד היום... ("עלילות עכבה")

ש. י. עגנון

פעם אחת בשנה בחג השבועות

מקום אחד יש בירושלים שאני הולך לשם פעם אחת בשנה בחג השבועות והוא קברו של דוד המלך, לפי שודד המלך חביב עלי מכל היהודים שבعالם. מלך אדיר שהיה טרוד כל הימים במלחמות עם גלית הפלשתים ועם שאר כל הרשעים, ואף היהודים, להבדיל בודאי היו מטרידים אותו הרבה, אף על פי כן היה לו זמן לנגן בכינור ולעשות מזמורים בשבייל כל העלבויים והנדכאים — מלך זה היה לא אהוב אותו. ובכן נהוג אני כל שנה בחג השבועות לבוקר לילך על קברו. וכשהאני הולך אצל דוד אני טועם כלום ואספלו לא טיפה של קאקו, כדי שלא אתגאה על העניים והאבונים שעומדים כל הלילה ואומרם תיקון. ואני לובש את כתונתי הנאה סרוגת פסים אדומים שלבשתי ביום חתונתי וכן את בגדי הטוביים כמו שרatoi לאדם שעהך אצל המלך.

(מתוך "חטול שלשים")

ישראל בן יוסף בנימין (בנימין השני)

חג השבועות באלקוש

על קבר נחום האלקושי

העיר אלקוש עומדת בכנען-ארץ לא זרוועה ולא יגורו בה רק ארמנים בלבד. ולפי ההשערה עומדת על תלה מיימי עולם ושנים קדמוניות. הבתים העמידים נבדלים זה מזה, יתראו כמגדלי מבקרים, המתנסחים לרגלי החרטים. הלאתי לשם בלויות איזו מאחינו בני ישראל ואחדיים מהcordim לראות בעניין איך יחוגו שם את חג הימים אצל קבר נחום

הנבייא. סמוך לאחד ההרים נמצאת חצר גודלה, רחבה ידים. ובתוכה עומד בית גודל מאד, המכיל בתוכו אלפי אנשים. שני שערים פתוחים לבית הזה, המתוון לבית-התפילה ליהודים. ומזרע הוא לראות בית תפילה ללא עדות-עם. באמצע היכל הנזוב הזה עומדת, בחורן מקום מוקף גדר, במת-mittim מכוסה באדרת שורה בחוטי-זהב ויקריה מאד, ועל כל כבוד חופה קורת-ערך סוככת מלמעלה. המקום הזה הוא כבר נחום האלקשי. היהודים מן הערים מוסול, ארואל, ארబיל וקירקוק, ואלה היושבים בהררי קוּרדייסטאן וממלמות הרוחקים מהלך שמונה ימים מסביב. יקצזו ויבאו פעם אחד בשנה שמונה ימים לפני חג השבעות וחוגנו שם ארבעה עשר יום. הארמנים התושבים יתנו להם את בתיהם לשבת וישבו בעצםם בחצרות עד עבור ימי התגן. עצמי היתי שם כל ימי החג ובעני ראייתו את כל הנעשה. הנוסעים מבאים אתם את ספרי-התורה שלהם ומניחים אותם בארון-הקדוש אשר בהיכל, ולאחר כך נכנסות הנשים לחדר נחום האלקשי, ואו תחל העבודה, זו תפילה. בראשונה יקראו דברי ספר חזון נחום האלקשי בכחבייד ישן נושא המונח על הבימה, ואחריו כן מקיפים שבע פעמים את ארון-הקדוש ומזכירים שירות ותשבחות כל משך עת הקפות. אחרי הקפה השביעית ישירו שיר נשגב לכבוד הנבייא, המתהיל "שישו ושמחו בשמחת נחום הנבייא", וכל חrhoו מתחילה באותיות שם הנבייא על-פי סדר האלפא-ביתא. או תבאה הנשים, שאינן מבינות את לשון הקדש, ותחלפלו את התפילות המתרגםות בשבילן ללשון ערבית או כורדיות, וב科尔 רינה וצלהה תסובבנה את הבימה במחולות מחנים. כל זה געשה בגיל וחודה, שנמשכת לערך שעה אחת.

בצחוזה חרבות לקרהת מתן תורה

בלילה הראשון לחג השבעות מתאספים כולם לבית-התפילה, אשר יairo בו לערך אלף מנורות, ובאים אל חדר הנבייא, ואו תחל העבודה היודעים לקרות מתפללים תפילים, והאתרים שומעים בתגות-לב וכאשר תכלת העבודה ישבו כולם אל בית-התפילה ושם ישיבו לבם באוכל-נפש, וביחוד ישטו כפת. בעלות השחר מתפללים תפילה שחרית, ואחרי כן ישימו האנשים לדרכם פעמיהם, וספר התורה הולך לפניהם, חמושים בכלים קרב, רוביים גודלים וקטנים על כתפותיהם וחרבות בידיהם. הם הולכים אל אחד ההרים הסמוכים, לזכור נתינת התורה ביום ההוא על הר סיני, ולקרות על ההר בספר-התורה ולהתפלל שם תפילת מוסף. מן ההר ירדו גם כן מזווינים בклиינשק, כאשר יעתיקו בני הקהיל הגודל את כפות רגליהם, יתחלו להלחם מלוחמת-תנופה למראית-עין. לccoli ענות הלוחמים המקששים בכלים נשחים ללא סדרים, תיבקע הארץ. וכל המלחמה הגדול הזה יפליא את עין הרואה ויתפוש אותו בלבו עמוק. מראה המלחמה הזאת היא כדמות המלחמה אשר תהיה לפני דעתם ביוםות המשיח בין בני ישראל ובין הגויים, אשר לא יתנו להם לлечת לארץ הקדשה לכונן שם כסא-מלוכה לא ימות לעולם. הנשים, שנשארו בעיר, תצאנא בתופים ובמחלות לקדם את פני בעלייה השבטים מן ההר, ואו ישבו כולם יחד העירה ב科尔 המון חוגג. גם בעלי דת אחרת יתערבו בשחתת הימים הדוגא, בהיות להם מוצא לכփ לרגלי זאורחים רבים

אילו מנהנים בלי תפונה מקור זר נבעו, וモצאים במנגוי העربים. נסתיי לדבר על המנהנים הוריהם אלachi שם. המכבדים מעד את אחיהם העברים הבאים מאירופה ושומעים לעצתם. אך הם השיבו כי מנהני אבותיהם בידיהם מימים קדומים ולא ישlicos אחרים גום עד בית המשיח.

שמחת החג

שובם לבית-התפילה נמשך עד חצי היום, כי פעמים רבות יעדטו על אם הדרך ויחדשו את משחחים במלחמות-תנופה. בכואם אל בית-התפילה ישיבו את ספר-התורה אל ההיכל וישנו עוד הפעם את הקפות סביב הבימה שעל קבר הנביא. אז ילק כל איש העירה להנשע מעמל היום. לזמן הנכון יתפללו תפילה מנהה בבית-הכנסת. ואחריו בן ילכו כולם מוחזח לעיר אל מקום ידוע להתענג ולשמחה בשמחת החג. שם יצהלו האנשים ויטיבו את לבם בין, והנשים תצאננה במחולות לקול מנעמי הזמרה מעם הארמנים. האנשים העשירים פותחים או את ידם הנדריבה לתה מכפסם לכל הנדרש לפאר ולהדר את בית-התפילה והיכל הנביא וכדומה. ובעת ירד היום ויבא הלילה ימהרו כולם אל בית-הכנסת להתפלל ערבית וילכו איש לבתו לשלו. במקום זהו יאמינו בניטים ונפלאות יתר על המדה. האזרחים יבאו את חוליהם אתם ויסגורו בלילה בחדר נחום הנביא, ואם יש להם אומץ-ירוח לבלי חת כל הלילה, או יאמינו כי רפואתם קרובה לבוא. חולים, אשר רוחם יחה המשאות שוא ומדוחים, עוד יחזק חליהם למורה גדול אשר יאחות מפחד בלילה. כי לפי דבריהם, בהגען חי הלילה יתעורר רعش גדול על הבימה העומדת בחדר הנביא, ואחריו הרעש תתראה תבנית גדולה ומוראה מתחת לבימה וקול כאוב הארץ מתחת ישם עאלמר: מה לך מה יחפוץ לך? אם ירהייב החולה עוז לענות לקול הקרייה הווע, תעלת ארוכתו בזה הרגע, ואם אימה הבעתני או יאבד לנצח. וכל איש בריא מזוהר על נפשו לבלי ישאר במקום זהו בחצי הלילה. —

במשך ימי החג תינטו משרות ההשגה על בית-הכנסת בידי איש עברי ועל פיו יצאו ויבאו כל העניים הנדרשים לו. ובימי השנה כולה ינתנו המפתחות בידי איש מהודרת היושבת אצל המקום הזה. ועליה להעלות נר תמיד במונרה הקדומה. התלויות על קבר איש האלים, והוא גם היא אשר תפתח את הבית לאזרחים הבאים להתפלל על הקבר ותוליכם שם. המשגיח הכלול על המקום הוא כבוד הרבה רבி משה צלום מעיר מוסול. (מסעי ירושלים)

על קברים צדיקים

על קבר יחזקאל הנביא בחג השבעות

על קברו של יחזקאל הנביא הנמצא לפני המסורת*. בעיר קאבר-קפל על יד בבל שבעל-ידו נבנה בית הכנסת גדול שמננו מבוא לקבר, יבואו להתפלל גם יהודים גם ערבים

* עין "סדר הזרות", פרק יחזקאל

המאmins לקלת חרותות למחלות קשות ובחלתי נרפאות. בכל יום שני, אחרי חצות היום, יבואו החכמים והלומדים להחליף בזומרות ותפילות את האדרות המכוסות את הבימה שעל הקבר באחרות.

לעת חג השבעות יבואו כמה יהודים צדיקים מעיריות בגדי נבצרה, מפרט ועד גברים ונשים עשירים וענינים לחוג את החג בעיר קאבר-קפי. בערב יום א' של החג לפניות בוקר, תמכר בדים מרובים הוכות להחליף את האדרות היישנות לחדשות. אחורי זה מחליפים את הציפורים התלויות על קירות בית הכנסת באחרים. גם הנשים תבנהו או אל בית הכנסת לשמען את הזומרות המשוררת בשעת חליפת האדרות.
(מתוך "פסעי ישראלי" לניל)

בת קולו של רבי שמואון בר יוחאי בשבועות והיום [עיטם] היא חרבה ואין בה כל תושבים זולתי אליה יהודים עניים השומרים בבית הכנסת היישן, אחד משבעת בתיה הכנסת העתיקות הקיימות עדין בארץ-ישראל ומיחסים לרבי שמואון בר יוחאי ז"ל.
אחד השומרים ההם ספר לי שבכל שנה בחג השבעות, זמן מתן תורהנו, שומעים שם בתיקול יצאת מארון הקודש ואומרת: בני ישראל למדו את התורה הזאת ובוכות זאת יחנכם האל והשיב אתכם אל משפטיכם וחירוטכם, כי כל צורתייכם באו עליכם רק בעבור אשר הוניחו אבותיכם את לימוד התורה.
הקול הוא קול רבי שמואון בר יוחאי, הבא מדי שנה בשנהبعث היה לאב בית כנסתו.
(מספרות ר' יצחק חילו, פרק א' "מירושלים לערד")

על קבר הווען בן בארי
ومחרת חג השבעות, מדי שנה בשנה, הולכים הרבניים על קברו (של הווען בן בארי) וმתפללים שם כפי מנהגם.
(הקראי שמואל יעםשל, מסע מארץ קרים לארכ'ישראל, פרק י', 1641–1642)

על מערת שמואל הנביה
...וכאשר באננו הוציאו לנו הוקנות היישבות בלשכת בית הכנסת מיידבש ורימונים ושקדים וענבים. וספרו לנו כי הוקנות ההן תלכנתן מדי שנה בשנה קרוב לחג השבעות ברגליהן ותשובנה כן בלי כל רכיבה, לאחר שתשבנה שם לילה אחד או שני לילות.
(פייט הקראי משה ירושלמי, מסע לארכ'ישראל, פרק ב')
וביום אסרו-חג של שבועות שבו אחינו הספדים המה ונשיהם לבקר את שדה קבר שמואון הצדיק כמנהגם שנה ו שנה, ויחגו שם בחג ל"ג בעומר בשעתו, אך מספר המבקרים את המקום איננו רב מאל, כי אחינו האשכנזים יסתפקו ביום אחד בשנתה.
ובכלתנו בימי חגנו לשוה, ונראה על אם הדרך את הכהניות השבות משדות עבר הירדן אל ביתנו, וחמוריהן לפניהן טעונים משא בר, ענינו ואמרנו: הלא זאת היא רות

מודעתנו אשר זכרה בא כיום לפניו בכתבי תפלתנו! כי מנהג הלקט נהוג בין העربים עד היום הזה, וקרווא לו גם המה „לקט“. ובככר הירדן רבו שדות מזרע התבואה, וירדו הכפריות בעת הקציר שמה ולקטו בשדה מאחרי הקוצרים ואיש לא יכלמן, ושבו אל כפרן כבדות בחטים ובשעורים.

(יוז'ין לילן, ירושלים לפני 40 שנה, היא שנת תרנ"ז).

א' יש תשב'

ויזכר אליו נ"ב פעמים, כמוין השם, ואחר כל עשר פעמים יאמר זה:
איש תשבי צל שמו נקרא. פצליינו צל ידו בתוכה. פשמיינו פפיו בשורה
טובת. בקנעה תוציאנו באפלה לאורה. ומתקני בכתרא תורה ואורה.
 (asmorah ha-boker la-chabotot "Me'iri Shor", סדר יום שבועות, מנוטבה 1624)

הסתלקות הבעש"ט

אכתוב קצת מפרטתו של הבעל שם-טוב, שהיתה הסטלוקות ביום א' של שבועות. בليل שבועות נאספו אנשי סגולתו ליעור כל הלילה, כתיקון הארץ זל. ואמר לפניויהם הבעל שם-טוב דברי תורה על עניין הסדר ועניין מתן תורה. בבוקר שלח לאנשי סגולתו שיתאספו כולם ו齊יה שיתעסקו בקבורתו ולימד אותם על גופו כדי שיבינו על החולמים. ו齊יה שיכנסו מנין להתפלל עמו. ו齊יה שיתנו לו הסידור ואמר: אשוחח עוד מעט עם השם יתברך.

ואחר-כך באו כל אנשי העיר לקבל פניו ביום-טוב ואמר לפניויהם דברי תורה. ואחר-כך בעת הסעודה ציה למשרת שיתן דבש בצלחת גודלה, ונתן בקטנה. אמר [הבעש"ט]: אין שלטון ביום המתה, אפילו הנבאי אינו מצית לי.

(על פי שבתי הבעש"ט, הוז' ש. א. הורוויץ)

אבייגדור המאירי

שני שרבים

רבות חומות-אש בין אדים לאדים.	קאור שפיש-פוניח תקוות שפי צינים.
רפוא נזונות-קנות וחרבן פולמות	שפי צוני קאמ. שקספאו בחרפן
ונגרות-ידי-נור: נקי נקי דם —	ומבקשות אלazar כל מקום וכל זמן. —
אנ שני שרכי קאור נגעו זה בזות	ומבואר כל-א-מץ-רבב חזרות שפי צינים.
בפני צינים אלה איש לא נצמוד —	שפי צוני נגן באור צשש, עוזם.
אללה צל נר סיני ובחור, חונהו —	שאין ראות פאום זולתי קאמ. —

חולקת הש"ס בחג השבעות

דף מתוך פינקס חבורה-ש"ס, מדזיבח

כל שנה ו שנה בחג השבעות יחלקו את הש"ס לכל אחר מהחבורה וכי שלו
יגמור msecת שלו — רשות ביד הגבי ליתן לו הפעלה מהחברה.

(מתוך תקנות חברה ש"ס, מדזיבוז, עיר מושב הצע"ט)

בְּמַרְלָדֶת הַבָּבִרְתָּה

דוד שמעוני

בְּלֵב יִם

— — — זכרו השופטים לפתח את טרנסצendent בפִּיכָּר
שפה בְּבִית הַמּוֹלֶךְ: אֲנָפִים יְרָקִים קְפָשִׁיטִים
קְתִילִי הַבִּית, וְנוֹרָף רִים הַקָּהָנוּת וְבִיסָּה
עֲגֹזָת הַקְּלָב הַמְתוּקָות, זְבִי אָם נְאָסִים אַחֲבוֹת
אָסּוֹן לְכֻבּוֹד הַשְׁבָעוֹת... וְאֶקְאָה קְטַבּוֹן קְסָלִסִּי.
נְגִין פְּקָדוֹפִים סְפּוּגִינִים, הַתוֹבָה וְגַעַת הַאֲחָרָה,
אוֹבֵר אַקְרָמוֹת בְּחַרְנוֹה... וְאָנָחָה לְאָפָר וְאָקָרָה:
צָר, כִּי נָקָם שָׂעֵם בְּשָׂעֵה, בְּלִילָה שֶׁל תְּשָׂהָר בְּאָבָּה.
שָׂרֵני שְׂפִים נְקַפְּחִים... אַלְקָלִי לִי נְקַתְּחוּ שְׂתָה —
נְקַש בְּקָשָׁתי בְּקָאָת לְהִיּוֹת רְגֵעָ שְׂנִית לִילָּה...
וְלֹר עַוד אַזְפֵּר תְּגִילָה, אֲשֶׁר שָׂעֵם אָת לְבִי, הַקְּסָן
אָת בְּבִי מְשָׁה בְּבִית הַפְּלָמָנוֹ נִיאָזוֹן
הַרְלִיק פְּגָרוֹת נְגָדוֹלִים בְּקֹזְבִּי הַפְּגָנוֹדוֹן.
זָה «פְּגָנוֹדוֹן» הַפְּלָאי, הַפְּלָוי פְּסָמָת לְאָקוֹרָה
שְׂשִׂיוֹ פְּזַח וְקָאָד שְׂטִיק וְלוֹט קְבָד כָּל כָּבָתָה,
נָקְבָּוֹא שְׂרֵב שְׂגָעָות, וְהַסְּרֵר שְׂאָלִי הַפְּצָצָה.
שִׁים כְּבִי מְשָׁה בְּקֹזְבִּי אָת בְּרוֹתִ-הַגְּשָׁקָה שְׂגָרְבוֹ
בְּנֵי שְׁעָנָרָה לְנוֹכָר שְׂטִינָתוֹ שֶׁל דָוד הַפְּלָלָן...
נְרָקָה לִי אָת, כִּי לֹא רְאָתָה צִוְּן גְּנוּחות קָאָלָה,
אוֹלֵי הַתְּסִירָות גַּם יִכְלֶן בְּקָאָת הַנִּקְבָּים...

(ספר האידilioת, מתוך "בורר")

ר' שמעון ביר צמח דוראן

עדין עולמים לרגל משאר ארצות

עדין נשאר מהנים שהיו בירושלים, שלא אמר אדם לחבירו "צר לי המקום". כי
בתה הכנסת שבירושלים צרים לאנשי המקום כל השנה ומתרמלאים מפה אל פת ובשבועות,
עת התקבץ החוגנים יותר משלוש מאות איש, שעדיין עולמים לרגל ממצרים ומשאר ארצות
כלם נוכנים לשם ווישבים רוחמים. שעדיין ירושלים בקדושתה עצומה, והה סימן לנואלה
שלישית (חסכין, חלק ב סימן דיא)

דוד ילין

עלוי רגל לירושלים בשנת תרנ"ז

קטן באחיו הוא חג השבועות, ובעינינו אנו החוגנים אותו רק יומם אחד יקפטן עוד יותר, וכמעט שלא נרגיש כלל בבואו ובצאתו, לו לא נמצא בו דבר מיוחד המציין אותו בעירנו, והוא דבר האורחים הבאים אליו ביום ההוא. והפעם נוכל לומר בשם מה כי אכן אורחינו הנה, אחינו עצמנו ובשרנו הבאים מן הערים והארצות הקרובות אלינו לשם "עליה לרגל".

ושנתנו זאת מצוינה מבין רעותיה ברוב מספר הבאים. מן בני ארם צובא והגליל מצפון, ועד בני מצרים מנגד, ודבר בוואם מרגש בעירנו. במלון "קמיניץ" המפואר אשר מחוץ לעיר פגש נפש את אחינו בני מצרים העשירים, בני סבר הפנים היפות, אשר עלו מרוב טובה המה ונשיהם וכל בני ביתם כחמים נפש לקים מצות "ושמחת בחגך" על אדמת הקודש; וברחוב היהודים אשר בתחום העיר ראה נראת את בני ארם צובא הדרלים, כחמהה ושביעים בחורים גבורי כח אשר נשאו כל יד عمل ותלאה. ורבים מהם עלו פשוט ברגל לבוא לミירון ליום הילולא" הוא יום ליג' בעמר, ושם ירושלהם ליום חגנו זה, ולבד אחינו הספרדים אלה העולים נפשם בפעם ירושלהם, אם מעט ואם הרבה, באו השנה הזאת גם כמאה נפש מבני אחינו האשכנזים מצפת ומטרליה; ועירנו רואה מעין שמחה בימי קדם.

מן הג צפת

מנาง צפת לקראו בבית הכנסת של הארי"ל בחג השבועות בספר התורה המוחש להר"י אבוחב וכל הנמצאים בבית הכנסת יעלו לתורה.
(לוח ארץ-ישראל, לונץ, חרס"ב, חודש סיון)

אברהם מאפו

שבועות בטבריה

וליל התקדש חג השבועות בא, ואני והימן הلقנו אל אחד בתיה הפללה, אשר פארוהו בכל נטעי נאמנים לכבוד החג הזה. ושתיילי החמדה הרהיבוני ויעוררוני לשאול את הימן: "מדוע נגרשו נטעי נאמנים ושתיילי החמדה מכל AHLI יעקב בארץינו בחג הנחמד הזה? — שאלות אלה וכائلת אם תשאלני — ענה הימן — אשאלך גם אני: מדוע פתאים טרם יחלון לאהבה פטי? ואולם זה דרכם בסל למו להסידר כל פאר וכל הדר מישראל, ומטעם סר טעם לא יתנו לפאר בית אליהם ומושבות בני ישראל בשתיילי חמדה בחג השבועות, כמו כל יפה ונחמד, כל תפארת ונעימות נגרשו מהסתפק בנחלת יעקב, אשר כסוה אוילים במעטה כהה ויפרשו עליה מכסה שחור בעורב ויקחו ממנה הדרה. מי פטי יסור הנה

לחשוב, כי בזאת חפץ ה' ? הלא המשורר הקדוש אמר : השתחוו לה' בהדרת קודש, — להגיד לאדם, כי אל נادر בקדוש רוצח בהדרת קודש וחפץ הוא לפחות משכנותיו, כי ההוד וההדר אשר לפניו יערו ויעוררו את רוח האדם, וכל עצמותיו תאמרנה : מה ידידות משכנתהיך, ה' צבאות, ובהיכלך כולם אומר כבוד !

כן דבר אליו הימן. ומה התנווד לבני בקרבי, בוכרי את הימים, אשר הלכנו יחד להתפלל אל אוהל יעקב אשר ברחוב משכנותינו. האוהל ההוא היה כאוהל קדר ויהי מרבי, לצאן אדם, הסרוחים על רבעם ומעליהם צחנה באף השומרים לבוקר, הבאים להתפלל לה', ויבלוואת הקודש. הלא עוזך זכר את האוהל ההוא, אשר קירוטיו מחוץ קדרו, רטבו מחייב מתני איש ולמטה. לשוא כתבו שם או חרםabis בישראל על כל מחללי קודש ומלקרים קיר : לא לעזר ולא להוציאיל, הבית ההוא היה נטוש ועוזב לעותדי אדם, המתקדים בו ; שם אכל, שם שחקו וידברו طفل ושם רפדו יצועם להרפה עם. כן העם הזה שם : על כן לא ירומים הקודש המחלל את הלב אל מרום ונשגב. לא כן חייתי במסעי, בעברי בעיר אשכנז : עם ראיתי רבים וכן שלמים הדורים בלבדושים קצר המדה, ולכם חרד מאד על כבוד בני ישראל ועל דתם ואמונהתם. אמנם, לא יבקשו אלה באמונות השבונות רבים, כי אם השבון אחד להם : יראו אליהם וטור מרע. ובמדה הזאת ימודו פעולות בני אדם : הטבותה הן אם רעות, ולפיהן יתנו לפועליהן צדק. שם ראייתי בית אליהם, הבוני כמו רמים, מקודש מעט ; חצר גדול ורחב ידים יקיפה, סביבותיו עצים רמי הקומה, אשר יום ישיתו כליל אלם. והמאורות אשר בבית אליהם הזורו بعد החלונות, שלחו קרניות אל ענפי העצים הרעננים להרונין לב.ומי יملל כל ההוד וההדר, הנתן לבית פנימה !

אך כל המראות ההם ביקרותיהם לא יערכו אל בית אלהים אשר בטבריה, אשר כבוד הלבנון נתן לו, הדר החרמוניים וכל מהמוני ימי הקדם. ורוח חזן לבשהอาทית ותרומות לפני כל מראה עיני רוםשמי שם. באתי אל מעון הקודש, והנה שורות נטען נאמנים, אשר שת עלייהם האביב חממת שעשוין, ציצים ופרחים גותני ריח ומונרות מעולפות בסנווצות הספרים, וכל העודה כולה היתה בענייני עדת קדושים בימי קדם. ראייתי את המראות האלה ואקרה בשיריו דוד : שתולים בבית ה', בחצרות אלהינו יפריחו ! קראי הדברים בהדרת קודש, ונפשי נמוגה.

כאשר כלינו להתפלל שבנו הביתה, ואלימליך קרא מקרא קודש, ויקדש היום, ונרחץ כפינו ונשב לאכול, והנה ספרה שמה על השולחן מטעמים, מאכלוי הלב, אשר הסכינו בני ישראל לאכול בתה הוה. ואנכי בהליך נפשי דמיתי, כי פה ביתי והישובים עמי סביב לשולחני הם קרויא. הימן כארוח ואלימליך — הלא אין קרוב לי כמוני. בהיותי תפוש בקסם מחשבותי, לא אכלתי רק מעט מן המטעמים, אשר שמה ידידות נפשי לפנינו, כי נפשי לא היה רעבה כי אם שוקקה. וספרה אליו השגיחה, אליו התבוננה לרגעים, כמו בתוכחות על עז מנעי מאכול מן המטעמים, אשר עשתה בתוכנות כפיה. גם אלימליך התעורר ויאמר : «אשר אחזה לי אנכי, לא אכלת, אדוני הצעיר, מאומה »

— הן נפשי רואה — עניתה .

— הבה ונברך — ענה אלימליך, בקחו את כוס הברכה בידו. ונברך יהדו ונקיים

ממקומנו. אל מלך הלק לבית התפללה לקרוא שם את המקרא, הנוסד לבני ישראל בלילה חג השבעות, ואני הימן באנו אל חדרנו ומשם אל הכרם. שם ישבנו על יצוע דשא. רוח צח שפירים נשאה לנו ריח מר דדור וכל ראשיהם מראש אמנה ומהררי שניר וחרמן. עצי החמדה הניעו ראשם בנעימות, כמו ישאו ברכה לדודה הנדיבת, המביאה למושפע טל. אין מפריע שקט הלילה בקהל שאון, גלי ים כנרת הימים בהמולה חרישית, וקול הזמיר, הנוטן זמירות בלילא, יצלצל בצלצלי מנגינותיו, והד הרים, יערם וסלעים עונה בהוד קולו. לשוא ארדוף אמרים לתאר לך בשדר את החזון הנשגב, ורוחי מרחתת בעת ההיא על תהום כל שכיות החמדת המשחכות לפני, ועל זכרונות קדם. שפע מחשבות נשגבות ונעימות, אשר התהפכו עלי בעצמת כשפיהם להתיכני כהתוך זהב בכור ולבראותי בריאה חדשה, רוחי מלאה מאלה ואנחותי פרצות ייצאו מלבי.

(עמ' צבעי, חלק ב', י'ק)

מנשה מני

חג הקציר בחברון

אוירת חג השבעות מוגשת לא רק בבית על ידי התוכנה שמצוורות הנשים לכבוד החג, אלא גם בשדה. כי הימים — ימי קציר החיטים המת. הקמה עומדת זקופה מבשילה ומציבה ומחקה אף היא לקציר.

אמדי הקציר חכרו להם מראשית החורף בעת החריש והזרעה שדות חיטה, על מנת לורוע בהם חיטה לאפית המזות לחג הפסק הבא עליינו לטובה. שמרו על השדה בעל רכושם, גדרו אותו, התפללו לנשימים בעתם בכוננה יתרה, כדי לזכות ביבול טוב ויפה. לא נכנסו אל תוך גבולו עם שيري אוכל, בדקו בכיסיהם של הנערים מבני המשפחה בצתהם לטיל לשדה לראות בפריחתן וצמיחתן של השבלים וחכו בכלין עינים לימים שיוכלו לגשת לאסופה התבואה.

ימי הקציר הם ימי העומר. עם שחר השכימו קום בעלי "האהוזות"odialה ועיניהם אל הרים, כשהשפעת שחר בפיים, מסתכלים ברקיע ובחפאותו, נגשים למקשה הקרויה אשר על יד הקציר. והוא אם רבע הטל על פני השדה וערפל עטפו הרים, לא יהיה יום זה כשר לצעת לשדה לקצור את החיטה מהשש רטיבות. אולם ביום שרב ויבש שלא היה כל חשש לרטיבות היו מאספים את בני הבית ואת הקוצרים והיו יוצאים לשדה וזה היה חג הקציר.

הקוצרים טיהרו וניקו את מגילותם, בדקו את קלשוניהם וכלוגנטאותיהם המียวדים לחובות את השבלים על הגורן. מלacula זו עשו אנשי זרוע חזקים במקום דישה על ידי בהמות, מחשש טינוף בשעת עשיתן.

במרחק מה מן השדה ומן הגורן התישבו בני המשפחה ששים ושמותים לקראת הקציר, אוכלים ושותים תחת צלו של עץ העומד בודד. נער התגנב אל הגורן ויקח במשיכת צור אולות מאחד העומרים ויביאם אל המחנה. מיד הבעירו אש ויעשנו קלוי.

בשעת ה策יר נחו הקוצרים והחובטים ויסרו גם הם למחנה המשפחה לטעוד את לבם. בעל "האהזה" חזר וモהר את הקוצרים לשמור על מצוות הכתוב: "בקצרכם את קצ'יר שדכם...," את הלקט ואת השכחה ואת הפאה — — תעוזו למען העני והגר, ואלה מבטיחים ומקיים, ותוך כדי שיות על הא ועל דא ומדוברי חוץ' על ימי העומר וקצ'יר החיטים, הם מטיבים את לבם במאכלים שעקרת הבית הביאה, וגם תבלין בחומץ הכינה לקיים את הכתוב "וטבלת פתק בחומץ". ולבסות צובתם להם מן הקליז אשר הוכן להפתעתם כולם ותרבה השמחה במחנה. זכר ימים עברו חווורים לבב הטועדים. עת העלו אבותיהם ביכורי הקצ'יר לירושלים ותיאר איש קלשונו את שמחת העליה לרגל על פי אמריו חוץ' שנשתטרו בזוכרונו.

ויש טעם, אומר חכם מאיר הממונה על הקוצרים, לךו את החיטה דוקא ביוםיהם אלו שם כה רווים מסורת קדומים וככה מלאים את לבנו כיוספים לאותם הימים,ימי הקצ'יר בביתם לחם יהודת, ודוקא לא הרחק מכאן, מעבר להר הזה, הרי הוא קברו של אביהם מלכות ישראל, יש'י אבי דוד. ומה יפה דמותה של רות המואביה, שעזבה את עמה ואת אלוהיה ודבקה באלהי געמי. והקוצרים שומעים ומביטים תוך כדי לנימה אחריהם, שמא תראה לפנייהם דמות רות ויכללו לומר לה... אל תלכי ללקוט בשדה אחר... ולחתת דבריהם עמה, אשר מתחילה נושבת בין הרי חברון שלחה את אותותיה והגיעה השעה להבר ולורות את התבואה. ויאחו איש איש קלשונו בידו ותימרות אבק החלו להתחבר מהגורן, הקש נפוץ למרחוקים על כנפי הרוח והחיטה על כל משקלה נערמת על הסלע. מלאים החיים נקיים שמרטו וזכהו בידיים אמונה של בעלת הבית, עוטפים אותם בתוך שקים לבנים ונקיים לבב יגע בהם חלילה כל דבר חמץ ומוביילים אותם הביתה. וזהי החיטה השמורה משעת קצ'ירה לחג המצות.

ובחazar — נשמעים קולותיהם של תינוקות בית רבנן מכאן ומכאן כשם חווורים ומשננים עם והכם בbatis המדרש והחדרים את מגילות רות על מגניתה המיוונית, ויש ונדמה לך כאילו מלאכת השדה שאך זה גמרו אותה, חווורת ונשכת בין כתליו, כשהנץ שומע מבעד לחלון קול בוקע ומצצלל בסילולים ענוגים ונוגנים, דברי הקוצרים אל רות: "אל תלכי ללקוט בשדה אחר...", "גשי הלום ולקחת מן הלחם וטבלת פתק בחומץ, ותצבוט לה קלי..." "ותוככל ותוור..." או ברכת בועז לקוצרים: ה' עמכם...

לאטה חודרת התכוна של החג בכל בית ובבתי הכנסת. הנשים טרודות בהכנות התבשילים, תבשילי גיבנה וחלב לכל צורותיהם וגונוניהם, ואילו הגברים דואגים לקישוט הבתים בענפי ירק, בפרחים ושורניות.

עם התקרב וחג מצב רוח של רצינות חופפת על תושבי החazar. מכינים את ספרי הלימוד ולאחר תפילת המעריב בבית הכנסת מתכנסים התושבים, בחלם בבית הרוב ובחלקם חורה בבית הכנסת לסדר תיקון שבועות, מי ביחידותומי בצוותא.

קרוב לחצות מסיים את "התיקון" ומחילהם בפרק תהילים שמשלימים אותו לעילוי נשmeno של דוד המלך, עליו השлом, ליום סטירתו. ובכדי לנגרש כל תנומה מפעפיהם

מבשלות להם הנשים קפה וכיוצא בו משקאות מעוררים ומשקות את הגברים ואת הנערים לבב יעצמו עיניהם.

למהרת היום לאחר התפילה הרגילה נסב כל איש עם בני ביתו ליד שולחן ערוך בטוב טעם, וראש המשפחה מתחילה עם ילדיו לקרווא את מגילת רות בדקוקיה ובטעמיה ובהתעמה מיוחדת ומתרגם בלאדינו כל פסוק וכל מלה והנשים ישבות ונודות בראשון על גורלה המר של געמי ומסירותה של רות לחמותה. ומשימים את החג בהשראת נזימה של חג הטבע והتورה גם יחד.

למהרת, יום אסרו חג, שבוי ימא דפגרא, يوم זה מיועד לטיוילים ולעליה על קברות הקדושים. וימיים מספר לאחר החג עוד תפגוש פה ושם גדולים וקטנים אשר מתוך שיגרא מHALCALIM ופחים בלחש מפסוקי רות.

א. שלונסקי

שִׁיר הַעֲטוֹר

דרך פניה הרגה באננו,	טלא נפל בלוום היבאני,
קול קםון חוצב בלאני,	טלא נפען בפוריינו.
טל וטנא פרי הארץ --	טל וטנא פרי הארץ --
גון יגנס וולדות.	גון יגנס וולדות.

זה סלאנו זנגנווה,
זה טאננו זונענעה.
זה סלאנו, זה טאננו, —
בפוני שרגת

א

יונקתו של חג זה מוליכים אל העבר הקדום. לימי שבת ישראל על אדמותו תחת גפנו ותחת תנתו.

העם השב לציוון כרת ברית חדש עם ארצו, והגע באדמה האבות החל לעורר בו גרעיני הי רודמים של עם עובד אדמותו. נגנים רכים של הי שדה וכרם, מלאים ריח שודה וגן, הגיעו מתוך שירי השרשים הקדומים, אשר שרדו לעמנו במולדתו. רקמה חדשה עלהה על שלדי מנהגים ומסורת-עם מיימי קדם שנחנטו במסכות עתיקות, ושרבים בדורות היו שמורים בגינוי זכרונה של האומה.

אחד מראשוני הניצנים האלה להו תחיתנו הוא חג זכרון-הכורים: זכר מיימי "ארמי אובד אבי" עד "ויתן לנו את הארץ הזאת"; אותן, כי שוב "ארץ נתנה יבולה" — אחרי ימי השממה — לבניה גואליה. — חג הוא לעם השב אל אדמותו; חג לעובדי האדמה במולדת, שהחיהו לעם; וחג לבני ההתייה, ילדי ישראל במולדת, מהונני עפרות אדמותם. — השמחים על ארצם, אשר ענתה להם "את הדגן ואת התירוש ואת היצהר", וביאים לה את בכורייה, אשר מאדמת הגאולה לוקחו, ולגאותה ישובן.
(מתוך תווור של מועצת המורים למען הקה"ל)

ב

עם התחרשות חיינו בארץנו שבנו והחיינו בחג השבעות, לפי הצו הפנימי והנפשי שלנו, את "הבאת הביכורים", אשר הויתנו הגלותית על אדמות נכר השביטה מלכנו את צרכה חי. אולם חג השבעות הוא חג מתן תורתנו ובמהותו ובדמותו זו בעיקר חי החג בהכרתו ובהרגשתו של ישראל אלפיים בשנים. הייתכן שאנו בארץנו נתעלם מן התוכן הזה ונדרחנו?

אם יהיה עם לבנו נמצא בודאי בעורת אמינו ומשוררינו גם לתוכנו זה של החג ביטוי אמוני הולם.
(מתוך "דבר למחנכים", תש"ה)

מנחם אושיסקין

אתם, ילדי ישראל

אתם, ילדי ישראל, הבאתם את ראשית ביכורי פרי אדמותכם, פרי עבודתכם למוסד הללאומי העליון לאוכלת אדמות אבות. אבל היוזעים אתם שהזורה של הבאת ביכורים היום אינה אותה הזורה הנכונה שהיתה נהוגה אצל אבותינו לפני אלפיים שנה? או היי מעלים את הביכורים לא לחיפה עיר העתיד אלא לירושלים העיר הנצחית

לא להר הכרמל אלא להר המוריה. ואთ הפירוט היו מוסרים לא לkrן הקימת לישראל אלא לבית המקדש. וכך על פי כן הסכמתי לקבל מהם את הביכורים שלהם בצוורה שהבאתם אותם היום מפני טעם זה. אורה הייתה נוהגת באוותה תקופת שעמנו ח' כעט חפשי בארץנו אנו כיום אינה עוד אותה תקופת שאנו שואפים אליה. שאנו מוכאים להגיע אליה, שאנו מתגענים לה. הגאולה שלנו אינה עוד הגאולה השלמה, אלא אתחלה דגאולה. המשיח עדיין לא בא. יש רק חבל משיח. ומשום כך גם הצורה של חידוש חיינו והבאת הביכורים אינה עדיין במלואה. היא מתאימה לתקופת הזמן הזה והוא רק התחלה של הצורה העתיקה שתהיה שלמה כשהגאולה תהיה שלמה. (עם ח' הביכורים בחיפה, תרצ"ב)

דר. ב. בן-יהודה

חג זכרון הבאת הבכורים

הרעيون של הבאת בכורים לkrן הקימת ביום שביעות נולד בעמק יזרעאל ומשם הגיע לחיפה העיר, אשר ערכה, עוד לפני היה מועצת המורים, חג-ביבורים גדול של מבוגרים, במעמד רבבות מכל כנפי הארץ, בהשתפות כל משקי העמק. הדי הרעיון הגיע גם לכינוס הראשון של תנועת המורים למן הקליל ונכנסו ללבותיהם של הנאספים. אולם רק מועצת המורים ידעה למצואו לרעיון זה את המגשימים האמתיים ואת הצורה הנאותה והפכה אותו לחג, אשר לא יסוף עוד מבית-הספר בארץ לעולם.

לבטים של אנשי התנועה בעיצובה דמותה של החגיגה בכלל וחגיגת הבכורים בפרט נסף עוד מכשול קשה. אנשי "המורחוי" ראו פגם דתי בטכס זה של הבאת בכורים בזמן שאין בית-המקדש קיים והתנגדו לו. קשה היה לוותר על רגע מהנד כה יקר, אבל לא היה לתנועה כל רצון ליזור נכס חינוכי אשר יהיה פסול בעיני חברים רבים וכיشر רק לחלק מילדי ארץ-ישראל. אחרי בירורים ממושכים ובטיוע הלשכה הראשית של krן הקימת נמצאה הדרך להכשרת החגיגה לכל ילדי ישראל. לפי הפסכם עם "המורחוי" תקרא זו "חגיגת זכרון הבכורים", הטקס כולם יערך בצורת סיפור על העבר, כיצד ערכו אבותינו את חג-הబכורים בזמן שבית-המקדש היה קיים, כמו שanos מספרים בתפילת-מוסך של יום-הכפורים על "עבדות" של הכהן הגדול בבית-המקדש ובקדושים-קדושים. ובהנימ' הילדים את ביכוריهم להגשים לkrן הקימת יאמרו: "הנה הבנו מראשית פרי אדמתנו מנהה לנאותת אדמת ישראל" ולא מנתת קודש, כפי שהיא מנוסח לפני הפסכם. ועוד תキンם כלל. רבה הייתה שמחת אנשי התנועה לקראת הפסכם זה, ומיד גשו לביצוע חגיגות-bacorim במדדים רחבים בארץ.

כדי לחת מהלכים בדרך חדשה בחגיגות המונחים החליטה מועצת המורים לעורך חגיגת-bacorim מרכזית לדוגמה לשאר בתיה-הספר בארץ. חגיגה זו בוצעה כמה פעמים בשינויים קלים באיצטדיון הגדל של תל-אביב על ידי אלפי ילדים וילדות במעמד רבבות ילדים מסתכלים.

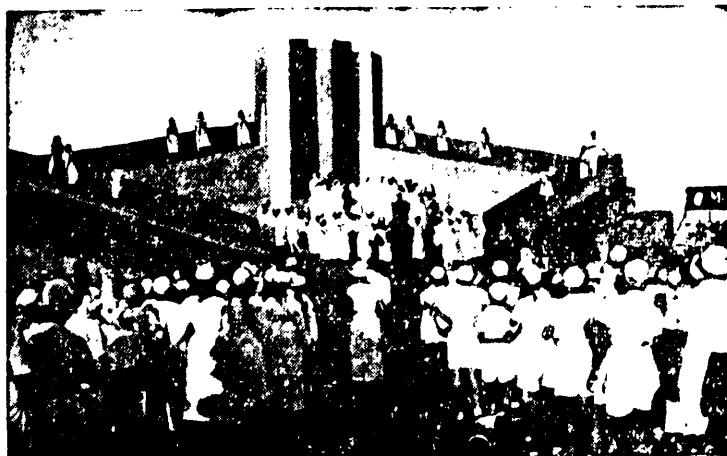
במשך השנים חלו שינויים בחכנית. אחת התוספות היפות ביותר ביותר היא — טcs

„שלוח יונת-ישראל“, הנערך לפי התכנית המצוירת לתוכנית הכללית. רגע זה הוא כיום מן היפים ביותר בטקס כולם.

ובשנים האחרונות נוסף עוד חלק חשוב: המומנט של מתן התורה. לא יתרכן כי ילדי ישראל לא יבינו אתם מבית-הספר, עם המונן הרגשות המפעמים את לבם, את רגש ההכרה העצמית על זכות קבלת התורה שניתנה לישראל, ויש להוכירה איפוא עם שמחת החג.

התכניות נדפסו בחוברות מיוחדות בכרוך אמרות, שירים, מנגינות, מבואות, הערות, תוספות, תМОנות וכוי' ונסחלו לכל בית-הספר בארץ. גם החגיגות המרכזיות עוררו את צבור המורים לפעולת, ביום אין מקום ואין בית-ספר שלא יחווג את חגיגת זכרון הבכורים. בכל כפר ומושבה, בכל קבוצה וקיבוץ נעשים מאצחים כספיים ומוסרים כדי לבצע חגיגת זו. בתיא-הספר גדולים בערים גוהגים זה שניים יחדות לחוג חגיגת זו בערב שבועות או באסרו-יחג בחצרות בית-הספר, ואף הם משקיעים מאצחים רבים להצלחת החג. ההכנות לחגיגת הנשכחות זמן רב לפני השבועות, הטיפול בגינה של בית-הספר כדי להכין בכורים מפרי יديיהם של הילדים, פדיון הבכורים למען הערען הקליימת עלי-ידי התלמידים ומורים וההדים הממושכים בצלילי המנגינות היפות זמן רב אחרי החגיגת — כל אלה הפכו את חגיגת זכרון הבכורים לנושא מרconi לחינוך ציוני ראשון-במעלה.

ובלי תכנית מחושבת מראש בא בעקבות בית-הספר גם גנ-הילדים ודלה מעין ברכה זה מזון נפלא גם לפעוטות. מי שלא ראה את מראה הרחוב בתל-אביב, בירושלים, בחיפה ובמושבות הגדלות בשלת-ימי-הגבלה לא יוכל להעריך, מה נتون החג לילדיינו בمولדות הנבנית! מן הבוקר עד הערב מלא הרחוב תינוקות נחמדים, לבושים לבן וענדונים וורי פרחים לראשם. נוראים בסך לבית-הקרוז-הקיימת. הרחוב כלו רן וצוהל והשר סלינו על כהפיינו, הנשמע מכל עבר, מהווים אותנו לתקופת הקדומים, עת ישבנו איש תחת גפנו

חגיגת הבכורים בתל-אביב, על מגרש האיצטדיון.
מכאן הבכורים מגעים לכמה. המכחניים יוצאים לקראתם ומקומים פניהם
ב„בכורים הבאים“ (תרצ"ו).

וتحת תננתו בארץנו. ידי הפעוטות עמוסות סלים קטנים, מלאים ירכות ופירות, בכורים לנאות הארץ. ובבית הקון הקימת צלה והמלחה. אנשים מקבלים בשמה ובתודה את פני נחיל הילדיים, נחיל בא ונחיל הולך, ורחש לבם של הפעוטות מלא את הביתenthal אביב נמשך תגם של פעוטות גני הילדיים שניים שלשה ימים, למרבה השמחה ופרטום נס הנאה, וכן גם בערים האחירות וכל אדם העובר לתומו ברוחבו, כשהוא שקוע בענייני החולון של עובdotה, ונתקל בעדת ילדים צחוריים אלה, נושא היכוריהם לगאות הארץ, יעמוד רגע על עמדתו, בת צחוק של אישור תחלוף על שפטיו ויאמר בלבו: «אכן, חגינו נהפכו לשנון ולברכה»*. (מתוך: «תגוות מורים למפען ציון וואולטה»)

דר. מ. גליקסון יפה חג הבכורים עם חג מתן תורהנו

התאחדות חג השבועות חג הבכורים, המנוהג חיפה, שהתחילה נהוגים בארץ-ישראל להביא ביום אלה בכורים מאדמת ישראל לארון הקיימות לישראל — מוספים לויית חן לחג הזה, שהוא אחד הנאים ביותר והמושכים ביותר את הלב בחגי ישראל. המנוהגים החדשניים הללו, הקשורים את פטיהם בערכי מסורת עתיקים, מתחדשים את אףיו של חג הטעב עם וטוביים בו צורות חדשות חג הירק והגוער.

אבל ערכו המחודש הזה של חג השבועות יהא חובי-חוני ויעשר לימים את רכוש הדורות של הווי ומסורת, את נכסיו הרוח והנשמה לישראל, את מעינות היצרה למחשבה האומית ולרגש הלאומי — אם יבוא להוטיף ולא לגרוע; אם יעמוד בו חג זה, על יד תכננו המחדש וצורתו המחדשת, גם טעם מורשת עתיקה, טעם מאה דורות בישראל. חג השבועות הוא לא רק, ואף לא בעיקר, חג הבכורים, אלא הוא קודם כל ולמעלה מכל חג התורה, ומtan תורהנו. אותו המשוג המופלא והיחיד במינו, שנתרברך בו ישראל, — מושג התורה, שהוא יותר מדת, מחוקים ומשפטים, מהשכל ודעת בלבד, אלא הוא כולל מזינה מקורית-חיונית עליונה של השקפת עולם, שיטת חיים וסגנון חיים, תרבות ואוצרות רוח ונפש לאומיים עצומים — אותו המשוג העליון, המיחד את יהודו הלאומי של עם ישראל בעולם, הקשור בהכרתת של האומה, בחג השבועות. אותו הרכוש העליון של האומה אשר לא יטולא בכלל שאר נסיכה וסגולותיה («ותלמוד תורה כנדג כולם»), ואשרطبع את אפייה הלאומי המקורי העליון עם סגולה («הסתת ושמע ישראל, היום הזה נהיה לעם לה' אלהיך»). מצא את הבעה המרכזות בחג השבועות. מה שהשקיעו דורות ישראל מאוצרות נשומות בתה זהה, בתפילהותיו, בקריאת התורה באותה פרשה של מעמד הר סיני, ואפלו בשירת «קדמות» ובניגוניה החגיגי — לא ישקל ולא יומד באידיליה קלה חדשה של ביכורי פירות העמק, או בתכנית ההగיגות של חיפת.

יש טעם ויש ערך גם לאידיליה הקלת תחדשה, אם לא תחנסה לירוש את רכוש הדורות, רב התוכן והמשמעות, של זמן מתן תורהנו ולבוא במקומו.

* ראה להלן, Tag זכרון בכורים בניו-יורק (עמ' 242-243).

מ. מבשן

חג הפרח בתל-אביב, תרע"ד

ג' בסיוון אחר הצהרים. רחוב הרצל וכל אגפיו, למנ הגנסיה ועד שער תל-אביב, מלאים פה לפה אנשים ונשים וטף, בני עם הארץ ונוצרים, שבאו לראות במראה, וכל בתיה תל-אביב והגנסיה בראש עוטים ענפים יירוקים ופרחים יפים, וקשתות ענפים עבותים נתווות על פני רחוב הרצל מלמעלה, מעבר הרחוב האחד אל עבר הרחוב השני, ובכל פינה עד שער העיר המונ'-אדם נוהר בתוך מבול של פרחים לכל מראה עיני הרואים. והאנשים והנשים לבושים פאר ואיש פרחו על כנפי-בגדו מלמעלה, מחובר בפתיל חכלת ולבן, נוכנים נושאיה המחזה הבא. והמחזה הבא היה נהדר, מדורם, לוחך לב ונפש. בראשונה נראה צבא יולדות לבשות לבנים, עוזות פרחים, עיניהם מאירות, פניהן מפיקים עליצות ותומס ילדות, והן מהלכות בתוך הקhal כינויים מודdots או כפרחים חיים מעולפים פרחים. ואחריהן — מראות על מראות וצבא חליפות נפלאות אחת מרעהה. צעירים התימניים, חניכי "מקוה ישראל", תלמידי הגנסיה, וכל ענפי עז'ישראל למיניהם.

הנה צעירים התימניים. אלה, אשר היו בארץ ענינים מושפלים ומכווים, זוקפים עתה את קומתם הכהופה וצועדים צעדי-און — שב אליהם גאון יעקב, גאון ישראל. הנה צעיריםם, "צעירים המורת", מעברים לפניו העם בחוזן ימי קדם, ימי שבת ישראל על אדמתו ועלותו אל בית ה', בתג-הביבקרים בנעריו ובזקנוו, עליה והבא ראיית פרי אדמתו ופרי בהמתו ונשא ברכה מפי כהנוו ולויו. והנמ מובילים פר בז'בker אדום ועטרת פרחים בראשו, ואחריהם אנשים עוברים בסקס, אלה נושאים על ראשם כל ירך וכל פרי למיןו, אלה — על כתפיהם גדים וטלאים, עיני כל העם רואות, ולבם מלא שמחה ופיחת רינה, ומחשובותיהם משוטטות בזוכרנות הימים הראשונים הטוביים...

פרס נורד למשק המציגן בפרי ביבקרים, מאת חברה הילדים נגע, תש"ט.
דגל הביבקרים

והנה חניכי מקוה ישראל. הנה הם עוברים גדודים עוטים ירך ומקלעתות-פרחים, והם עורכים דמות לאربع תקופות העבודה, בראשונה עוברים תלמידים וסוס אסוד אל מחרשה מאחריהם — דמות החריש. הנה עוברים, והגדוד השני יראה: תלמידים נושאים כל רע למינו ופרדה מושכת במכונת-זורע אחריהם — דמות הוריעת. ואחריהם הגדוד השלישי: תלמידים נושאים ומרימים למרום מגן, חרמש ואת — דמות הקציר. ולאחרונה

נסעת עגלת רתומה לשני סוסים, מעולפת כפות תמרים ומלאה ענרים ואלומות — דמות האסיף. והקהל רואה את כליה העבודה האלה ואת אנשייה העבודה האלה, הcovשים את הארץ מיד המלאך המשחית, אשר התו עליה تو : חורב-שםה — זריע לאראתם פעם בפעם : «תחיה העבודה העברית !»

ההמון החוגג החל הלוך ונסע ברחובות תל-אביב עד בואו, בנשף בערב יומם, מנגד לשקמה העתיקה, נגביה-מורחה לעיר, ושם עמדו... (בתביון, ברכ' א', ג' 322)

ג. קרני

בחלילים ובמצלטים עם גואלים מכל אפסים

עם גואלים	הפו קנים במלחים
ישוב מכל אפסים.	במלחים. פליילים.
האחת. אלה נסלה עם בכורים	ונני-נא במקצתים.
עם בכורים. בכורים.	בקצתים.
האחת. בסך לירוחלים.	עם בכורי פרי הלוילים.
ליירוחלים. —	פרי הלוילים.
מלחלים ובמקצתים.	ראשת אמל נפחים.
עם גואלים פול אפסים.	האחו ברכות נשם

פנחים נאמן

הבאת בכורים במשמר הירדן

רוב שבויות במשמר הירדן שבגليل הרחוק. מושבה קטנה חבויה בין רוכסי הרי נפתלי, במורד אחת הגבעות המשתרשות אל הירדן ממול הגולן. שני צדי הרחוב היחיד שבמושבה, בצל שדרות חות ענפים שעוכנים שני מניניהם של אקרים חרדים. ילידי צפת ברובם, המשמר העברי על הירדן.

האוויר המזרת. שלווי הרקיע האדימי. השמיים נהפכו לדם. והשחר שפך את נקודות הכסף שלו על הירדן המשתווכ ועל מימייו הפזויים ועל ים העשב הירוק המשתרע בצלעות הגולן שב עברו המזרחי. ערפל כבד מתרומם מעל הכנרת בדروم ומפסיק בעמוד-הענן בין הרי הגולן והגליל התיכון. בקצה הצפון מרים את ראשו השב בהרים — תחרמון היישש ; מל宾נים רוכסי הלבנון המכוסים שלג עולמים ; מתחברים הרי נפתלי החוסמים על עמק החולה הקרוב, ועין בקייה מבחין בין קנייהם-כפריהם את חזור ואת קדרש נפתלי ההיסטורי ריות. נשמעה שריקת רועים, גערית פרות ופייט טלאים. המושבה נוערה לתהית הילדים דודוראים אל הירדן להשכות את הפרדסים, והאבות בודקים את המגילים והחרמסים לקראת קציר החיטה שיחלו בו היום. הנשים גמרו את חליבת הפרות ומגננות את הריצוי וחלב של

“הגבינה הצפתית” המפורסמת והילדות משלחות את הפרות לעדר ונחפות להשכות את גנטיה הפרחים הנוצץ בטליליה, בטרם שיפנה השרב.

בינתיים, ומקצת המשבה נשמעו צלילי פעמון, פעמון בית-הספר, הקורא לצאן מרעיתו. נשאים צלילי הקודש על פני המשבה המתמלאת אחלת ילדים והמולחת. קבוצות-קבוצות הם גולשים במורד הרחוב. לפז ודלג לקראת הבניין הגדול שעלייך גלי הירדן השוקרים. אין הילקוטים המלאים הרוכבים על כתפיהם ואין הספרים הכבדים הרובצים למעןסה על שכמיהם, ובמקומם נושאים הם סלי נצרים ומחבטות-עץ עטופים סיינרים לבנים, מחצלאות קש חדשות, חרמשים ומוגבים — חוג היום בבית-הספר, חוג הקציר. לאחרי בית הספר משתרע שדה טרשים גדול אשר دونאמים אחדים ממניו נמסרו לנן בית-הספר. שניםים ימים עמלו התלמידים על מורייהם לעזק את המקום ולסקלווהו, לשרש את האינגליש’ (שב מזיק) ולהכשירו למזרע ולנטיעות. השנה החליטו להקוץ חלקת שדה מעובדת למזרע חטה בשבייל מצה “שמורה”, או “כשרה” בלשון בני הארץ. לאחר רבעעה ראשונה הצליחה ירדנה להציג מאביה “פדן” (צמד שורים) לחירותם יום תמים; כרמי הקטן, נעד בן יב. הלך אחרי הבקר וח:right;רשה את החלטה כזון ורגיל, ורבי עמרם, ראש המשבה, הביא ממיטב חatto וזרעה בידיו. השנה הייתה שנה גשומה וטלולה, שנת ברכה, הקמה הרהיבת עין בברך והבה, השבלים המלאות גבויה עד קומת סום ורוכבו, והילדים החליטו לחוג את ראשית קצרים בערב חג הבכורים.

המרפסת הרחבה שלפני בית-הספר שטוחה כולה מחצלאות חדשות והילדים מהיכים בכווץ רוח לטל שייבש מעל פני הקמה, כי אין לפחות חטה ל-“כשרה”, בעוד השבלים לחות. אך הנה בא המבשר ובידו מלילות יבשות. אותן ניתנה, הילדים ירדנו אל השדה, ולקול שירת קווצרים אדירים הניפו את מגמותיהם וחרמשיהם על קמת הפע. השבלים הכבדות המלאות נפלו עמרימ-עמרימ מתחת ידי הקווצרים החרויצים. והילדים אלמו אותן לאלומות ונשואן אל הגורן” שעל מחצלאות הגויטרא. במקום שבכווצים הקטנים החלו לדושן ולהתבطن במחובייהן. אמהות אחדות הביאו כברות ועורו לזרות את התבואה, ולעת הצהרים נערם כרי גדול של חטה זהב מנופה. המורה עישר את הכרוי, הילדים לקחו את התרומות והמעשרות. מלאו שני סלים משמשים חדשים ושקדים ירוקים שווה עתה נקטפו, קשרו אל הסלים שני גולים רכים, ויצאו בסך אל ראש-פנה הקרובה למסור לרבי, כהן הזקן, את “ראשית בכורי אדמתם”.

הבאת בכורים ממוקה-ישראל

בצורה יותר חניגית מעליים את הבכורים תלמידי בית-הספר החקלאי מוקה-ישראל שעלייך תל-אביב. שנה שנייה, באטרוחג של שבועות, יתאספו תושבי תל-אביב לראות במחוזה המורהיב של הבאת בכורים ממוקה-ישראל. עשורות-עשרות של “פרחי אכרים” נכנסים העירה כשם לבושים ירק וענודים שבליים, וממלאים את חזות העיר בריח השדה אשר ברעם אליהם. אחד התלמידים מוליך שור מקראי שקרניו מצופות “זהב” ו/or

קלוע מענפי זית עוטר את צוארו. לפניו הולכת תומורת התלמידים ומכה בಥוף ובחללים ואחריו — קרן גדול מכווצת בענפים רתום לצמד בקר שערות זית לראשהם. ובקרון — מכל פרי הארץ ויבול הכרם והגן. מלוחה עלי-ידי קהיל רב מתנהלת הכבודה עד הגעה אל בית-הכנסת הגדול. הגבאים זוקני העדה יוצאים לקראתם ושולאים בשלומם. אחד הזקנים מטפס ועולה על הקרן ומכריו על מכירה פומבית של הבכורים. הקהיל קונה ומשלם בעין יפה, והכסף נמסר לא AOLות הארץ עלי-ידי הקרן הקימת".

ג. בנארזי

טקס הבאת הבכורים ביישובי העובדים

זה כמה שנים הונגן ביישובי העובדים חגי-הכורים, שהוא חג כללי ביישובים, מלאוה טקס יפה של הבאת בכורים לטובת הקרן הקימת לישראל.

פרטיו הביצוע של הטקס אינם דומים בכל מקום. על סמך הנסיוון של היישובים כדי לסייע ולהביא את ביצוע הטקס לידי אחידות שהיא, אם לא כל, לפחות בזמנים העיקריים. כאן נמסור כמה קווים יסודיים מתוך הנטיונות שנעשו ביישובים השונים.

הפעולות מתחולקות: א) הכנסת הבכורים, ב) עיטור הבכורים, ג) הכנות המגרש והבמה להבאת הבכורים, ד) תהלוכת הבכורים, ה) תכנית הבאת הבכורים, ו) תנופה, פידון והקדשה לקרן הקימת, ז) סיום.

הכנת הבכורים

כל ענף מענפי המשק מכין מבעוד זמן את ביכוריו. כמה ימים לפני החג קופע כל ענף משקי את האנשים אשר יכינו את הבכורים. ישתתפו בתהלוכה, בהנפה וכו'.

כל ענף בוחר מבחרו תנובתו, מסדר את הבכורים בטנא, או באיזו צורה אחרת (אלונקה). באופן שאיש אחד או שניים יכולים לשאת את הבכורים בטנא או באلونקה מכווצת. יש לשים לב לקישוט הטנא. הוא אינו צריך להיות הייזוני, אלא עיטור מן הנוף והסבירה של תנובה כל פרי. אשכול הענבים ינסא במוחות בשנים. אנשי הפלחה מבאים עם גם שתי ככרות לחם אפויות במיוחד לבבוד החג ומעוטרים.

על מגש רחוב במרכז היישוב תוקם במה מיוחדת, מוקשתת ירך, ועליה מדפים לקבלת הבכורים. בדרך אל המגרש ועל המגרש גופו — שערים לנושאי הבכורים. השערים מכווצים אף הם. נושא הבכורים עוברים בין השערים משנהו הצדים. ובסוף הולך ביניהם, עד שמניגעים למגרש. שם הקהיל מתישב באמצע, ומבייאי הבכורים נמצאים בשערים משנהו הצדים.

תהלוכת הבכורים

בהשמע קול החצוצרה נפתח מסע הבכורים. בראש התהלוכה — נושא דגל הבכורים אחריו באיח'ה היישוב, באיח'ה הקרן-הקיימת, אחורייהם — המקהלה, הנוגנים והמחולות.

* זכר שני הלחם, בכורים, שנאפו בבית המקדש.

משני העברים באים נושא הרכורים. כל ענף על דגלו ובכוריו. במאצ'ע. בין שתי השורות הולך הצבור כולם. נושא הרכורים עוברים בשערם המסתומנים לפִי סדר שיקבע מתחילהן המקהלה והנגנים שרירים משירי הבואת הרכורים. שרירים מותאים לתהילכת.

הבאת הרכורים

לאחר sclם עומדים במקומם. קורא בא'יכח היישוב מעל הבמה:
צערת שנת טוקטך

מביאי הרכורים עונים:

שנה טקה וקצערת

המקהלה מקבלת את פני מביאי הרכורים בשיר: «הזרעים בדמעה». לאחר זאת עלויים מביאי הרכורים בזה אחר זה, לפי סדר קבוע מראש ומניחים את בכוריהם. בסדרה זו עלויים ענפי המשק, כל קבוצה במספר ניכר של חבירה, וכל אחד מסדרו — מניח את הרכורים וקורא את פסוקו, וכל הנחה מלאה בשירה מתאימה לאותו ענף.

במקומות אחדים נתקבל סדר זה של הנחת הרכורים:

שירה ופסוקים לענפי המשק בשעת הנחת הרכורים

פלחה:	שירה:	הזרעים בדמעה ברנה יקצרו.
הכרזה:		הלך ייך ובכח גושא משך הורע, בא יבא ברנה גושא אלומותו.
גן-ירק:	שירה:	פרי גני הנה הבאתי.
	הכרזה:	نبיא בכורי אדמתנו, בכורי כל פרי.
עצי-פרי:	שירה:	כי תבואו אל הארץ ונטעתם כל עץ. והיה בעץ שתול על פלגי מים.
כרם:	שירה:	אנו באנו ארצתה. ונטעו כרמים, ועשו גנות, ושתו את יינם ואכלו את פרימ.
	הכרזה:	הנה מה טוב.
פרדס:	שירה:	אם גרעין זרעת — בטחו! ישרש יעקב, יציך ישראל.
	הכרזה:	צץ נתנו לי.
משתלות:	שירה:	תחת הנצעז עלה ברוש, תחת הסרפנד יעללה הדם. קומו אחיהם.
	הכרזה:	ברוך פרי בהמתך ועתורתך צאנך.
צאן:	שירה:	גדי לטן.
	הכרזה:	צאננו מאלייפות מרובבות בחוץינו.
לול ושובך:	שירה:	ובסל על שכמו תהמינה שני יונים.
	שירה בקנון:	השועל הלך לו... בשוב ה' את שיבת ציון היינו כחולמים.
הכרזה:		

מכוררת:	שירה:	ארץ נתנה יבולה, ארץ זבת חלב ודבש.
הכרזה:	ארץ נתנה יבולה, ארץ זבת חלב ודבש.	
ריקוד:	עמק, עמק, עבותה.	

תנוּפָה, פְּדִיּוֹן וַהֲקָדָשָׁה לִקְרָן הַקִּימָת

לאחר שכל הענפים הניחו את בכוריהם בצורה נאה על מדפי הבמה — עולים שני באיזח מכל ענף על הבמה ומণיפים כל אחד את טנוו בשתי ידייו או שניים בטנא אחד (לפי המכובד).

באיזח הkrן הקימת קורא בהטעה את פרשת הבכורים:
אֱבָשֵׂי אֶבֶד אֶבֶד נִנְרֵד בָּצְנִיקָה נִינְגָר שָׁם בָּקְמִי קָשָׁט נִינְהִידָּשָׁם לְגֹוי גָּדוֹל צָזוֹם וּרְבָּה: נִירְעַי אֶתְנָנוּ תְּפִזְקָרִים וַיְזִינוּנוּ נִתְהַנוּ אֶלְלִינְטָעָבָה קָשָׁה: נִזְעַק אֵלִי גַּן אַלְעִי אַלְפְּטִינוּ נִשְׁפָע יְיָ אֶתְ-קְלָלָנוּ... נִיכָּאָנוּ אַלְ-תְּפִקְקָוּם הַזָּהָה נִינְ-קָלָנוּ אֲתָה קָרְן-זָהָה אֶנְצָח זְבָת
חָלָב וְרָבָש:

מביאי הבכורים מניפים את בכוריהם ואומרים: «וְעַתָּה הַבָּאָנוּ מִרְאַשֵּׁת פְּרִי אֲדָמָתֵנוּ מִנְחָה לְגָאֹלָתֵת אֶדְמָתֵ יִשְׂרָאֵל».

באיזח הkrן הקימת מקבל את הבכורים. באיזח היישוב: בשרו לאחינו השרידים והנפוצים בארצות תבל, כי למענם חרשנו זרענו ועם קזרנו בארץנו. למחיה ולמולדת לכל פוזרי ישראל והמה יהיה בתוכה לעם. — הדרשו את בכורינו לkrן הקימת הגדולה את הארץ, ועתה אנו פודים את בכורינו אלה פה, כפי שהושת עליינו על ידי באיזח הkrן-הקיימת, לגאולה שלמה של העם והמולדת.

ש' ר'ה:

קָרְוִיךְ אַפְּהָה גָּזִיר, וְקָרְוִיךְ אַפְּהָה בְּשָׁרָה.	קָרְוִיךְ פָּרִי אַזְמָתָה, וְקָרְוִיךְ פָּרִי אַבְּוֹקָסָתָה.
קָרְוִיךְ אַפְּהָה קְבוֹאָה, וְקָרְוִיךְ אַפְּהָה צְעָאָה.	

סִום

הסיום כולל שלוש פעולות: א) איגוד שבעת המינים. ב) משלוח היונים ומהל המחוללות; ג) סעודות בכורים.
 א) איגוד שבעת המינים — כיצד? — שבעה נערים מבאים כל אחד בידו ענף או שבולת שבעת המינים שנתרבכה בהם ארץ ישראל (חתה, שעורה, גפן, תאנה, רמון, זית, תמר). הם עומדים בחצי גורן ומטים את ענפיהם זה לזה ואומרים: «עמדו בכורינו, שבעת המינים שארץ ישראל נשתחבה בהם, ושישראל נמשלו להן, ויעידו כי עם ישראל תהיה ייחידה הארץ, יצמה ונוגם יפרת». באיזח הkrן הקימת לוקת מידם את הענפים ואוגד אותם לאגודה אחת

נאומר:

מעתה שנעשו כלם אגודה אחת — סימן הם לכל בית ישראל, אחד לאחד יлокטו בני ישראל מכל התפוצות והיו לאגודה אחת ולעם גדול.

ב. מ שלוח יונאים : מביאי הבכורים מן הלול והשוכן משחררים את היונים, הן פורחות וועלות למרום. באוטו זמן מתחילה על הבמה מחול הבכורים של המחולות עם תום המחול שרים *את חזקהה*.

ג. סעודת בכורים נعشית בו במקומ — על הדשא — סעודת קלה מתנות הבכורים ; פורשים את לוחם הבכורים האפני במירוח לכבוד החג, מגישים דברי חלה, דברש, זיתים, ביצים, ירקות ומכל יתר הדברים שהובאו לבכורים וננתנים למאלל. שמחת הבכורים נשכת בשעת הסעודה ואחריה

מאיר בן יהודה

חג הבכורים בבית אורן

כ' מצין תצא תורה

היה זה חג החגים אצלנו. בהשתתפותם הפעילה של כל תושבי המקום, זקן ונער, החבר העובד ברפת, במכורת, או במתע דאג ימים או אפילו שבועות לפני החג להופעת הענף שלו בתהילות מביאי הבכורים. ושיתפנו הפעם. גם את עובדי בית המלאכה והתעשייה שלנו ואף את עובדי כל השירותים וכולם נרתמו בעול ההכנות. ואח' כי כל עני ניטה לשמור *סוד* ולא לנלות כיצד יופיע, *הסתנו ידיעות* מפה ומשם והן דמരיצו את הענפים האחרים לשככל את אשר חכננו מראש. וכאשר עבר מרכז המשק ביום שלפני החג בענפים השונים, הופתע לראות את הכל עובדים, וועסקים בהכנת *ביבוריים*.

הגיע ערב החג. לפני חדר האוכל הייתה תלואה טיסמה עשויה ענפי-אורן : «וחג שבועות תעשה לך». גם בפנים קושט חדר האוכל ירך וטיסמות שהבליטו את שלושת היסודות שב חג : קציר, מתן תורה וtabataת הבכורים.

ביום חמישי זה, בסיכון בערב התקיימה מסיבת חג בחדר האוכל שבה צר מהכיל את כל הציבור : חברים, נוער, ילדי בית'ם, אורחים ומבראים. בשעות הצהרים חולקה תכנית המסיבה ויתר החוגגות לחברים. בתכנית נמצאו כל קטיעי הקריאה והדקלים וכן השירים המשולבים במסכת. המסיבה הייתה מוקדשת ברובה למבחן תורה ובנה הובלטו הערכיים המוסריים הנגדולים שעמננו קבל על עצמו לפני אלפי שנה ואשר כל העוזים שואב מהם עד היום. טעם מיוחד היה בהקראות שבמסיבה, שהוקראו על ידי חברים מארצאות שונות בטעמה המיחודה לכל אחד מהם : חברים ותיקים שלא חכיר את מוצאם על פי דברם, חברים ממרוקן, מטורקיה, חברי הנוצר העובדים וילדים. כאשר קראו את המילים של ת. היננה על משה *אשר הרים פירמידות אדם, לך שבת רועים דל וייצר ממנו עם* — — חשו אף אנו את השעה הגדולה בה הבנו מתקבצים מתפוצות תבל להיות לעם ומביל שפות לייצור שפת העם הזה. המסיבה נסתיימה בריקודים ובחלל הדדה השירוגן :

כ' מצין תצא תורה

התחרויות של זריוזות

ביום ר' בוקר התקיימו התחרויות. בצל ההרובים הסמכים לחדר האוכל סודרה זירת-התחרויות ועל ידה שולחן-הפרטים. בין הפרטים היו בקבוקי יין ובירת, ספרים, שוקולד, شيءורי פירות, קופסת סוכריות, עוגות ועוד.

התחרות ראשונה: ריצה במריצות עמוסות שקי מלט, שנערכה בין חברי הגרעין הצפון אפריקאי. זו הזירה מידת מה תמנוחת ממירוצי מרכבות מיימי הרומים.

בתחרות השנייה השתתפו חברי הנעור העובד בריצה בטור שקים ואחריהם התחרות ממחטן הבגדים, מחסן הנעור ומהנעור העובד להשחיל 10 חוטים ל-10 מהטמים. ידי הופבודות רעדו, הקהל זירען בקריאות עידוד עד שהוברך למי הנצחון.

ועתה נגשו הנගרים. לפניהם היו לוחות שעלייהם מצויר מגנידוד ובו מסומנות נקודות שעלייהן יש לקבוע מסמרים. בפקודה: «מוכנים. היכן, דפוק!» החלו החברים בעבודה.

עיניו המטוביים הפנו עכשו אל חבל עבה אשר בשני קצוותיו הסתדרו הקבוצות למשיכה: עובדי המטע נגד קבוצה שלה נוצר העובד. בלב נמעוררת חמלת על «הנערים המסכנים» ואלה העומדים מול תבורה בעלי משקל כבד ביותר. והחששות נמתמו. החברים משכו את הנערים. אך אלה לא אמרו נואש והוכיחו שהכשלו בא להם בהיותם יחפים... וחללה פרשת נעילת געלים. וראה זה פלא: הנערים מחזיקים מעמד, יתר על כן «מושכים» את החברים. משיכת ההכרעה הייתה דרמטית. שני הצדדים עמדו «נאמנים» שעודדו את המתחרים ע"י קריאות: עצור, משוך, עכשו! ולבסוף נצחה קבוצת הנעור העובד שגלתה כאן יותר ליכוד ואימון.

היו עוד התחרויות בריצת זוגות ברגלים קשורות, ריצה עם כף בפה ועליה ביצה, ריצת זוגות עם כדי חלב מלאים.

ובסוף התקינה התחרות מרתקת בקילוף תפוחי אדמה בין המטבח, מטבח בית-הבראה וחברות שאינן עובדות במטבח.

תהלוכת הבכורים

בשעה חמיש לפנות ערב נשמעה תרoutline הצוצרה מעל ראש המגדל וקהל האורחים החל להתאסף על יד הבריכה, לתהילות הביכורים.

בראש התהלוכה רכב פרש שנשא את דגל הבכורים ועליו רקומים שבעת המיגנים על רקע הכלול. מעשה ידיהם של עובדיות מתפרקת הילדים. אחרי הפרש צעדו שבע בנות תלמידות ביה"ס, לבושים לבן, ובידיהן זרים משבעת המינים לעיטור הבכורים, ואחריהן שבע נערות מהנעור העולה, אף הן לבושות שמלוות לבנות, שהביאו כל אחת ענף או אלומה משבעת המינים. על יד הבנות הלו כ"ל זמר". מנдолינה, מפוחית וטמברין, התהלוכה עברה מענף לענף ואספה את מבאיי הבכורים. על יד הכלול עמדו עובדי עם בכוריםם וכן עובדי הרפת. כל ענף הופיע עם סיסמה. לכל אחד מעשרים וחמשה הענפים נמצא פסק מתאים בתנ"ך. לאחר שהתהלוכה עברה את כל ענפי החצר, יצאה דרך השער אל שטה

גנדיירק. שם ה策רפו אליו הענפים שהשתמשו במכוניות להופעתם: הגירה, המסגריה ותואם המטיעים והכרם והצאן. כשהגענו אל עגלת המטיעם, עליה הוזגה התפתחות המטיע מהכחשת הקרען והנטיעה עד לקטיפ הרפי, הפעילו העובדים את המרטס והזילפו עליינו מים. וזה המchia נפשות בחמשין הקשה. התהלהכה עברה בין אוריוני חורשת הפלמ"ח תוך שירה ונגינה והגעה אל המקום שנקבע לטקס הבאת הבכורים. מגרש הטקס נמצא אחריו חורשת תנאים וממנו אפשר היה לראות את שטחי הפלחה שלנו בעתלית.

הענפים עברו את מקום הטקס וניתנה לקהיל אפשרות לחזות בבכורים ובמושגים השונים. מלבד המטיע בלטה הופעת הגירה והמסגריה שהכינו ביום אחד "בית מוכן" ומבعد לחלונות הבית נראו הנגרים והמסגרים בעבודתם. עובדי תואם הכינו קופסת קרטון ענקית ובה צופר אוזקה. ענף הצאן הופיע במכונית כשרועעים חולבים את העזים על יד המחלוביים. עובדי המכונית הביאו כוורת עם קירות זכוכית שבعدם דאו את הדוברים בעבודתן. הלול הביא ביצים, אפרוחים, פרגיות ותרנגולות — אותן להתחפות יפה של הענף. בסימן הימים האלה הופיע מיחסן הבגדים אשר הכין בובה לבושה מכננים על רגלי אחת. הוליצה בלי שרול ועל חלקי הגוף הגלויים הכתובה "גנע". מתפרקת הילדים הלבישת שתי בובות בגדי חג ועליהן שלטים: "עליה פנימית" ו"עליה חפשית". מטבח הילדים הכין בובה גודלה עשויה ירקות וממתבח החברים הביאו מאכלים על מגשים. גם הסנדלהיה הופעה בתהלהכה אף כי עובד בה רק חבר אחד.

الطائف נפתח בחרוזת החזורה והבנייה מבית הספר עטרו תוך ויקוד את הבכורים. עובדי המטיעים נקרו אל הבמה (אותו מקושט ריק) אמרו את הפסוק שהיה כתוב על הסיסמה והביאו את ביכורייהם בלווי Shirims מתאימים לכל ענף וענף. הגובר פדה את הבכורים בשם המשק. בנות הנער רקדו את הריקוד — "וְהִטִּפוּ הַרְבִּים עֲסֵיס" והופעתן בשמלות הלבנות בשדה הירוק הייתה מריהיבה עין. לאחר איגוד שבעת המינים שלחה יונה לחפשי והטקס נסתיים בריקודים.

אחרי הטקס ישבנו לאכול ארוחת ערב מותוצרת המשק, איש תחת תנתנו — בחורשת התאנים. ישבו כאן ההורים עם ילדיהם, הנער ואף הורי חברים שהגיעו למקום ממרחקים. עם חשכה שבת התהלהכה הביתה והחברים ישבו על המגרש שעיל יד הפסל כדי לחשות בריקודיהם של הנער העולה, הנער העובד וילדיו ביה"ס לאור החשמל.
(מוחך מכתב לחברים בגניים, מס' 273, תש"ט)

חג הבכורים בניר דוד (תל-עמל)

על הכbesch מסתדרת תהלוכה כליה של כל הקיבוץ (הילדים, הנער, החברים).
בסופה מצטרפים נושאוי הבכורים וכל המכוניות החקלאיות. בהגיע התהלוכה אל שער המשק המקושט קורא כרוז מעל מקום מorum :

כמו אחים ונעלם, נביא ביכורינו שי!

הציבור שר:

עוֹרוֹ אֶחָדִים וְגַעֲלָה תְּרֵזְיָן.

שְׁבַת אֶחָדִים, הוּא שְׁבַת אֶחָדִים גַם יָסֶה.

מְלָא נְפָגָא תְּכֻפּוּרִים...

הציבור מסתדר משני צדי השער (מבפנים) ובאמצע עוכרת ההלכות הביכורים והמכונות. הקהל עובר לדשא הגadol ומהתישב בחיזי-עיגול מול הבמה. אל הבמה עולים 2 מccoli הביכורים והתומורת, המלווה את השירים והמחולות (תקיעת חזוצה).

כרוז א': וחב שבועות תעשה לך, ביכורי קציר חיטים, שבעה שבועות מספור לך מהלך חרמש בקמה. ושמחה אתה ובנק ובתך והגר אשר בקרבן. וחכמת כי עבד היה בארכנות נכר. ותשוב אל מולדתך והוא ישימון וציה. ותפדה אותה בעמלך ובזיות אפיק, עד הייתה לארץ זבת חלב ודבש.

הציבור שר:

בְּכוּרִים פָּרִי הַלּוּלִים,

שְׁאַתְּ תָּזַהַה בְּלַקְסָפְלָן.

בְּכַרְפִּי שְׁרוֹן וְנַגְבָּן,

מְצָפָן וְגַם מִים.

שְׁאַי תָּזַהַה אַרְזָמָת מַלְכָת.

כרוז ב': ושמחה בחגיך. כי את לחמך אתה אוכל ועל אדמתך אתה יושב. ועתה נפתחו שערי ארץ לרוחה ובאו בס שרידי ישראל מכל פוריהם — לעמו בעמלך ולשםך בשמחתך.

הציבור שר: עירו אחים וגעלה תְּרֵזְיָן...

כרוז א': ארץ נתנה יבולה, ארץ זבת חלב ודבש.

כרוז ב': ארץ חיטה וشعורה וגפן, תאנה ורמון, ארץ זית שמן ודבש. (בזמן קרייה זו עלות אל הבמה 7 נערות המסללות את שבעת המינים — בלבוש, בור על הראש ובמין הפרי או הענף ביד).

כרוז א': (локח מכל אחת את הפרי ומברין): החיטה: אהת! השעורה: שתים!
הגפן: שלוש! התאננה: ארבע! הרמן: חמיש! הזית: שש! התמר: שבע!
לאחר שהכרזו אוגד את כולם ביחד הוא אומר: יעדודו נא ביכורינו — שבעת המינים בהם נשתבה הארץ — מאוגדים וקשורים ויעידו כי אחד לאחד יлокטו בני ישראל מכל התפוצות והיו לאגדודה אחת ולעם גדול במולדתך

הציבור שר:

שירו, שירו Shir תזה	שוב ינרכנו אל קזין
לברכת קצובות	לשאוב מים קלשון,
שירו, שירו Shir תזה	פְּצָלָה תְּפָלָה רְצָוָן,
ולרכו צשרות נצאן.	כי פְּנִיבוֹ שְׂדוֹמִינוּ כל אַסְינָנוּ קְעַמּוֹן.

כרוז ב': ועתה — יעברו נא לפניו עובדי הענפים, ענף ענף למיןנו, והביאו מפרי ביכורי יבולם.

כרוז א': يوم חג הוא לנו היום הזה, חג לעובדי האדמה. כי יש שכר לעמלנו נתנה הארץ יבולת, והבאתם מברכת הארץ — שי לגאותה
הציבור שר: **בפירות פרי הלוים..**

כרוז ב': אתם עובדי השדות, מפלחי אדמה, קווצרי התבואה ומדברי השמה
העלונה מפרי עמלנו — מבכורי שדותינו.

הציבור שר:

שְׂדָה-שְׁעֹורִים פֶּקַה, זֶרֶת עֲזַקְתָּה,
שְׁפָעַ יְבָול וּבָרְקָתָה.
לְקַנְאָת בָּא פְּקוֹזִירִים קָזָרָן מְנוּעָתָה
חַרְשׁ לְעַפֵּר קְסָתָה.

שְׁבָלָת בְּשָׂקָה כּוֹרֶזֶה בְּרוּסָה
פְּעַמְסָס גְּרַצְנִים כַּי נְבָ. .
וּבְמַרְסָב נְרִים יוֹם בְּקָר יְפָוָתָה
פְּשָׁקָשׁ קְטָם וּנְעָבָה.

עֲרוֹו הָיִ עֲרוֹו שָׂוָרוֹ בְּגַיְיִ בְּפָרִים:
קְמָה הָן קְשָׁלָה בְּכָר עַל פְּנֵי בְּקָרִים.
קְמָה לְקָמָה — אַת רְאַשִׁית נְקָאֵר.
קְזָרָג שְׁלָחוֹ מָל — אַת רְאַשִׁית נְקָאֵר.
סלח א': שְׁתָחִים רְחַבִּידִים — שְׁוֹמָמִים וּזְנוּחוֹמִים מֶל צְדָה שְׁתָרְעוֹ הַשְׁנָה
מְאֻפָּסִים — וּנְאַרְשָׁם לִיד הַעֲמָלה לְעַד.

פלח ב': יְבָלָנו בְּאַסְמָם רָב הָוָה וּטוֹב — לְחַם לְאָדָם, לְבָהָמָה וּלְעוֹף.

הציבור שר: **פְּזָרִים קְדָמָה בְּרָגָה יְקָצָרָג.**

כרוז א': ואתם בני המספרוא, סניפי החרמש ותופסי הקלשון, העלו יבולכם מן הסוג הראשון.

הציבור שר:

שְׁדוֹת גְּרַעְבִּים מְשַׁפְּרִצִּים מְרַחְזָק
סְנִיר גְּלַבּוֹעַ גְּסֹו יְרוֹק.
טּוֹב לְקֹזָר קִיּוֹם שְׁמָשׁ וּנְיָן,
בְּשָׁר אֲכִיבָה, בְּשָׁר אֲכִיבָה
טוֹב לְקֹזָר בְּיָום שְׁפָשׁ וּוֹיָן — בָּא קָאָכִיבָה!

צָוָאֵד וְצָוָאֵד נְקֹזָר לְלָא אַת
לֹא יְדַע הַקְּפָשָׁה, הַקְּפָשָׁה.

נְיָר אַטְרָר נְיָר, פָּאוֹ בְּקָר יְאִיר
גּוֹלָל נְקָרְפָשָׁה, נְקָרְפָשָׁה.

מספוא א': אדם ואדמה — הצמיחו כל ירך-ישב בשמתה.

מספוא ב': חציר לבהמתנו וירק לכל עוף במשקנו.

הנוער והילדים שריהם:

שִׁירְוּ שִׁיר טְוֹמָנִי תְּנִבָּא,
צִילּוּ גִּיל, קְזָרִי תְּבָר.
הַמְּגָל גְּנִיעַ בָּאָזָ�וִוָּן,
אַת שְׁבָלִים תְּכַבְּגָנָה
פְּנִי שְׁפָקָה וּנְחָרָה.

וְצָפָה קְמָה הַקְּשִׁילָה
פְּרַקְבִּי שְׁרוֹתָה פְּנִיחָבָה.
פָּהָה בְּרַכְוֹקָה גַּשְׁמָ חַרְבָּי
חוֹל גְּחוֹלָה וּגְרוֹזָן.

כרוז ב': הנוטעים והכורמים — מה ביכורים אתם חורמים?

הציבור שר:

טוב לזרוג, טוב לאפּרֹושׁ.	על לאשנו אוֹר מַתּוֹקָה.	קְנִי הַקְּפָר יֵצְאִים גֶּפְשָׁת.
טוב לשתחות את עתירוז.	ובקינו שיר וzechuk.	יבְּלָגָנו יְבָנָה.
מי נצץ את גפסחולה?	פְּגָפָנים קְבָדו פָּאָד.	סְגָלָם, סְגָלָרִין,
סְגָלָקְקָרִין הַקְּלָתוֹן.	קְצָטוֹרָה קְאַשְׁפּוֹלוֹת.	לְנְגָלִינוּ הַקְּלָתוֹן.

כורם א': הייתה הברכה בכרמינו ופריד-מנדים בעצינו.
בעוד כרmono סמדר — כבר יפהה לו והדר.

כורם ב': רוחם רוחם הרגבים — ויבשילו ענבים.

הילדים שריהם:

שׂוֹזְלִים קְטָנִים / פְּסָקְלִים קְרָמִים / וּכְרָמִינוּ סְמָךָר.

שְׁמוֹנִי נוֹטְרָה, שְׁמוֹנִי נוֹטָרָה את פְּנָמִים.

כרוז א': הירקנים! מפרי גנכם נא שי הביאו — תנאיםם בהוד יופיעו.

הציבור שר: (קודם רק את הבית הראשון, ואח"כ את יתר שני הבטים).

פְּרִי גַּנִּי הַגָּהָה הַבָּאָתִי.	קְנִיאָרָה פְּרִי גַּגְנוֹן
סְמָלָא פְּשָׁגָא רְבָבָא.	תְּאָנִים וּרְמָזְנִים.
וּבְפָל לו צָל שְׁכָמָנוֹ	שְׁנִינוֹי קְאָולָה: שְׁנִינוֹה:
וּרְאָשִׁי קְסָפְרָתִי זָרָה.	תְּהִימָּנָה זָוג יוֹקָם.
לְרִילָה-לְהִילָה-לְיִילָה-לְיִילָה	דִּילָל, דִּילָל, דִּילָל דִּילָל.

הגנן: ביכורים פה העלינו — ראשית פרי גננו.

כרוז ב': ואתם הבוקרים — ברוך פרי במתכם ושגר אלפיכם.

פעמיים החישו — ומוחתכם הגיעו!

הציבור שר: קְלָאו אֲסָפְנִינוּ קָר — יַקְנִינוּ גַּין.

קְעִמְנִינוּ הַוּקִים, הַוּקִים פְּתִינְקוֹת,

וּקְהֻקְמִנוּ גָּזָה. קָה עוֹד תְּקַשֵּׁי

פְּאָפָנוּ מְכֹוָה — וְאֵין אָבָזִין!

רפתח: מבכורות הבקר הבאו פה שי / עגל רך ויקר — וחלב עד גלי דן.

כרוז א': עובדי הלול — מה בטנאנכם כלול?

הציבור שר: בְּכָרּוּם פְּרִי הַלְּוָלִים...

לולן א': שני גברים סמוקי כרבולות — זו תפארת בנייכנת,

לולן ב': וביצים מתרגנולות — זו תוכחתה הענת.

כרוז ב': מגדי האוזנים — מעמדתם לא חיים — הגישו דבריכם!

אווזיה: אלפי עופות דע פה גידלנו / אפרוחינו לכל מקום הובלגן.

כרוז א': עובדי המידגה — הוהרים לאגם כל שדה
הויאלו גשת — והראו נא מה ברשות

דיגו: עם שפע בריכות — עבודתנו לא תשבות. הנה הבאנו דג — מתחנה לכבוד

החן.

הציבור שר: ישאכטם פים בלאוּסָן מפְּזִינִי הַשְׁזָה...

כרוז ב': שותלי הפרחים הנאים, מטפחי הנוי בדשאים.
כליל גוונים וניחוחים — הבו לנו זר-פרחים.

הציבור שר:

פרקטי אֶקְבִּיב נְפָתְחוּ / נְצָא טֵל קְאָחָן
לְכָל לְבָסִי וְשָׂרָעָה / עֲוֹנָה הַד בְּגִיאָה וְהָרָה.

נווי: משלל פרחי הגן — לנוי ולחתפרט.
נרקיס, צפורה וושוען — כלנית וורדה.

הילדים שרים:

אנָה קָלָך דָוָך, נִפְחָה בְּגָשִׁים:
נִפְחָה בְּגָשִׁים, אָנָה קָלָך דָוָךְ
אָנָה אָנָה דָוָך וְבָקָשָׁנוּ אָקָךְ
דוֹרִי יָרֶד לְגַנּוּ לְעִירּוֹגָות נְגַשָּׁם.

כרוז א': ואחרוון-אחורון חביב — משק הילדים מה יתן ומה יוסיף?

הציבור שר:

מייהודה, מְשֻׁפְרוֹן, פָּנָן קְפָמָק וְמַגְלִיל
פָּנִי דָרְךְ לְנָא, בְּכָרִים אַתָּנוּ,
מְקַצּוֹת קָאָרֶץ קָאָנוּ הַבָּאָנוּ בְּכָרִים. פָּנָן, פָּנָן בְּתָף וּרְבָן בְּחַלְיל.

הילדים:

גַּעַנְנָה קָטָן, לֹא גָדוֹל,
וַיֵּשׁ בָּו גַּם שִׁים וְפָרָה בְּתָמָם.
וַיַּשְׁפַּשׁ מִנְחָה לוֹ, בְּאַירְבָּן כָּל נַיּוֹם.

גְּבִיאָ בְּכָרִינוּגָה לְמַשְׁקָן גְּבִיאָתָה
לְפָרִי חֹזְקָתָנוּ, תַּתְוֹרְקָרְבָּן הַגִּיאָתָה

ילדים ב':

אָךְ גַּם גְּאַלְיִיטִי בְּפַשְׁעָנִי הַקְּטָם,
גְּבִיאָ גַּם פָּנָם בְּכָרִינוּגָה.
גַּעַנְנָה קָטָן, לֹא גָדוֹל הוּא,
אָךְ נָוְתָן אֶת הַפְּלָל הָוּא.

כרוז ב': יְלִדֵינו — שבי הגולה; גשו נא הלוּם — ושלחו היונים למרומם;
 ילדי הגולה ניגשים אל הבמה ואומרים:
 שׁוֹרֶן, שׁוֹרֶן בָשְׂפֵי שָׁפָים;
 עַזְופֶן, עַזְופֶן יְוָנִים צְחֻרוֹת;
 בְּנֵי קְבִים שֶׁם בְּתַכְלָת.
 פָּעָזֶן, פָּעָזֶן בְּתַרְוֹת אֲוֹרוֹת;
 שְׁאוֹן, בְּשְׁרוֹן, לְבָנוֹת תְּקִנִּים.
 אַל אַסְינֶן — שְׁלָוָן, שְׁלָוָן
 שְׁבוֹן בְּקָהָרָה קְרָהָה קְלָוָן
 אַתְ קְשׁוֹנָת תְּתוֹךְלָת.
 לְאַחֲרָה שְׁהִיּוֹנִים מְשַׁתְּחָרוֹת וְעַפּוֹת אֶל עַל, שֶׁר כָל הַצִּיבּוֹר;
 עַזְוָנִים צְפּוֹת בָשְׂפֵים.
 עַזְופֶן, עַזְופֶן נָא.
 שְׁאוֹן, שְׁאוֹן בָנִים.

כרוז א': תָמו בִּיכּוֹרֵי הענפִים. אָרֶץ נְתָנָה יְבָולָה וְעַז הַשְׁדָה גַּתְנוּ פָרִיוֹן.
 וְהַשִּׁיג הַדִּיש את הַבָּצֵיר — וְהַבָּצֵיר יִשְׁגַג הַוּרָע!

כרוז ב': בְּרוּךְ פָרִי אֲדָמָתְכֶם וּבְרוּךְ הַעֲוֹדָה בָתָה. וְאַכְלָתָם לְחַמְכָם לְשׁוּבָעָם
 וְיִשְׁבָתָם לְבָטָח עַל אֲדָמָתְכֶם. וּבָכָל אָרֶץ אֲחוֹזָתְכֶם — גָאֹלה תָחַנוּ
 לְאַרְץ!

מרכז המשק: אנשי תְּלִעְמָל! נְקִדְישׁ נָא אֶת פְּדִיוֹן בִּיכּוֹרֵינוֹ — שִׁי לְעֵם. שִׁי
 לְקָרְן הַגְּאוֹלָת אֲדָמָתְנוּ.

ה צִיבּוֹר שָׁרָה:
 סְפִּרְוָקִים בְּרָנָה יוֹרְקָת
 פָּרִי צְוָעָם גְּשָׁקָה
 צְמָעָם — צְמָלָגָם
 שְׁבָאָתָה תְּמֹלָגָת
 שְׁבָאָתָה לְאַרְקָתָה.
 אַרְקָתָה — גְּתִיחָה סִינְגָּה.
 אַרְקָתָה — גְּתִיחָה סִינְגָּה.
 נְאָסָן קְשָׁרְשָׁיָה.
 נְאָרָג בָּאָרִינָה.

כל יְצֹור נְבָרָא בְּצָלָם
 אֲזָה הָוָא לְפָטָבָל בְּצָלָם
 טָסָד נְפָרוֹשׁ טָסָלָם
 בְּזָנוֹן וְלָנוֹן.
 לְשָׁנוֹן אָרָם בְּסָלָה.
 לְגָאָלָתָה וּלְסָמָטָה.
 לְאַיְלָד לְקָרְבָּב עַוד בְּלָה.
 וְכָל סְרָב תְּגַתָּנוּ

שבועות, תש"ט.

חג השבועות בחטיבה יהודית לוחמת (חי"ל) (מתוך מכתב)

בחג השבועות באתנו הפקודה: לעזוב תיכף ומיד את בריזיגלה (איטליה) ולצאת
 לדרכ. לאן — טרם ידענו בדיקות; לאוסטריה או לגרמניה. אולם דברמה כرسم בלב: הנדר
 לשומר שם, במקום מיט שעריו הטומאה הנאצית, על כבוד החייל העברי;

אולם הממוניים על תרבות ורוחניות, הקדימו כדרךנו, דרך יהודים. «געשה לנשמע» ובתגובה מתן התורה המסורתית שלנו, ישבנו במצב «הכן» על המכוניות וקרוינו את יג' העיקרים שעתהן החטיבה נתן לנו.

איש החיל, שמור וזכור!

א. זכור את ששת מיליון אחיך הטעובים!

ב. שמור על השנה לשוחתי עמר!

ג. זכור, שהנץ שליח'ם במערכה!

ד. זכור, החיל בגרמניה הנaziית הוא חיל כיבוש יהודי!
ה. זכור, הופענו בחטיבה על דגלה וסמליה, לעיני העם הגרמני בארץ, נקמה היא!
ו. זכור, נקמת הרם נוקפת על השבעון הכלל. כל מעשה בלתי אחראי מכשיל את הכלל!

ת. אל יחד כבוד עם הגרמנים ואל תבוא בקהלם!

ט. אל תשעה אליהם ואל תבוא בצל קורתם!

י. חרם יהיו: הם, נשיהם, טפם, רכושם וכל אשר להם! חרם לדורות!

יא. זכור, שליחותך — הצלה יהודים פליטה ומולדת חפשית!

יב. חובהך — מסירות, נאמנות ואהבה לשוריidi החרב והמנות!

יג. תדא הופעך היילתית — יהודית. צורך נאה, משמעת בכל אשר תלך!

אללה אומרים כבוד לחטיבה היהודית הלוחמת. ארור אשר לא יזכיר את אשר עללו לנו!

במצב רוח מרום יצאונו לדרךנו, צפונה. ראיינו את עצמנושוב במעמד הר סיני. עם מודלדל, עיף ויגע, יצא שוב מעבודות לחירות, משעבד לגאולה ומתקבל את תורתו שהיא אור לגויים. ובדרך חזרנו על עשרה הדברים שניתנו לנו מסיני לפני אלף שנה, על יג' העיקרים שניתנו לנו כיום. אנו מתקרבים לאנדוד שוב במדבר. להיות חיל-כיבוש על אדמות גרמניה, להציג ולשחרר את שאירית הפליטה ולהזור אתם לארצה, לפתח שעריה לעלייה ולקיבוץ גלויות. שוריidi החרב וההשמדה הנaziית, והדרך רצח לקראתנו, מן בריזוגלה ועד טרבייזו ששימש לקראתנו שדות מוריקים, אילנות מלבלבים. פרחים צבעוניים הנומניטם ריה. ומהכווץ הלב: אותה שעה חוגגים בארץנו, בשדות העמק והגילה את-tag הבכורים; אותה שעה הולכים ילדיינו עטרוי ודים. עמוסי מתנות-ביבורים ושרים;

סלינו על כתפיינו — הבנו ביכורים...»

לא יכולתי להתaffle, העמדתי את המכוניות וקפצתי לשודה המצחיב והמתככל בשיל פרחייו ושבליו. קטפתי פרחים ועומר שבלים לקשט ולעטר את ראשינו וככלנו יחד שרנו;

סלינו על כתפיינו הבנו ביכורים

מיוזה! מיוזה והגליל...»

שבועות תש"ג, סרביה.

משה גורי

חג הביכורים בצלילי המולדת

חגינו שהורתם ולידתם על אדמת ישראל נידללו לא מעט בארץות גוליה, בגין קרע ואיר לגידולם הטבעי. ועל כן חובה עליינו כו. בשוב שיבת ציון ובהיקב גליות, לחדר את פני חגינו ולהרהורם מטל חינו המחדשים. ואمنם חגי הטבע, שהתרחקנו מהם באונס ובכפיה, הולכים לשמחתנו ומכם שוב שרשים עמוקים במולדת ומחשלים גשר בין העבר הרחוק וההווה.

והנה חג השבעות, החג המאחד בתוכו דוגמת פסח וסוכות, שני יסודות מוצקים — הדת והטבע: מתן תורה מזה וברכת ביפוריו פרי האדמה מזה. מה חידשו ומה מצאו משוררינו ומוסיקאיינו בנשותם לחדר ולהתאים את שני היסודות של חגינו? המשוררים מצאו כר נרחב לחג הביכורים ושפע מקורות בתחום ספרותנו העתיקה, שם שאבו מלא חפנים ותיקנו והוסיפו משליהם, ברוח הזמנם ומהחדר ומההווה. לפי מקורות ברוכים אלה הצליחו להקים מחדש את סדר הaginiות של הימים ההם לזמן היום ובדרך זו הולכת ונוצרת מסכת חגינה שבאה תפילה ומזרום, ברכות וביטויים מתוקפת המקרא והמשנה משלבים יחד עם שירה חזשה של משוריין דורנו.

המוסיקאים? אף הם הילכו לחפש במכמי המסורות העתיקות ובחדים מנויים哉找到 צלילים נאים לפקס הבאת הביכורים, כמו תקיעת השופר, ברכת הכהנים, טעמי הנגינה לתורה ולנגבאים, לתחילם ולחמש מגילות וכיו'ב, מצאו צלילים נאים לחג הביכורים. בדרך זו אחו גם קומפוזיטורים בני עמים אחרים והצליחו בלבתם ליצור מוסיקה לאומית ואמנים — פתיית הטקס של הבאות ביכורים נפתח באילו ישובים בארץנו בתקיעת שופר, בצלילי תשר'ת, או בחזצורה. נעימות פשוטות אלה הוד ויפעה להן במסורת קדומות. ברכת הכהנים — נעימה המסורתית בולטת בעת הגשת הביכורים וקיבתם (כמו «השקייה ממעון קדשך» וברוך אתה בעיר ליצחקadel). ובשירי הלכת והמנוגים העולים נשמעים צלילים של טעמי המקרא שהתחמזו עם החדש של ימיןנו והוא לモינה אמנוגיות השובה לב ואוזן (כמחוזר המנגינות של ע. פוגצ'וב: הללויה, כמו אחים ונעלת דר ציון, הוורעים בדמעה, ערו אחים ועוד).

במושג זה של ישן וחדר מORGASH קצב נפלא של אהבת אדים ואדמה, שלט רשות ובניין, של מרחב שדות והררי-ישראל (כמו בענימותיהם של ש. פוסטולסקי, עין חרוד: «שיר העיטור», «שיר תודה», ושל י. בורוכוב «סלינו על כהפיינו» ו «הנה מה טוב»).

ונוהגים בחגיגות חג השבעות גם לשלב את «מגילת רות» בקריאת מוטעת או בהמחזה. ומובן שכן טעמי הקריאה של «רות» על הנוסחות השונות של אנשי מורה ומערב חופף על קריאה זו ומתרבלת ומשטענת. ויודעים הקומפוזיטורים שלנו להפוך באוצר המנגינות והפיוטים של עדות המורה ולהשוו משם פנינים ומרגליות, כי אצל נשתרמו ביתר הקפדה הנעימות המסורתיות במקורותן, כפיות «אין אידיר כד» ואח'.

חג הביכורים, הוא חג הטנא, מצא איפוא את תיקונו בישראל המתחדשת הוא הילך ועוטה לבוש ארץישראלי עתיק-חדש, לכבוד ולתפארת

בְּרִיךְ בָּבְרִיךְ לְצַדְקָה

פרום. נחים שלוש

בנאות מדבר

כיבוש גארדאיה באלייר

סגולה מיוחדת נודעה לקיובץ היהודי המהוות מעין שבט מיוחד שהוא יושב בנאות מצאכ' והוא ייל בסתר תגוי סלעים בלב המדבר. מספרם כמספרה מאות והם יושבים ברובע מיוחד בגארדאיה בירת הachel, מלבד כמה מאות מהם שנשוכו בנאות האחרים וביחד בלונגו אולג'יר בכלל. היהודים אלה קבלה בפיהם כי הובאו לדבר בזען החורבן, ובבית ההנסת הם מראים ספר תורה מקודש שהובא עמו השבי אשר שבה טיטוש (טיטום הרשות), אף כי יש בינויהם תלמידי חכמים ותופשי תורה הבקיאים בשולחן פרוד. מכל מקום נשארו אצלם אילו זכרונות מהדורות הקדומות, השינויים מנmeggi שאר היהודי. ואשר לשבועות ביחס הנה חוגגים יהודי מצאכ' חג מיוחד אשר פי הצרפתים יקנוו: "כיבוש גרדיה על ידי היהודי". זהה תכונתו: ביום אסרו חג בבור רוכבים כל היהודי העיר על פרדות וחמורים משליהם ומאשרם הם שואלים משכיניהם הברברים (ישובי מצאכ' אינם ערבים ושיכים לכת מינית מסוימת מיוחדת) וועבריהם את חזותה העיר בשאון ובשפיכת מים איש על רעהו ועל כל העוברים וככה הם מגיעים לננים ולכרמים — אשר שם הם מברכים ברכה מיוחדת לשם פרת עץ התamar (גם ליהודים יש כרמי תמרים) ושרים שירים ופירותם. ולפנות היום הם שבים בלויות גיים רביהם משכיניהם ומרבים בניסוך המים לקול שירה זמורה והם מאמינים כי שמע ה' את תפילהם וכי הפירות יעליו יפה בקי' הבא.

"עמד הר סיני"

ביום א' דשבועות לפניו קראת פרשת עשרה הדברים בספר תורה קורא הקהיל את הפיוט: יום מעמד סיני, והחן אומר את הפסוקים: מי האמן לשמעתנו ורועל הי' על מי נגלהה. מגיד דבריו ליעקב, חוקיו ומשפטיו לישראל. לא עשה כן לכל גוי ומשפטים כל ידועם. הללויה. אחר זה אומר החן בעברית: "אהינו בני ישראל שמעו בקול עשרה הדברים האלה שניתנו למשה על הר סיני בקשות ובברקים ובברעים". ואחר הוא קורא בתהילים ס'ה, י'ח: רכב אליהם רבתים אלף שנאן. אדני בם, סיני בקדש. ומוסיף: תננו כבוד לה' ותנו כבוד ל תורה! וקוראים את הדרבות בעמידה.

באסרו חג

אסרו חג של שבועות הוא מעין יום גנים ואילנות וחג ניסוך זמים ברוב קהילות ישראל באפריקה. בעיר טריפולי, למשל, יוצאים כל היהודים לגנים ולפארדים, מברכים

על האילנות ושורכים-kittonot של מים בחוץ איש על רעהו בהאמנים כי זה סגולה
ולפריה וכל המרבה בשיפכת המים הרי זה משובה. גם הגויים מאמנים בסגולות המנהג
ולוקחים חלק בניסוך המים בשאון וקולות שמחה.
מנהג דומה לו נמצא בקהלת תלמסאן ובקמה מורי המערב בכלל. אבל המסורת
הקדומה נשמרה בשלמותה אצל הקהילות של נדיי ישראל בנאות המדבר הגדול, הוא
הצחורה. היישובים היהודיים במדבר אשר מנגב לאג'יר הם קדומים מאד ויש ליחס את
mozacem לדורות החורבן. על פי קבלתם הגיעו לאפריקה ישראלי-ישראל. ואננס נשמרו
אצלם כמה מסורות נשכחות מחיהם בארץ-ישראל. בימי הבינים טרם הגיעו יהודים
הקדרים של הצהרה את תורה התלמוד ונחשבו בעיני החכמים ל"מינאים". ר' אברם בן עזרא בפירושו לשם פ' י"ב מזכיר את מרכזם והוא נה אריגלאן' ביחס
ליום פסח: «והמיןאים אשר בארגלאן עושים ככה היום זכר ליציאת מצרים. אלה חוו
רוח ילכו ביום חמsha עשר (בניסן) מארצם זכר ליציאת מצרים». באמת אין המנהג הזה
מיוחד למיניהם האלה בלבד: האננסים בפורטוגאל נהגים עד היום לצעת מטבחם ביום
ראשון של פסח אל העיר הסמוך ומכלים את היום על שפת נהר בפייטים ותפלות.
(פתחו "חג השבעות בהסתוריה ובספרות")

אברהם אלמאליה ושאנתם מים לרפואה

בטריפוליטניה ובמארו נוהגים היהודים לשופר מים בשפע על כל עוכר ושב
ברחוב היהודים, והוא זה היהודי או מושלמי או נוצרי, כי קבלה היא בידי היהודים שככל
מי שנשפכו עליו מים בחג השבעות שם רעה לא תאוננה אליו כל חולין ומדוחה
לא יעברו עליו במשך שנים-עשר הירחים שבין שבועות לשבועות.

בליל שבועות בחזות הלילה מלאים היהודי טריפוליטניה فهي מים על כל גודתיהם
ומליניהם אותם תחת כיפת השמיים עד אור הבוקר. באשمرة השלישית באים כל הגברים
והנשים שעיניהם חולות, טרות או דומות ומשפיטים אותן שלנו אלה ומיד
— מאמנים הם געלמת המחללה והעינים מתרפאות לגמרי. כי סגולות מימי של שבועות
היא להביא מזoor ותרופה לכל חולין עינים. (מנגנו חג השבעות במזרח אפריקה ובצפונה)

שמואל בן שבת במלדי

מנהג פשוט בין היהודי צפון-אפריקה ובעיר במארו לזרוק מים איש על רעהו
בחג השבעות לבבוד התורה שנינתנה ביום זה. «וain מים אלא תורה» — אמרו חז"ל.
לבבוד שבועות מתקנים גדולים וקטנים משאבות להזאה ומיכנים כמויות הגנות של מים
בחכיות על הגנות וברחובות. ומקימים בכל עובר את הפסוק: וזרקתי עליכם מים טהורים
וטהרטם (יחזקאל, ט"ג, ט"). ואסור למי שהוא לרגשו על העשה זה ולקבלו בטרוניה. ואורבים
אפיקו לחתן ולכליה ומריקים עליהם שפע ברכה...

וכדאי לספר כאן עובדה שאירעה לפני יובל שנים בערך בטבריה: ביום השבועות בשעת המנחה עמד הבוחר יוסף חרדר, נתין אנגלי, על גג ביתו בברכת מימיו; עבר איז במקהלה מושל העיר הטורקי בלוקה סגנו. ופתאום דלי מים נשפך על ראשו. רצוו המושלים נתנו צו לחשוף מיד את הפושע. יוסף ברח ומצא לו מחסה בבית הקונסול האזרחי מר יצחק עבו. בכל זאת פקד הקאיםקם • להיכנס לבית זה ולהוציאו את יוסף. הפקודה נתקינה אלום התוצאות היו מרות כי המושל פוטר אחורי ארבעה ימים...

בבית-הכנסת בשעת המנחה יושבים היהודים המארוקאים בעיגול וקוראים את האזהרות בניגון ובשםהה רבה כשליד כל אחד נמצאים דליינים וכל'. כל אחד קורא כתע מה-אהזרות ומי שנכשל וטעה בקריאתוacha דתו לא-יחסטע' בימים והוא מוכרח לחזור ולתקן... וכל הקהיל קורא לו בצהלה: «עוזייד! עוזייד!» (הדרן הדרן). כך הוא גם דיננו של זה אשר בחלקו יפול לקרוא הכתע האחרון. (מתוך «מנגבי חג השבועות»)

יוסף-יהודא טשורי

חג השבועות בטמיר-חאן-שורא (דרבןט)

בليل חג השבועות לאחר התפילה אומר אדם לחברו **בזופדים לשמחה** וחויבו משיבו: «חגים זומנים לששון». ואומרים תיקוןليل שבועות מטנג הספרדים כל אותו הלילה. בשחרית בעת קריית התורה קורא החכם את פזמון הכתובת של הקדוש-ברוך-הוא לכנסת ישראל, המיחוסת לחג השבועות והמתחלת: «ירד דודי לנגו, לערגות בשמו, להתעלס עם בת נדיב ולפירות עלייה סוכת שלומו» וכו': «בחודש השלישי לצאת בני ישראל ממצרים וכו', בששי שבתת וכו', שהיימים לחודש סיון וכו' בשנת אלףים וארבע מאות ושמש לביריאת העולם למנין שאנו מונים וכו' איך החתן יחיד ומוחדר וכו' אמר ליקרא ונעימה וכו', ימים רבים תהיה לי ואני אליך לגואל וכו', הנה שלחתך לך פקדים נחמדים מזוהב עלי-ידי יקוטיאל, هو לי לאגתו כדת משה וישראל» וכו' וכו' ..

אחרי גמר התפילה אומרים רשות לאזהרות: «אמון יום זה נחלו עם זה על יד חווה איש האלים» וכו'. ביום ראשון אומרים אהזרות לר' שלמה בן גבירול, המתחלות: «שמורنبي מענה» וכו'. במנהקה קוראים חז"ץ מגילת רות. ביום השני אחר התפילה אומרים את אהזרות ליום שני המתחלות: «בצל שדי אהסה» וכו', ובמנהקה משלימים מגילת רות וחוגגים את החג בשמחה וכבוד לב.

יוסף קאפק

שבועות בת ים

לפני צלות השחר משכימים אנו בבית הכנסת. למגור לפני התפילה את מנין המצוות לרבביים. שבתachelot ספרו **היד החזקה**. אחרי קריית התורה וההפטרה נוהגים לומר

• קאיםקם — מושל העיר. .. ראה לעיל עמ' 79.

פיוטי מניין המצוות לרשב"ג הנקראים «אהרוֹת»: «העשין ביום א' והלאוֹין ביום ב'». מגנינה לנו מיויחدة לפיווטי רשב"ג, שציליה חודרים פנימה-ט니מה בלב היהודי והימני. כשםג'ע הש"ץ לפסוק «ועל הר הגיל נהלך בחיליל» — כל הצבור נהם את המנגינה עם הש"ץ ברגש זהה, שלא ניתן להחבטה וכל שכן להכתבה. חסידים ואנשי מעשה, עיניהם וולגות דמעות, ניל וינון מעורבים בيهוד, דמעות מחשבה אלמת הקבושה תחת חיבת ציון ירושלים.

אחרי הzcרים, ביום א' של חג השבעות, קוראים בבית הכנסת את מגילת רוח עם תרגומה הארמי, ור' ייחיא Kapoor הנהייג לקרוא גם תרגום הרס"ג בערבית.ليل יו"ט ב' של חג השבעות נקרוא «לילה אלקדרה» — ליל הקראיה, ונקרואנם: «לילה אלקדרה», ליל הגבורה או ליל הערכין, וכך הוא הסדר: לעת ערב מתפללים מעריב בבחירות-כנסיות ויזואים הביתה. מקדשים, אוכלים «ג'עליה», שרירים שירוי חג ומופע. אחרי הסעודה חורים לבתי הכנסיות וכל אחד מביא עמו כפי מסת ידו. יש שמביא «ג'מנה קתוה מהונגה» — בקבוק קפה מתובל ומתחוק — ומחלק לכל האזרור; ויש שמביא סוכריות; יש שמביא מי ורדים, ובאמצע הקראיה — מולף על האזרור, לרענן את נפשותיהם בריח טוב, וגם לעורר את אלה מה开端 שהתחילה לנמנם.

לפנים היו קוראין בליל יו"ט ב' של שבועות את «ספר המצוות» לרמב"ם במקומו — בשפה הערבית, ובמשך מאותים השנים האחרונות — נהנו לקרוא כפי הסדר המודפס במחוזרים. ר' ייחיא Kapoor החזיר את המנהג העתיק, והנהייג בחוגיו לקרוא את «ספר המצוות» לרמב"ם — במקומו הערבי, וומרין אותו למחרת אחרי הzcרים. בליל יו"ט ב' של שבועות אסור לישון, ולומדים כל הלילה בחורים צעירים מסתובבים כל הלילה בבחירות-כנסיות, להבחין איזה בית-כנסת שבו האזרור חי יותר וער יותר. ולמחרת נשמעים פה ושם ויכוחים. זה אומר: בית-כנסת פלוני טוב יותר, וזה ממשיע את הפך.

ليل זה קדור הוא אצל המוני-העם, ובפרט אצל הנשים. מאמנים הם שכל היישן בלילה זה — הרי הוא מאבד את פרנסתו, יען שבليل זה, בשעה הרצiosa לפני הבורא — נפתחים השמיים, ויוצא מלאר' הממונה על הפרנסה לשוט בעולם ולהת לכל אחד חלקו. וכל מי שימצא ישן באותו שעה — איןנו נזון לו, אלא משאר הילק קטן ביד שלישו. — והשליש מחלק מהר בינויהם... ובשעת פתיחת שעריו שמים ליציאת המלאך — הכוכבים מפנים לו דרך ורצים מפניו, ולכון המוני-העם והנשים צופים לשמיים כל הלילה ומצפים מתי «יכטה אלקדרה» — תעבור הגבורה. ובראותם את אחד הכוכבים רץ ממוקמו (הconaה ל«כוכב נופל») — סמן להם שעכשו נפתחו השמיים וכל אחד שואל מן הבורא את אשר עם לבבו, ומובטח לו כי יענה מיד. מספרים שאשה אחת הוציאה לראשה מן החלון והזיצה לשמיים, וכש עבר «אלקדרה» — אמרה: «יא אלה: כבר ראש!» — «הו, אלהים: הנגדל את ראש!» — ותיכף גדל ראהה ולא יכולה להחוירו לחדר, עד שפרצו את קירות הבית...>.

סעודה חג השבועות שונה היא מזו של כל השנה תכלית שנייה. כי בשבועות טהיגים לעשות לכיבוט מטוגנות בשמן. את הלביבות אוכלים רק בשבועות, ויחד עם עשרי העם עושים גם בפורים. בלחם של חג השבועות יש משחו טמיר, שהוא גטר, המבשר מנוחה לעפעפי האערירים. גליוי יודע שמאכל זה מכבד על הגוף ומרבה את השינה. אבל תופעה זו אינה מיחדים ללביבות — כי אם לקריאת מגילת רות, שכותב בה: «שכבי עד הבוקר»... יונן שהתייננים רגילים ל闯 שעתים לפני עלוות השחר, והולכים לבתי כנסיות ללימוד, וחורה היא למי שאינו מנדר شيئا מעניינו, כי חבריו קוראים עליו את המקרה הזה: «הדלת חסוב על צירה — ועצל על מטהו».

מבטא רגיל בפי כל: «אם שכבי עד קומי — שכבי; ומוקומי עד שכבי — קומי...» זאת אומרת: מעת שקורין: «שכבי עד הבוקר» — והוא בחג השבועות — עד שקורין: «קומי רוני בלילה» — והוא בתשעה באב — מותר לישון עד הבוקר ומעט שאומרים: «קומי רוני בלילה», עד שאומרים: «שכבי — בשבועות הבא — אסור לישון עד הבוקר...»

מהלآل העדי

חג השבועות בעדן

חג מפרקת ממתקים

בראות העربים את היהודים חוררים מן השוק ובידם אחדים מאגוזי הקוקום. וידעו כי עיד אל-נרגיל, כלומר חג השבועות, הולך ובא, וכל מוכר ממתקים יתכוון לקרואת פדריון גדול של מרקחות מתוקות. עיר עדן אין בה פרחים וצמחיים ותחתייהם ממתקים את שני הימים של חג מתן התורה במתוקים. ילד שהגע תורו לדעת קרווא פסוק. מתחילהם להנכו לקרוא בספר התורה. ובעלותו בפעם ראשונה לאמר: ברכו את ה' המבוור, מלבושים אותו בגדים חמודים. מהללים אותו בהללות של חתן תורה. והילד מזמין אצלו את כל ילדי בית-הספר שהוא לומד בו, מחלוקת להם ממתקים. והם מהללים ומעבירים אותו בהילולה מבית לבית של קרוביו והוא עובר אתם כמלך בגדרו וכחתן ביום חתונתו וביום שמחת לבו.

ביום זה מתבלטת לעין אשתי-החיל אשר ידיה זהב והיא משכילה לרקוח מרקחת מעשה-ירוקת. היא לוקחת את אגוז-הקוקום והדבש ורוקחת; לוקחת את השומשמין והסוכר ונגרורי הכמן ורוקחת; לוקחת את השקדים והאגוזים, הקמןן והצפוץן ורוקחת. גם שכניה מבאים כל הדברים הנחוצים למרקחת ומבקשים את עורתה, ותהייה מרקחת ממתקים גם על סולחן זה. אף קרוביה שלא השיגו ללמידה מעשי הרוקח, מבקשים ומגייסים אליה צורות צורות, חבילות חבילות, היא רוקחת ורוקחת. אכןossa חכמת-לב נקרה עלייה, אוכלים ממתקה ומרקחתה ומחללים אותה, שומעים בנינה ויאשרוה גם הם. שומע בעלה וייללה גם הוא באמרו בלבו: «רבות נשים עשו חיל ואת עלית על قولנה».

בעצם, הימים שלפני חג השבועות הם פחותי טרדות. אין בהם לא הלמת סוכות

ולא הגעתם כלים, הוא יכולו מרקחת ממתקים. בנהת ובמנוחה נכנסים לקבל את התורה, גומרים את תפילה המעריב ערבים וחזרים הביתה ששים ושםחים, מקדשים על כוס היין ואוכלים כל מיני מתוקים.ليل שמורים הוא ליל השבאות והשינה במטה כמעט אסורה בו. כל בית מתכבות בו משפחות משפחות הקרובים, יושבים על ה الكرען, על כרים ומרבדים, במסיבת בני-חוירין, וקוראים את התורה בשורה פסוק פטוק, קוראים ונוטעים וחוננים, ובינתיים מגישים ספל קפה עם מרקחת וגם מקרקרים בשופרת הנרגילה, שהוא דבר הנחשב מטענוגי החג. גם הנשים אין ישנות ויש מהן היושבות כל הלילה בעיניהם פקוחות לנגד כיift השמים, כל אחת שומרת לרוגע בו יפתחו שער השמים ותעורר את תפילה ותגישי את בקשתה, אם بعد עצמה או بعد בתה אשר עצר אותה רחמתה. מאמינותן הן כי בליל מתן התורה יפתח ברקיע השמים שער ותפילה — תפילה טהרת-לב היא. ויש הרואות ראיית-לב וראיית-עין את השער הנפתח כהרף עין. פעמים המאמינה המכבה מנמנמת ברגע שנפתח השער והוא לא ראתה, ונשאהה כל השנה בעגמת-נפש: ופעמים זינק כוכב וראתה והתפללה והרתה בתה וילדיה. אכן ליל שמורים הוא ליל מתן תורה גם לנשים גם לגברים בעיר עדן.

(מחוך "בין עדן ותימן")

יהושע משולח

חג השבאות בין השומרונים

מעמד הר סיני

“מעמד הר סיני” חל בלווי השומרונים ברבעי שבת ש לפניו חג השבאות. ביום זה מתכנסים לבית-תפילהם ומבלים שם מחוץ הליל עד שקיעת החמה, וקוראים בחמשת חומשי התורה — מתחילתם ועד סופם. כל ספר מהספרים מתחלק לארכעה חלקיים ובהפסקה שבין חלק וחלק קוראים פיותם ומזמוריהם, שהוברו על ידי משוררים שומרונים בתפקידות שונות. נשי השומרונים וילידיהם נוהגים לכבד את המתפללים בבית-הכנסת במינוי תרגימה כגון: תה ועוגות, מתקים ופירות וכו’. וכל הרבה הרי זה משובה. אך יש אחד מהם יצווה במיוחד להביא דברי-כבוד למתפללים על השבונו — בעבור שנכחבד בקדחת אחד המזמורים החשובים. אמן אין החובה לבנות את כל הימים בבית-הכנסת,ומי שפרנסתו דוחקה רשאי לעשות ביום זה מלאכתו הרגילה. אך לאตร שיסים את עבודתו ימחר השומרוני ויבוא לבית-הכנסת ויצטרף אל קוראי התורה.

שבועות

חג השבאות חל אצל השומרונים תמיד ביום קבוע. בראשון שבת, כלומר ביום הראשון של השבוע השני של לאחר פסח, כמנ gag הצדוקים. החג מתחילה ממוצאי-שבת. מיד לאחר חצות מתועරרים השומרונים משנתם, מערירים ומזרזים את שכניהם ופניהם כולם לבית-הכנסת העתיק, שבשכונתם בשם. זקני השומרונים כבר הספיקו מבזבז לסיים את

הקריאה בספר תורה ומשנתאפסו כולם קוראים בצדות את הפסוקים: «ויבוא יעקב שלם עיר שכם אשר בארץ כנען — ויקן את-יחלחת השדה אשר נתעשים אהלו מיד בני-חמור אבי שכם» וכבר (בראשית לג, י'ח-י'ט); ומיד עוזבים את בית-הכנסת (העומד לפני המソורת על חלקה זו שנקנעה על ידי יעקב) ופונים בדרך המובילה אל הר גריים. והלילה ליל חושך ואפלג

השומרוניים מסתדרים בשתי קבוצות, או שני מחנות — עליאנים ותחתונים — שעוזים את דרכם בחשכת הליל אל ההר, תוך קריית פרקים ידועים בתורה. כל קבוצה ממשיכה מהמקום, שבו סימה חברתא, המרוחקת ממנה מרחק-מה. לא קלה היא, כמובן, דרך העליה והמעפילים ישבו לנוח פעים אחדות במקומות קבועים מראש — עד הגיעם למלחה, לראצ' ההר, למקום המשמש להם בית חפילה. מכאן ממשיכים דרכם ומגיעים למקום הנקרה בפיהם «גבעת עולם». הוא המקום לשם הובאו לפני המטורת שתים-עשרה האבניים שלוקחו מהירדן (דברים, כ"ג, ב'). כאן עומדים בתפילה עד שמונה בבוקר ובהפסחות טעמים מן הין, הארל והמאכלים הקלים שלקחו עם אל ההר, כתוב «ושמחת בתוך» «ולא יראה את פנוי ר' ריקם». עם תום התפילה עוזרים המתפללים על יד כמה מקומות המכפלים וכוראים פסוק מתאים. בתום התפילה מברכים איש את רעהו בברכת החג, מתנסקים ומחררים לדודת מן ההר העירה — איש איש לבתו ולמשפחה. בשעות של אחר-הצהרים נהוגים לבקר איש בביתו ידיו ובן-משפחה כדי לברך את כל בני-הבית בכרכבת התבג

מ. בן-יוחזיאל

שבועות אצל הסבא משפטלי

...וישע עוריאל עם אשתו לשפולי לפני חג השבעות, והוא מוכחים להישאר שם גם לימי החג. כי לא עליה בידם לדבר עם סבא קדישא ולשופך לפניו את מר נפשם קודם החג. ואף על פי שכבר נתן שלום לצדיק, וגם הגיעו לפניו «פתחא», ובה כתוב: «שלא יוכל אדם אחד לקפח פרנסתו», מכל מקום מוכחה הוא להישאר, כי בשעת קריית הבקשה לא ענה מאומה, רק אמר: מן הסתם ישאר כאן לחוג חג השבעות, ויש עוד פנא... על כן נשאר עוריאל בשפטלי ולא שב הביתה לחוג שם את חג הביכורים עם בני ביתו. וכך ימי החג לא היו לו ימי שמחה, כי אם הילך קדרונית וכולו מלא עצב ועגמת-נפש, ועל פניו לא נראה גם צחוק קל, ויתפלל בדמעות כמו ביום הקפורים.

ויהי ביום הראשון לחג השבעות, כאשר החלו אין לכל המוסובים מסביב לשולחן, נתנו אין גם לעוריאל, אך כאשר פתח עוריאל את פיו לשותות ולומר «לחימים» כנהוג, לא יכול להתפרק מבכי ועיניו זלגו דמעות. ומפני לא הוציא אף הגת. ויצעק עליו סבא קדישא ויאמר: «שותה! מדוע אתה בוכה? הלא חג שבעות היום. ולמה באתי להעזיבני ביום

הקדוש הזה שנקרא, יום חתונתו ויום שמחת לבוי ז' Adams באט אלי להשבית לי את שמחת החתונה; והלוואי שהיית משבר את ידיך ואת רגליך לפני דרכך כפות רגליך על מפתן ביתך». ודרךו של סבא קדישא נודע, שאם היה חפץ להמתיק את הדינים של אואה איש ולהלכו מן המיצר, היה מבוטה ומקללו ברבים. אולם עוריאל לא ידע טוד זה, וכייה נשאעו את הדברים הקשים כשהם יוצאים מפי סבא נתבאל מادر, וכמעט שנתעלף מרוב פחד וצער. או פנה אליו סבא וידבר אליו רכחות אמר: «האם זוכר אתה מה שקרה בפני שש שנים בערך? עני אחד דפק על דלתך ביתה של חורף קר, ואתה פתחת לו את הדלת והכנסת אותו לחוץ ביתה, גם הכניות לו חמין לשותות והחיות את נפשו ממש. נתת לו מקום לשכב ולישון כל הלילה, ליום המחרת Km העני, נטל את ידיו והתפלל, ואחריו בן אמר שהוא רוצה לבדוק את מזוזות ביתך על הטובה שעשית עמו. וילך איש ויבדק את המזוזות וימצא, שבשני פתחים לא היו כלל מזוזות כי אם ניר ריק, ואמרת אין זה רק שהנכרי הידוע לך גנב את המזוזות מתוך הניר...» ויען עוריאל ויאמר: «אמת נכון הדבר. זכר אני את הכל». «אני הייתי העני הזה — הוסיף סבא קדישא — ואתה אל תירא כלל, בלי ספק, יעוזר לך השם יתברך ויהפוך לך את הקלה לברכה». ויצו עליו לשנות את הין ויאמר: «לחיים», כמונה, ויאמר לו עוד: «תגה שם עוריאל בן דברה, והיום קראנו באקדמיות» את הפסוק «עדב יזכיר אהסנמיה תביבין דבקבעת», עד ב הרי לך ראשי התיבות של שם עוריאל 'בן' דברה ובוכות מצות הכנסת אורחים יתקיים לך שתהיה «זכיר אהסנמיה» ותחשב בין חביבי המקום, למען תשר «דבקבעת», הינוشب על מקום נסכך כל ימי חייך, ולא יוכל איש להזיך ממקומות פרנסתך». או נחפץ עוריאל לאיש אחר ישב משולחן הסעודה בלב שמת (מתוך «הمسיג גבול», ספר המעשיות ב')

ר. א. ברודס

יום הבכורים בעירה

«מכל התחגים ומועד השנה, חג השבועות הכי נכבד — יאמר משל העם — כי כל דרכיו דרכי נועם, ושמחתו שלמה; בחג המזות לא נאכל את כל אשר תתואה נפשנו, בחג «הפסכות» לא נשב בכל המקום אשר נתענג בו — לא כן חג «השבועות» כל מאכל יאכל בו, ובכל מקום ומקום אשר נראה בעינים נשב בו!»

כנים דברי המשפט הזה, וכל אמרותיו צדקו יחד. העם אשר ירגיש מאי את נטול חג המזות, ואת עול סובליה, את הכסף הרב אשר יוציא, ואת «לחם העוני» אשר יאכל בו, את כל חומרותיו ואת כל המשא לעיפה אשר נתנו רבינו על שכמו, וישוב ויוכור את חג «גאסיפה» לתקופת השנה, את סוכתו ואת הדלא הטרורדי ביום סגורי, את דאגתו לימי החורף או, ואת החודש אשר כלו חג ומועד הנהוה, וכל מלאכה לא ישא בו — הנה בוכרו את כל אלה יאנח בשברון מתנים ונפשו יודעת מאי להזכיר את חג «השבועות» «יום הבכורים», להכיר את ערכו הרב ואת כל הנעם אשר ירגיש אוי, ואת שמחתו אשר ישמה בו.

והנה גם הטע הפללה את החג הזה לו, גם הוא עיר על ידו לנשלו ולרומו על אחיו התגמים: בתקופת ניסן וגם בתקופת חשוון עוננו השמיים עבים. יורידו שלג ומטר על פני כל הארץ, הקור ישליך שרכו, מזרם ירטב הארץ, והרוח יבוֹא גם הוא להניש את כל האנשים ביתה. ולמרר אתימי שמחתם: לא כן חג "הכורים": בימי ידשו האביב כל עצם, ישמה כל רוח, ויפיח נשמה חיים באף כל היקום: שימוש מאירה ועדרינה הצא או כחנן מהופתו. רוח צח ישובב נששות וירנין כל לב, השדות יעטפו בר ועצים רעננים יעשו פרח ויציצו צץ, העיר ילחש יישך והאדמה תעודה ושושנים. וכל צצאייה יהגרו גיל. חаг הבכורים עם כל הודי והדרו בא גם לעיר סוכות בפעם הזאת בא — ויה גם לב אחיטוב.

אחיטוב לא ידע מדברי החגים ושמחתם: הוא אכן נזכר הפעם כי בימי ילדותו שמע שמעם, אף כי מן העת ההיא לא ידע דבר מנהם. וגם בבית אביו לא בא זכרם: זולתי ראש השנה ויום-הכורים אשר או הילך עם אביו לבית התפללה, — ויתפלא אחיטוב מאר בראותו את כל אשר יכננו לחג הזה: ענפי עץ עבות הביאו ויפארו בהם את הבית פנימה, גם על מנורת נחושת קל בעלת ששה קנים התלויה בספון הבית בתוך, גם בארכז פנות הבית, וגם בכל מקום ומקומ אשר עין האדם צופיה, נתנו זמורות ופארות, וילחו סוף וקנה גם גומא, וינתחו אותו לנתחים ויעתודו לפוזם על פניו רצפת הבית: וידי שפדה מלאות עבודה לעשות בלבד. לכבר ולגהץ את מכסה הכסאות ואת כל אשר במפות ובמטפחות ובסדין, אף לסתה עלי-עץ ועל-פרחים ותדבוקם בלוחות-הזכוכיות אשר בחלון ותעתש מהם ציצים ופרחים. אף תמנונות שונות לפאר בהם את החלונות, ותלח גם ביצים ותנקב חורדים בשתי קצוותיהם מוה ומויה. ותעד את החלבון מתוכן, ותתן גנות אפרותים בחורדים, ותמלח אthon בחתוט בחקורתה, לאמר: צפירים הן אלה...²

יהושע ילין

פומון נאה לחג השבעות באמשטרדם

בחיותי בכיתו של ר' עקיבא לאחרין באמשטרדם. בשנת תרכ"ג, שמעתי פומון שרים אותו בחג השבעות. יום מתן תורהנו, בניגון יפה מאד ואמרתי להעתיקו בוה: אורייטה! אוניבא ברפאוי! למאן רעימת פַּהֲוָא? אָנָּא קָזִי דְּמַנְסְּבָא? לאו לאו לית אָנָּא קָזִי בְּגִין דְּאַלְּפָרְפָּא.

אורייטה וכור. לונס צדיקאי. — לאו לאו וכור. בְּגִין דְּשָׁפָא בְּיַנְאָי.

אורייטה וכור. לאַקְרָעָם רְחִיקָא. — לאו לאו וכור. בְּגִין דְּשָׁאֵל גַּמְאָא.

אורייטה וכור. ליַקְעָק אַבְּדָא. — לאו לאו וכור. בְּגִין דְּרָסָם בְּסָנָא.

אורייטה וכור. ליַקְלָב פְּקָא. — לאו לאו וכור. בְּגִין דְּנָפָב פְּרִי אַחְתָּא.

אורייטה! אוניבא ברפאוי! למאן רעימת פַּהֲוָא? אָנָּא קָזִי דְּמַנְסְּבָא?
?מָשָׁה בְּגִין קָעִיבָא?

מָשָׁה בְּגִין אָנָּא קָזִי. בְּגִין דְּלָא יַנְקָפְּקָרָא!

[תורה. תורה בתי, למי רצונך להיות (אליש) ? אני רוצה שתינשא לאדם הראשון.]
 — לא ! לא ! אין אני רוצה, מפני שאכל מעץ הדעת.
 תורה, תורה וכו' — אני רוצה שתינשא לנוח הבדיקה. — לא, לא וכו' — מפני
 ששתה מן היין.
 תורה, תורה וכו' — לאברהם אהובי — לא לא, מפני ששאל במה אדע (כי אירשנה).
 תורה, תורה וכו' — ליצחק נערקי. — לא, לא, מפני שאהב שונאי.
 תורה, תורה וכו' — ליעקב חתם. — לא לא, מפני שנשא שתי אחיוות.
 תורה, תורה בתי, למי רצונך להיות ? אני רוצה שתינשא למשה רועה הנאמן.
 כן, כן, אני רוצה, מפני שלא ינק מנכrichtה. (וכרונות לבן ירושלים, עמ' 49)

אברהם שוער

שולחןנו של סבא

את חג השבעות הייתי חוגג בביתו של הסבא, את היהת ה- „חזהה“ שלו. ואני מה אהבתני לשבת עלי-ידו לשמע את דבריו ; ולא הרי דבריו כהרי נחת קולו, הרוך שבדבריו. אהבתני לראות את החן של כרוב, שהוא שפוך על פניו בשעה שהיא מדבר. אהבתני לשבת בין אורחינו ומקורבינו, מועטים היה — אבל מסלחת ומשמנה של העירט אהבתני לשמע את שיחתם, מחלוקתיהם וה- „הכיג גרטיניג“ של כל אחד ואחד.

אהבה גם הסבטה את החג הזה. היא הייתה אומרת, שככל החגים טרדרנים הם, החגים של „זה תאכל וזה לא תאכל“, חג של „פה תשכ ושם לא תשבי“, אבל שבעות והוא חג של „הכול מותר לך“. ולא עוד אלא לשבעות אפשר לעשות מטעמים, שאין דוגמתם בכל חג וחג. צרייך רק לדעת כיצד לעשותותם. והסבטה היהת יודעת את הסוד הזה, ומטעמי שבעות שלה היו מעדרני מלך ! הקפה שלה היה לו טעם גנעדיין, וריח לו כריה הבושם, עד שר' שמואל בעלה-חולום אמר פעם אחת, שאלא היה חושש לספק-ברכה היה מביך עליו בפירות, — ואני ובן דודי „תיים/קה-ישמגר בן ענטה“ היוו אוכלים אותן ששייש בכת אחת. והלביבות — לביבותיה היו מחייבות את כל הנשים שבעיר, וכל מי שטעם מהן פעם אחת היהת נשמרת בלבו מעין טינה לאשותן.

ואהב ממד את החג הזה גם הסבא. הוא היה אומר : „כל החגים קודש הם. אבל שבעות — קודש קדשים. מילתה זוטרתא :zman מתן תורה ! ולא אנחנו בלבד, בני האדם, חוגגים את החג הזה, אלא כל העולם חוגג אותו : המשם, הירדן וכל צבא השמיים ; והשמיים בעצםם, — כמו כחולים הם. כמה יפים הם, השדות ירוקים, הכל פורה הכל צומת, הכל מרנן, כל העולם שמה בחג מתן תורה ?“

באחד מהಗי השבועות, ואני בכיתו של הסבא, התעורר ויכוח על עשרת הדברות. דעתו של אחד מקרוביו של הסבא לא הייתה נזונה מעשרה הדברים. והאיש הזה היה חסיד, צדיק תמים, במלה אחת: מקרוביו של הסבא... ומעשה שהיה כך היה.

ביום הראשון של שבועות אחרי התפילה היו מוסבים לשולחנו של הסבא מקרוביו מימים ימייה: ר' שמואל "בעל-חлом", ר' יעקב "שלא עשני גוי", ר' שמשון "ועלימנו של הקדוש-ברוך-הוא", בנימין-פינחס ועוד אורחה, "פנימים חדשות", ר' זלמן "איןנו מרוצה".

יושבים להם המוסבים איש-איש על מקומו. כולם לבושים בגדי יום טוב. הפנים צוהבים, היגיינים: מוחרת המפה הלבנה על השולחן, מתאדים היין בבקבוק זהירותית אדרמדות מתחוללות, מרקודות מנגד נוגה המשם. מוכנות הקערות הלבנות, הכוונות, — הכל נוץ' וمبرיק, הכל אומר חגן...

בראש השולחן ישב הסבא. "שטרימייל" חבוש לראשו. קופטה של משי שחורה ומחקת יורדת עד קרסוליו, למטה נשיפות רגליו הקטנות והעדינות בפומקאות לבנות כשלג ובSENDLY-עור שחורים מגוחצים, על מתגיו חגורת משי יפה, צוארון כתנתו הלבן והרחב מתකפל קצר על העורף וזקנו הלבן יורד על מדותיו. פניו החורמים מפיקים שמחה פנימית. הטידור — סיידרו הגדול והעב, פתוח לפניו ושפתותיו נועת, נועת... תמיד יש לו "מה לאמר" מתוך סיידרו. מתנווע האטא-לאט, סוגר ופתח עיניו לטירוגין. מכח לפעמים באצבע צרידה, מתלהב, מתעמק, ושוב מתנווע כשבתוותיו מלחשות. סגר הסבא את הטידור, מגין יין לחור הנבייע של כספו הגדול, ונאה אנחה של נחת, כשפניו מהיררים מפני החמה,فتح ואמר:

— האמת אגיד לכם, רבותיי, שאם כל החגים קודש הם, החג הזה — קודש קדשים. בכל החגיגים יש איזה טעם לפגמו, והוא הגשמיות, וכל הקדשה והטהרה שביהם יש בהם המציאות של חומריות. חג הפסח, למשל: מה לנו גדול וקדוש מהחג הזה? יציאת מצרים, פריקת עול הברזל... היציאה ממ"ט שעורי טומאה, מילתא זוטרתא — מ"ט שעורי טומאה: אבל היציאה, הכניסה, השחרור, ואפילו קריית הים גופה, — גשמיות הן! שעבוד, — בודאי חומר, היציאה — גשמיות. גם בעליה הארץ נאמר: אל ארץ חטה, שעורה, גפן, תאננה ורמן — אכילה ואכילה... וגם קיומן שלמצוות פסהח אינו אלא בענייני גשם וגוף — אכילת מצה, מרור, קרבן פסתה, שוב אכילה, ואכילה. סוכות — ישיבה בסוכה פשוטה, ד' מינימ — פשוטים. וראש השנה ויום הכהורותם — גם אלה הם הגים של גוף וכל מכשי רגוף; מתחפלים על בניים, חיים, מזונות, מבקשים בריאות גופא, פרנסת, כלכלת, אבל שכבות עז — שני! זהו חג כולם לה/, לרוח, לנשמה! החג הזה אינו לא זמן חרותינו ולא זמן שמחתנו, לא יום זכרון ולא יום של סליחה ומחללה — אלא זמן מתן תורהנו. שמחה של תורה, חג של רוח, הלולא של הנשמה. — חג שאין דוגמתו בכל אומה ולשון, וזה אמר הווער הקדוש: «ונאין אינון ישראל מכל עממי אדעלמא, דקדושא בריך הוא אטרען בהונן... עבד

חלקיה אהבתניתה ויהיב ליה אורייתא קדישא... ישראל ואורייתא קודשא בריך הוא חוגגים בזמן אחד וביום אחד ובשעה אחת את הגד הקדוש, חג של קרבת אליהם... בכילול הוא מתאכسن אצלנו. וקיים את החג הזה אפשר גם ללא אכילה ולא שתיה.

— זאנני, רבבי, איני מרוצה כלל מן זהח הזה! ונחפוך הוא; לדעתך, החג הזה יכול

מוגש, כלו — גם עשרה הדרשות!
את הדברים הנוראים האלה קרא ר' זלמן, כולם כבר הרגלו לה, אינו מרוצה" של ר' זלמן. יאמר איש מה שיאמר: בהלכה, באגדה, אפילו בשיחת חולין — ור' זלמן יקום ויאמר: איפכא איני מרוצה! הוא אוהב תמיד להתווכח להתחפל וועל כן קראו לו ר' זלמן אינוי מרוצה", אבל כי יאמיר דבר זהה, שאינו מרוצה מהג השבעות, מעשרה הדרשות, והיכן? בבית הרב, — זה לא פל איש.

כל הפנים הוסבו לעברו של ר' זלמן. לפויות פתוחים, האוניות נטויות, — גם הסבא העמיד את הגביע המזוג על השולחן, הסב את פניו אל ר' זלמן והביט עלייו בתמייה גדולות, ור' זלמן עמד על רגליו, פניו להבים, נרגזים, עיניו דולקות, והתחיל לדבר:

— איזו רוחניות? איזו נשמה? ילמדנו ربנו! הרי כל עשרה הדרשות הן גשמיות שבגשמיות, ואין אני מרוצה כלל מהן! משעלבון, רבבי, עלבון גדול אני מרגיש לכל ישראל בשקדאים את עשרה הדרשות! ירד, כמובן, הקדוש-ברוך-הוא בכבודו ובעצמו על הר סיני, בקולות ובברקים ובענן כבד, מלאכי צבאות יודודן, יודודן, מרא דעלמא! — הפעם של מעלה כולה... הארץ רגזה, השמים נתפו, מילתה זוטרתא — גיליי השכינה! — ומה אמר? «לא תרצה, לא תנאך, לא תגונב!... ולמי אמר? לבנייהם של אברהם, יצחק ויעקב, לרחמנים בני רחמנין, לבישנים בני בישנים? כמה מן העלבון יש בדבר? כמה מן הבזין? כלום בני לוט רחמנין, בני ישמעאל? או בני שעשו החיים על חרכם? גם «אקדמיות», אין יכול לומר בעלי צער. מבטחים לנו לוייתן, בשרא דטורא, יין המשומר, נהרות אפרסמן, טוילים של חינגן, — מה ומאי? תינוקות של בית רבן? מבטחים לנו מני מתייקה אם נהייה «ילדים טובים». אני מרוצה. רבבי, כלל מעולם הבא שיש בו אכילה. ולמה לי העולם הבא כלל? ומה אני חסר כאן בעולם הזה? אני מרוצה לא בחיים של אכילה ושתייה בעולם הזה ולא במיתה כזו שאחריה שוב אכילה ושתייה, — ولو גם לוייתן יין המשומר!

— מה הוא סח? מה הוא סח? — הוזקף ר' שמשון «עלומו של הקדוש-ברוך-הוא», שנגנו הקטן והכחוש כלו רועד וחרד, פניו הקטנונים, בפני ילד חמים, חورو בסיד ועיניו החרשות והתמיות, הכהולות כדגניות ביימי צייר, קדו — מה הוא סח, במחילה מכובדו? איןנו מרוצה מעולמו של הקדוש-ברוך-הוא, הכל לו גשמיות, עלומו של הקדוש-ברוך-הוא יפה הוא, נאה הוא. והיכן הוא רואה גשמיות? כלום הפרח הלבנגן גשמיות הוא? ושם נאה זו? והשמות הטהורים והכהולים אלו? והכוכבים, והלבנה, והעננים הקלילים?...

* זכאים הם ישראל מכל העמים של העולם שהקווש ברוך הוא רצה בהם... קבוע חלקו ונחלתו נתן לו תורה קושת.

והדבורה הצחובה, הצפור המدلגה — גטים הם ? והומר הנותן זמירות בליל דומה שם בין העפאים על שפת הנחל... מגושם הוא ? והילד התמים היושב בחדר ולומד את התורה ; לא תגנוב, לא תרצח... מגושם הוא ? והבחור המתמיד היושב כל הלילה ומנגן : אמר רב פפא : אמר אבי... גשמיות הוא ? והבחור היושב ומתעמק וקורא ומסלסל בקומו : « אמר רב פפא : יש מהן כיווץ בהן ויש מהן לאו כיווץ בהן »... ר' זלמן, שמעת ? מה חביבים הצלילים, מה נעימים הסלסולים ! ורב פפא מדבר על תולדות דקרן, דרגל, דשן, על גניחתה, נגיפתה, רביצתה, על שור המועד, על שור נגחן... ודבריהם כולם קדשי קדשים, יותר מקדשי קדשים. אתה אומר — גשמיות ? והיכן קזו של האחד, והתחלת השני ? אמר ר' זלמן, לא רוח ומה רוח אלא גשמיות ? והיכן קזו של האחד, והתחלת השני ? אמר אתה « לא תגנוב » זהה גשמיות. — ואני אומר לך שהוא רוחניות, רוחניות שברוחניות ! האדם שאינו חף לגנוב, שאינו חומד — אינו חי אלא מת... האדם המת — הוא גופו, חומרה, — האדם חי הוא רוח, והחי חומד, רוצה, מתחזק... גם הרצון לגנוב, לחמוד — רוח הוא, והتورה אמרה לא תגנוב, לא תחמוד... להגביר את הרוח על הרוח, את הרוח הגבואה על הרוח השפל. חף אתה לעבור עבירה — זהה רוחניות, התגברת על תאונך — זהה רוחניות שברוחניות !

הרוח והגוף, החומר והנפשת תלויים וקשורים זה לזה, ואין באחד אלא מה שבחברו כאור בפתחילה... והמות גופו אינו אלא המשכת החיים, — ועל המיתה אתה מקבל משום שאין יודע, במחילת כבודך, שאין מיתה בעולם... המיתה והחיים תלויים זה בזה, — ובמקומות שיש חיים יש מיתה, ובמקומות שיש מיתה יש חיים...

הנה חיית, מלאו ימיך ואתה שכוב בקבר. מתחתייך אדמה רכה, מעל — שמיים כחולים, כוכבים, שמש, ירח, עולמו של הקדוש-ברוך-הוא... ויש אשר עשבים יعلו על קברך, פרח כי יפרח, עץ כי יצמה, צפור חוגג עז ועומד על מצבתו, פונה כה וככה, מנקר בחרטומו הקטן מתחת לנכפיו, פה זמיר מזמר על קברך, ושם בנק בבית-התפילה אומר קדיש — עולמו של הקדוש-ברוך-הוא... ויש...

— רבבי... שאלה יש לי לשאול... — נשמע פתואם קולה של אשה אחת, שעמדה על הספה.

הסביר כמה מעל הכסא, נגע אל האשה, דבר עמה רגעים אחדים ושב כשפניו צהובים ועל שפתיו מריחץ חזק צדק תמים. — נא, ר' זלמן, עוזך בדעתך, מגושמה מאיד התורה, מתעסקת היא בגשמיות, באכילה ושתייה, עשרה הדברים מטפלות, לדעתך, בענייני הגוף והחומר העכור, איןך מרוצה בהנחתנו בכיכול...

— לא, רבבי, חס וחיללה ! לא זאת הייתה כוונתי. אלא...

— גם אני חיללה לי מלחשוד בקשר שכמותך — הפסיקו הסביר — אולים בווא וראה את הגשמיות, החמריות שבторה. גשמיים הם ביותר בני ישראל... והכל מפני שלומדים תורה כזו המתעסקת תמיד בענייני הגוף ולא בענייני הנשמה והרוח — הוסיף הסביר ולגלוג דק רפרק על שפתיו כשפניו והרו, נהרו — האשה הזאת שבאה עכשו — אישת מתגורר כמעט כל השנה בפנים רוטה, לרגלי עסקי. יהודי פשוט, יהודי הידוע

„עברי“ בנסיבות, מכיר אני אותו. האיש הזה לא אכל כל תבשיל זה יותר מעשרה חדשין. פת קיבר, דג מלוח, חמין — זו הייתה כל אכילתנו במשך יותר מעשרה חדשין. לימונות החג בא לבתו. אשתו הכינה סעודת יפה, סעודת חג, וושב לו האיש בהרבה אל שולחנו ואוכל וננה... גשמיות! והנה שאלה: שכח והפרק את הלביבה בסכין שלبشر. הזודעהה האשה, נרתע האיש, וכבר הידים מסולקות, אין נוגע בלביבה. והasha רצח אל הרב, ואלמוני הטרופתי, — או רעבו העניים העלבוניים גם בתג. אלה המגדלים על התורה של גשמיות, המטפלת בענייני אכילה ושתיתת. והאם תמצא, ר' זלמן, אכילה יותר רוחנית, יותר קדושה מأكلתו של היהודי ההוא?

— ואני אני מרוצה, שמעת, נפתלי? אני אני מרוצה כלל וכלל! — קראה הסבתא מחדר המבשלים, — כל הבוקר אני מבשתת, אופה, רוקחת, ואתם מתפללים! הלביבות כשתצטננה — או קח והשלך אותן החוזה!

— גם את איןך מרוצה! רבותי, הרבנית אינה מרוצה, נקדש.

קידש הסבא על הכוו — וה„כיבוד“ הוגש.

לי נתנה הסבתא על השולחן הקטן אצל החלון...

— ואני, רבבי — קראתי בחקותי את קולו של ר' זלמן „אין-מרוצה“ — אני מרוצה כלל מהחג הזה —

נעזו כולם بي את עיניהם. — והסבא פניו צוחקים:

— גם אתה?.. כולם אינם מרצוים היום... מה חסר לך?

— חף אני לשבת עם הגודלים — אמרתי כשפני אדם.

— לשבת עם הגודלים, ולאכול עם הגודלים, גם אתה מתואה לנשימות...

כל המטוביים צחקו.

ראובן ברינין

ליל שבועות בטירול

בחודש אירן שנת תרע"ב הלכתי אל דרום טירול. בכל יום הייתי מטפס שם ברגלי אל מROOM הרים. ארחתאי לשירות של נסעים-נדירים, גבוריי „ספורט-ההרים“. „ספורט-ההרים“ — זהו מין עולי-רגל בעלי טפוס חדש. בקייז ההוא אחוטי גם אני ב„ספורט“ וזה ודקדקתי בכל פרטיו: אוצר חבלים במתני, סנדלים מסוימים ברגלי ובידי מקל עב, אשר מקצתו מזה פטיש של ברזל ומקצתו מזה דרבנן חז. הזהילה על ההרים הרמים וצוקי הסלעים יש בה עונג מיוחד של התעמלות הגות ושל נשימה עמוקה ותוכפה, של הריגשת סכנות על כל פטישה והנצחון עליהם ושל מקרים מפתיעים ופגישות בלתי-מקומות מראש.

על-ידי העליה על ההרים מספיקים את הצורך, המורגן לפרקם, להתרחק מן החברה, ואף מן האנשים הקרובים ביותר, ומן חי-החולין של יומיום. הנך מטפס ועולה

על ההרים הנשאים ברוב עמל; הנך עובר על-פני כפים, הנך מתעקל מסביב לחגוי הסלעים ואתה הולך ומתרחק מעל השפה, מעל יושבי המישור ומעל הבריות הזוחלות בעמק; הנך תולך ומתקרב מרגע לרגע אל נקודה גבוהה, אשר התגעגת עלייה כל-כך מתחת.

צעבור עלי שבועות אחדים בגודדים מכפר לכפר, מהר להר, בקשה נשפי העיפה מנוחה, קצתי בחברת הסיריים العليום, בהלוותם הגסות ובמספריו מעשיותיהם המשוגנים, או נפרדתי מעל בני-לויתי, ולאך לדרכי בלבד. בידי אחת מפה מצוירה, רשימת ההרים, ובידי השניה מקל-מטפסים. מקום פרידתי היה על-יד חרבות גריפנסטיין. במגדל ההרים, שעמדתי על מעי מפלתו, התבצרו לפנים אצילי טירול, בקשם מפלט מלחמת מושלם פרידיך "בעל הכיס הריק".

שמעונה שעוזת הלכת ברגל, עד אשר באתי לעת-ערב אל מרום��ו של ההר מנדל, והתאבסנתי בבית-המלון "פנגלאן".

בית-המלוני עמד בגובה של 1732 מטר מעל שטח הים.

הימים היו ימי תחילת סיון. האויר היה נקי, חרייף ונעים; השמים היו בהירים, בלי עננה כללה, ומעמוד המזג היה קבוע; תפארת הצבעים והגונים הרהיבת את העין, צלע-ההר הוקופה, שעליה נבנה בית-המלון, הייתה מין פרגود של סלעים, אשר הבדיל בין שני עמקים.

בבית-המלון הגדול, שהתחנסתי בו, מצאתי כעשה אורחים. כולם היו מאטפסי ההרים" וUMBKRSHI הדמנויות מזרות ונטאות. כל אחד מהם בא הנה לנוח ימים אחדים ולה חדש אחריו בן את טוילו ברגל על הרי האלף. בראש ההר מנדל שרד עוד תקור, וראשי ההרים הסמכים היו מכוסים מפה לבנה וצחה של שלג. מסביב לבית-המלון היו יערות של עצים-אלמן. דממה עמוקה: אין איש, אין כל בניין, מלבד בית-המלון, אין עתנים ואין נם עוביים ושבים.

באليل שבועות.

בבית-המלון לא היה שום זכר לחת. האמנתי, כי אין בין האורותם אף יהודי אחד. לא יכולתי לעלות בלילה על מטהי. ידעתני, כי כל אחיו בתפוצות הגולה ערים עטה וקוראים ב"תיקון ליל שבועות". ובאותה שעה הרגשתי את מרירותה של הבודדות בכל תקפת הלילה היה יפה. חוות היו חדים וערימים. הניתני הפנימית הייתה צמאה לגילוי חדש של מחשבה או רגש. העתונים והספרים, שנמצאו בחדר הקרויה של בית-המלון, היו חולין בעיני. לא הייתה מסוגל באותה שעה לקרוא בהם אף שורה אחת. לא יכולתי להסתכל גם לפני האורחים, שאחרו לשבת באולם-המשתה מסביב לפכי שכר.

שבועות אחדות ישבתי צלול במחשבותי על המערה שאצל דלת חדרי הפתוחה. ופתחות התעורرت: מהחדר הסמוך, שגム דלטו היה פתחה למערה נשמע קל שירה תריסית שירה קטועה, מלוקטה וטלואה מקרען הנוטה העברית של תפילות "ימים גוראים". אם כן, השכן הנגר בהדר הסמוך היהודי הווא ואני לא ידעתו. ובלבו נلد החפש

להתודע אל שכני, אף כי לא ידעתו עוד מי הוא ומה טיבו. די היה לי לדעת, כי יהודי הוא.

כל אותן הימים שהייתי מטפס על ההרים התהבהה נפשי בסתר המדרגה. אולם בغال התקדש החג, בשבתי בدد תחת כפת השם הזרועים כוכבים. אותה נפשי להתרום אל פסגת המחשה, ובאותה שעה השותוקתי לחברת אחיו, בני עמי.

ואחד מהם גם נמצא.

שכני יצא גם הוא אל המערה, ולא עברו רגעים מועטים ואנחנו נכנסנו בשיחת, כאלו היינו מכירים זה את זה מכבר הימים.

והדברים שדבר בן שיחתי באותו מעמד על הר מנדל נחרתו עד היום בזיכרוני: „הננו חוגגים זמן מתן תורהנו, חג קבלת התורה. אבל לא תמיד אנו רשאים ואנו יכולים להיות רק יורשים, רק מקבלים; חובתנו ותעודתנו היא גם לנו להנחייל משלו לבאים אחריםינו.

„לפנינו אלף שנה נתנו לכל העולם את עשרה הדברות. ומתן תורהנו שנייה את כל הערכיים המוסריים והחברתיים של העולם הישן. עשרה הדברות – זו הייתה תרבות חדשה בצורה חדשה, אשר נתנה תוכן חדש לחיה בני האדם. אולם את רוחם של בני התקופה החדשה אי-אפשר לשנות או לתכן לא עליידי דברות, לא עליידי תורות, התיינה מה שתהיינה, ולא עליידי אמונות ופילוסופיה.

אם רוצחים אנו לחנק את הדור ולרומם את רוחו, צריכים אנו לברווא מעשים חדשים, מפעלים כבירים – והם ישנו, יכריחו לשנות, את רוח בני-האדם וערכיהם המוסריים והחברתיים.

גם אנחנו – הוסיף בן שיחתי לדבר בהתלהבות – חוגגים היום מתן תורהנו, תורה זו, שאנו נוthen לבני האדם, היא תורה המעשים: היום נתקבלה בבית-המחוקים הצעתי, וגם תכנית, לבנות מסילת-ח شامل מן העמק אל ראש ההר, שאנו יושבים עתה על מROM פסגתנו. והיה במקום שמונה שעות יעל רأس ההר ממשץ חז' שע. ומסילת-האבלים תעבור בקומה זקופה של 1364 מטר לאורך של רצועת-סלע צרה, אשר רחבה כרוחב העגלת עליידי מסילתיה החדשה יהיה ההר מנדל, פניתה הריאתאלף, קרובה לכל העברים ושבים, לכל יושבי העמקים. ומסילתיה זו תהיה למופת לכל החברות של בעלי-המנויות, העיסוקות בחיבור הדריכים. ואני, היהודי, מתגאה בזה, שתורתני נתקבלה היום. משה עלה למרום והורד לבני האדם תורה נשגבת, כהובה אש שחורה על גבי אש לבנה, ואני, שחונכת עלי ברכי תורה זו, עלייתו למרום הרים ואוריד שם תורה חדשת, הכתובה והרשומה במספרים ומוסמנה בקויים וציוונים. כפייתו את ההר מנדל בגיגיות על חברת בעלי-המנויות מבני טירול ואומר להם: אם תקבלו את הצעתי ותכניתי – מوطב, ואם לאו – פה, בחתיתת ההר, תהיה קבורתכם וקובורת הונכם, כי כבר יש לי חברות-שותפים מבני שויזריה, והצעתי נתקבלה, ומחר יהלו את העבודה, בני גאים יושבים בשפה, על כן אנו מחוויבים לרומים אותם. הם נחנקים באוויר מלא אבק ובצלים מזיקים, על כן צריך לחתת להם אויר נקי. שם במרומי ההרים ילמדו גם לחשוב, גם להיות אחרת, וזאת היא

תורתית החדשה: הגביהו את בני-האדם הוותקים בעמקים, אל ראשיו ההרים, או יגלה לפניהם עולם חדש, וזה גם יבשו ממעשייהם הקטנים. לנו היהודים יצרו תחומיים מוגבלים במדינות שונות, על כן נראה להם, לאומות-העולם, כי אנחנו מרחיבים את שטח היישוב לבני-האדם, כי אנחנו מכשירים גם את המקומות היוצרים גבויהם לישוב ברייא, למנוחה שלמה ולהצלת נפשות חולות".

אנכי האמנתי, כי חולם חלומות, איש חווה ובעל דמיונות מדבר אליו. אולם זה היה השולחני ואיש-המעשה זיגמודנד שוואן.

והדברים אשר שמעתי בليل שבועות טרס"ב לא היו חלומות. בחודש מיי, למחרת חג השבעות, בשנת 1902, החלו אמנים בבניין המסילה החשמלית, וביום 19 אוקטובר שנת 1903 נגמרה העבודה ונפתחה תקופת חודה חדשה בחיבור העמקים עם ההרים.

וכשבוע ימים לפני חג השבעות טרס"ד כבר התורמתה על-ידי מסילת-החלבים מלטירן לראש ההר מנדל ממש חצי שעה. וכבר ראייתי, כי עלייד בית-המלון פנגל צומדים בתיא-מלון חדשים, וכולם מלאים אורחים מכל קצוות הארץ, וביניהם רבים מגדולי המדע והספרות. וכולם משתחווים על בנין המסילה הנפלאה, המתוועמת בצלע-ההר הזוקפה כquier, מסילה שאין דוגמתה בכל אירופה. וכל המתרומותם על שפוע הר הזוקוף בעגלת-החשמל המרוויה וסוקרים על פני התהומות מימין ומשמאלו קוראים פה אחד בהטעות: אחד מפלאי תבל!

ש. י. עגנון

מעמד הר סיני בקלאיז'ן שלנו

אחי ורעי זרע קודש אהובי, יודע אני שנשמעתיכם כולם במעמד הר סיני היו וכשיצרכם משייכם לעשות עבירה חס ושלום נוכחים אתם אוטם קולות וברקים — מיד אתם מושכים ידיכם מן העבירה. אבל אילו הייתם בחג השבעות בקלאיז'ן שלנו היותם רואים דוגמה למעמד הר סיני והייתם עושיםמצוות ומעשים טובים כל ימיכם.

קטנה ונמוכה הקלאיז'ן שלנו ופרוצה מכל רוחותיה, החלונות שבורים והקירות מתקספים. אבל בחג השבעות היא מלכבה כעיר ועל התקורה מתחווים חוטים בזרות מגן דוד ועלים ירוזקים תלויים עליהם ומפריחים כל מני ריחות טובים וונגניות החלונות מקושטות בנויות המגוונים, מהם קלועים בדמות ציצים ופרחים, מהם בדמות צפרים ועופות שונים, מהם בדמות חיות ובהמות, חייכם אפילו שר יעד לא ראה דוגמתם. הנה ביותר ארון הקודש שהקיפו אותו אילנות נאים וכשהרוח נשבת בהם הם מרחתים. סבוריים אתם צנה אחותם, לא כי, אלא הם מתהווים ואומרים: אם לא זיכנו שייעשנו ארון קודש לספרי תורה עתידיים אנו לחם את התנור בלילה חורף שבחרוי ישראל לומדים

תורה. ביותר מכוונת היא הבימה שהחוץ קורא שם בניגון נאה פיות אקדמיות, הירך אומות העולם שואלין לישראל מה ראותם לקבל עליהם על תורה ומצוות ומה שישראלי משיבין להם.

אצל חלוצים בחוות הכשרה

בראשון לשולשת ימי הגבלה באו שני בחורים לבית-המדרשה. בחור בבית-המדרשה הוא דבר-הידוש, כל שכן שנים. דומני, שמיום שחוותי לכאן לא נכנס אדם צער לבית-مدرשונו. נתקרבו הבחורים ובאו ונתקנו לי שלום ואמרו שלא באו אלא בשבייל. בשבייל כיצד ? בכפר הסמוך לעירנו, כך וכך שמו. יושבת לה כת קטנה של בחורים, שעוסקים בעבודת האדמה, כדי להקשר עצם לשם ארץ-ישראל, והרי הם מבקשים מני, שאבואו אצלם לתג השבועות.

אותה שעה שבאו הבחורים נמשתתי אחר תלמידי. אמרתי להם : « מה אתם מבקשים ? אפשר שאתה תלמידי ואלך לכפר ? » ובשעה שאמרתי כך הבטתי בהם, כזה שি�ושב בכבודו של עולם, ובאים ואומרים לו : לך עשה מלאכה שפלה.

השפילו הבחורים עיניהם. לסתו נחאורש אחד מהם, צבי שמי, אמר : « סבור הייתי, הויל והוא ארץ-ישראל. יהא שמח לראות בחורים ובחרות בעבודתם בשדה וברפתת לשם ארץ-ישראל ». אמרתי לו : « יידי, מה אתה מספר לי סיורי-מעשיות, שאתם מכשרים את עצמכם לשם ארץ-ישראל ? אף ירוחם הקשר עצמו לשם ארץ-ישראל ועלה לשם ושהה שם כמה שנים, ומה עלה לו בסופו ? »

אמר לי אותו צבי : « אם מתכוון מר לירוחם חופשי, יש לו מקום לכעום. אבל היה ירוחם אחר, ירוחם ב'יה' שמו, שנהרג על שמירת הארץ, וכמדומני שאין לו עליון כלום ». נתעקרה אנחה מלבי.

אמר לי אותו צבי : « ואם גנוז עליינו, שייהא סופנו כסופה, נקבל גוירתו יתברך באבאה ».

נטلت אי ידו של צבי בידי ואני אמרתי : « אםת Yiפה לכם שאבוא אצלם ? »

אמרו שניהם כאחד : « כל שעה יפה, זאימת שתבואו אצלנו נשמה עלייך ».

אמרתי להם : « הלא לחג הזמנתם אותי, ובכן אבוא לחג-השבועות ».

ערב שבועות אחר החזות שכרתי לי עגלת ויצאתי לכפר. בכניסתי ידע כל הכפר שבא אורח אצל החלוצים. הלכו קצחים להודיע להם וקצתם הלכו לפני העגלת וזראו לנו מקום חנייתם.

בבתי-אברים, ספק בית ספק צרייף, קבעו להם ששה בחורים ושתי בחורות את דירותם. הבית היה חרב למחצה, וככלו — שבר-יכלים. אבל חן עולמים שוכן היה על הבית.

אני באתי לשם לאחר שהזרו הבחורים מן העבודה ולא ראיתי אותם בעבודתם בשדה, אבל ראתי את חכורותיהם ברפת, כשיישבו וחלבו את הפרות. זה ימים הרבה לא ראתה פרה ולא ראתה גערה, ופתאום נתגלגל הדבר וראיתי את שתיהן כאחת.

החמה עמדה קרוב לסתילוקת הנערות חזרו מן הרפת והביאו את החלב ונכנסו לחדר ונתרחזו ולבשו בגדי מועד. סיידרו את השולחן והדליקו נרות. יצאו הבחורים אל המעיין ונתרחזו ונתלבשו. נכנסנו לחדר וקיבלו את החג בתפילת ריח טוב עליה מן הגנים ומן השדות ומן המקשאות. הריח הטוב ביטל את ריח החזירים, שגעו מן הבתים הסמוכים.

לאחר שסימנו את הפליטה קידשנו על היין וביצענו על הפת. הביאו הנערות לפנינו את תבשיליהם שבישלו, זאף הן באו וישבו עמןנו. בין תבשיל לתבשיל היו שירים עربים כדבש ואני סיפרתי לפניהם קצת דברים על ארץ-ישראל.

לילה שבועות קדרים. לא נתמלאו אוניהם של חברי וחברותינו על ארץ-ישראל עד שהגיע קזו של לילה. בירכנו ועמדנו מן השולחן והלכנו לעיר הסמוכה להתפלל בזיבור ולשםוע קריאת התורה.

בין שדות וגנים, מקשאות וחורשות, בשטחים עקומיים ועקלים הדינו מהלכים והולכים. העולם הזה, שהייתי סבור עליו שביליה הוא דומם, עסוק היה באותו שעה באלה אלפי מלאכות השמים והוא ידו טליתם, האדמה הזיויה דשאים. אני לא ראיתי בזמןיהם, אבל ריחם הטוב פירסם את צמיוחם. בין שמיים לארץ צוח עופ-לילה, ולמטה בין רגליינו ניתרו שרצים קטנים. פתחם התחליה אילת השחר מפציעה וועלה, והעיר נראתה לנו מתחום ערפל טהר. מوطנותן השעות הנאות, שאותו אדם שמח בהן, זו הייתה אחת מהן, התרנגולים קראו והצפרים התחליו מציצות. העיר הסמוך לעיר התחליל מכחיל והולך, ואנו הנענו לעיר. אור חדש האיר פתאום. בוקר של חג ניכר מכל בית ומכל רחוב.

נכנסנו לבית-הכנסת. המניין הראשון עמד בתפילה מוסף, ומניין שני נתקבץ ובא לתפילה. ביתה-הכנסת מקושט היה בענפים ובעשבים וריח כרייך העיר עלה מהם. הכהנים עלו לדוכן וברכו כבני אדם שחחתפםamina שינה ומקשים להחזרה. אף שאר

כל המתפללים עדיין לנ הלילה בעיניהם. סיימו תפילהם ואנו עמדנו להתפלל. החזן שר אהבה רבה בניגון מיוחד לשבעות והאריך בפסוק «ולקימים את כל דברי תלמוד תורהך באהבה». וכשהגיע לפסוק «והאר עיניינו בחורתך», דומה היה כמו שתועה ייחידי בלילה, והוא מבקש רחמים, שיאיר לו המקום את אפילתון.

יפה ממנו היה ניגון «אקדמות», יפה ממנו הייתה קריאת-התורה. עיר זו קטנה היא ואין חוגנים מגיעים לשם, לפיכך נשתרמו אצלם הניגונים הישנים ולא נתערבו בהם ניגונים זרים.

אחר התפילה יצאנו לרחוב. כל הבתים שבעיר קטנים ונמוכים, מהם מגיעים ממש עד לקרקע וונgotיהם עשויים קש. כמה חלונות היו מצוינים במיני פרחים של נייר יroke, זכר למעמד הר סיני, כדרך שהיו אבותינו עושים לכבוד שבועות. על פתחי הבתים עמדו נשים והבטו אחורי הבחורים, שחרושים וזרעים וקוצרים כಗויים ובאים להתפלל כיהודים. הלוכו אחרינו קצת מבני העיר ללוותנו וביקשו לשמעו מניינים בדברים על ארץ-ישראל. כדי לעשות נחת-דרוח לokaneים סיפרתי להם על הכותל המערבי ועל מערת המכפלה ועל קבר רחל ועל מערת אליתו ועל קבר שמעון הצדיק ועל קברי סנהדרי גדולה וסנהדרי קטנה, ועל ל"ג בעומר במרdon, ועל שאר מקומות הקדושים, שנתקדשה בהם ארץ הקדושה.

מה סיפורתי ומה לא סיפורתי. אל ייסרני השם אם הגומתי קצת ואם הפרוטי קצת על המידות, שחררי לא לכבודיו עשייתי כך, אלא לכבודה של ארץ-ישראל, שמצויה בספר בתפארתה אפלו היא בחורבנה, כדי לחבה על ישראל ויתנו על לבם מה אבדה להם ויחזרו בתשובה. סוף-סוף נפטרתי מהם והם נפטרו מני. חזרו הם לעירם ולבתייהם, ואנו חזרנו לכפר. הארץ שננתן הקדוש-ברוך-הוא לבני האדם מלאת תחומים. לא די שעשה תחום בין ארץ-ישראל לגולה, אלא אפלו גולה זו עשויה גלוויות, וכשמדוונים ישראל כאחד, בסוף פורשים זה מזה. —

אמר אחד מחבירינו: «לא היה צריך לדחותם, כשהקישו שניכנס לקדש אצלם, היה לנו ליכנס».

גענה אחד ואמר: «adraba, צרכים היינו לחזור מיד אחר התפילה לכפר ולישב לפער. הרי מלילי פsch לא סעdeno כל צרכנו. וצשויו שהברותינו טרכו כל-כך והתקינו סעודה גדולה, צרכים אנו לסעוד על שולחננו». וכך נילו סודן של החברות וסיפורו, שלא סעודה אחת בלבד עשו, אלא שתי סעודות עשו, אחת של הלב ואחת שלבשר, אחת ליום-

טוב ראשון, ואחת ליום-טוב שני, מלבד עוגה גדולה של גבינה חמאה ובצימוקים. המשמש יצא על הארץ, והרعب התחליל מענה אותן. פסעו בני החבורה פסיות גדלות, כדי שיגיעו לביהם מהרה. הגיעו לכפר ונכנסו לבתיהם. מיהרו הנערות והכינו את השולחן וסידרו את הכלים וכל אחד מעמנו בא וישב על מקומו.

פתח אחד ואמר: «יפה עשו חכמים. שתיקנו קידוש קצר לחג, כל שכן למי שעוגה של גבינה מוכנה לו».

גענה אחד ואמר: «מה זה שהברותינו שהות לבוא?»

קפץ ממקומו ונכנס לחדר-הבישול.

כיוון שלא חזר, הקפץ אחר ונכנס אחריו. לא יצאו רגעים מועטים עד שעמדו כולם ונכנסו לחדר-הבישול.

נסארתי ישב ייחידי לפני השולחן הערוך. הרعب התחליל מענה אותן. הוצאותי ציגרטה והתחלה מעשן. מתוך כך חזרו החברים בפניהם חשוכות. ניכר היה, שענין רע אירע אותם.

מה אירע? כשנכנסו הנערות לחדר-הבישול, מצאו את ארון-המזונאות פתוח ואת המנעול שבור, ואין שם לא יין לקידוש ולא עוגה ולא שום תבשיל, ואפלו פרוטת-לחם לא הניחו לנו. בשעה שהיינו בעיר באו שכנים הרעים ונטלו להם כל שהכינו החברים לכבוד החג.

מה לעשות? עמדה ריבבה אחת והלכה אצל בעל-הבית לבקש דבר של מאכל. מצאה את דלתו נעלמה. הלכה אצל אכר אחר, ואין איש מאנשי הבית שם בבית. שאוthon היום נזדמן אותו כמו ר, ראש המכרים של שבוע, לכפר סמוך לכפרם. והלך כל הכפר לשם עת דרשתו.

עלתה על לבה של ריבבה לילך אצל הפרות ולבקש מהן קצת שלב. אותה שעה היו כל הפרות רועות באפר ולא נמצאה לנו טיפת חלב

אמר אחד מן החברים: «אם כן נ בשל לנו קצת תה». כשבמדו לעשותה תה, לא מצאו קורט תה יד, שנטלה את המזונות, נטלת את המת ואות הסוכר.

מה לעשות? נטלו את העלים, שנשתירו במקומות מאתמול, שפטו את הקומוק וبشלו תחת.

סמוֹך לחשכה חזרו האקרים וחזרו הפירות מן האפר. ריחמו עליינו האכרות וננתנו מה שנתנו. ישבנו ואכלנו ושתיינו. הסעודה לא הייתה גדוּלה, אבל השמחה לא הייתה קטנה. כשיצא יומיטוב ראשון של חג ותגיע ליל שני של חג אמרתי לחבריו: «אסע לעירوابיא לכם לחם ותה וסוכר ושרר צרכי אוכל». נתחלחלו ואמרו: «חס ושלום!» אמרתי להם: «בן ארץ-ישראל אני וודעתني להזור, ואין חותם שני ימים עליי». אמרו: «ומה יאמרו הבריות?»

אחר שאכלנו ושתיינו ובירכנו ברכת-המזון נתיעצנו החברים ביניהם, שילכו שנים מהם לעיר ויביאו שם מזונות. הלכו שעה וחזרו שעה ונחעכו שם שעה והביאו חלות וחמאה וגבינה וסדרינות ותה וסוכר ובקבוק קטן של יין ושני נרות. ערכו הנערות את השולחן והדריכו את הנרות,קידשנו על היין וסעדנו את סעודת הלילה. בין הפרקים שרוא החברים והבחורות שירים עריבים כדבש, ואני סיפרתי קצת על ארץ-ישראל, עד שהגיע בוקרו של יומיטוב שני של שבועות.

עמדנו לילך לעיר להתפלל ב齊יבור ולשםוע קריאת-התורה. אמר אחד מן החבורה: «אי אפשר שנלך כולם, שמא יארע מה שאירע אתמול. אלא חלק מעמננו יילך וחלק מעמננו ישב לשמר על הכלים». היה קשה לאלו לוטר על תפילה ב齊יבור ועל קריאת-התורה, והיה קשה לאלו לראות בעדרם של חברי, שיישארו בכפר בחו. אמרתי להם: «לכו אתם, ואני אשכ כאן, שאני בן ארץ-ישראל וחיביך אני להניח תפילין, מה שאני יכול לעשות כן בפרהסיה». אמרו: «עכשו שבאת אצלנו, נניח אותך ונגל?» אמרתי להם: «אלא מה אתם מבקשים לעשות?» קפץ אחד מהם ונטל את המחוּר והתחיל מתפלל. נטלו כולם את מהוּריהם ועמדו בתפילה. הם התפללו תפילה של יומיטוב, ואני התפלلت של חול. אני לבשתי תפילין והתפלתי מתוך הסידור, והם התפללו מתוך המחוּר.

אחר התפילה ערכו הנערות את השולחן וסעדנו, לא בבשר ודגים ולא בשאר התבשילים של חג, אבל החברים בידיהם את דעתם וקרו לסדרינות דגים, וללחם קראו בשר, ולחמאה קראו ליפתן, ולגבינה קראו עוגה, ולתה קראו יין, שכן הביאו סוכר מן העיר והמתקנו את התה בסוכר. ובין הפרקים שרוא הבחורים והבחורות שירים עריבים כדבש, ואני סיפרתי קצת דברים של ארץ-ישראל. באו איכרים ואכרות ולפני החלונות והראו עלי באכבע ואמרו: «אדם זה בירושלים היה ובפלשתינה». (ירושלים ופלשתינה שני מקומות שונים אצלם, שככל מי שהיה באחד מהם הוא אדם מסוים. כל שכן זה שהיה בשניהם). כך ישבנו עד שהעריב היום והגיע זמן תפילה של מנחה. קמנו מן השולחן והתפללנו. אני התפלلت תפילה של חול והם התפללו תפילה של חג ואחר התפילה עשיט מועל ושרנו אתה בתרתנו מכל העמים», עד שירד היום ונחטפו אילנות ושיחים באצלים.

היום ירד וצללי אילנות ושיחים מתחתיהם והולכים לצד מורה. — קמתי ועמדתי ליד החלון והצטמי לחוץ. — עד שאני עומד ומיציך ניצנזה הלבנה לתוך החלון. פסקו החברים מלרקוד והתחפלנו ערבית. ואחר ההבדלה ישבו החברים והסידרו את עבודתם למהר. שני ימים של חג וכן «אסרו חג» עשיתי עם חברי גם עם חברותי בכפר. ראייתם אותם בבית ובחוץ, בשדה וברפת. השם יתנו להם כח לעמוד בכל הנסיניות, שמתנסים בכל יום ובכל עת ובכל שעה, שבשעה שחברים הולכים בטלים. הם עובדים בחמה וברוח ובגשם. ובשעה שאבותיהם מנקטרים אותם, שהניחסו את חנויותיהם והלכו לכפר, הם קופלים את עבודתם להוציאו להם מן הארץ. —

סמוך לשקיית החמה שכרתי לי עגלת וחורתו לעיר. עשו לי הבחורים והבחורות לוייה עד סוף הכהן. (אורות גותה ללון)

ג. א. קצובי

חג השבעות במושבה אמריקה

מה יפים אם ומלאים שירה המעודדים שם בנאות דשא. החג הראשון על אדמת אחותנו היה חג השבעות. מסביב יرك ופריחה, ואנחנו יושבים תחת ענפי אילן דובדבימת, ואספר לבני, כי החג הזה הוא זכר לקבלת תורהנו, המלמדת אותנו לחיות חי צדק ומישרים, וחיים ככל יכול להיות רך האכר. הנגי מספר להם, איך אבותינו, עובדי הארץ בארץ ישראל, הגנו את החג הזה. הם עלו לרגל לירושלים ואת הפירות היותר טובים לקחו עמהם להבאים מנהת ביכורים. הכהנים וכל גודלי העיר יצאו לקראת אחיהם העובדים בזיעת אפיקם את אדמתם; ובתופים ובמחולות הובילו את האקרים אל בית המקדש. אחרי כן סיירתי לבני, כי בימי יולדתי רצתי בערב שבועות אל שדות ויערים של אחרים לקטוף שם מעט שעשב וענפי עץ לקשט את ביתנו בירקות לכבוד החג. ונעריו האקרים השליכו עלי אבניים וישטו بي את כלביהם. ועכשו הגנו יושבים שאננים בין שדרותינו, ומה יפה הוא להיות יהודי אכר, אשר בידו האחת תורהנו ובידו השניה המחרשת.

(מתוך «שמים שונים חיים»)

חג זכרון ביכורים בניו-יורק

הgingot הביכורים בשדות ארץ-ישראל — מצאו הד רחוב גם בארצות הברית. וכבר היה לחוש לערוֹך מיימים ימימה הgingot זכרון ביכורים בניו-יורק רבתי, מטעם מועצת המורים למצע הקרן הקימית. הפעם, מזמן שנה למדינת ישראל, יצא הgingot הביכורים מגדרה והפכה חג הה' זים, חג אלפיים מבין יהודי ניו-יורק והסביבה, היה זה יום המדינה, יום הנעור העברי — יום של אוירא דארץ-ישראל במול' שבסנטראל פארק.

בשירת מקהלה של אלף ילדים, מילדי ישראל אשר בקצו' כרכ' ניו-יורק, נפתחה הgingot. העלו על הבמה הנרתבת מזוודה מימי קדם, מימי הבית: הבאת ביכורים. המוגנות

המוניות עלות לירושלים : לבושי הדר, עטורי זרים ועמוסי סל בכוּרים. נכבד ירושלים יוצאים לקבל את פניהם. החליל מכה לפניהם, קול התוף נשמע וקבוצות העולים לרגל הולכים ומתקרבים להר הבית. שירות «ארוממרק ד' כי דליתני» בוקעת בעוז, הקהל מתרגש. דמויות בעיניהם, דמויות גיל :

«ארוממרק ד' כי דליתני ולא שמחת אובי לי».

והנה להקת לויים באה ומקבלת פני מביאי הביכורים. הלויים לבושים בטוב טעם, בטעם המזרח מימי קדם. וועלה הכהן הגדול ומתפלל : «השקייה ד' מעון חדש» וכל חבר הכהנים פונה לקהל וקורא בעוז : ברוכים הבאים, באו בשערם ! והנה ארץ ישראל המתחדשת. נגאלים שטחי אדמה עז'י الكرן הקימת, מוריקים שדות. נלבבים כרמים ובשדות העמק נתוגח הרכיבים המחדשים, כי עוד לא נותקה השלשלת.

והנה גם ביכורי קיבוץ גליות. מכל קצוי תבל עולים לישראל, וכל עולה מתנת ביכוריו بيיחו — מתנה למדינת ישראל הצעריה. ועם העולים החדשים — תהליכיות הלוצים, חילימ, אנשי ההגנה — כולם לאוזן, כולם באים לבנות את המדינה. וכלה הלב ונישאות הרגלים למורה, לארץ אבותם ובנים, וריקוד הורה ענק, שניוירוק רבתה עוד לא ראתה כמויה, פורץ בעוז ומילד יד ביד, חובק זרועות אלפיים. ואין אומר ואין דברים, רק בתאי שלול אחת מנהמת ומנסרת בחלל העמק הירוק שבמרכז הארץ פארק : «עם ישראל חי», חי, חי עד העולם !

ס"ז זיון תש"ט ניו יורק.

ועולא הכהן הגדול ומתפלל : «השקייה ד' מעון חדש» וג'.

חבר הכהנים פונה לקהל וקורא בעוז : ברוכים הבאים ! באו בשערם !

(מתב זכרון הביכורים בסנטראל פארק, ניו יורק)

רְדָקֶלְשָׁבָרֶת

שאלות טשרנויובסקי

חג הַשּׁבּוּזָה

יפה דרך נדירים: «גרפֿאַ-רְבָּאָ» הָאָנוֹ,
שָׁנִי אֵין לוֹ גַּמְקָה לְקַפִּץ בִּיחוּתִי הַחוֹזֶה
אֶלָּא אֲנִי קְשָׁלִי: פְּשָׁנוּם בְּמַעַלָּה «רַעֲטָפָן».
אַלְהָ שֶׁל שְׁבוּזָה הַחֲגָה.

חָגִי יִשְׂרָאֵל רִיחְנִים. צָל אָסֵת פְּמָה וּכְמָה
סְגָּבָה הַכְּפָלָה כִּירָבָה. כְּלֹמֶר רִיחָוּ הַפּוֹרָה:
בְּרִיס מַעַשָּׂה זְדִיקָה שֶׁל סְבָתוֹת וְאַמְּהוֹת כְּשָׁרוֹת
וּרִיס שָׁדָה נְגַן אֲשֶׁר גְּרָכוּ הַבּוֹא
קְרוּךְ יְהִי הַגְּבָרָה שְׁהָכְנִיס לְאָרֶץ יִשְׂרָאֵל
בְּיאָרָה לְבָוֹה נִיפָּה אֶת פְּיאַבָּדָה הַנְּאָתָה.
קְרוּךְ זְכָרוֹ וְשָׁמוֹן זְכָרוּ זְכָרָה גְּגַנוֹ
שְׁהָכְנִיסָּהוּ בְּשָׁדָרָה לְפָנֵינוּ קְשָׁדָרָה בְּצִירָנוּ
אוֹתוֹ הַגְּמָחָה נִסְחָה. גְּפָרָוָס «זְמַן מִפְּנֵן תּוֹמָנוֹ»
פּוֹמֶר קָאָז בְּקָרְוָו וּמְקָרִים נִפְרָחָה לְאַלָּה.
עוֹמֶד פָּלָא וְגַדוֹשׁ פְּרָחִים צָל כָּל זְמוֹרוֹתָיו.
וּמְשֻׁעָשָׂע אֶת עַצְמוֹ בְּגַנוּנִים שֶׁל גַּנוּנִים סְגָלְגָלִים.
פְּקָדִית עֲנֵנִי חַגְלָת. קְעֹולִים פְּמַחְתָּה חַזָּה
שֶׁל פְּתַן זְדוֹל בְּדִבָּר — עֲנֵנִי סְגָל וּחַקָּלָת.
תְּלִוִּים בֵּין הַשְּׁמִים וּבֵין קָאָרֶץ גְּגָסִים
שֶׁל חַלּוּם יְלָדָה בּוֹגְרָת שָׁאן קְעוֹלָה כָּל בְּחָם.
וְאַלְוָ לְאַתְּהָה בְּאָרֶץ נִיאַבָּדָה נִדְרָתָה.
אַלְוָ לְאַתְּהָה בְּאָרֶץ עַצְמָה אַזְמָה אַזְמָה
אָזְמָר קִימִתִּים: אֵין לְנוּ צָמָה שְׁנָאָה קִיּוֹתָר
לְהַיּוֹת בְּשִׁמְשׁ קָשְׁוִיטִים לְסָג הַבְּכוּרִים הַמְּבָרָךְ
בְּלָתִי אֶם אֶתְהוּ קָאָז. שְׁבָלוּ חַלּוּם וּבְ-צְבָעָנוּת
לְהַיּוֹת קְבּוֹז וּעוֹמֶד קְפָמָח כָּל-בֵּית וּשְׁעָר.
כְּמַעַשָּׂה אֶקְרָים בְּאָרֶץ אַסְרָת רְחוּקָה. קְעֹשָׂים
כְּךְ בְּצַנְפִּים שֶׁל קְנָה. וְאַלְוָ לְסָג זֶה יְשָׁן
שֵׁם אֲשֶׁר קָנָה לוֹ: יְאָה קְעָם לְכָל שֵׁם בְּאָרֶץ:

“חג קציר מהטפים”. — מפקינון: אין לנו שום צמח אסרה.

חוץ מצברי מהחה להלשותו גם...

ובחיומי: ילד גבל ביטנו אל בקר נקבת דרים.

פלחת פשנה פבדול, שנזאר לאסר משפטלה

באמצע ערכיה משפטם קרשות. ולה קראו פלנטאות

? אסר שאכלה שסתה, וצתנה לידי עאכרים

ונשארו שחטים שחטים וגומות גומות שטוחות,

וכר לצדים הגדוץים, פקנית בית-שלפין של עצים,

שדרה אסת מתחפהלה בדרכו שדרה האנגלית

מן נקאה שאחד באקוולי אקוולי לשני.

שישי נרדינה נחדרים לאין כל טפול והפרק,

ונואם שם מג נשביעות, שבוע לעם ולאחריו,

עמורי קצחים פרימיטם גומשים וגודושים בפרחים

כמו קשחנו ביטנו חוץ כל צנאנת ובגנון.

כל kali מפיקים מים, וכליילים פלינו כל גבי

תמונהות כתוליות בטרקלין. מלבד כל מני הפנום

אשר שתו צינים באומה עונה בגנים

אצל כל קפי תקפר וצלו ספים בפליש.

רכם לבנים וצוהבים. במראה ציר של מהה

נוקה באומם הרים. טרם פסלה פקיז:

אליה — שפssh לבנה וזרעה וקרננס של במת

עופרות לה ולעופת — סמה אהה-אהההה.

אלא שולשת כל סביה קרננס מלכינות בזקנות

אולם לכבורו של חג צחינו בוגר בכ-זונות

פקנית פושטנת לאקזה קדקה צילגבי

כל זוגיות הבית הפונות קלפי קרחובות.

גאון כי רום הצעירה וקדור שגען האדם

איעה נחתת להסתפק אך אפשר בן במוקן.

רום דרור תעיקנו, רום-תעלען בקנבו.

לייצור ביציו שלו ולבקנис גם הוא אל היפת.

כלם נאקרים לאסת סיקפוניה של ריחות פשנה

הssl מנים ניחום, רום פשנה הדריף.

עללה מצל פני חרצקה המכפה ברעא קראן

זה אף בן הערקה לשונות מתחנו לחגנו

בכל הבית הפתח. — חזן בן תפוחה הטעים.

אולם אותו נפשה, הוא בזאמו, הקולה ריס:

קסped פגירו טגדול נפקחים וקסטום פה-הלוע
ספיק מתוכו ה'בל ר'יטני יפקטל אל ס'יביגו.
ריש נבריש פ'כינה ט'יקה פ'קעת פ'כלין.
ריש של ג'כינה נודף פ'שיר תלכיבות נקזובות
בפ'ים רוחחים קבצחים. עולים ויורדים ר'צופים.
ריש ג'כינה נחינה בתוץ פ-נרטוון נאימים.
בריכה פ'שבע טלחות ודקיקות של פ'צק-טלאג
פ'אך פ'בראה נטקה. ש'אוזטן פ'גנוו:
טבקית נאומנה ט'רכית וטבקית נאומנה ל'פ'חת
אללה ק'וי ב'חינות. ה'לכות ק'זובות. ואלה
אש'er. לא ק'זובות. לא של פ-ק'טולקס' וט-קלינקס'. —
אללה ואלה א'תידים לשבל פ'שנת פ'סיקה
ב'אה פ'נטה פ'טרוף. נ'רעה פ'קטיפה ל'בנת
זו ה'יא פ'רשות ה'עג. פ'טג פ'ר'יסני ג'לאם.
ס'ג נ'א'ז'וות יונפ' פ'טנ'ה'ורטן — א'ערת
ג'ז' ישאר ל'כל... פ'קיעי פ'שזר וס'פ'רים.
ל'כל ג'לוקות-ה'אדים ולס'ר'טטן ג'נווים.
אין ג'לעם א'להים. ואון ל'עם תונת. ו'נ'יח
ל'מו ס'ג פ'טנ'א'ורה ל'פ'חות. ס'ג פ'צ'רתו — ל'פ'חות
אנ'ו ג'ט'ה. ואולי ג'ייז א'נ'חני. ו'א'גרא
שפ'מו פ'של א'ן. זה ש'מו א'ש'er לו ע'יה ל'פ'נים:
-ס'ג נ'ג'נ'יר'ים או ס'ג פ'ק'צ'יר-ה'חט'ים. א'ש'נ'יר'
וא'ש'נ'יר' פ'ז'ה ל'כ'ז'ו ו'נ'יח א'ו ס'פ'ן ג'ז'די.
א'ש'er ג'בר ה'קשר פ'זר ו'ג'ס פ'א'ר'ג' נ'ג'אלת

ירק לשבועות

נוהגים לשטווח עשבים

נוהגים לשטווח עשבים בשבועות בבית הכנסת והבתים וכור לשמות מתן תורה
(גרביין)

אם חל שבועות ביום א' שוטחים עשבים בכנסית השבת

(מנגי ומנהג, ג' שבועות

להעמיד א'ילנות

נוהגים גם כן להעמיד אילנות בבית הכנסת זכר שנידונים על פירوت האילן ויתפללן

(כאר הייסב א'ור'ה'ם חמץ, ז')

עליהם.

מחלקים עשבים המריחים

וכתבו האחרונים בשם השל"ה: ומה שנוהגים לחלק עשבים בבית הכנסת לא יחלקו עד אחר תפילת שמונה-עשרה, כדי שיוכל לברך עליהם, כי אסור להפסיק מברוך שאמר עד אחר שמונה-עשרה.

העולם אינם נזהרים בחג השבעות כשמחלק המשמש בבית הכנסת חלק לכל איש ואיש עשבים המריחים בשעה שמנגן השליח-ציבור "האל בתעצומות" והם מיד כלוקחים מריחים — וזה אינו נכון. (רי ישעה הורוויז, "שני לותות הברית", מסכת שביעות)

זכר למתן תורה בהר ירושלים

ונוהגים קודם יום-טוב לשטוח עשבים זכר למתן תורה שהיה בהר ירושלים, גם נוהגים להעמיד ענפי אילנות — — ומרבים ממיini פרחים המריחים, לשמחת היומולדות הזאת. (סדר י"ב"ז)

הגר"א ביטל מנהג מלהעמיד אילנות מיד אילנות

הגר"א ביטל מנהג מלהעמיד אילנות בעצרת משום שעכשו הוא חוק העמים להעמיד אילנות בחג שלחם שקרים "זעלאניע שווענטע" * או פינגסטן **. (חייאודם, קלא, י"ג)

פולנית : חיים ירושלים. * גרמנית : שביעות.

בית הכנסת בנירנברג, בשבועות

נוהגים להעמיד ענפי אילנות בבית הכנסת
פתחו נחושת משנה 1724 (טכטיט יהודים, קוינגן)

وطעם המנהג לשטוח עשבים בחג השבעות, שמשה רבנו תיבתו הושמה יום זה בסוף. (ספר המתעניים)

ובכן גם נוהgo בשמחת תורה
בצל "זכרון יהודה" (שאלות ותשובות לר' יהודה בן הרא"ש) היה נהוג לעטר ספר תורה בעשבים. ונוהגים לשטוח עשבים בשבעות בבית הכנסת וכן נהגו פה שבעות ושבחתת התורה. (מנaggi גוא אמון, שבעות)

בשביל שונה אחת ינצל כל הפרדס
מנהג ישראל תורה היא להכין שוניים ושאר מיני עשבים בחג השבעות, על פי דברי המדרש (ויקרא, פר' אחר): משל למלך שהיה לו פרדס נטווע. לאחר ימים בא המלך והציז בפרדס ונמצא מלא חוחים. הביא קצצים לקצזו וראה בו שונה אחת של ורד וכיו'. אמר המלך בשביל שונה ינצל כל הפרדס — בוכות התורה ינצל עולם כולו. (בני יששכר, חודש סיון)

סוכה מענפי אילן לכבוד הרב

לכבוד חג השבעות עשו עבור זקנין זצ"ל*. על מקומו בבית הכנסת צעין סוכה מיוחדת מענפי אילן ומיני עשבים. ופעם אחת — גבאי בית הכנסת העביר את המנהג לעשות חדר המייחד וכאשר בא זקנין זצ"ל לבית הכנסת בלבד יומ-טוב וראה שנשנה הלילה הוה מכלليل היומ-טוב ההוא חריה לו מאוד על הגבאי.

(חוות המשולש, עמ' מ"ד — ע"פ הרב יעקב נאכט)

בעצי ליבנה (מאיין)

בכל דרום גרמניה, בכפרים, במדינת האסן, באואරיה ועוד ליישטו בשבעות את בתיהם הכנסת, ארון הקודש והבמה, שעריך החצרות ודלתות הבתים בעצי ליבנה, וקרווא להם "מאיין"! (Maien). ילדים וילדים היו יוצאים, באילו כפרים בהאסן, לקטוף בגנים ובשדות פרחי בר ותרבות וכוללים אותם מחזרות בשלל צבעים, לקשט את דלתות הבתים ולעטר את ארון הקודש והבמה בתמי הכנסיות בחג השבעות. לעיטור ספרי התורה נהגו לקלווע כתרים מפרחים צבעוניים. באילו ישובים כפריים באואריה עשו מניר צבעוני מעובה כתרים לספרי התורה ושבצום פרחים. (מפני רונה דופט)

דר אפרים הר翱ני

ספר הירק לשבעות

ידוע ומפורסם המנהג בכמה ארצות לשבור את הבתים ואת בתיהם הכנסיות בירק לשבעות. ביחוד החזיקו בו החסידים, ורבים יחשבו למנהג קדום — לזכר הקשר שבין תג

* הוא ר' משה סופר אב"ד זק"ק פרסבורג, בעל "החתם סופר".

מתן תורה וחג הביכורים. במקומות, שהחסידות נפוצה, אין בית שלא יקשטוו בירק ובענפי עצים, ושמי בתיה הכנסיות מתחרים זה בזה בקישוט ובשיפור בתיה התפילה לחג השבעות בירק ובעצים. ולעומתם המתנגדים לא בלבד שלא קיבלו את המנהג היהת הזה, אלא אף התנגדו לו כמו מגDOI הרובנים, בינוים הגאון מווילנה וקרובו בעל חי אדם. ולא עוד אלא שאחד מעמודי החסידות, רבי שנייאר-זילמן מלזרי, בעל ה"תנייא", מתירים כנגדו ב"שולחן ערוך" שלו (הלוות שבועות). כל הגודלים האלה רואים במנഗ' זה מדרכי האמוריו וחושבים, שבא אלינו בהשפעת הנוצרים, החוגנים באותה תקופה את חג השבעות שלהם ומקשטים בענפי עצים את כנסיותיהם ואת ה"קאפליצה" (בית תפילה קטן) ואת דלתות בהם מן החוץ. בייחוד עווה הדמיין הזה רושם בגליציה הקארפאטית. שם מקשטים היהודים את בתיה הכנסיות ואת בתיהם בענפי העץ ברוזה הוא "בתולה" (Betula), שמכנים אותו בטיעות "לבנה" משוםشكلתו לבנה וכעין ברק כסף לעליו; ובאותם העצים וכמעט באותו הימים ממש מקשטים גם הנוצרים את חגם, הנקרא שם "ה חג הירוק". ולכן היו בין מתנגדי המנהג הזה בישראל שדרשו, שלכל הפחות לא ילשטו מבחוק את בתיה הכנסיות ואת הבתים בענפי העצים האלה.

ואין אלו יודעים מאיימי התחל המנהג הזה אצל היהודים. צעין ראייה חזותית לדעה שהמנג' הזהלקח היהודים מן הנוצרים, משמשת העובדה, שהעדות המזרחיות היושבות בארצות המוסלמים, כגון תימניים, הפרסיטים, הקורדים ואך הבוכרים, אינם נהוגים לקשט בירק לשבעות לא את בתיה הכנסיות ולא את בתיהם, ויש מהם שלא שמעו על מציאותו של מנג' זה בארץ ישראל. ואפיק-על-פייכן אין זו ראייה גמורה. שכן אנו מוצאים דוגמה אחרת — אכילת פירות ארץ-ישראל בחמשה עשר בשבט, שהיא מקובל תחילת אצל האשכנזים בלבד ולא אצל הספרדים, ומנג' זה וודאי שאינו שאלן מן הנוצרים, וגם כיום, כשהעכבר המנהג הזה גם אל הספרדים ואל כמה מבני העדות האחרות במזרח והוא נעשה בהידור ובתקס מיוחד, עדין אינו נהוג אצל היהודים בתימן. אין, אםפוא, הוכחה מהעדר המנהג של ירך לשבעות" בארץ המזרח, שהוא שאלן בארצות המערב מן הנוצרים. אפשר רק לומר, שהופיע כאן בהרבה האביב הפורח בארצות המערב הבא בשפעת פרחיו ודרשו ובירק הרענן אחרי החורף, המכסה שם ארץ בשלגיו, ויחד עם זה גם אותו הקשר של חג התורה עם חג הביכורים בארץ-ישראל, המושך את לב היהודים בגולה ומעורר את געגועיהם אל הארץ וחגיה. ובכמה מקומות בדורסיה ובליטה ובפולין ובגליציה רוחה הדעה שעליידי הקישוטים בירק לשבעות כאילו مستמל מעמד הר סיני, שכן הם משערם, שבאותה תקופה של מתן תורה, שהאביב שולט בהרים ובסבירותיהם, וודאי שלט האביב בפרחיו ודרשו גם בהר סיני.

ויש להפנות תשומת-לב מיוחד היהודי המיוחד בקישוטי הצמחים לשבעות בכמה מקומות, הן מבחינת הצמחים והן מבחינת טידורם. אמנם לרוב המשמשו לירק לשבעות", מתוך הכרה, באותם הפרחים והצמחים השכיחים באותה הסביבה, אף כי הושיפו להם שם-ילוי של שבעות" ("שבועות-בויימער", "שבועות-בלומען"). כך, למשל,

מקשטים בגליציה המערבית ובהרי הקארפאטים את מנורות השבת בזרים של „פרתיה“ שבועות, והם הפרחים הצהובים השכחים שם. אולם במקומות, שיש בהם אפשרות כלשהי להציג צמחים נוצני ריח טוב מהדרים וمحזרים אחריהם. כך למשל, באוקראינה המרכזית מוחזרים אחרי „שציברוץ“ (מין קוורנית Tymus), והמיןtha (Mentha), ומפוזרים מהם על הרצפה ב בתים ועל החלונות והשלוחנות, והבית מתמלא ריחות ובשמי, וכן בתתי הכנסיות, בוולין מוחזרים אחרי הצמח הריחני הנקרא „בָּאֶזְ“ („שבועות באז“). ונראה לי, שהמנגנון הזה לחדר לשם ירך לשבועות אחרי צמחי בשום דوكא יש לו יסוד חשוב בדברי רבינו יהושע בן לוי: „כל דבר ודבר (מעשרה הדיברות), שיצא מפי הקדוש ברוך הוא נתמלא כל העולם כולו בטעמי“ (שבת, פ"ח, ב).

והנה צמח אחר, שمحזרים אחרי לשבועות במקומות שאפשר להשיבו — זה הטעוף למיניהם. יש מקומות בגליציה וボוהלין, שהוא הצמח העיקרי לקישוט הבתים ובתי הכנסיות בשבועות עד כדי כך שמכנים אותו „ספר“ („ספר אויף שבועות“). השם ספר מוצאו מ„ספר“ שב„אקדמות“: „ספר עלייה לחוויה באפי מלכותא“. וראו הוא, שהשם הנה הווה „ספר“ יתקבל אצלנו בכל מקום לירש לשבועות, שהוא אמן השיפור לחג השבועות, חג התורה והביבורים כאחד.

ולשם מה חזרים אחרי הטעוף? — לפי שמשה רבנו נולד לפי המסורת בו' אדר, וכעבור שלושה חדשים „וְלֹא יָכַלְתָּ עַד הַצְּפִינָה וְתַחַקְתָּ לֹו תְּבַתְּ גּוֹמָא וְתַשְׁמַטְתָּ בְּסֻפּוֹת עַל שְׁפָתֵי הַיּוֹרֵד“, וזה היה בו' סיון, הוא יום מתן תורה, ולמן מוחזרים לקישוט يوم חג התחורה אחרי אותו הטעוף — וכמה רוחק זה מ„השפעת הנצרות“!

עצם סידורם של הפרחים נעשה בטעם המיחוד של החג היהודי. ישנו כמה מקומות בכתי הכנסיות בגליציה ובפולין, בייחוד בא-שטייליך, שמקשרים ענפיהם לעמודי הבימה, ומלמעלה מחברים את ראש הענפים, דוגמת הר סיני, לוכר „ויתיצבו בחחתית ההר“, ורמזו לא-כפה עליהם הר כ gigit. ועל הבימה זאת, „מתחת לכיפה ההר“, משורר החזון „אקדמיות“, ובעל-הקריה קורא בקול את עשרה הדיברות, והקהל מקבל רושם מעין „מעמד הר סיני“.

וישנן ארצות, שמקובל בהן לקסט את בתיה הכנסיות בורדים, בייחود באיטליה, שמקשטים בורדים את ארון-הקודש ואת החלונות והכתלים. את ספרי-התורה וגם את בתיהם עד שהיהודים והנוצרים מכנים את החג הזה בשם „חג הורדים“ (Chag horodim) Rosa Pasqua de (Rosa Pasqua). מקשטים את בתיה הכנסיות בורדים גם במקרה ערים בספרד. באירלנד ובאנגליה מביאים לבית-הכנסת עציצים גדולים, לרוב מניינם דקים, ויש עוזים כן גם בפולין, כגון בבתי-כנסיות אחדים בורשה, שבביאים עציצים קטנים וגדולים ונעשה צעין יער בתוך בית-הכנסת. בארצות-הברית. בתיה הכנסיות של הריפוריים, עורכים בחג השבועות „יום בר-מצואה“ לכל הילדים והילדים, שמלאו להם שלוש-עשרה שנה. ובאותו יום מביאים פרחים לבית-הכנסת. ויש מוחרים שיר מיוחד „שיר הפרחים“.

גם בארץ-ישראל הוכנס הקישוט לתוך בתיה הכנסיות, בעיקר של החסידים, כגון חסידי צאנז, שעוד לפני ארבעים שנה יותר היו מקפידים לקסט את בית-הכנסת שלהם

“צין המצוינה”, בעיר העתיקה בירק לשבועות וכן בית-הכנסת של ההונגרים בעיר העתיקה ואילו ב-“חרבה”, בית-הכנסת של הפרושים, לא היו מכנסים ירק לשבועות, שכן הפרושים נוהגים מנגדם הגרא”א שלא להעמיד אילנות בתבי הכנסת וכו’. — בשכונות חדשות בירושלים נוהגים לקשט את כל בתיה-הכנסיות בירק לשבועות. הבוכרים, שאיןם נוהגים מנגדם זה בברכה, קיבלו עליהם לעשות כן בכית-הכנסת הגדיל שלהם בירושלים. אולם הספרדים לא הניגו “ירק לשבועות” בתיה-הכנסיות שלהם הידועים.

בחברון היה נפוץ המנהג של “ירק לשבועות” בכמה בתיה-כנסיות של הספרדים. הם מקשטים בעיקר באילן-השייח הנקרא אצלם “סמבוקו” (Sambus rigra L.) שכאילן הוא מצוי שם ופורח בתקופה זו בפרחי המשמשוניים, הלבנים והריהנונים. יש שמביאים שבילים לקשות בכתה-הכנסת ובבתים. ובעת הוצאה ספר-התורה יש שורקים על החזון ועל ספר-התורה עליים של פרחי וזרדים.

יום-טוב לויינסקי

השבועה המתוקנת לחג השבועות

משגלוינו מארצנו ונתרחקנו מעל אדמתנו בטלת הבאת הביכורים ושבתו חגי הקציר. חג השבועות נצטמצם והעמד רך על זכר למתן תורהנו. ואילו שרידים של מנהגים קדומים נסתגנו ונשתירו, שריה שדה גודף מהם עד היום — אלא הם מנהgni הירק לחג השבועות. ומ בין הירק לשבועות עולה כפורהת השושנה. שושנה זו, שעליה אמרו במדרשה שהיא מתוקנת לשבועות וימים טובים, ריחה גודף במיוחד בחג השבועות והוא מלווה את חג מתן תורהנו וymbשתחו. ואמרו על זה רושמי המנהגים: “והדת נתגה בשושן” (מגלה אסתר, ד י”ד). אל תקרי בשושן אלא “בשושן” — כלומר: הדת, התורה, נתגה בשושנים (ר’ חיים פלאגיאי, מועד כל חי, סימן ח’ ל”ג).

ויפה כתוב עמנואל הרומי (מחברת כב): “התורה ניתנה בסיני ואני מצאתי כי הדת ניתנה בשושן? והшиб: חייך, בטני ניתנה התורה והכתיב האומר: ‘הדת ניתנה בשושן’, ריל כי הדת ניתנה לעם קרובו בחודש סיון שהשושנים נמצאות בו ולכן ניתנה באותו החודש לפאר בהן היכל הקודש”.

מקור עתיק לשושנים בחג השבועות משמש תרגום שני למגילת אסתיר או כפי שרשיי קרא לו: “תרגום ירושלמי”. בדברי השטנה של המן על מנהגי ישראל בחגיהם נאמר שם: “ובחודש סיון עושים היהודים שני ימים טובים ובאים לבתי הכנסת שלהם וקוראים לחג זה עצרת או חג השבועות. וועלם היהודים על גג בית הכנסת שלהם וזרקים שושנים ותפוחים ומלקטם אותם וכו’ ואומרים: ‘זהו היום שבו ניתנה התורה לאבותינו על הר סיני’. לפניו, איפוא, מנהג עתיק בשבועות להשליך מעל הגג שושנים. טقس זה נשתרם בכמה קהילות של הנוצרים. בחג השבועות שלהם, שחיל גם הוא מליין 50 יום לאחר הפסחא, ירושת היהודים, הכנסיו אבות הכנסייה הנוצרית תוכן חדש: ‘ביום זה ירצה רוח הקודש

מן השם". וכך לסמל את המאורע נהגו לזרוק בחג ה-חמשים או "פאנטיקוסטה" בלשונם, שוננים אדומות מעל גנות בתיה תפילותיהם. ומכאן השם לחג השבועות שלהם בסיקילית ובכמה קהילות אחרות: "פסחא רוזארום" — פסח השוונות. גם בין היהודים בבנוראה מצוי השם לשבועות "חג השוונות" — "גוליסורך" בלשונם. ועד היום מעתרים באיטליה את בתיה הכנסת בחג זה בורדים. בכמה ארצות נתנו הנוצרים שם מיוחד למין שונה, הידועה בטגולתה לרפא מחלות: "שושנת שביעות", כגון "רווז די לא פאנטקטו" בצרפת, "פפינגסט-רווה" בגרמניה, "שביעות ריז" — בידיש.

שווננה זו, שבלשון המדע קוראים לה "פאזנה אופיקינאליה", נהגים לחתול אותה בבחים אצלנו ואצל אומות העולם בחג השבועות, והוא משמש תריס בפני פורעניות, שריפות, מחלות ילדים, וביחוד שומרת היא מהיצי המכשפה הנקרים "لومבאגו" (השווה: רגינה לילינטאל, עין הרע. ייד' פילאלגיאע, 1924, עמ' 258).

המנาง לקשט ולזרוק שווננים בחג השתרמר, כנראה, זמן רב, שכן בספריו המנגנים נזכר לא אחת: "ונגאגים להשתיח רצפה בית הכנסת בשמות ובלשוניהם לשמחת הרגלא" (ספר המהרייל, מנהגי שביעות) "והמשש אל יסובב לחלק השוונות באמצעות התפילה, כי זה גורם לבלבול, אולם המשש שאינו מכיר המצאות יסובב בשעת ההכרזה לחלק השוונות" (סאלונייקי, מועד כל חי, מנהגי שביעות). «ומה שנוגעים לזרוק על מפות ספר התורה וההיכל שווננים — משומם שמוליך ריח טוב ומה שמניחים בחור סדרי התפילה ובכיס הטלית כן» (קונטראס כף החיים, סימן ל'). ובבעל "מליץ יושר" (דף אמשטרדם תשס"ט) כתוב: «לא נתקבל בינוינו לעשوت ציצים ופרחים בשבועות בבית הכנסת». השליה ואחרים קבלו על המנגן לזרוק על המתפללים בחג השבועות שווננים, או להריח ריח השוונות בעת התפילה. ואילו בז'ורון יהודה ובעוד ספרים מובה המנגן לעטר בשבועות את ספר התורה בבית הכנסת בפרחים חיים.

קישות הבית בפרחים לכבוד חג השבועות מתואר יפה בـ"שתי הקצוות" לראובן-אשר ברודיס (פרק כ"ג): «ענפי עץ עבות הביאו ויפארו בהם את הבית פנימה. גם על מנורת הנוחשת בעלת ששה קנים, התלilia בסיפון הבית בתוך, וגם בכל מקום ומקום אשר עין האדם צופיה נתנו זמורות פארות ויקחו סוף וקנה וגם גומה וניתחו אותם לנתחים לפורים על פני רצפת הבית»; ועל הא"שביעות לאך" שבחלונות הוא כותב שם: «ושפירה לסתה עלי עץ ועלי פרחים ותדקם בלוחות הוכוכיות אשר בחלון ותעתש מהם ציצים ופרחים לפאר בהם את החלונות». ואגב מספר לנו ברודיס על מנגן מעניין אחר: «ותkeh גם ביצים ותנקב חוריות בשתי קצוחיתן מזוה ומזה ותער את החלבון וגם את החלמון מתוכן ותתן נצחות אפרוחים בחוריות ותעללה אותן בחות התקרה», לאמר: צפרים הן אלה». «צפרים» כאלה ידועות לנו ממקום אחר בתרות קישוט בסוכה,קיימים מה שנאמר: ופרש עליינו סוכת שלומך — ובצל בנטיך חסתרינו».

קישות החלונות בـ"שביעות לאך" או "שביעות-רייזאלאך", גוררים מניר במספרים על ידי הילדים, הם פרחים וציצים, בעלי חיים, שניلوحות הברית וכיו"ב, עם כתובות שבועות לפעמים, מצוי היה במשכנות ישראל אשר במורחה של ארופה, מעשי ידי הילדים,

„ערב שבועות לא היינו אנחנו הילדים, תולכדים אל האחד“ כלל, אלא תיכף אחריו תפילה שחרית היינו מודיניגים בניר ומספריים, כדי להזכיר עצועי שבועות („שבועות צאצעס“) — כל מיני חיות ועופות, עצים ופרחים.بيد הפנטזיה הטובה שלנו. ואת העצועים הללו היינו מדברים על זוגיות החלונות“. (א. דרויאנוב, רשות א', 351).

וכתב על זה מגדי מוכר ספרים: „תינוק של בית רבן מציר צורות תמורים ופטורי ציצים וմדברים על החלונות לכבוד חג השבועות“ (בימים ההם, פרק י'ב). ש. טשרניחובסקי קורא להם „שושנתונות של שבועות“: „אולם לכבודו של חג עשינו בניר רב גוניות הבנית השושנתונית לקבעה בדבך על גבי כל זוגיות הבית הפנוות כלפי הרחובות“ (חג השבועות). דוגמאות יפות לשושנתונות אלו יש לראות בספרה של ל. פרנקל „גירות יהודים בפולין“ (לבוב, 1929).

דורשי רשות ראו בשושנה המתוונת לחג השבועות קשר אדוק בין ישראל והקדושים ברוך הוא: י"ג עליים שבשושנה — כנגד י"ג מידות של הקב"ה בחזנות אסר שלタルיאל (ג', ט) נאמר: „מכל פרחי תבל בחוד הקב"ה בשושנת אחת“ — ישראל. ובמדרשה שיר השירים: „שושנה של ורד אלו ישראל“. ומדרשה נוספת חוזיל: מה שושנה זו מתוקנת לשבת וימים טובים כך ישראל מתוקנים לגאותה מהר. מה שושנה זו, יוצא עליה שרף הרוי היא כמושה, יצא טל הרי היא מפארת. כך ישראל: כל זמן שצלו של עשו קיים לישראל נראים הם כאילו ממשים. לעתיד לבוא יעבור צלו של עשו וישראל מרטיבים והולכים“ (ויקרא רבה, כ"ג א').

הרבה אלתר מאיר

חג שבועות ל

מנาง עתיק היה בישראל: להדביק צורות חילים וחיות בר ועופות שמות שונים על חלונות הדירות לכבוד חג השבועות. מנาง זה היה נפוץ מאוד בפולין הקטנה. בית חרושת לתעשייה ציורי ניר בוינה, היה מספק את תצרחותם של נהגי מנאג זה. דפי ניר אלה היו נקראים: „שבועות לך“ או „חג שבועות לך“ ובחלוקתם של המדינה היו קוראים להם גם „ציצים ופרחים“.

לפני שנוסף בית חרושת לתעשייה הנ"ל היו בין אנשי הקהילה שככל עיר ועיר אחדים שהצטינו באומנות זו. הרב ר' בריש בריל זל בעל ספר „דבש השדה“, היה אחד המצוינים בין בעלי ציור ושריטות בזמנו. ציוריו לחג השבועות היו שוכנים את לב רואיהם. שעות רבות עמדו עוברים ושבים על יד חלונות דירתו כדי שייזנו עיניהם מציצים ופרחים שלו. את הציורים היה מחלק לילדים העיר המצטינים בלילהם ובשנה הבאה היה מתקן חדשים, וכך היה נהג מדי שנה בשנה. لكن זכו ציוריו לפרסום רב אפילו מחוץ לגבולות עירו.

על המנגה הוה אומר שני טעמיים: „חילים“ מדברים בזוגיות החלון, להראות

מי שמקבל עליו צול תורה מעבירים ממנו על מלכות, ועל זה מתחבטא בחיליהם, כי הם מורהה של מלכות; «חיות ועופות» מדברים, כי הציריים האלימים דאלה מראים לנו בתגל קבלת התורה, את השთיקה הכללית ששרה בזמן קבלת התורה מבואר (שמורר כ"ט); בשנתן הקדוש-ברוך-הוא את התורה לישראל צפור לא צץ, עוף לא פרה, שור לא געת אופנים לא עפו, שרפים לא אמרו קדוש, הים לא נזדווע, בריות לא דיברו אלא העולם שותק ומחריש — ויצא הקול: אונכי ד' אלוקיך.

המנגה הזאת לא הייתה מוגבלת בכל תפוזות ישראל. ברוסיה ובפולין הקונגרסאית לא היו יהודים מוה כלל. כאן היו מוחדים מן הגויים שלא יישטו את השקצים הקטנים לוrox אבנים בזוגיות החלונות של היהודים בגלו החזיריים המודבקים. וכשהחלה והאנטישמיות בארצות שהיו שייכות לאוסטריה-הונגריה הלק ובטל המנוג גם שם עד שנשכח למגרי.

שלום עלייכם

ירק לשבעות

* *

בערב חג השבעות ביקשתי רשות ממאמ, עלייה השלום, לצאת יחידי אל מחוץ לעיר, לתלוש יرك בשדה ולהביאו הביתה לכבוד התגן. ואما עשתה הפעם את בקשיי ונתקנה לי רשות לצאת יחידי אל מחוץ לעיר, לתלוש יرك בשדה ולהביאו הביתה לכבוד התגן. זכרה-לה אלהים, לטובה! אכן לא היה לי يوم שמהה ועונג ביום הזה, שבו יצאתי יחידי לתלוש יرك בשדה; אין לך נסעהיפה כנסיעת היחידה, היוצאה לטיל בעולמו של הקדוש-ברוך-הוא ללא שירה ובלא בנילויה. כשבאתי אל השדה וראיתי לפני פני את חלל העולם הגדול והרחב, הייתי ענייני ציפורי-דרור, שנמלטה ופרחה מכלובה. נדמה לי, כאילו כל העולם לא נברא אלא בשביili. רק בשביili פרושה ממעל הכיפה הנאה, הרחבה והעמוקה, זו כיפת שמי-התכלת רק לי בלבד מארה פניה מלכת-היום היפה והברה, זו שמי-הקיין המזהירה והלוואת. רק לשם נלבצו ובאו לכאן כל בעלי-יכנתי, ציפורים זובבים למיניהם, הטסים באויר אילך ואילך, מצפפים ומציצים, מנתרים ומיכרקרים ויוצאים במחול לקרأتي. רק לכבודי פיתה השוננה את עלייה, הפיצה ריחת מסביב, הדקפה החמנית ההדרות, התקשתה במנפת-אבירים רקמת-זהב, וכל השודה כולה, לארכו ולחובו, הדשיא דשא רך וירוק, הוציא מתוכו את כל חמודותינו, את ציציו ופרחיו רבי-הכבעים. רק לכבודי ולהגנתاي לבש הטעע את כל הדרו והדרו פה, כל העולם היפה הזה, העוטה אור וחום ושלהה רבה, בגנ-עדן הוא לפני. ואני יחיד ובודד בגנ-עדן זה, אין איש אני פה אין גגיד לי ואין מצואה, אין מפרק עותי ואין רואני, מלבד האלוהים, היושב בשמיים. חפשי אני פה, משולח וגועז לנפשי, ויש ביدي לעשות כל מה שלבי חפץ: רצוני לומר — אני תומך סנטורי בידי, מרימים קולי למעלה-למעלה, מסלסל גורוני ומומר «כברחות רועה עדרו» בנוסח החזנים. רצוני לשורך — אני

נוthon שני אכזבויות לתוך פי ושורק בשפטיו שריקה ארוכה וממושכה. שמא רצוני לתקוע בשופר — אני משלם כפ"י כדי כשפורה ותוקע בה תקיעה גדולה. ולא זו בלבד. לכשארצג, יכול אני אפילו התנפל מלוא-קומתי על הארץ ולהתגלל בירק דשא. כסיה קפן זה, שזהה עליו דעתו מרוב טובה. את מי אירה וממי אפחד? יחיד אני פה, יחיד ובודד בשדה, כמו נgi ציפוי-דרור בשמיים. אשר אין בעלים לה הלא כל הארץ לפני?

ב

היום בהיר וーム. השמים מעל בראשי זכים וטהורים. השדה מתחת לרגלי יורך כולם, הדשאים רכים ורעניים, ולבי עוץ כי כל-כך, ונפשי רומה כל-כך, עד כי שכחתי מרוב חושי, מי לי פה ומה לי פה. שכחתי, כי נקרי אני בשדה הזה, כי באתי לרשות-זרים לתלוש ירך לחג השבעות. בדמיוני ראתה את עצמי כמושל צעיר ותקף, כבן-מלך היהר ונערץ, שבא לסייע את נסיך אבינו. כל אשר אני רואה פה לפני — השדה הירוק לארכנו ולרחבי, העשבים והצמחיים למיניהם, ואפילו רקיע-השמי הוך והכחול — כל אלה לי הם, אני השליט עליהם, אני דין ייחידי, אני ולא אחר. ומפני שמושל אני, באה תשואה בלבי לשפוך את ממשתי על כל, להראות את כוחי וגבורתי, להפיל מורי ופחדי על סביבותי, להביא סדרים חדשים בממלכתו ולעשות בה כיכלי וכרצוני.

ראשית כל נתתי פני בצמה החמנית, זו בעל המזנת הצעובה, מצנפת-האבירים, הזוקף ראשו בחזפה כלפי שמים. עמידתו של הארוֹן-הארוך הזה, גאותנו וגאוננו לא מצאו הפעם חן בעיני. ניצב הוא לנגידינו כזר וכatoiיב, כגלית הפלשתי בשעהו. אכן נודע הדבר; גלית הוא זה, גלית הפלשתי עצמו, אשר בא לחרף את מערוכות אלוהים חימי הנה גם כובען, כובע-המוחות על ראשו; ואלה הצמחיים הקטנים והדקים, צמחי הפל, העומדים מסביב במקלות, מי הם? הלא כל רואם ייכרם: אנשי חילו הם, מחנות הפלשתים, אשר באו מרוחק כארבה ופשתו לרשת את ארצי. ואוותם הקטנים, העגולים והגמוכים, הסמוכים לקרקע, צמחי הכרוב בעלי הכיפות הירוקות, מה להם פה? אין זאת כי-אם עמלקים הם, בני-בנויו של עשו הרשע, שונים ומקשי-נפשי מימים ראשונים. האורבים לי בסתר, מתגנבים ובאים מ踔ורי לונב את כל הנחשלים. העל זאת אחיריש ואתפק?... ומהשבות רעות, אשר כמושון לא ידעתם מעוזי, מתעוררות בקרבי להרגיזני, ורגש משונה, רגש קנהה ונקמה, ניצת כאש בלבי, והרגש הוה מתלקח והולך, מתלהב מרגע לרגע. ופתאום אני מתיצב מול האויב, מונק אליו בכל כוח ומשתער עליו ביד חזקה ובوروוע נטויה.

כלו זין למלחמה היו מוכנים בידי מבוד בוקר. כשיצאתו לשדה לתלוש ירך לשבעות, לחתמי את מכשורי-עבודה: אוול קפן בעל שני להבים וחרב של עץ. חרב זו נשתיירה לי מיום ל"ג-ב'עומר, כشنלחמתי בה עם חברי מחוץ לעיר. ואף-על-פי שרבי-גיבורים הייתה, מובטח לכם, כי מעולם לא טעם דם ולא פגעה אפילו בזובוב עלי-גביה הקיר. השתמשתי בה ורק לשם השלום בלבד. כלומר, הייתי שולפה מתערת ומנופח בה באוויר לעיני חברי, למען יראו, כי חרבתי את ועשוי אני לבלי חת. משל מה הדבר דומה? למלך פיקח ואחוב-שלום, שבנה מבזרים והעמיד חילות הרבה סביבו. אמן שקט

ומנוחה בכל גבולות ארצו, אין פרץ ואין צזה, ואתי-על-פי-יכן, משום דרכיהם. הכל מוכן ומתקנן: קשתות ורמחים, חרבות וכידונים, כליתות וכלי-מץ, אנשי-חיל וסוסים מזינים — «על כל צרה שלא תבוא», כמו שהייתה אומרת דודתי מרת ינטיל, כשהיתה בטגנה בימים התמה מני מרקע החזר...»

ב

כל גדול הוא בהלכות חכסי-מלחמה: כל היוצא אל המערכת מכונן הרבה תחילה על ראש המנהה ומתחאמץ להכריעו תחתיו, שאם הוא יפלול — ונפלו אחריו גם אנשי-הצבא הנוכחים זה אחר זה, כшибלים מאחרי הקוצר. ולפיכך לא יפלא הדבר, כי גם אני עשתי כן. ראשית מלחמתי הייתה להשתער על הראש, המציביא את כל המנהה, על גלית הפלשתין. זיניתי אליו באומץ-לב ורוח-גבורה והכיתתי בחרכי מכה אחת גדולה על כובע-הנחוות אשר לראשו ושתי מכות נמרצות מאחוריו, והפלשתי העREL הוה נשתחה לפני מלוא-קומותו על הארץ. אחר-כך פניתי אל גיבוריו הפלשתים הקטנים, אל צמחי הפל הדרקים, השומרים בראשו במקלות, והתגנפתתי עליהם בחימה שפוכה, הכיתים לפיה חרבי, הכרעתים לארץ, הפלתי מקלותיהם מידיהם וויריתם מנני ולהאה, לכל הרוחות שבועלם! ואף בחבריהם העגולים והגמוכים, הסמכים לקרען, אלו העמלקים שנואים-נפשי, האורבים לי במסתרים, עשית שפטים גדולים: קרעתי את כיפותיהם הירוקות מעל ראשם, ביטקתי את הגדולים בחרכי, רמסתי את הקטנים ברגלי ושפכתי את זעמי על כולם. ועדין לא נתקorra דעתך ולא שבעתי נקם!

אכן כך זרכם של גיבורי-מלחמה, היוצאים אל המערכת. מתחילה הם נראים כשהאר בבני-אדם מן היישוב, טוביים ונוחים ומנומסים, כיוצאים למחול. ורק לאחר-כך, עם תנופות-חרב ראשונה, ניעור בקרבתם רגש האכזריות בכל תקפו ויצרי-הרע של שפיכות-דים מהייב את לבם, מתגבר והולך מרצע לרגע, ושוב אין גבול ואין מעזרו לפנייהם: גוררים הם על ימין ועל שמאל, הורגים וושוחטים, מתנפלים על קטן וגדול וגונדים פנוי זkon, ערוכים טבח לנשים ובינם חומלים אפילו על הטף, — ודם,دم נקיים, נשפך כמים ארצה. אף אני, כשיצאתி לקראת האויב, לא היה תחילתה בלבבי שום רגש של אכזריות כלל. כל עיקר עסוי לא בא אלא לאחר-כך, אחרי המכחות הראשונות, אשר הכיתי בחרכי על ראש גלית הפלשתין. רק או צלה עלי רוח גבורה וחמת-רצח והתלהבתן ולא ראייתי עוד את אשר לפני. נישקהakash עברתי, ונגדל חורבן-אפי, וגדלה מידת האכזריות בקרבי יותר ויותר, והייתי כשיכור ממראה-ענני: הבקעתி בחרכי אל מhana האויב ועשיתי בו שמות, הפלתי חללים על ימין ועל שמאל, הרגתי באפי את כל הבא לקראתה, דרסתי וטרפהתי ולא ידעת רחם. מלחמה גוראה ואומה היה לה לפלשתים הערלים: וייתר מכולם קיבלו את ענסם מיידי הפעוטות העЛОבים, אלה הקטנים שלא חטאו. האבטחים הצעריים, הצהובים והעגולים, הדלעים גפוחות-הפרם, הקישואים הרכבים והזעירים, שהזעה יצאו בטבוריהם הגזובים לאויר העולם, צמחי הפלול והקיטניות הדקים והירוקים — כל אלה הרגינוו בשתיקתם ובמנוחת-נפשם היתרת. אין זאת כי-אם דבר-יסטה יזוק בהם! עמדתי ולימדתי אותם פרק בהלכות

דרך-ארץ, למען ידעו, לפניו מי הם עומדים. התמരמתה אליהם בחרכבי התותי את ראשיהם, ביקעתו בطنיהם. ריסקתי אבריהם, קרעתים לגורמים, הכהיתם, כתותים, שברתי להם זרוע אף קדקוד, דרכתיהם באפי, רמסתיהם בחמתוי, שמתים מרמס לרגלי, כדומן אשר על-פני האדמה. אראה בנחמה, אם ידעתני, מאיں באה לי אcoresיות זו!!

7

ובביה לא שלחתי את ידי.

בולבוסים לבנים ורכבים, שעדיין לא העלו קרום, חפרתי מעומק האדמה ורמותיו להם בחרכבי הקשה, כי אין נסתור מנגד עיני. שומים צעירים ובצלים ירקרים עקרתי מן השורש, צמחי סלק וגזר וצנוגיות קטנות תלשתי בוה אחר זה וויריתם לרוח — ואלהיהם עדי, כי לא נהניתי מכל אלה אפילה הנאה קלה. זכרתי מקרה מפורש במגילת אסתר, שלמדתי בביתדרבי: ובביזה לא שהו את ידים — היהודים לא לקחו מן השלל. לא, אין זה ממידת ישראל לשולול שלול ולבבו בו! בכל פעם, כשהעמד עלי יצרי לפתוחתני בחלוקת לשונה, לאמר: «שותה שבועלם, ראה את אשר לפניך! ראה, מה נאה בצל זה, מה גאה קישוא זה! חתוּפָה ואכלו, חתוּפָה ובלעַי! — מיד בא אותו פסק שבסגילה, כתבו וכלשונו, עם פטוקי-הטעמים: ובבזה לא שהו את ידיהם... ולא חדרתי אף רגע לקצץ בזורים, להשמיד להרוג ולאבד קטן וגדול, טף ונשים, בחורים וזקנים — לא ידעתני רחמים בדינו! ולא עוד, אלא שנדרמה לי אותה שעה, כי שומע אני את קולם של המוכים והפצעיים, את בכים ואת תחונוניים, שהם בוכים ומתחננים לפני ואני ומבקשים רחמים על נפשם. נדמה לי, כאילו דמייהם של ההרוגים צועקים אליו מן האדמה — ואף-על-פי-יכן לא רך לבני בקרבי, ואטמתו אוני ממשוע. אכן לפלא הוא הדבר בעיני עד היום הזה: מה ראיתי, שנגעתיyi אכזר כל-כך? אני, שעד עכשו לא יכולתי לעמוד על דמו של תרגנול' שחוץ ולא יכולתי לראות בעצרים של כלבים מוכים וחותלים מעוגנים בידי אדם וסוסים מוצלפים בידי אדוניהם בעלי-העגלות, איך נהפק עתה לבני והיתה לאבן?! אין זאת כי-אם יד הקנאה והנקמה עשתה את כל אלה. זכרתי את עמי, עם היהודים, הנרדף והמעונה בגויים, הבזוי והמנודה זה אף שנים, וקנאה עזה התלקחה בקרבי. «נקמה! — צעקתי מנהמת לבי ועיניו ירו זיקי-אש וכולי הייתה כשיכור. — נקמה עשה בכם! יום נקם ושילם לי היום הזה! את נקמת עמי אקים, את נקמת דם אחיה השפוך! את נקמת ירושלים עיר-הקדש, ואת נקמת בית-המקדש שחרב, ואת נקמת הרוגי ביתר! את נקמת יהודי ספרד ופורטוגליה, שמסרו נפשם על קדושת השם, ואת נקמת הקדושים והטהורים, שנחרגו ונשחטו בעיר אומאן לפנים ובשאר המקומות בימינו! את נקמת ספרי תורהנו הקדושה, שנקרו ווחולו בידי זרים, ואת נקמת... הוי, הוי! הושיעו, הצליו! מי הוא זה האחו לי באוני?»

שתי דחיפות נמרצות מאחוריו ושתי מכות רגלי יפות ונאמנות בפני הוציאני מעולם — הדמיון והפיגו שכרכני כרגע. פקחתי את עיני וראיתי לנגידי בן-אדם, שפניו ידוועים לי מתמול-שילשם. אל אלוהים! הלא זה אחרים, אחרים הגנו!

ה

מי הוא אחרים הגנו? אחרים הגנו גוי היה ומלאתו תמיד בגין של ירקות. כמובן, בימי הקץ היה חוכר לו מוחץ לעיר חלkt-שרה וועשה שם גן, זורעו אבטיחים ודלעים, קישואים ותפוחי-אדמה, שום ובצלים, גנון וגזר, פולים ואפונים, מיני לפת וסלקיים ושאר ירקות, והיה מוצא בזה פרנסתו ביד רחבה. ואני מנין ידעת את אחרים? משום שהיינו שותפים לו בمعنى הגן. כמובן, הוא היה לווה כסף מאמא קודם הפסח לכל ימי הקץ, ובתקופת האסיפה, לעת חג הסוכות, היה פורע את חובו קיימה-קיימה מדינונו, פדיון הירקota. השבונות המלה והפרעון, שהיו בינו לבין אחרים, הללו הם כחובים על סידור "קרוב-מנחה" של אמא, על הטבלה השמאלית. על אותה טבלה היו רשומים גם השבונותיהם של שאר הלויים, ואולם לכבודו של אחרים קבעה אמא, עלייה השלום, מקום מיוחד בפני עצמו, להודיע גدولתו וחסיבותו התיירה. מלמעלה היה כתוב באותיות גדולות, מAIRות עיניהם: **חַבּוֹן עַרְלָאָרִים**, ומימטה היה רשום בכתב-ידה של אמא בלשון יהודית כך:

"נתתי להערל אחרים אורבעים וחמשה רובל. נתתי עוד להערל אחרים חמישה עשר רובל. קיבלתי מהערל אחרים שלושה עשר רובל במומוגנים ושנים בקישואים. עוד קיבלתי מהערל אחרים א' רובל. עוד קיבלתי מהערל אחרים חצי רובל. עוד קיבלתי מהערל אחרים א' שך תפוחי-אדמה וא' שך סלקים ושנים עשר רובל במומוגנים. עוד קיבלתי מהערל אחרים שני רובל באבטיחים וא' רובל בדלקים וחמשה רובל במומוגנים. האבטיחים אינם באים בחשבון, כי הם מעט רקובים..."

מכאן אנו למדים, כי אחרים הגנו היה פורע לנו את חובו פעם בכסף ופעם בשוה-כסף, ולפייך היה השבונו ארוך ומטובך ביתר. ואף-על-פייכן לא היו ביןינו סיכוסכים מעולים. אדרבה, רק דברי שלום ואמת היו בין שני הצדדים תמיד. בשנות שפע היה אחרים מלא את מרתחנו ממייטב גנו: תפוחי-אדמה ו קישואים, אבטיחים ודלעים, מני לפת וסלקיים ושאר ירקות, שהיו מספיקים לנו לכל ימות החורף. ובשנת בצורת היה נכנס אצלנו אבל ונכלם, כמתגנן, עומד ליד הדלת וכובענו בידו, מצדק וمبקש סליה מאמא: — אל-נא יחר אפר, אשת-אברהם (כך היה קורא לامي על-שם אבי אברהם). ירקות לא נעשו יפים בשנה זו.

اما עלייה השלום, הייתה משתתפת בצערו של אחרים ומוחלת לו על מה שעבר, אלא שהיא מזיהירה אותו על מה שיובא, כי לשנה הבאה, אם ירצה השם, ישתדל למלא את החסר. וכן הייתה אומרת לו בלשון הגויים:

— זכור איפוא, אחרים חביבי, כי לשנה הבאה, אם ירצה השם, אל תהி חזיר — כדבריך כן הוא, אשת-אברהם! — היה מшиб לה אחרים בסבר פנים יפות ובידידות רבתה, ואמנם לשנה הבאה היה שומר הבטחתו: כיון שנראו ביכורי הירקות הראשוניות בגין, מיד היה מביאם אלינו. ממייטב פרי הגן היה מעניק לנו, מבחור השוממים והבצלים, ומעולם לא פסקו מעל שולחננו ביוםות החמה לא תפוחי-אדמה רכים ולא קישואים ירוקים ורעננים. ועל זה היו מנקאים בנו כל שכנוינו ושכנויתינו. אמן אמא, עלייה השלום,

אשר אלמנה הייתה, שמצוה פרנסתה בזיכרונות מהלוואת כסף בריבית. ואף-על-פי-כן הייתה צין השכנים והשכנות צרה בה תמיד. כמה פעמים שמעתי בני-אדם מרוגנים אהירה ומספרים בಗנותה:

— רואינה גם ראו את האלמנה העניה הזאת, הבוכה כל ימיה על גורלה המר: הנה הביאו לה שוב מרוחך מלא כל טוב! היטב חרה לי על דברי הלעג האלה. מיהרתי לעשות חותמי והבאתי את דיבת השכנים והשכנות לפני אמא. פתחה אמא ואמרה:
— עשן לעיניהם, חומץ לשיניהם! רבונו של עולם, הלווי תועלל להם, כאשר עוללת לי! ..

דבר המובן מאליו, שגם בפעם הזאת מילאתי חותמי באמונה. החלטתי ומסדרתי את דברי אמא להשכנים והשכנות, למען ידוע, כי יש אלוהים שופטים בארץ. שמעו השכנים והשכנות ובערהakash חמתם. קפזה אחת השכנים וכינתה את אמא בשם "מכשפה". לא יכולתי נשוא את החופה הזאת ומיהרתי לספר את הדבר לפני אמא. עדיה אמא וסתירה לי על לחיי אחת ושתיים וגערה כי בנזיפה, לבב אוטיפ להתרוץ אילד ואילך ולשאת משלוח-מנות משה לשכנתה. על סטירות-הלהי ענייתי בכדי, והמלה "משלוח-מנות" הייתה מנקרת במוחי עת רבה. מלה זו לא ידעת פירושה ולא הבינו כוונתה: מה עניין משלוח-מנות לכאן? ..

ו

על כל הפוגעים היה מכחה אחרים הגנן. משנכנס אחרים לביתנו, ננכחה שמחה עמו. יום טוב היה לי היום ההוא. אחרים זה, כמו שהוא, במגפיו הגסים והכבדים ובחAMILTON האפורה, חAMILTON-הצמר החמה, הגדולה והעבה, שהיה לובש בין בימות החמה ובין בימות הגשםים. היה ענייני כמלך החתקד והשלום. כשהיהתי רואה אותו بعد החלון הולך וקרב אל ביתנו, נושא בשקו מפרי הגן, מיד הימי קוףץ ורצץ אל חדר-הבישולلبשר את אמא בשורה טובה: אחרים הולך ובא!

ואחרים היה נכנס לחדר-הבישול בלבד ללא אומר ודברים. פורש לפאניזיות ומריל שם את אוצרו הטוב. מסיר כובעו מעל ראשו ומוחה זיעת אפיו בכנף חAMILTON, פונה אל אמא בפנים מאירים ואומר לה, כי מחר או מחרתים יוסף ויביא עוד.

שמחה כפולה ומכופלת הייתה לי ביום ביכורי אבטחים. ביום ההם היה אחרים מביא לי אבטחה קטן, כלו מוכן ומזומן בשביili. אמנם אבטחה קטן פריד-בוסר הוא וטעמו כתעם סט-המות, ואף-על-פי-כן אבטחה שמו. האבטחה הקטן היה משמש לי לא לאכילה אלא לנוי ולשעשועים בלבד. ועל הימי מכיר טובה לאחרים זוכר לו את חסדו תמיד.

אודה ולא אבוש: ביום ההם התרחשנה ביני ובין אחרים מין אהבה מסותרת, מין חיבה כמוסה בלב, שלא ניתנה להיאمر בפתח. דבר לא דיברנו זה אל זה כלום, משומש שלא ידענו איש את לשון חברו (כלומר, אני אמן שמעתי קצת את לשונו, ואילו הוא לא שמע את לשוני כלל), וגם משומם הבושה: שהוא גדול ואני קטן, ואיך לעמוד לדבר אליו? אלא מה הייתה עשה? הימי פונה לעזרת אמא שתהיה היא כמליץ בינו.

- אמא, שאלינו את אחרים, מפני מה אינו מביא לי דובדבנים?
- ומאיין יכח לך אחרים דובדבנים? אין דובדבנים מצויים בגין של ירקות?
- מפני מה אין דובדבנים מצויים בגין של ירקות?
- מפני שאין אילנות גדים שם.
- ומפני מה אין אילנות גדים שם?
- מפני שאיש לא נטע אותם.
- ומפני מה לא נטע איש אותם?
- מפני — מפני שענער שוטה וקטן אתה, ספחת וטגע רע! לך מעם פני לכל הרוחות!
- כך גוררת بي אמא ואוחות בערפי לדחפני. ראה אחרים הגנן ועמד להגן עליו.
- אשת-אברהם, אל תשליחי יזר אל הנער! ..
- זה אחרים הגנן וכשהמשפטו עמי כל הימים. ולאיש חנון ורחום כמווהו שלמת הפעם רעת תחת טובה ונפלתי בידך, לשבריך ולהותיכי!

‡

משער אני לעצמי, כי מעשה שהיה כך היה: כשהנכנסו אחרים הגנן וראה את החורבן הגדול שנעשה בעמל-כפיו, מסתמא עמד במקומו נרעש ונדהם ולא ידע, אם בהקץ הוא רואה זאת או בחלום. וכשהתבונן וראה מין ברנס קטן עומד בשודה וחרבו שלופה בידו, שוקד על מלאכתו בכעס ובכימה שפוכה ומקצת בורעים על ימין ועל שמאל, מסתמא נבהל מאד והתחל למצטלב ושותאל את עצמה, אם לא שד משחת הוא זה, מחביל מן המחבלים הקטנים, שעלה מן הארץ לבלוט בו את חמתו ולאבד את רכושו? אף כיון שרב אל מקום הפורעניות וראה, כי אין זה לא שד ולא מחביל ולא רות, אלא ילד מילדי העברים, המזווין בחרב-יעץ, — בערהakash חמתו. עמד ותחפש לי באוני בחזקה ומשכני לארץ בכל כוח, עד כי החולות לצעוק מגודל הכאב:

— הוּוִי, הוּוִי, הוֹשִׁיעַן, הַצְּלָוִי! מי הוּא וְהַאֲוֹזֵן לִי בָּאָזְנֵי?
ורק כעbor הסערה הראשונה, אחרי הדחיפות הנמרצות ומכות-הלהתי הנאמנות, שקיבلت מידי אחרים, הסתכלנו איש בפני חברו, הכרנו זה את זה ועמדנו שנינו נבוכים ונרעשים והדיבר אין בפינו.

— בנה של אשת-אברהם?! — קרא אחרים, כולו תולה ומשתוותם, מצטלב ואני מאמין למראה עינינו. מיד התחל להתבונן על החורבן הגדול שעשיתי לו פה, מסתכל בכל ערוגה וערוגה, גוחן ובודק כל טפח-קרקע שנרמס ונסתאב, וצערו גדל כליכך, עד כי דמעות נחלו בעינינו. עמד בנגדרי, הנית ידיו על כרסו, הציג עלי מתוך יאוש זdicdor-הנפש ושאל בקול-גנאים:

— על מה ולמה?

כלומר: למה הריעות לי, בנה של אשת-אברהם? למה חרבת את גני וקיפחת את מעשי והצנתני כל ריק? ..

ורק עתה נפקחו עיני לראות את כל המעשה הנורא אשר עשית. רק עתה ידעתني, למי גרמתי את כל הרעה הגדולה הזאת, אף אני עמדתי כנגדו כהולם-דרעם, מבית אליו מתחזק יאושך רב, תוהה ומשתומם ושאל את עצמי: «למה? למה עשית זאת?...» — להה ונהכה! — אומר לי אחרים. והוא תופס לי בידי ומושנני לכת, ואני נגרר אחריו بلا כוח, כולי כפוף ונדכיה, חרד ורווד מפחד, שמא יעשנו גל של עצמות ואולום אחרים איננו נוגע بي לרעה, אחרים איננו עושה לי דבר, אלא מהזיק בידי בכל תוקת,لوحצה בכוח רב כל-כך, עד כי עיני יוצאות מחוריהן. וכך הוא נהגני ומביאני אל בית אמרו ומספר לה דברים כהויתם ומוסרני לידי.

ח

מה אומר ומה אספר? האוסף ואספר פה את כל פרשת הפגעים, שבאה לי מיידי אמא, עלייה השלום? האבוא לתאר בזה את פחדה ואת בעסה ואת יגונה הרבה. עת עמדה כנגדי וספקה כפה ושםעה את דברי אחרים, המספר לפניה על מהפכה הגדולה, שחילתה בגנו? נטלו אחרים מקל בידו ועמדו לציר לפני אמא באוויר ולהראותה עין את כל המעשה אשר עשית לנו: כי הניפות חרבי על גידולי גנו וגורתי על ימין ועל שמאל, כי כרתי והשחתתי, דרכתי ורמסתי ברגלי את פרי עינו ועמלו ללא חמלת ורחמים. וכי עקרתי מן השורש תפוח-אדמה קטנים ורבים, ולא חסה עיני אפילו על הפעוטות, על הקישואים הירוקים, הרבים והענוגים, אשר טיפח וריבת כל ימי הקיץ!...»

— כל-כך למה, אשתי-אברהם? על מה ולמה?...

ויתר לא יכול אחרים לדבר, כי גדול כאבו מאד ודמעותulo בגרונו.

ט

את האמת אניד ולא אכחיד: אילו שאלו את פי, הייתי בוחר אותה שעה להיות נזורה ומוכה לחי בידי אחרים, ובclud של אהיה צפוי לקבל עונש מיידי אמא קודם החג ומידי רבי ~~ל~~ אחר החג. ואולם את פי לא שאלו, ולא די שנענשתי עונש-הגוף וקיבلت גמול כפלים מכל חטאותי, אלא שגם שבעתי חרפה ובזו מחברי, חינוקות של בית-רבי, שהוסיפו לי שם-ילוי לשם: יוסי גיבור ישר אל — כך קראו לי חבריו לאחר אותו מעשה. שם טוב זה, שכינו לי חבריו בקنته, היה כרונ' אחורי ימים רבים ומלוני גם בבריאות, עד שנכנסתי לחופה. (תרגום י. ג. ברקוביץ)

אשר בראש

ירק ופרחים לחג

א

— קרבו ימי חג השבועות. ילדי העיירה כבר היו מתחלכים, יחידים וקבוצות, ברחובות הצדדים ומסתכלים בנוף האילנות, בוחנים בעיני מומחים אילו יפים ליטול

מהם "ירק לשכונות". הערמונים היו פורחים פריחה שופעת. ורדודה-ירעננה. בחד עבי העלים הכבדים. אף השיטה קלת-העלים עוד עמדה השנה בלבולבה המתווך, מפני הקיריות והלהות שבואר אותו האביב, וכן גם האודרכת הסגולה והלבנה. כל חצר בית-המשל הייתה זרואה של יירק ופורהים. —

הגער שלום אף הוא היה מתהלך בחצר ובסביבותיה, ענף שיטה בידו, והוא מתבונן בכל צד וסופג כל מראה. גם עם הנערים בני העירה, שהכיר ושאל הoir, עמד השיטה על יירק לחג והשיא להם עצות טובות, והבטיח להוות להם לעיר בכואם לקטוף בסביבות בית-המשל. אף אמר שיתקין להם מקל ארוך וסדק מפושק בראשו לשבור את הענפים הדקים ולהורידם בלי צורך לטפס על העצים הגבוהים. אומנות שלימדו מנדי האלים. גודע לו שיש בינויהם שלושה נערם שעשו אגודה אחת לקשט את האקלז'י' החוטאתיני, ובעוד יום או יומיים הם מתחילהם בעבודה. שותפות זו לדבר מצאה חן בעיניו והוא הבטיח להם גל של ענפים ופורהים מן החצר עצמה, וגם כמה ערבי-נחל מעל גאות האגם שליד בית-המשל. — —

ב

— — הגיע ערב חג השבאות. הלכתי עם שניים מן הנערים חבריו אל הנהל הסמוך לעירה והבאתי חצב יירק ורענן לשטוח על הרצפה, וגם להנצ'י' הרוקמת, דרת ביתנו, הכנסתי קצת ממנה. היא הודהה לי ואמרה, שלא תשתח אצל חצב, משומש שהוא מפריע בהליך ומכלך את הרצפה. אך אם אוכל להביא לה מעט ענפים ופורהים. של אודרכת או שיטה — תשמח מאד. אהבתה היא את חג השבאות כשייש עמו ריח שדה ונגן.

לא עברה ממחצית השעה עד שהבאתי לה צורו גדול של ענפים ופורהים. גם אודרכת וגם שיטה, ונוסף עליהם אגדות יסמיין, כל אחד וצבעו וריחו עמו. בשכר מתנה זו אונס היתי לאכול בחג מן הלביבות של גבינה שבשלח אמה האלמנה אסתרא-מלכה. הלביבות היו דומות לאלו שאכלתי בביתנו. ובכל זאת נראו לי שונות מהן, אצליות יותר. אסתרא-מלכה הגישתן לי בצלחת קטנה. הצלחת קו של חכלת הקיף אותה, והיא נראית לי דינה ביותר והוסיפה על טעמן הדק של הלביבות. מילוין נראה לי צהוב ושקוף יותר משלנו.

השעה הייתה ארבע או חמיש. אבי ו"הדרודה" ישנו שינה שלאחר הצהרים, ואני קצירה רוחה לישב באפס מעשה בביטנו הדומם. הלכתי ונתקשתי על הדלת של הנצ'י', וכשנקראתי להכנס נכסתי ואמרתי בשפה רפה: "יום טוב!", וענו לי שני קולות בベת אחת. הענפים הפורחים היו מקשטים את התמונה שעל הקירות ופורהי היסמין עמדו בשתי צנאנוטי' גביש מלאות מים צלולים. אחת על השולחן ואחת על השידה. רוח חג ושלוה היה נסוך על החדר ועל שתיהן וראיתי כי הן שמחות לבואו.

אסטר-מלכה הקריבה לי את הכיסא הפנווי והומינטני לישב

ישבותי ושתקתי, כי לא הייתה מלאה בפי.

אמרה אסתרא-מלכה :

— ייפה שבא אלינו אורח לחג. בימות החול באות לקוחות, אך בשבות ובחגיגים אין איש נכנס אלינו. אין לנו קרובים כאן.

והנazi אמרה:

— יעקב הוא בנו-ቤית אצלונו.

הוסיפה אסתר-מלכה:

— הגבר היהודי הנכנס אלינו לפעם.

והנazi חקנה:

— הידיד היהודי שיש לנו כאן.

ואני עדיין אין מלה בפי וمبוכתי גדלה למראה שתי הנשים בשפטן יחד בטלות מעבודה מתוך מנוחת שבתוון, כי מיום שבו לא הגיעו אלא בימות החול.

— אילו ענפי פרחים הביא לנו יעקב! — קראה אסתר-מלכה, בהעבירה את מבטה העייף אך הקורן קצת על השירות, על השולחן ועל השידה — הוא קאואליך אמיתי!

לא הכרתית את אסתר-מלכה השתקנית, הנראית תמיד כשרהה בפחד, ועתה —

דיבור כזה בפה! חשתי להט צורב בלחיי, ועודין לא מצאתи דבר כל שהוא.

— אם כן,אמא תכבד אותנו בלבבותך, — אמרה הנazi — מיום שיעקב מברך אצלונו לא הגשנו לו שום «כיבוד». באמת לא נהגנו בו כיאות...

עתה מצאתי מילים.

— חז-חן, — קראתי בהתעוררות — אכלנו היום הרבה לביבותך אני שבע. באמת אל תטריחו עצמן בגללי.

— הנה לא תביש אותןנו, — אמרה הנazi — לא תתן «סל» לשתי גבירות

— תוזה, באמת לא צרי, — נסתי לעמוד בסרוبي.

— צרי, צרי, — אמרה אסתר-מלכה וקמה ממקומה — קדרת הלבבות עומדת בתחום הרمز והן חמות וטובות. הנה אביה צלהת קטנה.

הווציאה צלהת מן השידה. אותה צלהת המוקפה קו של תבלת, וגביהה לי מן המסדרון חצי תריסר מן הלבבות, שהעליו אד חם וטוב של בזק ממושל, גבינה וחמאה. אד עולה ומתחמז עם ריח שדה וגן ועם רוח הנצל, חוג השבאות. (מתוך הסטור «רקמה»)

ת. הוז

בישוב של עיר

— אחר יرك! אחר יرك! — קפץ דודיק בשתי רגליו המיווחפות וטרף בידייו למעלה

— אחר יرك...

— וסבין מהיכן נוטלים? — נמלך גדרקה בעצמו.

— אני... אני אביה את הסכין!.. — הפשיט דודיק בצוואר ואמר בלחשיה:

— נו, צא... והודרו! אני אשמור לך אצל הננדגה, וראה... הָיא!

המשמש עמד בוגביהם של שמיים.

השמות היו נקיים. רק עננים מועטים גדרו עליהם מן הקצתן אולם לשעה נתמלאו פניו השמים ענניים, אסופות עננים פוזרים ונוטעים. לאטם הקיפו זה להה עד שנעשו עיבת מותחת לכאנן ולכאן, מתמצעת ומאפילה והולכה. הצלפים נסתתרו. העיר הכביד וחשך...

روح בחשה באילנות. ראשיה האילנות נודעועו. עליהם הרתייתו והתחפה מגום לברם. מראה הבית נשתנה להיות מלובן, והבהיק. משפילות עד לארץ ונסבות אלכסון למעלה, הקיפו סנוניות לבית, ונישאו אלו אחר אלו. שלוחות גרון מטמטו התרגולות ונחפו לרפה...

השמות השפלו וירדו. החושך נתגבר מרגע לרגע, ומבושים ועצור הכביר האוויר. בתاءום נבלה העיר ונרטע לאחרוני. קול הברת רעם נפל בקצת השמיים.

روح נזקה באילנות. מטרפים בערבוביה נבלה האילנות והשליכו ענפיהם לכל רוח; ראשיהם הושפלו והוגבהו, הנשפלו והוגבהו, ורודפים אילך ואילך התנדדו לצדדים.

— בנים! בּנֵי־יִם! — זעקה סלבה החוצאת.

בהעלם אחד הוואר העיר. אי בהה מן הצד, בזווית של רקייע, נחרש רעם, מרכין בקולו, רומש וזעף מתח לפניו ונתגבר ועלה. כתמי הבית הרתייה. החלונות צלצלאו.

— גדליה! דזּוּ-דִיּוּ-יִ-קּ! — זעקה סלבה לעיר.

מטולטלים, כמדינים אלה עם אלה ומנסים את כוחם, התחבטו רעמים מועטים, ונפעכו פעם בזה ופעם בזה, ושקולים החשיכו השמיים. מוטים, ועולים ועולים ומוטים. זיו אור לשאה. אין העין יכולה לעמוד עליו, גדר את השמיים. כסואר קורות מתומטט, פרץ רעם, קיפח על ראש הבית ורוחו ומתגלגל הקפיץ עצמו ונגול על פני העיר והפליגן. סלבה נבלהה לסתום ארובות התנוריות. נזרזה וסגרה את החלונות. הביאה כוסות מים. ופתחה בפרשת „עשרה הדברים...“ מרעם לרעם נודעהה. כפפה ראשה בין כתפייה ולהשחה: „שכחו וגבורתו מלא עולם!“

הסערה הגדילה והלכה ונישאה בין קולות וברקים, דודפה ורחבת ידיים. העיר פרח וסער. האילנות נלחמו, צבאי צבאות ענקים רדופים, פרעותיהם פרועות ומעופפות ברוח, כפותיהם מהבבות על ימין ועל שמאל, وكل המונם כים בזעפו... אך הנה טפחה טפה, טפחה אחרת, גשם התחליל יורדים, תחללה קמעה קמעה, וכל שהולך מתגבר וירד.

השמות עודם נפעים ומותפפים. המשמש הציץ מבין מפלשי העבים. קול פטפט הצלרים נשמע...

השמות נטהרו והלכו. פמליה של עננים משכחה מפוזרה צאן בלבד רועה... שתי קשותות נטוויות, זו לפנים מזו, נטיו על פני השמים. עורב מטפה בכנפיו ופרח לתוכן

ענן שחומרה נתרשל בפתח השמים וננים נמהנו ופטו וירדו למטה, כענפי ערבה על נחל מים.

מכחיל ורטוב עשן העיר, ונאותו ירקו בחמה — רטוב ורענן. נאה הבהיקה חורשת הלבנים בחמה, רטובה מופות וירוקה! ואותו הדר של העשב מתחת לירקרק זהב. כנראה אוזוים בני חדשם. ואותו הדר של ריח העיר — טחיף וחרייף... מלוכלים מכף רגלו עד ראשם. רגליים מסנכות באדמה הרטובה ובניהם מוריקים מן הירק שבידם, שבו גדרקה ודודיק.

ירק מלא עימסיהם הביאו: ארופים צחובים ודנדנות זוהבות, זכריות תכליות וכוכבי-זהב כתומים. עלי שרכים וכיוצא בהם פרחים ודרשים מכל אשר לקטו בעיר ועל שפת האגם.

לפנות ערב בא הקסир, נטל הגוריון על שכמו וייצא עם בניו לעיר. קצץ שני לבנים בחורים והסיעם על שכמו. קשר את הלבנים כנגד פתח הבית, מוה ומוה לשתי המזוזות, ונתקסט פתח הבית והוירק מטוס ומשובח, פתוח ליום טוב שיבוא...

(מתוך "בישוב של עיר", סוף ספר ראשון)

שימוש מלצר

הליילך של ר' קרשיל מאיר

וזהו הליילך ה-קשותי, ה-רגיל,

וניה גם אמר:

בדרכו בשוקה, למיטה, בשכיל —

הליילך ה-בשרי.

ליילך תקשאר של ר' קרשיל ניה.

של ר' קרשיל מאיר:

ונrk אלהים קל-יודע ידע

מי שתלו שם באר.

ניה נבי קרשיל סוחר של ברזל,

בעל שיש ופוק,

ניה גם חזיר ונגם נב קישראל

וששיות מתפקיד.

אולם מתחנה נבי קרשיל מלן,

מחטייר ומשיח,

בשכיל לאצמוד ולשמור במשעל

אשקלות הליילך!

quia Mol Bimuni שם בית שם נן

ששין לפריין:

גלה הפריין והבטה ביהו

ואימה הוא פפיין:

אוקרם שדרים בו שדים ולילית...

ואתם הגן...

אולם חוך הנן קה בקה הבקளית

הליילך קברצני!

וזהו מתקבך אל מוטות הגדיר

ופורץ בינוותם...

אשכול ואשכול... עוד ריהם כי עזב,

עוד ארם גמאות.

בשם שגבך ברקה מטהי

פשחה במזרחה

אשם בפנות יום בעזבך לכאןامي

הליילך, הליילך!

ז'כור לי זַפָּה וְנִיטָב (קה ה'יבב)
וְעֹלֶם לֹא אֲשַׁתָּה.
אֵיךְ גָּדֶר יָשַׁב וְקִיהַ בְּגִנְגָּנָה
בְּגַנְגָּה שֶׁל לִילָּה.

לִידְ פְּשָׁתָה שֶׁל אָמוֹ נְחוֹלָתָ
לְקַשְׁיבָ אֶת רַוְּשָׁה;
וּכְרָה הוּא יָנוּעַ מִקְתָּה מְגֻדּוֹלָתָ
וְיִ אַיִן אֲרוֹתָה
אוֹלָם זֶה סְפוֹר לְעַצְמוֹ, עוֹד אֲשָׁוב
לְסָפָר לְךָ עַל כֵּךְ:
עַבְשׂו ?אָסָר שְׁמַרְנִיא בָּר זְטוּחָ
בְּגַמְרוֹתָה שֶׁל לִילָּה —

הַגִּזְחָה שְׁזָה לְמִרְבּוֹת וְלְקָטוֹרָה
בְּלִילָה הַ-גְּנִילָה,
לְקָשׁוֹת בּוּ כֵּל דְּלָתָה, סְלִוָן וְמְשֻׁקָּרָה
קְחָדָה וּבְגִילָה,
הַגִּזְחָה שְׁזָה לְלִילָה הַ-קְּשׁוֹטָה
שְׁיִקְרֹשָׁ פְּשִׁיחָה,
גָּבוֹא לְבִמְנוֹ לְנוֹוי וְלְקָשׁוֹת
וְיִשְׁקָה בְּרִיחָה. — — —

(מתוך "לילך", ספר השירים והבלדות)

כִּי הָוָא, רַבִּי קְרִישִׁילֶר, גָּמָר וְפָסָקָ:
אַיִן קוֹפָפִין פְּלִילָה
בִּימֵי נְפָשָׁתְה וְזֶה אֲרָב חַגָּג
אֲסֹורָו שְׁלִילָה-דָּלָבָו?

אַיִלָם קְשָׁבָא זֶה פְּיוֹם קְהָדוֹתָ
עַרְבָּה מְגַשְׁבּוֹתָה.
אַפְּדָה נְבִי קְרִישִׁיל לְקָלְוִקְ בְּנִידָה
אַפְּנָחוֹתָה תְּפָנָחוֹת... —

טַל בָּקָר אֶל כֵּל חַטִּיקָה עַד רַפְתָּה.
קְבָּשָׁתָה. גְּרָה —
קְשָׁקָנָה בְּנָן הַ-שְׂוִימִי וְאֵת
זְוִירָתוֹ שֶׁל נְגָרִיא.

ז'כור לי זַפָּה אֵיךְ יָשַׁב מְצָפָה
כְּטָלִית וְתְּפָלִין...
קְרָקָע — סְפָרִים: וְמִדֵּר בְּקָמָב
קְנוֹנָה עַל צּוּלִין...
ז'כור לי זַפָּה הַ-שְׂוִימִי אָף הוּא:
שְׁאָמֵן אֲרוֹת...
זְוִיגִי בְּנָפִים... מְקַט מַה-קְּפָפָא
וּפְטִיל מַזְרָא-הָוָד... —

קריאה בתורה בצל האין

ESHET
משבצת מ-מורה", מאה רוח בגרמניה. שעליו
מצוירים חגי ישראל (אוסף פוייכטהאנגר, בבית
הנאות הלאומי "בצלאל")

מָעֵד בְּרִירָה - טַרְבָּה

לחם הבכורים

שתי הלחם

tag השבועות קרווי "בכורי קציר חטים" על שתי הלחם שהם הראשונים למנהל חטים הבאים מן החדר. (ריש'י, בפירושו לבמבר כת' כי) שתי הלחם הם בכורים לפि שהם קודמים לכל קציר חטים ושבוריהם. אפילו לבכורים. (ריש'י מנתות פג, ב)

זכר לשתי הלחם

זכר לשתי הלחם שהיו מקריבים על המזבח בשבועות אלו נהוגים יום לאכילת מאכל חלב בשבועות. הרבה טעם נאמרו למנג'ז זה והרמ"א בשלוחן ערוך כתוב: ונראה לי הטעם שהוא כמו שני התבשילים שלוקחים בליל פשת, זכר לפפח זכר לחגינה, כן אוכלים (שבועות) מאכל חלב ואח"כ מאכל בשר וצריכים להביא עמהם שני לחם על השלחן שהוא בעלום מזבח (כי אסור לאכול בשר וחלב מלחם אחד). והטסיף האמגן-אברהם" (סימן תצד ג'), ויש בוזה זכרון לשתי הלחם שהיו מקריבין ביום הבכורים, ואס"כ יהא של חיטים דוגמת שתי הלחם. (נרב שא. י עזין, המועדים בהלכה)

לחם ארוך

נתנו הנשים לעשوت בשבועות לחם ארוך ולו ארבעה ראשיים, זכר לשתי הלחם שהקריבו בעצרת. (כל בו סימן ניב) הטעם שאופים לחם ארוך של ארבעה ראשיים בשבועות נראה לי על שם הכתוב ונחר יוצא מעדרן להשקות את הגן ומשם יفرد והוא לארבעה ראשיים, ואין נחר אלא תורה ואין עין אלא סיני. ועוד טעם: שהتورה נקרהת לחם וכתיב: "ארוכה הארץ מדעה". ואربعת הראשים הם כנגד "פרודס" — ("פשט — רמזו — דרש — סוד") שהتورה נדרשת בהם. (לב זווע, טעמי המנהיגים, ע"ז, עמ' ב)

עוגות הדר סיני

בחג השבועות, שהוא זמן תורתנו היו אופים במנצח מיני חלות מיוחדות. "פלודין" בלעוי וקוראים להם "סיני" מפני שביום זה מתחילה התינוקות ללמידה והיו מתכוונים להמתיק להם קבלת התורה. ובקלולוניה היו אופים דובשנים שקוראים "בורגר-קובץ". (מנהיגים, ט"ט)

ונוהגים יהודי אשכנז לאפות עוגת הר סיני בשבועות שנקראות «בערג סיני קוּכָעַר» והיא עוגה גדולה כפולת שבעה, כנגד שבעה רקיעים שר' ירד לחת על הר סיני את חוקין. (ווארהאטסינג דויטש רעד. גער. 233)

ובאיטליה נהגו לאפות לכבוד החג חולות-סולם, וסלום (בל' וא"ח) בgmtירה (אבן בווחן לר קלוניום סיני).

ונוהגים הספרדים לאפות עוגה עשויה שבע שכבות לעומת שבעה רקיעים שעבר משה בעלותו השמימה ומקשתים את העוגה ב-«מגן דוד» ובсолום יעקב שבו עלה השמימה וקוראים לעוגה זו «סיטי סיילוס».

ובפראנקפורט על נהר מיין מנהגנו לעשות מוליתא מחלב או בשר ודמות סולם עם שבע שליבות עלייה — זכר לשבעה רקיעים שקדע הקדוש-ברוך-הוא בשעת מתן תורה והוא מנהג יפה.

נשאל לרבבו מאיר על עוגות התינוקות שכותבים עליהם דאותיות ותיבות א'יך אוכלים אותן התיינוקות ביום-טוב? והשיב: אם משום «מוחק» ביום-טוב אין איסור מן התורה אלא המוחק על מנת לכתוב. ואולם אישור מרבני יש. אבל בחינוך אין לחוש. (מרדיכי על מסכת שבת, דף נ"ז, סימן שס"ח)

אברהם אלמאלייח

סיטי לוס „סיטי סיילוס“

חג השבועות בארץות המורה הדוברות אשפנויות מצטיין במאכל ידוע המכונה «סיטי סיילוס» (שבעה רקיעים), שהאמאות מכינות לבנייה לבבود היום. בארץות צפון אפריקה היא מצטיין בתיקון חזות הנקרה «ליל נביתה» (ליל שמורים,ليل משמרה) בתוניס, ובאזורת סילוגות של מים על כל עופר ושב ובקריאת עשרה הדברים לרבי סעדיה גאון בנוסח הערבי, בטריפולי (חפסיר אלעלר למאת תצניף רבנה סעדי אלפויומי) ובתוספת תרגום צרפתי, של המשורר יצחק מרעילי באלג'יר.

מה הם «סיטי סיילוס»?

סיטי סיילוס — שבעת הרקיעים. הם מין לחמניה שהאמאות היו מכינות בחג השבועות כמעט בכל משפחות היהודים בארץות המורה. ואולם גם המנהג הזה כבר הולך ובטל וrisk אצל משפחות מעטות הוא משתמר עד היום.

חג אמיתי הוא לילדיים הספרדים בשעת הגנת «סיטי סיילוס». העוגה היא עגולה ועשוייה שבע ספרירות שוות מרכז, זכר לדרכו של משה בן עמרם אל הרקיע השביעי שבו ניתנה לו התורה. כאן מתארים גם את הסולם שעליו עלה משה אל המשכן ואל האל, את מטה משה וגם את הר סיני (כי האמות הספרדיות קבועות גם את הר סיני ברקיע השביעי) והארון שבו שם משה את שני לוחות הברית, באלה של מרימים, שליוותה את בני ישראל

במדבר, השליו ונחש הנוחות שלם משה על נס. קשה לתאר את שנון הילדים בשעה שאמותיהם מעמידות לפניהם את הסיטי טילוט על השולחן. אין רשות לילדים לנגן במאכל הקודש הזה מיד. מתחילה צריך ליהנות מזיוו בשתיקה, להעריך את משה אשר בתנועה גאונית מושיט הוא את מטהו האידיר ואתلوحות העדות שעלייהם כתובות אותיות אחדות שנמתקו על ידי האפייה ורק אחר-כך לועסים הילדים את נחש הנוחות הנפלא את הבאר המיטיבה ואת השלויים השמנות (מנגני חג השבעות במזרח אפריקה ובצפונה)

רזה דוכס

ה„קֹלְאַטְשׁ“ של שבועות

בכל הכפרים שבדרום גרמניה היו אופים עוגות-גבינה מיוחדות ב민ין לכבוד חג השבעות „קֹאָקָוָן“ והן ניתנו פרט לאלה שהקפידו לבrik يوم-יום על ספירת העומר. אולם בבדון העליונה ובוירטמברג הישנה היה לעוגה זו שם מיוחד „שבועות קֹלְאַטְשׁ“ — והוא אכן חلت שמרים קטנה הנקרה בשאר ימות השנה „בארכאס“,عشוויה הפעם בצל מתוק מתובלת צמוקים וממלאה על פי רוב שקדים. קולאטה כוה נהגו לאכול בחג השבעות ולפעמים גם כפת שחരית, לאחרليل שמורים של תיקון שבועות. את ה„תיקון“ (כפי היהודי המקומם „שבועות לערגנון“ — כולם: לימוד חג השבעות) נהגו לעורוך בכל שנה בבית משפחחה אחרת, ומשפחחה אבלה, רחמנא ליצלן, הייתה קודמת. — „הכיבוד“ למשתתפים ב„תיקון“ תפס לעיתים מקום יותר נכבד „מהתיקון“ עצמו. ומראים הדברים שהקֹלְאַטְשׁ היה מיועד רק לשומרי ספירת העומר, עיין פרט, לקטנים ולגדולים שכן היה למשל בקהילות רבות: „Wer gut geomert hat bekommt Koletsch“ (מי שעמרא יפה — יקבל קולאטה).

בוירטמברג הישנה היה נותג הסנדק (גפאטארמאן) סילסול ילדים שהוכנסו על ברכו לבריתו של אברהם אבינו (גפאטאללה). ובהגיון השבעות היה משרג להם דורון קולאטה גדול. מן הראי להוסיף שגם בין הנוצרים, גרי הכהנים, בתאנס, היה שולח הסנדק ל„מסונדרקיו“ בעבורות שלהם רקייק מיוחד מיעוד וקרויא לו בלשונם: „אַפְּנִינְגְּסְטוֹאָק“. בקהילת פירט שבבאוואריה, בעלת מסורת מיוחדת למנהיגים יהודים — אף קולאטה בלבד בעומר, והסנדק גם שיגרו דורון למסונדרין.

חַלְבָּ וּבָשָׂר

אוכלים שני תבשילים

ואוכלים בשבועות שני תבשילים, כמו בפסח שHAM זכר לפסה וכבר לחגיגת. במאכלי חלב לחם לתזוז ובסגול בשר לחם לחווד, כנגד ב' הלם שהיו מקרים ביום הביכורים. (הרומ"א, אורחות חיים, סי' תש"ד)

אוכלים גבינה בסעודת מנהה של עצרת

(מנגנ' אברהם, בשם הכל'בן)

אחרי מאכל חלב — בשר

העולם נוהגים לאכול בחג השבועות מאכלי חלב ואחריך אוכלים בשר לקיים ושמחת בחגנו ואין שמחה אלא בשר. או ציריך לדודק להתקשרות ביום קדוש כזה שהוא מתן תורהנו. לעשות קינות והדחה היטב ולהפסיק בברכת המזון ולהמתין שעה ואחריך יפרוס מפה אחרת ויערוך השלחן לבשר. ורמו לדבר: ראשית בכורי אדמה תביא בית ד' אליהך, לא תבשל גדי בחלב amo, שייה נזהר שלא יערבבם. (השלמה)

פרה שנחלבה בשבועות

מהר"י סגיא היה מורה יותר לאכול החלב [מפרה] שנחלבה ביום ראשון של שבועות או בשבת שלפניו, ה' סיון, על ידי גוי לאכילה ביום שני של שבועות ואמר שכן היא בהגחה באשורי מספר אור זרוע גדול. (ספר מהרייל, הלכות שבועות)

הטעם לסעודת חלב

ואוכלים סעודת חלב בשבועות, שנאמר בשיר השירים על התורה: «נופת תפוננה שפטוחיך כליה, דבש וחלב מתוך לשונך» (ד' י"א).
כmarshו את משה מן המים, שבועות היה ולא רצה לנוק אלא מחלבasha עבריה.
כתב: וביום הבכורים בהקריבכם מנחה חדשה לד' בשבועותיכם (במדבר כ"ח,
כח) — ראשי תיבות «מְחַלֵּב».

במעמד הר סיני נצטו ישראל לאכול בשר כשר וכשהזרו לביהם לא היו להם כלים
כשרים והוכרזו לאכול רק דברי חלב
חלב בגמטריה ארבעים — כנגד ארבעים הימים והليلת שמשה היה על הר סיני.
אילו פוסקים מתיירם לאכול מאכלי חלב ובגינה בחג השבועות גם לפני שעوت,
לאחר אכילת בשר.

ח. ג. ביאליק

לא תבשל גדי בחלב amo

«האיסור של בישול גדי בחלב amo¹ — יסוד ושורש לו בסדרי קרבנות עתיקים
של חג השבועות בזמן הקדמון, בזמן שלא היה עוד «חג מתן תורהנו», אלא חג הקציר
סתם, ואנשי האדמה, השמאחים בקצירם, ערכו לגד ולעש תורה — אלהי המזול והשפע
— שלחן: זבח גדי — סמל ברכה ופריה ורבייה² — מבושל בחלב amo. ומה נפלא הדבר,

¹ שבא שני פעמים בשני מקורותיו העתיקים ביותר — בפרשנת משפטים ובלהות שניות — בפסוק אחד עם חג הקציר.

² זכו גדי העזים בכרכבת יצחק; מדי העזים של יהוה ותמר; לפיקוד את אשתו בגדי עזים של שמשון. שמעתי זאת פאר הסבא מגדלן.

שעד היום קיים מנהג בישראל — מנהג שנותחבטו בו כל דורשי טעמיים — לאכול בשבועות סעודת חלב, סמוכה קצת, שלא כרגיל, לבשר, והמהדרים אוכלים בשר מבושל בחלב שקדים (שלחן ערוך, ב"ז).

דר. ח. א. גינזבורג

על גדי בחלב

כתב הרמב"ם בـ"מורה נבוכים", פרק ג' סעיף 48:

„ואיסור בשר בחלב... קרוב בעיני, שיד בו לעבודה זורה: שמא כד היו אוכליין באחת מעבודותיה או באחד מתניתה. וראיה לדבר, לפי דעתך, שבשני המקומות הראשונים שנזכר בהם איסור בשר בחלב (שמות כג וlid) — הוסך למצות עליה לרجل: שלש פעמים בשנה וגר; כאילו אמרה תורה: כשאתם עלויים לרגל ובאים בית ה' אליהך, לא תבשל בישולך שם בדרך שהיו הם עושים. זה בעיני עיקר טעם איסורו, אבל לא מצאי רישומו בטטרוי האכבים שפיענתי בהם“.

הרמב"ם כבנידורו דיבר. פשט היה לו שדברי הכתוב „לא תבשל גדי בחלב אמר“ כוללים את כל דיני בשר בחלב שבתורה שבעל פה. ואין צורך לומר, שלא יכול היה לייחס מנהג שנאסר משום עבודה זורה לאחד ממועדי ישראל. בא ביאליק, שלא ספק שתה מימייו של הרמב"ם ופירש (ראה לעיל) שאיסור בישול גדי בחלב אמר יסוד ושורש לו בסדרי קרבנות עתיקים של חג השבעות, נמן שהיה רק חג קצר. הדברים טובים ונכונים אבל עדין חסירה הרואה החותכה מפולחן עובדי אלילים, שבקש אותה בעל „המוראה“ ולא מצאה.

בשנת 1924 הרחיב את הדיבור חוקר אחד, מאקס ריידין שמו, על „ספרי צאבים“. הדשים שנטלו סמוך לאחר המלחמה בdrooms איטליה; והם קמיעות בצורת רצועות-זהב דקוות, שכתווב עליהם בלשון יוונית סדר ההכנסה בברית אחד האלים. במקום אחד אומר הכוור: „אלhim היהת תחת אדם“, והטירון עונה: „גדי — בחלב נפלת“; ובמקום אחד אומר הכוור שני הדברים: „אלhim היהת תחת אדם גדי — בחלב נפלת“. אוליו אל יווני שנקרא גדי? — דיוניסוס (בכתו) אל היין וההולות, ואחד האלים המופיעים שיש בפולחנם מסטוריין; והנכnes למסטוריין מוזהה באלהיו.

הרבה קושיות בצירופו של ריידין. אין הקמיעות מפרשין בישול גדי בחלב, ולא עוד, אלא שאינם מדברים בגדי ממש אלא מדמים את החניך לגדי. אפשר שהיה גדי מכוסל משמש בטקס כסמל, אבל זה איינו מוכת. והעיקר, אי אפשר שוחחディ איסור בתורה — בשלשה מקומות! — מזמן שהגיעה תרבות יוון לארכץ-ישראל. על כרחך, כנגד מנהג כנעני דברה תורה. בכל זאת, יתרן שהיה מנהג זה משותף לסוריה ולדרום אירופה מאן, לא ידע ריידין, או לא השגית, בסברת ביאליק, שומנה של עבודה זורה זו-tag הקציר (ראשית בכורי אדמוך תביא בית ה' אליהך — לא תבשל גדי בחלב אמר).

על אדמת-יבטח אנחנו דורכים בـ"ספר הצלבים" הכנעניים. מאמצע האלף השני לפטה"ג, שנמצאו בחפירות ראש שירה אוגרית בשנים האחרונות. אחת התוצאות האלה פותחת במוזמורים ללבוד "האלים הטובים והיפים" וינויקתם. וזה לשון אחד מהם:

ושוד האלים הם שדי

אשרה וענת אלות.

על האש שפות שופעים

בשל גדי בחלב טלה(?) בחמאה

ועל המוקד שפות נולמים (?)

מוזמור אחד בלוח זה מס'ich על אכילה ושתיה, ועוד אחר — על השם המש המפרה את הפירות (ימי הקציר, זמן הביכורים ?). באחד המוזמורים בא ספור על הורותם ולידתם של "האלים הטובים והיפים", ושוב מודגשת שאלהות היניקום. בכלל, זה סימן מובהק לאל חשוב אצל הכנענים, "ינק חלב אשרה, מצץ שדי ענת", ולפיכך האלים נקראים פעמים בדרך מליצה "יונקי האלוות".

נמצאת למד, שהיו הכנענים רואים בביישול גדי בחלב (אמו) זכר לליית "האלים הטובים והיפים" וינויקתם. ועוד אתה למד מקצת גדולתו של רםב"ם, שהשכיל והבין כי טעם איסור בשר (גדי) בחלב משומע עבודה זורה (כנענית); וחיריפותו של ביאליק, שעמד על מועדת של עבודה זורה זו — בחג הקציר. (מתוך "לפנינו מתן תורה")

צאבים — עובי אילים עופים.

רבי קלונימוס בן קלונימוס

המצוות העזברות דרך הפה

... יום הקטיר השם אלינו הטעבות והבקכות

נטעה תורה וגתקשו הקלכות

משמעותם צדיקים למקיריהם

אש'er יאנחה אותם הארים ושי ביהם.

ולאתקם תרב הקשיילום צוקים

לחלב ונחת צופים.

וליה בני ישראל הנקצאים.

ונתמו ערב עצרת ברדיים ולבאים.

ויתגו אף נכאים.

איש בחרותה פיד לאסוף רכש וחלב.

ונאشر אין לו מפשגן את כלין.

בעדר חריאי מלך וקמה סלת.

ולכונן אין די גער לשרבעה מאכלת.

עד אשר יאפו לחם מאניה, מצעה רשות, בזבבים ולחמניות.

עליהם דבר ומקרכנות.
 שית הפקאה ברכינו רקייני פחים. מצחה צבוח
 וסלקמות שאינן של אללה.
 סלום מזב ארצה ולאשו מגיז השמיימה לשאול שחתינה
 וטעם בזעה שסלים כמו טני בגימפריא.
 גם אמרו געלי משל וחיתה.
 שטמפר פריגג רמו אל דבר. קלב. בקחא דסמידא
 והאחד פיעור יסתה.
 לאכל מהן צבע וחותה.
 בן פיום מנונג בני אמתנו
 ביום מפן חורטנו.
 מלבד שאר מעננים ומונדים.
 פמנונג בפנונג שאר חמוץדים.
 הקיימה קזאת אטה. גאון מעשיה בקטרת
 מירקקים בשייש אם למקרא ומסרת.
 לרדיוקים דלא להתחנאה בהון.
 שמחים בקייקם המצוות עיירות דרכ נפה געל כל הון.
 וליה המלחיפו דקרים אש זוקין דנור.
 במענת מרטשת מצחה חביבת מאפה מנור.
 הפקו דבבי אלחים סיימ.
 בעדר זבקי זוללים מאכל לשם ליצים
 וההלך אצורת בצערת
 אסת מהנה איטה נזקרת —
 זוקתי קריית קאנקנות קביה הפתלה... (מהור "אבן בוחן", הו' לבוב, 1865)

צופים — נביים. ولבענן אין די בער — עזילבענן לא יספיקו למאפה המאלים (השוואה מ. ט'ז). דוברניות — דוברניות (הובש והרוברניות, עבודה זורה ליט. עמ. ב'). פת הבאה בכיסניין — מאפה בזק ממוא פירות או גבינה. קיבחא דסמידא — כמה סולות דלא להתחנאה בהון — שלא להתענות בהן.

מיכל רבינוביץ מאכלי חג השבועות

לא בלבד העז והפרה והכפי עם עליה הירוקים מעידים על חג הביכורים,
 אלא אף המאלים לחג השבועות מעידים על כן. המצוה לאכול בשבועות גדולה היא
 מכל החגיגים, ולפיכך אף אלה שמתענים בכל ימות השנה אינם מתענים בשבועות. אולם
 הבשר, אפיק-עלימי שאין לויל בו גם בחג השבועות. — סוף-סוף אין שמה אלא בבשא

— אין לו בחג זה אותה החשיבות שנודעת לו בשאר החגים, ודוקא מאכלי החלב מופסים מקום גדול בשולחן היהודי בחג השבעות. בעלי הרמו אומרים: «מ'נחת ח'ירשה לה' בשבועותיכם» — ראש תיבותם הם: מלחלב. ורבי קלונינוס בספרו «אבן בחזון» אומר: «...גם אמרו בעלי משל וחידה, שמספר תרי"ג רומו על דבש, חלב וקמח דסמידא (כמה סולח), והא' העודף יפותר: לאכול מהן שבוע והותר, כן היום מנהג בני אומתנו ביום מתן תורהנו». ובפרנקפורט נהגו לעשות מולליה בגבינה, או בבשר שנתחעלם מן העין, ודמות סולם מז' שליבות עלייה — זכר לו רקייעים, שקרע הקדוש ברוך הוא בשעת מתן תורה, והוא מנהג יפה». — כך מסיים בעל יוסי אומץ*. וכלבוב נהגו במאה השש עשרה, «שעשו הנשים כמעט בכל העיר לחמים ופלאלין (חולות קלעות) של רוזינקיס (צימוקים) לחג השבעות» (טורוי והב, על שולחן ערוץ, אורח חיים), ונוהג הנשים לעשות שבועות לחם ארוך ולו ארבעת ראשיים, זכר לשתי הלחמים דקרב בעצרת («כל-בו»). או אפשר מפני מול תואמים, המשמש בחודש סיון. ויש נוהגים שאוכלים שבועות לביבות בעלות שלוש צלעות הנקראות «קרעפלאך» (אוצר מנהיגים השלם), ויש נוהגים לחת בחג השבעות מצה על השולחן, השמורה ביחס לשם זה מפסח, ונונתנים טעם למנהג: משום שחג השבעות הוא ערך, וכשם שעצרת של סוכות היא סיומו של חג הסוכות, כך עצרת של חג השבעות היא סיומו של הג הפסה (לב דוד להרב חז"א). נוהגים לאכול בחג השבעות מצה עם דבש ונראה הטעם כמו שאמרו רוז'ל דהמצה רומות ליצר הטוב והتورה נמשלת לדבש («שמו יוסף»).

ויש כמה מקומות, שאין מדרדקים בחג השבעות להמתין שש שעות בין אכילת בשר לחלב, ולהיפך — מהדרין לאכול בהפסקה של שעה תבשילי חלב אחר: נילתתبشر, ומזה בא הפתגם העממי «שחג השבעות הוא המשובח שבתגים, משום שבפסח אתה אוכל בכל מקום שאתה רוצה, אבל לא כל מה שאתה רוצה (כגון חמץ) ולא בכל שעה שאתה רוצה (המתנה בין בשר לחלב), ובসוכות אתה אוכל כל מה שאתה רוצה (בין חמץ ובין מצה) אבל לא בכל מקום שאתה רוצה (אלא בסוכה בלבד) ולא בכל שעה שאתה רוצה; ואילו שבועות — בכל מקום, בכל שעה וכל מה שאתה רוצה».

ולפיכך רואים חוקרי המנהגים וגלגוליהם במנהג זה של מאכלי חלב בשבועות שריד למנהג קדמון מאד, עוד לפני מתן תורה, שעל פירוט הבিוראים היו שוחטים גדי וմבשילים אותו בחלב אמרו זזורקים עליהם. ועל מנהג זה, שהתגנדה לו התורה, בא הזרה המשולשת בתורה: «לא תבשל גדי בחלב אמרו». וישנם רמזים מובהקים גם בספרות המסתורין שלנו, שזו הטעם של אכילת התבשילי חלב בחג השבעות...

שלום עליכם מטעים של חלב

(שיחה של זולל וסובא פתריאלי)

השומע אתה את אשר אומר לך? יפה עשה אותו חכם. שתיקון מנהג של אכילת חלב בחג השבעות: כי لماذا געשה שקר בנפשנו: כלום יש לך בעולמו של הקדוש ברוך-

הוא מאכל טוב ויפה, ונחמד ונעים, ומתקבל ממאכל של חלב? אמת. גם מאכל של חלב אין נקנה אלא בכיסף. אבל ככלום דומה מאכל של חלב למאכל של בשר? במאכל של בשר אין מוצא אלא בשר ועצמות בלבד. ואילו מאכל של חלב כולל גם חלב, וגם חמאתה, וגם גבינה, וגם שמנת, וגם קום, וגם כותה, ובשעת הדחק אפילו מי-קום אלו, שקוראים נסיבות, יירצחו לשוחון. ולא עוד, אלא בוא וראה, מה בין המאכלים. אדם עושה מבשר, להמתעמים, שאפשר לעשותות מחלב. מבשר מה אתה עושה? רק מרק, ובשר מבושל, ובשר צליוי, ובשר חמוץ — ולא יותר. ואילו מחלב כל אשר תאמר נפשך יעשה לך: דיסעה בחלב, איטריות בחלב, פתיתים בחלב, אורז בחלב, דוחן בחלב, ביצים בחלב, קופות בחלב, וחלב סתם. והמאכלים הנעשים מחמאה וגבינה כלום יספרו מרוב? הגע בעצמך: כיסנים, ופשתידות, וחביות, וחליות, ורביבות, וכופות של צדרות, ולביבות של גבינה, ולביבות של דיסעה, ולביבות של כסמים, ולביבות מורפכויות, ולביבות מבושלות, ולביבות מטוגנות, ולביבות סתום: כיוצא בו זה מוצא כמה וכמה מאכלים של חלב, שאם אנו באים לקרוא שמות לכולם, אין לנו מספיקים. למשל: עוגות ממולאות בגבינה, דיסעה מורפכת בחמאה, דגים מטוגנים בחמאה, חמיצה בחלב, נזיד-גריסים בחלב, ושאר מיני מטוגנים, שאין אדם מן היישובמושך ידו מהם. אלא אם כן בהמה הוא ואכילת תבן יפה לו, אני — לא כן אונכי עמוני. כשהתבאו ותערני משנתי איפלו בהצ' הלילה ותזמיןני לסעודת חלב, ובבד שלא ידיא זה לאחר אכילת בשר, הנגי מוכן ומומן! מה לי לשקר? הכרוך אני אחרי מטעים של חלב ומהבכים מאד. ואם אני כך — אשתי שתחיה על אחת כמה וכמה: וכך יצאו לנו מוגניטין בכל העיר. בכתריאליבקה עירנו קוראים לנו: «זהוללים והטוביים», אף-על-פי שאוכלים אנחנו את כל אשר יأكلו שאר היהודים הכתרייאליים, הכולרים: אוכלים מפות ומקנחים סעודתנו בקדחת... אלא מעטה, שם זה של זוללים וסובאים מנין בא לנו? חידה היא ותהי לחידה! אפשר שנקראננו כך, משומ שanon מרבים שיחה על עסקי אכילה? אני עצמי, למשל, רגיל בכל יום שני שבת לצאת אל השוק, לעמוד שם עד בש ולהתבונן מרחוק אל הדגים. הדגים אותן-נפשי הם. יפה לי סעודת אחת של דגים מכל סעודות העולם והו ואפשר שם זה לא בא לנו אלא מפנוי הלחם הרבר, שאוכלים בבתי. למשל, לימי השבת אנו מוציאים תמיד כמה רב, بلا עין-הרע, לפִי שיש לי בבית, ברוך השם, הרבה פירות לאכול, עשרה חסר אחד מספרם. יחיו ואריכו ימים, וכולם, למקטן ועד גדול, אוכלים, بلا עין-הרע. לתיابון, אינם עושים מלאכם רמיה ואינם זוקים, חס ושלום, לא לברכתם של צדיקים ולא לחכמתם של רופאים. כלום אני חסר אלא שיהא טיפק בידי לפרטם ולהתריפם לחם-חיקום, לפי שאין עצמי, לא עלייכם. אין חלקי עם העשירים הגדולים. אמנים אבינו אינני חלילה, אבל גם בין הגבירים לא יחד כבודי. חנוני אני על-פי משלח-ידי, הכולר, עוסק אני בתנות אמת, חנות זו, שאני עוסק בה, הלוואי חפוף בחלקם של כל שונאי ישראל! אין זו חנות, אלא אהיות-עינים בלבד. לא לשם ולא לכבודי כוננתיה, אלא לשם של קרוביו העשיר. קרוב שעיר יש לי, משפחתי אשתי. אבינו של קרוב זה ואם-אמה של אשתי שתחיה שניהם שאירוע-בשר היה, שני בשני. אמנים קרוב רחוק הוא, ואף-על-פי-כן קרוב שלו. מאנשי יאמפלוי הוא. הכולר, ישב הוא בעיר יאמפלוי

ונמנה שם את עשרי העיר ונכדיה. כלומר, לשעך נחשב בין העשירים והمولגים, אבל עכשו ירד עשר מעלות אחורנית וبا בסכך עסקים רעים. ואפיקעל-פיבין אל יופל לנכח. הלאי הגעתִי אני למעדו, כייטה שלותי ונחתתי. לא יהיה חלנו רק ביריבת זו שהוא פורע אף עכשו בכל שנה — ומיצא לשנינו!

ובכן אנו באים אליו לcker-אבות מדי פעם בפעם — פעם אני ופעם היא, כלומר אשתי שתחיה. עושים אנו כל מה שבידינו לעשות: מתנים את צורינו, בוכים לפניו ומשתדלים להריך את לבו. ואולם זה אין דעתו נזווה מדמעות. והרי הוא גוער בנו בנזיפה ומקש תחבולות לפטרנו מפניו. אבל לפטרנו ללא כלום אי-אפשר. חייב הוא, על-כרכחו חייב הוא להפיס את דעתנו. אם לא בכשפ, הרי הוא יוצא ידי חובתו בסחורה. ואם לא בסחורה — גם שטר-חוב מתקבל על הלב בשעת הדחק. וכי יש דרך לפני ? הלא היא, ככלומר אשתי שתחיה אשה היא, ולב מי יעמוד בפני שטף דמעותיה ? ולפיכך על-כرحم הם עושים לה את כל חפצה, ובלבך שתחדל לבכות. כשהם רואים אותה מרוחק, בשרם נעשה חידושים. מתחכמים הם ומערימים, מנסים לילך עמה בעקביהם ולדוחותה בקש: «אין האיש בביתו, נסע מיאמפלַי, טרוד בעסקיו» — לא טוביל להם חכמתם ? אותן, ככלומר את אשתי שתחיה, לא ישלו בדברים בטלים. חזקה על אשתי-חיל כמוותה, כי את שלה תוציא מידיהם בשלמות. אפילו על פרוטה אחת לא תותר ! זו אשה וזה כוחה !! אמנים כל העניין הזה אינו נעים ביותר. אשרי האיש, שאינו מקוה לחסדי קרובים ואיןו מצטרך בידי מתנתبشر ודם. אבל מה נעשה ? הלא בני-אדם אנחנו, ואדם, כל-זמן שהנשמה בקרבו, על-כרכחו הוא זוקף למזונות.

אמרתי: מזונות. לכארורה, לא על המזונות בלבד יהיה האדם, שהרי איןנו דומה אדם להבמה. הבהמה בהמה היא לה, והאדם אדם הוא. ואפיקעל-פיבין על מה יהיה האדם, אם לא יוכל ולא ישתה ולא יראה טוב בחיים ? כל זה לא אמרתי לך אלא להודיעך, כי בעל משפחה כמווני, בעל אשה, ללא עין-הרע, ובנים תשעה, כשהוא מניח על שולחנו כיכר-לחם אחת, או חלה-לחם אחת, או אפילו כשהוא מעמיד קערת גודלה מלאה תפוח-יאדמה על פיה, לא יתנווה לוון את עיניו בה הרבה. מובטח לך, שגם זו לא תאריך ימים על השולחן. אך העיפות עינך בה — וainנה, לא נשאר ממנה שריד ופליט, כאילו לא היה לחם במקומם הווה ותפוח-יאדמה לא היו מעולם ! את האמת אגיד ולא אחת, כי אין לך מזויה יפה מות. אשרי עין ראתה את בני-ביתי בשעת אכילתם ! אהוב אני לעמוד מרוחק ולהסתכל בהם, כשהם אוכלים, ללא עין-הרע. הרבה עונג השבוע נפשי בשעת מעשת ואין צורך לאמר בערב שבת, בשאשתי מוציאה מן התנור את ה Challah החמה והמכורperfמת, הנונתנת ריתה למרחוק, — אותה שעה אני מזרו את חנכי וקורא להם: «מהרו, ילדים, הциלו איש את נפשו !» וכדי לך לראות את אלו בשעת חירותם, כשהם עטים כולם אל השולחן, חוטפים ואוכלים —لب מי לא יעלץ לمراقبה הזה ? וברצות אלוהים דרכי איש, ואל ה Challah התמה גם בשער מבושל ימצא, כולם רותח ומהביל, מתובל בשום ושרוי ברוטב, ככלומר במרק, ובמרק הרבה הפתוח מדרב, בתבשיל שכלו מרק, אין בו בשער אלא כוית בלכה, כדי לאחוו את העיניהם, — אז תהיה הסעודת שלמה בשעתה ; הכל מסובים

לשולחן, זריזים ומזרזים. שלוחים ידים לקערה, מטבחים וחוזרים ומטבילים ! והכל שמחים, ברוך השם, בחלוקם. כי מה נעשה חלילה, לכשיגיע צוק-העתים וגם זה איןנו ? או אין לנו תקנה אלא ללפת את ה才华 בפת. רצוני לאמור : ללפת את הפת בחללה. כלומר, כורכים פת וחללה ואוכלים אותן ביחד. והאמינה לי : לבטן ריקה ולנפש שוקקה גם זה מאכל-תאותה ייחשב. וראיה לדבר יש : מיסודה. הניסית פעם לאכול פת במיסודה ? לא ניסית מעולם ? אם כן, איעצץ איפוא לטעום פעם אחת מאכל זה, ורק תנאי קודם למעשה אני מתנה עמר, כי מתחילה תצום יום אחד ולא תאכל דבר ותריעיב את נשך כל-כך, עד כי לבך יהלש וידיך תרעינה וכל גידי ורגליך יהמו ויכלו. אם אתה עושה כן, מובטח לך, שתתעטט טעם גונעך אףיו במיסודה. אמנם מטבחם של מיסודה, שם צורבים את הלשון, ואפי-על-פיין, כשאדים רעכ והוא אוכלים בפת, הרי זה מאכל-מלךים !

ואולם רואה אני את פניך, כי תוהה אתה עלי ומתחפה. אני בקי כל-כך בהלכות אכילה ? הלא מראש אמרתי לך, כי בעירנו כתרי-אליבקה נמנית בין הוללים והסובאים. והכל משומם מה ? משומם שהולך אני לשיטתי. הלא ימינו ספרורים על הארץ, ואדם שאוכל מכות בכל ימי השבע וקדחת בימי השבת, מצוחה עליו לגורום הנהה לעצמו ולהיטיב את לבה, לכל הפחות, בימי החג. ולפיכך כיוון שmagiyug חג השבעות, שב אין מעצור לרוחוי. אני שואל ואיני דורש אל כייס, היש שם כסף אם אין, יחוור העולם לתהו ובהו — וסעודה של חלב צריכה להיות מכל מקום ! ראשית כל — זיכורה בחלב. משקה זה הוק הוא לי מימות-עולם, חוק ולא עברו ! ולא אני מקפיד כל-כך על הזיכורה אלא היא, כלומר אשתי שתחיה. כיוון שימי השבעות ממשמשים ובאים, מיד לבת, היא אומרת, עורג וכלה לכוס הזיכורה, נפשה תצא אחריה ! כוס זו של זיכורה, היא אומרת, שcola בעניינה כנד כל מטעמים של חלב ! ואולם רק בפייה תדבר זאת, ולבה לא כן יחשוב ! אדם, כיוון שטעם כוס זיכורה, שב אינו אדון לעצמו, והוא מתאה לשאר דברים טובים. למשל, חמיצה. מתחכו אני לחמצת-חלב זו של שבעות, היפה והירוקת, שלסקטים רפאים ובצלים ציריים ועל-כרוב ירקום ממששים בה בעירוביה ושמנת דשנה ורעננה צפה על גביהם. השומע אתה ? מניח אני את כל המאכלים המשובחים שבעולם ואני בוחר לעצמי אלא חמיצה אחת טובה של חלב ! וככל-שכנן בעמידתנו זו, עמידת ענפים ואביגונים, אילמלא ניתנה לנו חמיצה, לא היינו משיימים חיללה דת ישראל כהכלתה, לא בפסח ולא בשבעות ? אף כי אינו דומה פסח לשבעות. בפסח מדרוכה של חמיצה שהיא טעונה נתהبشر, או עצם, או כף שומן. ואילו בשבעות אינה טעונה כלום. אם יש לך טיפת חלב לבנה — מוטב, ואם לא — אתה יוצא ידי חובתך כנגדה, שאתה מבשלה בקדירה של חלב בלבד. כי לו אומר למלא תאות גרוןם של בני-חברותי הקטנים, ללא עזירעה, להגמיהם חלב טהור די-חפצם. — לא עז אתה אלא שלוש עזים אם לעמוד להם, לא יספיקו ; ואני אין לנו ברשותנו אלא חצי העז, כלומר, עז זו, העומדת לשמשנו, שני שותפים לה אני ושכני, ולא עז היא זו, אלא בריה משונה, פרועה ועובה לנפשה. כל ימיה דרך להזיק, וכבר קאננו בחיננו מפניה : לפניו ימים מופעים נמלכה זו, כלומר העז, ועמה מיהיחב. כלומר, חלב תיחלב גם צהה. אלא שכל עמלה לשוא : חלב אין לה ! ומהיה עולבה אן כלום תוציא

כיסנים ולביבות? «הו, לביבות, אני אומר לאשתי שתחיה, מי יאכלני לביבות! את כל אשר לי, אני אומר, הייתי נתן עתה بعد כיסנים או לביבות של הלב! אולו, אני אומר, כדי וכשר הדבר בעיניך, שורה זויסיל, ללבב לנו, אם ירצה השם, לביבות לחג השבעות?» אמרה לי: «מ אין אלבב לך, למשל?» אמרתי לה: «הלא את בעלת-הבית, ולמה תשאלني את פוי?» אמרה לי: «חזקת, בודאי ידעתני, ואולם, אני אומר, מה פלא יש לביבות, שנעשות בביבים? ואת, אני אומר, אם באמת יש את נפשך להראותני נפלאות, קומינא איפוא, אני אומר, חשי את זרווער ולפבי לעני לביבות بلا ביצים!» אמרה לי: «אכן חכם אתה מלארך-אלוהים! ומה עשה בגבינה?» אמרה לה: «גבינה וודאי שתדע מה להעשות, ואולם מה תעשי بلا גבינה?» אמרה לי: «אם כן, הלא נסתהמו טענותיך. ומה שאלתך עוד?» אמרתי לה: «שאלתי ובקשתי, כי חלבי לי, לכל הפתחות, לביבות של בוסמים.» אמרה לי: «לביבות של בוסמים אף הן טענות חמאה». אמרתי לה: «היכן מצאנו כתוב בספר, הרקחות והטבחות, שהן טענות חמאה דוקא?» אמרה לי: «את כל הכתוב בספר הרקחות והטבחות רקס אתה יודע, שהרי למדת תורה בילדותך». אמרתי לה: «האם תדע לך, אשתי, את אשר אומר אליך? מאתר שאין לנו, בעונזותינו הרבבים. לא ביצים ולא חמאה ולא גבינה, הבה נדבר, לכל הפתחות, על מטעמים של הלב. ויהי רצון, אני אומר, שיהא שיח-משפטותינו חשוב ומקובל ומרוצה, כאשרו אכלנו הלב! ובכן, אני אומר, מה הייתה מכינה לשעודה של שביעות, למשל, אילו השינה ידק את כל הדברים הטובים הללו?» אמרה לי: «מיום שעמדתי על דעתך לא ראייתי אדם שטופח באכילה כמוomo?» אמרתי לה: «שיטה! וכי מה איכפת לך, אני אומר, אם נשיה קצת בעניני אכילה? וכי ממן את מוציאאה על זה? יהי רצון מלפניך, אני אומר, כאשרו הכל מוכן בידך לשעודה, גם חמאה וגם גבינה וגם ביצים, ובכן, מה היא הסעודה, אשר תאמר נפשך לעשות לי?» אמרה לי: «ומה חפץ כי אעשה לך?» אמרתי לה: «חביבה...» אמרה לי: «כמה זול וסובא אדם זה! הלא חביבה כספוג היא, שספגת את כל החמאה». אמרתי לה: «אם כן, עשי פשטיידה». אמרה לי: «ולמה פשטיידה דוקא?» אמרתי לה: «אם אין רצונך בפשטיידה, הרשות בידך לעשות כופחות». אמרה לי: «במה? בדיסחה?» אמרתי לה: «מה עניין כופחות אצל דיסחה? הלא רק לביבות דיסחה יפה להן?» אמרה לי: «היכן גתחו לך לך זה? בבית-המדרשה?» אמרתי לה: «נעניתי לך. ודאי שבקיאה את יותר מנגני בענינים אלה, ולפיכך אינני עומד על דעתך. ואולם שכחתי, אני אומר, להוסיף על זה גם דגמים מטוגנים בחמאה. מה דעתך את?» אמרה לי: «נפש רחבה לו! ודאי מתכוון אתה לשיבוטים קטנים?» אמרתי לה: «בעיני גם קרפיון לדג יחשב, וואבְּהמִים אף הוא ראוי לשעודה, ואפלו דיגיר-רקע אלו, אני אומר, כי תعلى לפני על השולחן, אף הם לא ישבתו את השלום בינו לבין ובלבך, אני אומר, שישוו מטוגנים יפה». אמרה לי: «כמה להוט זה אחר גרכנו! חוששת אני, היא אומרת, שלא תמשוך את ידק גם מביצידגים מפולפלות, מbowshot עם תפוחי-אדמה?» אמרתי לה: «כבדך כן הוא! ובלבך, אני אומר, שיבואו אחריהן כיסנים מצומקים». אמרה לי: «בשאול לא ידע שבעה! ודאי רצונך לאמר לביבות?» אמרתי לה: «לא לביבות אמרתי, אלא

כיסנים. כיסנים דוקא! שלא הרי הלביבות כהרי היכנסים. כיסנים, אני אומר, מاقل בפניהם עצמו הוא, שאינו נאכל אלא לKİНОח-סעודה ואינו נאכל אלא מצומל, וטעמו, אני אומר, בטעם כופחות של צרות. או אולי, אני אומר, מוטב לך שתחש כופחות של צרות אלו, או אפשר דעתך גוטה יותר לכופחות סתם, כופחות בחלב?... אמרה לי: «הכל חומד הוא! שמא בוחר היית ברביבה של חלב?» אמרתי לה: «האם כוונתך לרביבה של בז'יקים?» אמרה לי: «בז'יקים? חילילה לי! הלא אין זה מאכל קבצנים?» אמרתי לה: «וואת, כפי שאני רואה, גודלת כל ימיך בין העשירים?...» אמרה לי: «אמנם בין העשירים לא גודلتני, ואף-על-פיין משפחתי שעירה היא». אמרתי לה: «כמה גודלה ההשפעה, שתת מקבלת משפחתר?...» אמרה לי: «מכל מקום גודלה היא מוו, שאתה מקבל משפחתר!...»

בקיצור, אני טוענה במשפחתה והיא מודה לי במשפחתי, וכך אנו מתנגחים שניתנו, מנצחים זה את זה בדברי-קינטור, בדרך שנוגנים איש ואשתו, עד שאנו מתחפשים ועושים שלום בינוינו, לפי שהימים ימים טובים הם, ימי חג השבעות, ותג השבעות הלא הטוב שבתגים הוא, הטוב והיפה והנעימים מכולם. וכי יש לך דבר טוב ויפה ונעים מזה, שאתה עיר כל הלילה כולה, יושב עד אור הבוקר וממלא כרך בתיכוןليل שבועות, עובר לאט על כל התורה כולה ועל כל תרייג המצוות, ומשהאייר הבוקר, אתה קם והולך לבית-המודרש, ושם אתה שומע מתוך לב ריק ונפש שוקה את דברי האקדמות הטוביים, המסולאים בפה, ואתה שבע בדמיונו את כל המאכלים הטובים והיקרים, מן בשר הלויון ועד בשר שור-הבר, שהקדוש-ברוך-הוא בכבודו ובעצמו גנו בשבייל עם בחירותו לעתיד לבוא בגו-עדן העליון, במקום הנהלים הטובים, נחל שמן ואפרסמן, ההולכים לאט, ובמקום היין היקר והעתיק, המשומר והחתום בבקבוקים מימיים קדמוניים, עומד וממתין, מהכה ומצפה לשותיו... אמרו נצעה: כלום יש עוד אומה ולשון בעולם כמוינו היהודים, שככל חמדת הארץ ניתנה לנו?... ואם מctrע אני, הרי אני מצטרע אלא על זה: רק פעם אחת בשנה חל תג השבעות!... (תרגום: י. ד. ברקוביץ)

سؤال טשרניחובסקי

לביבות ממלאות בגבינה

— — — ראתה גיטל חתולה פולק הצלב והרצישה מהם בונפשה גם היא פאנות-האכל, ובאהה רים של לביבות או בא, לביבות סמלאות בגבינה רוחצות בזקקה — ורקאר עולה בפיר פן קרוותחים. בת-צחוק על שפטני נזקנה, פי צחקה בלחה על צזקה; אותו נסחק פזינו — נסחם פסמייך לפורתה. כך הצעה כי שם בגבינה ובדי בזקקה

היא עוד במרקף עקום — וכתם קול גבהת פקלב
צולם הוא מأد. ועוד קולו של אדם קדשו:
סור לך, סור, בכור-לטני — ומוקול קול דוקחה בכואה
אקס לא פמד סרקה פגבעס: אן טרים דוקחה
מקלה, צוע לויך בע. על גבו של אותו קלבל
ויהייתה פגיעה מאיד רעה בראכטהו הצעקה:
החליל בזקה מאיד מצמת מאובו — נינוע.
תחוב זגבו נקדיל בין בנליין. והוא מדקה על שלש.
ויצאה ברגע גם ציפל לקדם פני אותה ה-גוניה:
— צפרא טכא לך, גיטליו — טפון טוב לך. ראי נא:
הגה בירוי קליל ואכה פגשטייה, דומקיה —
— שלום לך, גיטלי יונתיו — ומגד דוקחה את מקלת
קפתת בטער טקט. שינה גם חדר-קלבלו. —
ה-גיט תה ובריאוטקיי — א-עינך הרואות דוקחה:
בטסדי רבונו-של-עולם א-שרף דרכי לאשי.
לאן יאנוד בבלוקוי — אל בית תפילה אנכי
ויהה גם חלב בעד וכבר-ה-לחתם. הקאמוי
לאבא בא-טילו טהוב. — הו, הו, דוקחה מה טה זהוי —
— ה-גיט תה, גיטל, אטו מלטה זוקרא פיזום
היום "סיקולה פאקון"! שקסתו ואולם גם פשלנו
רבים וכן שלמים ביום שערה גם יזאים טסיגיט
אפקה אמונה מכם. כי אל צבונת נפנורו
ישיסים שניהם ושלש זקנים. כל עוזם בטיסים:
לט בקר אין להתרות בעולי-יעדים הצעופים.
אללה פקטנים — כל קלבלב. כי האפרו לו: לך אל פתקה. —
חווץ לשונו מיד: סורינו מה יומן פיוויזי
הולד ופוקת הדור. גם קתלי פמנור מה-גוניה
ביבואי בטער — כי שמי פורה. טפס ועוז דלפונ.
כתלי בית הנוגים ואבא בא-טילו בנתן.
ונגה גם קול תפוגטנים. גבקנים את צובו-ה-לארש.
ויהה גם פשלקטם פיעים גם וא-טיקוריים.
או-עלים כל טרפה נפוזיר ופצעלים א-זון בנטה
בלדה קניתי זוכנתני: שחת — וטחו בטיסים.
שליה נשאט בשוק. גקסט א-זוני טנדות.
טרפה — טרפה היא ולא כלום. שחת — וטוזר וקלב.
בושה אנכי — אני, כי ראש, קלב בא-שחת

לכנות דבר בקנות-יהודית. פניו טה, גיטלי,
וילען הסומר בצאן, אך שלשם פנה אצלנו
קונה ומוכר בטעג. — זילען — אמרתי — מאקנס
משלה את נפשך אטה, כי לעולם תחינה ולא תמיות
ואלהיכם מה ואפר: מאיגע יראה את דינו! —
שפת היוסט ופה חז אל בני אמי יפנה זה זילען
ואומר לו: "זריזחו ביש את נפשך למת את אפה,
וקיתה היא לנו לרבוי" — כיראש מה אמר החזון.
הינן טה, ופה אפי ופה לך עצבינה ומזכריה
בושה גיטל ענטה: "נפשי בל ארע... בא ריש
לביבות באשי וכך לא יכלתי לחשול קרווי:
הינן דאפר אינשי: דומה לנו לילד.
רבות יתחה פאדים ונבר-טבעת לאברה
יוקל... — ובאותו ערגע בא אל מול פצמוני המנור.
אחסנה דוקחה במקל, כבד ובכבר-עלום.
— שלום לך! — "שלום לך" — ותמהר לשוב הקיטה.
"_udki דברי פגיעה" — אין לך קלחה פזנחה, —
הולד ופוחת הדרור: מה אננו ובל-שפן קניין?
זילען הסומר... ובנוי ובקדי ריעילה תחיה!
אוי ואבויו הבן קיינו אנחנו ואבומינו?"

באה ונטלה מצל פקר הPAIR שגדלו:
לוחות צייר-אוג, אדריכים ווירדים טשוהו
וראקה אסזה של גירדים מבצעת וועלה על גבו.
שכח הPAIR צל פני באלון נתח חנטה
נתנה בנטה מהיא קמח-טלת מאור בקה.
נטה וויטה פיד נפרק בנדיק פקחים.
כאקיות פשלג הצע נתקבי בנטקי פנקה
גרזיני פקח ולה נהו צל פני כל הPAIR
גרזין של אק אל-גרזין. וקלד פטצע וגדל.
מרקיך ומקהיך וצח, פשלג פראושן, פיורד
ונשך את ארמת הנטה: שי שלום מאת שר של גען
פאש בגרגרי האק, הנטף, מיונד לאטן,
גרגרא וגרגרא לבד, גאט�ו, סלפו במפקה
ירסי גיטל וכל שבר אליע — לאניין.
טובה ורשות, שניהם של זקל ודקים של אשר: —

בלדה היא... פלה... כבר אם... ופעם נזורה — והנה
זקנה כבר, והוא ספתח ונכחד לה. ריןלה תחיה.

כאוקות השלג הצח נתהבו בזקבי פנפה
גרגר וגרגר לך. נופלים וירדים לאפס:
בזקה אן שאסוך גיטל מקמה וממש ממעו
סוללה הולכת בצעול וחור בטוללה בתוע.
דוקם אספה מקמתה. ורעות יידית באספה.
ונגד ציניק פצחה נבדת ריןלה תחיה.

זקי, וטהור ונך — כן יפקח צינינו פילד.
כלו כמתקנתו שלו. ואין לזר חלק בנפשו.
נמים בטוב וקרע. כל פחות נפשו בקרבו.
הולך ונעל מילד גאל בנצח הרים יקסתרם.
נפשו דומה לנפשם והוא סופג אל תוכו ישוטם.
וימים יחלוף: ותש יום (וגיאל לבקה שע ביצים
טרפה וטפה הצלבון ומחלמו בקמח-הטלת.
לשא מקמה חלק. לישה ולישה חנקה.
ויקפץ צינו חיש קל נהי קזין קענבר (השוו)
וזמד מילד מחוץ להן אבויים גם ייחסה.
וניתה בו נדם של כל קעוקרים ומשבים אל פניהם.
וניתה בו מזקה מקמתה. ושרה אל גבו שרטת.
ונחתה בלבם ועו, לעמת ייד-אבות הרכבת.

ринלה זרלה נתיף, ומפלא בית אליזות.
השכם בבלкар בשיר תקדום פני שמש בזפרוני
ונסתה משמש לעזרוב וסירה ציניק. צפה
בעמלה ביום. מספאת. כרכר. מרגן
ומהתפלש בחול. מלמד בקתה התפלל
„מודה אני“. אך אן יזוזב בנה העירה —
יעצא וייגר בכרך. ומקץ שמש שניים ארפות
ראתה שנית אן גיטל נבדת. שיזאה את קנה
ראתה אותה. אך לא הפירה נבדת-אפרוחה:
רגע עוד נפלת אל חיק האס-הזקנה מלודה:
נפשה נכנעה ל科尔 השבר מסי עוד בלביה:
ואולם חריג עי חלף — פקחה ציניק היפות.

שׁוֹאֲלֹת וְחוֹדְרוֹת לְלִבְנָהּ, לְדִבְרַת קָהָ אַתָּה
לְתֹור וּלְרֹשֶׁ פָּלֶל, כִּי זֶה בָּכָר שִׁיחָה לְהַבּוֹסָת
אָפָנָם, וְאַתָּה גִּיטָּל, כִּי רְבוֹת פְּקֻדּוֹת צְחָחוֹ
וְאַסְרֵר קָנָהּ גַּם קָנָהּ, אָכַל עַפְלִימָה צִינִּיהָ.
בְּקָנָהּ לְרֹאֹות פָּלֶל, כִּירָאָהּ פָּנִי הַמְּרָאָת

כְּפִטְדָּת־הַרְוִוָּא אָמָּהּ גַּן נְצָחָה מְרָאָה תְּבָאָ.
לְגַתָּה אָוּ גִּיסָּל בְּכַר אֶת הַמְּצָגִילָה הַמְּלָקָתָ
אוֹתָהּ הַעֲבִירָה עַל פָּנִי הַבָּאָקָא אֶל אַרְבָּע פָּנוֹתָ.
פָּאָבָר וְמַחְלָקָ בָּעוֹ לְמַיְשִׁירָוּ, לְעַשְׂתוֹ לְשָׁכָבָ.
אָסָתָה, וְמַהָּ וְלַאֲבָבָ אָסָר לְכָל נְפָלִיקִים.
וְצָפָה אֶת לְבָהּ לְבָל יָצָאוּ בָּוּ פָּרָצִים וְסְדוּדִים.
שָׁנָל קִיהָ וְדָקָ, קְצָשָ׀י קְמַשָּׂוָר וְקְמַשָּׂדָ.
וְנְרָפָה לְרָגְצִים בָּאָלוּ וּוֹמֶד עַל נְפָשָׁוּ תְּבָאָ.
אוֹתוֹ בְּסָלָקָת נְצָזָ, וְנוֹאָטוֹ בְּרָבָ קְשִׁוּת־עַרְתָּ.
דְּבָקָ בְּסָזָה וּבָעוֹ, קְחַרְפָּקָ עַל פָּנִי הַמְּצָגִילָה...
וְשָׁפָלָה בָּוּ גִּישָׁל קָאָד וּוֹרִיזָה קִיחָה בְּמַצְשִׁיקָה.

... וְעוֹד הַפָּזָם אָז עַבְבָּר שְׁנָתִים, אוֹתָהּ וְאַתָּהּ:
רִיּוֹלָה קָאָה פְּגִיתָה תְּגַבְּנִיסָיוֹן, כִּי קִיחָה -מְלַפִּיקָה-.
קְגִידִים אֲמָאִים פָּחָק עַל פָּנִי גְּנוּתָה בְּדָקָתָ.
אוֹסָרִים וּמְכֹנָצִים בְּכַפְּרָ אֲדִירִים סְגִוָּה תְּקָטָתָ.
סְדָה וּפְשָׁוָרָה לְלָל, וְסְדָר וּפְשָׁרָ קְבִּיזָ.
נְדָה תְּגִיאָה בְּדָבָר מוֹתָה וְגַוּתָה רְאַשִּׁיָּה.
עוֹשָׂה פְּקָדָה בְּקָדָה, וּבְקָשָׁפָט גְּלָלָה דְּבָרִיתָ.
תְּשִׁוָּה הַבִּיאָה אָוּ אַתָּהּ: שִׁירִי פְּוִישָׁקִין בְּגָרִיכָה
יְנָה וּוְהָדָרָה בְּפָדָ אַרְגָּזָן, וּוְקָבָ אַפְוִיָּה.
עַקְבָּה הַנְּקָנָה בְּרַתָּ וּכְדִין וּוְמְקָנָה בְּלָמוֹדִים-.
כָּל דָּיוֹם אֶל תְּסִפְרָ יְשָׁבָה תְּגַזְּרָה וְתְּקָרָא
שִׁירָה וּשִׁירָה בְּקוּלָּ רַם וּבְגַנוּן, בְּקוּלָּ בְּרַגְנוּם.
וְקַיִוְיִקְבָּשָׁא וְזַל פָּנִי לְסִיעָה פְּלָמָבָ.
יָקָר קִיהָ תְּסִפְרָ קְצִינִי תְּגָנָה וּוְמְגָרָה:
יְוֹסִיּוֹם בָּוּ קָרָאָה תְּגִבְּדָה וּבְנוֹתָה בְּגָרָב תְּעִמְיךָ
אוֹתוֹ, בְּזָקָנָה בְּאַרְוֹן־תְּסִפְרִים בֵּין יְתָר סְפָנִיקָה:
צְאַנָּה וּרְאַנָּה וּמְתַחְזָות הַחֲבִיבָות שָׁל, שָׁרָה בְּתַ-טְּזִינִים.
אָפָנָם, נְקָה פְּתַחְלָה קִיהָ לְבָהּ בְּעַשְׂוֹתָה

אילם היה לברכה וכות על אורה ע-שְׁרָפָה-זְנַחֲרָתָה.
בזע לא קיתה בשאר נספרים הביבאה גברת.
להעמיד קפנת-הסער... (ונפק בזגנה צנחת)
זכוכית דקה עצלה ותתן בזק חמוץ.
נעלה ולחתה את פין כצלוחית — ניצאו גיגלים.
גבוקה הזכוכית בזק ופיקת בא חומך פצין.
ברכה אמת לכל קצאלים קרבאים אשלמה.
חוואפים זראי, כללים בקתי-הברשת יוזקו).

צבת המטהפת וההקל, נפשיה של נפש הפלמיה.
תגוזר ומלוץ ומזרע בשותו בזורה, שפצעה
טובה וישנה שאין למחר אבעיש לשונתה
ונפש נאפן תחפוץ, ומה נדחת גראת ורוויה
שפנוי הנושקן. בשודך אליך למחריקה:
הולכה ופוחפה כגר, בזאך צם רום נאפר.
שריד לה אין קבצת — ובהה באפרית נאפים.
ושוב הילד את סני בית-ספרו, וקיי מחשבונו
מחשבות ספנוי של זה, ונגשו — יציר ספר שני.
וינוו רואות מבזר איניו של מזור נפקיה.
ויהה גם קולו קול מזריך זה או פשינה.
תנוונות לו — תנויות נלו, — ונghostו הוא אקרה בזימים
קחוך תלוץ וטסק...

ונפק בזגהה בזגעה

בזקה אורה בפע וצל ביצים אורה אשלמה.
לקסה בזגעה בזאת נטהן אורה בזגירות.
בקצול בזק, בזגהה בזשומה בצלוחית זכוכית.
ואבערי תהה בזגעה, בזחה בזק קנדיה.
בגנה על בזימות בזגעה — ניהו שניהם לאחד — —
(מתוך "לבבות")

מ. ליפסזון

אֲבוֹתִינוּ סְפִרְיוֹ

תיקון שבויות של המגיד מדובנה

בעשה ברבי יעקב, המגיד מדובנה, שנודמן לוילנה בפרוס העצרת ועשה את התג בביתו של הגראי. בליל ראשון של שבויות היו שנייהם ערים ולא ישנים, כנהוג בתפוצות ישראל. הגראי ישב כל אותו הלילה וקרא ב"תיקון שבויות". ואילו המגיד מדובנה ישב ועסק בתורה, בהלכה ובאגdag.

— מה טעם — שואל הגראי את המגיד מדובנה — אין מר קורא ב"תיקון שבויות"?

— אף אני — מшиб רביעקב — אמשול לו, למר, משל.

מעשה באדם אחד, שהשיא בתו לתלמידיהם, מושבי בית-המדרש ופסק לו גדוניה ומונות על שלוחנו. משכלה זמן המונות הכנס תנו אצלו ואמר לו:

— בני, עד עכשיו הייתה סמוך על שולחני ומזונתייך עלי. הגעה השעה, שתעשה לביתך.

— מה אעשה? — שואל האברך.

— צא לשוק, — אומר לו חותנו — הסתכל וראה מה הבריות עושים, אף אתה עשה כמוותם.

יצא האברך לשוק, ראה חנויות-חנויות וכל חנות וchnout כמה מיני סחרה תלויים על פתחה. החל ושכר לו חנות, קנה מיני סחרה ותלה על פתח חנותו. באו קונים לקנות — אין סחרה. החנות ריקה. יצאו ולא קנו.

בא האברך אצל חותנו וקיבן לפניו:

— עשייתי ככל החנונים ולא עלה בידי. לא עשתי סחרה אפילו בשווה פרוטה.

ומספר לחותנו כל אותו המעתש.

— אי לך, שוטה. — נזוף בו חותנו — מני הסחרה, שראית תליים על מהחי החנויות, אינם אלא דוגמאות למלאי שבפניהם. רואים בני-אדם הדוגמאות מבוזץ והריהם באים וקונים את הסחרה שבפניהם. מיהו אתה, שחנותך ריקה, הדוגמאות מה יוציאו לך?

— אף הנידון לך. — מסיים ואומר רביעקב — "תיקון שבויות" אינו אלא דוגמאות לתורה: פרשה אחת מן התורה, פרק אחד מן הנביאים ומן הכתובים, משנה אחת מן המשניות, סוגיה אחת מן הנגרא וכיווצה בהם. מר, שידוע את התורה ולהלמודו בידך, די לו בדוגמאות ואילו אני, שאיני לא במקרא ולא במשנה ולא בגמרא הדוגמאות מה יוציאו לי?...

תנ סחורה!

מעשה ברבי אהרן מקרלין, שנכנס בלילה-עצרת לבית-המדרשה וראה הציבור ישב וקורא חטיפות ב-“תיקון שביעות”. עמד והחליל צועק בקול,
— “דאואי טובאר”! “טובאר דאואי”!^{*}

נשתמכו כולם והריהם גוננים עיניהם ברבי אהרן, תוהים ותמהימים.
— בואו וראו. — מסביר רבי אהרן — בוגר שבטהורים גדולים, כל סחור שלוח
שלוחים למכור סחרותנו. וכל שליח מוליך עמו דוגמות של כל מיני הסchorה המצוים
למכירה. משבא השליח ללקוח הריהו מנינו לפני את הדוגמות והלקוח לוקח את הסchorה,
שהוא רוצה בה. אמרו מעתה, דוגמות אלו אמתי יש בהן ממש? בזמן שיש עמהן סחורה,
ואילו החומר על הלקחות בודגמות בלבד וסחרה אין עמהן, איינו אלא שוטה או רמאי.

— אף “תיקון שביעות” כך. — מסיים רבי אהרן — בלילה-עצרת, קודם קבלת
התורה, אנו יושבים ומסדרים סדר דוגמות לחורה. דוגמה אחת מן התורה, דוגמה אחת
מן הנביאים ומן הכתובים, דוגמה אחת מן המשנה ומן הגמרא. דוגמות אלו אמתי יש
בهن ממש? בזמנן, ככל ימות-השנה אנו יושבים ועוסקים בתורה, לומדים ומstudים, ואילו
בזמן, ככל ימות-השנה אנו שkopעים בהבלי עולמי-הזה ומבטלים מן התורה ובלילה-עצרת
קוראים ב-“תיקון שביעות” ומסדרים סדר דוגמות לתורה, הרי אנו משטים בעצמנו. הניחו
את הדוגמות! תנ סחורה! “דאואי טובאר”! “טובאר דאואי”!^{**}

מפני מה מצוים גרים ומומרים?

שאלו לו, לרבי שמואל מפיורדה, בעל בית שמואל:

— ילמדנו, רבנו, מפני מה מצוים גרים ומומרים בעולם? יש אדם מישראל
ממיר דתו ונעשה גוי ויש גוי מתגניר ונעשה ישראל.

— אף אני אומר לכם, — מחזיר רבי שמואל — מקובלנו, סחור הקדוש ברוך-
הוא בתורתו על כל אומה ולשון ולא קבלות, עד שבא אצל ישראל וקבלות, תחילתם באונס
וסופם ברצון. האמר, כל האומות כולן, שסרכו ולא קבלו את התורה, אפשר ולא היו ביניהם
יחידיים, שהוציאו עצם מן הכלל ורצו לקבל את התורה? וששים רבוא מישראל, שאמרו
“נעשה ונশמע”, אפשר ולא היו ביניהם יחידיים, שהוציאו עצם מן הכלל ולא רצו לקבל
את התורה? אף אתה אמרו: היו והיו. והללו שחולמים בכל דור ודור והם חזורים לעיקרם.
הלו מעתדים והללו מתגנירים...^{***}

דברי תורה בקייזר

רבי חיים מצינו היה נהג בעצרת, זמן מתן תורהנו, לומר לפני קידוש-היום דברי-
הלכה על השולחן.

* תנ סחורה. סחורה תנ!

** ראה לעיל, יום טבון, “מתורתו של הגראייזוק”, עמ' ורג

פעם אחת, בעצרת, לאחר תפילה נוספת, אמר לשמשו, שיכניסו אצלו מעצימי חסידיו לקידושה היום.

נכנסו העשירים אצל רבוי חיים. השולחן ערוך בין ומני תרגימה, כדת היום. מיד נכנס רבוי חיים, ברך את כולם בברכת החג והיסב לשולחן. העשירים אף הם מסובים לשולחן וממתינים במורא רב לרבי חיים, שיפתח ויקדש.

פתח רבוי חיים ואמר :

— לשעבר, בימי העמידה, הייתי נהוג בעצרת לומר לפני קידושה היום דבר הלהקה, פלפול חריפה. עכשו, בוקנותי, אין כוחי לפלפוליים. אומר לכם דבר אחד ובתכלית הקיזור.

uosim העשירים אונם כאפרכסת ומתקנים עצמן לשמעו תורה מפי רבם.

— יהא ידוע לכם, — אומר להם רבוי חיים — שציריך אני אלף סלעים מדינה לצרכי צדקה. ואין הדבר סובל דעתוי. לא אקדש קידושה היום עד שתפסקו לי מביניכם את המעות, כל אחד ואחד לפניהם הייגיד, ותכניסו לי במצאי-החג

ורבי חיים עמד על רגליו וקם מעם השולחן.

פסקו העשירים מביניהם את המעות והבטיחו לרבי חיים להכניס לו במצאי-החג אלף סלעים מדינה בעין.

חוור והיסב רבוי חיים לשולחן וקידש על היין.

— בענרת זו — אומר רבוי חיים בקורת-ירוח — יפה דרישין.

מסכת דרך ארץ לקליז' זולם

שאל משכיל אחד את רבוי אייזיל חריף :

— ילמדני, רבני, מפני מה תלמידי-חכמים ויראיישמים רובם כולם אינם זיריים בדרך נימוס ודשים בעקביהם גופי דרך-ארץ. ואילו המשכילים, קליז'ולים, מדקדים בהלכות דרך-ארץ כחות השערה ?

— אף אני אומר לך. — מחויר לו רבוי אייזיל תשובה — כשהבאו ישראל לקבל את התורה מה מנהג נהגו ? יראיישמים שבתems נודרו, השכימו בשחרית ומיד רצז להר סיני. קבלו את כל התורה כולה, בין זו שבכתב ובין זו שבבעל-פה. משכילים שבתems נודרו. הארכו בשנותם, כמו בעיצומו של יום, רחצו וחפפו, אכלו פת-שחרית וטילו עקב באדר אגדול להר סיני. באו לסוף קבלת התורה ולא נשתיירה לפניהם אלא מסכת קלה, מסכת דרך-ארץ ...

למה כפה הקב"ה הר כניגית ?

רבי ישעיה לוי מפרגנה היה אומר :

— חכמים אמרו: «כפה הקדוש-ברוך-הוא עליהם הר כנigkeit ואמר להם: אם אתם מקבלים את התורה מוטב ואם לאו שם תהא קבורתכם». וכואורה הרוי מקרה מלא הוא. שאמרו ישראל: «געשה ונשמע».

— אלא — אומר רבי ישעיה לוי — מעשה שהיה כך היה
כשאמר משה לישראל, שהקדוש ברוך הוא בכבודו ובעצמו ירד על הר סיני וישמע
תורה, כסבורים היו, שישמעו פלפול חריף, חילוק עמוק, דברי חסידות נאים. שכן אין
לך אדם מישראל, שלא יהיה משים עצמו תלמיד-חכם, חסיד וירא-שמיים, לפניו כולם כאחד
ואמרו: «נעשה ונשמע». משבאו להר סיני ושמעו: «לא תרצח», «לא תנאף», «לא תגנוב»,
התחלו מעתם חטפם: אין דברים ראויים להשמע. תורה זו נאה להדיות ולעמידה.
אף הם התחלו מעתם אחד-אחד. מיד כפה הקדוש ברוך הוא עליהם גור בגיגית...»

מסכת שבועות בשבות

רבי צבי הירש, הרבה של צ'ורטקוב, היה נהוג ללמד את ילדיו מסכת מגילה בימי
החוּרָף שאחר חנוכה כדי לגומרה לפני הפורים. ואחריה מסכת פסחים — לסיימה בערב
פסח.

פעם בלילה ב', של פסח, לאחר ספירת העומר, פנה אל ילדיו ואמר להם: היודעים
אתם איזו מסכת צרכיים אנו למדוד?

— כן, ענה הילד הבכור, צריך להתחיל «מסכת שבועות», כדי שנוכל לגומרה
בערב חג השבועות. והלא אין מסכת שבועות עוסקת במנגנון חג השבועות, שאל רב?
כן, ענה הילדה, מסכת שבועות עוסקת בהלכות שבועה ואנו הלא נשבענו על הר סיני לקיים
את דברי תורה וצלן אין זמן אחר מתאים ללימוד מסכת זו. ולא עוד, אלא מסכת זו,
מכילה מ"ט דפים ואנו מונים מ"ט ימי ספירה — אם כן נלמד דף ליום, דף ליום.
(שרי המאה 101 חלק א')

יששכר דב וויס

שְׁבֵלִים

נוהגים לשטוח סוף

ומפני מה נוהגים לשטוח עשבים בתמי ישראל בשבות?
לפי שמשה רבנו בז' באדר נולד. ולאחר שלושה ירחים כשלא יכול עוד הצפינו
שםו אותו בתיבה «ותשים בסוף על שפת היאור». ועתה צא והשוו: שלושה ירחים מז'
באדר — חרי שביעום ו' בסיוון העמידה יוכבד את התיבה בסוף שעל שפת היאור. ולזוכה
אותו המאורע מקשטים את הבתים בעשבים הדומים לסוף בחג

מ אכלי חלב

ולמה נוהגו לאכול מאכלי חלב בשבות?
שעה שעלה משה למרום באו מלאכי השורת לפני הקדוש ברוך הוא ואמרו: מה
אנוש כי תזכיר — תנה הנזרך על השמים. מיד אמר להם משה: וכי ראויים אתם לקבל,

את התורה ? ולא כשיודתם למטה וסעdadתם על שולחנו של אברהם אבינו עליו השלום
אכלתם בשר בחלב ! ונסתהטו טענותיהם .
לפייך אוכלי מאכלי חלב באותו יום שניתנה תורה לישראל בוכות מצוה זו
ישראל זהירים בת

מפני הגבורה

אלימלא לא ניתנה תורה לנו למדים צניעות מחתול גזל מנמלת עריות מינונה
ודרך ארץ מהרגנול (ערובין ק) וכעסיו צא ולמד מה בין ישראל לעמים : אומות העולם
שלא רצוי לקבל את התורה . מי הם למדים נימוסין שלהם ? מפני תחולים ותרגולים . ואילו
ישראל שומעים תורה אלהים חיים ממי שאומר והיה העולם .

הקדמה בספר התורה

שאלו את רבי שמחה בונם מפשיסחה : דרכם של מחברים לעורך הקדמה בספריהם
ומהי הקדמתו של הקדוש ברוך הוא בספר התורה שיחבר ונתן לנו ?
אמר להם : דרך ארץ קדמה לתורת

גוי קדוש

אמר רמ"א עמייאל רבה של תל אביב : צא וראה מה בין דרכה של תורה לנימוסיהם
של אומות העולם ? אומות העולם — הכהנים מונעים עצם מישובו של עולם . מטיפים
לנויירם ונזירות ואיןם קדושים . ואילו ישראל מצות "פֶרוּ וְרָבוּ" מצוה ראשונה בתורה
היא — ואף על פי כן מעידה תורה : "מַלְכֵת כֹהֲנִים וּגְויִ קָדוֹשׁ".

כשכל העם ייחדיו

ויענו כל העם ייחדיו : כל אשר דבר ד' נעשה ונשמע . הנאוון ר' אליהו מווילנה היה
אומר : כך ענו ישראל למשה : לעשות את אשר דבר ד' אפשר רק כשהכל ישראל הם ייחדו
ולא בזמן שהם פוררים בין אומות

לא יוכל לשלחה

למה כפה הקדוש ברוך על ישראל את ההר כנigkeit ואמר להם "אם אתם מקבלים
התורה מוטב . ואם לאו שם תהא קבורתכם" . הלא הם ענו ייחדיו "כל אשר דבר ד' נעשה
ונשמע ?"

אלא היה אומר רבי יצחק מאיר מגור : כפה עליהם הקדוש ברוך הוא שהיה להם
דין אונסה , שאסור לשלח אונסה לעולם .

משה ידבר

רמ"א עמייאל היה אומר : "משה דבר" אין כתוב כאן אלא "משה ידבר" (שמות יט,
י"ט) . מכאן שמשה לא אמר עוד את מלתו לאחרונה . זה לעומת משלוחת אלפיים שנה שמשה

מדובר וטרם גמר את דבריו אלא יוסף וידבר והאללים יעננו. מה שאין כן אצל נכייאו אומות העולם שכלו נבואתם.

הרclin ד' שמיים עלינו

וירד ד' על הר סיני, מלמד שהרclin שמיים העליונים והציעם על גבי ההר כמצע על המטה וירד בסא הכבד עליהם. אחד מצדקי הדור אמר לר' מנדי מקוץ: יודע אתה, הגעת למדרגה שאני עולה יומ'יהם למעלה עד ז מגיע לركיע הגבורה ביותר מכל הרקיעים. ענה ר' מנדי ואמר לו: ואני קטונתי כל כך שצרכיכם להרclin אליו את כל שבעת הרקיעים כדי ליזמות מה נעשה בהם.

פסל ופסל

שאלו את ר' ישראל מרוזין: כתוב אחד אומר «פסל לך», ואחד אומר «לא תעשה לך פסל». היכיז? אמר לו: הכל תלוי בילך, אם הילך קודם הרוי זה פסול, ולא תעשה לך פסל. ואם הילך בא בסוף — הרוי זה כשר ומשום כך פסל לך.

וינעו ויעמדו מרחוק

וירא העם וינעו ויעמדו מרחוק (שמות כ, י"ח). אמר ר' מנדי מקוץ: יש לך בן אדם שהוא רואה ואף מנגע לך בראשו ובכל זאת הוא עומד מרחוק. (למوعד, שבועות, ב הוצ' המורה)

א. דרויאנוּב

מעשים שהי

מעשה בסופגניות של שבועות בחלם מלמד ז肯 היה בחלם, ולן אשה זקנה פומוקנית, ועל ידם נתגללה זכות לעירם, שתהא מתקנת תקנות גדולות לשעת ולדורות ומעשה שהי היה כך:

פעם אחת אמר המלמד לאשתו הפומוקנית:

— הרי אני כבן שבעים שנה, ולא זכיתי שאוכל סופגניות של שבועות ממולאות גבינה ומטוגנות בחתאת בלעה הפומוקנית רוקה, גענתה ואמרה:

— אף אני כך.

לעט המלמד זקנו שעיה ארוכה ואמר :

— עצה טוביה אני יודע. ארגן גדול יש לנו, סגור ומסוגה, — זה שהכnestת לי בנדוניניתך. נסdock בכסייו מלמעלה שני סדקים, אחד מימין ואחד משמאלי, וכל יום ויום אטיל אני לתוך הסדק שמימין פרוטה אחת משכרי-המלמדות שלי, ואת תטלי כל יום ויום לתוך הסדק שמשמאלי פרוטה אחת משכרי-הפומוקנות שלך. וערבי-שבועות נפתח, אם ירצה השם, את הארגן ונוציא את הכסף ונkeh קמח וביצים וחמאה וגבינה ונעשה סופגניות כמנהג עשירים.

גענטה לו אשתו הפומוקנית בראשה ואמרה :

— Amen, כן יהיה רצון !

וכשעמד המלמד מלפני השולחן הערים והרהר בלבו :

— תטיל היא פרוטותיה שלה, ואני, שמלאכת-דשים, פטור.

וכשעמדה הפומוקנית מלפני השולחן הערים והרהר בלבה :

— יטיל הוא פרוטותיו שלה, ואני, שמעשה-ידי לפרש-הבית, פטורה.

ויהי חורף, ויהי אביב — ערבי-שבועות. הביאו המלמד ואשתו הפומוקנית את המפתח הגדול של הארגן, פתחו וסלקו את המגנוול, הרימו את הכסוי — והארגן ריק, אין בו פרוטה !

רתחה הפומוקנית, תפסה לבולה המלמד בזקנו וצרחה :

— רמאי, היכן פרוטותיך ?

רתח המלמד, חור וחפש לה בקפלותה וצרחה :

— מכשפה, היכן פרוטותיך ?

והיו מתנגחים והולכים עד שהטיחו בארגן ונפלו לתוכו והכסוי סגר עליהם. וביתו של המלמד בירחוב בית-הכnestת, ופתחו של הבית פתוח, כמנג' חלם בימות הקין, ומפטן אין לו לפתח. והארגן הגדל מתחילה ביריתו ארבעה אופנים קטנים לו מארבע רוחותיו להזיוו ממקומו לעת הצורך. ומחמת שהמלמד ואשתו הפומוקנית היו מתכתשים והולכים בתוכו, נתק הארגן ממקומו והתחיל נושא והולך : מן הקיר עד לפתח הפתוח, כשם לחזר, מן החזר לאורך הרחוב עד בית-הכnestת, ולסוף נכנס לבית-הכnestת. ראו החלמאים ארגן גדול נושא והולך מאליו, נבהלו מאר ויראו לנגווע בו ביד או ברgel, פן יפרוץ בהם פרץ. וכשנכנס הארגן לבית-הכnestת והוא כולו זיע וויה, ניעה ונירה — נפלה עליהם אימה ופחד.

באו הרב והדין וכל שאר שריה-התורה שבחלם והשביעו את המשם, שימסרו גפשו על קידוש-השם ויפתח את הארגן. קיבל עלייה המשם, ירד וטבלב מקוה כשרה, עלה ולבש הכריכים וננתעטר טלית וקדש שם שמים ברבים ופתח את הארגן ומצאו : המלמד ואשתו הפומוקנית, זה חפס בקפלותה של זו, וזה תפסה בזקנו של זה... ואפי-על-פי שערב שבבות היה אותה יום, והכל היו טרודים בהכנה ליום-טoba, מכל מקום נכנסו הפרנסים מיד, צרפו אליהם את הרב ואת הדין וכל שאר שריה-התורה שבעיר ותקנו :

- א. ארגנו של נדוניה אל יעשו לו אופנים ;
 ב. פתח טעון מפתן ;
 ג. מלמד אל ידור ברוחב בית-הכנסת ;
 ד. מלמד זקן, שיש לו אשה זקנה פזומקנית, אל יהא להוט אחרי סופגניות של
 שכונות.
 ולכרכון כתבו את התקנות בפנקס לשעה ולדורות עד ביאת הגואל במהרה בימינו,
 Amen !

בן דודו של משה

חוקר המקרא נכנסו לישיבה ודרנו :
 — משה ربנו היה בעולם, או לא היה בעולם ?
 שקלו וטרו הרבה, עד שקדם החריף שביהם והכריע :
 — משה ربנו לא היה בעולם, ולא הוא נתן את המורה,
 אמרו לו :
 — אלא מי נתן את התורה ?
 החזיר החריף ואמר :
 — בני-דודו של משה נתן את התורה, ואף הוא משה היה שמו.

פחד מפני מהן-תורה חדש

אפיקורס מפורסם היה מתירא מפני הרעםים.
 אמרו לו :
 — את אלוהים אין אתה יראה, וקולות וברקים אתה יראה !
 החזיר האפיקורס :
 — לא אותם אני יראה, אלא אני יראה, שמא גם הם פתיחה למתן תורה...

חזרה לאקסוניה שלה

שדר ירושלמי בא לאודיסאה ונכנס אצל עשיר אחד לבקש נדבה לעני ירושלים.
 נתן לו העשיר נדבה ביד רחבה ושאל :
 — אימתי אומר מר לשוב לארכ'-ישראל ?
 החזיר השדר' :
 — באנייה הראשונה המפליגה מכאן.
 אמר לו העשיר :
 — שמא יטרח מר ויקח חבילה קטנה לשם ?
 הסכים השדר'. יצא העשיר וחזר וספר-תורה בידו, הניחו לפני השדר' ואמר :
 — יטרח נא מר ויהזיר מתנה טוביה זו להריסיני. דיינו !

גדירויות

אמרו לי צניע הדור על בעל-הדרי-פורמה שכפראנקפורט:

— שני האריות של הפרוכת הם היהודים בעדיה זו, המוחיקים בעשרת הדברים...»

כופר בכל פטור משבות

שבועות נכנס אצל יהודה-ליב בניזאוב אחד ממכרו ומצא את הבית מקושט ירך ופרחים כמנג' ישראל. לשנה נכנס שוב אותו מכר אצל בניזאוב בשבועות, ולא מצא בכיתו שום זכר לחג. חמה ושאל את בניזאוב:

— מיידשנא אשתקד ומאיידשנא השנה?

החויר לו בניזאוב:

— אשתקד הייתי עדיין מורה במקצת וחיב הייתי בשבועות; עכשו אני כופר כבר בכל ופטור משבות...

הקראים בשעת מתן תורה...

روح שיטתו ננכזה במלך וגוזר, שהיהודים והקראים יתווכחו במעמדו ויוכחו, דתם של מי מהם קודמת.

הקראים שלחו את הגדול שבם; היהודים שלחו את הפחות שבם. שלוחם של הקראים בא לבוש בגדי יוסטוב; שלוחם של היהודים בא לבוש בגדי-חול. וכשנכנס שלוחם של היהודים, החל נעליו, שם אותן תחת זרועו ונגש ייחף אל המלך. כעס המלך וקרא לו:

— דע לפני מי אתה עומדים!

הшиб שלוחם של היהודים:

— אדוני המלך, כבוד זה אנו נותנים גם למלך מלכי המלכים הקדוש-ברוך-הוא, כמו שנאמר: «של נעליך מלך רגליך...»

נכח דעתו של המלך ושאל:

— ולמה שמת נעליך תחת ורועך?

הшиб שלוחם של היהודים:

— אדוני המלך עשיתי כך ממשום שפעם אחת ארעה לנו תקללה; כשהחלנו להרי סיני לקבל את התורה, החלינו נעלינו לכבוד המקום ולכבוד התורה. וכשהחזרנו מן ההר, לא מצאנו את דגנעלים: הקראים גנבו אותם...

קפוץ שלוחם של הקראים והפסיקו:

— שקרון! בשעת מתן תורה לא היו עדיין קראים בעולם.

נענה שלוחם של היהודים ואמר:

— אדוני המלך, הרי הוא עצמו מודה, שדתם של היהודים קדמה לדתם של הקראים...

לא ידע חשבון

בין פסח לשבעות היה מעשה:
משכיל מפורסם ישב לפני רבי איול וקבל על החדרים שאין הם נותנים דעתם
לימוד וללמוד לבנייהם מ"חכמת חיצונית" אפילו בדברים שהכל צריכים להם, נגון הלכות
חשבון.

אמר לו רבי איול:

— אתה בקי בחשבון?

השיב המשכיל:

— ודאי, רב. מי שאינו בקי בחשבון, אינו בכלל אדם מן היישוב

אמר לו רבי איול:

— אף-על-פי-כן אשאלך חשבון פשוט, שהכל צריכים לנו, ולא תרע להזכיר תשובה?

תנה המשכיל ואמר:

— ייאל נא רבוי ואשמע.

הזכיר לו רבי איול:

— הג'ודה נא, כמה הוא היום למספר העומר? ..

(ספר הגדה והחדרי)

דניאל פרסקי

פרקאות לשבעות

בمدבר, ולא במקומות ישוב, ניתנה התורה. מה טעם? הטעם ידוע לי על ברוין.
אליו ניתנה תורה בארץ-ישראל, היו היהודים משתמשים מלקיים במצוות ליללה. מה
שאין כן עכשו: זוויכים אתם, יהודים יקרים, לעשות את התורה בכל מקום ובכל ארץ,
כי מעמדה היה מדבר-ניטראלי, מחוץ לכל גיאוגרפיה מדינית מסוימת.

*

הזכיר הקדוש-ברוך-הוא את התורה על כל אומה ולשון — ולא קבלות, עד שבאו
acz"ל ישראל, וקיבלו". למעשה של דבר היה גלי ויודע לפני הקדוש-ברוך-הוא. שלא
ישכלו אומות-העולם את התורה, אלא מפני מה החזיר בה? לפ"ז שתועת גדולה היתה
בדבר.

רק מהצעת התורה בלבד נתבקש באומות העולם משחו מזווה, שמצ מקדשות
קורות מנדרותה

*

ויסעו מרפידים ויבואו מדבר סיני ויחנו במדבר, וייחן שם ישראל נגד הארץ
(שמות יט, ב')

ויסעו... ויבאו... ויחנו... כולם בלשון רבים: נסעו בני-ישראל באו וחתנו איש איש

כרצונו. איש איש במקומו; אך אחורייך «ויתן שם ישראל נגד ההר» בלשון יחיד; כולם כאיש אחד בלב אחד ובנשמה אחת
בפעם הראשונה קמה בתוכם אחורות מוחלטת נזאת. ובכן היו ראויים וכשרים
לקבל את התורה.

*

בשבועה שעלה משה למרום, אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש-ברוך-הוא: רבונו של עולם, מה לילוד-אשה בינוינו? אמר להם: «לקבל תורה בא». אמרו לפניו: חמדת גנוזה, שגנווה לך תשע מאות ושבעים וארבעה דורות קודם שנברא העולם. אתה מבקש ליתגנה לבשר ודם?» (שבת פ"ט).
מקשין העולם: וכי לא ידעו מלאכי השרת. כי לא נכתבת התורה לכתחילה משנתימי בראשית אלא לשם ישראל בידי משה?
אלא שהתחנו בוזה לחבב על משה את התורה. אילו היו מנים ברכzion ובנקל לחתם מהם את התורה — מי יודע אם לא היה משה מהרחרח רחרטה בלבו כי התורה הוא עסוק ביש. שכן הם רוצחים להיפטר ממנו. אך כיוון שראה משה המלאכים מסרבים להוציא מידם את תהמדה וגנוזה — מיד עלה חנה בעינו וקיבל אותה בזרועות פתוחות.

*

מקשין העולם: מפני מה בחר הקדוש-ברוך-הוא לכפות על בני-ישראל הר כנigkeit ולהזכירם לקבל את התורה? שחריר בוזה נחן להם אמתלה שלא לקיימה מתוך מענה, שהיה אנונסים לכך. משומם שלא יכול לפתחם ברכzion הטוב.
תרצין העולם: לפי הדין יכול איש לגרש את המפוצה; ואילו את האנושה אין יכול לגרש בשום אופן, שכן כתוב: «לא יכול שלחה כל ימיו...».

*

קולנוע מן התורה מנין? שנאמר: «וכל העם רואים את הקולות. וירא העם וינעו ויעמדו מרוחק». אין כל חדש תחת השמש. כאו כן עתה התנוג העם באופן אחד. כשהראה העם את הקולות נעים על ההר — מיד קפץ ועמד מרוחק, כדי שתדא תמונה הסרט בהירה יותר וברורה יותר.
סדן ההיסטוריה חד הוא.

*

«כה אמר לבית יעקב». «לבית יעקב — אלו הנשים», אומר התלמיד. ולמה לנשים תחיליה? כשברא הקדוש-ברוך-הוא את עולם, צווה רק על אדם לבתוי אכול מעץ הדעת. באה האשה חוה והמרתה את מצוות ה'. אילו היה אללים פונה גם הפעם לגברים תחילת, או היה חשש שמא תבונגה אחרת כך הנשים להפריע ולבטל את המורה?

*

את תשעת הדברות האחרונות, דרכם של בני אדם לשכוח ולהסיח דעתם מהן, מה שהם שומרים וווכרים בכל עת ובכל שעה היא הדобраה הראשונה «אנכי».

כל איש ואיש מעמיד את האנוכיות בחרור מרכז חייו ומתחכה בית על כל אשר מסביבתו.

*

מןני מה מעיד הכתוב: «אנכי ה' אלהיך אשר הוציאתי מארץ מצרים» ולא: «אשר בראתי את השמים ואת הארץ»?

מןני ש>wשווים **בנו** אדם לא ראה בבריאות העולם, ואילו יציאת מצרים נחקימה לעיני שים רבים נפש מבני ישראל.

•

באחד הוויוכחים ההיסטוריים, האמיתיים והאגדיים, בימי הביניים, בין יהודים לנוצרים, שאל כומר אחד את הרב:

— הנה אלהיכם הוא «אל קנא ונוקם», ואילו אלהינו הוא «אל אהבה והחמל».

— אמת נכוון הדבר? — השיב הרב. — אלהינו לך לעצמו את כל הקנא והחמל
ולא שיר כלום לבניינו. וכן גם אלהיכם רכו בידו את כל אהבה והחמל ולא חלק מהן
לבריותינו.

*

בעשרה הדברות כתוב: «לא תגנובו» בלשון יחיד, אבל בפרשת קדושים פסוק יא,
כתוב: «לא תגנובו» בלשון רבים.
להודיעך שגם יהודי נכבד, בעל בית הגון, נשוא-פנים ועין-העדת — גם לו אסור
לגנובו אפילו בעקיפין.
ובכן פונה אליו התורה בלשון «אתם» דרך כבוד: «במחילה מכבודכם, ר' יושיבר,
לא תגנובו»;

*

רבי לוי יצחק מאברדייצ'ב, היה טוען לפני הקדוש-ברוך-הוא בחגנו זה לאמר:
רבונו של עולם, בראש-השנה הנך בבחינת מלך ושותוף. ואף אם תרצה למחול על
כבודך — הרי «מלך שמח על כבודו אין כבודו מחול». ואילו בשבעות, בזמן שנתה לנו
את התורה, הנך בבחינת רב. ולכן תוכל למחול לנו היום את כל החטאיהם והעונות, שכן
«מלך על כבודו — כבודו מחול».

*

מעשה במשכיל מתבולל אחד, שהיה קורא בהטעמה יתרה. בשעת עליה לתורה;
אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורה זו.

כשנשאל: «לשם מה זו עשויה?» ענה: «יפה עשה הקדוש-ברוך-הוא שנתן לנו
לייהודים את תורה זו — ובכך אפשר לי שלא לקיימה. אילו היה נותן את תורה לגוים —
היה מחייב לקיימה בכל פרטיה ודקדוקיה שכן אני מדקדק בכל דבר הבא מן הגויים».

באחד מכתיביהם שפט בארץ-ישראל. ביום המנדט השופט האנגלי שואל את התובע: «מאיימי חייב לך בעיל-הדין כטף?» «מלפני חג השבעות». ענה התובע.

והשופט מكمט את מצחו וושואל: «מה זה שבועות?» «זמן מתן התורה לישראל». השיב התובע.

אלוי שבשמים! מאו לא החoir לך עדין בעיל חובך את הCEF? תתרגו השופט.

ש. מלצר

מעשה הרב ובעל-העגלת

מעשה במוג' אחד בטלוסטה העיר, / שעקר בעיל-עגלת שיביא לו ויעבר / חביי-ין אחת מעיר נחל-זהב. / בדק העalon את פרסות בית סוסיו, / ותיכון הרתמה ושמן ציר וסדן, / ומשח בעטרון כל אופן ואופן, / וכיון לעין בחשוקו ובחשורי, / והטליא הפליה ויישב המושב / (פתח-לחם קבר מתחתיו ארזה) / ונintel את השוט ונשך המזווה / ודרק הסוטים ויצא בשלוום.

וכיוון שהגיע לאותו המקום, / וראה שמיודם וגודול עוד היום, / לא עלה חנית גדולה ביותר, / ואמר: עוד היום לעיר-טלוסט אני חזור. / ומחר נתנו לטוטים המסתפוא, / והוציא הקבר ופרטו בכפו, / ושתה מעט ייש עד הסמיך כל אפו. / ולאחר שתה וסעד את הלב, / הוא ירד למרתף עם בעל המרתף, / ולקחו שם חבית גדולה ומוכבתה, / פרסה בין חזקה, על גוזנה מתנדחת, / משכוה בחבלים וגוללות בעבותים, / וירימה ויטואה במוט בשניים, / וירושה בכבוד ובחדר בעגלת, / ותהי בין הסולמות משובצת כלה / והכילה לה ממעל כמו אפרינו.

ונדרו או לרתום את סוסיו העגולן, / ועליה וישב והצליף באוויר, / ויצא בשמחות ובלב כל מן העיר. / אך לא כל הזריו ומקדים משתפה, / ולא כל הנחפזו גם יגיע מהר! / העalon לא הספיק / מן העיר להרחק — / וברך הברך, / הבהיק, / מסוף העולים ועד סוף, / ורוח התחיל לנשوب, / וגוף לנטוף / תחילה רך טיפיטף, / כמדליק ומולית, / ואחר-כך כזרזית, / וירוד וטורד, / ונשפך קבים-קפים, / מבול של מים רבים, / נפתחו כל ארונות השמים. / ובינתיים / ירד היום והחשך גבר, / והסוטים מושכים במעלה ההר!

החכם עינוי בראשו אמר הקהלה. / ועוני העגולן — בעגלת המתגלגת. / וראה שהגשם הולך וחוק. / הדרכ משתבשת והבזץ מתעמק. / הלילה יורדת והעולם שטופת, / וכל פסיעה-ישלוס מוש עבודת פרך — / וננתן את דעתך להפוך ולשוב. / אולם לא עלייכם, כל עוברי דרך! / בהפכו — ותהפך כל העגלת, / ותפול מותכה התבית-הפלת, / ובמוריד ירדה פלאים והתגלגה, / ולא הגיעו לחצי ההר, / עד שבא הרגע המר ונמהה, / והעגולן ראה משפטו עין בעין: / החבית נשברה ונשפך כל היין... / ומה אתה ומה

אספר, / ומה אאריך בשיש ל��זר ? / לא עליינו ולא עליכם גויים ויהודים, / העגלון
הביא הביתה תריסר למודים . / ושהה חשוקים עם שתי תחתיות...
מליהות ביש-מל — מוטב כלל לא להיות : / לא די שהעגלון שלנו הטרייח את
טסיה, / ויגע בעצמו וטרח — וילשוא, / עוד הלק' המזוג והומינו לדינ' תורה ! / לכוארה
— / וכי מה יש בזה להתדיין ? / אלא שהרב הוא חקר ועיין, / ומצא שהעגלון חיב ? / לא
הואילו לעגלון כל טענותיו : / דין דין הוא ויקוב הדין את ההר :
כששמע העגלון שדין התורה פר, / נאנח וקיבל את הפסק וסח : / אם הרבי פוסק
פרק — / מילא, מה שיר, / אשלם, אם ירצה השם, / בודאי ובודאי אשלם ז'!
ונשך המזווה והלך.

ואולם לאחר שעיה מועצת חור : / «AMILA, רבבי, נתחייבי בדין — מה אומר ? /
אשלם, אם ירצה השם ? / אלא מה ? לא אשלם ? / אבל, לימדנו רבנן לתבין : / מנין
לקח הרבי את הדין ז' ?»
בחוץ הרבה בזקנו והוא טח : / «מן הש"ך, בני, מן הש"ך».

«AMILA אמר בעל-העגלה ונאנח, / אם הרבי פוסק פר, וגמ' הש"ך פוסק נך —
אשלם, אם ירצה השם, / בודאי ובודאי אשלם ז'!
ונשך המזווה — והלך.

לא עברו רגעים מועטים והוא שב : / «AMILA, רבבי, חיב הרי חיבן ! / אם הרבי
פוסק פר, / והש"ך פוסק נך, / והרבי לך מן הש"ך — / אשלם, אם ירצה השם ? /
אלא מה ? לא אשלם ? / ואולם, רבבי, לשאלתי מסלה : / והש"ך ? מנין לך הש"ך ז' ?
חיך הרב אל תוך השפם : / «מן הרמב"ם, בני, מן הרמב"ם».
«AMILA אמר בעל-העגלה ונאנח, / אם הרבי פוסק פר, / והש"ך פוסק נך, / וגמ'
הרמב"ם פוסק נך — / אשלם, אם ירצה השם, / בודאי ובודאי אשלם».

ונשך המזווה — והלך.
ומיד לייציאתו בייטו. חז'ר ואמר : / «AMILA, רבבי, דין דין הוא, מה אפשר ? / אם
הרבי פוסק נך, / והש"ך פוסק פר, / והש"ך מן הרמב"ם לך — / אשלם, אם ירצה
השם ? / אלא מה, לא אשלם ? / אבל, רבבי, שאלך שאלתיהם : / הרמב"ם ? מנין לך
הרמב"ם ?».

בתישוק קלה על פי הרב עברה : / «מן הגמרא, בני, מן הגמרא».
«AMILA אמר בעל-העגלה ונאנח, / אם הרבי פוסק פר, / והש"ך פוסק נך, / וגמ'
הרמב"ם פוסק פר, / והרמב"ם מן הגמרא לך — / אשלם, אם ירצה השם, / בודאי
ובודאי אשלם.

ונשך המזווה — והלך.
אך יצא — מיד שב ואמר : / «AMILA, רבבי, בודאי שמר לי מר. / אך אם הרבי
פוסק פר, / והש"ך פוסק נך, / וגמ' הרמב"ם פוסק פר, / ותרמב"ם מן הגמרא לך — /

אשלהם. אם ירצה השם ? / אלא מה ? לא אשלהם ? / ואולם. רבוי. סלח לשאלתי הנבערה : / והגמרא ? מניין לךה הגמרא ?".

הרבי קימט את גוכתו על העינים : / "מן התורה ! והתורה ניתנה מן השמים ו...".
מילא. אמר בעל-העגלת ונאנח. / אם הרבי פוסק כך. / והרבי לך מה מיש"ך. / והש"ך מן הרמב"ם לך. / והרמב"ם מן הגמרא. / והגמרא מן התורה — / בודאי שאין לי ביריה. / ואשלהם. אם ירצה השם. / בודאי ובודאי אשלהם".
ונשך המזווה — והלך.

אך סגר הדלת — חור ופתחה : / רבוי. אמר. במחילה מכבודך... / מילא. אם הרבי והש"ך פוסקים כך. והש"ך מן הרמב"ם לך / והרמב"ם מן הגמרא. / והגמara מן התורה — / האם יש לי ביריה ? / אשלהם. אם ירצה השם ! / אלא מה ? לא אשלהם ? / דין תורה דין הוא. בודאי... ובודאי / אך «מתי. רבוי. נתנה התורה ? אימתי ?".
התרעם הרב ואמר בקול של קפדן : / בוא"ז סיון נתנה. בוא"ז סיון ! / ואל תוסף לגרים לי עוד בוטול הזמן !".

אם כך. קרא בעל-העגלת דנן. / אם התורה נתנה בוא"ז סיון — / הכל שפיר. רבוי. הכל עכשו מזיכון / עכשו אני מבין כבר את הדין ! / בוא"ז סיון אין הגשמי יורדין. / השמים בהרים והחמה זורחת. / הטסומים רצים ואזהלים בנחת. / העגלת קלה והיא רנה פוצחת / ופרשיות הבROLן אומרות שירה ! / עלי-פנ' רבוי. עלי-פנ' התורה אמרה : / חיב ! — בודאי שבקץ חיב !

אך אלו נתנה התורה בסתום / בזמן גשם יורדים. / ווילף וזורם וטורה. / ונדבק הגלגל אל הטיט הכבדר — / בודאי ובודאי שלא כך היה הדין ! / ועל-כן ישמע נא רבנו ויאזין : / אפי-על-פי שהרבוי פוסק כך. / והש"ך פוסק כך. / והש"ך מן הרמב"ם לך. / והרמב"ם מן הגמara. / והגמara מן התורה. / והתורה מן השמים מסורה — / לא אשלהם. אם ירצה השם. אפילו פרוטה אחת שבורה ! / בודאי ובודאי שלא אשלהם !".
ונשך המזווה — והלך.

חסל ספר שבועות

שער של הספר «מאמר השבל», לשבעות, למחבר
אלמוני – והוא טעמי חריג המצוות בדרך שפט,
רמו וסוד, גוטס בקרימונה, בשנת 1556.

עֲשָׂרֶת בְּדִבּוֹת

א. נוסח תימן

כַּי־כֵן אָ הַיְלָא נִידְיאָה
דְּתִי־כָּא הַשְּׁרִיאָה
דִּישְׁ בְּבִיכְעַבְתִּים יִמְרִיאָה
רִימְחַיָּה אַהֲרֹן דְּלִיבָה
נִיפְעַלְלָה שְׁהַתְּעַלְלָה

ב. נוסח ספרדי המזרחי

לא לא לא
פְּנֵי תְּרֵא אֲפִיחָג נְכִיחָג
מה עד זְעִירָה בָּהָר
מה עִתְלָה

מְגַלֶּת רֹות

א. נופח ליטא

A musical score for 'Nufach Litvah' (Part A) featuring six staves of music in common time with a treble clef. The lyrics are written below each staff in Hebrew. The lyrics are:

הִי יְהוָה
רָצִיאוּ בְּעֵבֶר הַרְיוֹן טִיסְפְּשֻׁוּ הַפְּטִישׁ מֵיְבוֹן
בֵּית מַאוּשָׁלְךְ יְהוָה
דְּהִיהְיוּ חָמָל
שָׁמְרוּ נָזִיבְשְׁנִינוּ תְּוִאשְׁנָהָוּ אֲנָהָמוּ מַוְשְׁרָהָבָגָרָה
מַיְעַלְךְ תְּוִאשָׁה
שָׁמְרוּ לְךְ מַלְאָכֵי אִישָׁה
תִּמְפְּרֵאָפְךְ יְהוָה לְקָנְסָהָנוּ בְּנֵי שָׁם
שָׁמְרוּ יְהוָה רְאֵבָמוֹ דְּהִישָׁאוּ בְּיְהִינוּ דְּהִיהְיוּ חָמָל בֵּית

ב. נופח ספרדי לונדון

A musical score for 'Nufach Sephardi London' (Part B) featuring three staves of music in common time with a treble clef. The lyrics are written below each staff in Hebrew. The lyrics are:

הִי יְהוָה
טִיסְפְּשֻׁעָה יְהוָה פְּטִישׁ מֵיְבוֹן
דְּהִיהְיוּ חָמָל בֵּית מַאֲשָׁלְךְ רָצִיאוּ בְּעֵבֶר הַיְהוָה
נוּבָשְׁנִינוּ רְאֵבָמוֹ הָוָא אֲבָשְׁנָהָבָגָרָה גָּרָל

ב. נוסח ספרדי המזרחה

רֶצְיאַיָּב בְּעִיר הַיּוֹי טִסְיִפְיִשׁ הַפְּטִישׁ מִיבֵּי
אָב־מו שָׂדָה יְבָ גּוֹרִיל דָה־הַוִּי חַטְלָ בֵּית־ים אִישׁ לְךָ
מַלְיָא־אִישׁ־הַשָּׁמָן נִיְבָ פְּשָׁוֹ תּוֹאַשָׁו הַוָּן
נִיְבָ נִיְשׁ שָׁמָנוֹ מִעֲנָתָן
דָה־הַוִּי וְמַלְיָא־בְּעִיר בֵּית־ים תִּים רְאַפְּיָוָן כְּלָוָן לוֹן־נוֹה
וְכָוָה שָׁמָן זְהַיָּוָן אָבְמוֹ דָהְשׁ אוֹבְוָוָו

ד. נוסח מארכוקו

רֶצְיאַיָּב בְּעִיר הַיּוֹי טִסְיִפְיִשׁ הַפְּטִישׁ מִיבֵּי
הַוָּה אָבְמוּעַדְהַבָּ גּוֹרִיל דָהְהַוִּי יְחַטְלָ בֵּיתָם אַשְׁלָקְוִוָּן
לְךָ מַלְיָא-אִישׁ-הַשָּׁמָן נִיְבָ שְׁנָיוָן תּוֹאַשָׁו
נִיְבָ נִיְשׁ שָׁמָנוֹ שָׁמָנוֹ
וְכָוָה דָהְרוּוִי חַטָּל בֵּידְנוּ תִּים דְּאַבְּדָבָן יוֹנָן כְּלָוָן לוֹן-נוֹה

אקדמות

א. נוסח ליטא ופולין

חזרה

בָּרוּ נָאָלְ קִיְשָׁלָא אָוֹתָא שְׂוִיתְרָא שְׂוִיתְרָא לְקִימָמוֹת דְּאָקָן
אָפָּאָד לְתִוְתְּרָה תִּתְבִּיבָּב קְרָל
עַזְּיָטוֹן רִיבְּזָד רִיבְּזָבָב תָּאָנָה שְׂוִיכָב חָנוֹן
שְׂוִירָוּ פְּקִיס לְאָזְלָה מְצָעָרָה רִיבְּזָא גָּזָעָה שְׂוִישָׁ קִיל דִּיְיָ
תָּגָעָן שְׂוִיחָד כָּל דִּיקָעָי קִידָר לְזָא וְלְגָג תָּאָנָה

ב. נוסח שני

חזרה

בָּרוּ תָאָשָׁו יְתָרָשָׁו לְקִי מְוֹתָד אָקָן
זְוִות רִיבְּזָבָב תִּתְבִּיבָּב קְרָל נָאָלְ קִיְשָׁלָא
בָּבָב תָּאָשָׁו נְקִיבָב וְתָח אָפָן
תָּאָנָה שְׂוִישָׁ קִיל דֵי אָזְלָה מְצָעָרָה רִיבְּזָד רִיבְּזָא
שְׂוִישָׁ דְּרִיבְּזָס פְּקִיס לְאָזְלָה כִּינָלְעָד בָּוָג
קִידָר קִידָר לְזָא וְלְגָג כָּל כָּל

וּרְדָּדֶזֶד לְגַפֵּן
(קִוִיאָת הַקְּתָבָה לְשֻׁבּוּעָות)

א. נושא ספרדי המזרחה

עוֹגָל דִּידָזֶד דִּידָזֶד
גַּתְרוּעַל

מוֹשִׁיב

הַלְּוִיּוֹסְלָפֶן דִּיבִּין בַּת עַם לְסִינְגַּל
לְוַשָּׁה עַזְקִיפְרִיא

מוֹלִיש
בַּתִּים

מוֹלִיש לְקַח
מִהָּה

ב. נושא ספרדי (מפי החזן שמנון עוזיאל)

מוֹשִׁיב גַּתְרוּעַל
עוֹגָל דִּידָזֶד

מוֹלִיש

מוֹלִיש בַּתִּים הַלְּוִיּוֹסְלָפֶן דִּיבִּין בַּת עַם לְסִינְגַּל

מוֹלִיש
קְרָהָל שְׁלָק מִיה לְוַשָּׁה עַזְקִיפְרִיא

אָז יָשׁ מִזְאֹת (פיוט לשבעות)

א. כוֹסֶח א' (ע"פ בָּאָר)

אָז יָשׁ מִזְאֹת (פִּיוֹט לְשַׁבּוּעָות)

א. כוֹסֶח א' (ע"פ בָּאָר)

אָז יָשׁ מִזְאֹת (פִּיוֹט לְשַׁבּוּעָות)

אָז יָשׁ מִזְאֹת (פִּיוֹט לְשַׁבּוּעָות)

אָז יָשׁ מִזְאֹת (פִּיוֹט לְשַׁבּוּעָות)

ב. כוֹסֶח ב'

אָז יָשׁ מִזְאֹת (פִּיוֹט לְשַׁבּוּעָות)

אֶזְהָרֹת

כוֹסֶח סְפָרְד (מִפֵּי הַחֹזֵן שְׁמוּעָן עֲזֹזִיאָל)

נָהִי - נָהִי כָּאָדָב יְהִי אָהָה נָהִי עַמְּדָב יְהִי מָרָשׁ

נָהִי - נָהִי אַלְהָה רָאָה דִּין - שָׁ

מִרְכָּבוֹתָה (לשבועות)

געיטה מסורתית

מִרְכָּבוֹתָה
טו דשיך יב דרי נאנה מוי ב מו ני דיא למ איבכה מוי ב מי
לְמַתְהֵרֶת שְׁהָעָם עֲמַד עֲקַבָּם דִּינָבָּא אוֹרְדִּיטִים מַלְאָקִים
הַרְמָאָזָה מַעֲלֵיהֶן שְׁהָמָפְנִים
עַדְוָן לְמַעַזָּל לְזַיְם

ניגון הבעל"שטי

(ניגון חסידי לשבועות, מפי מא. ש. גשורי)

בஅטיוּת וברגע

זכרון הבכורים
פָּסּוֹקִים: (וְזֶה שְׁבֻעִית גַּעֲשָׂה לְהֵ/הַזְרָעִים זְדִקָּעָה/אֲנֵץ עֲתָקָה יְבָלָה)

הנעימה: י. גורוכוב

Moderato

חַקְדִּים רְבִים כָּל לְשָׁה עַיִט עוֹת שְׁבוּ וְזֶה נַלְשָׁה עַיִט עוֹת שְׁבוּ וְזֶה
טִים חַצְרִים רְבִים כָּל לְשָׁה עַיִט עוֹת שְׁבוּ וְזֶה טִים חַצְרִים רְבִים כָּל לְשָׁה עַיִט עוֹת שְׁבוּ וְזֶה
בְּשִׁידְךָ וְלְבָךְ בְּתִין רְצִיאָה לְהַבְּרִיא נְהַנְּתִ רְצִיאָה רְוִי נְצִיאָה

עֲרוֹר אֲחִים וְגַעֲלָה הַר צִיּוֹן

הנעימה: ע. עמירן

לו בָּהָכָשָׁם יְהֹוָה צָבָה לְהֵגִיא צָמָא רְדוֹן עַזְיָה
1. 2.
נְאָשָׁר הַסְלָא רִים כְּבָבָה נְאָשָׁר הַסְלָא
רִים כְּבָבָה נְאָשָׁר הַסְלָא רִים כְּבָבָה נְאָשָׁר הַסְלָא
רִים כְּבָבָה נְאָשָׁר הַסְלָא רִים כְּבָבָה נְאָשָׁר הַסְלָא

הַלְלוֹה

הנעימה: ע. עמירן

הַלְלוֹה הַלְלוֹה הַלְלוֹה הַלְלוֹה הַלְלוֹה
הַלְלוֹה הַלְלוֹה הַלְלוֹה שׂוֹקָד בְּשָׁוֹקָד
הַלְלוֹה הַלְלוֹה מַזְקִין מַזְקִין מַזְקִין
הַלְלוֹה הַלְלוֹה בְּנֵי דָנָא אֶל יוֹנָה בְּנֵי מַזְקִין

שיר הצעור

המלחין: א. שלונסקי / הנגינה: נ. גוטמן

Andante

The musical score consists of four staves of music in common time (indicated by 'C') and G major (indicated by a sharp symbol). The vocal line is in Hebrew, with lyrics appearing below each staff. The first two staves begin with a melodic line starting on G, followed by a descending scale-like pattern. The third staff begins with a melodic line starting on A, followed by a descending scale-like pattern. The fourth staff begins with a melodic line starting on C, followed by a descending scale-like pattern. The lyrics are as follows:

1. רַץ אָנָּה פְרִי לְיֹם הַזֶּה מֵבָנָה פְּנֵי זֶה
נוּ בָנָה לְמַן 2. וְלֹא סְלִיחַ מְלָא דָוִתְשׁוֹן רַעֲבֵן זֶה
בָנָא אָנָה סְלִיחַ רַם כְּזִבְבָּה נָאָשָׁה מְלָא דָוִתְשׁוֹן רַעֲבֵן זֶה
בָדָד יְמִינָה עַל בָּזְבָזָה רַם עַל בָּזְבָזָה רַעֲבֵן זֶה פְרִי
הַזֶּה רַעֲבֵן זֶה אָנָה זֶה הַזֶּה זֶה זֶה זֶה זֶה

Fine

Maestoso

3. זֶה שְׁלִיחַ טָבָבָה זֶה זֶה שְׁלִיחַ זֶה זֶה זֶה זֶה זֶה
D. c.

סְלִינוֹ עַל בִּתְפִינוֹ

המלחין: ל. קיפניס / הנגינה: י. גרווכוב

Moderato

The musical score consists of five staves of music in common time (indicated by 'C') and G major (indicated by a sharp symbol). The vocal line is in Hebrew, with lyrics appearing below each staff. The melody is more rhythmic and includes eighth-note patterns. The lyrics are as follows:

רַם טָוָא נָוָשֵׁה בָנָה מִשְׁכַּנְתָּה עַל טָלִיס
רַם טָוָא בָנָה נָא בָנָה זֶה זֶה זֶה קָצָתָה
מַקְאָא בָמָן רַחֲשָׁוּמָה זֶה זֶה זֶה זֶה
אָרַשְׁפָּרָבָטָה נָלְזָה רַחֲשָׁוּמָה לְלִבְבָה זֶה
לְלִבְבָה זֶה זֶה זֶה זֶה זֶה זֶה זֶה זֶה

בְּחִילִים וּבְמַצְלָתִים

המלחין: י. קרני / הנגינה: ע. גומיון

לְפָנֵי לְיִהְוֹת לְמִלְחָמָה בְּלִשְׁמָלָה בְּנִיסְתָּמָכָה
 פְּנֵי וְיִתְבָּא כְּעֵם יְמִינֵי צָלִיבָנוּ שְׂמֵחַ צָלָבָנוּ נְאָמָר אֲלֵינוּ
 צָמַע מִזְבְּחָתָן בָּרֶךְ יְמִינֵי בְּמַלְאָכָתָן רְאֵלָם לְוַהֲבָרִילָם לוּהָ
Fine
 אֲלֵינוּ הַיְמִינֵי אֲפָק פָּלָמָשׁוּגָה לְיִמְאוֹד וְעַמְלִימָאוֹד
 בְּגַם רִימְנִיכָה בְּרִימְנִיכָה עַמְלִימָה בְּעַמְלִימָה
 לְיִמְלִימָה בְּיִמְלִימָה יְסִילְשָׁרוּתָה יְסִילְשָׁרוּתָה לְיִמְלִימָה
D.C. al fine
 בְּגַם אֲפָק פָּלָמָשׁוּגָה לְיִמְאוֹד גַּעַמְמָאוֹד בְּגַם אֲפָק פָּלָמָשׁוּגָה

שִׁיר תְּזִזָּה

המלחין: י. שנברג / הנגינה: ש. פוסטולסקי

עַמְלִימָה לְשִׁיאָנָה בָּאָה שְׁיָלָם לְמַלְאָכָה בְּרִיאָה
 טְבָעָה נְעָמָן גָּמָן יְזָפָן אֲקָמָן לְעָמָן עַמְלָרָה רְמָקָעָה
 טְבָעָה אֲקָלָה הָאָה תְּזִזָּה הָאָה מְזִינָה אֲזִזָּה תְּזִזָּה
 טְבָעָה אֲקָלָה תְּזִזָּה אֲקָלָה תְּזִזָּה דְּבָרָה שְׁבָרָה
D.C. al fine
 טְבָעָה דְּבָרָה חָזָקָנָה אֲלָמָה גְּדוֹלָה דְּבָרָה שְׁבָרָה
 טְבָעָה דְּבָרָה אֲלָמָה גְּדוֹלָה דְּבָרָה שְׁבָרָה

השקייה ממעון הדשנ' (דברים כו, ט')

(דברים כו, טז)

הכעימה: ד. אDEL

Moderato

A musical score for 'Kol Chidush' featuring a treble clef and a key signature of one sharp. The melody consists of eighth and sixteenth notes. The lyrics 'בְּמִזְבֵּחַ' (B'mizbeach), 'הַשְׁקִדָּת' (HaShkada), 'עֲשֵׂה' (Asah), 'בְּנֵי' (Bnei), and 'בְּנֵי' (Bnei) are written below the notes.

A musical score for 'Shir LaShan' featuring two staves of music. The top staff uses a treble clef and the bottom staff uses a bass clef. The lyrics are written in Hebrew below the notes. The top staff includes the lyrics 'רְבָה בָּרוּךְ', 'אֶת נֵר', 'לִפְנֵי', 'בָּשָׂר', 'וְלִשְׁוֹן', and 'אֶת'. The bottom staff includes the lyrics 'בָּרוּךְ', 'רְבָה', 'אֶת נֵר', 'עַמְּךָ', 'דָּבָר', 'אֶת', 'רְבָה', and 'לִשְׁוֹן'.

A musical score for 'Tikvatenu' featuring a single melodic line on a five-line staff. The music is in common time with a key signature of one flat. The melody consists of eighth and sixteenth notes. Above the staff, the instruction 'poco f' is written. Below the staff, the Hebrew lyrics 'תִּקְוָתֵנוּ בְּאַבְנֵת מִזְבֵּחַ נֶזֶר לְתִבְנֵת לְבָנֵן' are written in a cursive Hebrew font.

A musical score for the first violin part, page 10, measures 11-12. The score consists of two staves. The top staff shows a melodic line starting with a half note, followed by a eighth note, a sixteenth note, a quarter note, a eighth note, and a sixteenth note. The bottom staff shows a sustained eighth note followed by a sixteenth note.

אָרַדְתָּא אָרַדְתָּא בְּרַתָּא

ג' פזמון נאה לחג השבעות, ראה לעיל עמ' 229)

א. נוסח יושע יין, כפי שרו בישיבת לומז'ה (נורשם מפי העורר)

A musical score for 'Hava Nagila' featuring four staves of music in G major and common time. The lyrics are written below each staff in Hebrew. The first staff begins with 'הַמִּלְחָמָה' (The War). The second staff begins with 'אֵין כָּלָל' (There is no parallel). The third staff begins with 'אֵין קָדְשָׁם' (There is no holiness). The fourth staff begins with 'עֲלֵיכֶם לִילָת' (Night falls upon you).

ב. נוסח. שפאל המשמש, דזברובנה (פלך מוהילוב, רוסיה) ושם א. ליטוין (1912)

Andante

A musical score for 'Ayelet Hashachar' featuring four staves of music with Hebrew lyrics. The lyrics are as follows:

אֱלֹהִים בְּרָא אֶת־עַמּוֹתֵינוּ אֲנָשֵׁים
אֲנָשֵׁים בְּרָא אֶת־עַמּוֹתֵינוּ אֱלֹהִים
אֱלֹהִים בְּרָא אֶת־עַמּוֹתֵינוּ אֲנָשֵׁים
אֲנָשֵׁים בְּרָא אֶת־עַמּוֹתֵינוּ אֱלֹהִים

סאכטנאל, זה מין

(מtower "ידע-עם", כרך ב, קובץ א')

וחג שבועות תעשה לך...

למעלה: תפילה חג בבית-כנסת מקושט עציים ומעוטר ירק ופרחים
למטה: "תיקון שבועות" בשדה, על יד הגבעה, זכר למתן תורה על הר סיני...
(לפי פיתוח נחות של פירד)

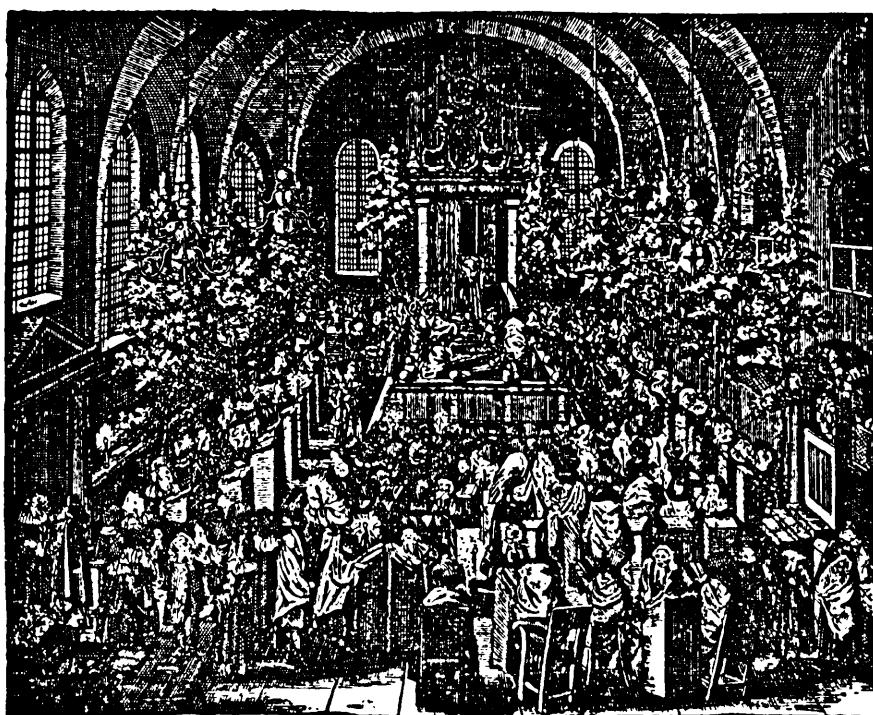
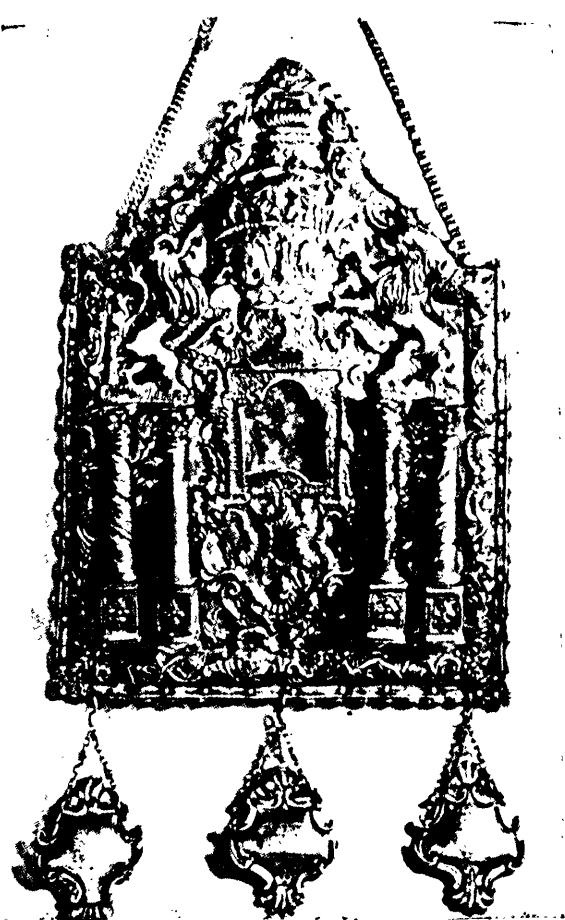
רוכסי הר סיני
(לפי צילום אברס-גנוטה משנת 1884)

שער במחוז ר' לחג השבעות
(פתחה נחוצה של יוסף הרץ,
זילצבר. ראשית המאה הירא)

והגבלה את העם סביב... וההר
סיני עשן כולו, ויעל עשנו
כעשן הכבשן... משה ידבר
והאללים יעננו בקהל...

טס של כסף לכבוד התורה.
מיוחד לשבעות
(מויזיאן היהודי, פראג)

בית הכנסת בנירנברג בשבעות. שנת 1735

חג הביכורים הראשון בעמק
בעיר חרוד, תרפ"ו (1926)

חג הביכורים בצוותא, ת"ש (1940)
ויכרתו משם זמורה ואשכול ענבים אחד וישאהו במוח בשנים
(במדבר י"ג, כ"ג)

שבועות בגירוש בקפריסין, תש"ח

נווער חוגג לפניע פתח האהליים
השור (מורכב משלושה ערים) הולך לפניהם. ושירת "והביאנו אל אֶרְץ
טוֹבָה וּרְחַבָּה, אֶל אֶרְץ זֹכֶת חַלְבָּה וּדְבַשׂ" בפיים

ילדי הגן מביאים ביכורים
מפרי גינטם, קורש לקרו הקימית. קהל הגולים עומד על יד גדרי התיאל,
צופה ברטט וגיל פורץ בשירה "אני מאמין בביית המשיח, אני מאמין..."

חג הביכורים בתל אביב, תרצ"ז
ילדים תל אביב מוסרים את ביכורייהם ל"מכהנים" על הבמה.

לרגלי הר הגלבוע, תש"ח
ילדים גבע מביאים ברן ובמחול מראות ביכורי אדמתם — שי לקרן הקיימת

דף מתוך הגדה של שבועות בישוב-משלט

יפתח

ו', סיוון תש"ט

ליד בית החזיר.

ברוז: – פרשת הכהנת הבכוריים.

והיה כי תבוא אל הארץ אשר ה', אלהיך בותן לו נחלה וירושתת
וישבחתה: ולקחת שראסית כל פרדי האדמה אשר תביא טרנד אשר
ה', אלהיך בזוחלו לך ושבה בסבנה והלכתי אל מקומות אשר יבחר ה'
אליהיך לשכני טעם סם: ובאות אל הבן אשר יתבונת בפיטום ההר ואסורה
אליזו הדתני גיום לה', אלהיך כי ואת היברן אשר ישבנו ה'
לאבזתינבו לחת לבנו: ולוקח הכהן הסגנו סידר והבניהם לשבו ה'
אליהיך: געלית ואסורת לפניו ג', אלהיך: ארמי עבדך אבוי וירד
סצירותה וזריגך שס כבנה טפש וריהי סס לבנו גדרל פזום ורבכ: יערעו
ארתיבו הסדרים ויזענגו ויתגנו פבורה קפה: וצעק אל ה'
אלתוי אברתינו ווישע ה', את קולנו ווירא את ענינו ואות עסלנו
ואת לחזנו: ויזעננו ה', ססדרים ביר חזקה ובזרען דסוטה ובכדרה
גדול וגאותות וכברחותיהם: ובבניהם אל מסקונם הזה ויתן לנו את
הארץ הזאת ארץ זכות חלקך ורכבך: ועתה הנה הכהנת באתי את ראייתך רבי
האדמתה אשר חמתה לי ה', וגאנתנו לבני ה', אלהיך והשתווית לפניו
והלוי והבר אשר בקרנך:

דברים כ"ז.

שיבר: "עורבו אחיכם".

כהן: נס יונכ סדין כל חי טה הכהנת לנו שי?

יעקב: שאו סנחת הבכוריים, צות חסדים ומולדים.

שיבר: "גמל נפלת".

כהן: גסן גוקרים אונשי החיל, החולניים יומם ולילה, טה הבכוריים אתכם
טחוניות בתמוכתכם?

זבקין: גאנכו עילן בכוריים, וספשי חלב רבבים.

שיבר: "ובחג שביעות תעשה לך".

כהן: אתה הנזודרים עסדו על הערטה, כי רודע זאן היין אברותיכם גארץ

הזאת אסן וסועלן. טה המזינה הבונת?

דועה: הגה סלה בן אילימן וגבינה של רחלים.

שיבר: "בכוריים פרי הילאים".

כהן: כי תופש חרטס קלשון, כי עבלו סטוג ראשון, הידר עוכר סטוגו
מה היביאו בכפוף?

זבקין: חביבת חיזיר המכאנקו סנחת היא שדרותינו.

שיבר: "הכבר גנויו בחילילום".

כהן: יומסיע נא הלול עפשיין, טה בטנא ובכפוף

לולכית: פרבניר בטנא – שטים, וביצים – געוד וושטאים.

שיבר: "פרדי גני".

כהן: טה הנטאטם ידרקדים, עסורת פרדי גניים?

זבקין: הנה פרדי עסל כפיפה, מברכת חסה וסיטם, הגשם והסל, בטאנקו ובסל

בכוריי כל סיין זין, יר��ות המכאנקו גאן.

שיבר: "פקחת הארץ".

כהן: והנה גאנשי מלאה, עזובדי הססגריה, טה הביאו גם סנחת?

סמכב: לפניך חרבות שלחן, אשר לרדו יהא לכו.

כהן: הגדירה לאחרונה, תעסוד על המכח.

זבקין: לחדר האכל לווח סודראות, קו – לקו, ואוות לאוות.

ויאמר בזע אל רות...

ויאמר בזע אל רות : הלא שמעת בתاي, אל תלכי ללכט בשדה אחר ונגמ לא תעבורו
מהה וככה תדבקין עם נערותיי (רות ב, ח) צייר : אוריה לסר